
3 1761 04769223 1

ŒUVRES COMPLÈTES

DE

R. SAADIA BEN IOSEF AL-FAYYOÛMÎ

VOLUME PREMIER

VERSION ARABE DU PENTATEUQUE

ANGERS, IMP. BURDIN ET Cie, 4, RUE GARNIER.

ŒUVRES COMPLÈTES

DE

R. SAADIA BEN IOSEF AL-FAYYOÛMÎ

PUBLIÉES SOUS LA DIRECTION DE

J. DERENBOURG

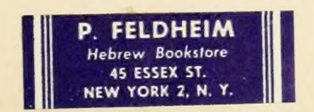
MEMBRE DE L'INSTITUT

VOLUME PREMIER

VERSION ARABE DU PENTATEUQUE

PARIS
ERNEST LEROUX, ÉDITEUR
LIBRAIRE DE LA SOCIÉTÉ ASIATIQUE
DE L'ÉCOLE DES LANGUES ORIENTALES VIVANTES
28, RUE BONAPARTE, 28

1893

VERSION ARABE

DU

PENTATEUQUE

DE

R. SAADIA BEN IOSEF AL-FAYYOÛMÎ

REVUE, CORRIGÉE ET ACCOMPAGNÉE DE

NOTES HÉBRAÏQUES

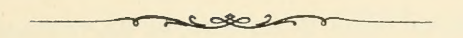
AVEC QUELQUES FRAGMENTS DE

TRADUCTION FRANÇAISE D'APRÈS L'ARABE

PAR

J. DERENBOURG

MEMBRE DE L'INSTITUT

PARIS

ERNEST LEROUX, ÉDITEUR

LIBRAIRE DE LA SOCIÉTÉ ASIATIQUE

DE L'ÉCOLE DES LANGUES ORIENTALES VIVANTES

28, RUE BONAPARTE, 28

1893

AVANT-PROPOS

Une édition complète des œuvres de Saadia m'a paru depuis longtemps un hommage mérité par le plus éminent docteur dont se glorifie le judaïsme. Saadia embrassait toutes les branches des sciences qui florissaient à son époque. Il était à la fois grammairien et exégète, philosophe et théologien, mathématicien et astronome, talmudiste et poète. Il avait sans doute, comme tous les savants de son temps, étudié la médecine, mais sur cette discipline il ne nous a laissé aucun travail. Le caractère de Saadia était à la hauteur de sa science. Il était ferme et indépendant et aucune intimidation de ses supérieurs ne le faisait dévier du chemin droit que sa conscience lui avait tracé. Né à Dalâṣ, en Égypte, en 892, Saadia vint de bonne heure s'établir à Fayyoûm et mourut à Soura, en Irak, dans l'année 942, à l'âge de cinquante ans. Si l'on considère les luttes continuelles qu'il eut à soutenir, soit dans l'intérêt de ses croyances contre les Karaïtes et contre les hérétiques qui menaçaient l'unité du judaïsme, soit pour la défense de

sa dignité personnelle contre le Chef de la captivité (*Resch-Galouta*) qui cherchait à abaisser les fonctions de Gaôn, on est surpris du nombre considérable d'ouvrages qu'il nous a laissés et dont une partie est restée inédite dans les bibliothèques de l'Europe.

Dès l'année 1885, je me suis adressé aux savants israélites, versés dans les études orientales et rabbiniques, afin qu'ils unissent leurs efforts aux miens pour la publication des œuvres du Gaôn et pour que s'élevât ainsi, surtout à l'occasion de son millénaire, un monument durable et digne du grand docteur dont il devait porter le nom. J'ai rencontré de l'empressement chez les uns, de la tiédeur chez les autres, mais néanmoins les encouragements ne m'ont pas manqué, et je me suis décidé à me mettre à l'œuvre avec les quelques collaborateurs qui m'avaient assuré de leur concours. Aujourd'hui je mets sous les yeux des lecteurs le premier volume qui contient la version arabe du Pentateuque, revue et corrigée d'après les meilleurs textes dont j'aie pu disposer. Un manuscrit appartenant à un Yéménite établi à Jérusalem, M. David Kohen, m'a servi pour rectifier un grand nombre d'erreurs qui s'était glissées dans l'édition de Constantinople et surtout dans la Polyglotte, où la transcription des caractères hébraïques en caractères arabes a été la cause d'une infinité de bévues et de contresens. Le texte arabe a été accompagné de notes hébraïques qui doivent expliquer aux lecteurs moins initiés à l'idiome arabe, l'exégèse originale et souvent ingénieuse du Gaôn. J'ai, dans la rédaction de ces notes, essayé d'être aussi concis que possible, et souvent il m'a suffi de renvoyer à d'autres com-

mentateurs anciens qui reproduisaient l'opinion de Saadia, tantôt en le nommant, tantôt en omettant la mention de la source où ils avaient puisé.

J'ai tenu à faire connaître également la méthode originale de Saadia dans sa version aux amateurs des études bibliques, qui auraient été hors d'état de comprendre mes notes. C'est pour eux que j'ai ajouté un certain nombre de fragments français à la fin du volume. J'ai traduit littéralement la version arabe de Saadia, en choisissant surtout les morceaux poétiques comme les bénédictions de Jacob et de Moïse, les cantiques du passage de la mer Rouge, etc., etc. Il paraît superflu d'insister ici davantage sur les procédés du Gaôn en cette matière, puisque, dans un volume de notre publication, un mémoire spécial sera consacré à l'exégèse de notre auteur.

Ce volume, pour coïncider avec le millénaire de Saadia, aurait dû paraître quelques mois plus tôt; en revanche nous espérons pouvoir terminer dans le courant de 1893 l'édition des *Proverbes*, celle d'*Isaïe*, ainsi que celle du *Traité des Héritages*.

Paris, avril 1893.

FRAGMENTS

DE LA

VERSION ARABE DU PENTATEUQUE

par **SAADIA**

TRADUITS EN FRANÇAIS

I. — *Genèse*, I, 1 — IV, 26.

I — 1. Au commencement Dieu créa les cieux et la terre. — 2. Et la terre était plongée dans un abîme et couverte d'eaux[1], des ténèbres étant sur la surface de l'abîme et les vents de Dieu soufflant sur la surface de l'eau. — 3. Et Dieu voulut[2] que fût la lumière, et la lumière fut. — 4. Puis, lorsque Dieu sut[3] que la lumière était bonne, il distingua entre la lumière et les ténèbres, — 5. et Dieu nomma les époques de la lumière jour, et les époques des ténèbres il les nomma nuit. Et lorsqu'une nuit et un jour se furent passés pour faire une journée, — 6. Dieu voulut qu'il y eût au milieu de l'eau une partie ferme, qui serait une séparation entre deux eaux. — 7. Dieu fit donc la partie ferme et établit une séparation entre l'eau qui était au-dessous et l'eau qui était au-dessus; il en fut ainsi. — 8. Et Dieu nomma la partie ferme ciel. Lorsqu'une nuit et un jour se furent passés pour faire la deuxième journée, — 9. Dieu voulut que les eaux se réunissent au-dessous

1) En traduisant ainsi les mots *tôhou* et *bôhou*, S. établit un rapport entre le premier de ces mots et la phrase relative « aux ténèbres... », et entre le second et « les vents de Dieu... ».

2) Littéralement : Dieu dit. S. traduit ainsi partout jusqu'au verset 24. D'après une ancienne tradition, Dieu *parlait* aux anges lors de la création de l'homme. Toutefois S. lui-même (*Amanât*, p. 89) explique le pluriel *faisons* (v. 26) comme un pluriel de majesté.

3) Littéralement : vit.

du ciel en un seul endroit et que la partie sèche apparût; il en fut ainsi. — 10. Dieu nomma la partie sèche terre, et l'agglomération des eaux il la nomma mer. Dieu sut que cela était bon. — 11. Puis Dieu voulut que la terre se couvrît de verdure et de plantes portant des graines et d'arbres produisant des fruits, selon leurs différentes espèces, qui sont plantés sur la terre, et il en fut ainsi. — 12. La terre produisit de la verdure et des plantes portant des graines selon leurs différentes espèces et des arbres produisant des fruits, qui sont plantés selon leurs différentes espèces. Dieu sut que c'était bon. — 13. Lorsqu'une nuit et un jour se furent passés pour faire la troisième journée, — 14. Dieu voulut qu'il y eût dans la partie ferme du ciel pour séparer le jour de la nuit des luminaires, dont deux seront des signes, des époques, des jours et des années. — 15. Les luminaires seront dans la partie ferme du ciel pour éclairer la terre; et il en fut ainsi. — 16. Et Dieu fit les deux grands luminaires, le luminaire le plus grand pour éclairer pendant le jour et le luminaire le plus petit pour éclairer pendant la nuit, et les étoiles. — 17. Dieu les plaça dans la partie ferme du ciel pour éclairer sur la terre, — 18. pour briller pendant le jour et pendant la nuit et pour faire une distinction entre la lumière et les ténèbres. Dieu sut que c'était bon. — 19. Lorsqu'une nuit et un jour se furent passés pour faire la quatrième journée, — 20. Dieu voulut que surgissent de l'eau des êtres remuants, doués d'un souffle de vie[1], et que des oiseaux prissent leur vol au-dessus de la terre dans la direction de la partie ferme du ciel. — 21. Dieu créa les grands poissons marins et tous les êtres vivants rampants qui surgirent de l'eau selon leurs espèces et tous les oiseaux doués d'ailes selon leurs espèces. Dieu sut que

1) Yephet traduit : « que les eaux fassent mouvoir des êtres remuants ». Il ajoute dans son commentaire que ces êtres avaient été créés de l'eau comme les plantes de la terre. C'est la même pensée que S. veut exprimer. — Peut-être faut-il traduire la seconde partie du verset : ainsi que les oiseaux qui volent, etc.; car, d'après la tradition, les oiseaux furent créés d'une espèce de marais, mélange d'eau et de terre.

c'était bon. — 22. Dieu les bénit et leur dit en ordonnant[1] : Croissez, multipliez-vous et remplissez l'eau dans les mers et que les oiseaux se multiplient sur la terre. — 23. Lorsqu'une nuit et un jour se furent passés pour faire la cinquième journée, — 24. Dieu voulut que la terre produisît des êtres vivants selon leurs espèces, du bétail, des reptiles et les bêtes sauvages de la terre selon leurs espèces ; il en fut ainsi. — 25. Dieu fit les bêtes sauvages de la terre selon leurs espèces, le bétail selon ses espèces et tout ce qui rampe sur la terre selon ses espèces. Dieu sut que c'était bon. — 26. Et Dieu dit : Faisons un homme à notre image, selon notre ressemblance, désigné pour la domination[2], qui règne sur les poissons de la mer, sur les oiseaux du ciel, sur les bêtes, sur toute la terre et sur tous les reptiles qui rampent sur elle. — 27. Alors Dieu créa Adam à son image, il le créa selon une image noble, désigné pour la domination ; mâle et femelle, il les créa tous deux. — 28. Dieu les bénit tous deux et leur dit : Croissez, multipliez-vous et remplissez la terre, emparez-vous d'elle et régnez sur les poissons de la mer, sur les oiseaux du ciel, et sur tous les animaux qui rampent sur la terre. — 29. Dieu dit : Voici que je vous ai accordé toute herbe portant graine qui est sur la surface de la terre entière, et tout arbre fruitier portant graine vous servira de nourriture, — 30. ainsi qu'à toute bête sauvage et à tout oiseau du ciel et à tout ce qui rampe sur la terre ayant un souffle de vie, au point que toute herbe verte servira de nourriture jusqu'à une époque fixée[3]. Il en fut ainsi. — 31. Dieu sut que tout ce qu'il avait fait était très bon. Lorsqu'une nuit et un jour se furent passés pour faire la sixième journée[4],

1) Ainsi se distingue la bénédiction donnée aux animaux de celle que Dieu donne plus loin aux hommes qui agissent librement.

2) Saadia explique par cette addition, ici et plus loin, la ressemblance de l'homme avec Dieu, afin d'écarter l'anthropomorphisme.

3) Les animaux et les êtres vivants ne furent accordés comme nourriture qu'après le déluge.

4) Le premier verset du second chapitre est encore rattaché à l'histoire de la réation.

II — 1. le ciel et la terre et toutes leurs armées étaient terminés. — 2. Et Dieu termina au septième jour sa création qu'il avait faite, et il cessa en ce jour de créer une chose qui fût semblable à sa création qu'il avait faite[1]. — 3. Il le bénit et le sanctifia, puisqu'il y avait cessé de créer une chose qui fût semblable à sa création qu'il avait faite.

— 4. Ce qui suit expose[2] ce que produisirent les cieux et la terre quand ils furent créés à l'époque où Dieu fit la terre et le ciel. — 5. C'était avant qu'aucun arbre des champs ne fût sur la terre et qu'aucune de ses plantes n'eût encore poussé, puisque Dieu n'avait pas fait pleuvoir sur elle et qu'il n'y avait pas d'homme pour la cultiver, — 6. et qu'aucune vapeur n'en était montée pour humecter toute sa surface. — 7. Alors Dieu créa Adam de la poussière de la terre et souffla dans ses narines la respiration de la vie, et Adam devint un être pensant. — 8. Dieu planta un jardin en Éden, vers l'orient, et y plaça Adam qu'il avait créé. — 9. Dieu fit pousser de la terre toute espèce d'arbres beaux à voir et bons à manger, et l'arbre de la vie au milieu du jardin, ainsi que l'arbre de la science du bien et du mal. — 10. Un fleuve sortait d'Éden qui arrosait le jardin; de là il se divisait et formait quatre bras. — 11. L'un d'eux s'appelait le Nil; il entourait tout le pays de Zawîlah où se trouve l'or. — 12. L'or de ce pays est beau; là il y a les perles et le béryl. — 13. Le nom du second fleuve était Djiḥôn; il entourait tout le pays de l'Abyssinie. — 14. Le nom du troisième fleuve était le Tigre, qui coule à l'est de Mossoul. Le quatrième fleuve était l'Euphrate. — 15. Dieu prit Adam et l'établit dans le jardin d'Éden pour le cultiver et le garder. — 16. Dieu ordonna à Adam en disant : De tous les arbres du jardin il t'est permis de manger. — 17. Et de l'arbre de la science du bien et du mal tu ne mangeras pas, car le jour où tu en mangeras tu mériteras de

1) C'est-à-dire que dorénavant Dieu ne créa plus rien du néant.

2) Les versets qui suivent sont, d'après Saadia, l'exposition ou l'explication de certaines parties de la création qui avaient été seulement indiquées sommairement dans ce qui précède.

mourir [1]. — 18. Dieu dit : Il n'est pas bien que l'homme reste seul ; je lui ferai une aide qui lui convienne. — 19. Dieu rassembla de la terre toutes les bêtes sauvages des champs et les oiseaux du ciel et les amena auprès d'Adam pour voir comment il les nommerait, et tout être vivant auquel Adam donna un nom porte ce nom jusqu'aujourd'hui. — 20. Aussi Adam donna-t-il des noms à tout le bétail, aux oiseaux du ciel et à toutes les bêtes sauvages des champs, mais Adam ne trouva pas d'aide qui lui convînt. — 21. Dieu fit alors tomber un sommeil profond sur Adam, pour qu'il ne sentît rien, et il s'endormit ; il retira une de ses côtes, et ferma la place avec de la chair. — 22. Il forma de la côte qu'il avait prise une femme, et l'amena auprès d'Adam. — 23. Puis Adam dit : Cette fois je reconnais un os de mes os et une chair de ma chair ; il convient qu'elle soit nommée *Imraat* (femme), puisqu'elle est prise de l'*Imrouou* (homme). — 24. C'est pourquoi l'homme quitte son père et sa mère et s'attache à sa femme, et ils deviennent un seul corps. — 25. Ils étaient tous les deux nus, Adam et sa femme, et n'en éprouvaient aucune honte.

III — 1. Le serpent était rusé entre tous les animaux des champs que Dieu avait créés, et il dit à la femme : Est-ce qu'en vérité Dieu a dit que vous ne devez manger d'aucun arbre du jardin ? — 2. La femme dit au serpent : Nous pouvons manger de tous les fruits des arbres du jardin ; — 3. mais des fruits de l'arbre qui est au milieu Dieu a dit : N'en mangez pas et n'y touchez pas pour que vous ne mouriez pas. — 4. Il lui dit : Vous ne mourrez pas. — 5. Dieu sait qu'au jour où vous en mangerez, vos yeux seront désillés, et vous deviendrez semblables aux anges, connaissant le bien et le mal. — 6. Lorsque la femme vit que l'arbre était bon comme nourriture, qu'il était attrayant pour la vue et désirable pour l'intelligence, elle prit de ses fruits et mangea, puis elle en donna à son mari, qui mangea avec elle. — 7. Leurs yeux se désillèrent, et ils surent qu'ils étaient nus ; ils cousirent ensemble des feuilles de figuier, et s'en

1) En traduisant ainsi, Saadia veut écarter la contradiction entre la menace de Dieu et la conservation définitive d'Adam.

firent des vêtements. — 8. Et ils entendirent la voix de Dieu, traversant le jardin, douce comme le mouvement du jour, et Adam et sa femme se cachèrent de honte devant Dieu, entre les arbres du jardin. — 9. Dieu appela Adam, et lui dit afin de le faire avouer : Où es-tu? — 10. Il répondit : J'ai entendu ta voix dans le jardin; j'ai eu peur parce que je suis nu, et je me suis caché. — 11. Dieu dit : Qui t'a appris que tu es nu? Est-ce que tu aurais mangé de l'arbre dont je t'avais défendu de manger? — 12. Adam répondit : La femme que tu as placée avec moi, c'est elle qui m'a donné (du fruit) de l'arbre, et j'ai mangé. — 13. Dieu dit à la femme : Qu'as-tu fait? et elle répondit : Le serpent m'a séduite, et j'ai mangé. — 14. Dieu dit alors au serpent : Puisque tu as fait cela sciemment, sois maudit entre tout le bétail et toutes les bêtes sauvages des champs; tu marcheras sur ta poitrine, et tu mangeras de la poussière pendant toute ta vie. — 15. Je ferai régner la haine entre toi et la femme, entre tes descendants et les siens : ils t'écraseront la tête, et toi, tu leur mordras le talon. — 16. Puis il dit à la femme : J'augmenterai les souffrances de ta grossesse; tu mettras au monde des enfants avec douleur; tu seras soumise à ton mari, et lui, il sera rendu ton dominateur selon son libre arbitre. — 17. Et il dit à Adam : Puisque tu as écouté les paroles de ta femme et que tu as mangé de l'arbre dont je t'avais défendu de manger, que la terre soit maudite à cause de toi; tu t'en nourriras avec souffrance tant que tu vivras. — 18. Elle te fera pousser des ronces et de l'ivraie, et tu te nourriras des plantes (non cultivées) des champs. — 19. A la sueur de ton visage tu mangeras ton pain, jusqu'à ce que tu retournes à la terre de laquelle tu as été pris, car tu es poussière et à la poussière tu retourneras. — 20. Adam nomma sa femme *Ève* (la vivante), puisqu'elle est la mère de tout être vivant, intelligent et mortel. — 21. Et Dieu fit à Adam et à sa femme des vêtements pour leurs corps, et les en revêtit. — 22. Après cela Dieu dit : Voici qu'Adam est devenu semblable à l'un de nous pour la science du bien et du mal, et maintenant, pourvu qu'il n'étende pas la main et ne

prenne pas également de l'arbre de la vie, pour en manger et vivre éternellement. — 23. Dieu le chassa donc du jardin d'Éden pour qu'il labourât la terre de laquelle il avait été pris. — 24. Et après qu'Adam eut été chassé, Dieu établit à l'est du jardin d'Éden les anges et une lame d'épée flamboyante, pour garder le chemin de l'arbre de la vie.

IV — 1. Or Adam eut commerce avec Ève, sa femme. Elle devint enceinte, enfanta Caïn et dit : J'ai été gratifiée d'un fils de la part de Dieu. — 2. Puis elle enfanta encore Abel, son frère. Abel était pasteur de menu bétail et Caïn cultivait la terre. — 3. Ce fut après quelque temps que Caïn apporta du fruit de la terre comme offrande à Dieu. — 4. Abel apporta aussi des premiers-nés et des plus grasses de ses brebis. Dieu reçut Abel et son offrande ; — 5. mais Caïn et son offrande, il ne les reçut pas. Caïn en fut fortement chagriné et son visage fut abattu de honte. — 6. Dieu dit alors à Caïn : Pourquoi te chagrines-tu et pourquoi ton visage est-il abattu? — 7. Certes, si tu t'améliores, tu seras agréé, et si tu ne t'améliores pas, partout où tu te dirigeras, ton péché sera accroupi, mais il te sera soumis, et tu seras rendu son dominateur selon ton libre arbitre. — 8. Caïn s'entretint avec son frère Abel, et, lorsqu'ils furent dans les champs, Caïn se leva contre son frère Abel et le tua. — 9. Puis Dieu dit à Caïn, pour lui faire avouer son crime : Où est ton frère Abel? Il répondit : Je ne sais pas; suis-je le gardien de mon frère? — 10. Dieu reprit : Qu'as-tu fait? la voix du sang de ton frère crie vers moi de la terre. — 11. Maintenant, sois maudit par cette terre qui a ouvert sa bouche et reçu le sang de ton frère de ta main. — 12. De sorte que tu cultiveras la terre, et elle ne t'accordera plus ses forces ; tu seras errant et vagabond sur la terre. — 13. Caïn dit à Dieu : Mon péché est trop grand pour être pardonné. — 14. Si tu m'as chassé aujourd'hui de la surface de la terre, pourrai-je me cacher devant toi? et si je suis errant et vagabond sur la terre, quiconque me trouvera me tuera. — 15. Dieu dit : C'est pourquoi, quiconque tuera Caïn sera sévèrement châtié. Puis Dieu le marqua d'un signe pour que personne, en le rencontrant,

ne le tuât. — 16. Caïn se retira de devant l'Éternel et resta dans le pays de Nod, à l'est d'Éden. — 17. Caïn eut commerce avec sa femme, qui devint enceinte et enfanta Hénoch; puis il bâtit une ville, qu'il appela Hénoch d'après le nom de son fils. — 18. Il naquit à Hénoch Irad; Irad engendra Mechouyaël; Mechouyaël engendra Mehouschaël, et Mehouschaël engendra Lémech. — 19. Lémech se choisit deux femmes, dont l'une s'appelait Adah, et l'autre Tsillah. — 20. Adah enfanta Jabal; il fut le premier qui demeura dans les tentes et posséda du bétail. — 21. Son frère se nommait Joubal; il fut le premier qui mania le tambourin et la lyre. — 22. Tsillah également enfanta Toubalcaïn; il fut le premier qui forgea tous les ouvrages d'airain et de fer. Sa sœur était Naamah. — 23. Lémech dit à ses deux femmes avec assurance : O Adah et Tsillah, écoutez mes paroles! O femmes de Lémech, prêtez l'oreille à mon discours! Pensez-vous que j'aie tué un homme en le frappant ou un enfant en le blessant? — 24. Si Caïn doit être vengé sévèrement, Lémech le sera encore bien davantage. — 25. Adam eut de nouveau commerce avec sa femme, et elle enfanta un fils qu'elle appela Seth en disant : Dieu m'a gratifié d'une autre postérité à la place d'Abel, puisque Caïn l'a tué. — 26. A Seth, lui aussi, il naquit un fils qu'il appela Énosch. A cette époque, l'invocation du nom de Dieu fut profanée.

II. — *Genèse*, VI, 1-8.

VI — 1. Lorsque les hommes commencèrent à se multiplier sur la terre et que des filles leur naquirent, — 2. les fils des races nobles virent que les filles des races vulgaires étaient belles, ils se choisirent des femmes parmi celles qui leur plurent. — 3. Dieu dit : Mon essence ne restera pas éternellement enfermée dans ces hommes, puisqu'ils sont chair et que la durée de leur vie sera cent vingt ans. — 4. Les Forts étaient à cette époque sur la terre et encore après, les fils des races nobles se mêlaient, contre

l'ordre, aux filles des races vulgaires, qui leur donnaient des enfants; ce sont là les Forts d'autrefois, si renommés. — 5. Lorsque Dieu vit que la méchanceté des hommes augmentait sur la terre, et que toutes les pensées de leur cœur les portaient vers le mal toujours, — 6. Dieu les menaça au sujet de ce qu'il les avait créés sur la terre, et fit entrer la souffrance dans leur cœur — 7. en disant : J'effacerai l'homme que j'ai créé de la surface de la terre, aussi bien l'homme que le bétail, les reptiles et les oiseaux du ciel, puisque je les ai menacés au sujet de ce que je les avais créés[1]. — 8. Mais Noé trouva grâce auprès de Dieu.

III. — *Genèse*, XLIX, 1-29.

XLIX — 1. Puis Jacob appela ses fils et dit : Rassemblez-vous, pour que je vous révèle ce qui vous arrivera à la fin des jours. — 2. Rassemblez-vous, et entendez cela, ô fils de Jacob! écoutez Israël, votre père! — 3. Ruben! tu es mon premier-né, ma force et la première faveur que j'aie obtenue, supérieur en noblesse, supérieur en puissance. — 4. Et maintenant tu n'auras pas même la supériorité d'une gorgée d'eau, puisque tu es monté sur la couche de ton père; mais, alors que tu t'es déshonoré, alors mon lit a été sauvé. — 5. Siméon et Lévi sont deux frères qui manient des instruments de violence. — 6. Que mon âme n'entre pas dans leur communauté et que mon être ne se réunisse pas à leur assemblée, car dans leur colère ils ont tué un peuple, et pour leur agrément ils ont démoli ses murailles. — 7. Que leur colère soit réprouvée, combien elle est forte! et leur courroux, combien il est opiniâtre! Je les diviserai dans la famille de Jacob, et je les disperserai dans la famille d'Israël. — 8. Toi, ô Juda! tes frères te reconnaîtront comme maître, ta main sera sur la nuque de tes ennemis et les fils de ta mère s'humilieront devant toi. — 9. Tu

1) Peut-être : lorsque je les ai créés. Cela ferait allusion à la menace de Dieu lorsqu'il introduisit Adam dans le jardin d'Éden.

seras, ô Juda, comme un jeune lion en force, car tu as sauvé mon fils (Joseph) du meurtre; lorsqu'il est couché et accroupi, comme le lion et la lionne, qui le fera lever? —10. Le sceptre n'échappera pas aux gens de Juda, ni le législateur à son commandement, jusqu'à ce que vienne celui à qui il appartient et à qui les tribus se réuniront, —11. qui attachera son ânon à la vigne, et à la treille es fils de son ânesse, qui lavera son vêtement dans le vin et dans le sang des raisins son manteau, — 12. dont les yeux seront plus rouges que le vin et les dents plus blanches que le lait. — 13. Zabulon demeurera au bord de la mer; sur ses rivages, il y aura des vaisseaux, et l'extrémité de ses frontières ira jusqu'à Sidon. — 14. Issachar était comme un corps détaché qui couche entre les deux rangées. —15. Puis il vit combien le repos était bon et combien la terre était agréable, il tendit le cou au joug et devint soumis comme un sujet payant des tributs. — 16. Dan gouvernera en faveur de son peuple, comme toutes les tribus d'Israël. —17. Dan sera comme le serpent sur la route, comme une couleuvre dans un sentier, qui mord le talon du cheval de manière que le cavalier tombe en arrière, — 18. en disant : J'espère dans ton secours, ô Dieu ! — 19. Gad, quelle que soit l'armée qui l'attaque, lui coupera les talons. — 20. Pour Ascher, sa nourriture sera grasse et il fournira les délices des rois. — 21. Nephtali est comme une biche qui s'élance, qui répond par des paroles de bonté. — 22. Joseph est un fils qui porte des fruits, comme une branche fertile au-dessus d'une source d'eau; il a des rameaux qui sont étendus au-dessus d'un mur. — 23. Ils lui causèrent de l'amertume, lui imposèrent par leur nombre et le menacèrent, les porteurs de flèches. —24. Mais son arc restait fortement tendu et ses bras étaient victorieux, parce qu'il obéissait au Glorieux de Jacob, et par là il entretenait le noyau d'Israël. —25. Je demande au Tout-Puissant, au Dieu de ton père de te secourir et à l'Omnipotent de te bénir des bénédictions du ciel d'en haut, des bénédictions de l'abîme qui demeure en bas et des bénédictions des mamelles et des entrailles. —26. Que les bénédictions de ton père s'ajoutent aux bénédictions de mes

ancêtres, à ce que désirent les collines du monde ; que tout cela se repose sur la tête de Joseph et sur le crâne de l'élu de ses frères ! — 27. Benjamin est comme le loup qui déchire ; le matin il dévore sa proie et le soir il distribue du butin. — 28. Ce sont là les douze tribus d'Israël ; c'est ce que leur père leur dit en les bénissant, et il bénit chacun d'eux selon son mérite.

IV. — *Exode*, XIV, 30 — XV, 21.

XIV — 30. Dieu secourut, à cette époque, les enfants d'Israël de la main des Égyptiens, et les enfants d'Israël virent les Égyptiens morts sur le rivage de la mer. — 31. Les enfants d'Israël virent la grande calamité que Dieu avait infligée aux Égyptiens ; alors le peuple craignit Dieu et crut en Dieu et en Moïse, son prophète.

XV — 1. Alors Moïse et les fils d'Israël chantèrent ce cantique en l'honneur de Dieu et ils dirent tous : Chantons en l'honneur de Dieu, car il a montré sa toute-puissance ; chevaux et cavaliers, il les a lancés dans la mer. — 2. Ma force et ma gloire sont l'Éternel, qui est devenu mon secours, il est mon Omnipotent, auprès duquel je cherche un abri, le Dieu de mon père que j'exalte. — 3. Dieu est le maître des batailles, Dieu est son nom. — 4. Les chars de Pharaon et son armée, il les lança dans la mer, et l'élite de ses généraux se noya dans la mer de Koulzoum. — 5. Les abîmes les ont couverts, ils sont descendus dans le gouffre comme des pierres. — 6. Ta droite, ô Seigneur, brille par sa force ; ta droite, ô Seigneur, terrifie l'ennemi. — 7. Par ta toute-puissance tu abats tes adversaires, tu déchaînes ton courroux et il les consume comme du chaume. — 8. Au souffle de ta colère, les eaux se sont amoncelées, les ondes se sont dressées comme des rochers, les abîmes se sont figés au sein de la mer. — 9. Et lorsque l'ennemi dit : Je les poursuivrai, je les atteindrai, je partagerai leur butin, je m'assouvirai sur eux, je tirerai mon épée et ma main les exterminera, — 10. tu as fait souf-

fler ton vent, et la mer les a couverts, ils se sont abîmés comme le plomb au sein des eaux abondantes. — 11. Qui est comme toi, parmi les idoles, ô Seigneur, qui est comme toi, qui es majestueux, saint qu'on redoute de louer, qui fais des miracles ? — 12. Tu as étendu ta droite et la terre les a engloutis. — 13. Tu guides par ta grâce le peuple que tu as affranchi, et tu le conduis par ta puissance vers l'endroit de ton sanctuaire. — 14. Les peuples l'entendent et tremblent, et une douleur comme celle de l'enfantement saisit les habitants de la Palestine. — 15. Alors les chefs d'Elam sont dans la stupeur, les grands de Moab sont pris de frayeur et tous les habitants de Canaan sont consternés. — 16. Sur eux pèsent l'anxiété et l'épouvante, par ta toute-puissance ils deviennent muets comme des pierres, jusqu'à ce qu'il ait passé, ton peuple, Seigneur ! jusqu'à ce qu'il ait passé, le peuple que tu as acquis comme propriété. — 17. Tu l'amènes et tu le plantes sur la montagne de ton domaine que tu as préparée pour ta résidence, ô Seigneur ! pour ce temple, ô Seigneur ! que tes mains ont établi. — 18. Dieu est roi à tout jamais. — 19. Lorsque les chevaux de Pharaon, chars et cavalerie, furent entrés dans la mer, alors Dieu ramena sur eux les eaux de la mer, et les enfants d'Israël marchèrent à pied sec au milieu de la mer. — 20. Miriam, la prophétesse, sœur d'Aaron, prit le tambourin à la main, et toutes les femmes la suivirent avec des tambourins et des guitares. — 21. Et Miriam leur répondit : Chantez un cantique à Dieu, car il a montré sa toute-puissance ; chevaux et cavaliers, il les a lancés dans la mer.

V. — *Exode*, XXXI, 18 — XXXIV, 27.

XXXI — 18. Puis (Dieu) remit à Moïse, lorsqu'il eut fini de s'entretenir avec lui sur le mont Sinaï, les deux tables du témoignage, les deux tables de pierre écrites par la puissance de Dieu.

XXXII — 1. Lorsque les gens virent que Moïse tardait de des-

cendre de la montagne, ils se rassemblèrent autour d'Aaron et lui dirent : Lève-toi et fais-nous une idole qui marche devant nous, car cet homme Moïse qui nous a fait monter du pays d'Égypte, nous ne savons pas ce qu'il est devenu. — 2. Aaron leur répondit : Détachez les pendants d'or qui sont aux oreilles de vos femmes, de vos fils et de vos filles et apportez-les-moi. — 3. Tous les gens détachèrent les pendants d'or qui étaient à leurs oreilles, et ils les apportèrent à Aaron. — 4. Il les accepta d'eux et donna des ordres à quelqu'un qui les transforma dans un moule, puis en fit un veau fondu ; et ils dirent : Voici ton Seigneur, ô peuple d'Israël, qui t'a fait monter du pays d'Égypte. — 5. Lorsqu'Aaron vit cela, il bâtit un autel devant lui, et il proclama et dit : Demain il y aura des victimes[1] en l'honneur de Dieu. — 6. Ensuite les gens se levèrent le matin et offrirent des holocaustes et sacrifièrent des sacrifices de reconnaissance, ils s'assirent pour manger et pour boire, puis se levèrent pour jouer. — 7. Dieu dit alors à Moïse : Va, descends ! car ton peuple que tu as fait monter du pays d'Égypte s'est perverti. — 8. Ils se sont écartés vite de la voie que je leur avais ordonné de suivre ; ils se sont fait un veau fondu, ils se sont prosternés devant lui, lui ont sacrifié en disant : Voici ton Seigneur, ô peuple d'Israël, qui t'a fait monter du pays d'Égypte. — 9. Ensuite il lui dit : Je savais déjà que ces gens-là sont rétifs, — 10. et maintenant si tu me laisses, ma colère s'allumera contre eux et je les anéantirai, tandis que je ferai de toi une grande nation. — 11. Moïse pria Dieu, son Seigneur, et dit : O Seigneur, que ta colère ne s'enflamme pas contre ton peuple que tu as fait sortir du pays d'Égypte avec une grande puissance et une main forte. — 12. Que les Égyptiens ne disent pas ainsi : Pour leur malheur il les a fait sortir, pour les tuer dans la montagne et pour les anéantir de la surface de la terre ! Reviens de ta colère ardente et arrête la calamité de ton peu-

1) Par cette équivoque, Aaron voulait parler des mutins qui seraient tués le lendemain, tandis que le peuple pensait aux sacrifices qu'on offrirait à l'idole.

ple. — 13. Souviens-toi d'Abraham, d'Isaac et d'Israël, tes serviteurs, auxquels tu as juré par ton nom et dit : Je multiplierai votre postérité comme les étoiles du ciel, et tout le pays dont j'ai parlé, je le donnerai à vos descendants et ils le posséderont à tout jamais. — 14. L'Éternel arrêta la calamité qu'il avait dit vouloir infliger à son peuple. — 15. Puis Moïse se détourna et descendit de la montagne, ayant en mains les deux tables du témoignage, les deux tables écrites des deux côtés, du dedans et du dehors. — 16. Les deux tables sont l'œuvre de Dieu et l'écriture est l'écriture de Dieu gravée sur elles. — 17. Josué entendit la voix du peuple qui poussait des clameurs, et il dit à Moïse : Il y a des vociférations de guerre dans le camp. — 18. Puis il dit : Ce n'est pas un son qui indiqueune victoire, ni un son qui indique une défaite, mais j'entends le son d'un tumulte. — 19. Lorsque Moïse approcha du camp, il vit le veau et les timbales, et sa colère s'enflamma et il jeta de ses mains les deux tables et les brisa au pied de la montagne. Ensuite il prit le veau qu'ils avaient fait, le calcina dans le feu et le lima jusqu'à ce qu'il devînt menu ; il répandit (cette poussière) sur l'eau et en fit boire aux enfants d'Israël, comme cela était permis[1]. — 21. Moïse dit à Aaron : Que t'a fait ce peuple pour que tu l'aies entraîné dans un si grand péché ? — 22. Il répondit : Que la colère de mon maître ne s'enflamme pas, tu connais ces gens comme méchants. — 23. Ils me dirent : Fais-nous une idole qui marche devant nous, car cet homme Moïse qui nous a fait monter du pays d'Égypte, nous ne savons pas ce qu'il est devenu. — 24. Je leur répondis : Voyez qui a de l'or, détachez-le et donnez-le moi ; je l'ai jeté au feu, et ce veau en sortit. — 25. Lorsque Moïse vit que le peuple était dévoilé, puisque Aaron avait dévoilé les fomenteurs du mal ; (en les séparant) de ceux qui s'y étaient opposés[2], — 26. il se plaça à la porte du camp en disant :

1) C'est-à-dire ainsi dispersé dans l'eau, car autrement la loi interdit toute jouissance provenant d'un idole.

2) Ce qu'il y avait des meneur s d'une part et d'autre part la masse du peuple qui avait été entraînée.

Que celui qui est pour Dieu avance vers moi. Tous les enfants de Lévi se réunirent à lui. — 27. Il leur dit : Ainsi a parlé Dieu, le Dieu d'Israël : Que chacun de vous ceigne son glaive sur sa hanche ! passez et repassez de porte à porte dans le camp ! Que tout homme tue même son frère, son ami et son proche. — 28. Les enfants de Lévi firent ce que Moïse leur avait ordonné ; et il tomba en ce jour environ trois mille hommes du peuple. — 29. Moïse dit : Remplissez aujourd'hui votre devoir envers Dieu, chacun même contre son fils et son frère, et la bénédiction descendra sur vous aujourd'hui. — 30. Le lendemain, Moïse dit au peuple : Vous avez commis un péché grave ! Et maintenant je vais monter vers Dieu, peut-être obtiendrai-je le pardon de votre péché. — 31. Et Moïse retourna vers Dieu et dit : Seigneur, ce peuple a commis un péché grave en se faisant une idole d'or ; — 32. et maintenant, si tu pardonnes ce péché, c'est bien ; sinon, efface-moi du livre que tu as écrit, et je serai tranquille. — 33. Dieu répondit à Moïse : Celui qui a péché contre moi, je l'effacerai de mon livre. — 34. Maintenant, va, conduis le peuple vers l'endroit que je t'ai indiqué ; et voici mon ange qui marchera devant eux[1], et, le jour où je demanderai des comptes, je leur en demanderai de leur péché. — 35. Puis Dieu frappa le peuple pour avoir commandé le veau qu'Aaron avait fabriqué.

XXXIII — 1. Ensuite Dieu dit à Moïse : Va, montez d'ici, toi et le peuple que tu as fait monter du pays d'Égypte vers le pays que j'ai promis par serment à Abraham, à Isaac et à Jacob en disant : Je le donnerai à votre postérité. — 2. J'enverrai devant toi un ange, par lequel j'expulserai le Cananéen, l'Amorrhéen, le Héthéen, le Phérézéen, le Hivvéen et le Jébuséen, — 3. vers le pays où coulent le lait et le miel, car moi je ne ferai pas monter là ma lumière parmi vous, parce que vous êtes un peuple récalcitrant, pour que je ne vous anéantisse pas en chemin. — 4. Le peuple,

1) Dans ce verset comme dans ce qui suit, Dieu menace le peuple de remettre le soin de le conduire à un ange, tandis que Moïse obtient par sa prière que Dieu lui promet de s'en charger lui-même.

ayant entendu cette mauvaise nouvelle, s'attrista, et nul ne mit ses ornements. — 5. Dieu dit à Moïse : Dis aux enfants d'Israël : Vous êtes un peuple récalcitrant et, si je faisais monter ma lumière parmi vous un seul instant, je vous anéantirais. Maintenant, continuez à vous dépouiller de vos ornements jusqu'à ce que je vous fasse connaître comment j'agirai envers vous.—6. Les enfants d'Israël continuèrent à se dépouiller de leurs ornements à la montagne de Horeb.—7. Moïse prenait habituellement la tente et la dressait hors du camp, à distance, la nommant la tente d'assignation ; quiconque avait à consulter Dieu sortait vers la tente d'assignation, hors du camp. — 8. Et, chaque fois que Moïse sortait vers la tente, tout le monde se levait, et chacun se tenait debout à la porte de sa tente, et suivait Moïse du regard jusqu'à ce qu'il fût entré dans la tente. — 9. Et dès que Moïse entrait dans la tente, la colonne de nuage descendait et s'arrêtait à la porte de la tente, pendant que Dieu parlait à Moïse. — 10. Et tout le peuple, voyant la colonne de nuage arrêtée à la porte de la tente, se levait ensemble, et chacun se prosternait à la porte de sa tente. — 11. Et Dieu parlait avec Moïse bouche à bouche, comme l'homme s'entretient avec son ami ; puis Moïse retournait au camp, et son serviteur, Josué, fils de Noun, était un jeune homme qui ne quittait pas la tente. — 12. Ensuite Moïse dit à Dieu : Tu sais que tu m'as dit : Fais monter ce peuple ; mais tu ne m'as pas fait connaître qui tu enverras avec moi ; cependant tu m'avais dit : J'ai illustré ton nom, et tu as trouvé faveur auprès de moi. — 13. Et maintenant, si j'ai trouvé faveur auprès de toi, fais-moi connaître tes voies afin que je puisse te faire connaître à mon tour pour trouver faveur auprès de toi, et considère cette nation comme ton peuple. — 14. Dieu répondit : Ma lumière marchera avec toi jusqu'au moment où je te ferai reposer. — 15. Moïse lui dit : Si ta lumière ne marche pas avec nous dès maintenant, ne nous fais pas monter d'ici. — 16. Comment reconnaîtra-t-on que nous avons trouvé faveur auprès de toi, moi et ton peuple ? N'est-ce pas lorsque ta lumière marchera avec nous

et que moi et ton peuple, nous serons plus illustrés que tous les peuples qui sont sur la face de la terre. — 17. Dieu répondit à Moïse : J'agirai encore selon la parole que tu as dite, puisque tu as trouvé faveur auprès de moi et que j'ai illustré ton nom. — 18. Moïse reprit : Fais-moi voir ta majesté. — 19. Dieu répondit : Je ferai passer toute ma lumière devant toi, et je proclamerai mon nom en ta présence ; je ferai grâce à qui je devrai faire grâce, et je serai miséricordieux pour qui je devrai l'être. — 20. Il lui dit encore : Tu ne pourras pas contempler le commencement de ma lumière ; car aucun homme ne pourra me voir et vivre. — 21. Dieu lui dit : Voici un endroit près de moi, place-toi sur le rocher. — 22. Et lorsque ma lumière passera devant toi, je te mettrai dans les cavités du rocher, je t'abriterai par mon nuage jusqu'à ce que le commencement de ma lumière ait passé. — 23. Puis je retirerai mon nuage de manière à ce que tu voies la fin de ma lumière, mais tu n'en verras pas le commencement.

XXXIV — 1. Ensuite Dieu dit à Moïse : Taille-toi deux tables d'une pierre précieuse, comme les deux premières, sur lesquelles j'écrirai les paroles qui étaient sur les deux premières tables que tu as brisées. — 2. Sois prêt pour le matin, monte le matin sur le mont Sinaï, et tu m'y attendras au sommet de la montagne. — 3. Que nul ne monte avec toi, que personne ne se fasse voir à aucune partie de la montagne, le menu et le gros bétail même ne paîtront pas dans son voisinage. — 4. Moïse tailla les deux tables d'une pierre précieuse comme les premières, et il se leva le matin, monta sur la montagne de Sinaï, comme Dieu lui avait ordonné, ayant pris avec lui les deux tables. — 5. Dieu parut dans les nuages, y arrêta sa lumière avec lui et proclama le nom de Dieu. — 6. La lumière de Dieu ayant passé devant lui, Dieu lui fit connaître le Dieu, le tout-puissant, le clément, le miséricordieux, le longanime, le très gracieux, le très bon, — 7. qui conserve sa grâce à mille générations, qui pardonne le méfait, le délit et le péché, qui absout (les repentants), qui n'absout pas

(ceux qui ne se repentent pas), qui demande compte des péchés des pères en même temps que de ceux des fils, des petits-fils et de la troisième et de la quatrième génération. — 8. Moïse se hâta, s'inclina à terre et se prosterna. — 9. Il dit : Si j'ai trouvé faveur auprès de toi, ô Seigneur, puisque ta lumière marchera parmi nous et que ce peuple est récalcitrant, pardonne nos méfaits et nos péchés et considère-nous comme des élus. — 10. Dieu répondit : Eh bien, je conclus une alliance ; à la face de tout ton peuple je ferai des prodiges tels qui n'ont pas été créés dans le monde entier, chez aucune nation, et tout le peuple au milieu duquel tu es verra l'œuvre imposante de Dieu que j'opère avec toi. — 11. Observe ce que je t'ordonne aujourd'hui. Voici que j'expulse devant toi l'Amorrhéen, le Cananéen, le Héthéen, le Phérézéen, le Hivvéen et le Jébuséen ; — 12. garde-toi de conclure une alliance avec les habitants du pays dans lequel tu entreras, pour qu'ils ne deviennent pas un piège au milieu de toi. — 13. Au contraire, vous renverserez leurs autels, vous briserez leurs stèles et vous couperez leurs bosquets. — 14. Ne te prosterne pas devant une autre divinité, car Dieu se nomme le vengeur et il a le pouvoir de punir. — 15. (Garde-toi) de conclure une alliance avec les habitants du pays ; ils t'égareraient à suivre leurs idoles et, en leur sacrifiant, ils t'inviteraient, et tu mangerais de leur sacrifice ; — 16. tu marierais tes fils à leurs filles, et ces filles, égarées par le culte de leurs idoles, égareraient également tes fils. — 17. Tu ne te feras point des idoles en fonte. — 18. Observe la fête des azymes : sept jours tu mangeras des azymes, comme je te l'ai ordonné, à l'époque du mois de la germination, car dans le mois de la germination tu es sorti du pays d'Égypte. — 19. Toutes prémices des entrailles sont à moi, les mâles qui te naîtront de ton bétail, les premiers-nés des taureaux et des brebis. — 20. Le premier-né de l'âne, tu le rachèteras par un agneau, et, si tu ne le rachètes pas, brise-lui la nuque ; tous les premiers-nés de tes fils, rachète-les. Ne vous présentez pas devant moi sans offrande. — 21. Travaille pendant six jours et chôme le septième ; tu chôme-

ras même à l'époque du labourage et des moissons. — 22. Tu célébreras la fète des Semaines pour les prémices de la récolte du froment, et la fête de la Récolte à la fin de l'année. — 23. Trois fois l'année se présenteront tous vos hommes devant le Seigneur, l'Éternel, le Dieu d'Israël. — 24. Car moi j'exterminerai les peuples devant toi, j'élargirai tes frontières et personne ne convoitera ton pays lorsque tu monteras pour te présenter devant l'Éternel, ton maître, trois fois l'année. — 25. N'égorge pas mon sacrifice pascal sur du pain levé, et n'en conserve pas les graisses jusqu'au matin. — 26. Les premières prémices de ta terre, tu les apporteras dans la maison de l'Éternel, ton Dieu. Et ne mange pas de la viande avec du lait. — 27. Puis Dieu dit à Moïse : Écris-toi ces paroles, car à cause d'elles j'ai conclu avec toi une alliance ainsi qu'avec les enfants d'Israël. — 28. Et il resta là auprès de l'Éternel quarante jours et quarante nuits, ne mangeant pas d'aliment et ne buvant pas d'eau, et il écrivit pour lui sur les deux tables les paroles de l'alliance, les dix paroles. — 29. Lorsque Moïse descendit de la montagne, ayant en main les deux tables du témoignage quand il descendit de la montagne, et ne sachant pas que son visage était devenu rayonnant pendant que l'Éternel lui avait parlé; — 30. Aaron et tous les enfants d'Israël le virent et, son visage étant devenu rayonnant, ils craignirent de s'avancer auprès de lui. — 31. Ensuite Moïse les appela, et Aaron et tous les chefs de la communauté retournèrent auprès de lui, et il leur parla. — 32. Après cela, approchèrent tous les enfants d'Israël, et Moïse leur ordonna tout ce que Dieu lui avait dit sur la montagne de Sinaï. — 33. Moïse, ayant achevé de leur parler, mit un voile sur son visage. — 34. Quand Moïse entrait auprès de Dieu pour s'entretenir avec lui, il écartait le voile jusqu'à sa sortie; puis il sortait et disait tout ce qui lui avait été ordonné. — 35. Ainsi tous pouvaient voir que son visage était rayonnant jusqu'à ce qu'il eût remis le voile sur son visage, puis il remettait son voile sur son visage jusqu'au moment où il rentrait pour s'entretenir avec Dieu.

VI. — *Lévitique*, xxvi, 3-46.

xxvi — 3. Si vous suivez mes prescriptions, si vous observez mes commandements et les exécutez, — 4. je vous ferai descendre vos pluies en leur temps, la terre produira ce qu'elle doit et les arbres des champs donneront leurs fruits, — 5. au point que le battage du blé atteindra la vendange et que la vendange atteindra les semailles, et vous mangerez vos aliments en abondance et vous demeurerez dans votre pays en sécurité. — 6. Je ferai régner la paix dans le pays; vous serez couchés sans que personne vous trouble, je ferai disparaître le fléau des animaux nuisibles de la terre, et le glaive ne traversera pas votre pays. — 7. Lorsque vous poursuivrez vos ennemis, ils succomberont devant vous sous votre glaive, — 8. au point que cinq d'entre vous poursuivront cent et que cent poursuivront une myriade; et vos ennemis succomberont devant vous sous votre glaive. — 9. Je tournerai vers vous ma miséricorde, je vous ferai croître et multiplier, et je maintiendrai mon alliance avec vous; — 10. vous mangerez le vieux de ce qui a vieilli, et vous enleverez le vieux en présence du nouveau. — 11. J'établirai ma demeure parmi vous, et je ne vous haïrai pas; — 12. je laisserai ma lumière se répandre parmi vous, je serai votre Dieu et vous, vous serez mon peuple. — 13. Je suis l'Éternel votre Dieu qui vous ai fait sortir du pays d'Égypte pour que vous n'y soyez plus des esclaves, j'ai brisé les barres de votre joug, et j'ai fait de vous des hommes libres. — 14. Si vous ne m'écoutez pas et que vous n'exécutez pas tous ces commandements, — 15. si vous dédaignez mes prescriptions et mes préceptes, si vous vous lassez d'exécuter mes commandements et que vous rompez mon alliance, — 16. moi, à mon tour, je vous infligerai ces punitions : je vous livrerai rapidement à la consomption et à la fièvre qui feront languir vos yeux et défaillir vos âmes; vous sèmerez en vain vos semences, ou bien vos ennemis

les mangeront. — 17. Je tournerai ma colère contre vous, et vous
serez abattus devant vos ennemis; ceux qui vous haïssent vous
domineront, et vous fuirez sans que personne vous poursuive. —
18. Si, malgré cela, vous ne m'écoutez pas, j'augmenterai jusqu'au
septuple la correction pour vos péchés. — 19. Je briserai l'orgueil
de votre puissance, et je ferai votre ciel comme le fer et votre
terre comme l'airain. — 20. Vos forces s'épuiseront en vain, votre
terre ne produira pas ce qu'elle doit et les arbres des champs ne
donneront pas de fruits. — 21. Si vous marchez avec moi avec
opiniâtreté sans vouloir m'écouter, j'augmenterai mes châtiments
au septuple de vos péchés. — 22. Je lâcherai contre vous les bêtes
des champs, qui vous priveront de vos enfants, qui extermineront une partie de votre bétail, qui diminueront votre nombre, et
vos routes deviendront solitaires. — 23. Si vous n'êtes pas encore
corrigés par ces châtiments, si vous marchez avec moi avec opiniâtreté, — 24. je marcherai également opiniâtrément avec vous
et je vous frapperai au septuple de vos péchés. — 25. Je vous
punirai par le glaive, qui vengera mon alliance, vous vous réunirez
dans vos villes où j'enverrai parmi vous la peste, et vous serez
livrés entre les mains de vos ennemis. — 26. Je vous couperai le
secours de la nourriture, et beaucoup de femmes cuiront votre
pain dans un four et vous le rapporteront au poids, et vous mangerez sans être rassasiés. — 27. Si vous ne m'écoutez pas, si par
ces châtiments vous ne revenez pas à l'obéissance et si vous marchez avec moi opiniâtrément, — 28. je marcherai aussi, en vous
châtiant avec opiniâtreté, et je vous punirai au septuple de vos
péchés. — 29. Vous dévorerez la chair de vos fils et de vos filles.
— 30. Je détruirai vos temples, je couperai vos stèles, et je jetterai
vos corps sur les corps de vos idoles, et je vous haïrai. — 31. Je
ferai de vos villes des ruines et de vos sanctuaires des solitudes,
et je ne recevrai ni n'agréerai vos sacrifices. — 32. Le pays sera
désolé parce que vous ne serez plus, et vos ennemis qui y demeureront en seront stupéfaits. — 33. Et vous, je vous disperserai parmi
les nations, et je ferai tirer le glaive derrière vous; votre terre

sera changée en solitude et vos villes en ruines. — 34. Alors la terre acquittera la dette de ses chômages pendant les jours de sa solitude et tandis que vous serez dans les pays de vos ennemis ; alors la terre chômera et acquittera la dette de ses chômages. — 35. Et la cause de la durée des jours de sa solitude est qu'elle chômera aussi longtemps que vous ne lui avez pas fait observer le chômage dans les années sabbatiques, lorsque vous y demeuriez. — 36. Pour ceux qui survivront d'entre vous, je leur mettrai la défaillance au cœur dans les pays de leurs ennemis, au point que, atteints par le bruit d'une feuille détachée, ils fuiront comme on fuit devant le glaive, et ils tomberont sans que personne les poursuive. — 37. Et ils trébucheront les uns sur les autres, comme cela arrive à cause du glaive, tandis que personne ne poursuit. Vous ne pourrez pas vous maintenir devant vos ennemis. — 38. Il y en aura parmi vous qui se perdront parmi les nations, et le pays de vos ennemis vous anéantira. — 39. Et les survivants d'entre vous s'humilieront à cause de leurs fautes, dans les pays de leurs ennemis ; ils s'humilieront aussi à cause des fautes de leurs pères qui sont avec eux. — 40. Et quand ils auront confessé leurs fautes et les fautes de leurs pères, la forfaiture qu'ils ont commise envers moi et aussi la conduite opiniâtre qu'ils ont suivie sans se repentir [1], — 41. je me conduirai aussi avec eux opiniâtrément, et je les déporterai dans les pays d'autres ennemis jusqu'à ce que leur cœur faux soit dompté, ou bien jusqu'à ce qu'ils aient expié leurs fautes. — 42. Je me souviendrai de mon alliance avec Jacob, ainsi que de mon alliance avec Isaac, et aussi de mon alliance avec Abraham, je m'en souviendrai pour eux et pour leur pays, — 43. le pays qui a été abandonné d'eux, qui a acquitté la dette de ses chômages en devenant solitaire, tandis qu'eux, ils payaient pour leurs fautes leur dû, puisqu'ils avaient dédaigné mes préceptes et que leurs âmes avaient haï mes prescriptions. — 44. Et pourtant, malgré

1) C'est-à-dire ceux qui ont confessé leurs péchés sans se corriger.

tout cela, quand ils seront dans les pays de leurs ennemis, je ne les dédaignerai ni les repousserai et je ne les anéantirai ni ne romprai mon alliance avec eux, car je suis l'Éternel leur Dieu. — 45. Et je me rappellerai en leur faveur l'alliance avec les ancêtres que j'ai fait sortir du pays d'Égypte en présence des nations pour être leur Dieu, moi, l'Éternel, votre maître, qui tiens ma promesse.

VII. — *Nombres,* XXI, 13-20.

Ils repartirent de là et campèrent sur la rive de l'Arnon, situé dans le désert et partant du territoire des Amorrhéens, car l'Arnon est la frontière entre Moab et les Amorrhéens. — 14. C'est pourquoi on lit dans le livre des Conquêtes de Dieu : Parmi les flots impétueux la mer Rouge et parmi les fleuves l'Arnon[1] — 15. et l'embouchure des fleuves qui incline vers la terre cultivée d'Ar et s'appuie sur la frontière de Moab. — 16. Ils partirent de là vers le Puits, et c'est le Puits au sujet duquel Dieu dit à Moïse : Rassemble le peuple pour que je lui donne de l'eau. — 17. C'est alors qu'Israël composa ce cantique : Jaillis, ô Puits! Et alors répondez! — 18. Ce Puits, des princes l'ont creusé, et les nobles du peuple l'ont foré en le traçant avec leurs bâtons. Puis ils partirent de ce désert vers l'endroit du Don. — 19. Et de l'endroit du Don vers la Vallée et de cette vallée vers l'endroit des Temples[2].

1) D'après une ancienne tradition, Dieu fit pour Israël des prodiges non seulement sur la mer Rouge, mais aussi sur l'Arnon. Dans le livre des Conquêtes de Dieu, ces prodiges étaient énumérés.

2) A défaut du commentaire du Saadia, il est difficile de se rendre compte du sens de ces versets, bien qu'il y ait dans le Targoum des allusions à des traditions que nous ne connaissons pas.

VIII. — *Nombres*, XXIII, 1 — XXIV, 26.

Balaam dit à Balâq : Bâtis-moi ici sept autels et prépare-moi sept taureaux et sept béliers. — 2. Balâq le fit ; ils sacrifièrent tous les deux un taureau et un bélier sur chaque autel. — 3. Puis Balaam dit à Balâq : Arrête-toi auprès de ton sacrifice ; moi, je m'en irai, peut-être l'ordre de Dieu viendra-t-il à ma rencontre, et la parole qu'il m'enseignera je t'en ferai part. Il s'en alla tranquillement, — 4. et lorsque l'ordre de Dieu vint à sa rencontre, il dit : J'ai dressé sept autels et sacrifié un taureau et un bélier sur chacun d'eux. — 5. Dieu lui enseigna un discours et dit : Retourne auprès de Balâq et parle ainsi. — 6. Il retourna auprès de lui et le trouva debout auprès de son sacrifice, et tous les princes de Moab étaient avec lui. — 7. Il proféra son oracle et dit : D'Aram me fit venir Balâq, roi de Moab, des montagnes d'Orient, en disant : Lève-toi ! maudis-moi Jacob, livre-moi au mépris le peuple d'Israël. — 8. Comment blâmerai-je ceux que le Tout-Puissant n'a pas blâmés et comment livrerai-je au mépris ceux que Dieu ne méprise pas ? — 9. Et moi, je le vois des cimes des montagnes, je l'aperçois des collines, que c'est un peuple qui demeurera séparé et ne sera pas compté avec les autres nations. — 10. O toi, qui comptes la postérité de Jacob et énumères les descendants d'Israël, je te prie que mon âme meure de la mort des justes et que ma fin ressemble à la leur. — 11. Balâq lui dit : Que m'as-tu fait ? je t'ai appelé pour injurier mes ennemis et voici que tu les bénis. — 12. Il répondit et lui dit : Ne dois-je pas observer et dire ce que Dieu m'enseigne. — 13. Il reprit : Viens avec moi dans un autre endroit d'où tu le verras, seulement tu le verras en partie, mais pas tout entier ; peut-être pourras-tu l'injurier. — 14. Il le conduisit au champ élevé, sur la hauteur de la tour, et il y bâtit sept autels et sacrifia sur chaque autel un taureau et un bélier. — 15. Balaam lui dit :

Reste ici auprès de ton sacrifice, et moi, je chercherai une rencontre dans cet endroit. — 16. L'ordre de Dieu rencontra Balaam et lui enseigna un discours et dit : Retourne auprès de Balâq et parle ainsi. — 17. Il revint auprès de lui, qui se tenait près de son sacrifice avec les princes de Moab. Balâq demanda : Qu'a dit Dieu ? — 18. Balaam proféra son oracle et dit : Lève-toi, Balâq, et écoute; cherche à bien entendre la parole, fils de Sippôr ! — 19. Le Tout-Puissant n'est pas comme les hommes pour qu'il mente, ni comme un fils d'Adam pour qu'il se repente. Penses-tu qu'il parle et n'agisse pas, qu'il affirme et n'exécute pas? — 20. Eh bien, n'ai-je pas reçu des bénédictions? Je les bénis donc et je ne me dédis pas, — 21 parce qu'il ne voit pas d'iniquité dans la famille de Jacob ni de vice parmi les hommes d'Israël; Dieu, leur Maître, est avec eux, et l'amitié du Roi leur est acquise. — 22. Le Tout-Puissant qui les a fait sortir de l'Égypte les défend avec les cornes du *reêm*. — 23. Les mauvais augures ne font pas impression sur la famille de Jacob, ni le sortilège n'influe sur les hommes d'Israël; on leur dit seulement ce que le Tout-Puissant a fait. — 24. C'est un peuple qui se lève comme un lionceau, et comme un lion il se dresse, sans se coucher avant d'avoir dévoré sa proie et bu le sang de sa victime. — 25. Balâq lui dit : Puisque tu ne l'injuries pas, ne lui donne pas de bénédictions. — 26. Balaam lui répondit et dit : Ne t'ai-je pas prévenu que je ferai ce que Dieu m'ordonnera? — 27. Balâq reprit : Je te conduirai à un autre endroit; peut-être plaira-t-il à Dieu que tu m'injuries ce peuple de là. — 28. Il l'amena sur la cime de la colline qui dominait la surface du désert. — 29. Balaam dit : Bâtis-moi sept autels et prépare-moi sept taureaux et sept béliers. — 30. Balâq fit comme il lui avait dit, et ils sacrifièrent un taureau et un bélier sur chaque autel.

XXIV — 1. Lorsque Balaam vit qu'il plaisait à Dieu de bénir la famille d'Israël, il n'alla pas, comme les deux premières fois, chercher les sortilèges, et il tourna sa face vers le désert. — 2. Ayant étendu ses regards et les voyant camper dans l'ordre de leurs

tribus, la prophétie de Dieu descendit sur lui. — 3. Il proféra son oracle et dit : Parle, ô Balaam, fils de Beor! Parle, ô homme à la vue perçante! — 4. Parle, ô toi qui entends les paroles du Tout-Puissant et qui vois les visions de Celui qui suffit à tout et qui dors les yeux ouverts! — 5. Combien sont belles tes tentes, ô famille de Jacob, et tes demeures, ô peuple d'Israël! — 6. Elles sont comme des vallées étendues, comme des jardins aux bords d'un fleuve, comme des tentes dressées par Dieu, comme un cèdre près de l'eau. —7. L'eau ruisselle de ses branches, c'est une plante abondamment arrosée ; son roi est plus grand qu'Agag et sa royauté est sublime. — 8. Le Tout-Puissant qui a fait sortir son peuple d'Égypte le défend avec les cornes du reêm ; il dévore ses ennemis parmi les nations, il ronge leurs os et il les blesse avec des flèches. — 9. Lorsqu'il est couché et accroupi comme un lion ou un lionceau, qui le soulèvera? Ceux qui te bénissent sont bénis et ceux qui te maudissent seront maudits. — 10. La colère de Balâq s'enflamma contre Balaam, et de colère il frappa des mains en disant : Je t'ai appelé seulement pour injurier mes ennemis, et voici que tu viens de les bénir pour la troisième fois. — 11. Maintenant, pars pour ton pays ; je pensais te faire des honneurs, mais Dieu y a mis obstacle. — 12. Balaam répondit : N'ai-je pas dit aux messagers que tu m'as envoyés : — 13. Quand même Balâq me donnerait de l'argent et de l'or plein son palais, je ne pourrais transgresser l'ordre de Dieu ni faire du bien ou du mal de mon chef ; je ne saurais dire que ce que Dieu me dit. — 14. Maintenant je retourne chez mon peuple. Eh bien, je veux te faire connaître ce que ce peuple fera au tien vers la fin des jours. — 15. Et il proféra son oracle et dit : Parle, ô Balaam, fils de Beor! Parle, ô homme à la vue perçante! Parle, ô toi qui entends les paroles du Tout-Puissant et qui connais la science du Très-Haut et qui vois les visions de Celui qui suffit à tout, qui dors les yeux ouverts. — 17. Un homme, je le vois, mais il n'est pas maintenant ; je l'aperçois, mais il n'est pas près : un astre s'élancera de la famille de Jacob et un sceptre se dressera des

hommes d'Israël; il affaiblira les côtes de Moab et il fera trembler les enfants de Seth. — 18. Édom sera exterminé, et de même Séir et tous les ennemis d'Israël, qui augmentera en vigueur. — 19. Et celui de la famille de Jacob qui régnera fera périr le reste des villes. — 20. Puis il vit Amaléq, et il proféra son oracle en disant: Amaléq est la première des nations, et elle finira par périr. — 21. Puis il vit les Kênéens, et il proféra son oracle en disant : Ta demeure sera forte et tu mettras sur le rocher ton nid. — 22. Lorsque sera venu le temps d'exterminer les Kênéens, combien d'eux seront faits captifs par les hommes de Mossoul. — 23. Puis il proféra son oracle et dit : Malheur à celui qui vivra lorsque le Tout-Puissant l'aura fait, — 24. lorsque les galères, sorties du port de Chypre, châtieront les gens de Mossoul et d'Eber, et que les Chypriens à leur tour seront menés à la destruction. — 26. Puis Balaam se leva, s'en alla, retourna dans son pays ; et Balâq aussi se remit en route.

IX. — *Deutéronome,* XXXII, 1-43.

1. Que les habitants des cieux soient attentifs pour que je parle, et que les habitants de la terre écoutent les paroles de ma bouche! — 2. Que mon éloquence coule comme la pluie et que ma parole ruisselle comme la rosée, comme l'ondée sur l'herbe et comme les gouttes d'eau qui se succèdent sur le gazon. — 3. Car je vous invoque au nom de Dieu ; rendez donc hommage à la grandeur de notre Maître, — 4. au Créateur dont l'œuvre est parfaite, dont toutes les voies sont (conformes) à la justice, au Tout-Puissant en qui est la vérité et en qui on ne trouve aucune iniquité, qui est équitable et droit. — 5. Elle s'est corrompue devant lui, non pas comme ses élus, mais comme des gens couverts de taches, cette race perverse et tortueuse. — 6. Est-ce par des actions pareilles que vous payez Dieu de retour, ô peuple sot et nullement sage? N'est-ce pas lui qui t'a produit, créé, qui t'a fait

et organisé? — 7. Souviens-toi des jours d'autrefois et médite les années des générations passées; interroge ton père, il te l'apprendra, tes anciens et ils te le diront. — 8. Le Très-Haut, quand il donna aux nations leurs propriétés et dispersa les fils d'Adam, retint des territoires des nations le compte des enfants d'Israël. — 9. Car ce peuple appartient à Dieu, et Jacob est son élu et sa propriété. — 10. Il l'a pourvu dans le désert et quand ce peuple errait dans des terres incultes, il l'a protégé, a veillé sur lui et l'a gardé comme la prunelle de ses yeux. — 11. Comme l'aigle veille sur son nid et plane sur ses aiglons, il déploie ses ailes, prend ses aiglons et les emporte sur ses pennes; — 12. ainsi Dieu l'a conduit à lui seul, sans le concours d'aucune autre divinité. — 13. Il l'a fait monter sur les hauteurs de la terre, au point de lui faire manger les produits des vergers; c'est comme s'il l'avait nourri du lait sortant de la pierre et du miel fourni par le dur rocher, — 14. de la crème de la vache, du lait des brebis, ainsi que de la graisse des agneaux, des béliers de Basan et des boucs et encore de la moelle exquise du froment; c'est comme si le sang du raisin l'abreuvait de vin. — 15. Lorsque le peuple élu se fut engraissé ainsi, il regimba quand on lui dit : Tu es devenu gros, gras et dur; alors il abandonna le Dieu qui l'avait créé et méprisa le soutien de son salut. — 16. Il l'irrita par des divinités étrangères, et par ses actes abominables il excita sa colère. — 17. Il sacrifia aux démons qui ne sont pas Dieu, aux idoles qu'il ne connaissait point, à de nouveaux venus que les meilleurs de tes ancêtres n'avaient pas aperçus, — 18. On l'avertit : Tu oublies le Créateur qui t'a produit et le Tout-Puissant à qui tu dois ton origine. — 19. En voyant cela, Dieu rejeta ce peuple parce que ses fils et ses filles avaient excité sa colère. — 20. Il dit : Je retirerai d'eux ma miséricorde, je leur montrerai quelle sera leur fin, car ils sont une race perverse, des enfants sans foi. — 21. De même qu'ils m'ont irrité par qui n'est pas Dieu et excité ma colère par leurs vanités, ainsi je les combattrai par qui n'est pas peuple et je les affligerai par une tribu sans intelli-

gence. — 22. Car le feu de ma colère s'enflammera, puis se propagera jusqu'au plus profond de l'abîme; il dévorera la terre et les plantes, embrasera jusqu'au fondement de la montagne. — 23. Ainsi j'augmenterai leurs malheurs et je répandrai mes flèches parmi eux; — 24. les ardeurs de la faim, la chaleur de la fièvre brûlante et la mort amère et la dent des carnassiers, je les enverrai contre eux en même temps que le venin de ceux qui rampent dans la poussière. — 25. L'épée fera des victimes au dehors et la terreur au dedans; jusqu'à l'adolescent avec la jeune vierge et jusqu'au nourrisson avec le vieillard la craindront. — 26. Déjà je disais : J'irais avec eux jusqu'au bout, et je ferais disparaître leur souvenir parmi les hommes, — 27. si je ne redoutais pas pour eux l'artifice de l'ennemi, que leurs adversaires méconnaissant cela ne disent : Notre main a triomphé et ce n'est pas Dieu qui a fait tout cela. — 28. Car (ces ennemis) sont une nation dépourvue de sagesse et privée d'intelligence. — 29. S'ils étaient devenus sages, ils réfléchiraient là-dessus et comprendraient par là quelle sera leur fin. — 30. Alors ils diraient : Comment un seul homme pourrait-il en poursuivre mille, deux mettre en fuite une myriade, si leur soutien ne les avait pas livrés et si Dieu ne les avait pas vaincus. — 31. Certes leur soutien n'est pas comme notre soutien, et nos ennemis ne savent pas juger; — 32. ils seront châtiés comme si leur vigne venait des vignes de Sodome et des treilles de Gomorrhe; aussi leurs raisins sont des raisins vénéneux et les grappes sont amères pour eux, — 33. et leur vin est comme le venin du serpent, comme le poison de l'espèce tachetée, qui est la plus violente. — 34. Tout cela n'est-il pas réservé chez moi, scellé dans mes trésors? — 35. A moi appartient le châtiment et la rétribution à l'époque où leurs pieds glisseront. O combien est proche le jour de leur catastrophe! Et avec quelle promptitude arrive ce qui est préparé pour eux! — 36. Lorsque Dieu prendra parti pour son peuple et pardonnera à ses serviteurs, lorsqu'il aura vu que leurs forces sont à bout et que, par suite de la colère des ennemis, il n'y a plus ni prisonnier

ni homme libre, — 37. et que l'ennemi aura dit : Où est leur Dieu, le soutien sur lequel ils se sont reposés? — 38. Que ces dieux qui se nourrissaient de la graisse de leurs sacrifices et buvaient le vin de leurs libations se lèvent maintenant, viennent à votre aide et vous mettent sous leur protection! — 39. Voyez maintenant que je suis seul et qu'il n'y a pas de Dieu avec moi, que seul je fais mourir et vivre, de même que depuis longtemps je blessais et ne cessais pas de guérir et que personne ne sauve de ma main. — 40. Moi, je le jure par le ciel, et je dis : Par mon existence éternelle! — 41. J'aiguiserai l'éclat de mon glaive et ma main saisira la justice; je rendrai le châtiment à mes ennemis et la rétribution à ceux qui me haïssent; — 42. ce sera comme si j'enivrais mes flèches de leur sang, comme si mon glaive dévorait leurs chairs et s'abreuvait du sang des tués et des captifs, des têtes des Pharaons parmi les ennemis. — 43. Louez, ô nations, son peuple, car il vengera le sang de ses serviteurs, infligera son châtiment à ses ennemis et pardonnera à son pays et à son peuple.

X — *Deutéronome*, XXXIII, 1-13.

1. Voici les bénédictions dont Moïse, l'envoyé de Dieu, bénit les enfants d'Israël avant sa mort. — 2. Il dit : O Dieu qui t'es révélé à nous sur le mont de Sinaï, qui as fait briller ta lumière du mont Séir et nous es apparu au mont Paran, toi qui as apporté aux myriades des saints une loi de feu (écrite) par ta droite pour eux, — 3. et qui as aussi favorisé des nations! alors tous leurs hommes d'élite t'obéissent, ils suivent tes traces et transmettent tes paroles. — 4. O Dieu qui as ordonné à Moïse de nous donner la Loi et en as fait l'héritage pour la communauté de Jacob, — 5. et dont l'empire s'étendit sur l'élu lorsque ses chefs se réunirent à lui ainsi que toutes les tribus d'Israël! — 6. je te prie que Ruben vive et ne meure pas et qu'il ne soit pas réduit à une population qu'on pourrait compter. — 7. Voici ce qu'il dit à Juda : O

Dieu, entends la voix de Juda et ramène-le à son peuple de ses excursions, que ses mains lui fassent obtenir justice et sois son aide contre ses ennemis. — 8. Il dit à Lévi : O Dieu, qui as accordé tes *toumîm* et tes *ourîm* à l'homme dont tu as reconnu la piété, que tu as éprouvé à Massah et à qui tu as fait des reproches au sujet des eaux de Meribah, — 9. que tu as trouvé parlant de son père et de sa mère comme s'il ne les avait pas vus, qui ne reconnaissait pas ses frères et reniait ses fils parce qu'ils (les Lévites) observaient tes paroles et gardaient ton alliance. — 10. Ils rendent des jugements d'après tes prescriptions aux hommes de Jacob et d'après ta Loi à Israël; ils placent l'encens devant toi et l'holocauste sur ton autel. — 11. O Dieu, bénis ainsi sa troupe et agrée l'œuvre de ses mains, affaiblis les reins de ses adversaires et de ses ennemis pour qu'ils ne puissent plus l'attaquer. — 12. Il dit à Benjamin : Comme il est le favori de Dieu, il reposera confiant en lui; Dieu l'entoure toujours et demeure à ses côtés. — 13. Il dit à Joseph : O Dieu, bénis son pays par les douceurs de ton ciel et de sa rosée, par les abîmes aux couches souterraines, — 14. par les douceurs des récoltes mûries au soleil et les douceurs des grains mûris par la lune, — 15. par les racines des hautes montagnes et les branches des collines antiques, — 16. par les délices de la terre entière et par la faveur de Celui qui demeure dans le buisson. Puisse tout cela descendre sur la tête de Joseph, sur le sommet de l'Élu de ses frères! — 17. Qu'il resplendisse, lui qui est comparé au premier-né de son taureau, et que ses cornes soient comme les cornes du rhinocéros, au point de frapper avec elles les nations jusqu'aux extrémités de la terre, j'entends parler des myriades d'Éphraïm et des milliers de Manassé. — 18. Il dit à Zabulon : Réjouis-toi, Zabulon, dans tes voyages, et toi, Issachar, sous tes tentes, — 19. car les nations se présenteront à notre montagne et y sacrifieront des victimes équitables; elles puiseront ce qui est au fond de la mer et ramasseront ce qui est caché dans le sable. — 20. Il dit à Gad : Béni soit Celui qui élargit son territoire! Gad l'habitera comme

le lionceau qui broie le bras en même temps que le sommet de la tête. — 21. Et il vit au commencement de son pays qu'une réunion de législateurs y sera enterrée, il vint donc auprès des chefs de sa nation, devint leur disciple et agit selon la justice de Dieu et de ses décisions envers le reste du peuple d'Israël. — 22. Il dit à Dan : Sois, ô Dan, comme un jeune lion qui s'élance du Basan. — 23. Il dit à Nephtali : Sois rassasié de la grâce, sois comblé des bénédictions de Dieu et occupe le couchant et le midi de la terre. — 24. Il dit à Ascher : Sois béni de la part des amis de Dieu, ô Ascher, toi qui seras bienvenu auprès de tes frères et baigneras tes pieds dans l'huile ; — 25. tes verrous seront de fer et d'airain ; que ton courage soit comme il est maintenant. — 26. Il n'y a d'autre Dieu que le Dieu d'Israël, qui n'a pas son pareil, qui, par sa toute-puissance, trône dans le ciel et sur les hauteurs pour te secourir. — 27. Il est le refuge, le Dieu éternel ; au-dessous de lui sont les rois du monde puisqu'il a chassé devant toi l'ennemi et qu'il t'a dit : Extermine-le ; — 28. jusqu'à ce qu'une partie d'Israël résidât en sécurité, solitaire selon la parole de Jacob, sur une terre de blé et de vin et où son ciel aussi fait couler de la rosée. — 29. Sois donc heureux, ô Israël ! Quel peuple, comme toi, est secouru par Dieu, qui est ton bouclier, ton aide, ton épée et ton orgueil ? Tes ennemis s'humilieront devant toi, et toi tu fouleras leurs hauteurs.

ANGERS, IMP. A. BURDIN ET Cie, RUE GARNIER, 4

משאפהה[1]: 11 ולסאיר[2] אלאיאת ואלבראהין אלתי בעת̇ אללה בהא מוסי פצנעהא פי בלד מצר לפרעון ולג̇מיע קואדה ולסאיר אהל בלדה: 12 ולג̇מיע אלאידי אלשדידה וסאיר אלמכ̇אוף אלעט̇ימה אלתי צנעהא מוסי בחצ̇רה ג̇מיע אל אסראיל:

---

1) ובכ"י י': אד̇ תג̇לא אללה לה̇ ונאג̇אה שאפהא = כי נגלה ה' אליו ודבר עמו בלחש פנים אל פנים. ובפ': גיר ואסטה = בלי אמצעי במקום משאפהה. עיין במדבר י"ב ח'.

2) כן הוא בק' ובפ' ולפי זה „לכל" הוא דבוק עם אשר ידעו פנים אל פנים. ובכ"י י': לסאיר = לכל ולפי זה הוא דבוק עם ולא קם נביא עוד. עיין רמב"ן.

יא אשר אלד̇י סיכון רצ̇א אכ̇ותה וגאמסא פי אלדהן קדמה: 25 תכון מן אלחדיד ואלנחאס מגאלקך ולתכן כאיאמך הד̇ה שג̇אעתך[1]: 26 ליס אללה אלא אלאה אסראיל אלד̇י ליס כמת̇לה סאכן אלסמא ואלשואהק בקדרתה· פי עזך[2]: 27 והו אלותן אלאלאה אלאזלי ומן דונה מלוך אלעאלם כמא טרד מן בין ידיך אלעדו וקאל לך אנפד̇ה[3]: 28 חתי סכן בעז̇ אל אסראיל ואתקא מנפרדא נט̇יר קול יעקוב[4] פי בלד ד̇י בר ועציר ואיצ̇א סמאוה תד̇ר טלא: 29 פטובאך יא נסל אסראיל מן מת̇לך שעב מג̇את̇ באללה והו תרסך ועזך וסיפך ואקתדארך[5] פיכ̇צ̇ע אעדאוך לך ואנת תטא עלי קמאקמהם:

לד

1 ת̇ם צעד מוסי מן בידאת מואב אלי ג̇בל נבו ראס אלקלעה̈ אלתי בחצ̇רה̈ יריחו פאוראה אללה ג̇מיע אלבלד מן ג̇רש אלי באניאס[6]: 2 וג̇מיע בלד נפתלי ואפרים ומנשה וג̇מיע בלד יהודה אלי אלבחר אלגרבי[7]: 3 ואלדארום ואלמרג̇ בקיע יריחו קריה̈ אלנכ̇ל אלי זגר: 4 וקאל לה הד̇א אלבלד אלד̇י אקסמת לאברהים ואסחק ויעקוב קאילא לנסלכם אעטיה אריתך בעינך ואלי ת̇ם לא תג̇וז: 5 פמאת ת̇ם מוסי רסול אללה פי בלד מואב באמר אללה: 6 ודפנה[8] פי אלואדי פי בלד מואב ממא ילי בית פעור ולם יעלם אחד בקברה אלי יומנא הד̇א: 7 ומוסי אבן מאיה̈ ועשרין סנה̈ אד̇ מאת לם תדמס עינה ולם תזל רטובתה: 8 פבכי בנו אסראיל עלי מוסי פי בידאת מואב ת̇לאת̇ין יומא אלי אן אנקצ̇ת[9] איאם חזנה: 9 ויהושע בן נון מלי רוח אלחכמה̈ ממא אסנד מוסי ידיה עליה פקבל מנה בנו אסראיל וצנעו כמא אמר אללה מוסי: 10 ולא יקים בעד ד̇לך[10] נבי לאל אסראיל כמוסי לאן ערפה אללה

[1] „וכימים האלו תהיה גבורתך" עיין ת"א וראב"ע.

[2] „אין אלוה כאלהי ישראל אשר אין כמוהו שוכן השמים והשחקים בגבורתו בעזרך". ובפ' אלמסתוי במקום סאכן.

[3] „הוא המעון האל הנצחי ותחתיו מלכי העולם כמו שגרש מפניך האויב ואמר לך השמד אותו" וזה לשון הראב"ע: והגאון אמר כי ומתחת פירוש ומתחת השם.

[4] „עד ששכן קצת מישראל לבטח נפרדים איש מאחיו (עיין רש"י) כמו שאמר יעקב וכו'" ר"ל בברכתו. עיין ת"א.

[5] „והוא מגנך ועזרך וחרבך וגאותך".

[6] כן תרגם גלעד ודן בכל מקום.

[7] רש"י: עד ים המערב.

[8] רש"י: הקב"ה בכבודו.

[9] „עד אשר תמו".

[10] „ולא יקום אחר זה".

לבנימין אד הו ודיד אללה סיסכן ואתקא בה והו יטוף בה טול אלזמאן ובין טהראניה יסכן[1]: 13 וקאל ליוסף אללהם פבארך פי בלדה מן מלאד סמאואתך וטלהא מן אלגמור אלגאיצה אלספלי: 14 ומן מלאד אלגלאת אלשמסיה ומלאד אלחבוב אלקמריה: 15 ומן אצול אלגבאל אלאוליה ומן פרוע אליפאע אלדהריה: 16 ומן נעמה אלארץ באסרהא ורצא סאכן אלסנא יחל גמיע דלך בראס יוסף ובהאמה נאסך אכותה: 17 וליכן אלבהא ללממתל בבכר תורה פתציר קרונה כקרון אלכרכדאן חתי ינטח בהא אלאמם אלי אקטאר אלארץ ושרחהא אנהא רבואת אפרים ואלוף מנשה[2]: 18 וקאל לזבולן אפרח יא זבולן פי אספארך[3] ואנת יא יששכר פי מנאזלך: 19 פאן אלאמם אלי גבלכמא תחצר ותדבח פיה דבאיח עאדלה פהם גרק אלבחאר[4] ירצעון ודפאין אלרמל יכנזוהא: 20 ולגד קאל תבארך אלמוסע לה בלדה פהו כלבו יסכנהא אלדי ידק אלדראע מע אלהאמה: 21 ואנה ראי פי אול בלדה אן יכון גוקה אלראסמין הנאך מכנוזה פאתי ריסא אלקום פתלמדהם וצנע בעדל אללה ואחכאמה מע סאיר אל אסראיל[5]: 22 ולדן קאל כן יא דן כשבל אלאסד בקוה אדא יערץ מן אלבתניה[6]: 23 ולנפתלי קאל יא נפתלי אסתכתר מן אלרצא וכן ממלוא מן ברכה אללה וחז מן אלארץ גרבא וגנובא[7]: 24 ולאשר קאל כן מבארכא מן אלאוליא[8]

---

[1]) עיין ראב״ע. — [2]) „ואמר ליוסף אנא השם ברך ארצו ממתק שמיך ומטליו ומן תהום הנוזלת מתחת וממתק התבואות הגדלות בשמש וממתק הגרגרים הצומחים בירח ומן מוסדי הררי קדם ומענפי גבעות עולם וממעדני הארץ כלה ורצון השכן בסנה יבוא כל זה לראש יוסף ולקדקד נזיר אחיו ויהי ההדר לנמשל לבכור שורו ויהיו קרניו כקרני ראם עד שינגח בהם העמים עד אפסי ארץ וביאור זה שהם רבבות אפרים ואלפי מנשה״.

[3]) ר״ל שזבולון היה יוצא באניות למסחר ויששכר יושב אהל. עיין רש״י.

[4]) „מפני שהאומות יראו בהרכם ויזבחו עליו זבחי צדק והם יינקו (העושר) הנטבע בים ויאספו מטמונות החול״. נראה שההר הוא הר ציון ונקרא הר זבולון ויששכר ביחס אל אומות העולם הבאים מן הים אל חופם ועיין בפירוש השני שהזכיר רש״י. ונראה שלפי דעת הגאון כי שפע ימים וכו׳ מוסב על האומות מפני שכתב והם בלשון רבים ולא והמא בלשון שנים ובפ׳: וכנוזהא במקום יכנזוהא כלומר וטמונות החול ואוצרותיו.

[5]) „ואמר לגד ברוך המרחיב לו ארצו והוא ישכון בה כלביא אשר יטרף הזרוע עם הקדקד כי ראה בראשית ארצו כי שם קהילת מחוקקים טמונה ויבוא אל ראשי העם ויהי תלמידם ויעש בצדקת ה׳ ובמשפטיו עם כל ישראל״ העתקנו את שני הפסוקים מלה במלה ולא ידענו היטב כונת הגאון. ואפשר שכוון אל מה שנמצא ביהושע כ״ב י״ד וכו׳ שבנו בני גד ובני ראובן מזבח על הירדן בתחלת גבול ארצם וכאשר באו אליהם פנחס ואליעזר ונשיאי העדה להוכיחם הלכו אליהם ושמעו לקולם ועשו את חקות ה׳ ומשפטיו עם כל אחיהם בני ישראל. אבל בכל זאת המחקקים מה הם. ומלת יסכנהא במקום יסכנה.

[6]) „ולדן אמר היה דן בגבורה כגור אריה כאשר ידלג פתאום מן הבשן״ עיין ראב״ע.

[7]) „ולנפתלי אמר היה נפתלי שבע רצון ומלא ברכת ה׳ ורש מן הארץ המערב והדרום״.

[8]) ר״ל מן האוהבים והקרובים ואפשר שכוון לפירוש הרמב״ן שכל אחיו יברכוהו בשביל המעדנים הבאים מארצו וגם זיתים רבים היה בתחומו.

הרון אכ̇יך פי ג̇בל הר ואנצ̇ם אלי קומה: 51 עלי מא נכ̇תתמא[1]) אלאמה̈ בי פי מא כ̇צומה̈ רקים פי ברי̈ה̈ סין ולם תקדסאני פי מא בינהם: 52 לד̇לך תנט̇ר אלארץ̇ אלתי אעטיתהא לבני אסראיל מן אלמקאבלה̈ ולא תדכ̇ל אליהא:

לג̇

1 והד̇ה אלברכאת אלתי בארך בהא[2]) מוסי רסול אללה בני אסראיל קבל מותה: 2 וקאל אללהם אלד̇י תג̇לי לנא מן טור סיני ואשרק בנורה מן ג̇בל שעיר ולוח בה מן ג̇בל פארן ואתי רבואת אלקדס בשריעה̈ נור מן ימינה להם: 3 ואחתבא איצ̇א שעבא פג̇מיע כ̇ואצ̇הם פי טאעתך והם יקפון את̇ארך ויתנאקלון כלמאתך: 4 אללהם אלד̇י אמר לנא מוסי באלתוריה̈ פג̇עלהא וראת̇ה̈ לג̇וקה̈ יעקוב: 5 וכאן מלכא פי אלמוצוף חין תג̇תמע אליה ריאסה וסאיר אסבאטה: 6 אסאלך אן יחיא אל ראובן ולא ימות ולא יציר רהטה ד̇א אחצא[3]): 7 והד̇א מא קאל ליהודה אללהם אסמע צות יהודה ורד̇ה אלי קומה מן גזוה ואג̇על ידיה מנתצפתין לה וכן לה עונא עלי אעדאיה[4]): 8 וקאל ללוי אללהם אלד̇י אנחלת צחאיחך ואנוארך ללרג̇ל אלד̇י הו בארך וקד אמתחנתה פי ד̇את אלמחנה̈ ואכ̇צמתה פי מא אלכ̇צומה̈: 9 פוג̇דתה אלקאיל ען אביה ואמה כאנה לם יראהם ולם יט̇בת אכ̇ותה ולם יעתרף בבניה ממא חרסו מקאלתך והם יחפט̇ון עהדך: 10 והם יפתון פי אחכאמך לאל יעקוב ופי תוראתך לאל אסראיל ויצ̇ירון אלבכ̇ור בין ידיך ואלכמאל עלי מד̇בחך: 11 אללהם כד̇אך פבארך פי ג̇נדה וארץ̇ מא תצנעה ידאה ואוהן אחקא מקאומיה ושאניה מן אן יקאומוה[5]): 12 וקאל

---

[1]) „על אשר גרמתם שעמי מעל בי" עיין רש"י.

[2]) „ואלה הברכות אשר ברך בהן".

[3]) „אנה השם אשר נגלה לנו מהר סיני וזרח באורו מהר שעיר והופיע מן הר פארן והביא לרבבות קדש דת אש מימינו להם ואשר אהב ג"כ עם אשר כל קדושיו שומעים לקולך והולכים בדרכיך ומוסרים את דבריך. אנא השם אשר צוה את משה (לתת) לנו את התורה ושם אותה מורשה לקהלת יעקב ואשר היה מלך בישרון בעת אשר התאספו ראשי העם וכל שבטי ישראל אשאל ממך שיחיו בני ראובן ולא ימותו ולא יהיה מתיו מספר" עיין ראב"ע שזכר קצת מפירוש הגאון ועיין אמאנאת דף 133 ושם אמר כי סיני שעיר ופארן הם שלשה שמות להר ארוך אחד וכל חלק ממנו יקרא על שם הארץ הסמוכה לו.

[4]) „אל עמו תביאנו מן המלחמה ותן לידיו שיספיקו לו לריב את ריבו".

[5]) „ואמר ללוי אנא השם אשר הנחלת תמיך ואוריך לאיש אשר הוא חסידך וכבר נסיתו במסה (עיין למעלה ו' י"ו) ורבת עמו במי מריבה ואשר מצאת אותו מדבר על אביו ואמו כאלו לא ראם ולא הכיר את אחיו ולא ידע את בניו מפני ששמרו (הלוים) אמרתך והם ינצרו בריתך והם יורו משפטיך לבית יעקב ותורתך לבני ישראל וישימו הקטרת לפניך ועולה על מזבחך (והם הכהנים) אנא השם ברך חילו ורצה את מעשה ידיו ומחץ מתני קמיו ומשנאיו מלהתקומם עליו".

כֿמרהם וסםׄ אלרקש מנהא[1]) אלצֿאריה: 34 אלא אן גֿמיע דֿלך[2]) מכנוז ענדי ומכֿתום פי כֿזאיני: 35 ולי אלאנתקאם ואלתופיה פי וקת תזול אקדאמהם אנה מא אקרב[3]) יום תעסהם ואסרע אלמעדאת להם: 36 אדֿ יחכם אללה לשעבה וען עבידה יצפח אדֿא ראי אן אלמקדרה קד דֿהבת וכֿלא אלמחבוס ואלמתרוך גֿמיעא מן סכֿטהם[4]): 37 וקאל אלעדו[5]) אין אלאההם אלמעתמד אלדֿי אסתכנו אליה: 38 אלדֿין כאנו יאכלון שחום דֿבאיחהם וישרבון כֿמר מזאגֿהם יקומו אלאן פיעינוכם ויכונו עליכם גֿנה[6]): 39 אנטֿרו אלאן אנני הו וחדי ולים אלאה מעי אנא אמית ואחיי כמא טאלמא קד אוהנת ולם אזל אשפי[7]) ולים מן ידי מכֿלץ: 40 ואנא אקסם באלסמא ואקול ובקאי אלדאים: 41 לאסנן בריק סיפי ותמסך אלחכם ידי וארד אלאנתקאם לאעדאיי ואלמכאפה[8]) עלי שאניי: 42 פכאני אסכר סהאמי מן דמאהם[9]) וסיפי יאכל לחומהם פירוי מן דם אלצריע ואלסבי מן רוס פראענה אלאעדא: 43 אמדחו יאיהא אלאמם שעבה לאנה ינתקם דם עבידה פירד תלך אלנקמה עלי אעדאיה ויגפר לבלאדה ושעבה[10]): 44 ואתי מוסי וכֿלם אלקום בהדֿה אלתסביחה הו ויושע בן נון: 45 פלמא פרג מוסי ליכֿלם גֿמיע הדֿה אלכלמאת אלי גֿמיע אסראיל: 46 קאל להם הדֿו באלכם אלי גֿמיע אלכלאם אלדֿי אנא שאהדכם בה אליום לתאמרו בה בניכם פיחפטֿו ויעמלו גֿמיע אמור הדֿה אלתוריה: 47 לאנה לים בכלאם פארג הו ענכם בל הי חיאתכם ובה תטול מדתכם פי אלבלד אלדֿי אנתם גֿאיזון אלארדן אליה לתחוזוה: 48 תֿם כלם אללה מוסי פי דֿאת דֿלך אליום קאילא: 49 אצעד אלי גֿבל אלעברין הדֿא גֿבל נבו אלדֿי פי בלד מואב אלדֿי בחצֿרה יריחו ואנטֿר אלבלד אלדֿי אנא מעטיה לבני אסראיל חוזא: 50 ומת פי אלגֿבל אלדֿי אנת צאעד אליה ואנצֿם אלי קומך כמא מאת

[1]) ר״ל המזיקים מן הפתנים.

[2]) „הלא כל זה״.

[3]) תרגם בלשון תמיהה ר״ל מה קרוב וכו׳.

[4]) „כי ידין ה׳ את דין עמו ויסלח לעבדיו כאשר ראה כי כחם עזבם ואין עוד לא עצור לא עזוב מפני חמתם״ ר״ל שלא נשאר עוד איש מפני חמת האויבים.

[5]) „ואמר האויב״

[6]) ראב״ע: כדברי האויבים שחשבו כי העולות מאכל לשם וכן בלשון רבים כדבריהם.

[7]) „כאשר זה כמה פעמים מחצתי ולא חדלתי מלרפאות״.

[8]) כן הוא בק׳ ובכ״י י׳ ובפ׳ בטעות אלמכֿאפה וצ״ל אלמכאפאה עיין למעלה ז׳ י׳.

[9]) „באילו אשכיר חצי מן דמם וחרבי תאכל בשרם וישבור צמאו מדם חלל ושבוי מראשי (המלכים ששעבדו את ישראל וכמו) פרעה האויבים״ ומלת פראענה הוא לשון רבים מן פרעון = פרעה. עיין ספרי. ודונש בתשובותיו סימן 76 מזכיר בשם הגאון: פורענות האויבים.

[10]) „אדמת ועמו״.

ממא אגצׄבוה מנהם אלבנון ואלבנאת[1]: 20 פקאל אחגׄב רחמתי ענהם אוריהם[2]) מא עאקבתהם לאנהם גׄיל מתקלׄב בנון לא אמאנהׄ פיהם[3]): 21 כמא אנהם אבאדוני בגׄיר אלאה ואגצׄבוני בגרוראתהם כדׄאך אני אבידהם בלא שעב ובקביל גׄאהל אגׄיטׄהם: 22 לאן אלנאר תנקדח מן גׄצׄבי פתתוקׄד אלי אספל אלתׄרי ותאכל אלארץׄ ונבאתהא חתי תסטע אסאס אלגׄבל: 23 כדׄאך אזידהם שרורא וסהאמי אפרקהא[4]) פיהם: 24 סגׄאר אלגׄוע וחמי אלוהגׄ וחתף אלמרׄ ואסנאן אלבהאים[5]) אטלקהא פיהם מע חמיהׄ זואחל אלתׄראב: 25 וסיף מתׄכל מן כׄארגׄ והיבהׄ מן אלכׄדור חתי אלשאב חתי אלעאתק ואלרצׄיע מע דׄוי אלשיבהׄ כׄאפה[6]): 26 ולקד קלת אתקצׄאהם[7]) באסתחקאק ואעטל מן בין אלנאס דׄכרהם: 27 לולא אנא אחדׄר להם כיד אלעדוׄ[8]) לילא ינכר דׄלך אעדאוהם כילא יקולו ידנא קד עלת ולים אללה פעל בהם כל הדׄה אלאמור: 28 לאנהם[9]) קביל מצׄיע אלחכמהׄ ולים פיהם פהם: 29 ולו תחכׄמו לעקלׄו כׄלהׄ יפהמון בהא עאקבתהם: 30 והו אן יקולו[10]) כיף יקלב אלואחד אלפא ואתׄנאן יהרבון רבוהׄ לולא אן מעתמדהם אסלמהם ואללה אמכן מנהם: 31 אנה לים כמעתמדנא מעתמדהם ולא אעדאונא יפקהון: 32 אנהם יעאקבון כאן מן גׄפן סדום גׄפנהם[11]) ומן דואלי עמרה כדׄאך ענבהם ענאב אלסם וענאקידהם מרהׄ להם: 33 ובחמיהׄ אלתנאנין

---

[1]) „וכאשר ראה זאת ה׳ נאץ אותם מפני שבניהם ובנותיהם הכעיסוהו״.

[2]) „אראה להם״ מבנין הפעיל.

[3]) וזה לשון תשובות דונש סימן 141: ואמר לא אמן בם אין אמנה בהם ואינו כן בלתי לא נאמן בהם.

[4]) „אחלקם״ ר״ל עד שיכלו מאשפתי דונש סימן 74: מן אוסיף עליהם מרורות.

[5]) „זלעפות רעב וחום רשפי אש ומות קשה ושיני בהמות״ . . ובשרשים לאבן גנאח דף 369 הערה 46: פסר פיה סגׄור והו אלוהגׄ. ותרגם לחומי בענין חום ורשף מן רשפיה שה״ש ח׳ ודונש בתשובותיו 42 הביא ההעתקה הזאת והשיג עליה.

[6]) „יראים ממנו״. ר״ל מן החרב.

[7]) כן הוא הנוסחא ב״ק ובכ״י י׳ וענינו אשימם במצור ובמצוק ובפ׳: אהלך גׄהאתהם = אאבד פאותם ושתי ההעתקות האלו אינן מסכימות עם מה שהזכיר דונש בתשבותיו בשם הגאון סימן 174 וזה לשונו: ואמר בפירוש אפאיהם שהוא מלשון אף ואלו היה כן היה אומר אאפיהם אבל אומר שהוא מן פאה. ונראה שכן היתה דעת אונקלוס שתרגם: אחיל רגזי עליהון ואשצנון.

[8]) עיין למעלה פסוק כ״א.

[9]) ר״ל מפני שהאויבים וכן בפסוק שלאחריו לו חכמו וכו׳ ר״ל לו חכמו אויבי ישראל ישכילו על הדבר להבין ממנו מה תהיה אחריתם.

[10]) „וזה שיאמרו״.

[11]) „ואויבינו אינם יודעים שיענשו כאלו מגפן סדום גפנם״ וכן אמר דונש בתשובותיו סימן 77: והם לא ידעו כי נפרעין מהם.

5 אפסד אמאמה לא באוליאה לכן אלמעיבין אלגיל אלעסר אלמנפתל[1]: 6 אללה תכאפון בהדה אלאפעאל[2] יא שעב גאהל גיר חכים אלים הו מנשיך קאניך הו צנעך ואתקנך: 7 אדכר איאם אלדהר פתפהם סנין גיל וגיל סל אבאך ויכברך אשיאכך ויקולון לך: 8 אן אלעאלי מן חית אנחל אלאמם ופרק בני אדם אוקף מן תכם אלאמם אחצא בני אסראיל[3]: 9 לאן צפוה אללה שעבה אל יעקוב פצלה וכאצתה[4]: 10 כפאה[5] פי ארץ אלבריה ופי תיה פלאה אלסמאואה אחאט בה ופהמה והפטה כגנין עינה: 11 כאלנסר יתיר עלי וכרה ועלי גואזלה ירפרף יבסט גנאחיה פיאכדהם ויחמלהם עלי רישה: 12 כדאך אללה סירה פראדא ולים מעה מעבודאת אכר: 13 וארכבה עלי קמאקם אלארץ חתי אכל מן נמו אלריאץ וכאנה ארצעה אללבן מן אלחגר ואלעסל מן אלצואן אלצלדי[6]: 14 סמן אלבקר ולבן אלגנם מע שחום אלכראף וכבאש בני אלבתניה ואלעתדאן מע לב דרמך אלחנטה[7] וכאן דם אלענב ישרבה כמרא[8]: 15 פלמא סמן אלמוצוף[9] כדאך בטר אד קיל לה[10] קד סמנת וגלטת וגסות[11] פתרך אלאלאה אלדי צנעה ואמתחן[12] מעתמד גותה: 16 ואגארוה[13] באגנביין ובמכארה יגצבונה: 17 ידבחון ללשיאטין וליסת באלהה והי מעבודאת לם יערפוהא גדד גאת מן קריב ולם יעב בהא אכיאר אבאיכם[14]: 18 פקיל לה אלכאלק אלמנשיך תנסי[15] ואלטאיק אלמבתדיך: 19 פלמא ראי דלך אללה פרפצהם

---

[1]) נראה שהפירוש הוא כן: הדור העקש והנפתל השחית דרכו לפניו לא כאוהביו כי אם כבעלי מום אנשי רשע.

[2]) „הלה׳ תגמלו באלה המעשים״.

[3]) ראב״ע: אמרו המפרשים על דור הפלגה שנפצה כל הארץ כי אז גזר השם להיות ארץ שבעה גוים לישראל והיא שתספיק למספרם על כן למספר בני ישראל.

[4]) „כי נחלת ד׳ עמו ויעקב בחירו וסגולתו״.

[5]) וכן ת״א: ספק צרכיהון.

[6]) „ויאכילהו מתנובת השדה וכאילו הניקהו חלב מסלע ודבש מחלמיש צור״ העתיק לפי הענין עיין תהלים פ״א י״ז.

[7]) ענינו הקמח היותר שמן והיותר נקי מן החטים.

[8]) „כאילו דם הענב משקהו יין״ ר״ל המובחר שבענבים.

[9]) „העם הנבחר והמשובח״ וכן תרגם למטה ל״ג ה׳.

[10]) „וכאשר אמרו לו״.

[11]) „קשית״.

[12]) „וינסה״ כן הוא בכ״י י׳ ובק׳ ונראה שצ״ל אמתהן = ויבז. ועיין פירושו למשלי כ״ב י׳ ושם נמצא ג״כ אמתחן בגוף הכ״י ונרשם בגליונו אמתהן באותיות ערביות אבל בפ׳ ואסקט ר״ל שחשבוהו כנפל מלשון נבל תבול שהוא כמו נפל תפל.

[13]) בכ״י י׳ ובפ׳: ואכדו יכאידונה = והתחילו להבעיר אש חמתו עיין למטה פסוק כ״א.

[14]) „לא שתו לבם אליהם הנבחרים שבאבותיכם״ עיין תשובות דונש סימן 72.

[15]) „ואמרו לו״ תרגם תשי ותשכח במלה אחת מפני שענינם אחד.

ולכ̇נהא לבני אסראיל חתי תצ̇רהא פי אפואההם[1] לכי תכון לי הד̇ה אלתסבחה̈ שאהדא עליהם: 20 אד̇ אדכ̇להם אלי אלבלד אלד̇י קסמת לאבאיהם והו יפיץ̇ לבנא ועסלא פיאכל קומהם[2] וישבע ויסמן ת̇ם יולי אלי מעבודאת אכ̇ר פיעבדהא וירפצ̇ני ויפסך̇ עהדי: 21 פיכון אד̇א אצאבתהם שראיר כת̇ירה̈ ושדאיד חצ̇רת הד̇ה אלתסבחה̈ בשאהד עליה אד̇ יג̇ב אן לא תנסי מן אפואה נסלה לאני עאלם בכ̇אטרה[3] מן אליום קבל אן אדכ̇לה אלי אלבלד אלד̇י קסמת לה: 22 פכתב מוסי הד̇ה אלתסבחה̈ פי ד̇לך̇ אליום ולכ̇נהא בני אסראיל: 23 ת̇ם אסתכ̇לף̇ מוסי[4] יהושע אבן נון וקאל לה תשדד ותאיד̇ לאנך̇ תדכ̇ל בני אסראיל אלבלד אלד̇י קסמת להם ואנא אכון מעך̇: 24 פלמא פרג̇ מוסי מן כתב ג̇מיע כלאם הד̇ה אללתוריה̈ פי אלספר אלי אן כמלת: 25 אמר מוסי אללואניין האמלי צנדוק אלשהאדה̈ וקאל להם: 26 כ̇ד̇ו הד̇א אלספר אלתוריה̈ וציירוה אלי ג̇אנב צנדוק עהד אללה רבכם פיכון ת̇ם עליך̇[5] שאהדא: 27 לאני עאלם כ̇לאפך̇ וצעובה̈ רקבתך̇ הוד̇א ואנא פי אלחיאה̈ מעכם לם תזאלו מכ̇אלפין וכיף̇ בעד מותי: 28 ג̇מעו אלי ג̇מיע שיוך̇ אסבאטכם וערפאכם חתי אכלמהם בהד̇א אלכלאם ואשהד עליהם אלסמא ואלארץ̇: 29 לאני עאלם אנכם בעד מותי סתפסדון ותזולון מן אלטריק אלד̇י אמרתכם בה פיואפיכם אלשר פי אכ̇ר הד̇ה אלאיאם אד̇ תצנעון אלשר בין ידי אללה לתג̇יטוה באעמאל ידיכם: 30 וכלמהם מוסי בג̇מיע כלאם הד̇ה אלתסבחה̈ אלי אן כמלת:

לב

1 ינצת אהל אלסמאואת חתי אתכלם ויסמע אהל אלארץ̇ אקואל פאי[6]: 2 וידר̇ כאלמטר בת̇י ותהטל כאלטל מקאלתי כאלטש עלי אלכלא וכאלרד̇אד̇ עלי אלעשב[7]: 3 לאני אדעוכם באסם אללה פאעטו אלכבריא לרבנא[8]: 4 אלכ̇אלק[9] אלצחיח פעלה אלד̇י ג̇מיע סירה באלחכם אלטאיק ד̇ו אלאמאנה̈ לא ג̇ור ענדה הו אלעדל אלמסתקים:

[1]) בכ״י י׳ ובפ׳: חתי תסתמלהא מן אפואההם = עד שתחתוף אותה מפיהם. ר״ל שתהיה שגורה בפיהם.

[2]) נראה שענינו קום מנהם = איזה מהם.

[3]) הגאון לא העתיק המלות אשר הוא עושה. עיין אלמאנאת דף 155.

[4]) המלה הזאת חסרה בכ״י י׳ ובפ׳: ובאמת נראה שהציווי מוסב על ה׳. ועיין רש״י.

[5]) עיין ראב״ע.

[6]) הגאון תרגם: יאזינו יושבי השמים וישמעו יושבי הארץ.

[7]) וכן תרגם ג״כ אבן גנאה בשרשים שעירים ורביבים.

[8]) מפני שאקרא אתכם בשם ה׳ ולפיכך הבו גדל״. ראב״ע: שב אל השמים והארץ.

[9]) תרגם צור כמו יוצר וכן למטה פסוק י״ח.

אללה בהם כמא צ̇נע בסיחון ועוג מלכי אלאמוריׄ ובאהל בלדהמא אלד̇ין אנפ̇דהם: 5 ויסלמהם אללה בין ידיכם ותצנעו בהם בג̇מיע אלוציה̈ אלד̇י אוציתכם: 6 תשדדו ותאידו לא תכ̇אפהם אן אללה רבך נורה סאיר בין ידיך לא ידעך ולא יתרכך: 7 ודעי מוסי ביהושע וקאל לה בחצ̇רה̈ ג̇מיע אסראיל תשדד ותאיד פאנך תדכ̇ל האולי אלקום אלי אלבלד אלד̇י קסם אללה לאבאיהם אן יעטיהם ואנת תנחלה להם: 8 ואללה אלד̇י נורה סאיר בין ידיך הו יכון מעך לא ידעך ולא יתרכך פלא תכ̇ף ולא תרעד: 9 ת̇ם כתב מוסי הד̇ה אלתוריה̈ ודפעהא אלי אלאימה̈ בני לוי אלחאמלין צנדוק עהד אללה ואלי ג̇מיע שיוכ̇ אסראיל: 10 פאמרהם מוסי קאילא בעד סבע סנין[1] פי וקת סנה̈ אלתסיב פי חג̈ אלמטל: 11 אד̇א חג̈ ג̇מיע אל אסראיל ליחצ̇רו[2] בין ידי אללה רבך פי אלמוצ̇ע אלד̇י יכ̇תארה תקרא הד̇ה אלתוריה̈ חד̇א ג̇מיע אסראיל בחית̇ יסמעונהא[3]: 12 וד̇אך באן תג̈וק[4] ג̇מיע אלקום אלרג̇אל ואלנסא ואלאטפאל ואלגריב אלד̇י פי מחאלך לכי יסמעו ויתעלמו ויכ̇אפו אללה רבכם ויחפט̇ו ויעמלו בג̇מיע כלאם הד̇ה אלתוריה̈: 13 ובנוהם אלד̇ין לם יבלגו[5] יסמעו ויתעלמו ליכ̇אפו אללה רבכם טול אלזמאן אלד̇ין אנתם אחיא עלי אלבלד אלד̇י אנתם עאברון אלארדן לתחוזוה: 14 וקאל אללה למוסי הוד̇א דנא אג̇לך לתמות אדע ביהושע וקפא פי כ̇בא אלחצ̇ר חתי אסתכ̇לפה[6] פמצ̇י מוסי ויהושע ווקפא פי כ̇בא אלמחצ̇ר: 15 פתג̇לא אללה פי אלכ̇בא בעמוד גמאם ווקף עלי באבה: 16 פקאל אללה למוסי אנך מנצ̇ג̇ע מע אבאיך וסיקום הד̇א אלשעב פיטגו פי תבע מעבודאת אהל אלבלד אלד̇י הו סאיר אלי ת̇ם פי מא בינהם פיתרכני ויפסכ̇ עהדי אלד̇י עאהדתה מעה: 17 פישתד גצ̇בי עליהם פי ד̇לך אליום פאתרכהם ואחג̇ב רחמתי ענהם פיצירון מאכלא ותציבהם שראיר כת̇ירה̈ ומצ̇איק פיקול פי ד̇לך אלזמאן אלא אן ממא לים נור רבי מעי אצאבתני הד̇ה אלשראיר: 18 ומע ד̇לך אנא מקים[7] עלי חג̇ב רחמתי פי ד̇לך אלזמאן ענהם בסבב אלשרׄ אלד̇י עמל אד̇ ולי אלי מעבודאת אכ̇ר: 19 ואלאן אכתבו לכם הד̇ה אלתסבחה̈

---

1) „אחר שבע שנים" ר"ל בשנה השמינית, עיין ת"א ורש"י ובכ"י י' ובפ': פי כל מדה̈ סבע סנין כמו למעלה ט"ו א'.

2) בכ"י י' ובפ': פי מג̇י ג̇מיע אל אסראיל ללחצ̇ור.

8) ת"א: ותשמעינן.

4) „וזה שתקהיל".

5) „אשר לא הגיעו לבר עונשין". כן הוא בכ"י י'. אבל בפ' ובק': לא יעלמון.

6) „כדי שאעמידהו תחתך".

7) „ובכל זאת אסתיר עוד ממנו רחמים שלי". ראב"ע: שאם יקראו אלי לא אענם.

תחיא: 7 ויחל אללה רבך הדה אללענאת עלי אעדאיך ועלי שאניך אלדין כלבוך: 8 ואנת תתוב ותקבל אמר אללה ותצנע גמיע וצאיאה אלתי אנא אמרך אליום: 9 ויזידך אללה כירא[1] פי גמיע עמל ידך ותמר גסמך ותמר בהאימך ותמר ריאצך אד ירגע אללה אן יקצד בך כירא כמא קצד באבאיך: 10 אד תקבל קול אללה רבך לתחפט וצאיאה ורסומה אלמכתובה פי ספר הדה אלתוריה אד תתוב אלי אללה רבך בכל קלבך ונפסך: 11 ואעלם אן[2] הדה אלוצאיא אלתי אנא אמרך בהא אליום ליס הי בכפיה ענך ולא הי בעידה: 12 ליסת הי באלסמא פיקול קאיל מן דא יצעד לנא אלי אלסמא וינזלהא לנא ויסמעונהא ונעמל בהא: 13 וליסת הי מן עבר אלבחר פיקול קאיל מן דא יעבר לנא אלי גאנב אלבחר ויאכדהא לנא ויסמעונהא ונעמל בהא: 14 בל אלאמר קריב אליך גדא ימכנך בפיך ובקלבך לתעמל בה: 15 אנטר קד געלת בין ידיך אליום אלחיאה ואלכיר ואלמות ואלשר: 16 אלדי אמרך אליום לתחב אללה רבך ותסיר פי טרקה ותחפט וצאיאה ורסומה ואחכאמה ותחיא ותכתר ויבארכך אללה רבך פי אלבלד אלדי אנת דאכל אליה לתחוזה: 17 ואן תולי קלבך ולם תחפט ותזול ותסגד למעבודאת אכר ותעבדהא: 18 פקד אכברתכם מן אליום באנכם תאבדון ולא תטול מדתכם פי אלבלד אלדי אנתם עאברון אלארדן לתסיר אליה לתחוזוה: 19 קד אשהדת עליכם אליום אלסמא ואלארץ אלחיאה ואלמות באני געלת בין ידיך אלברכאת ואללענאת וארי לך אן תכתאר אלחיאה[3] לכי תחיא אנת ונסלך: 20 ודלך לתחב[4] אללה רבך ותקבל קולה ותלזם טאעתה אד הי חיאתך וטול איאמך לתקים עלי אלארץ אלתי קסם אללה לאבאיך אברהים ואסחק ויעקוב אן יעטיהם:

לא

1 תם מצי מוסי וכלם בני אסראיל בגמיע הדה אלכלמאת: 2 וקאל להם אנא אליום אבן מאיה ועשרין סנה לא אטיק זיאדה עלי אלדכול ואלכרוג ואללה קד קאל לי אנך לא תעבר הדא אלארדן: 3 אן אללה רבך אלדי נורה גאיז בין ידיך הו ינפד האולי אלאמם מן בין ידיך ותחוזהם יהושע הו יעבר בין ידיך כמא קאל אללה: 4 ויצנע

1) עיין למעלה כ״ח י״א.
2) „ודע״.
3) רש״י: אני מורה לכם שתבחרו.
4) „וזה שתאהב״.

ואלגריב אלדי יאתי מן בלד בעיד פינטרון צרבאת תלך אלארץ ואמראצהא אלתי אמרצהא אללה: 22 חתי כאן גמיע ארצהא מחרקה בכברית ונאר לא תזרע ולא תנבת ולא יטלע פיהא שי מן אלעשב כמקלב סדום ועמורה אדמה וצבוים אלתי קלב אללה בגצבה וחמיתה: 23 ויקול גמיע אלאמם למא דא צנע אללה בדלך לתלך אלארץ ומא סבב שדה אלגצב אלעטים הדה: 24 פיגאבון באן דלך עלי מא תרכו אללה[1] אלאה אבאיהם אלדי עהד מעהם חין אכרגהם מן בלד מצר: 25 ומצו ועבדו מעבודאת אכר וסגדו להא מעבודאת לם יערפוהא ולם תנצב להם נציבא[2]: 26 ואשתד גצב אללה עלי דלך אלבלד ליאתי עליהא גמיע אללענה אלמכתובה פי הדא אלספר: 27 פקלעהם אללה מן בלדה בגצב וחמיה ובסכט עטים וטרחהם אלי בלד אכר כמא תרונהם[3] אליום: 28 פיעתברון פיקולון כדאך[4] אלמסתוראת ללה רבנא ואלמכשופאת אלתי הי אלינא ולבנינא אלי אלדהר פי אן נעמל גמיע הדה אלתוריה גמיעא:

ל

1 ויכון אדא חלת בך גמיע הדה אלאמור אלברכאת ואללענאת אלתי תלותהא[5] עליך פארגע פי נפסך פי מא בין גמיע אלאמם אלדי דהאך אללה רבך תם: 2 ותב אלי אללה ואקבל קולה כגמיע מא אנא אמרך אליום אנת ובניך בכל קלבך ובכל נפסך: 3 פירד אללה רבך סביך וירחמך ויעוד ויגמעך מן בין גמיע אלאמם אלדי בדדך אללה רבך הנאך: 4 פלו אן דהאך פי טרף אלסמא[6] לגמע שמלך אללה מן תם ולקדמך: 5 וידלך אללה רבך אלי אלבלד אלדי חאזו אבאוך וחזתה ויחסן אליך ויתמרך ויכתרך מן אבאיך: 6 וישרח אללה רבך צדרך[7] וצדר נסלך לתחב אללה בגמיע קלבך ונפסך לכי

---

[1]) המשך הכתובים כן הוא: הדור האחרון והנכרי כאשר יראו את מכות הארץ הזאת ואת תחלואיה וזה שכל הארץ שרופה בגפרית ואש כסדום ועמרה ואדמה וצביים וישאלו כל הגוים למה עשה לה ה׳ כזאת יענו ויאמרו יושבי הארץ מפני שעזבו את ברית ה׳. העתיק „מלח" במלת נאר = אש מפני שכן הוא בבראשית י"ט כ"ד.

[2]) ר"ל אלהים אשר לא נתנו להם שום חלק ונחלה. עיין רש"י.

[3]) „כאשר תראה אותם היום" ובק: מתל הדא אליום.

[4]) „ויהיה להם זה למשל ויאמרו כן הנסתרות לה׳ אלהינו והנגלות לנו ולבננו הן שנעשה וכו׳".

[5]) „אשר קראתי לפניך".

[6]) העתיק בלשון צווי השב אל לבבך ושוב אל ה׳ אלהיך ואז ישיב ה׳ את שבותך אפילו אם יהיה נדחך בקצה השמים.

[7]) „ירחיב ה׳ לבך" ר"ל יטהר לבך לאהוב אותו למען תחיה.

וסאיר אהל בלדה: 2 אלאעלאם[1]) אלעטאם אלתי ראתהא עינאך ותלך אלאיאת ואלבראהין אלעטימה: 3 ולם יעטכם אללה קלבא לתעלמו ועינא תנטרו ואדאנא תסמעו אלי הדא אליום: 4 וסירתכם ארבעין סנה פי אלבר תיאבכם לם תבל עליכם ונעאלכם עלי ארגאלכם: 5 וטעאמכם אלדי אעתדתמוה[2]) לם תאכלוה ולמרא ומסכרא לם תשרבו לכי תעלמו אנא אללה רבכם: 6 תם גיתם אלי הדא אלמוצע ופרג סיחון מלך חשבון ועוג מלך אלבתניה תלקנא ללחרב פקתלנאהמא: 7 ואכדנא בלדהמא ודפענאהא נחלה ללראובניין וללגדיין ונצף סבט מנשה: 8 פאחפטו כלאם הדא אלעהד ואעמלו בה לכי תנגחו פי גמיע מא תצנעון: 9 אנתם וקוף אליום כלכם בין ידי אללה רבכם ריאסכם ואסבאטכם ושיוכֿכם וערפאכם וגמיע אל אסראיל: 10 ואטפאלכם ונסאכם ואלגריב אלדי פי וסט עסכרך מן מחתטב חטבך אלי מסתקי מאך: 11 לאדכלך פי עהד אללה רבך ופי הרגה אלדי אללה עאהד מעך אליום: 12 לכי יתבתך אליום לה לאמה והו יכון לך אלאהא כמא ועדך וכמא קסם לאבאיך לאברהים ואסחק ויעקוב: 13 וליס מעכם וחדכם אנא עאהד הדא אלעהד והדא אלחרג: 14 אלא מע מן הו מוגוד האצר אליום בין ידי אללה רבך ומע מן ליס מענא אליום[3]): 15 ואנתם עלמתם מא אקמנא פי בלד מצר ומא גזנא פי מא בין אלאמם אלדין גזתם בינהם: 16 וראירם ארגאסהם וטואגיתהם מן כשב וחגארה ופצה ודהב אלתי מעהם: 17 כילא יוגד פיכם רגל או אמראה או עשירה או סבט מן קלבה מאיל אליום ען טאעה אללה רבנא לימצי ויעבד מעבדאת אלתי לאולאיך אלאמם כילא יוגד פיכם אצל מתמר סם או עלקם: 18 פאדא סמע הדא אלחרג קדר פי נפסה קאילא לא יכון לי אלא סלאם אד אנמא אסיר מע הוי קלבי לכי אמד באלרוא אלעטש[4]): 19 פלא ישא אללה אן יגפר לה דלך בל חיניד ישתד גצב אללה וחמיתה פי דלך אלרגל ויליק בה גמיע הדא אלחרג אלמכתוב פי הדא אלספר וימחו אללה אסמה מן תחת אלסמא: 20 ויפרדה אללה עלי שר מן גמיע אסבאט אסראיל כגמיע חרג הדא אלעהד אלמכתוב פי ספר הדה אלתוריה: 21 חתי יקול אלגיל אלאכר מן בניכם אלדין יקומון מן בעדכם

1) „הנסים״ עיין למעלה ד׳ ל״ד.

2) „הלחם אשר הרגלתם בו לא אכלתם״.

3) ובכ״י י׳ ובפ׳ הוסיפו: אד נקל אליה = אשר נמסר לו (הברית לדורות).

4) „כדי שאאריך בשתיתי צמאי״. ידוע כי המתאוים לשתות אינם יכולים לרוות את צמאונם וברוב שתיתם ירבה צמאונם כן נראה לי. עיין משלי כ״ג ל״ה.

ואלרצ׳ה תשה עלי זוגהא חרמהא ואבנהא ובנתהא: 57 ובמשימתהא
אלסאקטה מנהא ואגנגהא אלתי תרמי בהא תנפרד בהא הי
פתאכלהא מן עוז כל שי פי סתר[1] בחצאר וציק ממא יציק עליך
עדוך פי מהאלך: 58 ואן לם תחפט[2] ותעמל גמיע כלאם הדה
אלתוריה אלמכתובה פי הדא אלספר אן תכאף אסם אלגליל
אלמכוף הוא אללה רבך: 59 פיגעל אללה צ׳רבאתך עגיבה וצ׳רבאת
נסלך אלמדכורין[3] צ׳רבאת כברי דארה ואמראצא רדיה דארה:
60 וירד עליך גמיע אדוא מצר אלתי חדרתהא מן קבלהם[4] פתלזמך:
61 ואיצא כל צ׳רבה ממא ליס מכתובא פי ספר הדה אלתוריה יסלמהא
אללה עליך אלי אנפאדך: 62 ותבקו רהטא דא אחצא בדל מא כנתם
ככואכב אלסמא כתרה אד לם תקבל קול אללה רבך: 63 ויכון כמא
קצד אללה בכם אן יחסן אליכם ויתמרכם כדלך יקצד אללה רבכם[5] אן
יבידכם וינפדכם ותנדרסון ען אלבלד ותנגלון ען אלארץ[6] אלתי אנת
דאכל אליהא לתחוזהא: 64 ויבדדך אללה פי גמיע אלאמם מן טרף
אלארץ אלי טרפהא פתעבדו תם מעבודאת אכר מא לם תערפהא אנת
ואבאוך כשבא וחגארה: 65 ופי תלך אלאמם לא תטמאן ולא יכון
קראר לקדמך ויעטיך אללה תם קלבא רגזא ישביין אלעין ודביל
אלנפוס: 66 פתכון חיאתך מעלקה חדאך ותפזע לילא ונהארא ולא
תאמן בחיאתך: 67 תקול באלגדאה יא ליתני אמסית ובאלעשא יא
ליתני אצבחת מן פזע קלבך אלדי תפזע ומן נטר עינך אלדי תנטר:
68 וירדך אללה אלי מצר פי אלספן פי אלטריק אלתי קלת לך לא
תעוד אבדא אן תראה ותערצון תם ללביע לאעדאיכם עבידא ואמא
ולים משתר: 69 הדא כלאם אלעהד אלדי אמר אללה מוסי אן יעאהד
בני אסראיל פי בלד מואב סוי אלעהד אלדי עאהדהם פי חריב:

כט

1 תם דעי מוסי בגמיע בני אסראיל וקאל להם אנתם שאהדתם
גמיע מא צנע אללה בחצ׳רתכם פי בלד מצר בפרעון וגמיע קואדה

---

[1] „בשליתה הנופלת ממנה ועובריה אשר תשליכם היא בודדת עמהם לאכלם בחסר כל בסתר״ כן הוא בכ״י י׳ ובפ׳. ובק׳ הוסיף עוד תרגום ובניה אשר תלד.
[2] „ואם לא תשמר״ ר״ל ואם אחרי כל זאת לא תסור מן הדרך הרעה.
[3] „ישים ה׳ עליך מכות נפלאות ומכות זרעך הנזכרים״ ר״ל בפסוק מ״ו. הנה זה הפסוק דבוק עם הפסוק שלפניו.
[4] ר״ל מאת המצרים ובפ׳ חסרו שתי המלות האלו.
[5] „כאשר חשב וכו׳ כן יחשוב וכו׳״.
[6] „ונעקרתם מן הארץ ותגלו מן הארץ״. כפל התרגום במלות שונות.

לם תערפהם אנת ואבאוך פתכדם תם מעבודאת אכר מן כשב והגארה: 37 פתציר והשה ומתלה וחכאיה[1] פי גמיע אלאמם אלדי יסוקך אללה אלי תם: 38 אדא כרגת בדארא פי אלצחרא כתירא פקליל מא תגמע מנה בל יקצמה אלגראד: 39 ואדא תגרס כרומא ותפלחהא פלא תשרב מנהא כמרא ולא תועיה בל יאכלה אלדוד: 40 ואדא יכון לך זיאתין פי גמיע תכמך פלא תדהן מנהא בדהן בל תנתר נתרא: 41 ואדא תולד בנינא ובנאת פלא יבקון לך בל יגלון פי אלסבי: 42 וגמיע שגרך ותמר ארצך יקרצה אלפראש[2]: 43 ואלגריב אלדי פימא בינכם ירתפע עליך עליא כבירא ואנת תנחט ספלא הויא: 44 חתי אנה יקרצך ואנת לא תקרצה הו יציר ראסא ואנת תציר דנבא: 45 ותחל בך גמיע הדה אללענאת ותכלבך פתדרכך אלי אנפאדך אד לם תקבל אמר רבך פתחפט וצאיאה ורסומה אלתי אמרך בהא: 46 פתציר בך איה וברהאנא ופי נסלך אלמשאבהך[3] אלי אלדהר: 47 ובדל מא לם תעבד אללה רבך בפרח וגודה קלב מן כתרה אלאשיא[4]: 48 פתכדם עדוך אלדי יסלטה אללה עליך בגוע ועטש ועדי ועוז כל שי ויצע אצרא מן חדיד עלי ענקך אלי אן ינפדך: 49 ויגזיך אללה קבילא מן בעיד מן טרף אלארץ כמא יתחלק אלנסר קבילא לא תפהם לגתה: 50 קבילא וקיח אלוגה מן לם יהאב וגה שיך ולא יראף עלי צבי: 51 פיאכל תמר בהאימך ותמר ארצך אלי אנפאדך ולא יבקי לך ברא ולא עצירא ולא דהנא ולא נתאג בקרך וגפראת גנמך אלי אן יבידך: 52 ויהאצרך פי גמיע מחאלך אלי אן יהד אסוארך אלשאמכה ואלחצינה אלתי אנת ואתק בהא פי גמיע בלדך ויהאצרך פי גמיע מחאלך פי בלדך אלדי אעטאך אללה רבך: 53 ותאכל תמר גסדך לחם בניך ובנאתך אלדי אעטאך אללה רבך בחצאר וציק ממא יציק עליך עדוך: 54 חתי אן אלרגל אלרכין מנך ואלמדלל גדא ישח עלי אכיה ואמרתה חרמתה ובאקי בניה אלדין יבקיהם: 55 מן אן יעטי לואחד מנהם מן לחם בניה אלדי יאכל ממא לא יבקי לה שיא מן אלחצאר[5] ואלציק אלדי יציק עליך עדוך פי גמיע מחאלך: 56 חתי אלרכצה מנך ואלמדללה אלתי לם תעוד קדמהא אן תצעה עלי אלארץ מן אלדללה

---

[1] ראב״ע: מגזרת ושננתם.

[2] מין שרץ העוף שיש לה ארבע כנפים ובלע״ז papillon.

[3] „ובזרעך אם הוא דומה לך״.

[4] רש״י: בעוד שהיה לך כל טוב.

[5] רש״י: ימתק לו לרעבונו בשר בניו ובנותיו עד כי תרע עיניו בבניו הנותרים מתת לאחד מהם מבשר בניו אחיהם אשר יאכל.

ורסומה אלתי אמרך בהא אליום פחלת בך הדה אללענאת פאדרכתך: 16 ובנת מלעונא פי אלחצר ומלעונא פי אלבר: 17 ומלעונא מא פי נבינתך ומעאגנך: 18 ומלעונא תמר בטנך וסאיר תמר ארצך ונתאג בקרך וגפראת גנמך: 19 וצרת מלעונא פי דכולך ומלעונא פי כרוגך: 20 ויבעת אללה עליך אלמחק ואלאהאמה ואלזגרה פי גמיע ממדוד ידך אלדי תצנעה אלי אנפאדך ואבאדתך סריעא מן קבל רדאה שמאילך אד תרכתני: 21 וילזמך אללה אלובא אלי אן יפניך מן אלארץ אלתי אנת דאכל אליהא לתחוזהא: 22 ויצרבך אללה בחמי אלסל ואלחאדה ואלרבע ואלפאלג ובאלגפאף ואלשוב[1] ואלירקאן פיכלבוך אלי אבאדתך: 23 ותכון סמאוך אלתי פוק ראסך כאלנחאס ואלארץ אלתי תחתך כאלחדיד: 24 ויגעל אללה מא ימטרה עלי ארצך גבארא ותראבא מן אלסמא יחדר עליך אלי אנפאדך: 25 יגעלך אללה מצדומא פי מא בין ידי אעדאיך חתי תכרג אליהם פי טריק ואחדה ותהרב בין ידיהם פי סבע טרק פתציר עברה[2] לגמיע ממאלך אלארץ: 26 ותציר גתתך מאכלא לטאיר אלסמא ובהאים אלארץ וליס מזעג להא: 27 ויצרבך אללה בקרח מצר ואלבואסיר ואלגרב ואלחכה מא לא תסתטיע מדאואתה: 28 יצרבך אללה באלגנון ואלעמי ובהתה אלקלב: 29 חתי תציר כמגסס פי אלטהירה כמא יגסס אלאעמי וכאצה פי אלאפלה[3] ולא תנגח טרקך ותציר מגשומא ומגצובא טול זמאנך וליס לך מגית: 30 באן תתזוג מראה פיאתיהא רגל אכר ותבני ביתא ולא תגלס פיה ותגרס כרמא פלא תבדלה: 31 ויכון תורך מדבוחא חדא עיניך פלא תאכל מנה וחמארך מגצובא מן בין ידיך פלא ירגע אליך וגנמך מסלמה אלי אעדאיך וליס לך מגית: 32 בנוך ובנאתך מדפועין אלי קום אכרין ועינאך תריאהם שאכצתאן אליהם טול אלזמאן ולא פי ידך טאקה: 33 ותמר ארצך וסאיר כסבך יאכלה קום לם תערפהם ותציר כדאך מגשומא מעסופא טול אלזמאן: 34 חתי תציר מעתוהא מן נטר עיניך אלדי תראה: 35 ויצרבך אללה בקרח רדי עלי אלרכאב ואלסאקין מא לא תטיק מדאואתה במא יולמך מן קדמך אלי האמתך[4]: 36 ויגליך[5] אללה ומלכך אלדי תנצבה לך אלי קום

[1] כן הוא בהערה 9 לשרש שדף בשרשים לאבן גנאח. ובפ׳: אלדק.

[2] „למשל" וכן הוא בהערה 12 בשרש זעה בשרשים לאבן גנאח.

[3] „ובפרט באפילה" ר״ל והית ממשש כצהרים כאשר ימשש העור ואין צריך לומר באפילה.

[4] „במה יכאיבך מכף רגלך עד קדקדך" כן הוא בכ״י י׳ ובפ׳. ובק׳: מן וטא קדמך אלי האמתך.

[5] ת״א: יגלי יתך.

אלקום אמין: 18 ומלעון מצ̇ל̈ ג̇אהלא פי אלטריק[1] ויקול ג̇מיע אלקום אמין: 19 ומלעון מן ימיל חכם גריב ויתים או ארמלה̈ ויקול ג̇מיע אלקום אמין: 20 ומלעון מן יצ̇אג̇ע זוג̇ה̈ אביה למא כשף כנפה ויקול ג̇מיע אלקום אמין: 21 ומלעון מן יצ̇אג̇ע שיא מן אלבהאים ויקול ג̇מיע אלקום אמין: 22 ומלעון מן יצ̇אג̇ע אכ̇תה בנת אביה או בנת אמה ויקול ג̇מיע אלקום אמין: 23 ומלעון מן יצ̇אג̇ע חמאתה ויקול ג̇מיע אלקום אמין: 24 ומלעון מן יצ̇רב צאחבה סר̈א ויקול ג̇מיע אלקום אמין: 25 ומלעון מן יאכ̇ד̇ רשוה̈ ליקתל נפסא זכ̈יה̈ ויקול ג̇מיע אלקום אמין: 26 ומלעון מן לא ית̇בת כלאם הד̇ה אלתוריה̈ ליעמל בהא ויקול ג̇מיע אלקום אמין:

כח

1 ואעלם אנך אן סמעת ואטעת אמר אללה רבך לתחפט̇ ותעמל ג̇מיע וצאיאה אלתי אמרך בהא אליום יג̇עלך אללה רבך עאליא עלי סאיר אמם אלארץ̇: 2 והלת בך הד̇ה אלברכאת ואדרכתך אד̇א סמעת אמר אללה רבך: 3 ובנת מבארכא פי אלחצ̇ר ומבארכא פי אלבר̈: 4 מבארכא ת̇מר בטנך ות̇מר ריאצ̇ך ות̇מר בהאימך ונתאג̇ בקרך וג̇פראת גנמך: 5 ומבארכא מא פי נבאיג̇ך ומעאג̇נך: 6 וצרת מבארכא פי ד̇כ̇ולך ומבארכא פי כ̇רוג̇ך: 7 ויג̇על אללה אעדאך אלמקאומין לך מצדומין בין ידיך פיכ̇רג̇ון אליך פי טריק ואחדה̈ ויהרבון מן בין ידיך פי סבע טרק: 8 ויאמר אללה בברכתה פי אהראיך ופי ג̇מיע ממדוד ידך ויבארך לך פי אלבלד אלד̇י אללה רבך מעטיך: 9 וינצבך אללה לה שעבא מקד̈סא כמא ועדך אד̇ תחפט̇ וצאיאה ותסיר פי טרקה: 10 פינט̇ר ג̇מיע אלאמם אן אסם אללה קד סמ̈י עליך פיכ̇אפונך: 11 ויזידך אללה כ̇יראׄ[2] פי ת̇מר ג̇סמך ות̇מר ריאצ̇ך ות̇מר בהאימך פי אלבלד אלד̇י קסם לאבאיך אן יעטיך: 12 ויפתח אללה לך כ̇זאין כ̇ירה[3] מן אלסמא פינזל מטר בלדך פי וקתה ויבארך פי ג̇מיע עמל ידיך חתי תקרץ̇ אממא כת̇ירה̈ ואנת פלא תקתרץ̇: 13 ויג̇עלך אללה ראסא ולא ד̇נבא ותכון עאליא מחצא ולא תכון מתספ̈לא אד̇ תקבל וצאיאה אלתי אנא אמרך בהא לתחפט̇הא ותעמל בהא: 14 ולא תזול מן ג̇מיע אלאמור אלתי אמרך בהא אליום ימנה̈ ולא יסרה̈ פתתבע מעבודאת אכ̇ר פתעבדהא: 15 ואן לם תקבל קול אללה רבך לתחפט̇ ותעמל וצאיאה

[1] „מתעה כסיל" עיין רש"י.

[2] „ויוסף ה' להטיבך".

[3] „את אוצרות טובו".

אליום לתכון לה אמה̈ כ̇אצ̇ה̈ כמא ועדך ואן תחפט̇ ג̇מיע וצאיאה[1]:
19 ואן יג̇עלך עליא עלי סאיר אלאמם אלד̇ין כ̇לקהם מדיחא ואסמא
ופכ̇רא. ואן תכון שעבא מקדסא ללה רבך כמא ועדך:

כז

1 ת̇ם אמר מוסי ושיוך̇ אל אסראיל אלקום קאילין אחפט̇ו ג̇מיע
אלוציה̈ אלתי אמרכם בהא אליום: 2 פיכון פי יום תעברון אלארדן
אלי אלבלד אלד̇י אללה רבך מעטיך אנצב לך חג̇ארה̈ עט̇ימה̈ וביצ̇הא
באספידאג̇: 3 ואכתב עליהא ג̇מיע עיון הד̇ה אלתוריה̈ בעד עבורך[2]
לכי תפתח אלבלד אלד̇י אללה רבך מעטיך בלד יפיץ̇ לבנא ועסלא
כמא ועדך אללה אלאה אבאיך: 4 פמן אול מא תעברון אלארדן
תנצבו הד̇ה אלחג̇ארה̈ אלתי אמרכם בהא אליום פי ג̇בל עיבל ותביצ̇והא
באספידאג̇: 5 ואבן ת̇ם מד̇בחא ללה רבך מד̇בח חג̇ארה̈ לם תחרך
עליהא חדידה̈: 6 ולתכן מע ד̇לך חג̇ארה̈ צחיחה̈[3] וקרב עליהא
צואעדך ללה רבך: 7 ואד̇בח ד̇באיח סלאמה̈ וכלהא ת̇ם ואפרח בין
ידי אללה רבך: 8 ואכתב עלי אחג̇אר ג̇מיע[4] כלאם אלתוריה̈ ביןא
נעמא: 9 ת̇ם כלם מוסי ואלאימה̈ אללואניין לאל אסראיל קאילין
ארכן[5] ואסמע יא אל אסראיל פאנך יומך הד̇א קד צרת שעבא ללה
רבך: 10 ואקבל קולה ואעמל ג̇מיע וצאיאה אלתי אמרך בהא אליום:
11 ת̇ם אמר מוסי קומה פי ד̇לך אליום קאילא: 12 האולי יקומון
ליבארכו אלאמה̈ עלי ג̇בל גריזים בעד עבורכם אלארדן שמעון ולוי
ויהודה וישׂשכר ויוסף ובנימן: 13 והאולי יקומון עלי אללענה̈ עלי ג̇בל
עיבל ראובן גד ואשר זבולון דן ונפתלי: 14 פיבתדו אללואניון ויקולו
לג̇מיע אל אסראיל בצות עאל: 15 מלעון אלרג̇ל אלד̇י יצנע פסלא או
מסבוכא למא יכרהה אללה או יתכ̇ד̇ה מן צנעה̈ צאנע פיצירה לה פי
סתר פיג̇יבהם ג̇מיע אלקום אמין: 16 ומלעון מסתכ̇ף באביה ואמה
ויקול ג̇מיע אלקום אמין: 17 ומלעון מן יסוג תכ̇ם צאחבה ויקול ג̇מיע

---

1) „כמו׳ שהמלכת עליך ה׳ אלהיך כי יהיה לך לאלהים וכי תלך בדרכיו ותשמור חקיו ומצותיו ומשפטיו ותשמע מצותיו כן ה׳ אלהיך נתנך לראש היום להיות לו וכו׳ כאשר הבטיחך וכי תשמור מצותיו״. וזה לשון דונש בתשובותיו סימן 169: ואמר האמירך פחה כמו בראש אמיר וכו׳ וגפ׳: פכדאך אה̈לך אללה לתכון = כן כבד ה׳ אותך להיות.

2) „כל יסודי התורה הזאת אחר שעברת״ עיין יהושע ד׳ ג׳.

3) ר״ל אע״פ שלא הונף עליהן ברזל תהינה שלמות כבריאתן.

4) ובכ״י י׳: ג̇מיע עיון = כל יסודי כמו בפסוק ג׳.

5) „הטה (אזנך) ושמע״.

פי דׄלך אלזמאן וקל לה שכרת[1] אליום אללה רבך אדׄ דכׄלת אלי
אלבלד אלדׄי קסם אללה לאבאינא אן יעטינאה: 4 ויאכׄדׄ אלאמאם
תלך אלבניגׄה̈ מן ידך פיצׄעהא בין ידי קדם אללה[2]: 5 תׄם אבתד וקל
בין ידי אללה רבך אן לבן אלארמני̈ כאד אן יביד אבי[3] פנזל מצר
וסכן תׄם ברהט קליל פצאר תׄם אמה̈ כבירה̈ עטׄימה̈: 6 פאסא בנא
אלמצריון ועדׄבונא וגׄעלו עלינא כׄדמה̈ צעבה̈: 7 פצרכׄנא אלי אללה
אלאה אבאינא פסמע צותנא ונטׄר לצׄעפנא ושקאינא וצׄגטנא:
8 פאכׄרגׄנא מן מצר ביד שדידה̈ ודׄראע ממדודה̈ ותכׄויף עטׄים ואיאת
ובראהין: 9 וגׄא בנא אלי הדׄא אלמוצׄע ואעטאנא הדׄא אלבלד יפיץׄ
אללבן ואלעסל: 10 ואלאן הודׄא קד גׄית באואיל תׄמר אלארץׄ אלדׄי
רזקתני יא רב תׄם צׄעה בין ידי קדם אללה רבך[4] ואסגׄד בין ידי אללה
רבך: 11 ואפרח בכל כׄיר רזקך אללה רבך ואלך אנת ואללוי
ואלגׄריב אלדׄי פי מחאלך: 12 ואדׄא פרגׄת מן תעשיר גׄמיע עשור גׄלתך
ודׄלך פי אלסנה̈ אלתׄאלתׄה̈ סנה̈ כמאל אלעשור[5] ודפעת דׄלך אלי
אללוי ואלגׄריב ואליתים ואלארמלה̈ ואכלו מנה פי מחאלך ושבעו: 13 פקל
בין ידי אללה רבך קד נפית אלאקדאס מן ביתי וקד דפעתהא ללוי
וללגׄריב ולליתים וללארמלה̈ כגׄמיע וצאיאך אלדׄי אוציתני לם אתגׄאוז
שיא מנהא ולם אנסאה: 14 ואלעשר אלדׄי לי לם אכל מנה פי חזני
ולם אצרף מנה שיא אלי נגׄס ולא פי חואיגׄ מית[6] בל קבלת אמר
אללה רבי פיה וצנעת פיה כמא אמרתני: 15 פאטלע מן מוטן קדסך
מן אלסמא ובארך פי שעבך אל אסראיל ופי אלארץׄ אלתי אעטית
לנא כמא קסמת לאבאינא אן תכון ארצׄא[7] תפיץׄ לבנא ועסלא:
16 ואעלם באן אללה רבך יאמרך פי הדׄא אליום בהדׄה אלרסום
ואלאחכאם פאחפטׄהא ואעמל בהא בכל קלבך ובכל נפסך: 17 ואנך
כמא אמרת אללה רבך אן יכון לך אלאהא ואן תסיר פי טרקה ותחפטׄ
רסומה ווצאיאה ואחכאמה ותקבל אמרה: 18 פכדׄאך אללה רבך אמרך

---

[1] „הודיתי" עיין ראב"ע.

[2] „לפני מקדש ה' אלהיך" ובכ"י י': מדבח. אבל עיין למטה פסוק י' ואין ענין למזבח בהבאת הבכורים.

[3] „לבן הארמי כמעט האביד את אבי" וכן תרגם אונקלוס.

[4] „ואחר זה תניח אותו לפני מקדש ה' אלהיך" ר"ל אחר שהניח הכהן את הטנא נטלוהו הבעלים בעת הודוי.

[5] „וזה בשנה השלישית שנת מלאת המעשרות" ר"ל אחר שנגמר סדר המעשרות והן מעשר ראשון ושני בשנה הראשונה והשניה.

[6] „ומן המעשר אשר לי לא אכלתי באבלי ולא הוצאתי ממנו לטמא ולא לצרכי מת".

[7] „שתהיה ארץ".

5 ואד̇א אקאם אכ̇ואן ג̇מיעא ת̇ם מאת אחדהמא וליס לה ולד פלא תכן זוג̇ה̈ אלמיּ̈ת לרג̇ל גריב ען אלאכ̇וה̈[1] בל סלפהא ידכ̇ל אליהא באן יתכ̇ד̇הא לה זוג̇ה̈ ויבתני בהא[2]: 6 וליכן אלבכר אלד̇י ירג̇ו אן תלד מנה[3] יקום עלי אסם אכ̇יה אלמיּ̈ת לילא ינדרס אסמה מן אל אסראיל: 7 פאן לם ישא אלרג̇ל אן יתזוג̇ סלפתה פלתצעד אלי באב אלחאכם אלי אלשיוך̇ ותקול קד אבא סלפי אן יקים לאכ̇יה אסמא פי מא בין בני אסראיל ולם ישא אן יבני בי: 8 פידעו בה שיוך̇ קריתה ויכ̇למוה פי ד̇לך פאד̇א וקף עלי אלקול וקאל[4] אנא לא אריד אלתזויג̇ בהא: 9 תקד̇מת סלפתה אליה בחצ̇רה̈ אלשיוך̇ וכ̇לעת נעלה מן רג̇לה ובצקת בחצ̇רתה[5] ואג̇אבתה וקאלת כד̇א יצנע ברג̇ל לא יבני בית אכ̇יה: 10 וליסמּי אסמה פי אל אסראיל בית מכ̇לוע אלנעל: 11 ואד̇א תכ̇אצמא רג̇לאן ג̇מיעא פג̇לב אחדהמא אכ̇אה פתקדמת זוג̇ה̈ אחדהמא לתכ̇לּצה מן ידה פמדּת ידהא פאמסכת פי חיאה: 12 פאקטע כפּהא ולא תשפק עליהא: 13 לא יכן פי כיסך צנג̇תאן כברי וצגרי: 14 לא יכן לך פי ביתך מכיאלאן כביר וצגיר: 15 בל צנג̇את ואפיאת עאדלאת תכון לך ואכיאל ואפיה̈ עאדלה̈ תכון לך לכי תטול איאמך פי אלבלד אלד̇י אללה רבך מעטיך: 16 לאן אללה יכרה כל פאעל האולי כל צ̇אנע אלג̇ור: 17 אד̇כר מא צנע בך עמלק פי אלטריק פי כ̇רוג̇כם מן מצר: 18 אנה ואפאך פי אלטריק פתטרּף מנך ג̇מיע אלמזחפין וראך ואנת לאגב ותעב ולם יכ̇ף אללה[6]: 19 פאד̇א אראחך אללה רבך מן ג̇מיע אעדאיך אלתי חואליך פי אלבלד אלד̇י אללה רבך מעטיך נחלה̈ לתחוזה פאמח ד̇כר עמלק מן תחת אלסמא ולא תנס ד̇לך:

כו

1 ואד̇א דכ̇לת אלי אלבלד אלד̇י אללה רבך מעטיך נחלה̈ פחזתה ואקמת פיה: 2 פכ̇ד̇ מן אואיל ת̇מר אלארץ̇ אלד̇י תדכ̇לה מן ריאצ̇ך אלתי אללה מעטיך וצירּה פי בניג̇ה̈[7] ואמץ̇ בה אלי אלמוצ̇ע אלד̇י יכ̇תארה אללה רבך ליחלּ נורה פיה: 3 וסר בה אלי אלאמאם אלד̇י ילי

[1] „לאיש אשר איננו מן האחים".
[2] „ויבנה ממנה".
[3] „אשר יקוה שתלד ממנו".
[4] „ואם עמד על דבורו ואמר".
[5] „לפניו" ר"ל על גבי קרקע.
[6] ר"ל עמלק. ועיין רש"י.
[7] בלשון פרסי שק לתבואה.

פאסתרקהא או באעהא פליקתל דלך אלסארק ואנף אהל אלשר מן
בינך: 8 ואחתרס מן בלוי אלברץ ואחפט רסמה גדא ואעמל פיה
במא יפתיכם אלאימה אללויאניון במא אמרתהם: 9 ואדכר מא צנע
אללה רבך במרים פי אלטריק פי כרוגכם מן מצר: 10 ואדא אנסאת
צאחבך נסיה פלא תדכל אלי ביתה פתאכד עוצהא[1]: 11 בל תקף
כארגא ואלרגל אלדי אנסאתה הו יכרג אליך אלעוץ אלי כארג:
12 ואן כאן רגלא צעיפא פלא תבת ועוצה ענדך: 13 בל רדה אליה
רדא ענד מגיב אלשמס אד יגאם פיה פידעו לך ותכון לך חסנה בין
ידי אללה רבך: 14 ולא תגשם אגירא וכאצה צעיף או מסכין[2] מן
אכותך או מן ציפך אלדי פי בלדך פי מהאלך: 15 בל אדפע לה אגרתה
פי יומה מן קבל מגיב אלשמס אד הו צעיף ועליהא קד כאטר
בנפסה[3] ולא ידעו עליך אלי אללה פתחל בך עקובה: 16 לא יקתל
אלאבא ען אלבנין ולא אלבנון ען אלאבא בל יקתל כל אמר בכטיתה:
17 לא תמל חכם גריב או יתים ולא תסתרהן תוב ארמלה: 18 ואדכר
אנך כנת עבדא במצר ופכך אללה רבך ולדלך אנא אמרך אן תצנע
הדה אלאמור: 19 ואדא חצדת חצאדך פי ציעתך פנסית כפה[4]
פי אלצחרא פלא תרגע פתאכדהא בל תכון ללגריב ואליתים ואלארמלה
לכי יבארכך אללה רבך פי גמיע עמל ידיך: 20 ואדא נפצת זיתונך
פלא תסתקין בעד דלך בל יכון ללגריב ואליתים ואלארמלה: 21 ואדא
קטפת כרמך פלא תמשה בעד דלך בל יכון ללגריב ולליתים ואלארמלה:
22 ואדכר אנך כנת עבדא במצר ולדלך אנא אמרך באן תצנע הדה
אלאמור:

כה

1 ואדא וקעת כצומה בין אנאס פליתקדמו אלי דוי אלחכם[5]
יחכמו בינהם וליזכו אלזכי ויטלמו אלטאלם: 2 ואדא אסתחק אלטאלם
צרבא פליבטחה אלחאכם ויצרבה בחצרתה במקדאר כטיתה באחצא:
3 יגלדה ארבעין לא יזד עליהא שיא פאן זאד עלי דלך צארת גלדה
עטימה ויהן דלך אכאך בחצרתך[6]: 4 לא תכמם אלתור פי דוסה:

[1] עיין למעלה ט״ו ו׳.

[2] בפ׳: ולא סיאמא = ובפרט אם הוא עני ואביון. ובכל הנוסחאות שלפנינו צעיף ומסכין בלא א הפעול.

[3] „ועליו (ר״ל על השכר הזה) הוא מסכן את נפשו" עיין רש״י.

[4] „אלומה".

[5] ר״ל השופטים.

[6] נראה שפירושו ואלה הארבעים יספיקו שיקלה אחיך בעיניך.

18 לא תכן מן בנאת אסראיל ממתעה[1] ולא מן בני אסראיל ממתע:
19 לא תדכ׳ל שיא מן אג׳עאל אלזנא[2] ואת׳מאן אלכלאב אלי בית אללה
רבך פי נד׳ר לאן אללה רבך יכרההמא ג׳מיעא: 20 ולא תעאין אכ׳אך
עינה פצ׳ה ולא טעם וכל אמר יעאין: 21 בל אלגריב תעאינה ואכ׳וך
לא תעאינה לכי יבארך לך אללה רבך פי ג׳מיע ממדוד ידך פי אלבלד
אלד׳י אנת דאכ׳ל אליה לתחוזה: 22 ואד׳א נד׳רת נד׳רא ללה רבך פלא
תוכ׳ר אלופא בה לאן אללה רבך יטאלבך בה מטאלבה פתחל בך
עקובה[3]: 23 ולו אנתהית אולא מן אלנד׳ר לם תחל בך עקובה[4]:
24 אלאן מא כ׳רג׳ מן שפתיך אחפט׳ה ואעמל בה כמא נד׳רת ללה רבך
מתברעא מא קלתה בפיך: 25 אד׳א אסתוג׳רת[5] פי כרם צאחבך
פתאכל ענבא אלי אן תשבע ופי אניתך לא תג׳על שיא: 26 ואד׳א
אסתוג׳רת פי סנבל צאחבך פאקטף מא תפרכה בידך ומנג׳לא לא תחרך
עלי סנבל צאחבך לנפסך:

כד

1 ואד׳א תזוג׳ רג׳ל מראה ומלכהא[6] ת׳ם אנהא לם תג׳ד חט׳אא ענדה
או וג׳ד עליהא אמרא קביחא פליכתב להא כתאב קטעה וידפעהא
אליהא ויטלקהא מנה: 2 פאן כ׳רג׳ת מן מנזלה ומצ׳ת וצארת לרג׳ל
אכ׳ר: 3 פשנאהא אלרג׳ל אלאכ׳ר וכתב להא כתאב קטעה פדפעה
אליהא וטלקהא מנה או מאת אלרג׳ל אלאכ׳ר אלד׳י אתכ׳ד׳הא לה זוג׳ה:
4 פלא יחל לבעלהא אלאול אלד׳י אטלקהא ליעוד ויתזוג׳ בהא לתכון
לה זוג׳ה בעד מא מלכהא גירה[7] פאנהא כריהה בין ידי אללה פלא
תוקע כ׳טאא עלי בלדך אלד׳י אללה רבך מעטיך נחלה: 5 ואד׳א תזוג׳
רג׳ל מראה ג׳דידה פלא יכ׳רג׳ פי אלג׳יש ולא ימר עליה שי מן אלאמור
בל יכון פארג׳א לביתה סנה ואחדה ויפרח זוג׳תה אלתי אתכ׳ד׳הא:
6 לא יסתרהן אחד אלרחא אלספלא ואלעליא[8] פאנה יסתרהן קות
אלנפוס[9]: 7 ואן וג׳ד אנסאן קד סרק נפסא מן אכ׳ותה מן בני אסראיל

[1]) ר״ל שאסור ליקח אשה על תנאי לזמן קבוע ומוגבל עיין בראשית ל״ז ט׳.

[2]) „אתנני זנות״.

[3]) „והיה בך עונש״.

[4]) ואלו חדלת מלנדור לא היה בך עונש ועתה וכו״.

[5]) „ואם היית פועל בכרם רעך״ עיין רש״י.

[6]) לשון קנין. ובספרי מלמד שהאשה נקנית בבעילה. וכן תרגם למטה פסוק ד׳ אחרי אשר הטמאה שענינו אחרי שאיש אחר קנה אותה בבעילה.

[7]) עיין למעלה הערה 6.

[8]) רש״י: רחים היא התחתונה רכב היא העליונה.

[9]) „מחית הנפשות״.

כג

1 לא יתזוג רגל זוגה אביה ולא יכשף כנף אביה: 2 לא ידכל
מפדוג אלבצי[1]) ומקטוע אלאחליל[2]) פי גוק אללה: 3 לא ידכל זנים פי
גוק אללה חתי אלגיל אלעאשר מנה לא ידכל פי גוק אללה: 4 ולא
ידכל עמאני ומואבי פי גוק אללה חתי אלגיל אלעאשר לא ידכל
מנהם פי גוק אללה אלי אלאבד: 5 בסבב מא לם ילתקוכם באלכבז
ואלמא פי אלטריק פי כרוגכם מן מצר ואלדי אסתגאר[3]) עליך בלעם אבן
בעור מן פתור ארם נהרים לילענך: 6 ולם ישא אללה רבך אן יקבל
מן בלעם בל קלב אללה רבך לך אללענה ברכה למא אחבך אללה רבך:
7 פלא תלתמס סלאמהם וכירהם טול זמאנך אבדא: 8 לא תכרה
אלאדומי פאנה אכוך ולא תכרה אלמצרי פאנך כנת גריבא פי בלדה:
9 ואלגיל אלתאלת מן אלבנין אלדי יולדון להם ידכלון פי גוק
אללה[4]): 10 ואדא כרגת פי עסכר עלי אעדאיך פאחתרס מן כל אמר
קביח[5]): 11 ואן כאן פיכם רגל ליס הו טאהר מן עארץ אלליל פליכרג
אלי כארג אלעסכר מן חית לא ידכל אלי וסטה: 12 פאדא כאן ענד
אתגאה אלליל ירחץ באלמא וענד דכול אלשמס[6]) ידכל אלי אלעסכר:
13 וליכן לך מכאן[7]) מן כארג אלעסכר תנזל הנאך כארגא מנה:
14 וליכן לך ותד מע סלאחך[8]) פאדא תברזת כארגא מנה פאחפר בה
ועד וגט דלך אלרגיע: 15 לאן אללה רבך נורה סאלך פי וסט עסכרך
ליכלצך ויסלם אעדאך בין ידיך פיכון עסכרך מקדסא ולא ירי פיך
אמרא קביחא פינצרף ענך: 16 לא תסלם אלעבד למולאה אלדי
יתכלץ מן דינה[9]) בל תמנה מעך[10]): 17 וליגלס ענדך פי מא בינך פי
אלמוצע אלדי יכתארה פי אחד מחאלך פי אלאצלח לה ולא תצהדה[11]):

[1]) ספרא: ואפילו ביצה אחת. — [2]) רש״י: שנכרת הגיד.

[3]) נראה שלפי דעת הגאון אשר שכר מוסב על מואב לבדו או על בלק מלכם.

[4]) „והדור השלישי מן הבנים אשר יולדו להם וכו׳״ ואמרו בתוספתא קדושין פ״ה ה״ד: מצרי נשא מצרי ואדומי נשא אדומית דור ראשון ושני אסור שלישי מותר.

[5]) „ערות דבר״ ר״ל דבר מגונה עיין למטה פסוק ט״ו.

[6]) ר״ל האחד מן דברי ערוה שיזהר מהם האדם בהיותו במחנה הוא שבעל קרי ירחץ גופו במים בעת הקרוב לביאת השמש ויהיה טבול יום ויבוא אל המחנה אחר הערב שמש.

[7]) „ומקום יהיה לך״.

[8]) „עם כלי מלחמתך״ עיין ת״א.

[9]) ר״ל מאמונת אדוניו ולפיכך לא תחזירנו לו לעבוד ע״ג. עיין רמב״ן ובפ׳: מן דיתה בעבור עונש ממון שהיה עליו וזאת אחת מן הנוסחאות המשובשות אשר מקורן בחלוף האותיות הערביות.

[10]) „אבל היטב לו עמך״.

[11]) ר״ל לא תרדה אתו בפרך.

תתג̇טא בה: 13 ואן תזו̇ג רג̇ל במראה̈ ודכ̇ל בהא ת̇ם שנאהא:
14 פג̇על להא עללא מן אלכלאם ואכ̇רג̇ עליהא אסמא רדיא פקאל
אני תזו̇ג̇ת בהד̇ה אלמראה̈ פדנית מנהא פלם אג̇ד להא בראה̈[1]):
15 ת̇ם אכ̇ד̇ אבוהא או אמהא אלבראה̈ ואכ̇רג̇אהא אלי שיוך̇ אלקריה̈
ואלי באב אלחאכם[2]): 16 פקאל אבוהא ללשיוך̇ אני זו̇ג̇ת בנתי להד̇א
אלרג̇ל פשנאהא: 17 והו̇ד̇א קד ג̇על להא עללא מן אלכלאם פקאל
לם אג̇ד להא בראה̈ והד̇ה בראה̈ בנתי ובסטו אלמנדיל או מקאמה[3])
בין ידיהם: 18 פליאכ̇ד̇ו שיוך̇ אלקריה̈ אלרג̇ל יוד̇בוה: 19 ויג̇רמוה
מיאה̈ דרהם פצ̇ה̈ וידפעוהא אלי אבי אלג̇אריה̈ למא אכ̇רג̇ אסמא רדיא
עלי בכר אסראיל ותכון לה זוג̇ה̈ ולא יג̇וז לה טלאקהא טול עמרה[4]):
20 ואן כאן אלאמר חקא ולא תוג̇ד לג̇אריה̈ בראה̈: 21 פלתכ̇רג̇
אלג̇אריה̈ אלי באב בית אביהא וירג̇מוהא ג̇מיע אהל קריתהא באלחג̇ארה̈
אלי אן תמות למא צנעת חסיסה̈ פי אל ארסאיל ופג̇רת מחצנהא פי
בית אביהא[4]) פאנף̇ אהל אלשר מן בינכם: 22 ואן וג̇ד רג̇ל מצ̇אג̇ע
אמראה̈ ד̇את אלבעל פליקתלא ג̇מיעא אלרג̇ל אלמצ̇אג̇עהא והי ואנף̇
אהל אלשר מן אל אסראיל: 23 ואד̇א כאנת ג̇אריה̈ בכר ממלכה̈ לרג̇ל
פוג̇דהא רג̇ל פי אלקריה̈ פצ̇אג̇עהא: 24 פאכ̇רג̇והמא ג̇מיעא אלי באב
תלך אלקריה̈ וארג̇מוהמא באלחג̇ארה̈ חתי ימותא אמא אלג̇אריה̈
פבסבב מא לם תצרך̇ והי פי אלקריה̈ ואמא אלרג̇ל פבסבב מא אתי
זוג̇ה̈ צאחבה ואנף̇ אהל אלשר מן בינכם: 25 ואן וג̇ד אלרג̇ל אלג̇אריה̈
אלממלכה̈ פי אלצחרא פאמסכהא וצ̇אג̇עהא פליקתל ד̇לך אלרג̇ל
אלמצ̇אג̇עהא וחדה: 26 ולא תצנע בהא שיא אד̇ ליס להא כטיה̈ תוג̇ב
אלקת̇ל ואנמא מת̇ל אמרהא הד̇א כמן יקום עלי צאחבה פיצ̇רבה
פיפיתה רוחה[6]): 27 ואד̇ וג̇דהא פי אלצחרא פימכן אן תכון קד
צרכ̇ת[7]) פלם יכן לה מג̇ית̇: 28 ואד̇א וג̇ד רג̇ל ג̇אריה̈ בכרא מא לם
תמלך פצ̇בטהא פצ̇אג̇עהא פוג̇דא: 29 פליעט ד̇לך אלרג̇ל לאביהא
כמסין דרהמא ותכון לה זוג̇ה̈ בדל מא אתאהא ולא יג̇וז לה טלאקהא
טול עמרה:

---

[1]) „נקיות" וכן העתיק מלת בתולים בכל הפרשה בלשון נקיה.
[2]) „אל שער השופט".
[3]) „השמלה או דבר הדומה לה".
[4]) המשך הפסוקים הוא כן אם נשא אשה והוציא עליה שם רע ואבי הנערה הוכיח שהבעל ענה שקר בבתו אז יקחו זקני העיר את האיש וכו'.
[5]) „שמסרה לזנות צניעותה בבית אביה".
[6]) „כאיש אשר יקום על רעהו ויכהו עד שתצא נפשו".
[7]) „ואפשר שצעקה".

זאיל מכׄאלף לים יקבל אמר אביה ואמר אמה ויודבאנה ולם יקבל
מנהמא: 19 פליקבץׄ עליה אבוה ואמה ויכׄרגׄאה אלי שיוךׄ קריתה ואלי
באב האכם מוצׄעה[1]: 20 פיקולא להם אבננא הדׄא זאיל מכׄאלף לים
יקבל אמרנא והו מצרף ומפרט פי אלחראם[2]: 21 פירגׄמוה גׄמיע אהל
קריתה באלחגׄארהׄ התי ימות ואנף אהל אלשר מן בינכם וגׄמיע
אל אסראיל יסמעון ויכׄאפון: 22 ואדׄא וגׄבת עלי אנסאן כׄטיהׄ חכמהא
אלקתל פיקתל פאצלבה עלי כׄשבהׄ: 23 ולא תבת גׄתׄתה עליהא בל
אדפנה דפנא פי דׄלך אליום אדׄ צלב למא אפתרא עלי אללה[3] ולא
תנגׄס בלדך אלדׄי אללה רבך מעטיך נחלהׄ:

כב

1 לא תר תׄור אכׄיך או שאתה צׄאלין פתתגאפל ענהמא בל
רדׄהמא עליה רדׄא: 2 ואן לם יכן אכׄוך קריבא אליך או לם תערפה
פצׄם דׄלך אלי מנזלך ויכון ענדך אלי אן ילתמסה אכׄוך פתרדׄה עליה:
3 וכדׄא פאצנע בחמארה ובתׄובה ובסאיר צׄאל אכׄיך אלדׄי תצׄיע מנה
פתגׄדהא ולא יחׄל לך אן תתגאפל ענהא: 4 לא תר חמאר אכׄיך או
תׄורה ואקעין פי אלטריק ותתגאפל ענהמא בל אקמהמא מעה[4] אקאמהׄ:
5 לא תכן אלאת אלרגׄאל[5] עלי אלנסא ולא ילבס אלרגׄל זׄי אלנסא[6]
לאן אללה רבך יכרה כל מן יצנע דׄלך: 6 ואדׄא ואפית וכרא מן
אלטאיר פי אלטריק או פי אלשגׄר או עלי אלארץׄ פיה פראךׄ או ביץׄ
ואלאם ראבצׄהׄ עליהם פלא תאכׄד אלאם מע אלבנין: 7 בל אטלק אלאם
אטלאקא וכׄד אלבנין לנפסך לכי יכׄאר לך ותטול איאמך: 8 ואדׄא
בנית ביתא גׄדידא פאצנע דראבזין עלי סטחך ולא תגׄעל גררא[7] פי
מנזלך יסקט מנה מן יסקט: 9 לא תזרע כרמך מן נועין כילא תחרם
עליך סלאפהׄ אלזרע אלדׄי תזרעה מע גׄלהׄ אלכרם[8]: 10 לא תצׄמד[9]
אלתׄור ואלחמאר גׄמיעא: 11 לא תלבס תׄובא מכׄתלטא מן צוף וכתאן
גׄמיעא: 12 ואצנע לך גׄדאילא פי ארבעהׄ אטראף אזארך[10] אלדׄי

[1] „אל שער שופט מקומו".
[2] „והוא פרוע ושובב בדברים האסורים".
[3] „כי הוא נתלה מפני שחרף את ה'" עיין ראב"ע.
[4] עיין שמות כ"ג ה'.
[5] נזיר נ"ט ע"א: לא תצא אשה בכלי זיין.
[6] „תכשיטי נשים".
[7] „סכנה".
[8] „כדי שלא תאסר עליך המלאה מן הזרע אשר תזרע עם תבואת הכרם".
[9] ר"ל לא תאסרם יחד.
[10] „לבוש העליון".

וימסחו אלי אלקרי אלתי חואלי אלקתיל: 2 פאי̈ה̈ קריה̈ כאנת אקרב
אליה פליאכ̇ד̇ אהלהא[1]) עג̃לה̈ מן אלבקר מא לם תפלח ומא לם תמד̈
אלניר: 4 ויחדרוהא אלי ואד צעב מא לם יפלח ולם יזרע ויקפוהא
פיה: 5 ת̇ם יתקד̈ם בעץ̇ אלאימ̈ה̈ בני לוי לאן אללה רבך אכ̇תארהם
ליכ̇דמוה ויבארכו באסמה ועלי קולהם יפצל כל כ̇צומה̈ וכל בלא:
6 פאד̇א גסלו ג̃מיע שיוך̇ תלך אלקריה̈ אלקריבה̈ מן אלקתיל אידיהם
עלי אלעג̃לה̈ אלמקפאה̈ פי אלואדי: 7 ואבתדו וקאלו אידינא לם
תספך הד̇א אלדם ועיוננא לם תר ד̇לך: 8 ת̇נוהם פקאלו אללהם אגפר
לקומך אל אסראיל ולא תדע עליהם עקובה̈ תואן פי דם ברי פיגפר להם
מא תואנו פי ד̇לך אלדם[2]): 9 ואנת פאנך̇ קאתלי דם אלברי מן בינכם
פאנך תצנע אלמסתקים ענד אללה: 10 ואד̇א כ̇רג̇ת ללחרב עלי
אעדאיך פאסלמה[3]) אללה רבך פי ידך פסבית סביה̈: 11 וראית פי
אלסביה̈ אמראה̈ חסני אלחליה̈ פשגפת בהא פתכ̇ד̇תהא לך זוג̃ה̈:
12 באן תדכ̇להא אלי וסט מנזלך ותחלק ראסהא ותרב̈י אט̇פארהא:
13 ותנזע ת̇יאב סביהא ענהא ותקים ותבכי עלי מד̇הב אביהא ואמהא
שהרא[4]) ת̇ם בעד ד̇לך תדכ̇ל אליהא פתבתני בהא ותכון לך זוג̃ה̈:
14 פאן לם תרדהא בעד ד̇לך[5]) פאטלקהא חר̈ה̈ לנפסהא וביעא לא
תביעהא בת̇מן ולא תסתרק̈הא[6]) בעד מא אתיתהא: 15 ואן כאנת
זוג̃תאן לרג̃ל ואחד אחדאהמא מחבובה̈ ואלאכ̇רי משניה̈ פולדתא
לה אולאדא וכאן אלאבן אלבכר ללמשניה̈ מנהמא: 16 פפי
יום ינחל בניה מא יכון לה פלא יג̃וז לה אן יפצ̈ל אבן
אלמחבובה̈ עלי אבן אלמשניה̈ אלבכר: 17 בל יג̃ב עליה אן יער̈ף̇
אלנאס באלבכר אבן אלמשניה̈[7]) ליעטי לה סהמין מן ג̃מיע מא יוג̃ד
לה אד̇ הו או̈ל נילה ולה חכם אלבכוריה̈: 18 ואד̇א כאן לרג̃ל אבן

[1]) „יושביה".

[2]) בפ׳ בתואהם ומחובר עם פסוק הקודם וזה טעות סופר אבל בנוסחת ק׳ ובכ״י י׳ ת̇נוהם ועינינו היו שניים להם ר״ל יבואו אחריהם והמשך הפסוקים הוא כך: ואחר שרחצו הזקנים את ידיהם והתחילו ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה וכו׳ הכהנים יעמדו אחריהם ויאמרו אנא ה׳ כפר לעמך ישראל ולא תענישם על מה שלא השגיחו על דם נקי ויכופר להם על אשר לא שמו לב על זה ׳הדם. עיין רש״י.

[3]) כן הוא בכל הנוסחאות בלשון יחיד כמו בעברי.

[4]) ר״ל אם ראית בשביה אשה יפת תואר וחשקת בה תהיה לך לאשה בתנאי שתביאה לביתך ושתגלח שער ראשה ושתגדל את צפרניה ושתסיר בגדי שביה מעליה ותבכה על אמונת אביה ואמה ירח ימים וכו׳ עיין רש״י ורמב״ן.

[5]) ר״ל אחר שבאת אליה.

[6]) ר״ל אל תשוב לעשותה שפחה.

[7]) „חייב הוא להודיע לבני אדם כי בן השנואה הוא הבכור" עיין ראב״ע.

3 ויקול להם אסמעו יא אל אסראיל אנתם אליום מתקדמון אלי אלחרב
עלי אעדאיכם פלא תרק קלובכם ולא תכאפו ולא תפזעו ולא תרהבו
מנהם: 4 לאן אללה רבכם אלסאלך נורה מעכם יהארב לכם אעדאכם
ויג׳יתכם: 5 תם יכלם אלערפא אלקום קאילין אי רג׳ל בנא ביתא ג׳דידא
ולם ידשנה פלימץ׳ וירג׳ע אלי מנזלה כילא יקתל פי אלחרב ורג׳ל אכ׳ר
ידשנה: 6 ואי רג׳ל גרס כרמא ולם יבדלה פלימץ׳ וירג׳ע אלי מנזלה
כילא יקתל פי אלחרב ורג׳ל אכ׳ר יבדלה: 7 ואי רג׳ל אמלך אמראה
ולם יזפהא פלימץ׳ וירג׳ע אלי מנזלה כילא יקתל פי אלחרב ורג׳ל אכ׳ר
יזפהא: 8 תם יזידו אלערפא פי מכ׳אטבה אלקום ויקולון אי רג׳ל כ׳איף
רקיק אלקלב פלימץ׳ וירג׳ע אלי מנזלה ולא יחל קלב אכ׳ותה בקלבה:
9 פענד פראג׳הם מן מכ׳אטבה אלקום כדלך יוכל בהם ריסא אלג׳יוש:
10 ואדא תקדמת אלי קריה לתחארבהא פנאדהא אולא באלסלאם:
11 פאן אג׳אבתך באלסלאם ופתחת לך פג׳מיע אלקום אלמוג׳ודין פיהא
יכונו לך דמה ויכ׳דמוך: 12 ואן לם תסאלמך בל חארבתך פחאצרתהא:
13 פיסלמהא אללה רבך פי ידך פאקתל רג׳אלהא בחד אלסיף: 14 ואמא
אלנסא ואלאטפאל ואלבהאים וג׳מיע מא פי אלקריה מן סלבהא פאג׳נמה
לנפסך וכל סלב אעדאיך אלדי רזקך אללה רבך: 15 כדא אצנע
באלקרי אלבעידה מנך ג׳דא אלתי ליסת מן קרי האולי אלאמאם:
16 ואמא מן קרי האולי אלאמם אלדין אללה רבך מעטיך נחלה פלא
תבק מנהם נסמה: 17 בל אתלפהם אתלאפא אלחתיין ואלאמוריין
ואלכנעאניין ואלפרזיין ואלחויין ואליבוסיין כמא אמרך אללה רבך: 18 לכי
לא יעלמוכם אן תצנעו כג׳מיע מכארההם אלתי צנעוהא למעבודאתהם
פתכטו ללה רבכם: 19 ואדא חאצרת קריה איאמא כתירה לתחארבהא
לתפתתחהא פלא תפסד שג׳רהא באן תחרך עליה אלחדיד אד מנה
תאכל פלא תקטעה טנא מנך אן שג׳ר אלצחרא כאלאנסאן אלדי
אלתפי מנך פי אלחצאר[1]: 20 לכן אי שג׳ר עלמתה אנה ליס במטעם
פאפסדה ואקטעה ואבני אלאת אלחצאר[2] עלי איה קריה חארבתך
אלי אן תחדרהא:

כא

1 ואן וג׳ד קתיל פי אלבלד אלדי אללה מעטיך לתחוזה מטרוח
פי אלצחרא לא יערף מן קתלה: 2 פליכ׳רג׳ בעץ׳[3] שיוכך וחכאמך

[1]) „בחשבך כי עץ השדה הוא כאדם אשר יסתר מפניך במצור".
[2]) „ובנית כלי המצור".
[3]) „מקצת".

פימות והו יהרב אלי ואחדה מן הדה אלקרי פיחיא: 6 כילא יכלב ולי אלדם אלקאתל ממא יחמי קלבה פילחקה לכתרה אלטריק פיקתלה ולים עליה חכם קתל אד ליס שאניא לה מן אמס ומא קבלה: 7 פלדלך אמרך אליום באן תפרז לך תלאת קרי: 8 ואן אוסע אללה רבך תכמך כמא קסם לאבאיך פאעטאך גמיע אלבלאד אלתי קסם באן יעטיהא לאבאיך: 9 ודלך[1] אדא תחפט גמיע הדה אלשריעה ותעמל בהא באן תחב אללה רבך ותסיר פי טרקה טול אלזמאן פזד תלאת קרי אכר עלי הדה אלתלאת: 10 לילא יספך דם ברי פי בלדך אלדי אללה רבך מעטיך נחלה פיכון עליך דמא: 11 ואן כאן אלרגל שאניא לצאחבה פכמן לה וקאם עליה חתי צרבה וקתלה פמאת תם הרב אלי ואחדה מן הדה אלקרי: 12 פליבעת שיוך קריתה ויאכדוה מן תם ויסלמוה אלי ולי אלדם חתי יקתל: 13 ולא תשפק עליה בל אנף קאתלי אלברי[2] מן בין בני אסראיל ויכאר לך: 14 לא תזוג תכם צאחבך אלדי תכמוה אלאולון בנחלתך אלתי תנחלהא פי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך לתחוזה: 15 לא יקם שאהד ואחד עלי אנסאן פי שי מן אלדנוב ואלכטאיא ואלגנאיאת אלתי יגניהא בל עלי קול שאהדין או תלאתה שהוד תקום אלאמור: 16 ואן קאם שאהד טלם עלי אנסאן לישהד עליה במחאל[3]: 17 פליקף אלרגלאן אללדאן אלחכומה[4] להמא בין ידי אללה ובין ידי אלאימה ואלחכאם אלדין ילו פי דלך אלזמאן: 18 פלילתמסו דלך אלחכאם גדא פאן כאן אלשאהד שאהד זור וקד שהד בבאטל עלי אכיה: 19 פאצנעו בה מתל מא הם אן יצנעה באכיה ואנפו אהל אלשר מן וסטך: 20 ואלבאקין יסמעון ויכאפון ולא יעודו אן יצנעו מתל הדא אלאמר אלרדי פי מא בינכם: 21 ולא תשפק עינך פי אלקצאץ[5] נפס בנפס ודיה[6] עין בעין וסן בסן ויד ביד ורגל ברגל:

כ

1 ואדא כרגת ללחרב עלי אעדאיך פראית כילא ומראכב קומא אכתר מנך פלא תכאפהם פאן אללה רבך מעך אלמצעדך מן בלד מצר: 2 וענד תקדמכם אלי אלחרב פליתקדם אלאמאם ויכאטב אלקום:

---

[1] „וזה" ר״ל שירחיב ה׳ את גבולך אם תשמור — [2] „רוצחי הנקי".

[3] רש״י: דבר שאינו.

[4] ובכ״י י׳: אלכצומה.

[5] „תשלום העונש שוה בשוה".

[6] עיין שמות כ״א כ״ד.

מן ישעל אבנה או בנתה באלנאר וקאסם קסאמאת[1] ומתפאל ומתטאייר וסאחר: 11 וראקי רקאא וסאיל משעוד או עראף ומלתמס מן אלמותי: 12 לאן אללה רבך יכרה כל מן יצנע הדה אלצנאיע ובגרירתהא הו קארצ̇הם מן בין ידיך: 13 בל כן סאדג̇א ללה רבך: 14 ואן האולי אלאמם אלד̇ין אנת וארת̇הם מן אלמתפאלין ואלקאסמין[2] הם יקבלון ואנת לם יטלק לך אללה רבך מת̇ל ד̇לך[3]: 15 לכן אי̈ נבי̈ מן בינכם מן בעץ̇ אכ̇ותך מת̇לי ינצבה לך אללה רבך מנה פאקבלו: 16 בג̇מיע מא סאלת אללה רבך פי ג̇בל חריב פי יום אלג̇וק וקלת לא אעוד אן אסמע צות אללה רב ולא ארי הד̇ה אלנאר אלעט̇ימה̈ לילא אמות: 17 פקאל אללה לי קד אחסנו פי מא סאלו: 18 ואי̈ נבי̈ אנצבה להם מן בעץ̇ אכ̇ותהם מת̇לך אלק̇נה כלאמי פיכ̇אטבהם בג̇מיע מא אמרה בה: 19 ואי̈ אנסאן לם יקבל כלאמי אלד̇י יודיה̈ עני פאני אטאלבה: 20 ואי̈ מתנבי̈[4] תוק̇ח פיקול קולא עני ממא לם אמרה אן יקולה ומן יתנבי במעבודאת אכ̇ר פליקתל ד̇לך אלמתנבי: 21 פאן קלת פי נפסך כיף נערף אלקול אלד̇י לם יקלה אללה: 22 פאנה מא יקולה אלמתנבי ען אללה ולא יג̇וז ד̇לך אלקול ולא יג̇ב[5] פהו אלקול אלד̇י לם יקלה אללה ואנמא קאלה אלמתנבי בקחה̈ פלא תחד̇רה:

יט

1 ואד̇א קטע אללה רבך אלאמם אלד̇ין מעטיך בלדהם פורת̇תהם וסכנת פי קראהם ומנאזלהם: 2 אפרז לך ת̇לאת̇ קרי פי וסט בלדך אלד̇י אללה רבך מעטיך לתחוזה: 3 ואצלח טרקהא[6] עלי תת̇לית̇ תכ̇ם ארצ̇ך אלד̇י ינחלך אללה רבך פתכון מעד̇ה̈ ליהרב אליה כל קאתל: 4 והד̇א כ̇בר אלקאתל אלד̇י יהרב אליה פיחיא מן יקתל צאחבה בלא מערפה̈ והו גיר שאני לה מן אמס ומא קבלה: 5 וד̇לך כמן ידכ̇ל[7] מע צאחבה אלי אלשערא ליקטע חטבא פתמיל ידה באלמקטע ליקטע אלעוד או ינסל אלחדיד מן אלעוד פיציב צאחבה[8]

---

1) פ׳: מנג̇ם תנג̇ימאת = החוזה בכוכבים.

2) פ׳: מנג̇מין.

3) „ואתה לא הרשה לך ה׳ דברים כאלה״.

4) ר״ל המתנבא מלבו.

5) ר״ל ומה שאמר הנביא ואי אפשר שיהיה ואיננו צריך להיות. עיין אלמנאת דף 133 ומלת יג̇ב הנמצא בכל הנוסחאות אולי טעות סופר הוא במקום יגי = ולא יבוא.

6) ת״א: תתכין לך ארחא. ר״ל שהיו מתקנים את הדרכים לעולי רגלים ולרוצחים בשגגה.

7) „וזה כמי שיבוא״.

8) ר״ל שיד החוטב מוצאה את רעהו בגרזן שלו תחת האילן או שהברזל נשמט מן העץ המתבקע והרג את רעהו.

ואקמת פיה פקלת אנצב לי מלכא כסאיר אלאמם אלדי חואלי: 15 פיגוז
אן תנצב לך מלכא[1] מן יכתארה אללה רבך וליכן אלמלך אלדי
תנצבה מן בעץ אכותך ולא יגוז אן תנצב עליך רגלא גריבא מן ליס הו
אכאך: 16 לכן לא יסתכתר לה כילא לילא ירד אלקום אלי מצר
לאסתכתאר אלכיל ואללה פקד קאל לכם לא תעודו אלרגוע פי דלך
אלטריק אבדא: 7 ולא יסתכתר לה מן אלנסא לילא יזול קלבה ומן
אלדהב ואלפצה לא יסתכתר לה גדא: 18 וכמא יגלס עלי כרסי מלכה
פתכתב לה נסכה הדה אלתוריה פי ספר מן חצרה אלאימה
אללואניין[2]: 19 ותכון מעה ויקרא פיהא טול חיותה לכי יתעלם אן
יכאף אללה רבה ויחפט גמיע כלאם הדה אלתוריה והדה אלרסום ויעמל
בהא: 20 לילא ירתפע קלבה עלי אכותה ולילא יזול מן אלשריעה ימנה
ולא יסרה ולכי תטול איאמה פי מלכה הו ובנוה פי מא בין אל אסראיל:

יח

1 ואד לא יכון ללאימה ואללואניין אלדין הם סאיר סבט לוי[3] קסם
ונחלה מע אל אסראיל פמן קראבין אללה ונחלתה יאכלון: 2 ונחלה
לא תכון לה פי מא בין אכותה אד פראיץ אללה הי נחלתה כמא אמר
לה בהא: 3 והדא יכון מעך[4] רסם אלאימה מן אלקום מן דאבחי אי
דבח כאן מן אלבקר ואלגנם אן יעטיהם אלדראע ואללחיין ואלקבה:
4 ואול ברך ועצירך ודהנך ואול גז גנמך תעטיה: 5 לאן אללה רבך
אכתארה מן גמיע אסבאטך ליקום ויכדם באסם אללה הו ובנוה טול
אלזמאן: 6 ואדא חג אי לוי מן בעץ מחאלך אלתי לגמיע אל אסראיל
אלתי הו מקים בהא פלידכל אי וקת שא אלי אלמוצע אלדי יכתארה
אללה: 7 ויכדם באסם רבה כגמיע אללואניין אלמקימין תם בין ידי
אללה[5]: 8 וליתקסמו אנצבה מתסאיה מא כלא מא אתבתה אלאבא מן
אלנואיב[6]: 9 ואעלם אנך דאכל[7] אלי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך
פלא תתעלם אן תעמל כמבארה אולאיך אלאמם: 10 לא יוגד פיכם

[1] „ברשותך שתשים מלך" עיין ראב"ע.

[2] „תכתב לו נוסחת התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלוים" ר"ל שאין צריך לכתוב בעצמו.

[3] „לכהנים וללוים אשר הם כל שבט לוי".

[4] „עמך" כן הוא בק' ובפ'. ובכ"י י' זאת המלה איננה.

[5] „ואם יעלה אחד מן הלוים לרגל וכו' יבוא באיזה זמן שירצה אל המקום וכו' ושרת בשם אלהיו וכו'" ר"ל כמו שנמצא בספרי: כהן בא ונושא את חלקו במשמר שאינו שלו עי' רש"י.

[6] „יחלקו לחלקים שוים חוץ ממה שהאבות קבעו מן המשמרות" ר"ל חוץ מהדברים שאינם באים מחמת הרגל כגון נדרים ונדבות שכבר נקבעו בימי דוד. עיין רש"י.

[7] „ודע כי אתה בא".

אלשג̇ר אלי ג̇אנב מד̇בח אללה רבך אלד̇י תצנעה: 22 ולא תנצב לך
דכ̇ה̈ עלי מא[1] ישנאה אללה רבך:

יז

1 לא תד̇בח ללה רבך ת̇ורא או שאה̈ אלד̇י יכון פיה עיב שי מן
אלעיוב אלרדיה̈[2] לאן כריהה̈ אללה רבך הו: 2 ואן וג̇ד פי מא בינכם
פי בעץ̇ קראך אלתי אללה רבך מעטיך רג̇ל או אמראה̈ צנע אלשר
בין ידי אללה רבך פתג̇אוז עהדה: 3 ומצ̇א ועבד מעבודאת אכ̇ר וסג̇ד
להא או ללשמס או ללקמר או ללסאיר נג̇ום אלסמא ממא לם אטלקלה[3]:
4 פאד̇א אכ̇ברת בד̇לך[4] פאסתמעה ואלתמסה ג̇ידא פאד̇א כאן ד̇לך
אלאמר חקא ת̇אבתא וקד צנעת הד̇ה אלכריהה̈ פי מא בינכם[5]:
5 פאכ̇רג̇ ד̇לך אלרג̇ל או תלך אלאמראה̈ אללד̇ין צנעא הד̇א אלאמר
אלרדי פי מא בינכם אלרג̇ל וחדה[6] או אלאמראה̈ וחדהא וארג̇מהמא
באלחג̇ארה̈ אלי אן ימותא: 6 בקול שאהדין או ת̇לאת̇ה̈ שהוד יקתל מן
יקתל ולא יקתל בקול שאהד ואחד: 7 ואידי אלשאהדין תבטש בה אולא
לקתלה ואידי סאיר אלנאס אכ̇רא ואנף̇ אהל אלשר[7] מן וסטך: 8 ואד̇א
כ̇פי ענך אמר מן אלאחכאם בין דם אלי דם ודין אלי דין וחכם בלא[8]
אלי בלא ואמור כ̇צומאת פי מחאלך פקם ואצעד אלי אלמוצ̇ע אלד̇י
יכ̇תארה אללה רבך: 9 וצר אלי אלאימה̈ אללויאניין ואלי אלחאכם
אלד̇י יכון פי ד̇לך אלזמאן פסל מנהם ד̇לך[9] אמר אלחכם יפתונך
בה: 10 פאעמל בחסב אלאמר אלד̇י יפתוך בה מן ד̇לך אלמוצ̇ע אלד̇י
יכ̇תארה אללה ואחפט̇ לתעמל בג̇מיע מא ידלונך: 11 ובחסב אלדלאלה̈
אלתי ידלונך ואלחכם אלד̇י יקולון לך תצנע ולא תזל מן אלאמר אלד̇י
יפתונך ימנה̈ ולא יסרה̈: 21ואי רג̇ל יסתעמל אלקחה̈ פלא יקבל מן אלאמאם
אלמקים ת̇ם ליכ̇דם אללה רבך או מן אלחאכם פליקתל ד̇לך אלרג̇ל ואנף̇
אהל אלשר מן אל אסראיל: 13 וסאיר אלנאס יסמעון ויכ̇אפון ולא
יתוקחון איצ̇א: 14 ואד̇א דכ̇לת אלבלד אלד̇י אללה רבך מעטיך פתחוזה

[1] עיין ראב״ע.

[2] „מן המומים הרעים״ ובכ״י י׳: עיב מן אלאמור אלפאחשה̈ = מן הדברים הנתעבים. וזה כולל כל מה שנדרש בזה בזבחים ל״ו ע״א.

[3] „אשר לא הרשיתי״. — [4] „ואחר שהוגד לך הדבר תשמעהו ותחקרהו היטב״.

[5] „בקרבך״ עיין למעלה י״ד י״ד.

[6] „האיש לבדו או את האשה לבדה״ ואפשר שהוסיף הגאון אלו המלות ללמד שהאשה אינה יוצאת להריגה עם האיש מפני שהוא נסקל ערום. עיין סנהדרין פ׳ ג׳ מ״ח.

[7] „אנשי הרע״.

[8] „בין דין נגע״ ר״ל למה שנוגע להלכות נגעים.

[9] „ותשאל מהם את דבר המשפט הזה״.

טעאם אלצ̇עף לאנך כ̇רג̇ת מן מצר בחפז ואד̇כר יום כ̇רוג̇ך מן מצר טול זמאנך: 4 ולא ירי לך כ̇מיר פי ג̇מיע תכ̇מך סבעה̈ איאם ולא יבית מן אללחם אלד̇י תד̇בחה פי אלעשא אלי גדאה̈ אליום אלאול[1]): 5 ולא יג̇וז לך אן תד̇בח אלפסח פי בעץ̇ מחאלך אלד̇י אללה רבך מעטיך: 6 אלא פי אלמוצ̇ע אלד̇י יכ̇תארה אללה רבך ליחל נורה ת̇ם ת̇ם[2]) תד̇בח אלפסח ענד אלמסא קבל מגיב אלשמס[3]) וד̇לך פי פצל כ̇רוג̇ך מן מצר: 7 ואנצ̇ג̇ה וכלה פי ד̇לך אלמוצ̇ע אלד̇י יכ̇תארה אללה רבך פיה ת̇ם ול̇ באלג̇אדה̈ ואמץ̇ אלי מנזלך: 8 וכל בעדה[4]) אלפטיר סתה̈ איאם ופי אליום אלסאבע מכת̇ פי קדס אללה רבך ולא תצנע פיה צנאעה̈: 9 ואחץ̇ סבעה̈ אסאביע מן וקת אבתדא אלמנג̇ל פי סנבל אבתדי בהא: 10 ואצנע חג̇ אסאביע ללה רבך עלי מקדאר ניל ידך ומא תתברע בה[5]) כ̇מא ירזקך אללה רבך: 11 ואפרח בין ידיה אנת ואבנך ואבנתך ועבדך ואמתך ואללוי אלד̇י פי מחאלך ואלגריב ואליתים ואלארמלה̈ אלד̇ין פי מא בינכם פי אלמוצ̇ע אלד̇י יכ̇תארה אללה ליחל נורה פיה: 12 ואד̇כר אנך כנת עבדא במצר ואחפט̇ הד̇ה אלרסום ואעמל בהא: 13 ואצנע חג̇ אלמט̇ל סבעה̈ איאם ענד ג̇מעך ג̇לתך מן בידרך ותג̇ארך: 14 ואפרח פי חג̇ך אנת ואבנך ואבנתך ועבדך ואמתך ואללוי ואלגריב ואליתים ואלארמלה̈ אלד̇ין פי מחאלך: 15 כד̇אך תחג̇ סבעה̈ איאם ללה רבך פי אלמוצ̇ע אלד̇י יכ̇תארה ליבארך לך פי ג̇מיע ג̇לתך וסאיר מא תמד̇ אליה ידיך פתכון פארחא מחצ̇א: 16 ת̇לאת̇ מראר פי אלסנה̈ יחצ̇ר ג̇מיע רג̇אלך בין ידי אללה רבך פי אלמוצ̇ע אלד̇י יכ̇תארה פי חג̇ אלפטיר וחג̇ אלאסאביע וחג̇ אלמט̇ל ולא יחצ̇רו בין ידיה פארגא: 17 בל יאת̇ כל רג̇ל בכ̇מא תנאל ידה[6]) כ̇רזק אללה רבך אלד̇י אעטאך: 18 ואג̇על לך חכמא וערפא פי ג̇מיע מחאלך אלד̇י יעטי אללה רבך אסבאטך ויחכמו פי מא בין אלקום חכם עדל: 19 לא תמיל אלחכם ולא תחאב אלוג̇וה ולא תאכ̇ד̇ אלרשא לאן אלרשא תעמי עיון אלעלמא ען אלחק[7]) ותזיף אלאקואל אלעאדלה̈: 20 ואטלב אלחק אלמחץ̇ לכי תחיא ותחוז אלבלד אלד̇י אללה רבך מעטיך: 21 לא תגרס סאריה̈ מן

---

1) „עד בקר יום הראשון״.
2) פ׳: פיה הנאך. ומלת שם דבוקה עם מה שלפניה ושלאחריה.
3) „קודם ביאת השמש״.
4) ר״ל עוד ששה ימים אחר יום הראשון.
5) ר״ל כפי יכלתך ונדבתך.
6) „רק יביא כל איש באשר תשיג ידו״.
7) ר״ל מראות האמת.

אלבלד אנא אמרך אליום באן תפתח ידך לאכ̇יך צ̇עיפך ומסכינך פי
בלדך: 12 ואן אסתבאע[1] לך אכ̇וך אלעבראני או אכ̇תך אלעבראניה̈
פליכ̇דמך סת סנין ופי אלסנה̈ אלסאבעה̈ אטלקה מן ענדך חר̈א:
13 ואד̇א אטלקתה חר̈א מן ענדך פלא תטלקה פארגא: 14 בל צלה
בצלה̈ מן גנמך ובידרך ותיג̇ארך[2] וחסב מא רזקך אללה רבך פאעטה:
15 ואד̇כר אנך טאל מא כנת עבדא במצר פעלי ד̇לך אפדך אללה רבך
ואמרך במת̇ל הד̇א אלאמר פי מת̇ל הד̇א אליום[3]: 16 פאן קאל לך
לא אכ̇רג̇ מן ענדך לאנה אחבך ואחב̈ מנזלך אד̇ אלאצלח לה אלמקאם
מעך: 17 פכ̇ד̇ אלמיסאם וצ̇עה פי אד̇נה ענד באבך פיכון לך עבד
אלדהר ולאמתך איצ̇א פאצנע כד̇אך: 18 ולא יצעב עליך אטלאקך לה
חר̈א מן ענדך פאנה יג̇וז אן יכון קד כ̇דמך צ̇עף מא יסאוי אג̇ר אג̇יר[4]
סת סנין פיבארך לך אללה רבך פי ג̇מיע מא תצנעה: 19 וכל בכור
יולד לך פי גנמך ובקרך אלד̇כור פאלזמה אלתקדים ללה רבך[5] לא
תפלח באלבכר מן בקרך ולא תג̇ז̈ אלבכר מן גנמך: 20 בל תאכלה בין
ידי אללה רבך סנה̈ בסנה̈ פי אלמוצ̇ע אלד̇י יכ̇תארה אנת ואלך:
21 ואן כאן פיה עיב מן אזמן או אעמי וסאיר אלעיוב אלפאסדה̈[6] פלא
תד̇בחה ללה רבך: 22 וג̇איז אן תאכלה פי מחלך ואן יאכלה איצ̇א
אלטאהר ואלנג̇ס כמא יאכלאן אלט̇בי ואלאיל[7]: 23 מא כ̇לא דמה
פלא תאכלה בל צב̈ה עלי אלארץ̇ כאלמא:

טז

1 ואחפט̇ שהר אלפריך אן תצנע פיה פסחא ללה רבך כמא
אטלקך פיה ללכ̇רוג̇ מן מצר לילא[8]: 2 ואד̇בח אלפסח ללה רבך מן
אלגנם ומעה מן אלבקר[9] פי אלמוצ̇ע אלד̇י יכ̇תארה ליחל̈ נורה פיה:
3 ולא תאכל מעה כ̇מירא בל כל בעדה[10]. סבעה̈ אי̈אם פטירא

[1]) כן הוא בק׳ ובפ׳ ולא מצאנו בערבי זה הבנין בענין כי ימכר בנפעל. ובכ״י י׳: אנבאע.
[2]) „מן הגרן ומן בית הבד שלך״ ובפ׳: מן בד̇ארך ועצירך = מן גרנך ותרושך.
[3]) „על כן אנכי מצוך כמו זה הדבר ביום כזה״ ופירושו שתתן לעבדך משלך כאשר תשלח אותו כמו שנתתי לך כלי כסף וכלי זהב בצאתך ממצרים. עיין ספרי.
[4]) „לפי שאפשר שכבר עבדך שש שנים הוא כפל מה ששוה שכר שכיר״.
[5]) רש״י: מצוה לומר הרי אתה קדוש לבכורה.
[6]) „כל מומים הפוסלים״.
[7]) עיין למעלה י״ב כ״ב.
[8]) „כמו שנתן לך בו רשות לצאת ממצרים לילה״ ר״ל הי׳ ביד פרעה. עיין רש״י.
[9]) „ועמו מן הבקר״ ר״ל לחגיגה. עיין רש״י.
[10]) ר״ל אחר הקרבת קרבן פסח.

פי קראך[1]) פלא תתרכה אד̇ ליס לה נציב ונחלה̈ מעך: 28 פי כל ת̇לאת̇ סנין תכ̇רג̇ עשור ג̇לתך פי תלך אלסנה̈ ותצ̇עה פי מחל̇ך: 29 פיאתי אללוי אד̇ ליס לה נציב ונחלה̈ מעך ואלגריב ואליתים ואלארמלה̈ אלד̇ין פי מחל̇ך פיאכלון וישבעון לכי יבארך לך אללה רבך פי ג̇מיע מא תצנעה ידך:

טו

1 פי כל סבע סנין אצנע תסיבא: 2 והד̇א שרח אלתסייב אן יסי̇ב כל ד̇י נסי ידה ממא ינסי צאחבה[2]) פלא יקתצ̇י מן צאחבה ולא מן אכ̇יה אד̇ קד סמ̇אהא תסייבא ללה[3]): 3 ואמא אלגריב פג̇איז אן תקתצ̇יה ואמא מא יכון לך עלי אכ̇יך פסי̇ב ידך ענה: 4 ויקינא אנה לא יכון פיך מסכין ממא יבארך לך אללה פי אלבלד אלד̇י יעטיכה נחלה̈ תחוזהא: 5 מא דאם תסמע ותקבל אמר אללה רבך ותחפט̇ ותעמל בג̇מיע הד̇ה אלשריעה̈ אלתי אמרך בהא אליום[4]): 6 כמא אן אללה רבך קד בארך לך כמא ועדך פתעו̇ץ̇ אממא כת̇ירה̈ ואנת פלא תתעו̇ץ̇[5]) מנהם ותתסל̇ט עלי כת̇יר מנהם ועליך לא יתסל̇טון: 7 פאן כאן פיך מסכין בד̇נב או מחנה̈[6]) מן בע̇ץ̇ אכ̇ותך פי בע̇ץ̇ מחל̇ך מן בלדך אלד̇י אללה רבך מעטיך פלא תקס קלבך ולא תקב̇ץ̇ ידך ענה: 8 בל אפתחהא לה פתחא ועו̇צ̇ה תעויצ̇א מקדר מא יעו̇זה: 9 ואחד̇ר אן יכון פי קלבך קול ג̇הל[7]) פתקול קד קרבת אלסנה̈ אלסאבעה̈ סנה̈ אלתסייב פתש̇ח̇ עלי אכ̇יך אלמסכין פלא תעטיה שיא פידעו עליך אלי אללה פתחל̇ בך עקובתה[8]): 10 בל אעטה עטאא ולא תש̇ח̇ בה נפסך עליה פאן בג̇רירה̈ הד̇א אלאמר יבארך לך אללה רבך פי אעמאלך וג̇מיע מא תמד̇ אליה ידך: 11 פעלי מא קלת לך[9]) ליס יעדם מסכין מן בין

---

[1]) „בעריך".

[2]) „שישמיט כל בעל משה את ידו מאשר ישה את רעהו". ר"ל שהמלוה לא יתבע מן הלוה את חובו.

[3]) ר"ל מפני שנקראה השנה הזאת שנת שמיטה לכבוד ה'.

[4]) „ובאמת לא יהיה בך אביון וכו' כל זמן שתשמע וכו'".

[5]) ענין עוץ̇ בערבי הוא החליף דבר בדבר ובחר בה הגאון מפני שהוא דומה למלת העביט בעברית וכן עשה למטה פסוק ח'.

[6]) „בעון שעשה או לנסותו" הוסיף אלו המלות מפני שהעניות איננה באה על ישראל אלא בזמן שאינם עושים רצונו של מקום. ראה למעלה ד', ה'. עיין ספרי.

[7]) „דבר כסילות".

[8]) והיה עליך ענשו" עיין ויקרא י"ט י"ז. ובכ"י י': עקובה̈.

[9]) „לפי מה שאמרתי לך" עיין למעלה הערה 6.

רבך ואכתארך אן תכון לה אמה כאצה מן גמיע אלאמם אלתי עלי וגה אלארץ: 3 לא תאכל כל מכרוה: 4 הדה מא תאכלו מן אלבהאים אלבקר ואלצאן ואלמאעז[1]: 5 ואלאיל ואלטבי ואליחמור ואלועל ואלארוי ואלתיתל ואלזראפה[2]: 6 וכל בהימה מטלפה בטלף ומפרקה תפריקא אטלאפהא ומצעדה אגתראר מן אלבהאים פכלוהא: 7 כלא הדה אלאשכאץ פלא תאכלוהא מן מצעדי אלאגתראר ואלמטלפה באטלאף מפרקה אלגמל ואלארנב ואלובר אנהא מצעדה אלאגתראר וגיר מטלפה בטלף והי מחרמה עליכם: 8 ואלכנזיר פאנה מטלף בטלף ולא יגתר והו מחרם עליכם לא תאכלו לחומהא ולא תדנו מן נבאילהא אלא תנגסו[3]: 9 והדא מא תאכלו מן גמיע מא פי אלמא כל מא לה אגנחה ופלוס פכלוה: 10 וכל מא ליס לה אגנחה ופלוס פלא תאכלוה והו נגס לכם: 11 כל טאיר טאהר פכלוה: 12 והדה אלאשכאץ פלא תאכלוהא מן אלטאיר אלנסר ואלעקאב ואלענקא: 13 ואלגארח[4] ואלצדא ואלהדא באצנאפהא: 14 וגמיע אלגראביב לאצנאפהא: 15 ואלנעאמה ואלכטאף ואלסאף ואלבאז באצנאפהא: 16 ואלבום ואלבאשק ואלשאהין: 17 ואלקוק ואלרכם ואלזמג: 18 ואלצקר ואלבבגא באצנאפהא ואלהדהד ואלכפאש: 19 וגמיע דביב אלטאיר אלדי הו מחרם עליכם לא תאכלוה: 20 וכל מא הו טאיר טאהר מנה פכלוה: 21 ולא תאכלו שיא מן אלנבאיל בל אעטהא ללגריב אלדי פי מחלך פיאכלהא או תביעהא לאגנבי לאנך שעב מקדס ללה רבך לא תטבך לחמא בלבן: 22 עשרא תעשר גמיע גלה זרעך מא תנבתה אלצחרא סנה סנה: 23 וכלה בין ידי אללה רבך פי אלמוצע אלדי יכתארה ליסכן נורה פיה עשור ברך ועצירך ודהנך ובכור בקרך וגנמך לכי תתעלם כיף תעבדה[5] טול אלזמאן: 24 פאן טאל עליך אלטריק ולם תטק אן תחמלה ובעד ענך אלמוצע אלדי יכתארה אללה רבך אן יגעל נורה פיה ובארך לך מע דלך[6]: 25 פבעה בתמן וצרה וכדה פי ידך ואמץ אלי אלמוצע אלדי יכתארה אללה רבך פיה: 26 ואצרפה פי גמיע מא תשתהי נפסך מן בקר וגנם וכמר ונביד וגמיע מא תחבה וכלה תם בין ידי אללה רבך ואפרח אנת ואהל ביתך: 27 ואללוי אלדי

[1]) הגאון לא העתיק מלת שה ועיין למעלה בראשית ל׳ ל״א.

[2]) עיין בשרשים לאבן גנאח בשרש דיש.

[3]) „פן תטמאו״.

[4]) „ועוף הדורס״. הוא שם כולל לכל מיני עופות טמאות. ובאמת מספר אלו המינים בזאת הפרשה יעלה לעשרים במקום התשע עשר הנמצאים בויקרא י״א עיין ראב״ע שם.

[5]) „למען תלמד איך תעבוד אותו״.

[6]) „ועם כל זאת ברכך״ עיין ספרי.

אלנבוה ואלחאלם אלחלם פיקתל למא תקול אלמחאל עלי אללה רבכם אלמכ׳רג׳כם מן בלד מצר אלמפדיכם מן בית אלעבודיה לידחו בך ען אלטריק אלדי אמרך אללה רבך אן תסיר פיה פאנף אהל אלשר[1] מן וסטך: 7 ואן אגואך אכ׳וך אבן אמך או אבנך או אבנתך או אמרתך אלתי הי חרמתך[2] או צדיקך אלדי כנפסך פי אלסתר קאילא תעאל נעבד מעבודאת אכ׳ר מא לם תערפהא אנת ואבאוך: 8 מן מעבודאת אלאמם אלדין חואליכם אלאקרבין אליך או אלאבעדין מנך מן טרף אלארץ אלי טרפהא: 9 פלא תשא דלך ולא תקבל מנה ולא תשפק עליה ולא תרת להי[3] ולא תסתר עליה: 10 בל אקתלה קתלא וידך תבטש פיה[4] אולא פתקתלה ויד סאיר אלקום אכ׳ירא: 11 וארג׳מה באלחג׳ארה חתי ימות למא קצד אדהאך ען אללה רבך אלמכ׳רג׳ך מן בלד מצר מן בית אלעבודיה: 12 וסאיר אלקום יסמעון ויכ׳אפון פלא יעאודון אן יצנעו מת׳ל הדא אלאמר אלרדי פי וסטך: 13 ואן סמעת ען בעץ קראך אלתי אללה רבך מעטיכהא אן תסכן פיהא קיל קאיל: 14 אן קד כ׳רג׳ קום כפאר מנהא פאצלו אהל קריתהם קאילין תעאלו נעבד מעבודאת אכ׳ר מא לם תערפוהא: 15 פאלתמס דלך ואסתברה וסל ענה נעמא באן כאן אלאמר חקא ת׳אבתא קד צנעת הדה אלכ׳ריהה פי וסטך: 16 פאקתל קתלא אהל תלך אלקריה בחד אלסיף ואתלפהא וג׳מיע מא פיהא חתי בהאימהא בחד אלסיף: 17 וג׳מיע סלבהא אג׳מעה אלי וסט רחבתהא ואחרק באלנאר תלך אלקריה וג׳מיע סלבהא ג׳מלה ללה רבך ותכון תלא אלי אלדהר לא תבנא אבדא: 18 ולא ילזק בידך שי מן אלמתלוף לכי ירג׳ע אללה לך מן שדה ג׳צבה ויעטיך רחמתה פירחמך ויכת׳רך כמא קסם לאבאיך: 19 אד תקבל אמר אללה רבך ותחפט ותעמל בג׳מיע וצאיאה ורסומה אלתי אמרך בהא אליום באן תצנע אלמסתקים ענדה:

יד

1 ואד אנתם אוליא אללה רבכם כאלבנין[5] פלא תתכ׳דשו[6] ולא תג׳עלון נתפא בין עיונכם עלי אמואתכם[7]: 2 לאנך שעב מקדס ללה

---

1) „אנשי הרע״ ת״א: עבד דביש.

2) „המקודשת לך״ וכן ת״א: אתת קימך, ר״ל הבאה עמך בברית.

3) „ולא תנוד לו״. — 4) „תפגע בו בחזקה״.

5) „מפני שאתם קרובים לד׳ אלהיכם כבנים״.

6) ר״ל לא תעשו שרטת בבשרכם. ובכ״י י׳: תתואגו ובפ׳: תנואגו מן ואג והוא במקום וגא = לא תתנו שרט בבשרכם.

7) „על מתיכם״.

כד֗אך תאכלה אן יג֗וז ללנג֗ס ואלטאהר אן יאכלא מנה: 23 לכן תשד֗ד אלּא תאכל אלדם פאנה מסכן אלדם אלנפס[1]) פלא תאכל אלנפס מע אללחם: 24 ואד֗ לא יג֗וז אן תאכלה[2]) פצבּה עלי אלארץ֗ כאלמא: 25 ואד֗ לא תאכלה יכ֗אר לך[3]) ולבניך מן בעדך אד֗א תצנע אלמסתקים ענד אללה: 26 עדא אקדאסך מא כאן לך מנהא[4]) ונד֗ורך פאחמלהא ואת בהא אלי אלמוצ֗ע אלד֗י יכ֗תארה אללה: 27 ואצנע צואעדך לחומהא ודמאהא כמלא[5]) עלי מד֗בח אללה רבך ומן דם ד֗באיחך יצבּ עלי מד֗בחה וכל לחומהא: 28 אחפט֗ ואקבל ג֗מיע הד֗ה אלאמור אלתי אמרך בהא לכי יכ֗אר לך ולבניך בעדך אלי אלדהר אד֗א תצנע אלכ֗יר ואלמסתקים ענד אללה רבך: 29 ואד֗א קטע אללה רבך אלאמם אלד֗ין אנת דאכ֗ל אלי ת֗ם לתקרצ֗הם מן בין ידיך פאד֗א קרצ֗תהם וסכנת מא פי קראהם וביותהם[6]): 30 אחד֗ר לך אן תוה֗ק פי תבעהם בעד אנפאד֗הם מן בין ידיך וכ֗ילא תלתמס למעבודאתהם קאילא כיף כאן יעבדהא האולי אלאמם פאצנע אנא איצ֗א כד֗אך: 31 לא תצנע כד֗אך ללה רבך פאן כת֗ירא ממא יכרההא אללה וישנאה צנעוה למעבודאתהם חתי אן בניהם ובנאתהם קד יחרקונהא באלנאר להא[7]):

יג

1 פג֗מיע מא אמרכם בה פאחפט֗וה ואעמלו בה לא תזידו עליה ולא תנקצו מנה: 2 ואן קאם פי מא בינכם מד֗עי נבוּה או האלם[8]) חלם פאעטאכם איה֗ או ברהאנא: 3 פלו אתת אלאיה֗ ואלברהאן ממן קאל לך[9]) תעאל֗ בנא אלי מעבודאת אכ֗ר מא לם תערפהא פנעבדהא: 4 פלא תקבל֗ מן ד֗לך אלמד֗עי אלנבוּה֗ או אלהאלם אלחלם פאן אללה רבכם ממתחנכם ליט֗הר[10]) הל אנתם מחבּוה מכ֗לצין בכל קלובכם ונפוסכם: 5 בכל פי תבע אללה רבכם תסירו ואיּאה פארהבו ווצאיאה פאחפט֗והא וקול֗ה פאקבל֗ו ואיּאה פאעבדו וטאעתה פאלזמוהא: 6 וד֗לך אלמדּעי

---

1) „מושב הדם הוא הנפש".

2) „ולפי שאינו מותר לך לאכלו וכו'".

3) „ואם לא תאכלנו ייטב לך" ובכ"י י': אד֗ לא תאכלו כד֗אך לכי יכ֗אר לך.

4) ר"ל אשר יהיו לך מן הקדשים ולא לכהנים. — 5) „כליל".

6) „וישבת בעריהם ובבתיהם".

7) „כי הרבה ממה שיתעב וישנא ה' עשו לאלהיהם עד כי לפעמים שורפים באש את בניהם ובנותיהם".

8) „האומר שדבר ה' עמו בהקיץ או בחלום". עיין ראב"ע. וכן תרגם למטה פסוק ד' ופסוק ו'.

9) „ואפילו באו האות והמופת מן האיש אמר לך".

10) „להראות". ובכ"י י' נוסף ללנאס = לבני אדם. עיין אלמאנאת דף 133.

בקרכם וגנמכם: 7 פתאכלוהא תֿם בין ידי אללה רבّכם ותפרחון בגֿמיע מא אנבסטת ידכם[1]) אנתם וביותכם במא רזקך אללה רבّך: 8 לא תצנעו מן הדֿה אלאמור[2]) כמא נחן צאנעון אליום כל אנסאן מא חסן ענדה: 9 פאנّכם לם תצירו בעד אלי אלמסתקרّ ואלנחלהֿ אלתי אללה רבّך מעטיך: 10 פאדֿא עברתם אלארדן וגֿלסתם פי אלבלד אלדֿי אללה רבّכם מעטיכם[3]) ויסתקרّכם[4]) מן גֿמיע אעדאיכם אלמחיטון בכם וגֿלסתם ואתֿקין: 11 פאיّ מוצֿע אכֿתארה אללה רבّכם ליחלّ נורה פיה אליה תאתו בגֿמיע מא אמרכם מן צואעדכם ודֿבאיחכם ועשורכם ורפאיעכם וכֿיאר נדֿורכם אלתי תנדֿרוהא ללה[5]): 12 פתפרחו בהא[6]) בין ידי אללה רבّכם אנתם ובנוכם ובנאתכם ועבידכם ואמאכם ואללוי אלדֿי פי מחאלّכם אדֿ ליס לה נציב ונחלהֿ מעכם: 13 ואחדֿר לך אן תקרّב קראבינך פי איّ מוצֿע ראיתה: 14 אלא פי אלמוצֿע אלדֿי אכֿתארה אללה מן אחד אסבאטך תֿם קרّב קראבינך ואצנע גֿמיע מא אמרך בה: 15 לכן מתי אשתהת נפסך לחמא פאדֿבח כרזק אללה רבّך אלדֿי אעטאך פי סאיר קראך וגֿאיז אן יאכל מנה אלטאהר ואלנגֿס כמא יוכלאן לחם אלטّבי ואלאיל[7]): 16 לכן אלדם לא תאכלה צבّה עלי אלארץ כאלמא: 17 ולא יגֿוז לך אן תאכל פי מחאלّך עשור ברّך ועצירך ודהנך ובכור בקרך וגנמך ונדֿורך אלתי נדֿרתהא ותברّעך ורפאיעך: 18 אלّא בין ידי אללה רבّך תאכלה פי אלמוצֿע אלדֿי יכֿתארה אללה רבّך אנת ואבנך ואבנתך ועבדך ואמתך ואללוי אלדֿי פי מחאלّך ותפרח בין ידי אללה רבّך במא אנבסטת בה ידך: 19 ואחדֿר אן תתרך אללוי טול מקאמך פי בלאדך[8]): 20 ואדֿא אוסע אללה רבّך תכֿמך כמא ועדך פקלת אכל לחמא ען שהוהֿ מן נפסך לה פכלה מתי אשתהיתה: 21 ואן בעד ענך אלמוצֿע אלדֿי יכֿתארה אללה רבّך ליחלّ נורה פיה פאדֿבח מן בקרך וגנמך אלדֿי רזקך אללה רבّך כמא אמרתך וכלה פי מחאלّך מתי מא אשתהתה נפסך: 22 לכן כמא יוכל אלטّבי ואלאיל

---

[1]) ר"ל בכל מה שיש לכם. עיין אבן גנאח בשרש שלח.

[2]) עיין רש"י וראב"ע.

[3]) בכ"י י': מנחלכם.

[4]) בכ"י י' ובפ': אראחכם.

[5]) שני הפסוקים האלה דבקים ור"ל כאשר עברתם את הירדן וכו' איזה מקום שיבחר ד' וכו'. ובכ"י י' נוספה בתחילת הפסוק הראשון מלת „אלא" כלומר: לא באתם עד עתה אל המנוחה כי אם כאשר עברתם את הירדן וכו'.

[6]) ר"ל בכל אלו המתנות המפורשות בפסוק הקודם.

[7]) לפי דעת הגאון הכתוב מדבר מבשר תאוה שהוא מותר לזבוח ולאכול בכל מקום, והוסיף שהטמא והטהור יכולים לאכול ממנו כמו שאוכלים יחד בשר הצבי והאיל שאינם ראוים לקרבן.

[8]) רשב"ם: כל הימים אשר אתה חי על האדמה.

אללה רבכם ותסירו פי גמיע טרקה ותלזמוה: 23 יקרץ אללה גמיע
האולי אלאמם מן בין ידיכם פורתתם אממא אכבר ואעטם מנכם:
24 וכל מוצע יטאה קדמכם יכון לכם מן אלבר ואללבנאן ונהר אלפראת
ואלבחר אלכביר יכון תכמכם: 25 ולא יקף אנסאן בין ידיכם בל
פזעכם וכופכם ילקיה אללה רבכם עלי גמיע אלבלד אלדי תסלכוה
כמא ועדכם: 26 אנטרו האנא תאל עליכם[1] אליום ברכאת ולענאת:
27 פאמא אלברכאת פאן קבלתם וציא אללה רבכם אלתי אנא אמרכם
אליום: 28 ואמא אללענאת פאן לם תקבלו וציא אללה רבכם וזלתם
ען אלטריק אלדי אנא אמרתכם בה אליום ואתבעתם מעבודאת אכר
מא לם תערפוהא: 29 פאדא אדכלך אללה רבך אלי אלבלד אלדי
אנת צאיר אליה לתחוזה פאתל[2] אלברכאת עלי גבל גריזים ואללענאת
עלי גבל עיבל: 30 אלא אנהמא פי גאנב אלארדן ורא טריק מגיב
אלשמס ען בלד אלכנעאני אלמקים פי אלגור ממא ילי אלגבל[3] ענד
מרוג מרה: 31 לאנכם גאיזון אלארדן לתדכלו ותחוזו אלבלד אלדי
אללה רבכם מעטיכם פאדא חזתמוה וגלסתם פיה: 32 פאחפטו[4]
ואעמלו בגמיע אלרסום ואלאחכאם אלתי אנא אמרכם בהא אליום:

יב

1 הדה אואיל אלרסום ואלאחכאם[5] אלתי תחפטוהא ותעמלו
בהא פי אלבלד אלדי אעטאך אללה אלאה אבאיך אן תחוזה טול
אלזמאן אלדי אנתם אחיא עלי אלארץ: 2 אן תבידו גמיע אלמואצע
אלדי עבד תם אלאמם אלדין אנתם קארצוהם ומעבודאתהם עלי אלגבאל
אלרפיעה ועלי אליפאע ותחת כל שגרה ריאן: 3 ואנקצו מדאבחהם
וכסרו דכאכהם וסואריהם אחרקו באלנאר ופסול מעבודאתהם תגדעוהא
ואבידו אסמאהם מן דלך אלמוצע: 4 ולא תצנעו כדאך ללה רבכם:
5 בל אלמוצע אלדי יכתארה אללה רבכם מן גמיע אסבאטכם ליחל
פיה נורה אלתמסו מסכנה חתי תצירו אליה: 6 פתחמלו אליה
צואעדכם ודבאיחכם ועשורכם ורפאיעכם ונדורכם ותברעכם ובכור

---

[1] „אנכי קורא לכם ברכות וקללות" עיין למעלה ד' ח'.

[2] „וקראת".

[3] „מול ההר" כן הנוסחא בק' ובפ'. ובכ"י י': ממא ילי אלגלגל". ווה לשון בעל העושר: מול הגלגל כנגד שכם ולא הוא גלגל שאמר היום גלותי (יהושע ה' ד') כי זו גלגל רחוקה מהם וביניהם מהלך כ' ימים אלא היא שאמר וירד (צ"ל וילך) אליהו ואלישע מן הגלגל (מלכים ב' ב' א').

[4] „ולכן אם ירשתם אותה וישבתם בה תשמרו לעשות".

[5] „אלה הם החקים והמשפטים הראשונים".

פי וסט מצר בפרעון וג̇מיע קואדה[1] וסאיר אהל בלדה: 4 ומא צנע בג̇נד מצר וכ̇ילה ומראכבה אלד̇י אטאף̇ מא בחר אלקלזם עלי וג̇וההם למא כ̇לבוכם פאהלכהם אלי יומנא הד̇א: 5 ומא צנע בכם פי אלבר̈ אלי אן ג̇יתם אלי הד̇א אלמוצ̇ע: 6 ומא צנע בדתן ואבירם בני אליאב אבן ראבן אד̇ פתחת אלארץ̇ פאהא פאבתלעתהם וביותהם ואכ̇ביתהם וג̇מיע אלאנאם אלד̇ין מעהם פי מא בין בני אסראיל: 7 בל עיונכם ראת ג̇מיע צנע אללה אלעט̇ים אלד̇י צנעה: 8 פאחפט̇ו ג̇מיע אלשריעה̈ אלתי אמרכם בהא אליום לכי תשתד̈ו ותדכ̇לו ותחוזו אלבלד אלד̇י צאירון אליה לתחוזוה: 9 ולכי תטול מד̈תכם פיה כמא קסם אן יעטיה לאבאיכם ולנסלהם והו בלד יפיץ̇ לבנא ועסלא: 10 פאן אלבלד אלד̇י אנת צאיר אליה לתחוזוה ליס הו כבלד מצר אלד̇י כ̇רג̇ת מנה אלד̇י כנת תזרע זרעך̇ פיה ותסקיה ברג̇לך כג̇נאן אלבקול[2]: 11 לכן אלארץ̇ אלתי אנתם ג̇איזון אליהא לתחוזוהא ארץ̇ ג̇באל ובקאע מן מטר אלסמא תשרב מאא: 12 ארץ̇ אללה רבך̇ מתעאהדהא ודאימא ענאיתה בהא מן אול אלסנה̈ אלי אכ̇רהא[3]: 13 פאן סמעתם לוצאיא אלתי אמרתם בהא אליום לתחב̈ו אללה רבכם ותעבדוה מכ̇לצין בכל קלבכם ובכל נפסכם: 14 נזלת מטר בלדכם פי וקתה וסמיא ולקיסא ותג̇מע בר̈ך̇ ועצירך ודהנך̇: 15 ואנבת̈ עשבא פי צחראך̇ לבהאימך̇ פתאכל ותשבע: 16 ואחד̇רו אן ינכ̇דע קלובכם פתול̈ון ותעבדון מעבודאת אכ̇ר ותסג̇דון להא: 17 פישתד̈ ג̇צ̇ב אללה עליכם ויחבס אלסמא פלא יכון מטר ואלארץ̇ לא תנבת אדאהא פתבידון בסרעה̈ ען אלארץ̇ אלג̇יד̈ה̈ אלתי אללה מעטיכמוהא: 18 וצי̈רו כלאמי[4] הד̇א פי קלובכם ופי נפוסכם ואעקדוהא עלאמה̈ עלי אידיכם ותכון מנשורה̈ בין עיונכם: 19 ואעל̈מוהא בניכם ותדרסוהא[5] פי חאל ג̇לוסך פי מנזלך ומסירך פי טריקך̇ וניאמך̇ וקיאמך̇: 20 ואכתבהא עלי ד̇דוד פתוח ביותך ואבואבך̇: 21 לכי תטול אי̈אמכם ואיאם בניכם עלי אלארץ̇ אלתי קסם אללה לאבאיכם אן יעטיכם כאי̈אם אלסמא עלי אלארץ̇: 22 פאנכם אן חפט̇תם ג̇מיע הד̇ה אלוצאיא אלתי אנא אמרכם ועמלתם בהא אן תחב̈ו

[1] כן הוא הנוסחא בק׳ ובפ׳: לפרעה ולכל עבדיו ולכל עם ארצו״ ובכ״י י׳: לפרעון מלך מצר ולסאיר אהל בלדה.

[2] „כגני הירקות.

[3] „ארץ אשר ה׳ אלהיך משגיח עליה וכו׳ תמיד שקידתו עליה וכו״

[4] הגאון השתמש בשני הפסוקים פעם בלשון זכר ופעם בלשון נקבה אע״פ כי הכל מוסב על מלת „כלאמי״ שהוא לשון זכר.

[5] „ותהגו בם״.

מע אלותהם בל הבאת אללה הי נציבהם[1]) כמא אמר בהא להם:
10 ואנא אקמת פי אלגבל מתל אלמרה אלאולי ארבעין יומא וארבעין
לילה פסמע אללה פי דלך אלוקת איצא ושא אלא יהלכך[2]): 11 וקאל
אללה לי קם פאמץ בין ידי אלקום פרחלהם חתי ימצון פירתון אלבלד
אלדי קסמת לאבאיהם אן אעטיהם: 12 ואלאן יא אסראיל מא אללה
רבך יטלב מנך אלא אן תכאפה ותסיר פי טרקה ותחבה ותעבדה
מכלצא בכל קלבך וכל נפסך[3]): 13 ותחפט וצאיאה ורסומה אלתי
אמרך בהא אליום ליכאר לך: 14 והודא ללה רבך אלסמאואת כלהא[4])
ואלארץ וכל מא פיהא: 15 לכנה אצטפא אבאך פאחבהם ואכתאר
בניהם מן בעדהם ואנתם[5]) הם מן בין אלאמם כמא תשאהדון:
16 פאזילו גש קלובכם[6]) ורקאבכם לא תצעבוהא אבדא: 17 לאן
אללה רבכם הו רב אלארבאב וסיד אלאסיאד אלטאיק אלכביר אלגבאר
אלמכיף אלדי לא יחאבי אלוגוה ולא יאכד רשוה: 18 צאנע חכם
אליתים וארמלה ומחב אלגריב ירזק לה טעאמא וכסוה[7]): 19 ואחבו
אלגריב פטאלמא כנתם גרבא פי בלד מצר: 20 וכף אללה רבך
ואעבדה ואלזמה ואחלף באסמה בארא: 21 הו מדחתך והו אלאהך
במא צנע מעך תלך אלכבאיר ואלמהאיב אלתי ראתהא עינאך:
22 פמנהא[8]) אן אבאך נזלו מצר בסבעין נפסא ואלאן פקד צירך
אללה רבך כבואכב אלסמא כתרה:

יא

1 פאחבב אללה רבך ואחפט מא אסתחפטך[9]) ורסומה ווצאיאה
ואחכאמה טול אלזמאן: 2 ואעלמו מן אליום אן ליס אלעמל עלי
בניכם[10]) אלדין לם יעלמו ולם ירו אדאב אללה רבכם ועטמתה וידה
אלשדידה ודראעה אלממדודה: 3 ואיאתה ואעמאלה אלתי צנעהא

---

[1]) „ומתנות ה׳ הן נחלתם" וכן ת״א: מתנן דיהב לה ה׳ אנון אחסנתה.

[2]) „ואבה שלא ישחיתך".

[3]) עיין אלמאנאת דף 153 שהזכיר שם דברי חז״ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים (ברכות ל״ג).

[4]) „השמים כלם".

[5]) „ובחר בבניהם אחריהם והם אתם" ר״ל ואתם זרעם. וכן פירש ראב״ע.

[6]) ת״א: ותעדון ית טפשות לבכון.

[7]) ת״א: מזונא וכסו.

[8]) ר״ל מן אלו הגדולות והנוראות הוא כי בשבעים נפש וכו׳.

[9]) „ושמרת את אשר שאל לשמור".

[10]) ר״ל שבניכם אינם חייבים לעשות המצות כמוכם מפני שלא ראו מעשי ה׳ אשר ראיתם.

אלגבל: 22 ופי דֿאת אלאשתעאל ודֿאת אלמחנה̈ וקבור אלמשתהיין לם תזאלו מסכֿטין אללה: 23 ולמא בעתֿ אללה בבעצֿכם מן רקים ברנע קאילא אצעדו ואנטֿרו אלארץֿ אלדֿי אעטיכם כֿאלפתמוה ולם תאמנו בה ולם תקבלו אמרה: 24 באלגמלה̈[1] לם תזאלו מכֿאלפין אללה מן יום ערפתכם: 25 פלמא שפעת בין ידי אללה תלך אלארבעין יומא ואלארבעין לילה̈ אדֿ אראד אללה אן ינפדֿכם: 26 פצלית[2] בין ידי אללה וקלת אללהם יא רב לא תהלך קומך וצפותך אלדֿין פכֿכתהם בעטֿמתך ואכֿרגֿתהם מן מצר ביד שדידה̈: 27 אדֿכר אוליאך אברהים ואסחק ויעקוב ולא תנטֿר אלי צעובה̈ הדֿא אלקום וטלאחה וכֿטיתה: 28 כילא יקול אהל אלבלד אלדֿי אכֿרגֿתנא מנה ממא לם יטק רבהם אן ידכֿלהם אלבלד אלדֿי ועדהם בה מן שנאתה להם אכֿרגֿהם ליקתלהם פי אלבר̈: 29 והם קומך וצפותך אלדֿין אכֿרגֿתהם בקותך אלעטֿימה̈ ודֿראעך אלממדודה̈:

י

1 פי דֿלך אלוקת קאל אללה לי אנחת לך לוחי אלגוהר כאלאולין ואצעד בהמא אלי אלגבל וקד צנעת[3] צנדוקא מן כֿשב: 2 חתי אכתב עליהמא אלכלמאת אלתי כאנת עלי אללוחין אלאולין אללדֿין כסרתהמא וצירהמא פי אלצנדוק: 3 פצנעת צנדוקא מן כֿשב אלסנט ונחת לוחי אלגוהר כאלאולין וצעדת אלי אלגבל והמא פי ידי: 4 פכתב עליהמא כאלכתאב אלאול אלעשר אלכלמאת אלתי כלמכם אללה בהא פי אלגבל מן וסט אלנאר פי יום אלגוק ודפעהמא אלי: 5 תֿם ולית פנזלת מן אלגבל וצירת אללוחין פי אלצנדוק אלדֿי צנעתה פבקיא תֿם כמא אמרני אללה: 6 ולמא שפעני פי הרון אקאם אלי אן רחל בנו אסראיל מן בארות בני יעקן אלי מוסרה תֿם מאת הרון ודפן תֿם[4] ואם אלעזר אבנה מכאנה: 7 ורחלו מן תֿם אלי גדגד ומנהא אלי יטבת ארץֿ דֿאת אודיה̈ מא: 8 פי דֿלך אלוקת אפרז אללה סבט לוי ליחמלו צנדוק עהד אללה ויקימון בין ידיה פיכֿדמוה ויבארכו באסמה אלי יומנא הדֿא למא אסעפוני[5]: 9 ולדֿלך לם יכן ללויאניין נציב ונחלה̈

1) „ובכלל" ר"ל בכל עת.

2) המשך הפסוקים הוא כן: וכאשר התנפלתי וכו' התפללתי.

3) כן הנוסחא בכ"י י' ובפ' וענינו: וכבר עשית וארון היה נעשה קודם שנפסלו הלחת כמו שנראה מפסוק ג'. ובק': ואצנע = ועשה. וזה לפי דעת הראב"ע.

4) „ואחר ששמע ד' את תפלתי בעד אהרן חיה עד שנסעו בני ישראל מבארת בני יעקן למוסרה וימת ויקבר שם". עיין ראב"ע.

5) „מפני שבאו לעזרתי" ר"ל במעשה העגל.

מא אסכ֗טת אללה רבך פי אלבר֗ ודֿלך מן אליום כ֗רגֿת מן מצר ואלי אן
גֿיתם אלי הדֿא אלבלד לם תזאלו מכ֗אלפין אללה: 8 ופי חרב
אסכ֗טתם אללה פגצ֗ב עליכם וכאד אן ינפדֿכם[1]: 9 חין צעדת אלי
אלגֿבל לאכ֗דֿ לוחי אלגֿוהר לוחי אלשהאדה֗ אלתי עהדהא אללה מעכם
פאקמת פיה ארבעין יומא וארבעין לילה֗ לם אכל טעאמא ולם אשרב
מאא: 10 ודפע אללה לי לוחי אלגֿוהר אלמכתובין בקדרה֗ אללה
ועליהמא מתֿל גֿמיע אלכלמאת אלתי כ֗למכם אללה בהא פי אלגֿבל
מן וסט אלנאר פי יום אלגֿוק: 11 וכאן דֿלך בעד ארבעין יומא וארבעין
לילה֗ דפעהמא אלי֗[2]: 12 וקאל לי קם אנחדר סריעא מן ההנא לאן קד
אפסדו קומך אלדֿין אכ֗רגֿתהם מן בלד מצר וזאלו סריעא מן אלטריק
אלדֿי אמרתהם[3] וצנעו להם מסבוכא: 13 תֿם קאל אללה לי עלמת
האולי אלקום אנהם צעאב אלרקאב: 14 ואן כפפת ען אלתשפ֗ע
אפניהם[4] פמחית אסמאהם מן תחת אלסמא וגֿעלת מנך אמה֗
עאטמה֗ ואכתֿר מנהם: 15 פולית[5] ונזלת מן אלגֿבל והו משתעל באלנאר
ולוחא אלשהאדה֗ עלי ידי֗: 16 פנטֿרת פאדֿא בכם קד אכ֗טאתם ללה֗
רבכם ואתכ֗דֿתם עגֿלא מסבוכא וזלתם סריעא מן אלטריק אלדֿי
אמרתכם: 17 פצ֗בטת באללוחין וטרחתהמא ען ידי֗ וכסרתהמא
בחצ֗רתכם: 18 ושפעת בין ידי אללה כאלמרה֗ אלאולה֗ ארבעין יומא
וארבעין לילה֗ לם אכל טעמא ולם אשרב מאא בסבב כ֗טיתכם אלתי
אכ֗טאתם וצנעתם אלשר֗ בין ידי אללה ואסכ֗טתמוה: 19 לאן חדֿרת מן
אלגֿצ֗ב ואלחמיה֗ אלתי סכ֗ט אללה בהא עליכם לינפדֿכם פסמע אללה
פי דֿלך אלוקת[6]: 20 ועלי הרון וגֿד אללה גֿדא וכאד אן ינפדֿה[7]
פאסתגֿפרת לה איצ֗א פי דֿלך אלוקת: 21 ואמא כ֗טיתכם והי אלעגֿל
אלדֿי אתכ֗דֿתמוה פאני אכ֗דֿתה פחרקתה באלנאר וברדתה באלמברד
נעמא חתי דק֗ כאלתראב פטרחת תראבה פי ואדי אלמא אלמנחדר מן

אם בעבור צדקתך עם רשעת הגוים יחד ועוד להקים את בריתו עם האבות הנה ידע תדע באמת כי לא בצדקתך וכו׳.

[1]) „וכמעט השמידכם״.

[2]) „ויהי זה מקץ ארבעים יום וארבעים לילה נתן לי את שניהם״.

[3]) בפ׳ הוסיף „בסלוכהא״ = ללכת בה וכן הוסיף בהרבה פסוקים.

[4]) ר״ל אם תמנע מלהתפלל בעדם אשמידם. ותרגם כן להרחיק הדעת שה׳ אינו שומר את דברו. עיין ג״כ שמות ל״ב י׳.

[5]) ר״ל אחר שנתן לי ה׳ הלוחת מקץ ארבעים יום וארבעים לילה ואחר שצווני לירד מן ההר מפני העגל וכו׳ ואפן.

[6]) לא העתיק הגאון מלת „גם״ מפני שקודם מעשה העגל ה׳ לא אמר להשמידם. אבל עיין מה שכתב בזה ראב״ע.

[7]) „וכמעט השמידו״.

10 פאדא אכלת ושבעת פבארך אללה רבך עלי אלבלד אלגיד אלדי אעטאך: 11 ואחדר אן תנסא אללה רבך פלא תחפט וצאיאה ואחכאמה ורסומה אלתי אמרך בהא אליום: 12 כילא תאכל ותשבע ותבני ביותא חסאנא פתסכנהא: 13 ובקרך וגנמך יכתרון ופצה ודהב יכתר לך וגמיע מא לך יכתר: 14 פירתפע קלבך פתנסא אללה רבך אלדי אכרגך מן בלד מצר מן בית אלעבודיה: 15 אלמסלכך פי אלבר אלכביר אלמכיף חית אלחיאת אלמחרקה ואלעקארב ועטש חית ליס מא[1] אלמכרג לך מאא מן אלצואן אלצלד: 16 אלמטעמך אלמן פי אלבר מא לם יערף אבאוך ליעדבך וימתחנך ויעוצך כירא פי אכרתך[2]: 17 ולא תקל[3] פי נפסך אן קותי ועטם קדרתי אכתסבת לי הדא אליסאר: 18 בל אדכר אללה רבך פאנה אלמעטיך קוה תכתסב בהא אליסאר לכי יפי בעהדהא אלדי קסם לאבאיך כיומנא הדא: 19 פאן נסית אללה רבך ומצית פעבדת מעבודאת אכר וסגדת להא פקד ערפתכם מן אליום אנכם תבידון: 20 כאלאמם אלדין אללה מבידהם מן בין ידיכם כדלך תובדון אד לא תקבלו[4] אמר אללה רבכם:

ט

1 ואעלם יא אסראיל אנך גאיז פי הדה אלמדה[5] אלארדן לתדכל ותחוז אממא אכתר ואעטם מנך פי קרי כבירה וחצינה תדאני אלסמא: 2 קום כביר רפיע בנו אלגבארה כמא עלמת וסמעת מן דא יקום בין ידי אלגבארה: 3 פאעלם מן אליום אן אללה רבך נורה גאיז בין ידיך כנאר אכלה הו ינפדהם והו יהזמהם בין ידיך פתקרצהם ותבידהם סריעא כמא ועדך אללה: 4 ולא תקל פי נפסך אדא דפעהם אללה מן בין ידיך אנה בצלאחי אדכלני אללה אחוז הדא אלבלד ובטלם תלך אלאמם אללה קארצהם מן בין ידיך: 5 בל ליס בצלאחך ובאסתקאמה קלבך פקט אנת סאיר לתחוז בלדהם לכן מע טלם אואליך אלאמם אללה רבך קארצהם מן בין ידיך ולכי יפי באלקול אלדי קאל לאברהים ואסחק ויעקוב: 6 פתיקן אנך ליס בצלאחך אללה רבך מעטיך הדא אלבלד לתחוזה אד אנת שעב צעב אלרקאב[6]: 7 פאדכר ולא תנסי

[1]) „וצמאון מקום אשר אין בו מים".
[2]) „ולהטיבך תחת זה (ר"ל תחת הענוי והנסיון) באחריתך" עיין אלמאנאת דף 200.
[3]) „ולא תאמר".
[4]) „אם לא שמעתם".
[5]) „בזמן הזה" וכן פירש הראב"ע.
[6]) ר"ל אל תחשוב שה' נתן לך את הארץ מפני צדקתך בלבד ומרשעת הגוים בלבד כי

אכתר מני פכיף אטיק אן אקרצהם: 18 לא תכפהם בל אדכר מא צנע אללה רבך בפרעון וסאיר אלמצריין: 19 אלאעלאם אלעטימה אלתי ראתהא עינאך ואלאיאת ואלבראהין ואליד אלשדידה ואלדראע אלממדודה כמא אכרגך אללה רבך כדאך יצנע בגמיע אלאמם אלתי תכאפהם: 20 ויבעת באלעאהה פיהם חתי יביד אלבאקיון ואלמנסתרון מן בין ידיך: 21 פלא תרהבהם לאן נור אללה רבך פי מא בינך אלטאיק אלעטים אלמכיף: 22 והו יטהטה אולאיך אלאמם מן בין ידיך קלילא קלילא אד לא יגוז אן תפניהם סריעא כילא יכתר עליך וחש אלצחרא: 23 פאדא אסלמהם אללה רבך בידך ואהאמהם אהאמה כבירה אלי אנפאדהם: 24 ואסלם מלוכהם פי ידך פאבד אסמאהם מן תחת אלסמא פאן אנסאנא לא יקף בין ידיך אלי אן תנפדהם[1]: 25 ואחרקו פסול מעבודאתהם באלנאר ולא תתמן שיא מן אלפצה ואלדהב אלתי עליהם[2] פתאכדה לך כילא תוהק בה פאנה כריהה אללה: 26 ולא תדכל מא יכרהה אללה אלי ביתך ותכון מתלופא מתלה בל רגסה תרגיסא ואכרהה כריהה אד הו מתלוף:

ח

1 וגמיע אלוצאיא אלתי אמרך בהא אליום אחפטוהא ואעמלו בהא לכי תחיו ותכתרו ותדכלו ותחוזו אלבלד אלדי קסם אללה לאבאיכם: 2 ואדכר גמיע אלטריק אלדי סירך רבך פי אלבר הדה ארבעין סנה ליתעבך וימתחנך ויטהר ללנאס מא פי קלבך[3] אתחפט וצאיאה אם לא: 3 ואתעבך ואגאעך פאטעמך אלמן אלדי לם תערפה ולם יערפה אבאוך לכי יערפך אנה ליס עלי אלכבז וחדה יחיא אלאנסאן בל עלי גמיע קול אללה יעיש[4]: 4 ותיאבך לם תבל ורגלך לם תתקף[5] פי הדה אלארבעין אלסנה: 5 פאעלם פי נפסך אנה כמא יודב אלמר ולדה אללה רבך מודבך: 6 פאחפט וצאיאה וסר פי טרקה ולפה: 7 פאן אללה רבך מדכלך אלי בלד גיד בלד אודיה מא ועיון וגמר תפגר פי בקאעה וגבאלה: 8 בלד חנטה ושעיר וגפן ותין ורמאן בלד זיתון זית ועסל: 9 בלד לא תאכל פיה טעאמך בתקדיר[6] ולא יעוזך פיה שיא בלד מן חגארתה אלחדיד ומן גבאלה תקטע אלנחאס:

[1]) „ואם נתן וכו׳ והמם וכו׳ ואם נתן מלכיהם בידך אבד את שמם כי לא יתיצב״.
[2]) „אשר עליהם״ ובכ״י י׳: מעהם = עמם. — [3]) „להראות את בני אדם מה בלבבך״.
[4]) „כי על כל דבר ד׳ יהיה״ ובכ״י י׳: בל עלי גמיע מא אכרגה קול אללה יעיש, וזה תרגום הכתוב מלה במלה: על כל מה שיוציא דבר ה׳ יחיה. עיין ראב״ע.
[5]) וכן תרגם אבן גנאח בשרש בצק, והוסיף: כלומר לא נשארה מבלי נעל.
[6]) „במדה ובמשקל״ ר״ל שהכל יהיה ברוח ולא בצמצום.

אלזמאן ונחיא כיומנא הדׄא: 25 וחסנאת[1]) תכון לנא אדׄא חפטׄנא
ועמלנא גׄמיע הדׄה אלשריעה בין ידי אללה רבנא כמא אמרנא:

ז

1 אדׄא אדכׄלך אללה רבך אלי אלבלד אלדׄי אנת דאכׄל אליה
לתחוזה פיטחטח אממא כתׄירה מן בין ידיך אלחתיין ואלגרגשיין
ואלאמוריין ואלכנעאניין ואלפרזיין ואלחויין ואליבוסיין סבעה אמם
אכתׄר ואעטׄם מנך: 2 פסלמהם אללה רבך בין ידיך פאקתלהם
ואתלפהם ולא תעאהד מעהם עהדא ולא תרק עליהם: 3 ולא
תצאהרהם פתעטׄי אבנתך לאבנה ולא תאכׄד̇ אבנתה לאבנך: 4 פאנהם
יזילון אבנך מן עבאדתי פיעבדון אלהא אכׄר פישתד̈ גצׄב אללה עליך
וינפדׄך סריעא: 5 בל כדׄא פאצנעו בהם מדׄאבחהם פאנקצׄו ודכאכהם
פכסרו וסואריהם תגׄדעו ופסולהם פאחרקוהא באלנאר: 6 לאנך שעב
מקדס ללה רבך ובך אכׄתאר אללה אן תכון לה אמה כאצה מן גׄמיע
אלאמם אלתי עלי וגׄה אלארץׄ: 7 וליס מן כתׄרתכם מן גׄמיע אלאמם
אצטפאכם אללה ואכׄתארכם בל אנתם אקל מנהם מגׄמועין[2]): 8 לכן
מן מחבה אללה לכם ומן חפטׄה אלימין אלתי קסם בהא לאבאיכם
אכׄרגׄכם אללה ביד שדידה ופדאך מן בית אלעבודיה מן יד פרעון מלך
מצר: 9 פאעלם אן אללה רבך הו אללה אלטאיק אלאמין חאפטׄ
אלעהד ואלאחסאן למחביה והאפטׄי וצאיאה לאלף גׄיל: 10 ומכאפי
שאניה בחצׄרתה לאנפאדׄה ולא יוכׄר לה שיא בל בחצׄרתה יכאפיה:
11 ואחפטׄ אלוצאיא ואלרסום ואלאחכאם אלתי אמרך בהא אליום
ואעמל בהא: 12 פיכון גׄזא מא תסמעון הדׄה אלאחכאם ותחפטׄוהא
ותעמלו בהא אן יחפטׄ אללה רבך לך אלעהד ואלפצׄל אלדׄין קסם
בהמא לאבאיך: 13 פיחבבך ויבארך פיך ויכתׄרך ויבארך פי תׄמרך[3])
ותׄמר ארצׄך ברך ועצירך ודהנך ונתאגׄ בקרך וגׄפראת גנמך פי
אלבלד אלדׄי קסם אללה לאבאיכם אן יעטיכה: 14 ותכון מבארכא
מן גׄמיע אלאמם ולא יבקא פיך עאקר ולא עאקרה ולא פי בהאימך:
15 ויזיל אללה מנך כל מרץׄ וגׄמיע אדוא מצר אלרדיה אלתי תערפהא
לא יחל בך שיא מנהא בל יחלהא בשאניך: 16 פתפני גׄמיע אלשעוב
אלתי יעטיכהם אללה רבך ולא תשפק עינך עליהם ולא תעבד
מעבודתהם פיכונו לך והקא: 17 פאן קלת פי נפסך הדׄה אלאמם

---

[1]) ר״ל ויהיו לך מעשים טובים שיגינו עליך. וזה ענין ת״א: וזכותא. עי׳ אלמאנאת דף 261.
[2]) כי אתם המעט מהם כלם יחד״.
[3]) בכ״י י׳: פי נסלך = זרעך.

לתחוזה: 2 לכי תכ׳אף אללה רבך ותחפט׳ גמיע רסומה ווצאיאה אלתי אנא אמרך בהא אנת ואבנך ואבן אבנך טול איאם חיאתך ולכי תטול מדתך: 3 פאסמע דלך יא אסראיל ואחפט׳ה ואעמל בה לכי יכ׳אר לך ולכי תכת׳ר גדא כמא ועדך אללה אלאה אבאיך פי בלד יפיץ׳ לבנא ועסלא: 4 אעלם[1]) אל אסראיל אן אללה רבנא אללה אלואחד: 5 ואחבב אללה רבך מכ׳לצא[2]) בכל קלבך ונפסך וגהדך[3]): 6 ולתכן הדה אלכלמאת אלתי אנא אמרך בהא אליום פי נפסך: 7 ואחכהא לבניך ואדרסהא[4]) פי חאל גלוסך פי מנזלך ומסירך פי טריקך וענד נאמך וקיאמך: 8 ואעקדהא עלאמה עלי ידיך ותכון מנשורה בין עיניך: 9 ואכתבהא עלי כ׳דוד פתוח מנזלך ואבואבך: 10 ויכון אד׳א אדכ׳לך אללה רבך אלי אלבלד אלדי קסם לאבאיך לאברהים ואסחק ויעקוב אן יעטיכה תלך קרי עט׳ימה גיאד לם תבנהא: 11 וביות ממלוה כל כ׳יר לם תמלאהא וצהאריג מנקורה לם תנקרהא וכרום וזיאתין לם תגרסהא פאכלת ושבעת: 12 פאחד׳ר לך אן תנסא אללה רבך אלדי אכ׳רגך מן בלד מצר מן בית אלעבודיה: 13 בל כ׳ף אללה רבך ואעבדה ואחלף באסמה בארא[5]): 14 לא תתבע מעבודאת אכ׳ר מן מעבודאת אלאמם אלדין חואליכם: 15 לאן אללה רבך טאיק מעאקב[6]) פי מא בינכם לילא ישתד גצ׳בה עליך פינפדך ען וגה אלארץ׳: 16 ולא תגרבו אללה רבכם כמא גרבתמוה פי דאת אלמחנה[7]): 17 בל אחפט׳ו חפט׳א וצאיא אללה רבכם ושואהדה ורסומה אלתי אמרך בהא: 18 ואצנע אלמסתקים ואלכ׳יר בין ידיה לכי יכ׳אר לך פתדכ׳ל ותחוז אלבלד אלגיד אלדי קסם אללה לאבאיך: 19 וידפע אללה גמיע אעדאיך בין ידיך כמא ועדך: 20 ואן סאלך אבנך גדא קאילא מא סבב אלשואהד ואלרסום ואלאחכאם אלתי אמרכם אללה רבנא בהא: 21 פקל לה אנא כנא עבידא לפרעון במצר פאכ׳רגנא אללה מנהא ביד שדידה: 22 ואחל איאת ובראהין עט׳ימה צארה במצר פי פרעון וגמיע אלה בחצ׳רתנא: 23 ואכ׳רגנא מן תם לכי ידכ׳לנא ויעטינא אלבלד אלדי קסם עליה לאבאינא: 24 פאמרנא אללה באן נצנע הדה אלרסום ונכ׳אף אללה רבנא לכי יכ׳אר לנא טול

[1]) „דע״ כן הוא הנוסחא בכ״י י׳ ובפ׳, ובק׳: אסמע. וכן תרגם למטה ט׳ א׳.

[2]) „בתמים״.

[3]) כן הנוסחא בק׳ ובפ׳. ועניינו בכל כוחך. וזה דעת ראב״ע שאמר מטעם מאד מאד ובכ״י י׳: ווגדך = ועשרך. וזה דעת חז״ל בפסחים כ״ה א׳.

[4]) „ותגידם לבניך ותהגה בם״.

[5]) „באמת״.

[6]) ב״ק הוסיפו כאן „נורה״ וכן בת״א: שכנתה.

[7]) ר״ל אם יוכל ה׳ לעשות איזה דבר אם לא. עיין אלמאנאת 212.

באן תקים[1]) פי יום אלסבת: 16 אכרם אבאך ואמך כמא אמרך אללה רבך לכי תטול איאמך ויכׄאר לך פי אלבלד אלדׄי אללה רבך מעטיך: 17 לא תקתל אלנפס ולא תזן ולא תסרק ולא תשהד עלי צאחבך שהאדה זור: 18 ולא תתמן זוגה צאחבך ולא תשתה מנזלה וציעתה ועבדה ואמתה ותורה וחמארה וסאיר מא לה: 19 הדׄה אלכלמאת כלם אללה בהא גמיע גוקכם פי אלגבל מן לדן אלנאר ואלגמאם ואלצׄבאב בצות עטים גיר מעאוד[2]) וכתבהא עלי לוחי אלגוהר ודפעהמא אליّ: 20 פלמא סמעתם אלצות מן לדן טלאם אלגים[3]) ואלגבל משתעל באלנאר תקדם אליّ ריסא אסבאטכם ומשאיכׄכם: 21 פקלתם הודׄא קד אוראנא אללה רבנא כרמה ועטמתה וסמענא צותה מן דאכׄל אלנאר ועלמנא אליום אנה יגוז אן יכלם אללה[4]) אנסאנא פיחיא: 22 ואלאן פלא נהלך ולא תאכלנא[5]) הדׄה אלנאר אלעטימה פאנא אן עאודנא אסתמאע כלאם אללה רבנא איצׄא מתנא: 23 לאנה איّ בשריّ סמע צות אללה אלחי מכׄאטבה מן אלנאר מתׄלנא פעאש: 24 תקדם אנת ואסמע גמיע מא יקולה אללא רבנא ואנת תכלמנא בגמיע מא יכלמך בה אללה רבנא ונסמע ונעמל בה: 25 פסמע אללה כלאמכם אדׄ כלמתמוני וקאל לי קד סמעת כלאם האולי אלקום אדׄ כלמוך וקד אחסנו פי גמיע מא קאלו: 26 פליתמנו אן יבקא להם הדׄא אלקלב[6]) אן יכׄאפוני ויחפטו וצאיאי טול אלזמאן לכי יכׄאר להם ולבניהם אלי אלדהר: 27 אמׄץ פקל להם ארגעו אלי אכׄביתכם: 28 ואנת פקם ההנא בין ידיّ חתי אכלמך בגמיע אלוצאיא ואלשראיע ואלאחכאם אלתי תעלמהם יצנעונהא פי אלבלד אלדׄי אנא מעטיהם יחוזונה: 29 פאחפטו ואעמלו כמא אמרכם אללה רבכם ולא תזולו ימנה ולא יסרה: 30 בל פי גמיע אלטריק אלתי אמרכם אללה רבכם תסירון לכי תחיו ויכׄאר לכם ותטול מדתכם פי אלבלד אלדׄי תחוזונה:

ו

1 והדׄה אלוצאיא ואלרסום ואלאחכאם אלתי אמרני אללה רבכם אן אעלמכמוהא תצנעוהא פי אלבלד אלדׄי אנתם צאירון[7]) אליה

---

1) „שתשמור". — 2) ראב"ע: כי זה היה פעם אחת.

3) „מתוך חשך הענן".

4) „כי אלהים יכול לדבר".

5) „ועתה לא נמות ולא תאכלנו".

6) „לכן מי יתן ויתאוו שישאר להם זה הלב" הגאון הוסיף זאת המלה בתחלת הפסוק מפני שה' לא יתאוה שום דבר והכל יעשה בגזירתו אבל רצונו שהאדם יבחר במה שהוא טוב לו.

7) בכ"י י': גאיזון.

אלבתניה מן בלד מנשה: 44 והדה אלשריעה אלתי תלאהא מוסי עלי
בני אסראיל: 45 והדה אלשואהד ואלרסום ואלאחכאם אלתי אמר
בהא מוסי בני אסראיל אלכארגין מן מצר[1]: 46 פי דאך גאנב אלארדן
פי אלואדי ממא ילי בית פעור פי בלד סיחון מלך אלאמוריין אלמקים
פי חשבון אלדי קתלה מוסי ובנו אסראיל פי כרוגהם מן מצר: 47 פחאזו
בלדה ובלד עוג מלך אלבתניה והמא מלכא אמוריין אללדין פי גאנב
אלארדן אלשרקי: 48 מן ערוער אלתי עלי שאטי ואדי ארנון ואלי גבל
שיאון הו חרמון: 49 וגמיע אלגור גאנב אלארדן אלשרקי אלי בחירה
טבריה[2] תחת מצב אלקלעה:

ה

1 תם דעא מוסי בגמיע אל אסראיל פקאל להם אסמעו אלרסום
ואלאחכאם אלתי אנא אמרכם אליום פתעלמוהא ואחפטוהא ואעמלו
בהא: 2 אן אללה רבנא עהד מענא עהדא פי חרב: 3 ולים מע אבאינא
פקט עהד אללה דלך אלעהד אלא מענא איצא ונחן ההנא אליום כלנא
אחיא: 4 ודלך אן שאפהא[3] כלמכם אללה פי חרב מן וסט אלנאר:
5 ואנא קאים בין נור אללה ובינכם פי דלך אלוקת אכברכם בכלאמה
לאנכם כפתם אלנאר ולם תצעדו אלגבל פקאל לכם[4]: 6 אנא אללה
רבך אלדי אכרגתך מן בלד מצר מן בית אלעבודיה: 7 לא יכון לך
אלאה אכר מן דוני: 8 ולא תצנע לך פסלא ולא כל שבה ממא פי
אלסמא אלתי פוקך וממא פי אלארץ אלתי תחתך וממא פי אלמא
אלדי תחת אלארץ: 9 לא תסגד להא ולא תעבדהא לאני אללה
רבך אלטאיק אלמעאקב מטאלב בדנוב אלאבא מע אלבנין ואלתואלת
ואלרבאוע מן שאני: 10 מגאזי באלאחסאן אלופא מן מחבי ואחפטי
וצאיאי: 11 לא תחלף באסם אללה רבך זורא לאן אללה לא יברי מן
יחלף באסמה זורא: 12 ואחפט יום אלסבת וקדסה כמא אמרך אללה
רבך: 13 סתה איאם תעמל ותצנע גמיע צנאיעך: 14 ואליום אלסאבע
סבת ללה רבך לא תעמל שיא מן אלצנאיע אנת ואבנך ואבנתך ועבדך
ואמתך ותורך וחמארך וסאיר בהאימך וציפך אלדי פי מחאלך לכי
יסתריח עבדך ואמתך מתלך: 15 ואדכר אנך כנת עבדא פי בלד מצר
פאכרגך אללה רבך מן תם ביד שדידה ודראע ממדודה ולדלך אמרך

[1] „היוצאים ממצרים".
[2] „עד ים טבריה" והוא ים אשר קרא במקום אחר גניסר = ים כנרת.
[3] „פה אל פה" עיין במדבר י"ב ח'. ובפ' : בגיר ואסטה = בלא אמצעי.
[4] „ואמר לכם".

אלדין יסוקכם אללה אלי תם: 28 ותכדמון תם אלהה מן צנעה אידי אלנאס מן חגר וכשב מא לא תבצר ולא תסמע ולא תאכל ולא תשתם: 29 פאטלבו מן תם אללה רבכם תגדוה[1]) ואלתמסה מכלצא[2]) בכל קלבך ונפסך: 30 ואדא צאק בך ונאלך גמיע הדה אלאמור פי אכר תלך אלאיאם תב אלי אללה רבך ואקבל אמורה: 31 לאן אללה רבך טאיק רחים לא יכליך[3]) ולא יהלכך ולא ינסא עהד אבאיך אלדי קסם בה להם: 32 ואלאן פסל ען אלאיאם אלאואיל אלתי סלפת מן קבלך מן יום כלק אללה אדם עלי אלארץ ומן טרף אלסמא אלי טרפה הל כאן קט מתל הדא אלאמר אלעטים או סמע מתלה: 33 והל סמעת אמה צות אללה מכלמהא[4]) מן דאכל אלנאר כמא סמעת אנת פעאשת: 34 או רפע אללה עלמא באן טהר פתכלץ לה אמה[5]) מן בין אכרי באעלאם ואיאת ובראהין ומלחמה ויד שדידה ודראע ממדודה ומכאוף כבירה כמא צנע לכם אללה רבכם במצר בחצרתכם: 35 פאנת יגב עליך אן תעלם[6]) אן אללה הו אלאה לא גירה ולא סואה: 36 ומן אלסמא אסמעך צותה ליודבך ועלי אלארץ אוראך נארה אלעטימה וסמעת כלאמה מן דאכל אלנאר: 37 ודלך בעד מא אחב[7]) אבאך ואכתאר נסלהם מן בעדהם ואכרגך ברצאיה[8]) בקולה אלעטימה מן מצר: 38 ליקרץ אממא אכבר ואעטם מנך מן בין ידיך וידכלך ויעטיך בלדהם נחלה כמא תרי אליום: 39 פאעלם דלך ואדדה פי קלבך אן אללה הו אלאלאה פי אלסמאואת אלעליא ואלארץ אלספלי לא סואה: 40 ואחפט רסומה ווצאיאה אלתי אמרך בהא אליום לכי יכאר לך ולבניך מן בעדך ותטול מדתך פי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך טול אלזמאן: 41 חיניד אפרד מוסי תלאת קרי פי גאנב אלארדן אלשרקי: 42 ליהרב אליהא כל קאתל יקתל צאחבה בגיר קצד והו גיר שאני לה מן אמס ומא קבלה פיהרב אלי ואחדה מנהא פיחיא: 43 פבצר פי אלסהל מן אלבריה מן בלד ראבן וראמות פי אלגרש מן בלד גד וגולן

[1]) ר״ל אם תבקשו את ה׳ תמצאוהו. — [2]) „בתמים״.

[3]) וכן תרגם ירפה ישעיה ה׳ כ״ד.

[4]) „קול אלהים מדבר אל העם״.

[5]) „או הרים ה׳ נס באשר נגלה לבחר לו גוי״ וזה לשון בן בלעם בפירושו: תבע פיה אלמפסר קול אלתרגום ואשתקה מן „נס״ אלדי הוא אלעלם = הלך בעל הפתרון בזאת המלה אחר התרגם וגזר „הנסה״ מן „נס״. וזה פלא כי אין זה דעת אונקלוס שתרגם: או נסין דעבד ד׳. ועיין רש״י. ועיין דונש בתשובותיו סימן 140 שהשיג על הגאון ואמר כי מלת אלהים בזה הפסוק ענינה אלהים אחרים.

[6]) „ולכן חובה עליך לדעת כי ה׳ הוא אלהים לא אחר ולא זולתו״.

[7]) „וזה (היה) אחרי אשר אהב וכו׳״.

[8]) „בחסדו״.

באלנאר אלי כבד אלסמא יחיט בה סואד אלגמאם ואלצׄבאב[1]:
12 פכלּמכם אללה מן לדן אלנאר פכנתם סאמעין אלכלאם ושבהא
לא תרון סוי אלצות פקט: 13 ואכׄברכם בעהדה אלדׄי אמרכם אן
תעמלו בה והי אלעשׁר כלמאת וכתבהא עלי לוחי אלחגׄארהׄ: 14 ואמרני
אללה פי דׄלך אלוקת באן אעלּמכם רסומא ואחכאמא תעמלוא בהא
פי אלבלד אלדׄי אנתם צאירון אליה לתחוזוה: 15 פאחדׄרו גׄדא עלי
נפוסכם פאנכם לם תרו שבהא פי יום כׄאטבכם אללה פי חרב מן וסט
אלנאר: 16 לילא תפסדון פתצנעון לכם פסלא עלי שכל כל שבׄץ
מן דׄכר או אנתי[2]: 17 או שכל מן בהאים אלארץׄ או שכל מן אלטאיר
דׄי אלגׄנאח אלדׄי יטיר פי אלסמא: 18 או שכל ממא ידבּ עלי אלארץׄ
או שכל מן אלסמך אלדׄי פי אלמא תחת אלארץׄ: 19 כילא תרפע
עיניך אלי אלסמא פתנטׄר אלשמס ואלקמר ואלכואכב וגׄמיע נגׄום
אלסמא[3] פתזול ותסגׄד להא ותעבדהא אלתי בתּ נורהא אללה רבך
לגׄמיע אלשעוב[4] אלדׄין תחת גׄמיע אלסמא: 20 ואנתם אצטפאכם
אללה ואכׄרגׄכם מן שביה בכור אלחדיד מן מצר לתכונו לה שעב
צפוהׄ[5] כהדׄא אליום: 21 ואדׄ קד וגׄד אללה עליּ בסבבכם וקסם
לילא[6] אעבר אלארדן ולא אדכׄל אלבלד אלגׄיד אלדׄי מעטיך אללה
רבך נחלהׄ: 22 ואנא מאית פי הדׄא אלבלד לא אעבר אלארדן ואנתם
עאברוה פתחוזון דׄלך אלבלד אלגׄיד: 23 פאחדׄרו אן תנסו עהד אללה
רבכם אלדׄי עהדה מעכם פתצנעו לכם פסלא שבה כל מא נהאך ענה
אללה רבך[7]: 24 לאן עקאב אללה רבך נאר אכלהׄ הו אלטאיק
אלמעאקב[8]: 25 ואדׄא אולדתם בנין ובני בנין ועתקתם פי אלבלד
פאפסדתם באן עמלתם פסלא מן כל שבה ופעלתם אלשר̈ בין אללה
רבכם ואסכׄטתמוה: 26 קד אשהדת עליכם מן אליום אלסמא ואלארץׄ
אנכם סתבידון סריעא מן אלבלד אלדׄי אנתם עאברון אלארדן אליה
לתחוזוה ולא תטול מדׄתכם פיה בל אנפאדׄא תנפדׄון: 27 ויבדדכם
אללה פי מא בין אלאמאם ותבקון רהט דׄו אחצא פימא בין אלאמם

[1] „וסביב לו חשך הענן והערפל״.
[2] „על תבנית כל נפש אדם זכר או נקבה״.
[3] „וכל מזלות השמים״ עיין ישעיה י״ג י׳ ומה שהערנו שם.
[4] „אשר הפיץ ד׳ אלהיך את אורם לכל העמים״.
[5] ר״ל העם אשר בחר בו. וכן תרגם מלת נחלה במדבר ט׳ כ״ו וישעיה י״ט כ״ה ובכל מקום אשר ענינו על דרך העברה.
[6] פ׳: אן לא.
[7] אלו שלשה הפסוקים דבקים וזה ענינם: אחר שהתאנף בי ד׳ וכו׳ ואחר שאנכי מת וכו׳ השמרו לכם וכו׳.
[8] „כי נקמת ה׳ אלהיך דומה לאיש אכלה הוא האל הנוקם״.

24 אללהם יא רב אנת אבתדית אן תרי עבדך עט̇מתך וקדרתך אלשדידה̈ לאן אי̈ אלאה פי אלסמא ופי אלארץ̇ יצנע כצנאיעך וג̇בארותך: 25 אסאלך אן אג̇וז¹) ואנט̇ר אלי ד̇לך אלבלד אלד̇י פי ד̇אך ג̇אנב אלארדן וד̇לך אלג̇בל אלג̇יד ואללבנאן: 26 פג̇צ̇ב אללה עלי̈ בסבבכם ולם יסמע לי בל קאל לי חסבך ולא תזד פי מסאלתי²) פי הד̇א אלבאב: 27 לכן אצעד אלי ראס אלקלעה̈ וארפע עיניך אלי אלגרב ואלשמאל ואלג̇נוב ואלשרק ואנט̇רהא בעיניך פאנך לא תג̇וז הד̇א אלארדן: 28 ומר יהושע ושדדה ואידה פאנה יעבר בין ידי האולי אלקום וינחלהם אלבלד אלד̇י תראה: 29 ת̇ם ג̇לסנא פי אלואדי ממא ילי בית פעור:

ד

1 ואלאן יא אסראיל אסמע אלרסום ואלאחכאם אלתי אנא מעלמכם לתעמלו בהא לכי תחיו ותדכ̇לו ותחוזו אלבלד אלד̇י אללה אלאה אבאיכם מעטיכם: 2 לא תזידו שיא עלי מא אמרכם בה ולא תנקצו מנה ואחפט̇ו וצאיא אללה רבכם אלתי אנא אמרכם בהא: 3 עיונכם ראת ג̇מיע מא צנע אללה בפעור אלצנם אן כל רג̇ל אתבעה אנפדה אללה רבכם מן בינכם: 4 ואנתם אללאזמון טאעה̈ אללה³) רבכם כלכם אחיא אליום: 5 אנט̇רו קד עלמתכם רסומא ואחכאמא כמא אמרני אללה רבי לתצנעוהא פי אלבלד אלד̇י אנתם צאירון אליה לתחוזוה: 6 פאחפט̇והא ואעמלו בהא פאנהא חכמתכם ופהמכם בחצ̇רה̈ אלאמם אלד̇א הם סמעו הד̇ה אלרסום יקולו יקינא⁴) אן הד̇א אלקביל אלכביר שעב חכים פהים: 7 לאן אי̈ת אמה̈ כבירה̈ להא אלאה קריב אליהא כאלאלאה רבנא מנא מתי מא דעונאה: 8 ואי̈ת אמה̈ כבירה̈ להא רסום ואחכאם עאדלה̈ כג̇מיע הד̇ה אלתוריה̈ אלתי אנא תאליהא⁵) עליכם אליום: 9 וכ̇אצה̈ אחתרס ואחפט̇ נפסך ג̇דא כילא תנסא אלכלאם אלד̇י ראתה עינאך ויזול מן קלבך טול אי̈אם חיאתך בל ערפה לאבנך ואבן אבנך: 10 פי יום וקפת בין ידי אללה רבך ענד חרב חין קאל אללה לי אג̇מע לי אלקום חתי אסמעהם כלאמי לכי יתעלמו אן יכ̇אפוני טול אלאי̈אם אלתי הם מקימון עלי אלארץ̇ ויעלמו בניהם: 11 פתקדמתם ווקפתם אספל אלג̇בל ואלג̇בל משתעל

1) „אשאל ממך כי אעבור".

2) „לשאול ממני" ובק': מכ̇תבתי.

3) ת"א: בדחלתא דה'. — 4) „באמת".

5) „קורא" וכן תרגם בכל מקום נתן או שם אם הנושא משה והנשוי התורה.

עוג פי אלבתניה: 5 כל הדה [קרי חצינה[1]] בסור שאמך ומצארע
ונגור סוי קרי אלרבץ פאנהא כתירה גדא: 6 וכמא צנענא בסיחון
מלך חשבון כדאך אתלפנא מן כל קריה אלרהט ואלנסא ואלאטפאל:
7 וכל בהימה וסלב אלקרי גנמנאהא: 8 פחצל לנא פי דלך אלוקת
בלד מלכי אלאמוריין אללדין פי הדא גאנב אלארדן מן ואדי ארנון אלי
גבל חרמון: 9 אלדי יסמונה אלצידאניון שריון ואלאמוריון שניר:
10 וגמיע קרי אלסהל ואלגרש ואלבתניה אלי סלכה ואדרעאת הי איצא
ממלכה[2]) עוג פי אלבתניה: 11 לאנה בקי מן באקיה אלגבאברה הודא
לה סריר מן חדיד פי אלראביה אלתי לבני עמאן טולה תסעה דרע
וערצה ארבעה דרע בדראע אלמלך[3]): 12 והדא אלבלד אלדי חזנאה
פי דלך אלוקת פמן ערער אלתי עלי ואדי ארנון ונצף גבל אלגרש
וקראה דפעת דלך אלי אלראובניין ואלגדיין: 13 ובאקי גרש וגמיע
אלבתניה ממלכה עוג דפעתה אלי נצף סבט אלמנשה וגמיע כט אלמוגב
ואלבתניה יסמיאן בלד אלשגעא[4]): 14 ויאיר אבן מנשה אכד גמיע
אלמוגב אלי חד אלגשוריין ואלמעכתיין פסמאהא באסמה סואד יאיר
אלי יומנא הדא: 15 ולמכיר דפעת אלגרש: 16 ודפעת אלי אלראובניין
ואלגדיין מן אלגרש אלי ואדי ארנון ווסט אלואדי וחדה אלי ואדי יבק
תכם בני עמאן[5]): 17 ואלגור ואלארדן וחדה מן גינסר אלי בחר אלגור
ואלבחירה אלמיתה ומצב אלקלעה שרקיא[6]): 18 פאמרת האולי
מנכם[7]) פי דלך אלוקת קאילא אד אללה רבכם קד אעטאכם הדא
אלבלד פחוזמוה פאעברו מגרדין בין ידי אכותכם בני אסראיל כל דוי
חיל: 19 עדא נסאכם ואטפאלכם ומאשיתכם פאני עאלם אן לכם
מאשיה כתירה פליקימו פי קראכם אלתי אעטיתכם: 20 אלי אן יקר
אללה אכותכם מתלכם פיחוזו הם איצא אלבלד אלדי אללה רבכם
מעטיהם פי דאך גאנב אלארדן פתרגעו כל אמר אלי חוזה אלדי
אעטיתכם: 21 ואמרת יהושע פי דלך אלוקת וקלת לה עינאך קד
ראת גמיע מא צנע אללה בהדין אלמלכין כדאך יצנע אללה בגמיע
אלממאלך אלתי אנת גאיז אליהא: 22 פלא תכאפוהם אן אללה רבכם
מחארב ענכם: 23 תם תחננת בין ידי אללה פי דלך אלוקת קאילא:

[1]) בכ"י י' נוסף: מחדקה = מוסבות. — [2]) „הם ג"כ ממלכת".
[3]) ת"א: באמת מלך. ת"י: באמתיה דגרמה = באמת גופו.
[4]) אחר שהזכיר מה שנתן מארץ עוג לראובני ולגדי ומה שחלק לחצי שבט המנשה סיים כאן לאמר: כל חבל ארגב והבשן שתיהם יקראו ארץ רפאים.
[5]) „ותוך הנחל וגבולו עד נחל יבק גבול בני עמון".
[6]) „ואשדת הפסגה" ולא תרגם מלת תחת.
[7]) „ואצו אלה (השבטים) מכם".

ואלדמיאטיון אלדין כרגו מן דמיאט קרצוהם ואקאמו מכאנהם: 24 פקומו ארחלו ואעברו ואדי ארנון אנטר קד אסלמת פי ידך סיחון מלך חשבון אלאמורי ובלדה פאבדי בקרצה ותחרש במחארבתה: 25 ומן הדא אליום אבתדי באיקאע פזעך וכופך פי קלוב אלאמם אלדין תחת גמיע אלסמא פאדא הם סמעו בכברך רגזו וארתעדו מן בין ידיך: 26 פבעתת ברסל מן ברייה קדמות אלי סיחון מלך חשבון באלסלאם ואלכלאם: 27 אעבר[1] פי בלדך פי אלטריק אלגאדה אסיר ולא אמיל ימנה ולא יסרה: 28 טעאמא תמירני בתמן פאכלה ומאא תביעני בתמן פאשרבה ואעבר ברגלי פקט: 29 כמא צנע בי בעץ דלך[2]) בנו עשו אלמקימון בשעיר ואלמואביון אלמקימון בעאר אלי אן אעבר אלארדן אלי אלבלד אלדי אללה רבנא מעטינאה: 30 פלם ישא סיחון מלך חשבון אגאזתנא פי בלדה לאן אללה רבך צעב רוחה ואיד קלבה לכי יסלמה פי ידך כמא תרי אליום: 31 פקאל אללה לי אנטר קד בדית אן אסלם סיחון ובלדה פי ידך פאבד בקרצה וחז בלדה: 32 פכרג סיחון תלקאנא הו וגמיע קומה ללחרב אלי יהץ: 33 פאסלמה אללה רבנא פי אידינא פקתלנאה ובניה וסאיר קומה: 34 פפתחנא גמיע קראה פי דלך אלוקת ואתלפנא מן כל קריה אלרהט ואלנסא ואלאטפאל לם נבק שרידא: 35 וגנמנא כל בהימה וסלב אלקרי אלתי פתחנא: 36 מן ערער אלדי עלי שאטי ואדי ארנון ואלקריה אלתי פי אלואדי ואלי גרש לם תבק קריה מנעת מנא בל אלכל אסלמה אללה רבנא בין ידינא: 37 עדא בלד בני עמון פאנך לם תקרבה פגמיע שאטי ואדי יבק[3]) וקרי אלגבל וסאיר מא נהאנא ענה אללה רבנא:

ג

1 תם ולינא פצעדנא טריק אלבתניה פכרג עוג מלך אלבתניה תלקאנא הו וגמיע קומה ללחרב אלי אדרעאת: 2 פקאל אללה לי לא תכפה פאני קד אסלמתה פי ידך וגמיע קומה ובלדה פאצנע בה כמא צנעת בסיחון מלך אלאמורי אלמקים בחשבון: 3 פאסלם אללה רבנא פי ידנא איצא עוג מלך אלבתניה וקומה פקתלנאהם חתי לם נבק מנהם שרידא: 4 ופתחנא גמיע קראה פי דלך אלוקת ולם תבק קריה לם נאכדהא מנהם מן דלך סתין קריה[4]) עלי כט אלמוגב ממלכה

[1]) בכ״י י׳: אריד אן אגזו = ארצה לעבור.

[2]) „קצת מזה״ ר״ל איזה דברים ששאלתי מהם. עיין ראב״ע.

[3]) כן הוא בפ׳. ובק׳: ארנון. ובכ״י י׳: אלארדן.

[4]) „מהם ששים עיר״ על גבול אלמוגב ולמטה י״ג וי״ד העתיק כל חבל כמשמעו ולא ידעתי למה תרגם ארגוב באלמוגב.

4 ומר לקומך וקל להם אנכם גאיזון פי תכ̇ם אכ̇ותכם בני עשו אלמקימין
בשעיר פסיכ̇אפונכם פאחד̇רו ג̇דא: 5 לא[1]) תתחרשו בהם פאני ליס
מעטיכם מן בלדהם ולא וטי קדם לאן וראתה̈ לעשו אעטית ג̇בל שעיר:
6 בל אשתרו מנהם טעאמא בת̇מן פכלוה ומאא פאשרבוה: 7 לאן
אללה רבך קד בארך לך פי ג̇מיע אעמאלך ואחסן עליך[2]) ענד מסירך
פי אלבר אלעט̇ים פהד̇ה ארבעין סנה̈ אללה רבך מעך לם יעוזך שיא[3]):
8 פג̇זנא אכ̇ותנא בני עשו אלמקימין בשעיר מן טריק אלבידא ואילת
ועציון גבר וולינא ורחלנא טריק ברייה̈ מואב: 9 פקאל אללה לי לא
תחאצר אלמואבין ולא תתחרש בהם פאני לא אעטיכם מן בלדהם
חוזא אן לבני לוט ג̇עלת עאר וראתה̈: 10 וכאן אלמהיבון[4]) אקאם
בהם קבלהם קום כביר ורפיע וכת̇יר כאלג̇בארין: 11 והם יחסבון
אלשג̇עא באלג̇ברין ואלמואבין יסמונהם מהיבין[5]): 12 ואמא פי שעיר
פאקאם אלחוריון קבל בני עשו חתי אתו פקרצ̇והם ואנפד̇והם מן
בין אידיהם ואקאמו פי מכאנהם כמא צנע אל אסראיל בבעץ̇ חוזה
אלד̇י אעטאהם אללה: 13 אלאן קומו אעברו ואדי זרד פעברנאה:
14 וכאנת ג̇מלה̈ אלאיאם מנד̇ סרנא מן רקים ברנע אלי אן עברנא
ואדי זרד ת̇מאניה̈ ות̇לת̇ין סנה̈ אלי אן פני ג̇מיע אלקום אלמחארבין מן
אלעסכר כמא קסם אללה עליהם: 15 ואפה̈ מן ענד אללה[6]) חלת
בהם לאהאמתהם אלי אן פנו: 16 פלמא פני ג̇מיעהם מן בין אלאמה̈:
17 קאל אללה לי תכלימא: 18 אנת גאיז אליום תכ̇ם מואב אלד̇י הו
עאר: 19 פתקרב מן בני עמון פלא תחאצרהם ולא תתחרש בהם פאני
לא אעטיך מן בלדהם חוזא אד̇ ג̇עלתהא לבני לוט חוזא: 20 והי תחסב
איצ̇א מן בלד אלג̇בארין לאן אלג̇באברה̈ אקאמו בהא קבלהם ואלעמאניון
יסמונהם ד̇וי אלהמם[7]): 21 קום כביר ורפיע כאלג̇בארין אנפד̇הם אללה
מן בין אידיהם פקרצ̇והם וג̇לסו מכאנהם: 22 כמא צנע לבני עשו
אלמקימין בשעיר אד̇ אנפד̇ אלחוריין מן בין ידיהם פקרצ̇והם ואקאמו
מכאנהם אלי הד̇א אליום: 23 ואלעוין אלמקימון ברפח[8]) אלי גזה̈

[1]) פ׳: מן אן ועניגו ונשמרתם מאד משתתגרה בם.

[2]) „והטיב עמך“ ומטעם הזה תרגם אונקלוס: ספק לך צרכך.

[3]) „לא החסיר אותך דבר“.

[4]) עיין מה שהערנו בראשית י״ד ה׳.

[5]) „האמים לפנים ישב ביניהם עם גדול ורם ורב כענקים והם (ר״ל האימים והעם היושב ביניהם) נחשבו לרפאים כמו הענקים והמואבים קראו להם אמים“.

[6]) „מכה מאת ד׳“ וכן תרגם אונקלוס: מחא.

[7]) „אנשי מזימות“ ואונקלוס תרגם: חשבני.

[8]) וכן בת״א: רפיח. וכן תרגם חצר אדר במדבר ל״ד ד׳.

הד̇א אלמוצ̇ע: 32 ופי הד̇א אלאמר אפלא תומנון באללה רבכם[1]: 33 אלסאיר נורה אמאמכם פי אלטריק ליצ̇לה לכם מכ̇אנא לנזולכם ובאלנאר לילהֿ ליצ̇יכם[2] אלטריק אלד̇י תסלכונה ובאל גמאם נהארא: 34 פסמע אללה כ̇לאמכם פסכ̇ט וקסם קאילא: 35 אן ראי רג̇ל מן האולי אלנאס הד̇א אלג̇יל אלרדי̈ אלבלד[3] אלד̇י אקסמת באעטאיה לאבאיכם: 36 סוי כלב בן יפנה פאנה יראה ולה אעטי אלבלד אלד̇י סלכה ולבניה למא אתבע טאעהֿ אללה: 37 איצ̇א עלי̈ וג̇ד אללה בסבב מא חדת̇ אד̇ תאכ̇רתם[4] קאילא איצ̇א אנת לא תדכ̇לה: 38 יהושע אבן נון אלקאים בין ידיך הו ידכ̇לה פשד̇דה פאנה יורת̇ה לבני אסראיל: 39 ואטפאלכם אלד̇ין קלתם אנהם יכונון גנימהֿ ובנוכם אלד̇ין הם אליום לא יערפון כ̇ירא ושרא הם ידכ̇לונה ולהם אעטיה פיחוזונה: 40 ואמא אנתם פולו וארחלו פי אלבר אלי טריק בחר אלקלזם: 41 פאג̇בתמוני וקלתם קד אכ̇טאנא ללה ונחן נצעד פנחארב כמא אמרנא אללה רבנא פתקלד כל ואחד מנכם אלאת חרבה ובאדרתם[5] לתצעדו אלי אלג̇בל: 42 פקאל אללה לי לא תצעדו ולא תחארבוהם פאני לים גורי מעכם לילא תנסדמו בין ידי אעדאיכם: 43 פקלת לכם ד̇לך ולא קבלתם בל כ̇אלפתם אללה ותוקחתם עלי צעוד אלי אלג̇בל: 41 פכ̇רג̇ אלאמוריין אלמקימון פי ד̇לך אלג̇בל תלקאכם פכ̇לבוכם כמא ילסע אלנחל[6] והטמוכם[7] פי שעיר אלי חרמה: 45 פרג̇עתם באכ̇ין בין ידי אללה פלם יסמע צותכם ולא אג̇אבכם: 46 פאקמתם פי רקים מדהֿ טוילהֿ שביההֿ בסאיר מא אקמתם[8]:

ב

1 ת̇ם ולינא ורחלנא פי אלבר̈ אלי טריק בחר אלקלזם כמא אמרני אללה ואסתדרנא ג̇בל שעיר מדהֿ טוילהֿ: 2 ת̇ם כלמני אללה תכלימא: 3 חסבכם מן אלאחאטהֿ בהד̇א אלג̇בל ולו̈ ענה שמאלא:

[1]) העתיק בלשון שאלה „האם אינכם מאמינים וכו׳.״

[2]) „להאיר לכם״ ובכ״י י׳ ובפ׳: ליריכם = להראותכם.

[3]) כן הוא בק׳ ובפ׳ מבלי העתקת מלת טובה שאינה נמצאת בבמדבר י״ד כ״ג. ובכ״י י׳: אלבלד אלג̇יד.

[4]) כן הוא בכ״י י׳ ובפ׳ „בגלל מה שקרה כאשר אחרתם״ ונראה שענינו כאשר שבתם עוד מאחרי ד׳ וזה במעשה הסלע. ועיין רמב״ן ובק׳: בסבבכם = בגללכם. בלי הוספה.

[5]) „ומהרתם״ ועיין בשרשים לאבן גנאח בשרש הין בההערה 68.

[6]) „כאשר ינשכו הדבורים״ ועיין ראב״ע.

[7]) וכן תרגם וכתותי תהלים פ״ט כ״ד „ואחטם״ מגזרת כתת.

[8]) ר״ל שישבו בקדש י״ט שנה. עיין רש״י. ראה תשובת דונש סימן 34 שהשיג על הגאון ואמר כי הכף בכימים הוא כמו הימים.

14 פאגבתמוני וקלתם מא אצלח אן יעמל הדא אלאמר אלדי קלתה: 15 פאכדת מן אסבאטכם רגאלא חכמא מערופין פגעלתהם ריסא עליכם ריסא אלוף וריסא מיין וריסא כמסין וריסא עשראת וערפא עלי אסבאטכם: 16 ואמרת חכאמכם פי דלך אלוקת קאילא אסמעו פי מא בין אכותכם ואחכמו באלעדל בין כל רגל ואכיה וציפה: 17 לא תחאבו אלוגוה פי אלחכם ואסמעו פי אלצגיר כאלכביר ולא תחדרו אחדא פאן אלחכם הו ללה ואי אמר צעב עליכם אדפעוה אלי חתי אנטר פיה[1]: 18 ואוציתכם פי דלך אלוקת בגמיע אלאמור אלתי יגב אן תצנעוהא: 19 תם רחלנא מן חרב וסרנא תלך[2] אלבריה אלעטימה אלמכופה אלתי ראיתמוהא עלי טריק גבל אלאמוריין כמא אמרנא אללה רבנא חתי גינא אלי רקים ברנע: 20 פקלת לכם קד גיתם אלי גבל אלאמורי אלדי אללה רבנא מעטינאה: 21 אנטר קד געל אללה רבך אלבלד בין ידיך אצעד פחוה כמא ועדך אללה אבאיך לא תכף ולא תרעד: 22 ותקדם אלי כתיר מנכם פקלתם נבעת ברגאל בין ידינא ירומו לנא אלבלד וירדון עלינא גואבא ען אלטריק אלדי נצעד פיה ואלקרי אלתי נדכל אליהא: 23 פחסן דלך ענדי פאכדת מנכם אתני עשר רגלא ואחדא מן כל סבט: 24 פולו וצעדו אלי אלגבל וגאו אלי ואדי אלענקוד וראמוה: 25 ואכדו מעהם מן תמר אלארץ ואחדרוה אלינא ורדו עלינא גואבא וקאלו אן אלבלד אלדי אללה רבנא מעטינאה לגיד: 26 פלם תשאו אלצעוד אליה וכאלפתם אמר אללה רבכם: 27 ותכרסתם[3] פי אכביתכם וקלתם מן שנאה אללה לנא אכרגנא מן בלד מצר ליסלמנא פי יד אלאמוריין פינפדונא: 28 אלי אין נחן צאעדון ואכותנא אמאסו[4] קלובנא בקולהם אן אלקום אכתר וארפע מנא ואן קראהם כבאר וחצינה תדאני אלסמא חתי בני אלגבאברה ראינאהם תם: 29 פקלת לכם לא תראהבוהם ולא תכאפוהם: 30 אללה רבכם אלסאיר נורה בין ידיכם[5] הוא יחארב ענכם כגמיע מא צנע במצר בחצרתכם: 31 וכמא ראית פי אלבר אן אללה רבך חמלך כמא יחמל אלמר ולדה אשפאקא[6] פי כל טריק סרתם פיהא אלי אן גיתם אלי

---

[1] „כדי שאעיין בו".

[2] כן הוא בכ"י י' וב"ק. וב"פ: אלי תלך.

[3] ההעתקה הזאת נזכרת בפירוש בן בלעם ויאמר שענין המלה הזאת הוא: אלתטלם וקלה ארצא = התרעומה ומיעוט ההסתפקות.

[4] בפ': אראבו. הגאון השתמש במלה הדומה לעברית ולארמית כמו שעשה ג"כ ישעיה ג' ז'.

[5] „אשר אורו הולך לפניכם" וכן תרגם בפסוק ל"ג.

[6] „בחמלתו".

ספר דברים

א

1 הדׄה אלכׄלמאת אלתי כׄלם בהא מוסי בני אסראיל פי עבר אלארדן פי ברׄיה אלבידא מקאבל אלקלזם[1]) בין פארן ובין תופל ולבן וחצרת ודׄי אלדׄהב: 2 עלי מסאפה אחד עשר יומא מן חרב[2]) עלי טריק גׄבל שעיר אלי רקים ברנע: 3 פלמא כאן פי אלסנה אלארבעין פי אליום אלאול מן אלשהר אלחאדי עשר כׄלם מוסי בני אסראיל בגׄמיע מא אמרה אללה אליהם: 4 בעד פתחה בלד סיחון[3]) מלך אלאמוריין אלמקים פי חשבון ועוג מלך אלבתׄניה אלמקים פי עשתרות פי אדרעאת: 5 פי עבר אלארדן פי בלד מואב אמען מוסי פי ביאן הדׄה אלתוריה קאילא: 6 אללה רבנא קאל לנא פי חרב חסבכם אלמקאם פי הדׄא אלגׄבל: 7 ולׄו וארחלו ואדכׄלו אלי גׄבל אלאמורי וגׄמיע גׄיראנה פי אלגׄור ואלגׄבל ואלסהל ואלדארום וסאחל אלבחר בלד אלכנעאניין ואללבנאן אלי נהר אלכביר נהר אלפראת: 8 ואנטׄרו קד גׄעלת אלבלד בין ידיכם אצעדו[4]) וחוזוהא כמא קסם אללה לאבאיכם אברהים ואסחק ויעקוב אן יעטיהם ולנסלהם בעדהם: 9 וקלת לכם פי דׄלך אלוקת לא אסתטיע והדׄי אן אחתמלכם[5]): 10 אד̇ אללה רבכם כתׄרכם פהׄדׄאכם אליום כּכואכב אלסמא כתׄרה: 11 ואסל אללה אלאה אבאיכם אן יזיד פיכם מתׄלכם אלף מרה ויבארך פיכם כמא ועדכם[6]: 12 כיף אחתמל והדׄי תׄקלכם וקצצכם[7]) ולׄצאמאתכם: 13 האתו לכם ברגׄאל חכמא פהמא מערופין לאסבאטכם אצׄירהם ריסא עליכם:

---

[1]) בכ״י י׳: בחר אלקלזם = ים סוף.

[2]) „ברחוק י״א יום מן חרב״.

[3]) „אחר שכבש ארץ סיחון״.

[4]) „עלו״.

[5]) בק׳ נוסף אן אחרון ונראה כי זה טעות.

[6]) „ואשאל מאת ד׳ אלהי אבותיכם להרבות אתכם״.

[7]) „קורותיכם״ וכן תרגם הגאון מלת משא בכל מקום.

פיכון סהם נחלתנא נאקצא: 4 ולו חתי יואפי אלטלאק לבני אסראיל[1] לבקית חצתהן מזאדה עלי חצה אלסבט אלדי יתזוגן מנה ונאקצה מן חצתנא: 5 פאמר מוסי בני אסראיל ען קול אללה וקאל להם נעמא קאל סבט ולד יוסף: 6 והדא מא אמר אללה בה פי חכם בנאת צלפחד[2] אן יתזוגן במן חסן ענדהן לכן יכון מן עשירה סבט אביהן[3]: 7 חתי לא תדור חצה אלנחלה לבני אסראיל מן סבט אלי סבט בל ילזם כל סבט מנהם נחלה אבאיה: 8 וכדא חכם כל בנת[4] תרת נחלה מן בעץ אסבאט בני אסראיל פלאחד מן עשירה סבט אבאיהא תכון זוגה לכי ירת כל סבט מנהם נחלה אבאיה[5]: 9 ולא תדור איה נחלה באנת מן סבט אלי סבט אכר בל ילזם כל סבט מן בני אסראיל נחלתה: 10 פצנע בנאת צלפחד במא אמר אללה מוסי: 11 פצארת מחלה ותרצה וחגלה ומלכה ונועה בנאת צלפחד נסאא לבני אעמאמהן: 12 אלדין מן עשירה בני מנשה אבן יוסף פבקית נחלתהן פי עשירה סבט אביהן: 13 הדה אלוצאיא ואלאחכאם אלתי אמר אללה בהא מוסי אלי בני אסראיל פי בידאת מואב עלי ארדן ירחו:

---

[1]) ואף כי יבוא היבל לבני ישראל תשאר נחלתן נוספת על חלק השבט אשר תהיינה להם לנשים ונגרעה מן נחלתנו".

[2]) "במשפט בנות צלפחד".

[3]) "אך יהיה ממשפחת מטה אביהן".

[4]) "וכן משפט כל בת".

[5]) "למען יירש כל שבט מהם נחלת אבותיו.

טרח עליה אניה בלא תעמד: 23 או אוקע עליה אי חגר כאן בלא עלם פמאת והו פי דלך ליס בעדו לה ולא טאלב שרה[1]: 24 פלתחכם אלגמאעה בין אלקאתל ובין אלולי בהדה אלאחכאם: 25 ותכלץ הדא אלקאתל מן יד אלולי ותרדה אלי קריה חמאה אלתי הרב אליהא ויקים בהא אלי מות אלאמאם אלכביר אלדי מסח[2] בדהן אלקדס: 26 ואן הו כ׳רג ען חד קריה חמאה אלתי הרב אליהא: 27 פאצאבה ולי אלדם כ׳ארג ען חד קריה חמאה פקתלה פלא ת׳אר לה[3]: 28 בל יג׳לס פי קריה חמאה אלי מות אלאמאם אלכביר ובעד דלך ירג׳ע אלי ארץ חוזה: 29 פלתכן הדה לכם רסום חכם עלי מר אג׳יאלכם פי ג׳מיע מסאכנכם: 30 כל מן קתל נפסא עאמדא[4] פבקול שאהדין אקתלוה ואמא שאהד ואחד פלא ישהד עליה פיקתל: 31 ולא תאכ׳דו דיה ען נפס קאתל יג׳ב עליה אלקתל[5] בל יקתל קתלא: 32 ולא תאכ׳דו מנה איצא דיה פתהרבוה אלי בעץ קרי אלחמי ליעוד פיסכן אלבלד בעד מות אלאמאם[6] 33 ולא תדנסו אלבלד אלדי אנתם פיה לאן אלדם ידנסה ולא יג׳פר לה אלדם אלדי ספכה אלא בדם סאפכה: 34 ולא תנג׳סו אלבלד אלדי אנתם מקימון בה אלדי נורי סאכן פיה פאני אללה נורי סאכן פימא בין בני אסראיל:

לו

1 תם תקדם רוסא אבא עשירה בני גלעד אבן מכיר אבן מנשה מן עשאיר בני יוסף פקאלו בין ידי מוסי ואלאשראף רוסא אבא בני אסראיל: 2 אן אללה אמר סידנא באן יעטי אלבלד נחלה באסהם לבני אסראיל ואמרה איצא באן ידפע[7] נחלה צלפחד אכ׳ינא לבנאתה: 3 פנכ׳אף אן יצרן נסאא לואחד מן אסבאט בני אסראיל[8] פתנקץ נחלתהן מן נחלה אבאינא ותזיד עלי חצה אלסבט אלדי יתזוג׳ן מנה

[1] „או הפיל עליו איזה אבן שיהיה בלי דעת ומת ועם זה לא היה אויב לו וכו׳.״
[2] „המשוח״.
[3] ר״ל אין לדרש הדם ממנו.
[4] „בזדון״.
[5] תרגום אונקלוס: די הוא חייב למקטל.
[6] „ולא תקחו גם כן ממנו כופר כדי שינוס אל אחת מערי המקלט לשוב לשבת בארץ אחרי מות הכהן״ עיין ספרי ומכלל יופי והתרגומים. ולפי זה הפסוק מדבר להורג במזיד. ובכ״י י׳: אלי מות וזה מסכים עם פירוש רש״י והכתוב מדבר בהורג בשוגג שלא ליקח כפר כדי שישוב אל אחזתו קודם מות הכהן.
[7] „וצוהו גם כן לתת״.
[8] „וגירא פן תהיינה נשים לאחד משבטי בני ישראל״.

ואפניה להא חואליהא תעטוהם[1]: 3 פתכון אלקרי סכני להם ואפניתהא
תכון לבהאימהם וסרחהם וסאיר חיואנהם: 4 ואפניה אלקרי אלתי
תעטונהא אלליואניין מן כארג חאיט אלקריה אלף דראע מסתדירא:
5 תם אמסחו מן כארג אלקריה אלי גהה אלמשרק אלפי דראע ואלי
גהה אלגנוב אלפי דראע ואלי גהה אלמגרב אלפי דראע ואלי גהה
אלשמאל אלפי דראע ואלקריה פי וסטהא פדלך יכון להם מקדאר
אפניה אלקרי: 6 ואלקרי אלתי תעטונהא אלליואניין מנהא סת קרי
אלחמי אלתי תעזלונהא[2] ליהרב אליהא אלקאתל ואצ׳פו אליהא
אתנתין וארבעין קריה: 7 פיציר גמיע אלקרי אלתי תעטונהם תמאן
וארבעין קריה ואפניתהא: 8 פהדה אלקרי אלתי תעטונהם מן חוז בני
אסראיל פממן אכד כתירא כתרו וממן אכד קלילא קללו וליעט כל
סבט עלי קדר נחלתה[3]: 9 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 10 מר
בני אסראיל וקל להם אדא אנתם גזתם אלארדן אלי בלד כנעאן:
11 תסמו[4] לכם דלך קרי חמי יהרב אליהא אי קאתל קתל נפסא
סהוא: 12 פתכון תלך אלקרי תחמיה מן אלולי ולא יקתל חתי יקום
בין ידי אלגמאעה פיחכמון עליה בדלך[5]: 13 ואלקרי אלתי תעזלונהא
סת קרי חמי תכון לכם: 14 ותלאת מנהא מן עבר אלארדן ותלאת
מנהא פי בלד כנעאן תכון קרי חמי: 15 לבני אסראיל[6] ואלגריב
ואלדכיל פימא בינכם ליהרב אליהא כל מן קתל נפסא סהוא: 16 ואן
כאן צ׳רבה באניה חדיד פקתלה פהו קאתל יסתחק אלקתל[7]: 17 ואן
צ׳רבה בחגר מקבוץ[8] במקדאר מא ימות בה פקתלה פהו קאתל יסתחק
אלקתל: 18 או צ׳רבה באניה כשב מקבוץ במקדאר מא ימות בה
פקתלה פהו קאתל יסתחק אלקתל: 19 וולי אלדם יקתלה אדא צאדפה
בחק[9]: 20 ואן דפעה בשנאה או טרח עליה שיא בתעמד[10] פקתלה:
21 או צ׳רבה בידה בעדאוה פקתלה פהו קאתל יסתחק אלקתל וולי
אלדם יקתלה אדא פאגאה בחק: 22 ואן דפעה בגתה בלא בגצ׳ה או

[1] פ: תעטונהם איאהא.
[2] „אשר תבדילו מהן“.
[3] „ויתן כל שבט לפי נחלתו“.
[4] הגאון העתיק והקריתם כמו וקראתם.
[5] „וישפטו אותו בזה“ ר״ל למיתה.
[6] הגאון לא העתיק מלת תהיינה מפני שזה הפסוק דבק עם הפסוק שלפניו. ודונש בתשובותיו סימן 177 הזכירו והשיג עליו וזה דעת הראב״ע.
[7] „רוצח הוא שחייב מיתה“.
[8] „ואם הכהו באבן הנאחזת ביד אשר יש בה שיעור להמית“ עיין ת״א ות״י.
[9] תרגום אונקלוס: מן דינא הוא יקטלנה וכן בפסוק כ״א.
[10] „בזדון“.

אלגנוב אלי עקרבין[1] ויעבר אלי צן פיכון כרוגה אלי גנוב רקים ברנע ליכרג אלי רפח ויעבר אלי מאזל: 5 ויסתדיר מן מאזל אלי ועדי אלעריש ויכון כרוגה אלי אלבחר: 6 ואלחד אלגרבי[2] יכון לכם אלבחר אלכביר ותכמה: 7 והדא יכון לכם אלחד אלשמאלי מן אלבחר אלכביר תחדו[3] אלי גבל הור: 8 ומנה אלי חמאה פיכון כרוגה אלי צדד: 9 ויכרג אלי זפרן וינתהי אלי חצר ענן: 10 וחדו לכם אלחד אלשרקי מן חצר ענן אלי פאמיה[4]: 11 וינחדר מן פאמיה אלי דפני מן שרקי אלעין וינחדר ויצרב אלי גאנב בחר גנסר[5] שרקא: 12 וינזל אלי אלארדן ויכון כרוגה אלי אלבחירה אלמיתה הדה תכון לכם חדוד אלבלד מסתדירא: 13 פאמר מוסי בני אסראיל ען קול אללה[6] הדא אלבלד אלמחדוד תוזעוה[7] באסהם במא אמר אללה אן יעטי לתסעה אסבאט ונצף: 14 אד קד אכד סבט ראובן וסבט גד ונצף סבט מנשה נחלתהם לבית אבאיהם[8]: 15 הדאן אלסבטאן ואלנצף אכדו נחלתהם מן עבר ארדן יריחו אלשרקי: 16 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 17 הדה אסמא אלרגאל אלדין יקסמון לכם אלבלד אלעזר אלאמאם ויהושע בן נון: 18 ושריפא מן כל סבט כדוה ליקסם אלבלד: 19 והדה אסמאהם מן סבט יהודה כלב בן יפנה: 20 ומן סבט שמעון שמואל בן עמיהוד: 21 ומן סבט בנימן אלידד בן כסלון: 22 ומן סבט דן בקי בן יגלי: 23 ומן בני יוסף מן סבט מנשה חנניאל בן אפד: 24 ומן סבט אפרים קמואל בן שפטן: 25 ומן סבט זבולן אליצפן בן פרנך: 26 ומן סבט יששכר פלטיאל בן עזן: 27 ומן סבט אשר אחיהוד בן שלמי: 28 ומן סבט נפתלי פדהאל בן עמיהוד: 29 האולי אלדין אמר אללה אן יקסמו לבני אסראיל בלד כנעאן:

לה

1 תם כלם אללה מוסי פי ביראת מואב עלי ארדן יריחא קאילא: 2 מר בני אסראיל באן יעטו לללויאניין מן נחלה חוזהם קרי יסכנונהא

---

1) ר״ל למקום העקרבים. הגאון לא העתיק „למעלה״ אלא במלת „אלי״ וכן תרגם בפסוק ה׳ מלת „לבא״.

2) „והגבול המערבי יהיה הים הגדול וגבולו״.

3) רשב״ם: תהתימו לשון תחום וגבול.

4) תרגום יונתן: לאפמיא וכן תרגם בפסוק י״א רבלה דפני.

5) ת״א: על כיף ים גנסר.

6) „על פי ה׳״.

7) „זאת הארץ לגבולותיה אשר תתחלקו״.

8) „כי כבר לקחו שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט מנשה נחלתם לבית אבותם״.

ארבעין לכ̇רוג̇ בני אסראיל מן בלד מצר פי אליום אלאו̈ל מן אלשהר
אלכ̇אמס: 39 וכאן לה מאיה̈ ותלאת̇ ועשרון סנה̈ למא מאת הנאך:
40 ת̇ם כאן כ̇בר מא סמע אלכנעאני̈[1]) מלך ערד והו סאכן אלדארום
פי בלד כנעאן במג̇י בני אסראיל: 41 ורחלו מן ת̇ם ונזלו פי צלמנה:
42 ורחלו מנהא ונזלו פי פונן: 43 ורחלו מנהא ונזלו פי אבת: 44 ורחלו
מנהא ונזלו פי עיי אלמג̇אז[2]) פי בלד מואב[3]): 45 ורחלו מנהא ונזלו
פי דיבן גד: 46 ורחלו מנהא ונזלו פי עלמן דבלתימה: 47 ורחלו מנהא
ונזלו פי ג̇באל אלעברים[4]) בין ידי נבו: 48 ורחלו מנהא ונזלו פי בידאת
מואב עלי ארדן יריחו: 49 פנזלו עלי אלארדן מן בית ישמת אלי מרג̇
שטים ולך בידאת מואב[5]): 50 פכל̈ם אללה מוסי פי בידאת מואב
עלי ארדן יריחו תכלימא: 51 מר בני אסראיל וקל להם אנתם ג̇איזון
אלארדן אלי בלד כנעאן: 52 פאקרצ̇ו ג̇מיע אהל אלבלד מן בין ידיכם
ואבידו ג̇מיע מזכרפאתהם[6]) ואצנאם מסבוכאתהם וביעהם תנפלוהא:
53 ואדא קרצ̇תמוהם פאסכנו אלבלד פאני קד אעטיתכם איאה[7]):
54 ותוזעוה[8]) באסהם לעשאירכם ללכתיר כת̇רו נחלתה וללקליל קל̈לוהא
ומן כ̇רג̇ לה אלסהם פי אי מוצ̇ע פליכן לה ועלי אסבאט אבאיכם
תוזעוה: 55 ואן לם תקרצ̇ו אהל אלבלד מן בין ידיכם פיציר מא תבקונה
מנהם כאבר פי עיונכם וכמסאל̈ פי ג̇נובכם[9]) ויצ̇איקוכם פי אלבלד אלדי
אנתם מקימון פיה: 56 פאכון כמא קצדת אן אצנע בהם אצנעה בכם:

לד

1 ת̇ם כל̈ם אללה מוסי תכלימא: 2 מר בני אסראיל וקל להם
אנכם דאכלון אלי בלד כנעאן פהדה חדוד אלבלד אלדי יחצל לכם
נחלה̈[10]): 3 פיבתדי לכם אלחד̈ אלג̇נובי מן ברי̈ה̈ צן אלי ג̇אנב אדום
פיכון מן טרף אלבחירה̈ אלמיתה̈ אלשרקי̈[11]): 4 ת̇ם יסתדיר לכם

[1]) ואחר כך היה הדבר (הידוע) אשר שמע הכנעני" ר"ל המלחמה אשר נלחמו ישראל עם מלך ערד. עי' ראב"ע. ובכ"י י': ת̇ם סמע מבלי ההוספה.

[2]) עיין למעלה כ"א י"א וההערה שם.

[3]) "בארץ מואב".

[4]) ק': אלעבראניין ובכ"י י' ובפ': אלעברין.

[5]) "עד מישור השטים וזהו ערבת מואב" עיין רש"י.

[6]) עיין ויקרא כ"ו א'.

[7]) "ובאשר הורשתם אותם (ר"ל את יושבי הארץ) תשבו בארץ כי כבר אני נתתיה לכם".

[8]) "והחלקו".

[9]) "כמחט בעיניכם וכמחט של סקאים בצדיכם".

[10]) "אלה גבולות הארץ אשר תפל לכם לנחלה".

[11]) "ותתחיל לכם גבול הנגב ממדבר צן אל צד אדום ויהי' (הגבול) המזרחי מקצה ים המלח".

סואדהן̈ וסמ̈אה סואד יאיר: 42 ומצ̇י נבח פפתח קנת ורסאתיקהא
וסמ̈אהא נבח עלי אסמה:

לג

1 והד̇ה מראחל בני אסראיל אד̇ כ̇רג̇ו מן בלד מצר עלי ג̇יושהם
ביד מוסי והרון: 2 פכתב מוסי כ̇רוג̇הם אלי מראחלהם[1]) עלי קול
אללה והד̇ה מראחלהם לכ̇רוג̇הם: 3 אד̇ רחלו מן עין שמס פי אלשהר
אלאו̈ל פי אליום אלכ̇אמס עשר מנה וד̇לך מן גד אלפסח פכ̇רג̇ בנו
אסראיל ביד רפיעה̈ בחצ̇רה̈ ג̇מיע אלמצריין: 4 והם ידפנון אלד̇ין
קתלהם אללה פיהם מן כל בכר וצנע אחכאמא במעבודאתהם:
5 פרחלו מן עין שמס ונזלו פי סכת: 6 ורחלו מן ת̇ם̈ ונזלו פי איתם
פי טרף אלברי̈ה̈: 7 ורחלו מן ת̇ם ונזלו פי פוהה̈ חירות[2]) אלתי פי
חצ̇רה̈ בעל צפון ונזלו בין ידי מגדל: 8 ורחלו מן ת̇ם ועברו פי וסט
אלבחר אלי אלבריה̈ ת̇ם סארו מסאפה̈ ת̇לאת̇ה̈ אי̈אם פי בריה̈ איתם
ונזלו פי מרה: 9 ורחלו מנהא וג̇או אלי אילם וכאן פיהא את̇נתא
עשרה̈ עין מא וסבעון נכ̇לה̈ פנזלו הנאך: 10 ורחלו מנהא ונזלו עלי
אלקלזם: 11 ורחלו מן ת̇ם ונזלו פי בריה̈ סין: 12 ורחלו מן ת̇ם ונזלו
פי דפקה: 13 ורחלו מנהא ונזלו פי אלוש: 14 ורחלו מנהא ונזלו פי
רפידים ולם יכן ת̇ם̈ מא ללקום ישרבונה: 15 ורחלו מנהא ונזלו פי
ברי̈ה̈ סיני: ורחלו מנהא ונזלו פי מקאבר אלמשתהיין: 17 ורחלו
מנהא ונזלו פי חצרת: 18 ורחלו מנהא ונזלו פי רתמה: 19 ורחלו
מנהא ונזלו פי רמן פרץ: 20 ורחלו מנהא ונזלו פי לבנה: 21 ורחלו
מנהא ונזלו פי רסה: 22 ורחלו מנהא ונזלו פי קהלתה: 23 ורחלו
מנהא ונזלו פי ג̇בל שפר: 24 ורחלו מן ת̇ם ונזלו פי חרדה:
25 ורחלו מנהא ונזלו פי מקהלת: 26 ורחלו מנהא ונזלו פי תחת:
27 ורחלו מנהא ונזלו פי תרה: 28 ורחלו מנהא ונזלו פי מתקה:
29 ורחלו מנהא ונזלו פי חשמנה: 30 ורחלו מנהא ונזלו פי מסרות:
31 ורחלו מנהא ונזלו פי בני יעקן: 32 ורחלו מנהא ונזלו פי חר אלגדגד:
33 ורחלו מנהא ונזלו פי יטבתה: 34 ורחלו מנהא ונזלו פי עברנה:
35 ורחלו מנהא ונזלו פי עציון גבר: 36 ורחלו מנהא ונזלו פי בריה̈ צן
הי רקים: 37 ורחלו מנהא ונזלו פי ג̇בל הור פי טרף בלד אדום:
38 פצעד הרון אלאמאם אלי ג̇בל הור פמאת ת̇ם באמר אללה פי סנה̈

1) ר"ל איך יצאו ממקום למקום. עיין ראב"ע.

2) „ויחנו בפי החירת" ואפשר שחסר כאן ורגעו = וישובו. עיין שמות י"ד ב'.

סבט מן בני אסראיל נחלתה: 19 לאן לא נחוז מעהם שיא מן עבר אלארדן אלי הנאך[1] אלא קבצ̇נא נחלתנא[2] מן עבר אלארדן שרקיא: 20 קאל להם מוסי אן צנעתם הד̇א אלאמר ותג̇רדתם בין ידי אללה פי אלג̇יש: 21 ויעבר לכם כל מג̇רד פיכם אלארדן בין ידיה אלי אן יקרץ̇ אעדאה מן בין ידיה: 22 פאד̇א פתח אלבלד בין ידיה פבעד ד̇לך תרג̇עון תכונו אבריא ענד אללה וענד אל אסראיל ויכון הד̇א אלבלד לכם חוזא בין ידיה: 23 ואן לם תצנעו כד̇אך פקד אכ̇טאתם ללה פאעתרפו בכ̇טאיאכם אד̇א נאלתכם עקובתה[3]: 24 ואבנו לכם קרי לאטפאלכם וחט̇איר לגנמכם ומא כ̇רג̇ מן פמכם תצנעוה: 25 קאלו לה עבידך יצנעון כמא יאמרהם סידנא: 26 אטפאלנא ונסאונא ומואשינא וסאיר בהאימנא יקימון פי בלד אלג̇רש: 27 ועבידך יעבר מנהם כל מג̇רד ללג̇יש בין אללה ללחרב כמא קאל סידנא: 28 פאמר להם מוסי ואלעזר אלאמאם ויהושע בן נון ורוסא אבא ג̇מאעה̇ בני אסראיל[4] 29 וקאל אן עברו מעכם אלארדן כל מג̇רד ללחרב בין ידי אללה חתי יפתח אלבלד בין ידיכם פאעטוהם בלד ג̇רש חוזא: 30 ואן לם יעברו מג̇רדין מעכם פליחוזו פימא בינכם פי בלד כנעאן: 31 פאג̇אבוה וקאלו ג̇מיע מא אמר אללה בה עבידך אנא צאנעון: 32 פנחן נעבר מג̇רדין בין ידי אללה אלי בלד כנען חתי יחצל לנא חוז נחלתנא[5] מן עבר אלארדן: 33 פאעטי מוסי בני גד ובני ראובן ונצף סבט מנשה אבן יוסף בלד ממלכה̇ סיחון מלך אלאמוריין ובלד ממלכה̇ עוג מלך אלבתניה̇ כל ארץ̇ מע קראהא אלתי עלי תכ̇ומהא מסתדירא[6]: 34 פבני בנו גד דיבן ועטרת וערער: 35 ועטרת שופן ויעזר ויגבהה: 36 ובית נמרה ובית הרן קרי חצינה̇ וחט̇איר גנם: 37 ובנו ראובן בנו חשבון ואלעלא וקריתים: 38 ונבו ובעל מעין מנקולה̇ אסמאהן ושבמה והלך אנהם סמו אלקרי אלתי בנוהא במא שאו[7]: 39 ת̇ם מצ̇ו בנו מכיר אבן מנשה אלי ג̇רש פפתחוהא וטרדו אלאמורי אלד̇י פיהא: 40 ואעטי מוסי אלג̇רש למכיר אבן מנשה וסכנהא: 41 ומצ̇י יאיר אבן מנשה ופתח

---

[1] „עד המקום הזה“.

[2] „כי לקחנו נחלתנו“ עיין ת' אונקלוס.

[3] „ותתודו את חטאתכם כאשר ימצא אתכם ענשו“.

[4] „וראשי אבות עדת ב"י“.

[5] „עד שיהיה לנו אחזת נחלתנו“.

[6] „ארץ ממלכת סיחון . . . וארץ ממלכת עוג . . . כל הארץ עם עריה אשר בגבוליה סביב.

[7] „אשר הוסבו שמותם ושבמה וזה שקראו הערים אשר בנו כמו שרצו“ ר"ל ששנו שמות נבו ובעל מעון שהיו שמות אלילים ולא שם שבמה.

לב

1 ומאשיה כתירה כאנת לבני ראובן ולבני גד עטימה גדא פראו
בלד יעזר ובלד גלעד פאדא בהמא מוצע מאשיה: 2 פגאו בנו גד ובנו
ראובן וקאלו למוסי ואלעזר אלאמאם ואשראף אלגמאעה קאילין: 3 אן
עטרות ודיבן ויעזר ונמרה וחשבון ואלעלה ושבם ונבו ובען: 4 אלבלד
אלדי פתחה אללה בין ידי גמאעה בני אסראיל הו בלד יצלח ללמאשיה
ולעבידך מאשיה: 5 פאן וגדנא חטאא ענדך ידפע אלינא הדא אלבלד
נחלה ולא תגזנא אלארדן: 6 קאל להם מוסי הל אכותכם ימצון אלי
אלחרב ואנתם תגלסון ההנא: 7 ולם תגבנון[1]) קלוב בני אסראיל מן
אלמציר אלי אלבלד אלדי אעטאהם אללה[2]): 8 כדא צנע אבאוכם
חין בעתת בהם מן רקים ברנע לירומו אלבלד[3]): 9 פבלגו אלי
ואדי אלענקוד וראוה וגבנו קלוב בני אסראיל מן אן ידכלו אלי אלבלד
אלדי אעטאהם אללה: 10 פאשתד גצב אללה פי דלך אלוקת ואקסם
קאילא: 11 אן ירא אלרגאל אלדין צעדו מן מצר מן אבן עשרין סנה
פצאעדא אלבלד אלדי אקסמת אן אעטיה לאברהים[4]) ואסחק ויעקוב
אד לם יתבעו טאעתי: 12 אלא כלב בן יפנה אלקנזי ויהושע בן נון
פאנהמא אתבעא טאעה אללה: 13 ולמא אשתד גצב אללה עליהם
תוההם פי אלבריה ארבעין סנה אלי אן פני גמיע אלגיל אלדי פעל
אלשר בין ידיה: 14 פהודאכם קד קמתם מכאן אבאיכם עלי תעלים
אלנאס אלכטאיין[5]) לתזידו איצא פי שדה גצב אללה עלי בני אסראיל:
15 לאנכם אן רגעתם ען טאעתה זאד פי תרכהם פי אלבריה פתהלכון
האולי אלקום אדא אמסכו ענכם[6]): 16 פתקדמו אליה וקאלו אנא נבני
חטאיר למואשינא ההנא וקרי לאטפאלנא: 17 ונתגרד מסרעין[7]) בין
ידי בני אסראיל אלי אן נוצלהם אלי מכאנהם פתקים אטפאלנא פי קרי
חצינה מן קבל אהל אלבלד: 18 לא נרגע אלי ביותנא אלי אן יחוז כל

1) „למה תרכו ותמסו את לב בני ישראל״.

2) פ׳: אלדי אמר אללה באלמציר אליה = אשר צוה ה׳ לבוא אליה.

3) „לתור את הארץ״.

4) „אשר נשבעתי לתת אותה לאברהם״.

5) לפי מה שלימדו האנשים החטאים״ וענין ההעתקה הזאת כמו שתרגמו אונקלוס ויונתן: תלמידי גובריא הייביא. עיין ראב״ע.

6) „כי אם תשובו ולא תשמעו אליו הוא יעזבם עוד במדבר ושחתם להעם הזה אם יחרישו לכם״ הגאון הוסיף אדא אמסכו ענכם ר״ל אם ישמעו אליכם. עיין למעלה ל׳ ה׳ ואיוב י״ג י״ג.

7) „מהירים״ עיין רש״י וראב״ע.

אלפי גמלה אלגנימה[1]) אלתי גנמהא קום אלגזו עדד אלגנם סתמאיה
אלף וכמסה וסבעון אלפא: 33 ועדד אלבקר אתנאן וסבעון אלפא:
34 ועדד אלחמיר אחד וסתון אלפא: 35 ומן אלנאס מן אלנסא אלתי
לם יערפן מצׄאגׄעה אלרגׄל אתנאן ותׄלאתׄון אלפא: 36 פכאן נצף דׄלך
והו נציב אלדׄין כרגׄו ללגזו עדד אלגנם תׄלאתׄמאיה אלף וסבעה ותׄלאתׄין
אלפא וכׄמס מאיה: 37 פכאן עדד אלמכׄס ללה מן אלגנם סתמאיה
וכׄמסה וסבעין ראסא: 38 ואד אלבקר סתה ותׄלאתׄון אלפא פמכסהא
ללה אתׄנאן וסבעין[2]): 39 ואד אלחמיר תׄלאתׄון אלפא וכׄמסמאיה
פמכסהא ללה אחד וסתון: 40 ואד אלנאס סתה עשר אלפא פמכסהא
ללה אתׄנאן ותׄלאתׄון ראסא: 41 פדפע מוסי אלמכס אלמרפוע ללה
אלי אלעזר אלאמאם כמא אמרה אללה: 42 ועדד קסם בני אסראיל
אלדׄי קסמה מוסי מן קום אלגזאה: 43 פכאן דׄלך מן אלגנם תׄלאתׄ
מאיה אלף וסבעה ותׄלאתׄין אלפא וכׄמס מאיה: 44 ומן אלבקר סתה
ותׄלאתׄין אלפא: 45 ומן אלחמיר תׄלאתׄין אלפא וכׄמס מאיה: 46 ומן
אלנאס סתה עשר אלפא: 47 פאכׄד מוסי מן דׄלך ואחדא מן כל כׄמסין
מן אלנאס ואלבהאים ודפעה אלי אללויאניין חאפטׄי מחפטׄ מסכן אללה
כמא אמרה: 48 תׄם תקדם אלי מוסי אלמוכלון באלוף אלגיש ריסא
אלאלוף וריסא אלמיין: 48 פקאלו לה עבידך רפעו גׄמלה אהל אלחרב
אלדׄין מענא[3]) פלם יפתקד מנא רגׄל: 50 וקד קרבנא קרבאנא ללה
אי רגׄל מנא וגׄד אניה דׄהב מן דמלג וסואר וחלקה ותרכי וחקאב[4])
לנסתגפר ען נפוסנא בין ידי אללה: 51 פקבׄץ מוסי ואלעזר אלאמאם
אלדׄהב מנהם כל אניה מצוגׄה[5]): 52 פכאן גׄמלה דׄהב אלרפיעה אלדׄי
רפעוה ללה סתה עשר אלפא וסבע מאיה וכׄמסין מתׄקאלא מן ריסא
אלאלוף ואלמיין: 53 ואמא סאיר אהל אלחרב פמא גנמה כל ואחד
כאן לה[6]): 54 ולמא אכׄד מוסי ואלעזר אלאמאם אלדׄהב מן ריסא
אלאלוף ואלמיין אתו בה אלי כבׄא אלמחצׄר דׄכרא לבני אסראיל בין
ידי אללה:

[1]) „כל הבזה“ עיין ראב“ע. וזה לשון המבחר: יתר עושר כמו יתרם עשה ויתרם לעולליהם.

[2]) „ומפני שהבקר היו ששה ושלשים אלף.“

[3]) „אשר עמנו“.

[4]) העתקת שמות אלו החלאים נמצאת ג“כ בשרשים לאבן גנאח חוץ מהעתקת מלת עגיל המתורגם שם קרט והגאון תרגם תרכי ובלי ספק ענינו כמו תרך והוא הנזם לאזנים.

[5]) „כל כלי עשוי ביד הצורף“.

[6]) „ושאר אנשי המלחמה מה שבזז כל אחד לו היה“.

אלעסכר אלי בידאת מואב אלתי עלי ארדן יריחו: 13 פכרג מוסי ואלעזר אלאמאם ואשראף אלגמאעה תלקאהם אלי כארג אלעסכר: 14 פסכט מוסי עלי אלמוכלין באלגיש ריסא אלאלוף וריסא אלמיין אלגאיין מן גזאה אלחרב[1]: 15 וקאל להם מוסי הל אסתבקיתם כל אנתי: 16 אליס הן[2] לבני אסראיל בקול בלעם חתי אוקען נכתא באללה[3] בסבב פעור פחל אלובא בגמאעה אללה: 17 פאלאן אקתלו כל דכר מן אלאטפאל וכל מראה ערפת מצאגעה אלרגל[4]: 18 וסאיר אטפאל אלנסא אלתי לם יערפן מצאגעה אלרגאל אסתבקוהן לכם: 19 ואנתם פאנזלו כארג אלעסכר סבעה איאם כל מן קתל נפסא וכל מן דנא בקתיל פתתדכו פי אליום אלתאלת ופי אליום אלסאבע אנתם וסביכם: 20 וכל תוב ואניה מן גלוד ומעמול מן מרעז ואניה כשב תדכוה: 21 תם קאל אלעזר אלאמאם לרגאל אלגזאה אלגאיין מן אלחרב[5] הדא רסם אלשריעה אלתי אמר אללה בהא מוסי: 22 אמא אלדהב ואלפצה ואלנחאס ואלחדיד ואלקלעי ואלאסרב: 23 פכל שי ימכן אן ידכל אלנאר[6] אמרוה פי אלנאר פיטהר ואיצא ידכא במא אלנצח[7] וכל מא לא ידכל אלנאר אמרוה פי אלמא: 24 ואגסלו תיאבכם פי אליום אלסאבע ואטהרו ובעד דלך תדכלון אלי אלעסכר: 25 תם קאל אללה למוסי קאילא: 26 ארפע גמלה[8] מא פי אלסבי מן אלנאס ואלבהאים אנת ואלעזר אלאמאם וריסא אבא אלגמאעה: 27 ואקסם דלך בין אהל אלחרב אלכארגין ללגזו ובין סאיר אלגמאעה: 28 וארפע מכסא ללה מן אהל אלחרב אלכארגין ללגזו ראסא ואחדא מן כל כמס מאיה מן אלנאס ואלבקר ואלחמיר ואלגנם: 29 וכדו דלך מן קסמהם רפיעה ללה ואדפע דלך אלי אלעזר אלאמאם[9]: 30 וכד מן קסם בני אסראיל ואחדא מן כמסין[10] מן אלנאס ואלבקר ואלחמיר ואלגנם וסאיר אלבהאים ואדפע דלך אלי אללויאניין חאפטי מחפט מסכן אללה: 31 פצנע מוסי ואלעזר אלאמאם כמא אמר אללה מוסי: 32 פכאן

---

[1] ובכ״י י׳: מן אלחרב.

[2] בפ׳ נוסף: כן מטגיאת = הסיתו.

[3] „עד שהפילו (ר״ל נשי מדין) מעל״.

[4] בכ״י י׳: קד ערפת ר״ל אשה בעולה. וזה נגד דעת ספרי.

[5] „הבאים מהמלחמה״ עיין אללמע דף 43 שורה 10.

[6] „אשר יוכל לבא באש״.

[7] „וגם במי הזיה יתחטא״ עיין למעלה י״ט י״ג.

[8] „שא את סכום״ עיין שמות ל׳ י״ב.

[9] „וקחו זאת מחלקם תרומה לה׳ ותן אותה לאלעזר״.

[10] „וקח מחלק של בני ישראל אחד מחמשים״.

בעלהא פי יום סמע בדלך פקד פסך נדרהא אלדי עליהא ולפט שפתיהא אלדי עקדתה עלי נפסהא[1] ואללה יגפר להא: 10 ונדר אלארמלה ואלמטלקה פגמיע מא עקדתה עלי נפסהא פתאבת עליהא: 11 ואן כאנת קד נדרת פי בית בעלהא או עקדת עקדא עלי נפסהא בימין: 12 פסמע דלך בעלהא ואמסך ענהא ולם ינתהרהא פקד תבתת נדורהא וכל עקד עקדתה עלי נפסהא: 13 ואן פסך דלך פי יום סמע בדלך פכל מא כרג מן שפתיהא מן נדור ועקוד עלי נפסהא פגיר תאבת ולמא פסכהא בעלהא פאללה יגפר להא: 14 וכדאך כל נדר וכל ימין בעקד לעדאב אלנפס פבעלהא יתבת דלך ובעלהא יבטלה: 15 ואן אמסך ענהא מן יום אלי יום פקד תבת גמיע נדורהא ועקודהא אלתי עליהא תבתהא למא אמסך ענהא פי יום סמע דלך: 16 פאן פסך דלך בעד מא סמע בה פקד חמל וזרהא: 17 הדה אלרסום אלתי אמר אללה בהא מוסי פימא בין אלרגל ומראתה[2] ופימא בין אלאב ואבנתה פי חאל צבאיהא והי פי בית אביהא:

לא

1 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 2 אנתקם נקמה בני אסראיל מן אלמדיניין ובעד דלך תנצם אלי קומך: 3 פקאל מוסי לקומה גרדו מנכם רגאלא ללגיש יגזון אלמדין ליחלו נקמה אללה בהם: 4 אלפא מן כל סבט מן אסבאט בני אסראיל תבעתו בהם ללגזו: 5 פאנמאזו[3] מן אלוף אל אסראיל אלף מן כל סבט פצארו אתני עשר אלפא מגרדין ללגזו: 6 פבעת בהם מוסי אלפא מן סבט ללגזו ובפינחס אבן אלעזר אלאמאם ללגזו ואניה אלקדס ואבואק אלתגליב בידה: 7 פגזו אל מדין כמא אמר אללה מוסי וקתלו כל רגל: 8 וקתלו למסה מלוך מדין מע קתלאהם אוי ורקם וצור וחור ורבע ואיצא בלעם אבן בעור קתלוה באלסיף: 9 פסבי בנו אסראיל נסא מדין ואטפאלהם וגמיע בהאימהם ומואשיהם ואתאתהם[4] גנמו: 10 וגמיע קראהם מע[5] מסאכנהם וקצורהם[6] אחרקוהא באלנאר: 11 ואכדו גמיע אלסלב ואלפי מן אלנאס ואלבהאים: 12 וגאו אלי מוסי ואלעזר אלאמאם ואלי גמאעה בני אסראיל באלסבי ואלפי ואלנהב אלי

---

[1]) ק׳: פגמיע נדורהא ועקודהא אלתי עקדתהא עלי נפסהא גיר תאבת = וכל נדריה ואסריה אשר אסרה על נפשה לא יקומו.

[2]) פ׳ הוסיף כאן מלת דאימא = תמיד ובין אב לבתו בנעוריה לבד.

[3]) וכן תרגם אונקלוס: ואתבחרו.

[4]) „ונכסיהם" עיין ת״א וראב״ע.

[5]) ק׳: מן מסאכנהם.

[6]) „וארמנותיהם" עיין רש״י וראב״ע.

ומזאגהם ללרתות ואלכבשין ואלחמלאן באחצאיהם עלי אלסביל: 28 ועתודא ללדכוה סוי אלקרבאן אלדאים וברה ומזאגה: 29 ופי אליום אלסאדס תמאניה רתות וכבשאן וארבעה עשר חמלא בני סנה צחאחא: 30 וברהם ומזאגהם ללרתות ואלכבשין ואלחמלאן באחצאיהם עלי אלסביל: 31 ועתודא ללדכוה סוי אלקרבאן אלדאים וברה ומזאגה: 32 ופי אליום אלסאבע סבעה רתות וכבשין וארבעה עשר חמלא בני סנה צחאחא: 33 וברהם ומזאגהם ללרתות ואלכבשין ואלחמלאן באחצאיהם עלי סבילהם: 34 ועתודא ללדכוה סוי אלקרבאן אלדאים וברה ומזאגה: 35 ופי אליום אלתאמן מכת פי אלקדס[1] יכון לכם כל צנאעה מכסב לא תצנעו: 36 וקרבו צעידה קרבאנא מקבולא מרציא ללה רתא ואחדא וכבשא וסבעה חמלאן בני סנה צחאחא: 37 וברהם ומזאגהם ללרת וללכבש ואלחמלאן באחצאיהם עלי אלסביל: 38 ועתודא ללדכוה סוי אלקרבאן אלדאים וברה ומזאגה: 39 הדא מא תקרבו ללה פי אעיאדכם מא כלא נדורכם ותברעכם מן צואעד והדאיא ומזאג ודבח סלאמה[2]:

ל

1 פקאל מוסי לבני אסראיל גמיע מא אמרה אללה בה: 2 תם כלם מוסי ריסא אלאסבאט אלדין לבני אסראיל[3] קאילא הדא אלאמר אלדי אמר אללה בה: 2 אי רגל נדר נדרא ללה או חלף ימינא ליעקד עקדא עלי נפסה פלא יבדל קולה בכל מא כרג מן פיה יעמל: 4 ואיה מראה נדרת נדרא ללה או עקדת[4] עקדא פי בית אביהא פי חאל צבאיהא: 5 פסמע אבוהא נדרהא ועקדהא אלדי עקדת עלי נפסהא פאמסך ענהא[5] פקד תבת גמיע נדורהא וכל עקד עקדתה עלי נפסהא: 6 ואן אנתהרהא[6] אבוהא פי יום סמע דלך פכל נדורהא ועקדהא אלדי עקדתה עלי נפסהא גיר תאבת ואללה יגפר להא אד אנתהרהא אבוהא: 7 ואן צארת לרגל ונדורהא עליהא או לפט שפתיהא אלדי עקדתה עלי נפסהא: 8 פסמע בעלהא פי אי יום סמע[7] פאמסך ענהא פקד תבתת נדורהא ועקודהא אלתי עקדתהא עלי נפסהא: 9 ואן אנתהרהא

1) עיין ויקרא כ״ג ל״ו וההערה שם.
2) „מעולות ומנחות ונסכים וזבח שלמים״.
3) „אשר לבני ישראל״ דלא כפירש״י וראב״ע.
4) „או אסרה״ עיין ראב״ע.
5) ענינו וחשך עצמו מלדבר אתה.
6) לשון מניעה.
7) „באיזה יום ששמע״.

לכל חמל מן אלסבעה̈: 30 ועתודא מן אלמאעז ליסתגפר ענכם: 31 מא
כ̇לא אלקרבאן אלדאים וברה̈ תקרבו ד̇לך וצחאחא תכון לכם ומזאג̇הא:

כט

1 ופי אליום אלאול מן אלשהר אלסאבע אסם מקדס יכון לכם כל
צנאעה̈ מכסב לא תצנעו ויום ג̇לבה̈ יכון לכם: 2 וקרבו צעידה̈ מקבולה̈
מרצ̇יה̈ ללה רת̇א מן אלבקר ואחדא וכבשא וסבעה̈ חמלאן בני סנה̈
צחאחא: 3 ומעהם מן אלבר סמידא מלת̇ות̇א בדהן ת̇לאת̇ה̈ עשור
ללרת̇ ועשרין ללכבש: 4 ועשרא לכל חמל מן אלסבעה̈: 5 ועתודא מן
אלמאעז ד̇כוה̈ ליסתגפר ענכם: 6 מא כ̇לא קרבאן אלשהר וברה
ואלקרבאן אלדאים וברה ומזאג̇המא כאלסביל מקבולה̈ מרצ̇יה̈ קרבאן
ללה: 7 ופי אלעאשר מנה אסם מקדס יכון לכם ואג̇יעו אנפסכם וכל
עמל לא תעמלו: 8 וקרבו צעידה̈ ללה מקבולה̈ מרצ̇יה̈ רת̇א ואחדא
וכבשא וסבעה̈ חמלאן בני סנה̈ צחאחא: 9 ומעהם מן אלבר סמידא
מלת̇ות̇א בדהן ת̇לאת̇ה̈ עשור ללרת̇ ועשרין ללכבש: 10 ועשרא לכל
חמל מן אלסבעה̈: 11 ועתודא מן אלמאעז ללד̇כוה̈ מא כ̇לא ד̇כוה̈
אלגפראן ואלקרבאן אלדאים וברהמא ומזאג̇המא: 12 ופי אליום אלכ̇אמס
עשר מנה אסם מקדס יכון לכם וכל צנאעה̈ מכסב לא תצנעו וחג̇ו חג̇א
ללה סבעה̈ איאם: 13 וקרבו צעידה̈ קרבאנא מקבולא מרצ̇יא ללה
ת̇לאת̇ה̈ עשר רת̇א מן אלבקר וכבשין וארבעה̈ עשר חמלא בני סנה̈
צחאחא: 14 ומעהם מן אלבר סמידא מלת̇ות̇א בדהן ת̇לאת̇ה̈ עשור לכל
רת̇ מן אלת̇לאת̇ה̈ עשר ועשרין לכל כבש מן אלכבשין: 15 ועשרא
לכל חמל מן אלארבעה̈ עשר: 16 ועתודא מן אלמאעז ללד̇כוה̈ סוי
אלקרבאן אלדאים וברה ומזאג̇ה: 17 ופי אליום אלת̇אני את̇נא עשר
רת̇א מן אלבקר וכבשין וארבעה̈ עשר חמלא בני סנה̈ צחאחא:
18 וברהם ומזאג̇הם ללרת̇ות̇ וללכבשין ואלחמלאן באחצאיהם עלי
אלסביל: 19 ועתודא מן אלמאעז ללד̇כוה̈ סוי אלקרבאן אלדאים וברה
ומזאג̇ה: 20 ופי אליום אלת̇אלת̇ אחד עשר רת̇א וכבשין וארבעה̈
עשר חמלא בני סנה̈ צחאחא: 21 וברהם ומזאג̇הם ללרת̇ות̇ וללכבשין
וללחמלאן באחצאיהם עלי אלסביל: 22 ועתודא ללד̇כוה̈ סוי אלקרבאן
אלדאים וברה ומזאג̇ה: 23 ופי אליום אלראבע עשרה̈ רת̇ות̇ וכבשין
וארבעה̈ עשר חמלא בני סנה̈ צחאחא: 24 וברהם ומזאג̇הם ללרת̇ות̇
וללכבשין ואלחמלאן באחצאיהם עלי אלסביל: 25 ועתודא מן אלמאעז
ללד̇כוה̈ סוי אלקרבאן אלדאים וברה ומזאג̇ה: 26 ופי אליום אלכ̇אמס
תסעה̈ רת̇ות̇ וכבשין וארבעה̈ עשר חמלא בני סנה̈ צחאחא: 27 וברהם

5 ועשר ויבה סמיד מן אלבר מלתות ברבע קסט מן דהן מטחון:
6 צעידה דאימה כמא צנעת פי ברייה סיני[1]) מקבולה מרציה ללה:
7 ומעה מן אלמזאג רבע קסט לכל חמל ירש פי אלקדס רשא
מן עתיקה[2]) ללה: 8 ואדא צנעת אלחמל אלתאני בין אלגרובין
פכצעידה אלגדאה ומזאגהא אצנעה[3]) קרבאנא מקבולא מרציא ללה:
9 ופי יום אלסבת המלאן אבנא סנה צחיחאן ומעהמא עשראן מן אלבר
סמידא מלתותא בדהן ומזאגה: 10 דלך קרבאן סבת בסבת מע אלקרבאן
אלדאים ומזאגה: 11 ופי רווס שהורכם קרבו צעידה ללה רתין מן
אלבקר וכבשא וסבעה המלאן בני סנה צחאחא: 12 ותלאתה עשור
מן אלבר סמידא מלתותא בדהן לכל רת ועשרין ללכבש: 13 ועשרא
לכל חמל כדאך אלצעידה אלמקבולה אלמרציה ללה: 14 ומזאגהם
נצף קסט לכל תור ותלת קסט ללכבש ורבע קסט לכל חמל מן אלשראב
הדא קרבאן שהר בשהר לשהור אלסנה: 15 ועתודא מן אלמאעז דכוה
ללה ומע אלקרבאן אלדאים יקרב דלך ומזאגה: 16 ופי אלשהר אלאול
פי אליום אלראבע עשר מנה פסח ללה: 17 ופי אליום אלכאמס עשר
מנה חג סבעה איאם יוכל פטיר: 18 פי אליום אלאול מנהא אסם מקדס
כל צנאעה מכסב לא תצנעו: 19 וקרבו קרבאנא צעידה ללה רתין
מן אלבקר וכבשא וסבעה חמלאן בני סנה צחאחא יכונו לכם: 20 ומעהם
מן אלבר סמידא מלתותא בדהן תלאתה עשור לכל תור ועשרא ללכבש:
21 ועשרא לכל חמל מן אלסבעה: 22 ועתודא ללדכוה ליסתגפר ענכם:
23 מא כלא קרבאן אלגדאה וקרבאן אלדאים אלתאן[4]) תקרבו הדה:
24 ומתלהא קרבו פי כל יום מן אלסבעה אלאיאם קרבאנא מקבולא
מרציא ללה מע אלקרבאן אלדאים ומזאגה: 25 ופי אליום אלסאבע
אסם מקדס יכון לכם כל צנאעה מכסב לא תעמלו: 26 ופי יום אלבכור
פי תקריבכם ברא גדידא ללה בעד אסאביעכם[5]) אסם מקדס יכון לכם
כל צנאעה מכסב לא תצנעו: 27 וקרבו צעידה מקבולה מרציה ללה
רתין מן אלבקר וכבשא וסבעה חמלאן בני סנה: 28 ומעהם מן אלבר
סמידא מלתותא בדהן תלאתה עשור לכל רת ועשרין ללכבש: 29 ועשרא

---

[1]) „כאשר נעשתה במדבר סיני״ ר״ל כאותה שנעשו בימי המלואים (שמות כ״ט א׳) הגאון העתיק במדבר סיני כי בהר סיני לא נקרב תמיד.

[2]) ת״א: נסוך דחמר עתיק.

[3]) „וכאשר תעשה הכבש השני בין הערבים תעשהו וכו׳.

[4]) „מלבד עולת הבקר ועולת התמיד השנית״ ר״ל תמיד של שחר ותמיד של בין הערבים. אולי העתקת הגאון מורה על מאמר ר׳ יהודה (בבלי יומא ע׳ ע״ב) אחד (ר״ל מן שבעת כבשים) קרב עם תמיד של שחר וששה עם תמיד של בין הערבים.

[5]) „אחר שבועותיכם״ (שבעה). תרגום יונתן: כד יתמלון שבעתי שבועיא.

אעמאמהן ואנקל נחלה̈ אביהן להן: 8 ומר בני אסראיל וקל להם אן̈ רג̇ל מאת ולים לה אבן פאנקלו נחלתה לאבנתה: 9 פאן לם תכן לה אבנה̈ פאעטו נחלתה לאכ̇ותה: 10 פאן לם יכן לה אכ̇וה̈ פאעטוהא לאעמאמה: 11 פאן לם יכן לה אעמאם פאעטוהא לנסיבה אלאקרב אליה מן עשירתה יחוזהא וליכן ד̇לך לבני אסראיל רסם חכם כמא אמר אללה מוסי: 12 ולמא קאל אללה למוסי אצעד אלי ג̇בל אלעברים הד̇א ואנט̇ר אלבלד[1]) אלד̇י אנא מעטיה בני אסראיל: 13 פאד̇א אבצרתה פאנצ̇ם אלי קומך אנת איצ̇א כמא אנצ̇ם הרון אכ̇וך: 14 כמא כ̇אלפתמא אמרי פי בריה̈ צין ענד כ̇צומה̈ אלג̇מאעה̈ פלם תקדסאני בד̇לך אלמא בחצ̇רתהם ולד̇לך סמי מא כ̇צומה̈ רקים[2]) פי בריה̈ צין: 15 קאל מוסי בין ידי אללה קאילא: 16 אן שית יא רב אלאה ארואח ג̇מיע אלבשר פאסתכ̇לף רג̇לא עלי אלג̇מאעה̈[3]): 17 יכ̇רג̇ בין ידיהם וידכ̇ל בין ידיהם ויכ̇רג̇הם וידכ̇להם ולא יבקו כגנם לים להם ראע: 18 פקאל אללה למוסי כ̇ד̇ יהושע אבן נון פאנה רג̇ל פיה פצ̇ל[4]) ואסנד ידך עליה: 19 ואוקפה בין ידי אלעזר אלאמאם וסאיר אלג̇מאעה̈ ומרה בחצ̇רתהם: 20 ואג̇על עליה מן בהאיך לכי תקבל מנה[5]) ג̇מאעה̈ בני אסראיל: 21 וליבן וקופה בין ידי אלעזר אלאמאם חתי יסאל פי חואיג̇ה בהיאה̈ אלאנואר בין ידי אללה וען אמרה יכ̇רג̇ו וידכ̇לו[6]) הו ובנו אסראיל וסאיר אלג̇מאעה̈: 22 פצנע מוסי כמא אמרה אללה אן אכ̇ד̇ יהושע ואוקפה בין ידי אלעזר אלאמאם וסאיר אלג̇מאעה̈: 23 ואסנד ידיה עליה ואוצאה כמא קאל לה אללה:

כח

1 ת̇ם כ̇לם אללה מוסי תכלימא: 2 מר בני אסראיל וקל להם קרבאני דאימי[7]) מרצ̇י מקבולי אחפט̇וה אן תקרבוה לי פי וקתה: 3 ובין להם[8]) אן אלמרצ̇י אלד̇י תקרבונה ללה חמלאן אבנא סנה̈ צחיחאן פי כל יום צעידה̈ דאימא: 4 אחדהמא באלג̇דאה̈ ואלאכ̇ר בין אלגרובין:

---

[1]) פ׳ וק׳: בלד כנעאן.

[2]) „ולא קדשתם אותי במים ההם לעיניהם ולכן נקראו מי מריבת קדש״.

[3]) הגאון מחבר פסוק י״ב וי״ג עם פסוק ט״ו ועניננו ויהי כאשר אמר ה׳ אל משה עלה ... ונאספת ... ויאמר משה לפני ה׳ אם תרצה מיתתי מנה תחתי איש על העדה וגו׳.

[4]) „יתרון״.

[5]) „ישמעוהו״.

[6]) „עד שישאל ממנו על צרכיו בתכונת האורים לפני ה׳ ועל פיו יצאו ויבואו״ ר״ל על פי אלעזר הכהן. ובפ׳: ען אמר אללה = על פי ה׳ ר״ל על פי משפט האורים.

[7]) „קרבני תמיד״.

[8]) ר״ל והודעת להם כי הקרבן אשר תקריבו לה׳ לרצונו וכו׳.

אליחצאליין ועשאיר אלגוניין: 49 ועשאיר אליצריין ועשאיר אלשלמיין:
50 פכאן עדד עשאיר נפתלי הדה כמסה וארבעין אלפא וארבע מאיה:
51 פדלך גמלה עדד בני אסראיל סת מאיה אלף ואלף ואחד וסבע
מאיה ותלאתון: 52 תם כלם אללה מוסי קאילא: 53 להאולי יגב אן
יקסם אלבלד נחלה באחצא אסמאיהם: 54 פללכתיר תכתר נחלתה
וללקליל תקללהא כל סבט עלי קדר עדדה[1] יעטי נחלתה: 55 לכן
באלסהם יקסם אלבלד באסמא אסבאט אבאיהם: 56 ועלי קדר אלסהם
תקסם נחלתהם בין כתיר וקליל: 57 והדה אעדאד לוי לעשאירהם
עשאיר אלגרשניין ועשאיר אלקהתיין ועשאיר אלמרריין: 58 וסאיר
עשאירהם[2] עשאיר אללבניין ועשאיר אלחברניין ועשאיר אלמחליין
ועשאיר אלקרחיין ואולד קהת עמרם: 59 וכאן אסם זוגה עמרם יוכבד
אבנה לוי אלתי ולדת ללוי במצר פולדת הרון ומוסי ומרים אכתהמא:
60 וולד להרון נדב ואביהוא ואלעזר ואיתמר: 61 ומאת נדב ואביהוא
במא קרבא נארא גריבה בין ידי אללה: 62 פכאן עדדהם תלאתה
ועשרין אלפא כל דכר מן אבן שהר פצאעדא לם[3] יעדו פי גמלה בני
אסראיל אד לם יעטו נחלה פי וסטהם: 63 האולי מעדודו מוסי ואלעזר
אלאמאם אללדאן עדא בני אסראיל פי בידאת מואב עלי ארדן ירחו:
64 ולם יכן פיהם רגל מן מעדודי מוסי והרון אלאמאם אללדאן עדא
בני אסראיל פי בריה סיני: 65 לאן אללה חכם עליהם באן יתמאותו[4]
פי אלבריה ולם יבק מנהם רגל אלא כלב אבן יפנה ויהושע אבן נון:

כז

1 תם תקדם בנאת צלפחד אבן חפר אבן גלעד אבן מכיר אבן
מנשה מן עשאיר מנשה אבן יוסף אללאתי אסמאהן מחלה ונעה והגלה
ומלכה ותרצה: 2 פקמן בין ידי מוסי ואלעזר אלאמאם ואלאשראף
וסאיר אלגמאעה ענד באב כבא אלמחצר קאילאת: 3 אן אבאנא
מאת פי אלבריה והו פלם יכן פי גמלה אלגמאעה אלדין תגמעו עלי
אללה מע קרח לאנה מאת בכטיתה ולם יכלף בנין: 4 פלם ינקץ אסם
אבינא מן בין עשירתה אד ליס לה אבן בל אעטנא נחלה פימא בין
אעמאמנא: 5 פרפע מוסי חכמהן אלי אללה: 6 תם קאל אללה למוסי
תכלימא: 7 נעמא קאל בנאת צלפחד אעטהן חוז נחלה פימא בין

---

1) „כל שבט לפי מספרו״.
2) „ושאר משפחותיהם״.
3) ובכ״י י׳: אד.
4) „ה׳ גזר עליהם שימותו אחד אחד״.

אלאראליין: 18 פבאן עדד עשאיר גד הדֿה ארבעין אלפא וכֿמס מאיה:
19 ובנו יהודה אוֿלא[1] ער ואונן ומאתא פי בלד כנעאן: 20 תֿם צאר
בנו יהודה[2] לעשאירהם עשאיר אלשלניין ועשאיר אלפרציין ועשאיר
אלזרחיין: 21 ובני פרץ עשאיר אלחצרניין ועשאיר אלחמוליין: 22 פבאן
עדד עשאיר יהודה הדֿה סתה וסבעין אלפא וכֿמס מאיה: 23 ובנו
יששכר לעשאירהם עשאיר אלתולעיין ועשאיר אלפוניין: 24 ועשאיר
אליישביין ועשאיר אלשמרניין: 25 פבאן עדד עשאיר יששכר הדֿה
ארבעה וסתין אלפא ותֿלאתֿ מאיה: 26 ובנו זבולן לעשאירהם עשאיר
אלסרדיין ועשאיר אלאלוניין ועשאיר אליחלאליין: 27 פבאן עדד
עשאיר זבולן הדֿה סתין אלפא וכֿמס מאיה: 28 ואבנא יוסף לעשאירהם
מנשה ואפרים: 29 פבנו מנשה עשאיר אלמכיריין ועשאיר
אלגלעדיין מן גלעד אבן מכיר[3]: 30 ובנו גלעד עשאיר אלאיעזריין
ועשאיר אלחלקיין: 31 ועשאיר אלאשריאליין ועשאיר אלשכמיין
32 ועשאיר אלשמידעיין ועשאיר אלחפריין: 33 וצלפחד אבן חפר לם
יכן לה בנון אלא בנאת ואסמהן מחלה ונעה וחגלה ומלכה ותרצה:
34 פבאן עדד עשאיר מנשה הדֿה אתֿנין וכֿמסין אלפא וסבע מאיה:
35 ובנו אפרים לעשאירהם עשאיר אלשותלחיין ועשאיר אלבכריין
ועשאיר אלתחניין: 36 ועשאיר אלערניין מן ערן אבן שותלח[4]:
37 פבאן עדד עשאיר בני אפרים הדֿה אתֿנין ותֿלאתֿין אלפא וכֿמס
מאיה האולי אולאד יוסף ועשאירהם: 38 ובנו בנימן לעשאירהם עשאיר
אלבלעיין ועשאיר אלאשבליין ועשאיר אלאחירמיין: 39 ועשאיר
אלשופמיין ועשאיר אלחופמיין: 40 ועשאיר אלארדיין ועשאיר אלנעמיין
מן בני בלע[5]: 41 פבאן עדד עשאיר בנימן הדֿה כֿמסה וארבעין אלפא
וסת מאיה: 42 ובנו דן לעשאירהם עשאיר אלשוחמיין ומא תעשר
מנהם[6]: 43 פבאן עדד דלך ארבעה וסתין אלפא וארבע מאיה:
44 ובנו אשר לעשאירהם עשאיר אלימניין ועשאיר אלישויין ועשאיר
אלבריעיין: 45 ועשאיר אלחבריין ועשאיר אלמלכיאליין מן בני בריעה[7]:
46 ובאן אסם אבנה אשר שרח: 47 פבאן עדד עשאיר אשר הדֿה
תֿלאתֿה וכֿמסין אלפא וארבע מאיה: 48 ובנו נפתלי לעשאירהם עשאיר

1) בראשונה.
2) „ואחרי כן היו בני יהודה״.
3) „ומשפחות הגלעדיים מגלעד בן מכיר״.
4) „ומשפחות הערניים מערן בן שותלח״.
5) ומשפחות הארדי ומשפחות הנעמי מבני בלע״.
6) „משפחות השוחמים ומה שהתיחס להם״ עיין ראב״ע.
7) „ומשפחות החברי ומשפחות המלכיאלי מבני בריעה״.

בית אבאיה אלשמעוני[1]: 15 ואסם אלמראה̈ אלמדיניה̈ אלמקתולה̈ כזבי אבנה̈ צור והו רייס אהל בית מן אמתה[2] במדין: 16 ת̇ם כלם אללה מוסי תכלימא: 17 חאצר אלמדיניין חתי תקתלוהם: 18 לאנהם אעדא לכם[3] באגתיאלהם אלד̇י אגתאלוכם בסבב פעור ובסבב כזבי אבנה̈ שריף מדין אכ̇תהם אלמקתולה̈ פי יום אלובא בסבב פעור:

כו

1 ולמא כאן בעד אלובא קאל אללה למוסי ולאלעזר אבן הרון אלאמאם תכלימא: 2 ארפעא ג̇מלה̈ ג̇מאעה̈ בני אסראיל מן אבן עשרין סנה̈ פצאעדא לביות אבאיהם כל מן יכ̇רג̇ לג̇יושהם: 3 פאמר מוסי ואלעזר אלאמאם באחצאיהם[4] פי בידאת מואב עלי ארדן ירחו: 4 מן אבן עשרין סנה̈ פצעדא כמא כאן אמר אללה מוסי ובני אסראיל אלכ̇ארג̇ין מן בלד מצר[5]: 5 פכאן בנו ראובן בכר אסראיל עשירה̈ אלחנוכ̇ין ועשירה̈ אלפלויין[6]: 6 ועשירה̈ אלחצרוניין ועשירה̈ אלכ̇רמיין: 7 פכאן עדד עשאיר ראובן הד̇ה ת̇לאת̇ה̈ וארבעין אלפא וסבע מאיה̈ ות̇לאת̇ין: 8 ואבן פלוא אליאב: 9 ובנו אליאב נמואל ודתן ואבירם הו דתן ואבירם דעאה̈ אלג̇מאעה̈ אלד̇ין תלפפו[7] עלי מוסי והרון פי ג̇מאעה̈ קרח וכאן ד̇לך בין ידי אללה[8]: 10 פפתחת אלארץ̇ פאהא פאבתלעתהמא מע קרח פי וקת מות תלך אלג̇מאעה̈ ואכלת אלנאר[9] אלמאיתין וכ̇מסין רג̇לא פצארו עלמא: 11 ובנו קרח כ̇סף בהם[10] ולם ימותו: 12 ובנו שמעון לעשאירהם עשאיר אלנמואליין ועשאיר אלימיניין ועשאיר אליכיניין: 13 ועשאיר אלזרחיין ועשאיר אלשאוליין: 14 פכאן עדד עשאיר שמעון הד̇ה את̇נין ועשרין אלפא ומאיתין: 15 ובנו גד לעשאירהם עשאיר אלצפוניין ועשאיר אלחגיין ועשאיר אלשוניין: 16 ועשאיר אלאזניין ועשאיר אלעריין: 17 ועשאיר אלארודיין ועשאיר

[1]) „נשיא בית אבותיו השמעוני" עיין ראב״ע.

[2]) ר״ל ראש משפחה בעמו.

[3]) „כי אויבים הם לכם״.

[4]) „ויצוו משה ואלעזר הכהן לפקדם״ וכן תרגם אונקלס.

[5]) עיין רש״י.

[6]) „ויהיו בני ראובן בכור ישראל משפחת החנוכיים״ וכן העתיק בכל הפרשה.

[7]) וכן תרגם אונקלס: דאתכנשו.

[8]) „וזה היה לפני ה׳״ שהיה ריבם על משה לא על ה׳ כמו שדרשו חז״ל (סנהדרין ק״י ע״א).

[9]) „ותבלע אותם עם קרח בעת מות העדה הזאת ואכול האש וגו׳״. הגאון העתיק כן לומר לך שקרח מהנבלעים היה ולא מהשרופים. וזה נגד דברי חז״ל (שם) ונגד דעת הראב״ע (למעלה ט״ז ל״ד).

[10]) „טבעו ולא מתו״ ר״ל בלעה הארץ אותם אבל ניצולו אח״כ וחיו.

וקאל סיכון מסכנך[1]) צלבא ותצ̇ר פי אלצ̇כר וכרך: 22 ואד̇א יכון
וקת לנפי אלקיניין פכם יסבי מנהם אלמוצליון[2]): 23 ת̇ם צ̇רב מת̇לה
פקאל אלויל למן יחיא אד̇א צ̇ירה אלטאיק[3]): 24 ואלדראמין[4]) מן
פרצ̇ה̈ קברס[5]) תעד̇ב אלמוצליין ואלעבריין והם איצ̇א אלי אבאדה̈:
25 ת̇ם קאם בלעם פמצ̇י ורג̇ע אלי מוצ̇עה ובלק איצ̇א מצ̇י אלי סבילה:

כה

1 ת̇ם אקאם אל אסראיל פי שטים ובדא אלקום אן יזאנו בנאת מואב:
2 פדעון באלקום אלי ד̇באיח מעבודאתהם פאכלו מנהא וסג̇דו להא:
3 פלאזם[6]) אל אסראיל פעור אלצנם ואשתד̇ ג̇צ̇ב אללה עליהם: 4 פקאל
אללה למוסי כ̇ד̇ מעך[7]) ריסא אלקום ואצלבהם ללה חד̇א אלשמס תרג̇ע
שדה̈ ג̇צ̇בה ען אל אסראיל: 5 פקאל מוסי לחכאמהם ליקתל כל רג̇ל מן
פי נאחיתה[8]) מן מלאזמי פעור אלצנם: 6 ואד̇א ברג̇ל מן בני אסראיל קד
אקבל וקדם אלי מא בינהם מראה̈ מדיניה̈ בחצ̇רה̈ מוסי וג̇מאעתהם
והם יבכון ענד באב כ̇בא אלמחצ̇ר: 7 פלמא ראי פינחס אבן אלעזר
אבן הרון אלאמם קאם מן וסט אלג̇מאעה̈ ואכ̇ד̇ רמחא בידה: 8 ודכ̇ל
וראה אלי אלקבה̈ פטענהמא ג̇מיעא אלרג̇ל ואלמראה̈ פי בטנהא[9])
פאנחבס אלובא ען בני אסראיל: 9 פכאן עדד מן מ את באלובא
ארבעה̈ ועשרין אלפא: 10 וכלם אללה מוסי קאילא: 11 אן פנחס אבן
אלעזר אבן הרון אלאמאם רד̇ חמיתי ען בני אסראיל במא גאר לי
פי מא בינהם חתי לם אפנהם בעקאבי[10]): 12 פלד̇לך קל לה[11]) אני
מעטיה עהדי סלאמה̈: 13 יכון לה ולנסלה בעדה עהד אמאמה̈ אלדהר
בדל מא גאר לרבה וכפר ען בני אסראיל: 14 וכאן אסם אלרג̇ל
אלאסראילי אלמקתול אלד̇י קתל מע אלמדיניה̈ זמרי אבן סלוא שריף

[1]) ובכ״י י׳: מג̇לסך״.

[2]) „מושבך איתן יהיה ותשים בסלע קנך אבל אם יהיה העת לבער הקינים וכמה מהם ישבו האשוריים״ הגאון תרגם אשור בכמה מקומות באלמוצל.

[3]) ר״ל אוי למי שיחיה בעת שיעשה ה׳ אלה הדברים. עיין ראב״ע.

[4]) „אלדראמין״ נראה מלת זרה נלקחה מלשון לעז דרומון הנזכר בפי׳ רשב״ם וענינו ספינה גדולה.

[5]) „והספינות אשר בחוף קפרוס יענו האשורים ובני עבר והם ג״כ (ילכו) לאבדון״.

[6]) וכן תרגם אונקלס ואתחבר.

[7]) „קח אתך״.

[8]) ר״ל שיהרג כל איש מן האנשים אשר סביבו.

[9]) בבטנה עיין רשב״ם וראב״ע.

[10]) „בקנאו לי את קנאתי בתוכם עד שלא כליתים בעונשי״.

[11]) כן הוא בכ״י י׳ אבל בפ׳: להם ר״ל לבני ישראל.

אכ̇ביתך יא אל יעקוב ומנאזלך יא אל אסראיל: 6 פהי כאודיה̈ ממדודה̈
וכג̇נאן עלי נהר וכמצ̇ארב[1]) צ̇רבהא אללה וכארז עלי מא: 7 יהטל
אלמא מן דואליה וגרסה פי מא גזיר וירתפע מן אגג[2]) מלכה ותתסאני
ממלכתה: 8 ואלטאיק אלמכ̇רג̇ה מן מצר כארק אלרים מאנע ענה[3])
פהו יאכל אעדאה מן אלאמם[4]) ועט̇אמהם ינהש[5]) וסהאמה תדנפהם[6]):
9 ואד̇א ג̇ת̇א ורבץ̇ פהו כאסד או לבו[7]) מן ד̇א יט̇ירה מבארכך
מבארך ולאענך מלעון: 10 פאשתד ג̇צ̇ב בלק עלי בלעם וצפק כפיה
הרדא[8]) וקאל לה אנמא דעות בך לתסב̇ אעדאי פאד̇א בך קד
בארכתהם הד̇ה אלמרה̈ אלת̇אלת̇ה̈[9]): 11 פאלאן פאנצרף אלי
מוצ̇עך לקד עזמת אן אכרמך פמנעך אללה מן אלכראמה̈: 12 קאל
לה אלם אקל לרסלך אלד̇ין בעת̇ת בהם אלי: 13 לו אעטאני בלק
מל ביתה פצ̇ה̈ או ד̇הבא לא אסתטיע אן אתג̇אוז אמר אללה פאעמל
ג̇ידה̈ או רדיה̈ מן ראיי אלד̇י יקולה אללה אקולה פקט: 14 ואלאן הא
אנא מנצרף אלי קומי תעאל חתי אערפך[10]) מא יצנע האולי אלקום
בקומך פי אכ̇ר אלאיאם: 15 פצ̇רב מת̇לה וקאל קל יא בלעם אבן בעור
וקל יאיהא אלרג̇ל אלחדיד אלבצר: 16 קל יא סאמע אקואל אלטאיק
ועארף מערפה̈ אלעאלי ונאט̇ר מנאט̇ר אלכאפי והו נאים והו מפתוח
אלעין: 17 אמר אראה[11]) ולים הו אלאן ואלמחה פהו גיר קריב אן
יטלק[12]) כוכב מן אל יעקוב ויקום קציב מן אל אסראיל פיוהן[13]) ג̇האת
מואב ויזלזל סאיר בני שת: 18 וסיכון אדום מנקרצ̇א וכד̇לך שעיר
וסאיר אעדאיה ואסראיל יזדאד תאידא: 19 ואלד̇י יסתולי מן אל יעקוב
יביד אלשריד מן אלקרי[14]): 20 ת̇ם ראי עמלק וצ̇רב מת̇לה וקאל אול
אלאמם עמלק ואכ̇רהא אלי אבאדה̈[15]): 21 ת̇ם ראי אלקיניין פצ̇רב מת̇לה

---

[1]) „כאהלים" מלשון אהל ומקנה. עי' תשובות דונש על רס"ג סי' 2 ועוד עי' מכלל יופי.

[2]) ר"ל יותר מן אגג.

[3]) עיין למעלה כ"ג כ"ב.

[4]) „והוא יאכל צריו מן הגוים".

[5]) פ': יערק, וענינו אחד.

[6]) „וחציו ימחצום ויחלום".

[7]) כן הוא בכ"י י'. פ': לבוה ועיין למעלה כ"ג כ"ד.

[8]) „מאף". — [9]) „זאת הפעם השלישית".

[10]) „לכה ואודיעך".

[11]) „איש אחד אראנו" עיין רשב"ם וראב"ע.

[12]) ובכ"י י': יטלע = יעלה.

[13]) „יחליש" וכן תרגם דברים ל"ב ל"ט.

[14]) „ואשר ימשול מבית יעקב יאביד השריד מן הערים".

[15]) „ראשון בגוים עמלק ואחריתו לאבדון. ובכ"י י': אול חרב אלאמם = הגוי הנלחם עם ישראל בראשונה.

ההנא ענד קרבאנך ואנא אתלקי מן ההנא: 16 פואפא אמר אללה אלי
בלעם ולקנה כלאמא פקאל ארגע אלי בלק וקל כדא: 17 פגא אליה
והו קאים עלי קרבאנה וריסא מואב מעה קאל מא דא קאל אללה:
18 פצרב מתלה וקאל קם יא בלק ואסמע ואנצת לקולי יא אבן צפור:
19 ליס אלטאיק כאלנאס פיכדב ולא כבני אדם פינדם אתראה יקול
ולא יפעל או יתכלם ולא יקום בה: 20 אלא אן ברכאת קד קבלתהא
פאבארך פיהם ולא ארדהא[1]: 21 ממא לם יבצר גלא פי אל יעקוב
ולא דגלא פי אל אסראיל פאללה רבהם מעהם וצחאבה אלמלך
להם[2]: 22 אלטאיק אלמכרגהם מן מצר בארק אלרים מאנע ענהם[3]:
23 ולא טירה תחיך פי אל יעקב ולא קסאמה תותר פי אל אסראיל
ואנמא יקאל להם מא צנע אלטאיק פקט[4]: 24 והו שעב כלבו יקום[5]
וכאסד ירתפע לא ינצגע אלי אן יאכל אלפריסה וישרב דם אלצרעי:
25 קאל לה בלק אד לא תסבה סבא פלא תבארכה ברכה: 26 פאגאבה
וקאל אלם אקל לך אן כלמא יקולה אללה אצנע: 27 קאל תעאל
אכדך אלי מוצע אכר פלעל יסהל ענד אללה פתסבה לי מן הנאך:
28 פאכדה אלי ראס אלראביה[6] אלמטלעה עלי וגה אלסמאוה:
29 קאל אבן לי ההנא סבעה מדאבח ואעד לי סבעה רתות וסבעה
כבאש: 30 פצנע כמא קאל לה וקרבא תורא וכבשא עלי כל מדבח:

כד

1 פלמא ראי בלעם אן אלאצלה ענד אללה תבריך אל אסראיל
לם ימץ כאלמרתין אלאולתין פי טלב אלפאלאת ואקבל בוגהה אלי
ברהם[7]: 2 פלמא מד בצרה וראהם נזלין עלי נטאם אסבאטהם חלת
עליה נבוה אללה: 3 פצרב מתלה וקאל קל יא בלעם אבן בעור וקל
יאהא אלרגל אלחדיד אלבצר[8]: 4 וקל יא סאמע אקואל אלטאיק
ונאטר מנאטר אלכאפי והו נאים והו מפתוח אלעין[9]: 5 מא אגוד

---

1) „הנה ברכות קבלתי ואברך אותם ולא אשיבנה" (ר"ל את הברכה) וכן תרגם אונקלס.

2) „וריעות המלך להם" ותרועת מלשון חבה וריעות עיין רש"י ורשב"ם.

3) „אל המוציאם ממצרים בקרני ראם נלחם להם" ובפירושו לתהלים צ"ה ד' אמר הגאון: ארק אלרים והו אלקרון ר"ל שקרני ראם נקראו בערבי ארק. ועיין אבן גנאח בשרשים צד 789.

4) „ולא נחש ישריש בבית יעקב ולא קסם יפעל פעולה בבית ישראל ורק יאמר להם מה פעל אל".

5) נראה מזה שהגאון השתמש כלביא בלשון יחיד זכר.

6) וכן תרגם אונקלס: ריש רמתא.

7) „כהשתי הפעמים הראשונות לבקש הקסמים ויפן פניו אל מדברם".

8) וכן תרגם אונקלס: דשפיר חזי. עיין רש"י ורשב"ם.

9) „והוא ישן ועיניו פתוחות" עיין ראב"ע.

אתראני אסתטיע אן אקול שיא אלא מא ילקנניה[1] אללה פקט:
39 ומציא גמיעא חתי גאא אלי קריה חצות: 40 ודבח בלק בקרא
וגנמא ובעת בדלך אלי בלעם ואלי אלריסא אלדין מעה: 41 פלמא
כאן באלגדאה אכד בלק בלעם ואצעדה אלי בעץ ביע מעבודה[2]
פנטר מן תם אלי בעץ אלקום:

כג

1 פקאל אבן לי ההנא סבעה מדאבח ואעד לי סבעה רתות
וסבעה כבאש: 2 פצנע דלך וקרבא תורא וכבשא עלי כל מדבח[3]:
3 תם קאל לה בלעם קף ענד קרבאנך ואמצי אנא פלעלי יואפיני אמר
אללה ואי קול ילקנניה אכברתך בה ומצי פי הדי[4]: 4 פלמא ואפאה
אמר אללה[5] קאל יא רב אני קד נצדת סבעה מדאבח וקרבת תורא
וכבשא עלי כל ואחד מנהא: 5 פלקנה אללה כלאמא פקאל ארגע
אלי בלק וקל כדא: 6 פרגע אליה פאדא בה ואקפא ענד קרבאנה
וגמיע ריסא מואב מעה: 7 פצרב מתלה וקאל מן ארם סירני בלק מלך
מואב מן גבאל אלמשרק קאילא תעאל פאלען לי יעקוב ודם אל
אסראיל: 8 מא אסב מא לם יסבה אלטאיק ומא אדם מא לא ידמה אללה:
9 ואנא אראה מן רוס אלגבאל ואלמחה מן אליפאע אנה שעב סיסכן
פרידא ולא יחסב מע סאיר אלאמם[6]: 10 יא מן יעד נסל יעקוב
ויחצי דריה אסראיל אסאלך אן תמות נפסי[7] מות אלמסתקימין ותכון
אכרתי מתלהם: 11 קאל לה בלק מא דא צנעת בי דעותך לתסב
אעדאי פאדא בך תבארך פיהם: 12 פאגאבה וקאל לה אלא אן מא
ילקנניה אללה אחפטה ואקולה: 13 קאל תעאל מעי אלי מוצע אכר
תנטרה מנה לכנך תנטר בעצה לא כלה פלעלך תסתטיע אן תסבה[8]:
14 פאכדה אלי אלציעה אלמשרפה[9] עלי ראס אלקלעה פבני הנאך
סבעה מדאבח וקרב תורא וכבשא עלי כל מדבח: 15 וקאל לה קף

[1] „ועתה אף כי באתי האוכל דבר מאומה אם לא אשר ילמדני אלהים".
[2] „אל אחת מן במות אלהיו" ת"א: לרמת דחלתה.
[3] „ויעש כן (בלק) ויקריבו שניהם שור ואיל על כל מזבח".
[4] „בנחת" והמלה הזאת אחת מן השבעים שמות נפרדים אשר באר הגאון מלשון המשנה.
[5] „דבר ה'" וכן ת"א.
[6] „עם כל הגוים".
[7] „אתה (האל) המונה זרע יעקוב וסופר צאצאי ישראל אשאל ממך שתמות נפשי וגו'". עיין ראב"ע ורש"י ורשב"ם.
[8] „אולי תוכל לקללו" הגאון לא העתיק מלת „משם" השנית ובכ"י י': פתסבה לי מן תם כמשמעות הכתוב.
[9] „את שדה המצפה" ר"ל אשר הצופים עומדים שם לראות אם יבוא חיל על העיר.

אלדי אקולה לך אצנעה פקט: 21 פקאם באלגדאה ואסרג אתאנה ומצי מע ריסא מואב: 22 תם אשתד גצב אללה למציה טאמעא[1] פוקף מלאך אללה פי אלטריק ליחידה ען דלך והו ראכב עלי אתאנה ומעה גלאמאה: 23 פלמא ראת אלאתאן מלאך אללה קאימא פי אלטריק וסיפה מצלת בידה מאלת ען אלטריק וסארת פי אלציאע פצרבהא בלעם לירדהא אלי אלטריק: 24 תם וקף מלאך אללה פי זקוק אלכרום והנאך גדאר ימנה ויסרה[2]: 25 פלמא ראתה אלאתאן אזדחמת מע אלחאיט פצגטת רגל בלעם אלי אלחאיט פזאד פי צרבהא: 26 תם עאוד מלאך אללה פגאז ווקף פי מוצע מציק מא ליס טריק ימאל ענה ימנה או יסרה: 27 פלמא ראתה רבצת תחת בלעם פאשתד גצבה פצרבהא באלעצא: 28 פפתח אללה פאהא פקאלת לבלעם מא דא צנעת בך אד צרבתני הדה אלמרה אלתאלתה[3]: 29 קאל לאנך תמרסת בי[4] ולו אן כאן פי ידי סיף לכנת קד קתלתך: 30 קאלת אלסת אנא אתאנך אלתי רכבתני מד כנת אלי אליום הל עודתך[5] אן אצנע בך כדא קאל לא: 31 תם כשף אללה ען בצר בלעם פראי אלמלאך ואקפא פי אלטריק וסיפה מצלת בידה פכר בין ידיה סאגדא: 32 פקאל לה לם צרבת אתאנך הדה אלמרה אלתאלתה ואנא כרגת פי אן אחידך אן תורטת אלטריק חדאי: 33 חתי ראתני אלאתאן פמאלת עני הדה אלמרה אלתאלתה ולו לם תמל עני לקתלתך אלאן ובקיתהא[6]: 34 קאל לה קד אכטאת ולם אעלם אנך ואקף תלקאי פי אלטריק ואלאן פאן סאך מציי רגעת[7]: 35 קאל אמץ מע אלקום ואלקול אלדי אקולה לך קלה פקט פמצי מעהם: 36 פלמא סמע בלק במגי בלעם כרג תלקאה אלי קריה מואב עלי ארנון[8] אלתי פי טרפה: 37 פקאל בלק לבלעם אלם ארסל אליך מרה קבל הדה[9] לאדעוך לם לם תג[10] אלי אתראני לסת אקדר אן אכרמך: 38 קאל ואלאן אד קד צרת אליך

[1] רשב״ם: ברצון מתאוה לקללם.

[2] „ושם גדר ימין ושמאל״.

[3] „פעם שלישית״.

[4] „גלהמת״ ובכ״י י׳: תמרדת = מרדת בי.

[5] „ההרגלתיך״ וכן ת״א. עיין ראב״ע ומכלל יופי.

[6] „למה הכית אתונך זאת הפעם השלישית ואנכי יצאתי להטותך כי הדרך מלאה חתחתים לפני עד שראתני האתון ותט לפני זאת הפעם השלישית ולולי נטתה מפני״ וכו׳ ובק׳ מלות זה שלש פעמים תרגומו: תלאת ערכאת ובפ׳: הדה אלתאלתה אלדפעאה.

[7] „אם רע בעיניך לכתי אשובה״.

[8] „פ׳: עלי תכם ארנון״.

[9] „פעם אחת לפני זאת״.

[10] „למה לא באת״ עיין ראב״ע.

3 והד̇ר אלמואביון מן קבל אלקום ג̇דא אד̇ הם כת̇ירון וצ̇גרו מנהם:
4 פקאל לשיוך̇ מדין אלאן סילחס הד̇א אלג̇וק כל אנאם[1] חואלינא
כמא ילחס אלת̇ור כ̇צ̇ר אלצחרא ובלק אבן צפור מלכהם פי ד̇לך̇ אלוקת:
5 פבעת̇ ברסל אלי בלעם אבן בעור אלי פתורא אלתי עלי אלפראת[2] בלד
קומה לידעו בה קאילה הוד̇א אלקום אלד̇י כ̇רג̇ מן מצר קד גטא
ט̇אהר אלארץ̇ והו ג̇אלס מקאבלי: 6 ואלאן פתעאל אלענה לי אד̇ הו
אעט̇ם מני פלעלי אסתטיע אן אהארבה[3] ואטרדה ען בלדי[4] לאני
אעלם אן מן תבארכה מבארך ומן תלענה ילען: 7 פמצ̇י שיוך̇ מואב
ושיוך̇ מדין בפאלאת מעהם חתי ואפו בלעם פאכ̇ברוה בכלאם בלק:
8 קאל להם ביתו ההנא אללילה̈ ארד̇ עליכם ג̇ואבא כמא יקול אללה
לי פאקאם ריסא מואב ענד בלעם: 9 פואפא אמר אללה[5] בלעם
וקאל לה מפתתחא[6] מן האולי אלקום אלד̇ין ענדך: 10 קאל אן בלק
אבן צפור מלך מואב בעת̇ בהם[7] אלי: 11 יקול[8] אן אלקום אלד̇ין
כ̇רג̇ו מן מצר קד גטו ט̇אהר אלארץ̇ פאלאן תעאל סב̇הם לי פלעלי
אסתטיע אהארבהם פאטרדהם: 12 קאל לה לא תמץ̇ מעהם ולא תלען
אלקום פאנה מבארך: 13 פקאם בלעם באלגדאה̈ וקאל לריסא בלק
אמצ̇ו אלי בלדכם פאן אללה נהאני ען אן אמצ̇י מעכם[9]: 14 פקאם
ריסא מואב וג̇או אלי בלק וקאלו קד אבא בלעם אן יג̇י מענא: 15 ועאוד
בלק איצ̇א בעת̇ ריסא אג̇ל ואעט̇ם מן ד̇לך: 16 פג̇או אלי בלעם וקאלו
לה כד̇א קאל בלק אבן צפור לא[10] תמתנע מן אלמסיר אלי: 17 פאני
סאכ̇רמך ג̇דא וכל מא תקול לי אצנעה ותעאל פאלען לי האולי אלקום:
18 פאג̇אב בלעם קואד בלק וקאל להם לו אעטאני בלק מל ביתה
פצ̇ה̈ וד̇הבא לם אסתטע אן אתג̇אוז אמר אללה רבי פאעמל צגירה̈ או
כבירה̈: 19 ואלאן אקימו אנתם איצ̇א ההנא אללילה̈ חתי אנט̇ר מא
יעאוד אללה יכ̇אטבני בה: 20 פואפא אמר אללה בלעם לילא וקאל
לה אן כאן האולי אלקום ג̇או לידעוך פקם אמץ̇ מעהם לכן אלאמר

---

1) „כל הבריות“ ר״ל האדם והבהמה והצמחים.
2) „אשר על פרת“.
3) „אכה“ השתמש הפסוק בלשון רבים כפי מה שהעיר אלאמאנאת צד 89.
4) „מארצי“.
5) וכן תרגם אונקלוס „ואתא מימרא מן קדם ה׳“ וכן בפסוק כ׳.
6) ראב״ע: פתחון ותחלת דבור.
7) „שלחם אלי“.
8) „ויאמר“.
9) „מנע ממני שאלך עמכם“.
10) פ׳: לם = למה.

ומן דלך אלואד אלי דאת אלבנאים[1]: 20 ומן תם אלי אלואד אלדי פי
בלד מואב ענד ראס אלקלעה אלמטלעה[2]) עלי וגה אלסמאוה:
21 תם בעת אל אסראיל ברסל אלי סיחון מלך אלאמוריין קאילא:
22 אריד אן אגוז פי בלדך ולסנא נמיל אלי ציעה וכרם ולא נשרב מא
צהריג בל פי טריק אלגאדה נסיר אלי אן נגוז תכמך: 23 פלם ידע
סיחון אסראיל אן יגוז פי תכמה פגמע גמיע קומה וכרג תלקאהם אלי
אלברייה חתי ואפי יהץ פחארבהם: 24 פקתלה אסראיל בחד אלסיף
וחאז בלדה מן ארנון אלי יבק אלי בני עמון אד כאן תכמהם שדידא
עליה[3]): 25 ואכדו גמיע הדה אלקרי פסכנו אסראיל פי גמיע קרי
אלאמוריין פי חשבון ורסאתיקהא[4]): 26 ודלך אן חשבון הי מנבר סיחון[5])
מלך אלאמוריין והו כאן חארב מלך מואב אלאול פאכד גמיע בלדה מן
ידה אלי ארנון: 27 ולדלך יקול אלממתלון אדכלו אלי חשבון חתי תבנא
ותהיא קריה סיחון: 28 לאן נארא כרגת מן חשבון ולהיב מן קריה
סיחון פאכלת ער מואב ואצחאב ביע ארנון: 29 פוילך יא מואב כיף
בדת יא קום עבדת כמוש[6]) לקד געל בניה אסארי ובנאתה סביא לסיחון
מלך אלאמוריין: 30 וזאל סימאהם[7]) מן חשבון אלי דיבון ותוחש אלי
נפח אלתי ענד מידבא: 31 ולמא אקאם אסראיל פי בלד אלאמוריין:
32 בעת מוסי בקום ירומון יעזר פפתחו רסאתיקהא וקרצו אלאמורי
אלדי פיהא: 33 תם ולו פצעדו טריק אלבתניה פכרג עוג מלך אלבתניה
תלקאהם הו וגמיע קומה ללחרב אלי אדרעאת: 34 פקאל אללה למוסי
לא תכפה פאני מסלמה בידך וגמיע קומה ובלדה פאצנע בה כמא צנעת
בסיחון מלך אלאמוריין אלמקים פי חשבון: 35 פקתלוה ובניה וגמיע
קומה חתי לם יבק להם שריד וחאזו בלדה:

כב

1 תם רחלו בנו אסראיל פנזלו פי בידאת מואב אלתי עלי ארדן
יריחא: 2 ולמא ראי בלק אבן צפור גמיע מא צנע אסראיל באלאמוריין:

---

[1]) „אל בעלת בתי כנסיות".

[2]) „ומשם אל הגיא אשר בארץ מואב אצל ראש המגדל הנשקף על ארץ שממה" עיין ראב"ע. והגאון מתרגם כל אלו השמות לפי ענינם.

[3]) „כי היה גבולם חזק עליו" ר"ל לא יכלו בני ישראל לרשת את ארצו.

[4]) „וכפריה" עיי' רש"י וראב"ע.

[5]) נראה שענינו עיר מלוכה. ועיין פירוש בן בלעם למעלה י"ד.

[6]) „העם אשר עבדת כמוש" ק': יא קום. ובפ': שעב כמוש.

[7]) „ואבדו גדולתם מחשבון עד דיבון ושממה הארץ עד נפח". העתיק ונירם מלשון ניר (מלכים י"א ל"ח) ומלת ונשם מלשון שממה.

ונזלו פי אבת: 11 ורחלו מנהא ונזלו פי עיי אלמגאז[1] פי אלבריה אלתי עלי גהה מואב מן משרק אלשמס: 12 ורחלו מן תם ונזלו פי ואדי זרד: 13 ורחלו מן תם ונזלו פי גאנב אלארנון אלדי פי אלבריה אלכארג ען תכם אלאמוריין לאן ארנון הו אלחד בין מואב ואלאמוריין: 14 ולדלך יקאל פי כתאב פתוח[2] אללה מן דרדור אלקלזם ומן אלאודיה פארנון[3]: 15 ומצב אלאודיה אלדי מילה אלי עמארה ער ואסנאדה אלי תכם מואב: 16 ורחלו מן תם אלי אלביר והי אלביר אלתי קאל אללה למוסי ענהא אגמע אלקום חתי אעטיהם מאא: 17 חיניד אנשא אסראיל הדה אלאנשא פקאלו אצעדי יא ביר תגאובו להא[4]: 18 ביר חפרהא אלריסא וכראהא נבל אלקום ראסמוהא בוכאיאתהם[5] תם רחלו מן תלך אלבריה אלי דאת אלעטא[6]: 19 ומן דאת אלעטא אלי אלואד[7]

---

[1]) „ויחנו בעיי המעברות" ובכ"י י': בלאקע אלאגאזאת פ': וחטוא פי בלאקע אלגיזין = ויחנו בחורבות אשר בשתי גדות הנהר. עיי' רשב"ם.

[2]) פ': מלאחם.

[3]) „על כן יאמר בספר גבורות ה' ממשברי (ים) סוף ומהנחלים ארנון ושפך הנחלים וגו' ר"ל כשם שיסופר מגבורות השם בים סוף כן דברו מגבורותיו אשר הראה בנחלים. נראה שהגאון העתיק מלות „את והב" בענין הבא מלשון תרגום יונתן בן עזיאל בעלעולא דסגירותא. וזה לשון בן בלעם בפירושו על התורה: את והב בסופה דהב אלתרגום פיה עלי מא נקל אלאולון פי אן ואדי ארנון צנעת ללקום אעגובאת פיה ותבעה אלמפסר פקאל פי שרחה אן אלדראדר פאלקלזם ופי אלאודיה ארנון והדא אללפט כתיר מא ידרסה מן לם יערף מענאה וקד אוקפת פיה מדה חתי ראית פי בעץ כלאם אלערב אן אלדראדר אלמיאה אלגזירה פסח לי אנה עבר ען קול אלמדרש פי את והב בסופה געל סופה מתל ים סוף יעני אן מן אלמואצע אלתי צנע ללקום פיהא איאת ים סוף ופי אלאודיה ארנון ואלי הדא אשאר אלתרגום פי עד יעבר עמך ה' ואלנץ אנמא דהב אלי דכר חדוד בלד אלאמורי אלמחכום להם בה ליכרג מן דלך חדוד בלד מואב אסתתני עליהם בה כקולה אל תצר את מואב פקאל פי חשבון עיר סיחון וסאיר תלך אלחדוד אלדי דכר לימנע בהדא ען אלתערץ עלי שי מן בלד מואב אלא מא כרג קדימא מן אידיהם וצאר מלך אלאמורי כקולה ויקח את כל ארצו מידו עד ארנון. ובעברית: דעת התרגום היא לפי מה שמסרו הראשונים שבנחל ארנון נעשו נסים לעם והלך אחריו בעל הפתרון ואמר בתרגומו מן המים האדירים ים סוף ובנחלים ארנון ומלת אלדראדר (אשר תרגם בה והב) יבקש אותה זמן ארוך מי שאינו יודע ענינה וחפשתי אחריה איזה זמן עד שראיתי באחד מערב כי דראדר ענינה המים האדירים ונתברר לי שביאר לפי מה שנאמר במדרש את והב בסופה כמו בים סוף ר"ל שמן המקומות אשר נעשו בהם אותות לעם הם ים סוף ונחלי ארנון. ולזה רמז התרגם בפסוק עד יעבר עמך ה' (שמות ט"ו ט"ז והוסיף שם ית ארנונא). והפסוק לא כיון כי אם לזכור גבול ארץ האמורי הנתן להם להוציא ממנו תחומי ארץ מואב הנמנעים מהם כמו שאמר אל תצר את מואב ואמר על חשבון עיר סיחון ושאר התחומים אשר זכר להזהירם שלא יקחו כלום מארץ מואב חוץ מה שיצא מקודם מידם ונאחזו בו האמורים כאמרו ויקח את כל ארצו מידו עד ארנון.

[4]) וכן תרגם ותען שמות ט"ו כ"א ואגבתהם.

[5]) „המחוקקים אותה במשענותם".

[6]) „ואחר זה נסעו ממדבר אל בעלת המתנה" עיין התרגומים.

[7]) „אל הנחל".

וכ֗רג֗ אדום תלקאה בשעב עט֗ים ויד שדידה֗: 21 פלמא אבא אדום אן יתרך אל אסראיל אן יג֗וז פי תכ֗מה מאל ענה: 22 פרחלו מן רקים וג֗את ג֗מאעתהם אלי ג֗בל הור: 23 פקאל אללה למוסי והרון פי ג֗בל הור ענד תכ֗ם בלד אדום קאילא: 24 ינצ֗ם הרון אלי קומה פאנה לא ידכ֗ל אלבלד אלדי אעטיתה בני אסראיל במא קלת הין כ֗אלפתמא אמרי[1] פי מא אלכ֗צומה֗: 25 כ֗ד הרון ואלעזר אבנה ואצעדהמא אלי ג֗בל הור: 26 ואסלך֗ הרון ת֗יאבה ואלבסהא אלעזר אבנה והרון ינצ֗ם וימות הנאך: 27 פצנע מוסי כמא אמרה אללה פצעדו אלי ג֗בל הור בחצרה֗ אלג֗מאעה֗: 28 וסלך֗ מוסי ת֗יאב הרון ואלבסהא אלעזר אבנה ומאת הרון הנאך פי ראס ג֗בל הור[2] ונזל מוסי ואלעזר מן אלג֗בל: 29 פלמא ראת אלג֗מאעה֗ אן הרון קד מאת בכא עליה ת֗לאת֗ין יומא ג֗מיע אל אסראיל:

כא

1 ת֗ם סמע אלכנעאני מלך ערד אלמקים פי אלדארום באן בני אסראיל קד ג֗או טריק את֗רים פחארבהם וסבא מנהם סביא: 2 פנד֗ר אל אסראיל נד֗רא ללה וקאלו אן אסלמת האולי אלקום פי ידי ג֗עלת קראהם צואפי: 3 פסמע אללה דעא אל אסראיל ואסלם פי אידיהם אלכנעאני פג֗עלוה וקראה צואפי וסמי ד֗לך אלמוצ֗ע חרמה: 4 ת֗ם רחלו מן ג֗בל הור טריק בחר אלקלזם ליסתדירו בבלד אדום וצ֗ג֗רת נפוסהם פי אלטריק: 5 פתכלמו פי אללה ופי מוסי וקאלו לם אצעדתמאנא[3] מן מצר נמות פי אלבר ממא ליס כ֗בז ולא מא וקד צ֗ג֗רת נפוסנא מן אלטעאם אלכ֗פיף[4]: 6 פבעת֗ אללה פי אלקום חיאת מחרקה֗[5] לסעתהם פמאת מנהם קום כת֗ירון: 7 פג֗או אלקום אלי מוסי וקאלו קד אכ֗טאנא אד֗ תכלמנא פי אללה ופיך אדע אללה אן יזיל ענא אלחיאת פדעי להם מוסי: 8 פקאל אללה לה אצנע מחרקא וארפעה עלי עלם פכל מלסוע ילתפת לה תאיבא פיבקא[6]: 9 פצנע מוסי ת֗עבאנא מן נחאס וג֗עלה עלי עלם פכאן אד֗א אנסאן לדגה ת֗עבאן אלתפת תאיבא אלי ד֗לך בקי חיא: 10 ת֗ם רחל בנו אסראיל מן ת֗ם

---

1) „כאשר דברתי כאשר מריתם פי״.
2) „בראש הור ההר״.
3) עיין רש״י.
4) „בלחם הקלֹ״ עיין ראב״ע.
5) „השורפים״.
6) „וכל הנשוך אשר יפנה אליו בתשובה וחי״ עיין רש״י. וכן תרגם הגאון בפסוק ט׳.

יא ליתנא תופינא בופאה אכותנא בין ידי אללה: 4 ולם גיתמא בגוק אללה אלי הדא אלבר נמות פיה נחן ובהאימנא: 5 ולם אצעדתמאנא מן מצר פגיתמא בנא אלי הדא אלמוצע אלדי מוצע לא זרע פיה ולא תין וגפן ורמאן חתי מא לים ללשרב: 6 פאקבל מוסי והרון הארבין[1] מן בין ידי אלגוק אלי באב כבא אלמחצר פוקעא עלי וגוההמא פטהר נור אללה להמא: 7 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 8 כד אלעצאה וגוק אלגמאעה אנת והרון אכוך וקולא עלי אלצכר[2] בחצרתהם אן יכרג מאה פתכרג להם אלמא מן אלצכר ותסקיהם ובהאימהם: 9 פאכד מוסי אלעצא מן בין ידי אללה כמא אמרה: 10 וגוק מוסי והרון אלקום אלי חצרה אלצכר פקאל להם אסמעו יא עצאה מן הדא אלחגר נכרג לכם מאא[3]: 11 פרפע ידה וצרב אלצכר בעצאה מרתין פכרג מא כתיר שרבת מנה אלגמאעה ובהאימהם: 12 פקאל אללה למוסי והרון במא לא תומנאהם בי ותקדסאני בחצרה בני אסראיל כדאך לא תדכלא הדא אלגוק אלי אלבלד אלדי אקסמת בה להם[4]: 13 דלך מא אלכצומה אלדי כאצם בנו אסראיל רסולי רבהם בסבבה פתעטם פיהם[5]: 14 תם בעת מוסי ברסל מן רקים אלי מלך אדום קאילא כדא קאל אכוך אסראיל אנת אעלם בגמיע אלמצאיב אלתי נאלתנא: 15 ואן אבאינא נזלו מצר פאקמנא במצר מדה טוילה ואסי אלמצריון בנא ובאבאינא: 16 פדעונא אללה פסמע צותנא ובעת ברסול[6] אכרגנא מן מצר והא נחן פי קריה רקים פי טרף תכמך: 17 נריד אן נגוז פי בלדך ולסנא נמיל אלי ציעה ולא כרם ולא נשרב מא צהריג לבנא נסיר פי טריק אלגאדה לא נמיל ימינא ולא שמאלא אלי אן נגוז תכמך: 18 קאל לה אלאחמרי[7] לא תגז פי תכמי כילא באלסיף אכרג תלקאך: 19 קאל לה בנו אסראיל נצעד פי אלמחגה ואן שרבנא לך מאא נחן ומאשיתנא דפענא תמנה ולים אמר אלא אן נגוז פקט[8]: 20 קאל לא תגז כדאך

[1] ראב״ע: כדמות בורחים.

[2] „ודברתם על הסלע״ ענינו דברו אל העדה אודות הסלע שיתן מימו. ובפ׳ ללצכר = אל הסלע כמשמעו.

[3] „מהאבן הזאת נוציא לכם מים״ ולפי זה הה״א של המן אינה לשאלה ולתמה אלא לאמתת הדבר עיין רמב״ן ומכלל יופי. ובכ״י י׳: אמן = המן. ואפשר שלפי דעת הגאון משה חטא שה׳ לא צוה להכות את הסלע רק לדבר אליו.

[4] „אשר נשבעתי להם״ ובכ״י י׳: אעטיתהם כמשמעת הכתוב.

[5] „המה מי מריבה אשר בעבורם רבו בני ישראל את שני נביאי אלהיהם והראה להם גדולתו״ ועיין ויקרא י׳ ג׳.

[6] „נביא״ עיין רש״י.

[7] „האדמוני״ על שם עשו הוא אדום ועיין בראשית כ״ה, ל׳.

[8] הגאון לא העתיק מלת „ברגלי״.

טאהר רמאד אלבקרה̈ ויצ'עה כ'ארג' אלעסכר פי מוצ'ע טאהר ויכון לג'מאעה̈ בני אסראיל מחפוט'א למא אלנצ'ח[1]) והו ד'כוה̈: 10 ויגסל אלג'אמע רמאדהא ת'יאבה ויג'נם אלי אלליל ותכון לבני אסראיל וללגריב אלדאכ'ל פימא בינהם רסם אלדהר: 11 ומן דני במית מן ג'מיע אנפס אלנאס פליג'נם סבעה̈ איאם: 12 והו יתד'כא מנה פי אליום אלת'אלת' ופי אליום אלסאבע פיטהר ואן לם יתד'ך מנה פיהמא פלא יטהר: 13 פכל מן דנא במית מן נפוס אלנאס אלד'י ימות ולא יתד'כא פקד נג'ס מסכן אללה אן ד'כלה[2]) פינקטע ד'לך אלאנסאן מן בין אלג'וק[3]) אד' מא אלנצ'ח לם ירש עליה פהו נג'ס לד'לך ונג'אסתה עליה אבדא[4]): 14 והד'ה אלשריעה̈ אי אנסאן מאת פי כ'בא פכל מן דכ'ל אליה וג'מיע מא פיה ינג'ס סבעה̈ איאם: 15 וכל אנא מפתוח מא ליס עליה צמאם מקיד פהו נג'ס: 16 וכל מן דנא עלי וג'ה אלצחרא בקתיל סיף או מית או עט'ם אנסאן או קבר ינג'ס סבעה̈ איאם: 17 וליוכ'ד' לה מן רמאד[5]) חריק אלד'כוה̈ ויצב עליה מאא מן נביע פי אנא: 18 ויאכ'ד' רג'ל טאהר שיא מן צעתר[6]) ויג'מסה פי ד'לך אלמא וינצ'ח מנה עלי אלכ'בא ועלי ג'מיע אלאניה̈ ואלנפוס אלתי כאנת פיה ועלי אלדאני באלעט'ם או באלקתיל או אלמית או אלקבר: 19 כד'אך ינצ'ח אלטאהר עלי אלנג'ס פי אליום אלת'אלת' ואלסאבע פאד'א ד'כאה פי אליום אלסאבע[7]) גסל ת'יאבה ורחץ באלמא וטהר באלעשי: 20 ואי רג'ל תנג'ס ולם יתד'ך פינקטע ד'לך אלאנסאן מן בין אלג'וק למא נג'ס מקדס אללה אד' דכ'לה ולם ינצ'ח עליה מא אלנצ'ח פהו נג'ס 21 ויכון להם הד'א רסם אלדהר ונאצ'ח מא אלנצ'ח יגסל ת'יאבה ומן לאמס מא אלנצ'ח ינג'ס אלי אלליל: 22 וכל מא לאמסה אלנג'ס ינג'ס פאן כאן אנסאן דנא בה פלינג'ס אלי אלליל:

כ

1 ת'ם ג'או בנו אסראיל אג'מעין[8]) אלי ברייה̈ צין פי אלשהר אלאול ואקאם אלקום פי רקים ומאתת הנאך מרים ודפנת ת'ם: 2 ולם יכן מא לג'מאעה̈ פתג'וקו עלי מוסי והרון: 3 ולמא כ'אצם אלקום מוסי קאלו

---

[1]) „למי הזיה" עיין רש"י.

[2]) „אם נכנס בו" עיין רש"י וכן תרגם למטה פסוק כ'.

[3]) „ונכרת האיש ההוא מתוך הקהל" כמו שאמר למטה פסוק כ'.

[4]) ראב"ע: תמיד. רש"י: אעפ"י שטבל.

[5]) הגאון העתיק כאלו נכתב „מאפר" באל"ף.

[6]) „מעט אזוב".

[7]) ספרי: וחטאו ביום השביעי ואח"כ וכבס בגדיו וגו'.

[8]) „כלם יחד" עיי' רש"י וראב"ע.

יחמלון וזרהם רסם אלדהר עלי מר אג̇יאלהם ופימא בין אסראיל לא ינחלו נחלה̈: 24 פאן עשור בני אסראיל אלתי ירפעונהא ללה רפיעה̈ ג̇עלתהא לללויאניין נחלה̈ פלד̇לך קלת להם פי מא בין בני אסראיל לא ינחלו נחלה̈: 25 וכלם אללה מוסי קאילא: 26 ומר אללויאניין וקל להם אד̇א תאכ̇ד̇ון מן בני אסראיל אלעשור אלתי ג̇עלתהא לכם מנהם בנחלתכם פארפעו מנהא רפיעה̈ ללה עשרא מן אלעשור: 27 וד̇לך אן תחסב לכם רפאיעכם כאלבר̈ לבני אסראיל מן אלבד̇אר[1] וכאלסלאפה̈ מן אלתג̇אר: 28 פכד̇אך תרפעו אנתם איצ̇א רפיעה̈ ללה מן ג̇מיע אעשארכם אלתי תאכ̇ד̇ונהא מן בני אסראיל ואעטו רפיעה̈ אללה מנהא להרון אלאמאם: 29 וליכן מא תרפעונהא ללה מן ג̇מיע עטאיאכם אג̇ודהא ואכ̇צהא מנהא[2]: 30 וקל להם[3] אד̇א רפעתם אג̇ודה מנה צאר אלבאקי לכם יא ליואניון כג̇לה̈ בני אסראיל מן אלבד̇אר ואלתג̇אר[4]: 31 וג̇איז אן תאכלה[5] פי כל מוצ̇ע אנתם ואהלכם לאנה אג̇רתכם בדל כ̇דמתכם פי כ̇בא אלמחצ̇ר: 32 ולא תחמלו ענה וזרא ענד רפעכם אג̇ודה מנה ואקדאס בני אסראיל לא תבד̇לוהא ולא תהלכו:

יט

1 ת̇ם כלם אללה מוסי והרון תכלימא: 2 הד̇א רסם אלשריעה̈ אלתי אמר אללה בהא מר בני אסראיל באן יאתוך בבקרה̈ צפרא צחיחה̈ מא לים פיהא עיב ממא לם יקע[6] עליהא ניר: 3 ואדפעוהא אלי אלעזר אלאמאם יכ̇רג̇הא כ̇ארג̇ אלעסכר וידבחהא בחצ̇רתה[7]: 4 ויאכ̇ד̇ מן דמהא באצבעה וינצ̇ח מקאבל וג̇ה כ̇בא אלמחצ̇ר מנה סבע מראר: 5 ויאמר בחרקהא[8] בחצ̇רתה ג̇לדהא מע לחמהא ודמהא ופרת̇הא: 6 ת̇ם יאכ̇ד̇ אלאמאם עוד ארז וצעתרא וצבג̇ קרמז וילקי ד̇לך אלי וסט חריקהא: 7 ויג̇סל ת̇יאבה הד̇א אלאמאם[9] ויר‍חץ̇ בדנה באלמא ובעד ד̇לך ידכ̇ל אלי אלעסכר וינג̇ס אלי אלמגיב: 8 ואלמחרקהא יג̇סל ת̇יאבה ויר‍חץ̇ בדנה באלמא וינג̇ס אלי אלמגיב: 9 ויג̇מע רג̇ל

[1] „כדגן לבני ישראל מן הגורן״ עיין רש״י.
[2] „ואשר תרימו לה׳ מכל מתנותיכם יהיה הטוב והמובחר שבהן״.
[3] ר״ל ללויים. עיין ספרי.
[4] „יהיה הנשאר לכם, הלויים, כתבואת בני ישראל מן הגורן והיקב״ עי׳ למעלה פסוק כ״ז.
[5] „ומותר לאכלו״ עיין ראב״ע.
[6] ובכ״י י׳: יטלע.
[7] ר״ל יצוה להוציאה מחוץ למחנה ושתשחט לפניו. רש״י: זר שוחט ואלעזר רואה.
[8] „ויצוה לשרפה״. ספרי: אחר שורף ואלעזר רואה.
[9] „הכהן הזה״ ר״ל המשליך את האזוב. עיין ספרי.

אמאמתכם לגמיע אמור אלמדבח ודאכל אלסגף ותכדמונה פקד געלת אמאמתכם כדמה מוהובה ואי אגנבי תקדם אליהא פליקתל: 8 תם כלם אללה הרון פקאל אני קד אעטיתך חפט רפאיעי מן גמיע אקדאס בני אסראיל[1] אעטיתהא לך מסחא[2] ולבניך רסם אלדהר: 9 הדא יכון לך מן כואץ אלאקדאס מן בעד אלמחרק[3] מן גמיע קראבינהם וברהם ודכותהם וקרבאן אלאתם אלדי יאתוני בה פהו מן כואץ אלאקדאס לך ולבניך: 10 ובכאץ אלטהר[4] תאכלה כל דכר יאכל מנה כדאך יכון לך קדסא: 11 והדה לך רפאיע עטאיאהם מן גמיע מחרכאת בני אסראיל לך אעטיתהא ולבניך ולבנאתך מעך רסם אלדהר וכל טאהר פי מנזלך יאכלהא: 12 וגמיע אגוד אלדהן ואלעציר ואלבר[5] אואילהא אלתי יגעלונהא ללה קד געלתהא לך: 13 ובכור כל מא פי ריאצהם אלתי יאתון בהא ללה תכון לך וכל טאהר פי מנזלך יאכלהא: 14 וגמיע צואף פי אל אסראיל יכון לך: 15 וכל אול בטן מן כל בשרי אלדי יקדמונה ללה מן אנסאן ובהימה יכון לך לכן יגב אן תפדי בכור אלנאס ובכור אלבהימה אלנגסה: 16 ופדא אלנאס[6] מן אבן שהר בקימתה כמסה מתאקיל פצה במתקאל אלקדס והו עשרון דאנקא: 17 פאמא בכור אלבקר ואלצאן ואלמאעז פלא תפדהא פאנהא מקדסה רש דמהא עלי אלמדבח וקתר שחומהא קרבאנא מקבולא מרציא ללה: 18 ולחמהא יכון לך כקץ אלתחריך וסאק אלימני יכון לך: 19 וסאיר רפאיע אלאקדאס אלתי ירפעונהא בנו אסראיל ללה געלתהא לך ולבניך ולבנאתך מעך רסם אלדהר עהד תבת אלדהר הו[7] ללה לך ולנסלך מן בעדך: 20 תם קאל אללה לה פי ריאצהם לא תנחל ולא יכן לך קסם פימא בינהם פאני קד געלת קסמך ונחלתך פימא בין בני אסראיל[8]: 21 ולבני לוי קד געלת כל עשר מן אל אסראיל נחלה בדל כדמתהם אלדין יכדמון כבא אלמחצר: 22 ולא יתקדם איצא בנו אסראיל אלי כבא אלמחצר פיהמלון וזרא ויהלכון: 23 ויכדם אלליואניון וחדהם[9] כבא אלמחצר והם

[1]) „את תרומתי מכל קדשי בני ישראל״.

[2]) נראה שר״ל מפני שנמשחת או מן היום שנמשחת ובויקרא ד׳ ל״ה העתיק מלת משחה חצה = חלק.

[3]) לאחר הקטרת האישים.

[4]) „ובמקום היותר טהור״ וזה בעזרה. ועיין רש״י.

[5]) „היותר טוב מן השמן והתירוש והדגן״ עיין התרגומים וראב״ע.

[6]) תרגם יונתן: ופרקוניה דבר נש.

[7]) „ברית קיימת לעולם היא״ עיין ריש״י ורשב״ם.

[8]) „אני נתתי חלקך ונחלתך בתוך בני ישראל״ עיין ת״א וספרי. ובכ״י י׳: קד געלת קראבין קסמך = אני נתתי קרבנותי חלקך.

[9]) „לבדם״.

עלי עצאה לוי לאנך אנמא תאכד עצא ואחדה לגמלה ביות אבאיהם[1]:
19 וצעהא פי כבא אלמחצר בין ידי אלשהאדה אלתי אהצרך הנאך:
20 פאלרגל אלדי אכתארה תפרע עצאה חתי אהדי ענ̇י תדמר בני
אסראיל אלדין הם מתדמרון עליכם: 21 פכלם מוסי בני אסראיל פדפע
אליה כל אשראפהם עצא מן כל שריף לביות אבאיהם אתנתא עשרה
עצא ועצאה הרון פימא בינהם[2]: 22 פוצעהא מוסי בין ידי אללה פי
כבא אלשהאדה: 23 פלמא כאן מן גד דכל מוסי אלי כבא אלשהאדה
פאדא קד פרעת עצאה הרון אלתי הי לבית לוי פאכרגת פרועא ונורת
נוארא ועקדת לוזא: 24 תם אכרג מוסי גמיע אלעצא מן בין ידי אללה אלי
גמיע בני אסראיל פנטר כל ואחד אלי עצאה פאכדהא[3]: 25 תם קאל
אללה למוסי רד עצא הרון בין ידי אלשהאדה תכון חפט עלאמה לדוי
אלכלף פיפנא תדמרהם עלי ולא יהלכון: 26 פצנע מוסי כמא אמרה
אללה מן דלך: 27 תם קאל בנו אסראיל למוסי הודא תופי מנא ובאד
מנא פכלנא האלכון[4]: 28 ואדא כאן כל מן תקדם אלי מסכן אללה
יהלך פהא נחן פאנון מתופון[5]:

יח

1 פקאל אללה להרון אנת ובנוך ואל אביך מעך תחמלון וזר
אלמקדס ואנת ובנוך מעך תחמלון וזר אמאמתכם: 2 ואיצא אכותך
סבט לוי סבט אביך קדמהם אליך פינצאפו אליך ויכדמוך ואנת ובנוך
מעך פקט[6] בין ידי כבא אלשהאדה: 3 ויחפטו מחפטך ומחפט גמיע
אלכבא ואמא אלי אניה אלקדס ואלי אלמדבח לא יתקדמו[7] בילא
יהלכו איצא הם ואיצא אנתם: 4 ואלמנצאפון אליך יחפטון[8] חפט כבא
אלמחצר וגמיע כדמתה ואגנבי לא יתקדם אליכם: 5 ותחפטון חפט
אלקדס וחפט אלמדבח ולא יכון זיאדה סכט עלי בני אסראיל: 6 פאני
קד אכדת אכותכם אללויאניין מן בין בני אסראיל וגעלתהא הבה
לכם ללה ליכדמו כדמה כבא אלמחצר: 7 ואנת ובנוך מעך תחפטון

---

[1]) „כי לא תקח רק מטה אחד לכל בתי אבותם״.
[2]) נראה שצ״ל בינהא.
[3]) „ויראו כל אחד מטהו ויקחהו״.
[4]) ר״ל הן גועו רבים ממנו ואבדו רבים ממנו ונירא פן נמות כלנו.
[5]) „הנה אנחנו תמנו וגוענו״.
[6]) ראב״ע: לבדכם ולא הלויים.
[7]) פ׳: ויחפטוא מחפטך ומחפט כל אלמטרב לכן לא יתקדמוא אלי אלה אלקדס ואלמדבח לילא ימותוא הם ואנתם.
[8]) „והנלוים עליך ישמרו״

הרבו מן שדה צותהם[1]) לאנהם קאלו כילא תבתלענא אלארץ:
35 ונאר כרגת מן ענד אללה ואחרקת אלמאיתין וכמסין אלרגל מקרבי
אלבכור:

יז

1 וכלם אללה מוסי קאילא: 2 מר אלעזר אבן הרון אלאמאם
באן ירפע אלמגאמר מן בין אלמהרקין[2]) וידרי אלנאר הנאך לאנהא
קד תקדסת: 3 פאמא מגאמר אולאיך אלמכטיין עלי נפוסהם פיצנעוהא
צפאיח רקאקא גשאא ללמדבח פאנהם למא קדמוהא בין ידי אללה קד
תקדסת ותציר עלאמה לבני אסראיל: 4 פאכד אלעזר אלאמאם
אלמגאמר אלנחאס אלתי קדמוהא אלמהרקון פארקוהא צפאיח ללמדבח:
5 דכרא לבני אסראיל לכי לא יתקדם רגל אגנבי מן ליס הו מן נסל
הרון ליבכר בבורא בין ידי אללה ולא יכון בקרח וגמועה כמא נזל
אללה עלי יד מוסי פיה[3]): 6 ותדמרת גמאעה בני אסראיל מן גד עלי
מוסי והרון קאילין אנתמא קתלתמא מן אמה[4]) אללה: 7 פלמא תגוקו
עליהמא אלתפתו אלי כבא אלמחצר פאדא בנור אללה קד טהר פי
אלגמאם[5]): 8 פתקדם מוסי והרון בין ידי כבא אלמחצר: 9 וכלם
אללה מוסי קאילא: 10 אן ארתפעתמא מן בין הדה אלגמאעה אפניתהם
בטרפה[6]) פוקעא עלי וגוההמא: 11 וקאל מוסי להרון כד אלמגמרה
ואגעל עליהא נארא מן פוק אלמדבח ואלק בכורא ואדהב בה מסרעא
אלי אלגמאעה ואסתגפר ענהם פאן אלסכט קד כרג מן בין ידי אללה
וקד בדא בהם אלצדאם: 12 פאכד דלך הרון כמא קאל מוסי והאצר
אלי וסט אלגוק פאדא באלובא קד אבתדא בהם פבכר אלבכור ואסתגפר
ענהם: 13 ווקף בין אלמותי ואלאחיא פאנחבס אלובא: 14 פכאן עדד
מן מאת בדלך אלובא ארבעה עשר אלפא וסבע מאיה סוי מן מאת
בסבב קרח: 15 ורגע הרון אלי מוסי אלי באב כבא אלמחצר וקד
אנחבס אלובא: 16 תם כלם אללה מוסי קאילא: 17 מר בני אסראיל וכד
מנהם עצא עצא לכל בית מן אשראפהם לביות אבאיהם יכון דלך אתנתא
עשרה עצא ואכתב אסם כל רגל עלי עצאה: 18 ואסם הרון פאכתבה

1) „לצעקת קולם" עיין רשב"ם.
2) „מבין השרפים" וכן תרגם אונקלס.
3) ר"ל כאשר גלה ה' דעתו למשה על קרח. עי' ראב"ע שהביא הפירוש הזה בשם י"א.
4) „מעם ה'" ובפ' נוסף: כלקא = אנשים.
5) „והנה כבוד ה' נראה בענן".
6) עיין למעלה ט"ז כ"א וההערה שם.

תתראֿס עלינא איצֿא תרוסא: 14 ואיצֿא לם תדכֿלנא אלי בלד יפיץֿ לבנא ועסלא ולא אעטיתנא נחלהֿ מן צֿיעהֿ וכרם פלו תהדדת האולאיך אלקום בקלע עיונהם לם נצר אליך[1]: 15 פאשתדֿ דֿלך עלי מוסי גדא פקאל אללהם לא תקבל בכורהם ודל בה עלי אני לם אסכֿר לאחדהם חמארא פצֿלא ען אני אסי אלי אחדהם[2]: 16 תֿם קאל מוסי לקרח אנת וגמועך אחצֿרו בין ידי אללה מע הרון גדא: 17 וליאכֿד כל רגל מגמרהֿ ואלקו עליהא בכורה וקדמוהא בין ידי אללה מאיתין וכמסין מגמרהֿ ואנת והרון כל ואחד מגמרתה: 18 פאכֿד כל ואחד מגמרתה וגעלו פיהא נארא ואלקו עליהא בכורא ווקפו עלי באב כבא אלמחצֿר ומוסי והרון: 19 וגוק עליהם קרח גמיע אלגמאעהֿ אלי באב כבא אלמחצֿר פטהר נור אללה לגמיעהם: 20 וכלם אללה מוסי והרון תכלימא: 21 אן אנפרזתמא מן בין הדֿה אלגמאעהֿ אפניתהם כטרפהֿ[3]: 22 פוקעא עלי וגוההמא וקאלא יא טאיק יא אלאה ארואח כל בשרי ארגל ואחד[4] יכטי ועלי כל אלגמאעהֿ תסכט: 23 וכלם אללה מוסי קאילא: 24 מר אלגמאעהֿ וקל להם ארתפעו ען חואלי מסכן קרח דתן ואבירם: 25 פקאם מוסי ומצֿי אלי דתן ואבירם ומצֿו מעה שיוך בני אסראיל: 26 פכלם אלגמאעהֿ וקאל להם אעתזלו מן אכביהֿ האולי אלקום אלטאלמין ולא תדנו בשי ממא הו להם כילא תנסאפו בגמיע כטאיאהם: 27 פארתפעו ען חואלי מסכן קרח דתן ואבירם והמא כרגא איצֿא פאנתצבא עלי באב כבאיהמא ונסאוהמא ובנוהמא ואטפאלהמא[5]: 28 פקאל מוסי בהדֿה תעלמון אן אללה בעתֿ כי אן אעמל גמיע הדֿה אלאעמאל ולים מן תלקא נפסי: 29 אן מאת האולי אלקום במות כל אלנאס וטולבו במטאלבתהם פלים אללה בעתֿ בי: 30 ואן כֿלק אללה כֿלקא אן תפתח אלארץֿ פאהא פתבתלעהם וגמיע מא להם פינזלון אחיא אלי אלתֿרי עלמתם אן האולי אלקום קד עצו אללה: 31 פכאן ענד פראגה מן קול הדֿא אלכלאם אנשקת אלארץֿ אלתי תחתהם: 32 ופתחת אלארץֿ פאהא פאבתלעתהם וביותהם וכל אנסאן לקרח וגמיע אלסרח: 33 פנזלו הם וגמיע מאלהם אחיא אלי אלתֿרי ותגטת עליהם אלארץֿ ובאדו מן בין אלגוק: 34 וגמיע בני אסראיל אלדֿין חואליהם

1) „אף כי תפחידם לעקר עיני האנשים ההם".

2) „אל תקבל קטרתם ויודע בזה שאני לא העמסתי משא על חמור אחד מהם ואף כי הרעותי את אחד מהם".

3) „אם תבדלו מתוך העדה הזאת אכלה אותם" וכמו זה תרגם למטה י"ז י' ועי' תרגום הגאון שמות ל"ב י'.

4) כן הוא בכ"י י' ובפ' אבל בק': אלרגל אלואחד.

5) בכ"י י' ובפ' נוסף: לירו מא יכון = לראות מה יהיה.

כ̇ארג̇ אלעסכר: 36 פא̇כ̇רג̇וה כ̇ארג̇ אלעסכר ורג̇מוה באלחג̇ארה̈ חתי
מאת כמא אמר אללה מוסי: 37 וקאל אללה למוסי קאילא: 38 מר
בני אסראיל וקל להם אן יצנעו להם ד̇ואבה̈ עלי אכנאף אזרהם[1]) עלי
מר̈ אג̇יאלהם ויג̇עלו עלי ד̇ואבה̈ אלכנף סלך אסמאנג̇ון: 39 פיכון ד̇לך
לכם ד̇ואבה̈ ט̇אהרה̈[2]) תרוהא פתד̇כרו ג̇מיע וצאיא אללה ותעמלוהא
ולא תרומו אתבאע קלובכם ועיונכם אלתי אנתם טאגון וראהא:
40 לכי תד̇כרו ד̇לך דאימא[3]) ותעמלו ג̇מיע וצאיאי פתכונו מקדסין
לאלאהכם: 41 אנא אללה רבכם אלד̇י אכ̇רג̇תכם מן בלד מצר
לאכון לכם אלאהא אנא אללה רבכם אלדאים אלבקא[4]):

טז

1 ותקדּם[5]) קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ודתן ואבירם אבנא
אליאב ואון בן פלת בנו ראובן: 2 פוקפו אמאם מוסי ואנאס מן בני
אסראיל מאיתאן וכ̇מסון אשראף אלג̇מאעה̈ דעאה̈ מחצ̇ר ד̇וו אסמא:
3 פתג̇וקו עלי מוסי והרון וקאלו להמא חסבכמא ריאסה̈[6]) אד̇ אלג̇מאעה̈
כלהם מקדסון ופימא בינהם נור אללה פמא באלכמא תתשרפאן עלי
ג̇וק אללה: 4 פסמע ד̇לך מוסי ווקע עלי וג̇הה[7]): 5 פכלם קרח וכל
ג̇מועה[8]) וקאל להם גדא יערף אללה מן הו לה ומן אלמקדס פיקרבה אליה
ומן יכ̇תארה יקרבה אליה: 6 אצנעו כלה̈ כ̇דו מג̇אמר קרח וכל ג̇מועה:
7 ואג̇עלו עליהא נארא ואלקו פיהא בכ̇ורא בין ידי אללה גדא פאי̈ רג̇ל
אכ̇תארה אללה פהו אלמקדס חסבכם ד̇לך יא בני לוי: 8 ת̇ם קאל
מוסי להם[9]) אסמעו יא בני לוי: 9 אקליל ענדכם אד̇ אפרזכם אלאה
אסראיל מן ג̇מאעתהם פקרבכם אליה לתכ̇דמו כ̇דמה̈ מסכנה ותקפו
בין ידי אלג̇מאעה̈ תכ̇דמונהם: 10 פבד̇אך קרבך וסאיר אכ̇ותך בני לוי
מעך חתי טלבתם אלאמאמה̈ איצ̇א: 11 לד̇לך אנת וכל ג̇מועך
אלמג̇תמעון עלי אללה והרון מן הו חתי תתדמרו עליה: 12 ת̇ם בעת̇
מוסי ידעו בדתן ואבירם אבני אליאב פקאלא לא נצעד: 13 אקליל מא
אצעדתנא מן בלד יפיץ̇ אללבן ואלעסל לתקתלנא פי אלבר חתי

1) „הבגד העליון".

2) רשב"ם: הציצית הזה יהיה לכם לראייה".

3) „למען תזכרו זה תמיד".

4) „החי לעד". — 5) „ויקרב".

6) וכן תרגם יונתן: סגי לכון רבנותא.

7) בכ"י י' ובפ': ילתמס אלותי = לבקש חזון.

8) דע שבכל הפרשה הזאת הגאון השתמש במלת ג̇מוע לעדת קרח ובמלת ג̇מאעה לעדת ישראל.

9) „ויאמר משה להם" ר"ל לקרח ולכל עדתו.

מעכם או סכן פימא בינכם עלי מר̈ אג̇יאלכם פעמל קרבאנא אראד אן יכון מקבולא מרצ̇י̈א ללה פכמא תצנעון כד̇אך יצנע: 15 יאי̈הא אלג̇וק[1] רסם ואחד לכם וללג̇ריב אלדכ̇יל רסם אלדהר עלי מר̈ אג̇יאלכם כמא אן אלג̇ריב מת̇לכם בין ידי אללה: 16 כד̇אך שריעה̈ ואחדה̈[2] והכם ואחד יכון לכם וללג̇ריב אלדכ̇יל פימא בינכם: 17 ת̇ם כל̈ם אללה מוסי קאילא: 18 מר בני אסראיל וקל להם אד̇א דכ̇לתם אלי אלבלד אלד̇י אנא מדכ̇לכם אליה: 19 פמתי מא אכלתם מן טעאמה פארפעו רפיעה̈ ללה: 20 או̈ל עג̇ינכם ג̇רדקה̈ תרפעוהא רפיעה̈ כרפיעה̈ אלבד̇אר כד̇אך תרפעוהא: 21 וכד̇אך מן או̈ל עג̇ינכם תג̇עלו ללה רפיעה̈ עלי מר̈ אג̇יאלכם: 22 ואן סהותם פלם תעמלו הד̇ה אלוצאיא אלתי אמר אללה בהא מוסי: 23 מת̇ל ג̇מיע מא אמר אללה בה עלי יד מוסי מן יום אבתדי באלאמר[3] והלם אלי אג̇יאלכם: 24 פאן כאן אלסהו ען עיון אלג̇מאעה̈[4] פליצנעו רת̇א מן אלבקר צעידה̈ מקבולא מרצ̇י̈א ללה ומעה בר̈ ומזאג̇ כמא יג̇ב ועתוד מן אלמאעז ללד̇כוה̈: 25 ויסתג̇פר אלאמאם ען ג̇מאעה̈ בני אסראיל פיג̇פר להם אד̇ ד̇לך סהו והם פאתו בצעידתהם[5] קרבאנא ללה וד̇כותהם בין ידי אללה עלי סהוהם: 26 פיג̇פר לג̇מאעה̈ בני אסראיל וללג̇ריב אלדכ̇יל פימא בינהם אד̇ ג̇מיע אלקום עלי סהו: 27 ואן אכ̇טא אנסאן ואחד כד̇לך סהוא פליקר̈ב שאה̈ אבנה̈ סנתהא ללד̇כוה̈: 28 פיסתג̇פר אלאמאם ען ד̇לך אלאנסאן אלסאהי עלי מא אכ̇טא סהוא בין ידי אללה פיג̇פר לה ויצפח ענה: 29 אלצריח מן בני אסראיל ואלג̇ריב אלדכ̇יל פימא בינהם שריעה̈ ואחדה̈ תכון לכם למן יכ̇טי סהוא: 30 ואי̈ אנסאן צנע ד̇לך ביד רפיעה̈ מן אלצריח ואלדכ̇יל פהו קד̇ף רבה וינקטע ד̇לך אלאנסאן מן בין קומה: 31 למא אזדרא בכלאם אללה ופסך̇ עהדה[6] פינקטע ד̇לך אלאנסאן אנקטאעא ווזרה עליה: 32 ולמא אקאם בנו אסראיל פי אלבר̈ וג̇דו רג̇לא יחתטב חטבא פי יום אלסבת: 33 פקד̈מוה אלד̇ין וג̇דוה יחתטב חטבא אלי מוסי והרון וסאיר אלג̇מאעה̈: 34 ווצ̇עוה פי אלחבס לאנה לם יפסר̈ להם מא יצנע בה: 35 פקאל אללה למוסי יקתל אלרג̇ל קתלא וד̇לך אן ירג̇מוה באלחג̇ארה̈ ג̇מיע אלג̇מאעה̈

---

1) „אתם הקהל" הה"א הוא לקריאה. עי' ראב"ע שהשיג על העתקת הגאון בשם י"א.

2) „כמו שהגר הוא ככם לפני ה' כן תהיה לכם תורה אחת".

3) „ככל אשר צוה וכו' מיום אשר החל לצוות".

4) נראה שכוון אל הקהל ששגה לפי שראשי העדה ושופטיה לא הורו כהוגן. עי' רש"י.

5) „עולתם" וכן איתא בספרי קרבנם אשה לה' זו עולה.

6) „בריתו". פ': וציתה = מצותו.

פראמו אלבלד: 39 ולמא כלם מוסי בהדא אלכלאם גמאעה בני אסראיל
חזן אלקום גדא: 40 ואדלגו באלגדאה פצעדו אלי ראס אלגבל וקאלו
הא נחן צאעדון אלי אלמוצע אלדי אמרנא אללה[1] פקד אכטאנא:
41 קאל להם מוסי יא קום לא תתגאוזו אמר אללה פאנהא לא תנגח:
42 לא תצעדו פאן אללה ליס הו מעכם ולא תנצדמו בין ידי אעדאיכם:
43 לאן אלעמאלקיין ואלכנעאניין תם בין ידיכם פתקעון באלסיף לאנכם
רגעתם ען טאעה אללה ולא יכון אללה מעכם: 44 פאעתדו וצעדו[2]
אלי ראס אלגבל וצנדוק עהד אללה ומוסי לם יזולא מן וסט אלעסכר:
45 פנזל אלעמאלקיון ואלכנעאניון אלמקימון פי דלך אלגבל פצרבוהם
וטרדוהם[3] אלי חרמה:

טו

1 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 2 מר בני אסראיל וקל להם
אדא דכלתם אלי בלד סכנאכם אלדי אנא מעטיכם הנאך: 3 פקרבתם
קרבאנא ללה צעידה או דביחא תסויג נדר או תברעא או פי אעיאדכם
וארדתם אן יכון מקבולא מרציא ללה מן אלבקר או מן אלגנם:
4 פליקרב צאחב דלך אלקרבאן מעה ללה[4] מן אלבר עשר סמיד
מלתות ברבע קסט דהן: 5 וכמרא ללמזאג רבע קסט תצנעהא מע
אלצעידה או מע אלדבח ללחמל אלואחד: 6 וללכבש[5] פקדם מן אלבר
עשרין מן סמיד מלתות בתלת קסט דהן: 7 וכמרא ללמזאג תלת קסט
תקרבה מקבולא מרציא ללה: 8 ואן צנעת מן אלבקר צעידה או דבחא
תסויג נדר או סלאמה ללה: 9 פליקרב מעה מן אלבר תלאתה עשור מן
סמיד מלתות בנצף קסט דהן: 10 וכמרא קרבה ללמזאג נצף קסט
קרבאנא מקבולא מרציא ללה: 11 כדא יצנע מע כל תור ומע כל
כבש ומע כל ראס מן אלחמל או מן אלמאעז: 12 בחסב אחצא מא
תקרבון כדאך אצנעו מע כל ואחד מן אלמחציין: 13 כדא יצנע כל
צריחי אדא קרב קרבאנא מקבולא מרציא ללה: 14 ואי דכיל דכל

1) פ׳ הוסיף: באלצעוד אליה = לעלות בו.

2) „ויכינו עצמם ויעלו" ואפשר שענינו כמו פתעדו = ויעברו על דבר ה׳. ובעל העושר פירש נתגאו וזדו וזה דומה לדברים א׳ מ״ג: ותזידו לעלות ההרה. ואונקלס תרגם כאן וארשעו כמו שתרגם שם ותזידו.

3) פ׳: וחטמוהם ענין שבירה. עי׳ מכלל יופי וכן תרגם הגאון וכתותי (תהלים פ״ט כ״ד).

4) המשך הפסוקים הוא: כי תבאו וכו׳ וכי תעשו וכו׳ ותרצו שיהיה קרבנכם לריח ניחוח יקריב המקריב עם הקרבן סלת עשרון וכו׳.

5) „ולאיל". רש״י: ואם איל הוא.

ואיאתי אלתי צנעתהא פי מצר ופי אלבר ואמתחנוני הדה אלמרה אלעאשרה[1]) ולם יקבלו אמרי: 23 אן ראו[2]) אלבלד אלדי אקסמת עליה לאבאיהם וכדלך כל מן יעציני לא יראה[3]): 24 ואמא עבדי כלב פגזא מא כאן לה ראי אכר אתבע בה טאעתי לאדכלנה אלבלד אלדי צאר אליה ולנסלה יורתה: 25 ואלאן פאלעמאלקיון ואלכנעאניון מקימון פי אלמרג פולו פי גד וארחלו אלי אלבריה אלי טריק בחר אלקלזם[4]): 26 תם כלם אללה מוסי והרון תכלימא: 27 אלי כם אבקי הדה אלגמאעה אלרדיה אלתי דמרת אלאמה עלי[5]) ולקד סמעת תדמר בני אסראיל אלדי תדמרו עלי: 28 אלא קל להם ובקאי אלדאים יקול אללה אן לם אצנע בכם כמא קלתם בחצרתי: 29 ופי הדא אלבר תקע אגסאדכם מן כל מעדוד ומחצי מנכם[6]) מן אבן עשרין סנה פצאעדא כמא תדמרתם עלי: 30 ואן אנתם דכלתם אלבלד אלדי אקסמת באמרי[7]) אסכנכם פיה אלא כלב בן יפנה ויהושע בן נון: 31 ואטפאלכם אלדין קלתם[8]) אנהם יצירון גנימה פאני אדכלהם חתי יערפו אלבלד אלדי זהרתם פיה: 32 ואמא אגסאדכם אנתם פתקע פי הדא אלבר: 33 ובנוכם יקימון תאיהין פי אלבר ארבעין סנה פירמון[9]) טגיאנכם אלי פנא אגסאדכם פיה: 34 באחצא אלאיאם אלתי רמתם פי אלבלד ארבעין יומא לכל יום סנה תחמלון אוזארכם אלי תמאם ארבעין סנה[10]) פתערפון מוצע אענאתי[11]): 35 אנא אללה קלת דלך ואצנעה[12]) בגמיע הדה אלגמאעה אלרדיה אלמגתמעה עלי פי הדא אלבר יפנון באלמות: 36 ואלרגאל אלדין בעת בהם מוסי לירומו אלבלד פרגעו ודמרו עליה אלגמאעה ואכרגו שנאעה עלי אלארץ: 37 פמאת אולאיך אלרגאל אלדין אכרגו שנאעה רדיה עלי אלבלד באלצדאם בין ידי אללה: 38 ויהושע בן נון וכלב בן יפנה עאשא מן גמלה אלרגאל אלדין מצו

---

[1]) „בפעם העשירית״ עיין ערכין ט״ו א׳ ששם נמנו העשרה נסיונות.

[2]) פ׳: לא ראו = לא יראו.

[3]) „וכל אשר ינאצני״ ר״ל מבניהם עיין ראב״ע. פ׳: וכל מן עצאני לשעבר.

[4]) „ועתה העמלקי וכו׳ לכן פנו״ וכו׳.

[5]) „עד מתי אשאיר את העדה הזאת (ר״ל את המרגלים) המלינים את העם עלי״ עיין רש״י.

[6]) „מכל פקוד ונמנה מכם״.

[7]) ת״א: די קיימית במימרי.

[8]) ובכ״י י׳: תוהמתם = חשבתם.

[9]) העושר: יגידו וישיחו את זנותכם.

[10]) ר״ל עוד ל״ט שנה שכבר היו רועים במדבר שנה אחת עיין אלאמאנאת צד 213 ואנמא כאנת ל״ט = ולא היו כי אם ל״ט.

[11]) ר״ל וידעתם מי הוא הגורם שאני אשבור את שבועתי ואבטל דברי עי׳ ראב״ע ומכלל יופי.

[12]) „דברתי ואעשה זאת״.

אלבלד פנקע באלסיף ויציר נסאנא ואטפאלנא גנימה̈ אלא אן אלאצלח
לנא אלרגוע אלי מצר: 4 ת̇ם קאל בעצ̇הם לבעץ̇ נול̇י ריסא ונרגע
אלי מצר: 5 פוקע מוסי והרון עלי וגוההמא בחצ̇רה̈ גוק גמאעה̈ בני
אסראיל: 6 ויהושע בן נון וכלב בן יפנה מן ראימי אלבלד כ̇רקא
ת̇יאבהמא: 7 וקאלא לגמאעה̈ בני אסראיל קאילין אלבלד אלד̇י מררנא
פיה לנרומה בלד ג̇יד ג̇דא ג̇דא: 8 אן כאן ללה מראד פינא אדכ̇לנאה
ווהבה לנא בלד יפיץ̇ אללבן ואלעסל: 9 אמא עלי אללה פלא תתדמ̇רו
ולא תכ̇אפו אהל אלבלד פאנהם טעאמנא וסיזול ט̇להם ענהם[1]) ואללה
מענא פלא תכ̇אפוהם: 10 פכ̇אד גמיע אלשעב אן ירגמוהמא[2])
באלחגארה̈ ת̇ם ט̇הר נור אללה פי כ̇בא אלמחצ̇ר לגמיע בני אסראיל:
11 פקאל אללה למוסי אלי כם יעצונני האולי אלקום ואלי כם לא
יומנון בי מע גמיע אלאיאת אלתי צנעתהא פימא בינהם: 12 יסתחקון
אן אצ̇רבהם[3]) באלובא ואקרצ̇הם ואגעלך אמה̈ אעט̇ם ואכת̇ר מנהם:
13 קאל מוסי ללה פיסמע ד̇לך אלמצריון אלד̇ין אצעדת האולי אלקום
מן בינהם בקדרתך: 14 פיקולון מע אהל הד̇א אלבלד אלד̇ין סמעו אנך
אללה נורך פימא בין האולי אלקום עינא בעין ירונה וגמאמך מקים
עליהם[4]) ובעמוד גמאם תסיר בין ידיהם נהארא ובעמוד נאר לילא:
15 פאד̇א קתלתהם אגמעין כרגל ואחד קאל גמיע אלאמם אלד̇ין סמעו
אכ̇באר̇ך הד̇ה קאילין: 16 ממא לם יטק אלרב אן ידכ̇ל האולי אלקום
אלבלד אלד̇י ועדהם בה[5]) קתלהם פי אלבר̇: 17 ואלאן יתב̇ין עט̇ם
קדרתך יא רב כמא קלת לי[6]): 18 אנך אללה טויל אלאמהאל כת̇יר
אלפצ̇ל גאפר אלד̇נב ואלג̇רם ויברי ולא יברי מטאלב בד̇נוב אלאבא
מע אלבנין ואלת̇ואלת̇ ואלרואבע[7]): 19 אצפח ד̇נב האולי אלקום בכת̇רה̈
פצ̇לך וכמא אחתמלת להם מן מצר ואלי אלאן: 20 קאל אללה קד
צפחת ענהם אלמעאג̇לה̈ כמא סאלת[8]): 21 ולכן ובקאי אלדאים ונורי
אלד̇י ימלא גמיע אלארץ̇: 22 אן גמיע אלרג̇אל אלד̇ין ראו כרמי

[1]) „ויסור צלם מעליהם".
[2]) ר"ל וכמעט רגמו אותם.
[3]) ר"ל חייבים הם וראוים שאכה אותם.
[4]) „ויאמרו עם יושבי הארץ הזאת אשר שמעו כי אתה ה' אשר הם רואים עין בעין אורך בקרב העם הזה ועננך וכו'".
[5]) „אשר הבטיח להם" ולא תרגם מלת נשבע כדרכו מפני שהמאמר הזה בפי הגוים יושבי הארץ.
[6]) „ועתה יראה גודל גבורתך ה' כאשר דברת לי".
[7]) עיין שמות ל"ד ז'.
[8]) רשב"ם: עכשיו. ר"ל שאאריך אפי להם ולא אכם בדבר מיד.

ותשדׂדו ולדׂו מן תמרהא והדׂא אלפצל אׂיאם בכור אלענב: 21 פצעדו וראמו אלבלד מן ברׂיה צין אלי רחוב אלי חמאה: 22 פצעדו אוׂלא[1] אלי אלדארום וגׂאו[2] אלי חברי ותׂם אחימן וששי ותלמי בנו אלגׂבאברה וכאנת חברי קד בנית קבל צען מנבר[3] מצר בסבע סנין: 23 וגׂאו אלי ואדי אלענקוד וקטעו מן תׂם חבלה וענקוד ענב ואחדא וחמלוה באלדהק פימא בין אתׂנין ומן אלרמאן ומן אלתין: 24 פלדׂלך סמי אלמוצׂע ואדי אלענקוד בסבב אלענקוד אלדׂי קטעוה מן תׂם בנו אסראיל: 25 ורגׂעו מן ריאם אלבלד בעד ארבעין יומא: 26 וסארו חתי גׂאו אלי מוסי והרון וסאיר גׂמאעה בני אסראיל אלי בריׂה פארן אלי רקים פאגׂאבוהמא באלכׂבר וסאיר אלגׂמאעה ואורוהם תׂמר אלארץׂ: 27 וקצׂו עליה וקאלו צׂרנא אלי אלבלד אלדׂי בעתׂת בנא אליה והקׂא[4] אנה יפיץׂ אללבן ואלעסל והדׂא תׂמרה: 28 כׂלא אן אלקום אלמקימין בה עזיזון ואלקרי חזינה עטׂימה גׂדא ואיצׂא אולאד אלגׂבאברה ראינאהם תׂם: 29 ואלעמאלקה מקימון פי בלד אלדארום ואלחתיון ואליבוסיון ואלאמוריון סכׂאן פי אלגׂבל ואלכנעאני סאכן עלי אלבחר ועלי שאטי אלארדן: 30 פאסכת כלב אלקום אלי קול מוסי[5] וקאל בל נצעד צׂעודא ונחוזהם פאנא נטיקהם: 31 ואלקום אלדׂין מצׂו מעה קאלו לא נטיק אן נצעד אלי אלקום לאנהם אשד מנׂא: 32 ואכׂרגׂו שנאעה[6] עלי אלבלד אלדׂי ראמוה אלי בני אסראיל וקאלו אלבלד אלדׂי מררנא בה פרמנאה הו בלד יהלך אהלה וגׂמיע אלקום אלדׂין ראינאהם פיה דׂוו מסאחה: 33 וראינא תׂם אלעלוגׂ[7] בני אלגׂבאברה מן עלוגׂהם פצרנא פי עיוננא כאלגׂראד וכׂדאך כנׂא פי עיונהם:

יד

1 פרפעת אלגׂמאעה באצואתהם ובכו פי תלך אללילה: 2 ותדמׂר עלי מוסי והרון גׂמאעה בני אסראיל וקאלו להם יא ליתנא מתנא פי בלד מצר יא ליתנא מתנא פי הדׂא אלברׂ: 3 ולם ידכׂלנא אללה דׂלך

[1]) „ויעלו בראשונה״.
[2]) „ויבאו״ ולא כפי׳ התלמוד (סוטה ל״ד) שכלב לבדו בא אל חברון.
[3]) כן הוא בכ״י י׳. ובפ׳ הסרה מלת צען ובק׳: פסטאט מצר והוא חלק מעיר אלקאהרה.
[4]) „ובאמת״.
[5]) „השתיק את העם (לשמוע) אל דבר משה״.
[6]) ובכ״י י׳ נוסף רדיה = רעה.
[7]) הוראת זאת המלה היא אנשים גסים ובורים בלי כל אמונה. ובבראשית ו׳ ד׳ תרגם אלגבאברה = הגבורים והענקים.

פי עבדי מוסי: 9 פאשתדّ גצׄב אללה עליהמא וארתפע נורה: 10 פבמא זאל אלגמאם ען אלכׄבא פאדׄא במרים ביצׄא כאלתׄלג[1]) פלמא אלתפת הרון אלי מרים פאדׄא בהא ברצא: 11 פקאל למוסי יא סידי לא תגׄעל עלינא כׄטיה פימא גׄהלנא[2]) ואכׄטאנא: 12 ולא תבק הדׄה כסקט[3]) כׄרגׄ מן בטן אמה וקד תהראׄ נצף גסמה: 13 פדעי מוסי רבה קאילא אללהם פאשפהא: 14 פקאל אללה לה ולו אן אבאהא בצק פי וגׄההא אלם יגׄב אן תסתחי מנה סבעה איאם פלתקף כדׄאך כׄארגׄ אלעסכר ובעד דׄלך תנצׄם אליה: 15 פוקפת מרים כׄארגׄ אלעסכר סבעה איאם ולם ירחל אלקום אלי אנצׄמאמהא: 16 ובעד דׄלך רחלו אלקום מן חצרות ונזלו פי בריה פארן:

יג

1 תׄם כלם אללה מוסי תכלימא: 2 אבעתׄ ברגׄאל ירומו בלד כנעאן אלדׄי אנא מעטיה לבני אסראיל רגׄלא ואחדא מן סבט אבאיה תבעתׄו בה כל שריף מנהם: 3 פבעתׄ בהם מוסי מן בריה פארן עלי קול אללה וכלהם רגׄאל רוסא בני אסראיל: 4 והדׄה אסמאוהם מן סבט ראובן שמוע בן זכור: 5 ומן סבט שמעון שפט בן חורי: 6 ומן סבט יהודה כלב בן יפנה: 7 ומן סבט יששכר יגאל בן יוסף[4]): 8 ומן סבט אפרים הושע בן נון: 9 ומן סבט בנימן פלטי בן רפוא: 10 ומן סבט זבולן גדיאל בן סודי: 11 ומן סאיר סבט יוסף ומן סבט מנשה גדי בן סוסי: 12 ומן סבט דן עמיאל בן גמלי: 13 ומן סבט אשר סתור בן מיכאל: 14 ומן סבט נפתלי נחבי בן ופסי: 15 ומן סבט גד גאואל בן מכי: 16 הדׄה אסמא אלרגׄאל אלדׄין בעתׄ בהם מוסי לירומו אלבלד וסמי מוסי הושע בן נון יהושע: 17 ולמא בעתׄ בהם מוסי לירומו בלד כנעאן קאל להם אצעדו אולא אלי אלדארום תׄם אצעדו אלי אלגׄבל[5]): 18 ואנטׄרו אלבלד מא הו ואלקום אלמקימין בה אשדיד הו אם מסתרךׄ אקליל הו אם כתׄיר: 19 ומא אלארץׄ אלתי הו סאכנהא אגׄידה הי אם רדיה ומא אלקרי אלתי הו סאכנהא אפי ארבאץׄ אם פי חצון: 20 ומא היה אלארץׄ[6]) אהי סמינה אם הזלי והל פיהא שגׄר מגרוס[7]) אם לא

[1]) ת״א: חורא כתלגא.

[2]) וכן תרגם נואלו ישעיה י״ט י״ג מלשון אולת וסכלות.

[3]) „כנפל" ועיין ראב״ע.

[4]) ואפשר שלא הזכיר יוסף עם אפרים לחלק בין הנשיא שהוציא דבת הארץ ובין הנשיא שלא הוציא דבת הארץ.

[5]) „עלו בראשונה בדרום ואחר כן עלו את ההר".

[6]) „תכונת הארץ".

[7]) „עץ נטוע" עיין ת״י.

אלדד ומידד מתנביאן פי אלעסכר: 28 פאג̇אבה יהושע בן נון כ̇אדם מוסי מן תלאמידה[1] וקאל יא סידי יא מוסי אחבסהמא: 29 קאל לה מוסי הל תג̇אר לי לית צאר[2] אמה̈ אללה אנביא באן יג̇על אללה מן נורה ונבותה עליהם[3]: 30 פלמא אנצ̇ם מוסי אלי אלעסכר הו ושיוך̇ בני אסראיל: 31 הבת ריח מן ענד אללה פקטעת סלוי מן אלבחר ואלקתה עלי אלעסכר שביה במסיר יום[4] ימנה̈ ויום יסרה̈ חואליה וארתפאעה[5] מן אלארץ̇ מת̇ל ד̇רעין: 32 פאקאם אלקום באקי יומהם ולילתהם וטול נהאר ג̇דהם פג̇מעו אלסלוי אקלהם ג̇מע עשרה̈ אנאביר פסטחוהא להם סטיחא חואלי אלעסכר: 33 אללחם בעד בין אסנאנהם קבל אן ימצ̇גוה[6] אד̇ אשתד גצ̇ב אללה עליהם פצ̇רבהם צ̇רבה̈ עט̇ימה̈ ג̇דא: 34 פסמי ד̇לך אלמוצ̇ע קבור אלשהוה̈ לאנהם דפנו פיה אלקום אלמשתהיין: 35 ורחלו מנה אלי חצרות פלמא אקאמו בהא:

יב

1 תכלמת מרים והרון פי מוסי בסבב אלמראה̈ אלחסנא אלתי תזוג̇הא לאנה כאן קד אעתזלהא[7]: 2 וקאלא אן כאן מן אג̇ל אלנבוה̈ אפתראה והדה פקט כ̇אטבה אללה[8] אליס קד כ̇אטבנא איצ̇א פסמע אללה ד̇לך: 3 ובאן מוסי כ̇אשעא ג̇דא אכת̇ר מן ג̇מיע אלנאס אלד̇ין עלי וג̇ה אלארץ̇: 4 פקאל אללה ג̇פלה̈ למוסי והרון ומרים אכ̇רג̇ו ת̇לת̇אתכם אלי כ̇בא אלמחצ̇ר פכ̇רג̇ו ת̇לאת̇תהם: 5 פתג̇לי אללה בעמוד גמאם וקאם עלי באב אלכ̇בא ונאדא יא הרון ויא מרים פכ̇רג̇א כלאהמא: 6 קאל אסמעא כלאמי אן יכון נביכמא אנא אללה תערפת בה פי רויא או כ̇אטבתה פי חלם: 7 פליס כד̇אך עבדי מוסי בל פי ג̇מיע אמתי מחקק הו[9]: 8 אן שפאהא אכ̇אטבה ורויא ולא באחאדית̇ וצור אללה אלמכלוקה̈ לה[10] יראהא פמא באלכמא לם תכ̇אפא אן תתכלמא

---

1) „מתלמידיו".

2) כן נמצא בק׳ בלי העתקת מלת כל ובפ׳ ג̇מיע.

3) „מאורו ונבואתו".

4) „כמו דרך יום".

5) „וגבהו" וכן תרגם אונקלס: ורמא.

6) ר"ל שהבשר היה בפיהם ולא לעוסוה עוד.

7) „וכאשר היו בחצרות דברו מרים ואהרן במשה על אודות האשה היפה אשר נשא ושכבר פירש ממנה". עי׳ תרגום אונקלס וספרי.

8) „אם הדבר תלוי בנבואה התראה כי רק עמו לבדו דבר ה׳".

9) „אני ד׳ נודעתי לו במראה או דברתי אתו בחלום ולא כן עבדי משה בכל עמי נאמן הוא".

10) „וצורות ה׳ הנבראות לו יראה".

גמיעהם אד יבכון עלי פיקולון אעטנא לחמא נאכלה: 14 לא אטיק אנא וחדי אן אסוסהם כלהם הו תקיל עלי: 15 ואן כנת אלזמתניה עקובה פאגעלהא אמאתתי[1] אן וגדת חטאא ענדך ולא ארי בליתי: 16 פקאל אללה למוסי אגמע לי סבעין רגלא מן שיוך אסראיל אלדין תעלם אנהם שיוכהם ועֻרפאהם ודהם אלי כבא אלמחצר יקפו תם מעך: 17 חתי אתגלי פאכאטבך הנאך ואפידהם מן אלנור אלדי עלי וגהך[2] ואגעלה עליהם פיעאונך עלי סיאסה אלקום ולא תסוסהם אנת וחדך: 18 וקל אלי אלקום אסתעדו אלי גד חתי תאכלו לחמא לאגל מא בכיתם בין ידי אללה וקלתם מן יטעמנא לחמא ומא כאן אצלח לנא פי מצר ויעטיכם אללה לחמא תאכלונה: 19 לא יומא ואחדא ולא יומין תאכלון ולא כמסה ולא עשרה ולא עשרין: 10 אלא אלי איאם שהר אלי אן יכרג מן אנאפכם מתלא[3] ויציר לכם הואלה[4] לאגל מא והדתם פי נור אללה אלדי פי מא בינכם ובכיתם בין ידיה וקלתם לם אכרגנא מן מצר[5]: 21 קאל מוסי סת מאיה אלף רגאל אלקום אלדין אנא פי מא בינהם ואנת קלת אני אעטיהם לחמא יאכלונה שהרא: 22 פמן אגנא ענהם[6] אגנם ובקר תדבח להם פתכפיהם או גמיע סמך אלבחר יחאש להם פיקנעהם: 23 פקאל אללה למוסי הל קדרה אללה תקצר אלאן תנטר איואפיכם כלאמי אם לא: 24 פכרג מוסי ואכבר אלקום בגמיע כלאם אללה וגמע סבעין רגלא מן שיוכהם ואוקפהם חואלי אלכבא: 25 פתגלי אללה פי אלגמאם וכאטבה ואפאד מן אלנור אלדי עליה וגעלה עלי אלסבעין אלשיוך פלמא אסתקר עליהם דלך אלנור תנבו ולם יחתאגו אלי עודה[7]: 26 ובקי רגלאן פי אלעסכר אסם אחדהמא אלדד ואלאכר מידד פאסתקרת עליהמא אלנבוה והמא מן אלמכתובין לם יכרגא אלי אלכבא כל תנביא פי אלעסכר: 27 פחאצר גלאם[8] פאכבר מוסי אן

[1] „ואם תכריחני לזה להענישני עשה עונשי להרגני".

[2] „ואתן להם מן האור אשר על פניך" ואפשר שלפי דעת הגאון מלת רוח תורה על הזוהר אשר היה על פני משה ברדתו מהר סיני. ובכ"י י': עליך.

[3] הגאון הוסיף מתלא = על דרך משל.

[4] עיין אבן גנאח בהערה 53 לשורש זור: ותרגם הזאל = רזון או בשם = דבר נתעב.

[5] „למה הוציאנו ממצרים".

[6] „ומי יספיק להם" כן הוא הנוסחא בפ'. ובכ"י י' ובק': פמן אענאתהם = ומדאגותיהם. ולפי זה העם שהיה קצר אמונה שאל הצאן ובקר וכו'. וחלוף הנוסחאות מקורו באותיות הדומות בכתב ערבי.

[7] נראה שר"ל ולא היו צריכים עוד לאצילות משה פעם אחרת כלומר שהתנבאו מאליהם. וכן תרגם אונקלס: ולא פסקין. או מפני שלא נתנבאו עוד פעם שנית וזה כדעת ספרי.

[8] „נער אחד" עיי' רש"י.

פאן כיר יחסן אללה בה אלינא נחסן אליך מנה: 33 פרחלו מן גבל אללה מסאפה תלאתה איאם וצנדוק עהדה יסיר בין ידיהם מסאפה תלך אלתלאתה אלאיאם ליכתאר להם מסתקרא[1]: 34 וגמאמה עליהם נהרא אדא רחלו מן אלעסכר: 35 וכאן אלסביל ענד רחיל אלצנדוק אן יקול מוסי קם יא רב בנצרנא[2] יתבדד אעדאוך ויהרב שאניוך מן בין ידיך: 36 וענד נזולה אן יקול רד יא רב נורך[3] אלי רבואת אלוף אסראיל:

יא

1 וכאן אלקום כמעתני[4] אלשר בין ידי אללה פסמע אללה דלך ואשתד גצבה ואשתעלת פיהם נארה פאחרקת פי טרף אלעסכר: 2 פצרך אלקום אלי מוסי פדעי רבה פגארת אלנאר[5]: 3 וסמא דלך אלמוצע אלמשתעלה למא אשתעלת פיהם נאר אללה: 4 ואללפיף אלדין פימא בינהם תשהו שהוה פרגע בנו אסראיל איצא מעהם ובכו וקאלו מן יטעמנא לחמא: 5 דכרנא אלסמך אלדי כנא נאכלה במצר מגאנא ואלקתא ואלבטיך ואלכראת ואלבצל ואלתום: 6 ואלאן אנפסנא יאבסה ממא לים לנא שי ואנמא עיוננא אלי אלמן ממדודה[6]: 7 וכאן אלמן כבזר אלכזברה ולונה כלון אללולו: 8 יטוף אלקום פילקטונה ויטחנון מנה פי אלרחא או ידקון פי אלמדק ויטבכון מנה פי אלבראם ויצנעון מנה מלילא ויכון טעמה כחלאוה בדסם[7]: 9 וענד נזול אלטל עלי אלעסכר לילא ינזל אלמן עליה: 10 פלמא סמע מוסי אלקום יבכון לעשאירהם כל אמר עלי באב כבאה פאשתד גצב אללה גדא וסא דלך ענד מוסי: 11 קאל מוסי ללה לם אבלית עבדך ולם לם אגד חטאא ענדך אד צירת כלפה גמיע האולי אלקום עלי: 12 הל אנא חמלתהם אם ולדתהם אד קלת לי ססהם[8] באנך תחמלהם פי חגרך כמא יחמל אלחאצן אלרציע אלי אלבלד אלדי אקסמת לאבאיהם: 13 מן אין לי לחם אעטי

[1]) „לבחור להם מקום לחנות שם" וכן תרגם אונקלס.

[2]) „ויהי הדרך בנסע הארון שאמר משה אם תקום ה' לעזרתינו יפצו אויביך" עיין אלאמאנאת צד 104.

[3]) „השב אורך לרבבות" עיין אונקלס.

[4]) ר"ל כחושבי און. עי' ראב"ע ובכ"י י': כמתענדין אלשר = ויהיו כמזידים לעשות הרע.

[5]) רש"י: שקעה במקומה בארץ. — [6]) „ועינינו רק אל המן נשואות".

[7]) ר"ל כטעם מתיקה האפויה בשמן. ודונש בתשובותיו סימן 43 טעה והחליף הב' בכ' וכן הראב"ע בשפת יתר סימן 40. והראיה שהנוסחא הישרה היא בב' שהעתיק הגאון שמות ט"ז ל"א כצפיחית בדבש כקטאיף בעסל = עוגות בדבש. כלומר שהמן שאינו מבושל היה טעמו כרקיק הטבול בדבש.

[8]) „היה להם למנהיג".

נפׄלא לרחילהם: 7 ופי תג̇ויק אלג̇ו̈ק תנפכׄו נפׄלא ולא תג̇לבו: 8 ובנו הרון אלאימ̈ה יצׄרבון באלאבואק פיכון דׄלך לכם רסם אלדהר עלי מר̈ אג̇יאלכם: 9 ואדׄא צעדתם אלי חרב פי בלדכם מע אלעדו̈ אלמעאדיכם פג̇לבו באלאבואק פאדׄא בו̈קתם בין ידי אללה[1]) רבכם תג̇אתׄון מן אעדאיכם: 10 ופי יום פרחכם ואעיאדכם ורוס שהורכם פאצׄרבו באלאבואק עלי צואעדכם ודׄבאיח סלאמתכם פיכון לכם דׄכרא בין ידי רבכם אנא אללה רבכם אמרת בדׄלך[2]): 11 פלמא כאן פי אלשהר אלתׄאני מן אלסנה̈ אלתׄאניה̈ פי עשרין מנה ארתפע אלגמאם ען מסכן אלשהאדה̈: 12 פרחל בנו אסראיל אלי מראחילהם מן ברי̈ה̈ סיני וסכן אלגמאם פי ברי̈ה̈ פארן: 13 פכאן או̈ל רחילהם עלי קול אללה ביד מוסי: 14 כאן רחל מרכז עסכר בני יהודה עלי מקדמה̈ לג̇יושהם ועלי ג̇ישה נחשון אבן עמינדב: 15 ועלי ג̇יש סבט יששכר נתנאל בן צוער: 16 ועלי ג̇יש סבט זבולן אליאב בן חלן: 17 תׄם פצל[3]) אלמסכן פרחל בנו גרשון ובנו מררי האמלוה: 18 תׄם רחל מרכז עסכר ראובן לג̇יושהם ועלי ג̇ישה אליצור בן שדיאור: 19 ועלי ג̇יש סבט שמעון שלמיאל בן צורישדי: 20 ועלי ג̇יש סבט גד אליסף בן דעואל: 21 תׄם רחל אלקהתיון האמלו אלמקדס וקד נצב אלמסכן אלי מג̇יהם[4]): 22 תׄם רחל מרכז עסכר אפרים לג̇יושהם ועלי ג̇ישה אלישמע בן עמיהוד: 23 ועלי ג̇יש סבט מנשה גמליאל בן פדהצור: 24 ועלי ג̇יש סבט בנימן אבידן בן גדעוני: 25 תׄם רחל מרכז עסכר בני דן עלי סאקה̈ אלעסאכר לג̇יושהם ועלי ג̇ישה אחיעזר בן עמישדי: 26 ועלי ג̇יש סבט אשר פגעיאל בן עכרן: 27 ועלי ג̇יש סבט נפתלי אחירע בן עינן: 28 הדׄה מראחיל בני אסראיל לג̇יושהם פלמא רחלו: 29 קאל מוסי[5]) לחובב בן רעואל אלמדיני חמוה אנא ראחלון אלי אלמוצׄע אלדׄי קאל אללה איאה אעטיכם פתעאל מענא נחסן אליך פאן אללה קד ועד אל אסראיל בכׄיר: 30 קאל לא אמצׄי אלא אלי ארצׄי ומולדי: 31 קאל יא הדׄא לא תתרכנא באנך תעלם אן פי טול מקאמנא פי אלברּ כנת לנא באבצארנא[6]): 32 פאן סרת מענא

[1]) „ואם תקעתם בחצוצרות לפני ד׳״ וכן תרגם בויקרא כ״ג כ״ד זכרון תרועה תבויך ג̇לבה̈ = תקיעת תרועה.

[2]) „צויתי זה״.

[3]) תרגם אונקלס: ומתפרק.

[4]) „וכבר הוקם המשכן בבואם״ ר״ל על ידי הגרשוניים והמרריים. עיין ראב״ע.

[5]) „וכאשר נסעו אמר משה״ חבר הגאון את שני הפסוקים.

[6]) „ואתה ידעת כי כל זמן חנותנו במדבר היית לנו כעינינו״ מלשון עינים הייתי לעור (איוב כ״ט ט״ו) עיין רשב״ם וכן פירש ראב״ע באמרו: רמז על העצה שנתן למשה וגו׳.

אלשהר אלת̇אני פי אליום אלראבע עשר מנה יצנעוה בין אלגרובין ומע פטיר ומראר יאכלוה: 12 ולא יבקו מנה שיא אלי אלגדאה̈ ולא יכסרו מנה עט̇מא וכסאיר רסום אלפסח יצנעוה: 13 ואי̈ רג̇ל כאן טאהרא ולם יכן עלי ספר ואמתנע[1] אן יעמל אלפסח ינקטע ד̇לך אלאנסאן מן בין קומה אד̇ לם יקר̈ב קרבאן אללה פי וקתה פקד חמל ד̇לך אלרג̇ל וזרה: 14 ואן דכ̇ל פיכם דכ̇יל פליצנע פסחא ללה כרסם אלפסח וחכמה כד̇אך יצנע אד̇ שריעה̈ ואחדה̈ תכון לכם ללדכ̇יל וצריח אלאמה̈[2]: 15 ופי יום נצב אלמסכן גטאה אלגמאם עלי כבא אלשהאדה̈[3] ובאלליל יכון עליה כרויא אלנאר אלי אלגדאה̈: 16 כד̇אך יכון דאימא אלגמאם יגטיה נהארא ורויא אלנאר לילא: 17 ועלי קדר ארתפאע אלגמאם ען אלכבא פבעד ד̇לך ירחל בנו אסראיל ופי מוצ̇ע יסכן פיה אלגמאם ת̇ם ינזל בנו אסראיל: 18 עלי קול אללה ירחל בנו אסראיל ועלי קולה ינזלון פהם טול מד̈ה̈ מא סכן אלגמאם עלי אלמסכן מקימון: 19 ואן טאל אלגמאם עלי אלמסכן איאמא כת̇ירה̈ פיחפט̇ בנו אסראיל חפט̇ אללה פלא ירחלון: 20 ורבמא כאן אלגמאם איאמא מחצאה̈ עלי אלמסכן פהם עלי קול אללה ינזלון ועלי קולה ירחלון: 21 ורבמא כאן אלגמאם מן אלמסא אלי אלצבאח ת̇ם ירתפע באלגדאה̈ פירחלון או נהארא ולילא ת̇ם ירתפע פירחלון: 22 או יומין או שהרא או חולא אלא טאלת מדה̈ אלגמאם עלי אלמסכן פסכן עליה פבנו אסראיל מקימון גיר ראחלין ופי ארתפאעה ירחלון: 23 כד̇אך עלי קול אללה ינזלון ועלי קולה ירחלון יחפט̇ון מא אסתחפט̇הם מן קולה ביד מוסי[4]:

י

ת̇ם כל̈ם אללה מוסי תכלימא: 2 אצנע בוקין מן פצ̇ה̈ מצמתין יכונאן לך לדעוה̈ אלגמאעה̈ ותרחיל אלעסאכר: 3 ואן צ̇רב בהמא אג̇תמע אליך אלגמאעה̈ אלי באב כבא אלמחצ̇ר: 4 ואן צ̇רב באחדהמא אג̇תמע אליך אלאשראף רוסא אלוף אסראיל: 5 ואנפכ̇ו נפכ̇ה̈ מגלבה̈ ירחל בהא אלעסאכר אלנאזלה̈ פי אלמשרק: 6 ואנפכ̇ו נפכ̇ה̈ מגלבה̈ ת̇אניה̈ ירחל בהא אלעסאכר אלנאזלה̈ פי אלג̇נוב כד̇אך ינפכ̇ון

[1] תרגם אונקלוס: ויתמנע. ספרי: אין וחדל אלא כל שיכול לעשות ולא עשה.

[2] „ולאזרח העם״.

[3] „כסהו הענן על אהל העדות״ ר״ל על המקום שהיו שם הלוחות.

[5] „שומרים את אשר צוה להם לשמור על פיו ביד משה״.

19 וגעלתהם להרון ולבניה מן בין בני אסראיל ליכדמו כדמתהם פי
כבא אלמחצר ויסתגפרו ענהם ולא יחל בהם ובא אדא הם תקדמו אלי
אלקדס: 20 פצנע מוסי והרון וגמאעה בני אסראיל ללליואניין כגמיע
מא אמר אללה בה מוסי פי סבבהם[1] כדלך צנעו בהם: 21 פתדכו
וגסלו תיאבהם וזפהם הרון זפא בין ידי אללה ואסתגפר ענהם וטהרהם:
22 ובעד דלך דכלו אלליואניון ליכדמו כדמתהם פי כבא אלמחצר בין
ידי הרון ובניה כגמיע מא אמר אללה מוסי בסבבהם כדאך צנעו בהם:
23 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 24 הדא רסם אלליואניין[2] מן אבן
כמס ועשרין סנה פצאעדא ידכל ללגיש לכדמה כבא אלמחצר: 25 ומן
אבן כמסין סנה ירגע ענה ולא יכדמה אבדא: 26 לכן יכדם מע אכותה
פי חפט כבא אלמחצר ואמא כדמתה אלאולי פלא יכדמהא[3] כדא
פאצנע בהם פי מחפטהם:

ט

1 וקבל דלך כלם[4] אללה מוסי פי ברייה סיני פי אלסנה אלתאניה
לכרוגהם מן בלד מצר פי אלשהר אלאול קאילא: 2 ליצנע[5] בנו אסראיל
אלפסח פי וקתה: 3 פי אליום אלראבע עשר מן הדא אלשהר בין
אלגרובין יצנעוה פי וקתה בגמיע רסומה ואחכאמה יצנעוה: 4 פכלם
מוסי בני אסראיל פי עמל אלפסח[6]: 5 פעמלוה פי אלשהר אלאול
פי אליום אלראבע עשר מנה בין אלגרובין פי ברייה סיני בגמיע מא
אמר אללה מוסי כדאך צנעו בנו אסראיל: 6 פכאן פיהם אנאס תנגסו
במית מן אלנאס פלם יגז להם אן יצנעו אלפסח פי דלך אליום פתקדמו
פיה בין ידי מוסי והרון: 7 וקאלו נחן אנגאס במית מן אלנאס פלם
נמנע אן נקרב מתל קרבאן אללה[7] פי וקתה פימא בין בני אסראיל:
8 קאל להם מוסי קפו חתי אסמע מא יאמר אללה פיכם: 9 פכלם
אללה מוסי קאילא: 10 מר בני אסראיל וקל להם אי אנסאן כאן נגסא
מן מית או פי ספר מנכם או מן אגיאלכם פליצנע פסחא ללה[8]: 11 פי

---

1) „בעבורם".
2) „זאת חקת הלוים".
3) „אבל ישרת עם אחיו במשמרת אהל מועד ועבדתו הראשונה לא יעבד" עיין רש"י ורמב"ן.
4) „וקודם לכן דבר" ספרי: ללמדך שאין מוקדם ומאוחר בתורה.
5) „יעשו אותו" בלשון צווי.
6) „בענין עשית הפסח".
7) ר"ל להקריב כמו שהקריבו בני ישראל את קרבן ה' במועדו.
8) שלש מלות האלו דבוקות למה שלאחריו ר"ל יעשה פסח לה' בי"ד וכו'.

אלדהב[1] מאיה ועשרון מתקאלא: 87 וגמיע בקר אלצעידה אתנתא עשרה ואלכבאש אתנא עשר ואלחמלאן בנו סנה אתנא עשר ואלבר מעהם[2] ואלעתדאן אתנא עשר ללדכוה: 88 וגמיע בקר דבאיח אלסלאמה ארבע ועשרון וסתון כבשא וסתון עתודא וסתון חמלא בנו סנה הדא דשן אלמדבח בעד מא מסח: 89 וכאן מוסי אדא דכל כבא אלמחצר ליכלם יסמע אלצות מכטאבה מן פוק אלגשא אלדי עלי צנדוק אלשהאדה בין אלכרובין פיכאטבה:

ח

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר הרון וקל לה אדא אסרגת אלסרג פאלי מא ילי וגה אלמנארה תצי סבעתהא: 3 פצנע הרון כדאך ואסרג סרג אלמנארה אלי מא ילי וגההא כמא אמר אללה מוסי: 4 והדה צנאעה אלמנארה מצמתה מן דהב חתי ארגלהא וסוסאנהא מצמתה באלמנטר אלדי ארא אללה מוסי כדאך צנעהא: 5 תם כלם אללה מוסי קאילא: 6 קדם אללויאניין מן בין בני אסראיל פטהרהם: 7 וכדא אצנע בהם פי תטהירהם אנצח עליהם מן מא אלדכוה וימרו אלמוס עלי גמיע בדנהם ויגסלו תיאבהם ויטהרו: 8 ויאכדו תורא מן אלבקר ומעה בר סמיד מלתות בדהן ורת אכר כדה מן אלבקר ללדכוה: 9 וקדמהם בין ידי כבא אלמחצר וגמע גמאעה בני אסראיל: 10 וקדמהם בין ידי אללה ויסנד בנו אסראיל אידיהם עליהם: 11 ויזפהם הרון זפא[3] בין ידי אללה מן בין בני אסראיל פיכונו יכדמון כדמה אללה: 12 ואללויאניון יסנדו אידיהם עלי ראס אלתורין ואצנע אחדהמא דכוה ואלאכר צעידה ללה ואסתגפר ענהם: 13 ואוקפהם בין ידי הרון ובניה וזפהם זפא ללה: 14 ואעזלהם מן בין בני אסראיל ויכונו לי: 15 ובעד דלך ידכלו ליכדמו כבא אלמחצר וקד טהרתהם[4] וזפפתהם זפא: 16 לאנהם מגעולון לי מן בין בני אסראיל בדל כל בכר פאתח בטן מן בני אסראיל אתכדתהם לי: 17 כמא[5] כאן לי כל בכר ממא בין בני אסראיל מן אנסאן אלי בהימה ודלך אנני פי יום אהלכת כל בכר פי בלד מצר אקדסתהם לי: 18 כדלך אתכדת אללויאניין בדלהם:

[1] „וזה כל זהב הכפות מאה ועשרים שקל".

[2] „והמנחה עמהם".

[3] תרגם הגאון בפרשה זו שרש תנופה בלשון הולכה בכבוד ובהדור מפני שהתנופה הזאת מוסבת על בני אדם.

[4] „וכבר הנפת וטהרת אותם".

[5] „כמו שהיה לי כל בכור בתוך בני ישראל... וזה כי ביום הכותי... כן לקחתי את הלוים תחתם ואתן אותם לאהרן... לעבוד עבדתם".

ללדבוה: 59 ולדבח אלסלאמה בקרתין למסה בבאש למסה עתדאן למסה
חמלאן בני סנה הדא קרבאן גמליאל בן פדהצור: 60 פי אליום אלתאסע
קרב שריף בני בנימן אבידן בן גדעוני: 61 וכאן קרבאנה קצעה פצה
וזנהא מאיה ותלתון מתקאלא וברניב פצה וזנה סבעון מתקאלא בלאהמא
ממלואן סמידא מלתותא בדהן ללהדיה: 62 והרגא מן דהב וזנה עשרה
מתאקיל ממלוא בכורא: 63 ותורא מן אלבקר וכבשא וחמלא אבן סנתה
ללצעידה: 64 ועתודא מן אלמאעז ללדבוה: 65 ולדבח אלסלאמה
בקרתין למסה בבאש למסה עתדאן למסה חמלאן בני סנה הדא קרבאן
אבידן בן גדעוני: 66 פי אליום אלעאשר קרב שריף בני דן אחיעזר אבן
עמישדי: 67 וכאן קרבאנה קצעה פצה וזנהא מאיה ותלתון מתקאלא
וברניב פצה וזנה סבעון מתקאלא בלאהמא ממלואן סמידא מלתותא
בדהן ללהדיה: 68 והרגא מן דהב וזנה עשרה מתאקיל ממלוא בכורא:
69 ותורא מן אלבקר וכבשא וחמלא אבן סנתה ללצעידה: 70 ועתודא מן
אלמאעז ללדבוה: 71 ולדבח אלסלאמה בקרתין למסה עתדאן למסה
חמלאן בני סנה הדא קרבאן אחיעזר בן עמי שדי: 72 פי אליום אלחאדי
עשר קרב שריף בני אשר פגעיאל בן עכרן: 73 וכאן קרבאנה קצעה פצה
וזנהא מאיה ותלתון מתקאלא וברניב פצה וזנה סבעון מתקאלא בלאהמא
ממלואן סמידא מלתותא בדהן ללהדיה: 74 והרגא מן דהב וזנה עשרה
מתאקיל ממלוא בכורא: 75 ותורא מן אלבקר וכבשא וחמלא אבן סנתה
ללצעידה: 76 ועתודא מן אלמאעז ללדבוה: 77 ולדבח אלסלאמה בקרתין
למסה בבאש למסה עתדאן למסה חמלאן בני סנה הדא קרבאן פגעיאל בן
עכרן: 78 פי אליום אלתאני עשר קרב שריף בני נפתלי אחירע בן עינן:
79 וכאן קרבאנה קצעה פצה וזנהא מאיה ותלתון מתקאלא וברניב פצה
וזנה סבעון מתקאלא בלאהמא ממלואן סמידא מלתותא בדהן ללהדיה:
80 והרגא מן דהב וזנה עשרה מתאקיל ממלוא בכורא: 81 ותורא מן
אלבקר וכבשא וחמלא אבן סנתה ללצעידה: 82 ועתודא מן אלמאעז
ללדבוה: 83 ולדבח אלסלאמה בקרתין למסה בבאש למסה עתדאן
למסה חמלאן בני סנה הדא קרבאן אחירע בן עינן: 84 הדה גמלה
דשן אלמדבח פי יום מסחה מן אשראף בני אסראיל מן קצאע אלפצה
אתנתא עשרה ומן בראניב אלפצה אתנא עשר ומן הראג אלדהב אתנא
עשר: 85 כל קצעה מן מאיה ותלתין מתקאל פצה וכל ברניב מן
סבעין פדלך גמיע פצה אלאניה אלפא מתקאל וארבע מאיה מתקאל
במתקאל אלקדס: 86 והראג אלדהב אלאתנא עשר אלממלוה בכורא
כל הרג מן עשרה מתאקיל במתקאל אלקדס פדלך גמיע דהב

וחמלא אבן סנתה ללצעידה̈: 28 ועתודא מן אלמאעז ללד̇כוה̈: 29 וללד̇בח
אלסלאמה̈ בקרתין כ̇מסה̈ כבאש כ̇מסה̈ עתדאן כ̇מסה̈ חמלאן בני סנה̈ הד̇א
קרבאן אליאב בן חלון: 30 פי אליום אלראבע קרב שריף ראובן אליצור
בן שדיאור: 31 וכאן קרבאנה קצעה̈ פצ̇ה̈ וזנהא מאיה̈ ות̇לת̇ון מת̇קאלא
וכ̇רניב פצ̇ה̈ וזנה סבעון מת̇קאלא כלאהמא ממלואן סמידא מלת̇ותא
בדהן ללהדיה̈: 32 ודרג̇א מן ד̇הב וזנה עשרה̈ מת̇אקיל ממלוא בכ̇ורא:
33 ות̇ורא מן אלבקר וכבשא וחמלא אבן סנתה ללצעידה̈: 34 ועתודא
מן אלמאעז ללד̇כוה̈: 35 וללד̇בח אלסלאמה̈ בקרתין כ̇מסה̈ כבאש
כ̇מסה̈ עתדאן כ̇מסה̈ חמלאן בני סנה̈ הד̇א קרבאן אליצור בן שדיאור:
36 פי אליום אלכ̇אמס קרב שריף שמעון שלמיאל בן צורי שדי: 37 וכאן
קרבאנה קצעה̈ פצ̇ה̈ וזנהא מאיה̈ ות̇לת̇ון מת̇קאלא וכ̇רניב פצ̇ה̈ וזנה
סבעון מת̇קאלא כלאהמא ממלואן סמידא מלת̇ותא בדהן ללהדיה̈:
38 ודרג̇א מן ד̇הב וזנה עשרה̈ מת̇אקיל ממלוא בכ̇ורא: 39 ות̇ורא מן
אלבקר וכבשא וחמלא אבן סנתה ללצעידה̈: 40 ועתודא מן אלמאעז
ללד̇כוה̈: 41 וללד̇בח אלסלאמה̈ בקרתין כ̇מסה̈ כבאש כ̇מסה̈ עתדאן
כ̇מסה̈ חמלאן בני סנה̈ הד̇א קרבאן שלמיאל בן צורי שדי: 42 פי אליום
אלסאדס קרב שריף בני גד אליסף בן דעואל: 43 וכאן קרבאנה קצעה̈
פצ̇ה̈ וזנהא מאיה̈ ות̇לת̇ון מת̇קאלא וכ̇רניב פצ̇ה̈ וזנה סבעון מת̇קאלא
כלאהמא ממלואן סמידא מלת̇ותא בדהן ללהדיה̈: 44 ודרג̇א מן ד̇הב
וזנה עשרה̈ מת̇אקיל ממלוא בכ̇ורא: 45 ות̇ורא מן אלבקר וכבשא וחמלא
אבן סנתה ללצעידה̈: 46 ועתודא מן אלמאעז ללד̇כוה̈: 47 וללד̇בח
אלסלאמה̈ בקרתין כ̇מסה̈ כבאש כ̇מסה̈ עתודאן כ̇מסה̈ חמלאן בני סנה̈
הד̇א קרבאן אליסף בן דעואל: 48 פי אליום אלסאבע קרב שריף בני אפרים
אלישמע בן עמיהוד: 49 וכאן קרבאנה קצעה̈ פצ̇ה̈ וזנהא מאיה̈ ות̇לת̇ון
מת̇קאלא וכ̇רניב פצ̇ה̈ וזנה סבעון מת̇קאלא כלאהמא ממלואן סמידא
מלת̇ותא בדהן ללהדיה̈: 50 ודרג̇א מן ד̇הב וזנה עשרה̈ מת̇אקיל ממלוא
בכ̇ורא: 51 ות̇ורא מן אלבקר וכבשא וחמלא אבן סנתה ללצעידה̈:
52 ועתודא מן אלמאעז ללד̇כוה̈: 53 וללד̇בח אלסלאמה̈ בקרתין כ̇מסה̈
כבאש כ̇מסה̈ עתדאן כ̇מסה̈ חמלאן בני סנה̈ הד̇א קרבאן אלישמע בן
עמיהוד: 54 פי אליום אלת̇אמן קרב שריף בני מנשה גמליאל בן פדהצור:
55 וכאן קרבאנה קצעה̈ פצ̇ה̈ וזנהא מאיה̈ ות̇לת̇ון מת̇קלא וכ̇רניב פצ̇ה̈
וזנה סבעון מת̇אקלא כלאהמא ממלואן סמידא מלת̇ותא בדהן ללהדיה̈:
56 ודרג̇א מן ד̇הב וזנה עשרה̈ מת̇אקיל ממלו בכ̇ורא: 57 ות̇ורא מן
אלבקר וכבשא וחמלא אבן סנתה ללצעידה̈: 58 ועתודא מן אלמאעז

אסראיל רוסא בות אבאיהם אלדין הם רוסא אלאסבאט והם אלחאצרון עלי עדדהם: 3 פאתו בקרבאנהם ללה סת עגל מצבבה[1] ואתני עשר תורא עגלה לכל שריפין ותור לכל ואחד פקדמוהא בין ידי אלמסכן: 4 פקאל אללה למוסי קאילא: 5 כדהא מנהם תכון לכדמה כבא אלמחצר ואדפעהא אלי כל פריק מן אללויאניין חסב כדמתהם: 6 פאכד מוסי אלעגל ואלבקר פדפעהא אלי אללויאניין: 7 עגלתין וארבע בקראת לבני גרשון חסב כדמתהם: 8 וארבע עגל ותמאן בקראת דפע לבני מררי חסב כדמתהם ואלגמיע עלי יד איתמר[2] אבן הרון אלאמאם: 9 ולבני קהת לם ידפע שיא לאן כדמה אלקדס עליהם ואנמא יחמלונה עלי אכתאפהם: 10 ולמא קרב אלאשראף דשן אלמדבח פי יום מסחה וקדמו קראבינהם בין ידי אלמדבח: 11 קאל אללה למוסי שריף ואחד פי כל יום יקרב קרבאנה דשנא ללמדבח: 12 פכאן אלמקרב פי אליום אלאול קרבאנה נחשון בן עמינדב מן סבט יהודה: 13 וכאן קרבאנה קצעה מן פצה וזנהא מאיה ותלתון מתקאלא וברניב פצה וזנה סבעון מתקאלא במתקאל אלקדס[3] כלאהמא ממלואן סמידא מלתותא בדהן ללהדיה: 14 והרגא מן דהב וזנה עשרה מתאקיל ממלוא בכורא: 15 ותורא מן אלבקר וכבשא וחמלא אבן סנתה ללצעידה: 16 ועתודא מן אלמאעז ללדכוה: 17 וללדבח אלסלאמה בקרתין וכמסה כבאש וכמסה עתדאן וכמסה חמלאן בני סנה הדא קרבאן נחשון בן עמינדב: 18 פי אליום אלתאני קרב נתנאל בן צוער שריף יששכר: 19 קרב קרבאנה קצעה מן פצה וזנהא תלתון ומאיה מתקאלא וברניב פצה וזנה סבעון מתקאלא כלאהמא ממלואן סמידא מלתותא בדהן ללהדיה: 20 והרגא מן דהב וזנה עשרה מתאקיל ממלוא בכורא: 21 ותורא מן אלבקר וכבשא וחמלא אבן סנתה ללצעידה: 22 ועתודא מן אלמאעז ללדכוה: 23 וללדבח אלסלאמה בקרתין כמסה כבאש כמסה עתדאן כמסה חמלאן בני סנה הדא קרבאן נתנאל בן צוער: 24 פי אליום אלתאלת קרב שריף זבולן אליאב בן חלון: 25 וכאן קרבאנה קצעה פצה וזנהא מאיה ותלתין מתקאלא וברניב פצה וזנה סבעין מתאקלא כלאהמא ממלואן סמידא מלתותא בדהן ללהדיה: 26 והרגא מן דהב וזנה עשרה מתאקיל ממלוא בכורא: 27 ותורא מן אלבקר וכבשא

[1] „בעלות בריחי ברזל" ואולי כונת הגאון על מאמר הכמינו ז"ל בספרי: אין צב אלא מטוקסין שלא היו מחוסרים כלום. לפי דרכו בחר הגאון במלה ערבית הדומה לעברית. ועוד עיי' תרגום יונתן: מחפן ומטקסן.

[2] „והכל על יד איתמר".

[3] לא העתיק בשקל הקדש כי אם ביום הראשון.

אלאמאם אלי באב קבא אלמחצ׳ר: 11 ויעמל אלאמאם אחדהמא דבוה ואלאכ׳ר צעידה ויסתגפר ענה ממא אכ׳טא פי אמר מית[1]) ויקדס ראסה פי ד׳לך אליום: 12 ויתנסך ללה איאם נסכה ויאת בחמל אבן סנתה לקרבאן אלאת׳ם ואלאיאם אלאואיל תסקט למא אנקטע נסכה: 13 והדה שריעה אלנאסך פי יום כמאל איאם נסכה יאתי בה[2]) אלי באב קבא אלמחצ׳ר: 14 פיקרב קרבאנה ללה חמלא אבן סנתה צחיחא ללצעידה ורחלה אבנה סנתהא צחיחה ללדבוה וכבשא צחיחא לדבח אלסלאמה: 15 וסלה פטיר ג׳ראדק פטיר[3]) מלתותה בדהן ורקאק פטיר ממסוחה בדהן ואלבר ואלמזאג׳ אלדי מעהא: 16 פיקדמהא אלאמאם בין ידי אללה ויצנע דבותה וצעידתה: 17 ואלכבש יצנעה דבח אלסלאמה ללה מע סלה אלפטיר ת׳ם יצנע אלבר ואלמזאג׳ אלדי מעהא: 18 ויחלק אלנאסך ענד באב קבא אלמחצ׳ר שער ראסה[4]) ויאכ׳דה וילקיה עלי אלנאר אלתי תחת דבח אלסלאמה: 19 ויאכ׳ד אלאמאם אלדראע מטבוכה[5]) מן ד׳לך אלכבש וג׳רדקה ואחדה ורקאקה ואחדה מן סלה אלפטיר ויצ׳ע ד׳לך עלי כפי אלנאסך בעד חלקה שערה[6]): 20 ויחרך אלג׳מיע תחריכא בין ידי אללה וליכן קדסא ללאמאם מע קץ אלתחריך וסאק אלרפיעה ובעד ד׳לך ישרב אלנאסך כ׳מרא: 21 הדה שריעה אלנאסך אלדי ינד׳ר וקרבאנה ללה ען נסכה סוי מא תנאלה ידה וליכן ד׳לך במקדאר מדה נסכה יצ׳מה אלי שריעה אלנסך[7]): 22 ת׳ם כלם אללה מוסי קאילא: 23 מר הרון ובניה וקל להם כד׳א פבארכו בני אסראיל מקולא להם[8]): 24 יבארכך אללה ויחפט׳ך: 25 ויצ׳י בנור וג׳הה עליך וירופך: 26 ויקבל בקצדה[9]) אליך ויצ׳יר לך אלסלאם: 27 פיתלו[10]) אסמי עלי בני אסראיל ואנא אבארך פיהם:

ז

1 ולמא כאן פי יום פרג׳ מוסי מן נצב אלמסכן מסחה וקדסה וג׳מיע אניתה ואלמדבח וג׳מיע אניתה מסחהא וקדסהא: 2 וקרב אשראף בני

[1]) „אשר חטא בדבר המת״ עיי׳ רש״י.

[2]) רשב״ם: את עיקר קרבנו. ובכ״י י׳ ובפ׳ בהא = אותן ר״ל כל מה שמפרש והולך.

[3]) כן הוא בכל הנוסחאות שלפנינו והעתיק חלת מצות במקום סלת חלת.

[4]) „וגלח הנזיר אצל פתח אהל מועד את שער ראשו״.

[5]) ראב״ע: והיא בשלה. — [6]) „אחרי גלחו את שערו״.

[7]) „זאת תורת הנזיר וקרבנו לה׳ על נזרו . . . . ויהיה זה לפי שיעור ימי נזרו אשר יוסיף על תורת הנזירות״ עיי׳ רש״י.

[8]) ר״ל בברכה האמורה לבני ישראל ואפשר שר״ל האמורה לאהרן ולבניו.

[9]) „ויקבל אותך ברצון״ עיי׳ אלאמאנאת דף 97 ועוד עיי׳ פי׳ ראב״ע לפסוק כ״ה.

[10]) „ויקראו בשמי״ עיי׳ רש״י.

בימין אלחרג ויקול להא יגעלך אללה מסבה וימינא[1] פי מא בין קומך במא יגעל ורכך סאקטה ובטנך וארמא: 22 ודלך אדא צאר הדא אלמא אללאען פי אמעאיך פירם אלבטן ויסקט אלורך ותקול אלמראה אמין אמין: 23 ויכתב אלאמאם הדה אללענאת פי כתאב וימחוה באלמא אלמר: 24 ויסקיהא אלמא אלמר אללאען פיסתחיל פיהא מרא: 25 ויאכד מן ידהא קרבאן אלגירה ויחרכה בין ידי אללה ויקדמה אלי אלמדבח: 26 ויקבץ מנה פיחה ויקתרה עלי אלמדבח ובעד דלך יסקיהא אלמא: 27 פאדא סקאהא פאן כאנת קד תנגסת וכאנת זוגהא כיאנה אסתחאל פיהא מרא פורם בטנהא וסקטת ורכהא וצארת מסבה פימא בין קומהא: 28 ואן כאנת לם תתנגס בל הי טאהרה ברית וחמלת חמלא: 29 הדה שריעה אלגירה פי אן תחיד אמראה ען זוגהא פתתנגס: 30 או רגל יכטר בבאלה ראי גירה פיגאר עלי זוגתה פליקפהא בין ידי אללה ויצנע בהא אלאמאם גמיע מא פי הדה אלשריעה: 31 חתי יברי אלרגל מן אלוזר ותלך אלמראה תחמל וזרהא:

ו

1 וכלם אללה מוסי קאילא: 2 מר בני אסראיל וקל להם אי רגל או מראה סוג[2] נדר נסך לינסך לרבה: 3 פמן אלכמר ואלמסכר מנה יתנסך חתי כל כמר וכל מסכר מנה לא ישרב וכל נקיע[3] אלענב לא ישרבה יענבא רטבא ויאבסא לא יאכל: 4 וטול איאם נסכה מן כל מא יעמל מן גפן אלכמר מן אלפרצאן[4] אלי אלזג לא יאכל: 5 וטול איאם נדר נסכה לא ימר חאלק עלי ראסה אלי אן תתם אלאיאם אלתי תנסכהא ללה יכון מקדסא ירבי פרע שער ראסה: 6 וטול איאם נסכה ללה אלי חצרה מית[5] לא ידכל: 7 חתי אבוה ואמה ואכוה ואכתה לא יתנגס בהם פי מותהם לאן נסך רבה עליה: 8 כדלך טול איאם נסכה מקדסא יכון ללה: 9 פאן מאת מעה מית בגתה או גפלה[6] פקד קטע אלי[7] נסכה פליחלק ראסה פי יום טהרה ודלך פי אליום אלסאבע יחלקה: 10 ופי אליום אלתאמן יאת בישפנינן או פרכי חמאם אלי

---

[1]) „לקלון ולשבועה".

[2]) עיי' ויקרא כ"ב כ"א.

[3]) מלת משרת הוא מן השבעים מלות אשר פירש הגאון מלשון המשנה עיי' תשובות דונש אות 59 וראב"ע פירשו כהגאון.

[4]) כן הוא בכ"י י' ובפ'. ובת"א: פרצונין. וזה מסבים למה שנמצא בנזיר ל"ט ע"א. ועיין אבן גנאח שרש זג ולפי דעתו צ"ל פרצאד.

[5]) ר"ל שלא יכנס גם באהל המת.

[6]) רש"י: פתע זה אונס, פתאם זה שוגג.

[7]) „כבר נפסקה תחלת נזרו" וכן תרגם למטה י"ב.

תנפיהם אלי כארג אלעסכר ולא ינגסו עסכרהם אלדי אנא סאכן פימא בינהם: 4 פצנעו כדאך בנו אסראיל ונפוהם אלי כארג אלעסכר כמא אמר אללה מוסי כדאך צנעו בנו אסראיל: 5 תם כלם אללה מוסי קאילא: 6 קל לבני אסראיל אי רגל או מראה יצנע שיא מן כטאיא אלנאס פינכת נכתא באללה[1] פיאתם: 7 תם יקר בלטיתה אלתי צנעהא פלירד אלטלאמה בראסהא ולמסהא יזיד עליהא וידפעהא אלי מן טלמה: 8 ואן לם יכן ללמטלום ולי לתרד אלטלאמה עליה פלתכן אלטלאמה אלמרדודה ללה והי ללאמאם[2] סוי כבש אלגפראן ויסתגפר בה ענה: 9 וכל רפיעה מן גמיע אקדאם בני אסראיל פלאי אמאם דפעוהא פהי לה[3]: 10 וכל אמר יכון אמר אקדאם אליה לאי אמאם דפעהא כאנת לה[4]: 11 תם כלם אללה מוסי קאילא: 12 מר בני אסראיל וקל להם אי רגל חאדת זוגתה פכאנת כיאנה: 13 באן צאגעהא רגל מצאגעה אנסאל וכפי דלך ען זוגהא ואנסתרת והי נגסה ושאהד ליס עליהא והי לם תקהר[5]: 14 וכטר בבאלה[6] ראי גירה פיגאר עליהא והי נגסה או גיר נגסה[7]: 15 פליאת דלך אלרגל בזוגתה אלי אלאמאם ויאת בקרבאנהא מעהא[8] עשר ויבה מן דקיק אלשעיר לא יצב עליה דהנא ולא יגעל פוקה לבאנא לאנה קרבאן אלגירה קרבאן אלדכר ידכר באלדנוב: 16 פיקדמהא אלאמאם ויוקפהא[9] בין ידי אללה: 17 ויאכד אלאמאם מן אלמא אלמקדס פי אניה כזף ומן אלתראב אלדי יכון פי ערצה אלמסכן יאכד וילקי פי אלמא: 18 ויוקפהא אלאמאם בין ידי אללה ויכשף ראסהא ויגעל עלי ידיהא קרבאן אלדכר קרבאן אלגירה פלימסך פי ידה אלמא אלמר[10] אללאען: 19 ויחלפהא אלאמאם ויקול להא אן כאן לם יצאגעך רגל ולם תחידי אלי נגאסה גיר זוגך פאברי מן הדא אלמא אלמר אללאען: 20 ואן כנת קד חדת אלי גיר זוגך ותנגסת בה וגעל גירה פיך מצאגעתה: 21 ויחלף אלאמם אלאמראה

[1]) פ׳: בעהד אללה = בברית ה׳.

[2]) ר״ל שמה שאמור לה׳ עניגו לכהן.

[3]) „ויהיה לאיזה כהן שיתנוהו לו״.

[4]) „וכל איש אשר בידו לצות על קדשיו לאיזה כהן שיתנם לו יהיו״.

[5]) „והיא לא נאנסה״ עיי׳ ספרי ורש״י. להוציא את האנוסה, אבל בפ׳ תנוסחא תצבט.

[6]) „ועלה במחשבתו״ כמו שפי׳ ראב״ע.

[7]) הגאון לפי דרכו קיצר הענין.

[8]) ראב״ע: עמה או בעבורה.

[9]) ר״ל האשה עיי׳ ספרי וסוטה דף ח׳ ע״א ולא כמו שפי׳ ראב״ע.

[10]) בק׳ חסרה מלת אלמר.

וכל מא יצלח להא הם יכׄדמון: 27 עלי קול הרון ובניה יכון גׄמיע כׄדמה̇ בני גרשון מן חמלהם וגׄמיע עמלהם ועדׄו עליהם בחפטׄ גׄמיע חמלהם: 28 הדׄה כׄדמה̇ עשאיר גרשון פי כׄבא אלמחצׄר וחפטׄהא עלי יד איתמר אבן הרון אלאמאם: 29 ובנו מררי לעשאירהם וביות אבאיהם תעדׄהם: 30 מן אבן תׄלתׄין סנה̇ פצאעדא אלי אבן כׄמסין סנה̇ כל מן ידכׄל ללגׄיש לכׄדמה̇ כׄבא אלמחצׄר: 31 והדׄא חפטׄ חמלהם וגׄמיע עמלהם פי כׄבא אלמחצׄר תכׄאתגׄ אלמסכן ואמהאגׄה ועמדה וקואעדה: 32 ועמד אלצראדק מסתדירא וקואעדהא ואותאדהא ואטנאבהא וגׄמיע אניתהא וסאיר אעמאלהא ועדׄו באסמא גׄמיע אניה̇ חפטׄ חמלהם: 33 הדׄה כׄדמה̇ בני מררי פי כׄבא אלמחצׄר עלי יד איתמר אבן הרון אלאמאם: 34 פעדׄ מוסי והרון ואשראף אלגׄמאעה̇ בני קהת לעשאירהם לביות אבאיהם: 35 מן אבן תׄלתׄין סנה̇ פצאעדא אלי אבן כׄמסין סנה̇ כל מן ידכׄל ללגׄיש לכׄדמה̇ כׄבא אלמחצׄר: 36 וכאן עדדהם לעשאירהם אלפין וסבע מאיה̇ וכׄמסין: 37 האולי עדד עשאיר קהת כל מן יכׄדם פי כׄבא אלמחצׄר אלדׄי עדׄ מוסי והרון עלי קול אללה ביד מוסי: 38 ועדד בני גרשון לעשאירהם ולביות אבאיהם: 39 מן אבן תׄלאתׄין סנה̇ פצאעדא אלי אבן כׄמסין סנה̇ כל מן דכׄל ללגׄיש ללכׄדמה̇ פי כׄבא אלמחצׄר: 40 וכאן עדדהם לעשאירהם לביות אבאיהם אלפין וסת מאיה̇ ותׄלאתׄין: 41 האולי מעדודו עשאיר בני גרשון כל מן כׄדם פי כׄבא אלמחצׄר אלדׄי עדׄ מוסי והרון עלי קול אללה: 42 ועדד עשאיר בני מררי לעשאירהם לביות אבאיהם: 43 מן אבן תׄלאתׄין סנה̇ פצאעדא אלי אבן כׄמסין סנה̇ כל מן דכׄל ללגׄיש ללכׄדמה̇ פי כׄבא אלמחצׄר: 44 וכאן עדדהם לעשאירהם תׄלאתׄא אלאף ומאיתין: 45 האולי מעדודו עשאיר בני מררי אלדׄין עדׄ מוסי והרון עלי קול אללה ביד מוסי: 46 וגׄמיע אלמעדודין אלדׄי עדׄ מוסי והרון ואשראף אסראיל אללאויין לעשאירהם ולביות אבאיהם: 47 מן אבן תׄלאתׄין סנה̇ פצאעדא אלי אבן כׄמסין סנה̇ כל מן דכׄל ליכׄדם כׄדמה̇ עמל וכׄדמה̇ אלחמל פי כׄבא אלמחצׄר: 48 וכאן עדדהם תׄמאניה̇ אלאף וכׄמס מאיה̇ ותׄמאנין: 49 עלי קול אללה עדׄהם מוסי כל פריק פי עמלה וחמלה ועדדה כמא אמר אללה מוסי[1]:

ה

1 תׄם כלׄם אללה מוסי קאילא: 2 מר בני אסראיל באן ינפו מן אלעסכר כל אברץ וכל דׄאיב וכל נגׄס למית: 3 מן דׄכר אלי אנתׄי

[1]) „על פי ה׳ פקד אותם משה כל כת וכת על עבודתו ומשאו ומנינו כאשר צוה ה׳ את משה.

ומדאהן אלסתר[1]) ואללבז אלדאים יכון עליהא: 8 ויבסטו עליהא תוב צבג קרמז ויגטוהא בגשא גלוד דארש ויצלחו אקואבהא: 9 וליאכדו תוב אסמאנגון פיגטו בה מנארה אלאצאה וסרגהא וכלאבאתהא ומגאמרהא וגמיע אניה דהנהא אלתי יכדמונהא בהא: 10 ויגעלוהא וגמיע אניתהא פי גשא גלוד דארש ויצנעו[2]) דלך עלי אלדהק: 11 ועלי מדבח אלדהב פליבסטו תוב אסמאנגון ויגטוה בגשא גלוד דארש ויצלחו אקואבהא: 12 ויאכדו גמיע אניה אלכדמה אלתי יכדמון בהא פי אלקדס פיגעלוהא פי תוב אסמאנגון ויגטוהא בגשא גלוד דארש ויצנעוהא עלי אלדהק: 13 וירמדו אלמדבח ויבסטו עליה תוב ארגואן: 14 ויגעלו עליה גמיע אניתה אלתי יכדמון עליה בהא אלמגאמר ואלמנאשל ואלמגארף ואלכראנב וסאיר אניה אלמדבח ויבסטו עליה גשא גלוד דארש ויצלחו אקואבה[3]): 15 פאדא פרג הרון ובנוה מן תגטיה אלקדס וגמיע אניתה ענד רחיל אלעסכר פבעד דלך ידכל בנו קהת ויחמלוהא ולא ידנו מן אלקדס פיהלכון הדה צפה חמל בני קהת[4]) בכבא אלמחצר: 16 ובאלה אלעזר אבן הרון אלאמאם דהן אלאצאה ובכור אלצמוג ואלבר אלדאים ודהן אלמסח פדלך וכאלה אלמסכן וגמיע מא פיה מן קדס ואניתה: 17 תם כלם אללה מוסי והרון תכלימא: 18 לא תקטעא עשאיר סבט קהת[5]) מן בין אללויאניין: 19 בל אצנעא להם הדה אלכלה חתי יחיו ולא יהלכו בדנוהם אלי כאן אלאקדאס ידכל הרון ובנוה ויולונהם כל פריק עלי כדמתה וחמלה: 20 ולא ידכלו פינטרו ענד תגטיה[6]) אלקדס פיהלכון: 21 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 22 ארפע גמלה בני גרשון הם איצא לביות אבאיהם ועשאירהם: 23 מן אבן תלתין סנה פצאעדא אלי אבן כמסין סנה תעדהם כל מן ידכל ללגיש לכדמה כבא אלמחצר[7]): 24 והדה כדמה עשאיר גרשון לכדמה ולחמל: 25 ויחמלו שקאק אלמסכן וכבא אלמחצר וגשאה וגשא אלדארש אלדי עליה מן פוק וסתר באב כבא אלמחצר: 26 וקלוע אלצראדק וסתר באבה[8]) אלתי עלי אלמסכן ואלמדבח מסתדירא ואטנאבהא וסאיר אניה כדמתהא

[1]) „המסך" וזהו דעת רש"י שהוא לשון כסוי. ובפ׳: אלרש̈ = הזיה. וככ"י י׳: אלמזאג = הנסך בצירי תחת הנון.

[2]) בכ"י י׳: ויגעלו = ושמו.

[3]) פ׳: דהוקהא והוא לשון מוט.

[4]) „זה משפט משא בני קהת".

[5]) „משפחות שבט קהת".

[6]) ראב"ע: ככסות. — [7]) „כל הבא לצבא לעבדת אהל מועד".

[7]) „ואת מסך פתחו".

אלצׄראדק מסתדירא וקואעדהא ואותאדהא ואטנאבהא: 38 ואלנאזלון בין ידי אלמסכן בין ידי כׄבא אלמחצׄר פי אלמשרק[1] מוסי והרון ואבנאה האפטׄו מחפטׄ אלמקדס[2] ומחפטׄ בני אסראיל ואי אגנבי תקדּם אלי דׄלך פליקתל: 39 פדׄלך גׄמיע עדד אללויאניין אלדׄין עדּהם מוסי והרון עלי קול אללה לעשאירהם כל דׄכר מן אבן שהר פצאעדא אתׄנאן ועשרון אלפא: 40 תׄם קאל אללה למוסי עדּ כל בכר דׄכר מן בני אסראיל מן אבן שהר פצאעדא וארפע אחצא אסמאיהם: 41 וכׄדׄ לי אללויאניין אנא אללה שרפתהם בדל כל בכר מן בני אסראיל ובהאים אללויאניין בדל כל בכר מן בהאים בני אסראיל: 42 פעדּ מוסי כמא אמרה אללה בה כל בכר פי בני אסראיל: 43 פכאן כל בכר דׄכר באחצא אסמאיהם בדׄלך אתׄנין ועשרין אלפא ומאיתין ותׄלאתׄה וסבעין: 44 תׄם כלּם אללה מוסי קאילא: 45 כׄדׄ אללויאניין בדל כל בכר מן בני אסראיל ובהאים אללויאניין בדל בהאימהם פיצירו לי אנא אללה שרפתהם: 46 ואמא פדא[3] אלמאיתין ואלתׄלאתׄה ואלסבעין אלזאידין עלי אללויאניין מן בכור בני אסראיל: 47 פכׄדׄ כׄמסה מתׄאקיל לכל גׄמגׄמה מנהם במתׄקאל אלקדס כל מתׄקאל עשרון דאנקא: 48 ואדפע אלפצׄה להרון ובניה פדא אלפאצׄלין עליהם: 49 פאכׄדׄ מוסי פצׄה אלפדא מן אלזאידין עלי פדא אללויאניין: 50 מן בכור בני אסראיל אכׄדׄ תלך אלפצׄה והי אלף ותׄלאתׄ מאיה וכׄמסה וסתׄון מתׄקאלא במתׄקאל אלקדס: 51 ודפעהא אלי הרון ובניה עלי קול אללה כמא אמרה:

ד

1 תׄם כלּם אללה מוסי והרון קאילא: 2 ארפעא גׄמלה בני קהת מן בין בני לוי לעשאירהם ובית אבאיהם: 3 מן אבן תׄלתׄין סנה פצאעדא אלי כׄמסין סנה כל מן ידכׄל ללגׄיש ליעמל צנאעה פי כׄבא אלמחצׄר: 4 והדׄה כׄדמה בני קהת פי כׄבא אלמחצׄר כׄאץ אלאקדאס: 5 וידכׄל הרון ובנוה ענד רחיל אלעסכר פיחוּו[4] אלסגׄף אלמסתור ויגטון בה צנדוק אלשהאדה: 6 ויגׄעלו עליה גׄשא גׄלוד דאריש ויבסטו תׄובא גׄמלתה אסמאנגׄון פוקה ויצלחו אקיאבה: 7 ועלי אלמאידה אלמוגׄהה יבסטו תׄוב אסמאנגׄון ויגׄעלו עליהא אלקצאע ואלדרוגׄ ואלמלאעק

[1]) אף כאן לא העתיק הגאון מלת קדמה עי' למעלה ב' ג'.
[2]) ק' ופ': אלמסכן = המשכן.
[3]) „ופדיון" וכן תרגם אונקלס.
[4]) „ויכינו".

גמיע אניה כבא אלמחצ׳ר ומחפט׳ בני אסראיל ויכ׳דמו כ׳דמה אלמסכן:
9 ואדפע אללואניין אלי הרון ובניה מסלמין מעטון לה הם מן בני
אסראיל: 10 ווכ׳ל הרון ובניה עלי אן יחפט׳ו אמאמתהם ואי אג׳נבי
תקדם אליהא פליקתל: 11 ת׳ם כלם אללה מוסי קאילא: 12 פאני
קד שרפת[1] אללואניין מן בני אסראיל בדל כל בכר אול בטן מן בני
אסראיל פיציר לי אללואניון: 13 כמא כאן לי כל בכר פי יום אהלכת
כל בכר פי בלד מצר אקדסת לי כל בכר פימא בין בני אסראיל מן
אנסאן אלי בהימה כד׳אך יציר לי האולי אנא אללה שרפתהם[2]:
14 ת׳ם כלם אללה מוסי פי ברייה סיני קאילא: 15 עד בני לוי לביות
אבאיהם ועשאירהם כל ד׳כר מן אבן שהר פצאעדא תעדהם: 16 פעדהם
מוסי עלי קול אללה כמא אמר: 17 פהאולי כאנו בנו לוי באסמאיהם
גרשון וקהת ומררי: 18 והד׳ה אסמא בני גרשון לעשאירהם לבני ושמעי:
19 ובנו קהת לעשאירהם עמרם ויצהר וחברון ועזיאל: 20 ובנו מררי
לעשאירהם מחלי ומושי הד׳ה עשאיר אללואניין לביות אבאיהם:
21 לגרשון עשירה לבני ועשירה שמעי הד׳ה עשאירהם: 22 עדדהם
באחצא כל ד׳כר מן אבן שהר פצאעדא סבעה אלאף וכ׳מס מאיה:
23 ועשאירהם ינזלון ורא אלמסכן פי אלמגרב: 24 ושריפהם אליסף בן
לאל: 25 וחפט׳הם מן כבא אלמחצ׳ר אלמסכן ואלכבא וג׳שאה וסתר
באב כבא אלמחצ׳ר: 26 וקלוע אלצ׳ראדק וסתר באבה אלד׳י עלי אלמסכן
ואלמד׳בח מסתדירא ואטנאבהא וסאיר כ׳דמתהא: 27 ולקהת עשירה
עמרם ועשירה יצהר ועשירה חברון ועשירה עזיאל הד׳ה עשאיר קהת:
28 באחצא כל ד׳כר מן אבן שהר פצאעדא ת׳מאניה אלאף וסת מאיה
חאפט׳ו מחפט׳ אלקדס: 29 ועשאירהם ינזלון אלי ג׳אנב אלמסכן פי
אלג׳נוב: 30 ושריפהם אליצפן בן עזיאל: 31 וחפט׳הם אלצנדוק ואלמאידה
ואלמנארה ואלמד׳אבח ואניה אלקדס אלתי יסתכ׳דמון בהא ואלסתר
וג׳מיע כ׳דמתה: 32 ושריף אשראף אללואניין אלעזר אבן הרון אלאמאם
מוכ׳ל בחאפט׳י מחפט׳ אלקדס[3]: 33 ולמררי עשירה מחלי ועשירה
מושי הד׳ה עשאירה[4]: 34 ועדדהם באחצא כל ד׳כר מן אבן שהר
פצאעדא סתה אלאף ומאיתאן: 35 ושריפהם צוריאל בן אביחיל וינזלון
אלי ג׳אנב אלמסכן פי אלשמאל: 36 ובאלה חפט׳ בני מררי תכ׳את׳
אלמסכן ואמהאג׳ה ועמדה וקואעדה וכל אניתה וכ׳דמתה: 37 ועמד

---

1) „בחרתי בלוים" כמו שפי׳ ראב״ע: מעלה גדולה ללוים.
2) „כן יהי׳ לי אלו (הלוים) אני ה׳ בחרתי בם".
3) „ממונה על שומרי משמרת הקדש" וכן ת״א.
4) בפי׳: האתאן עשירתאה = אלה הם שתי משפחתיו.

וארבע מאיה וכ̇מסין לג̇יושהם ירחלון ת̇אניהם[1]: 17 ויר̇חל כ̇בא אלמחצ̇ר
עסכר אללויאניין פי וסט אלעסאכר[2] וכמא הם ינזלון כד̇אך ירחלון כל
פריק[3] פי מכאנה ומרכזה: 18 ומרכז עסכר אפרים לג̇יושהם פי
אלמגרב ושריפהם אלישמע בן עמיהוד: 19 ועדד ג̇ישה ארבעון אלפא
וכ̇מס מאיה: 20 ואלי ג̇אנבה סבט מנשה ושריפהם גמליאל בן פדהצור:
21 ועדד ג̇ישה ת̇לאת̇ון ואת̇נאן אלפא ומאיתאן: 22 ואלי גאנבה סבט
בנימן ושריפהם אבידן בן גדעני: 23 ועדד ג̇ישה ת̇לאת̇ון וכ̇מסה̈ אלפא
וארבע מאיה̈: 24 כד̇לך ג̇מיע עדד עסכר אפרים מאיה̈ אלפא ות̇מאניה̈
אלאף ומאיה̈ לג̇יושהם וירחלון ת̇אלת̇א: 25 ומרכז עסכר דן פי אלשמאל
לג̇יושהם ושריפהם אחיעזר בן עמישדי: 26 ועדד ג̇ישה את̇נאן וסתון
אלפא וסבע מאיה̈: 27 ואלי ג̇אנבה סבט אשר ושריפהם פגעיאל בן
עכרן: 28 ועדד ג̇ישה אחד וארבעון אלפא וכ̇מס מאיה̈: 29 ואלי גאנבה
סבט נפתלי ושריפהם אחירע בן עינן: 30 ועדד ג̇ישה ת̇לאת̇ה̈ וכ̇מסון
אלפא וארבע מאיה̈: 31 פד̇לך ג̇מיע עסכר דן מאיה̈ וסבעה̈ וכ̇מסון
אלפא וסת מאיה̈ וירחלון אכ̇ירא לג̇יושהם: 32 האולי מעדודו בני אסראיל
לביות אבאיהם ג̇מלה̈ עדד אלעסאכר לג̇יושהם סת מאיה̈ אלפא ות̇לאת̇ה̈
אלאף וכ̇מס מאיה̈ וכ̇מסון: 33 ואללויאניון לם יחצו פי ג̇מלה̈ בני אסראיל
כמא אמר אללה מוסי: 34 ת̇ם צנעו בנו אסראיל ג̇מיע מא אמר אללה
מוסי כד̇אך נזלו פי מראכזהם וכד̇אך רחלו כל סבט לעשאירה עלי
ביות אבאיהם:

ג

1 והד̇ה נסבה̈ הרון ומוסי פי וקת כ̇אטב אללה מוסי פי ברייה̈
סיני[4]: 2 והד̇ה אסמא בני הרון נדב אלבכר ואביהוא אלעזר ואיתמר:
3 הד̇ה אסמא בני הרון אלאימה̈ אלממסוחין אלד̇ין כמל ואג̇בהם
ללאמאמה̈: 4 ומאת נדב ואביהוא בין ידי אללה במא קרבא נארא
גריבה̈ בין ידי אללה פי ברייה̈ סיני ולם יכן להמא בנון ואם אלעזר
ואיתמר בחצ̇רה̈ הרון אביהמא: 5 פכלם אללה מוסי קאילא: 6 קדם
סבט לוי ואוקפהם בין ידי הרון אלאמאם פיכ̇דמוה: 7 ויחפט̇ו מחפט̇ה
ומחפט̇ אלג̇מאעה̈ בין ידי כ̇בא אלמחצ̇ר ויכ̇דמו כ̇דמה̈ אלמסכן: 8 ויחפט̇ו

[1] ר״ל שנית ביחס אל הנוסעים ראשונה. העתיק כאלו כתוב שניים בקמץ תחת היוד.
[2] ר״ל מחנות ישראל. עיין ראב״ע.
[3] כל כת וכת על מקומו ודגלו. עיין ראב״ע ומכלל יופי.
[4] „במדבר סיני" כמו שכתוב (למטה י״ד) ועי' מה שכתב הראב״ע וזה לשונו: הנה היו תולדות אהרן ומשה במדבר סיני כאשר היו בהר סיני.

גושהם: 46 פדלך גמלה עדדהם[1] סת מאה אלף ותלאת אלאף וכמס מאה וכמסון: 47 ואמא אללויאניין לסבט אבאיהם פלם יעדו מעהם: 48 תם כלם אללה מוסי קאילא: 49 אמא סבט לוי לא תעדה ולא תרפע גמלתהם פי מא בין בני אסראיל: 50 ואנת פוכל אללויאניין עלי מסכן אלשהאדה ועלי גמיע אניתה וגמיע מא לה פהם יחמלון אלמסכן וגמיע אניתה והם יכדמונה וחואליה ינזלון: 51 ופי רחילה יפצלוה אללויאניון ופי נזולה ינצבוה אללויאניון ואי אגנבי תקדם אלי דלך פליקתל: 52 וינזלו בנו אסראיל כל סבט פי עסכרה[2] פי מרכזה[3] עלי גושהם: 53 ואללויאניון ינזלון חואלי מסכן אלשהאדה לילא יכון סכט עלי גמאעה בני אסראיל ויחפטון אללויאניין מא אסתחפטתהם מן דלך: 54 פצנע בנו אסראיל בגמיע מא אמר אללה מוסי:

ב

1 תם כלם אללה מוסי והרון קאילא: 2 כל סבט פי מרכזה בעלאמאת לביות אבאיהם ינזל בנו אסראיל חדא לבא אלמחצר וחואליה[4] ינזלון: 3 ואלנאזלון פי אלמשרק[5] מרכז עסכר בני יהודה לגיושהם ושריפהם נחשון בן עמינדב: 4 ועדד גישה ארבעה וסבעון אלפא וסת מיה: 5 ואלנאזלון אלי גאנבה[6] סבט יששכר ושריפהם נתנאל בן צוער: 6 ועדד גישה ארבעה וכמסון אלפא וארבע מאיה: 7 ואלי גאנבה סבט זבולן ושריפהם אליאב בן חלון: 8 ועדד גישה סבעה וכמסון אלפא וארבע מאיה: 9 פדלך גמיע עדד עסכר יהודה מאיה ותמנין אלפא וסת אלאף וארבע מאיה לגיושהם והם אולא ירחלון: 10 מרכז עסכר ראובן פי אלגנוב לגיושהם ושריפהם אליצור בן שדיאור: 11 ועדד גישה סת וארבעון אלפא וכמס מאיה: 12 ואלנאזלון אלי גאנבה סבט שמעון ושריפהם שלמיאל בן צורישדי: 13 ועדד גישה תסעה וכמסון אלפא ותלאת מאיה: 14 ואלי גאנבה סבט גד ושריפהם אליסף בן רעואל: 15 ועדד גישה כמסה וארבעון אלפא וסת מאיה וכמסון: 16 פדלך גמיע עדד עסכר ראובן מאיה ואחד וכמסון אלפא

---

[1] „וזה כל מספרם"

[2] „כל שבט על מחנהו" עיי' ראב"ע.

[3] מרכז בלשון ערבי הוא הנקודה האמצעית שבתוך העגול והגאון העתיק בו בכל מקום מלת דגל ור"ל מקום הדגל.

[4] „מנגד לאהל מועד וסביבו".

[5] הגאון לא העתיק מלת קדמה.

[6] „מצדו".

שמעון תסעה̈ וכ̇מסין אלפא ות̇לאת̇ מאיה̈: 24 ואלמעדודון בד̇לך מן בני גד תואלידהם לעשאירהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה̈ פצאעדא כל כ̇ארג̇ ג̇ישה: 25 ואלמעדודון לסבט גד כ̇מסה̈ וארבעין אלפא וסת מאיה̈ וכ̇מסין: 26 ואלמעדודון בד̇לך מן בני יהודה תואלידהם לעשאירהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה̈ פצאעדא כל כ̇ארג̇ ג̇ישה: 27 ואלמעדודון לסבט יהודה ארבעה̈ וסבעון אלפא וסת מאיה̈: 28 ואלמעדודון בד̇לך מן בני יששכר תואלידהם לעשאירהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה̈ פצאעדא כל כ̇ארג̇ ג̇ישה: 29 ואלמעדודון לסבט יששכר ארבעה̈ וכ̇מסון אלפא וארבע מאיה̈: 30 ואלמעדודון בד̇לך מן בני זבולון תואלידהם לעשאירהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה̈ פצאעדא כל כ̇ארג̇ ג̇ישה: 31 ואלמעדודון לסבט זבולון סבעה̈ וכ̇מסין אלפא וארבע מאיה̈: 32 ואלמעדודון בד̇לך מן יוסף פמן אפרים תואלידהם לעשאירהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה̈ פצאעדא כל כ̇ארג̇ ג̇ישה: 33 ואלמעדודון לסבט אפרים ארבעין אלפא וכ̇מס מאיה̈: 34 ואלמעדודון בד̇לך מן בני מנשה תואלידהם לעשאירהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה̈ פצאעדא כל כ̇ארג̇ ג̇ישה: 35 ואלמעדודון לסבט מנשה את̇נאן ות̇לאת̇ון אלפא ומאתאן: 36 ואלמעדודון בד̇לך מן בני בנימן תואלידהם לעשאירהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה̈ פצאעדא כל כ̇ארג̇ ג̇ישה: 37 ואלמעדודון לסבט בנימן כ̇מסה̈ ות̇לאת̇ון אלפא וארבע מאיה̈: 38 ואלמעדודון בד̇לך מן בני דן תואלידהם לעשאירהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה̈ פצאעדא כל כ̇ארג̇ ג̇ישה: 39 ואלמעדודון לסבט דן את̇נאן וסתון אלפא וסבע מאיה̈: 40 ואלמעדודון בד̇לך מן בני אשר תואלידהם לעשאירהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה̈ פצאעדא כל כ̇ארג̇ ג̇ישה: 41 ואלמעדודון לסבט אשר אחד וארבעון אלפא וכ̇מס מאיה̈: 42 ואלמעדודון בד̇לך מן בני נפתלי תואלידהם לעשאירהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה̈ פצאעדא כל כ̇ארג̇ ג̇ישה: 43 ואלמעדודון לסבט נפתלי ת̇לאת̇ וכ̇מסין אלפא וארבע מאיה̈: 44 האולי אלמעדודון אלד̇ין עדהם מוסי והרון ואשראף אסראיל אלאת̇ני עשר רג̇לא כל ואחד מנהם שריף בית אבאיה[1]: 45 וכאן מן עדה מנהם מנסובא אלי בית אביה מן אבן עשרין סנה̈ פצאעדא[2] כל מן יכ̇רג̇ פי

[1] „כל אחד מהם נשיא לבית אבותיו".

[2] „ויהי כי שפקד מהם מיוחס לבית אבותיו מבן עשרים שנה ומעלה ר"ל שלא נפקד לבית אבותם רק מי שהוא בן כ' ומעלה. עי' ראב"ע.

ספר במדבר

א

1 וכלם אללה מוסי פי בריה סיני פי כבא אלמחצ׳ר פי אליום
אלאול מן אלשהר אלת׳אני מן אלסנה אלת׳אניה לכ׳רוג׳הם מן בלד מצר
קאילא: 2 ארפעו ג׳מלה ג׳מאעה בני אסראיל לעשאירהם ובות אבאיהם
באחצא אסמא כל ד׳כר לג׳מאג׳מהם: 3 מן אבן עשרין סנה פצאעדא
כל מן יכ׳רג׳ אלי ג׳יש בני אסראיל תחציהם לג׳יושהם[1] אנת והרון:
4 וליכן מעכם רג׳ל מן כל סבט והד׳א אלרג׳ל הו רייס בית אביה:
5 והד׳ה אסמא אלרג׳אל אלד׳ין יקומון מעכם מן ראובן אליצור בן שדיאור:
6 ומן שמעון שלמיאל בן צורישדי: 7 ומן יהודה נחשון בן עמינדב:
8 ומן יששכר נתנאל בן צוער: 9 ומן זבולן אליאב בן חלן: 10 ומן
בני יוסף פמן אפרים אלישמע בן עמיהוד ומן מנשה ג׳מליאל בן פדהצור:
11 ומן בנימן אבידן בן גדעני: 12 ומן דן אחיעזר בן עמישדי: 13 ומן
אשר פגעיאל בן עכרן: 14 ומן גד אליסף בן דעואל: 15 ומן נפתלי
אחירע בן עינן: 16 האולי דעאה אלג׳מאעה אשראף אסבאט אבאיהם
והם רוסא אלוף בני אסראיל: 17 פאכ׳ד׳ מוסי והרון האולי אלרג׳אל אלד׳ין
שרחת אסמאוהם[2]: 18 וג׳מעא ג׳מיע אלג׳מאעה פי אליום אלאול פי אלשהר
אלת׳אני פתנסבו[3] לעשאירהם ובות אבאיהם באחצא אלאסמא מן אבן
עשרין סנה פצאעדא לג׳מאג׳מהם: 19 כמא אמר אללה מוסי עדהם פי
בריה סיני: 20 פכאן בני ראובן בכר אסראיל תואלידהם לעשאירהם
לבות אבאיהם באחצא אסמא לג׳מאג׳מהם כל ד׳כר מן אבן עשרין סנה
פצאעדא כל מן יכ׳רג׳ פי ג׳יושהם: 21 ואלמעדודון כד׳לך מנהם סתה
וארבעון אלפא וכ׳מס מאיה: 22 ואלמעדודון כד׳לך מן בני שמעון
תואלידהם לעשאירהם לבות אבאיהם באחצא אסמא לג׳מאג׳מהם כל
ד׳כר מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל כ׳ארג׳ ג׳ישה: 23 ואלמעדודון לסבט

---

[1] כפ׳ וק׳ חסרה מלת לג׳יושהם.

[2] ראב״ע: שהם מפורשים.

[3] מכלל יופי: כלומר תראו יחסם מאיזה שבט הם.

פי סנה אלאטלאק קדסא ללה בציאע אלצואפי ותציר ללאמאם: 22 ואן אקדם ללה מן ציעה אשתראהא וליסת לה בחוז: 23 פליחסב לה אלאמאם תקסיט אלקימה[1] מן סנתה אלי סנה אלאטלאק פידפע אלקימה פי דלך אליום קדסא ללה: 24 ותרגע אלציעה פי סנה אלאטלאק ללבאיע אלדי אשתראהא מנה לאלדי לה חוז אלארץ[2]: 25 וגמיע קימתך תכון במתאקיל אלקדס כל מתקאל עשרון דאנקא: 26 ואמא בכר יבכר ללה מן אלבהאים פלא יחתאג אן יקדסה אנסאן אן כאן מן אלגנם ואלבקר פהו ללה[3]: 27 ואן אקדם שיא מן אלבהאים אלנגסה פליפדה בקימתה ויזד עליהא כמסהא ואן לם יפתכהא פליבע בקימתה: 28 ואמא כל צואף יגעלהא אלאנסאן ללה מן גמיע מאלה מן עביד[4] ובהאים וציעה חוזה פלא יבאע ולא יפתך בל יכון מן בואין אלאקדאס ללה: 29 וכל מתלוף יסתחק אלתלף[5] מן אלנאס פלא יפדא בל יקתל קתלא: 30 וגמיע עשור אלארץ מן חבהא ומן תמר אלשגר פהו ללה קדס: 31 ואן אפך רגל שיא מן עשורה פליזד עליה כמס תמנה: 32 וגמיע עשור אלבקר ואלגנם מא יגוז תחת אלעצא פאלעאשר יכון קדסא ללה: 33 לא יפחץ ענה בין גיד או רדי ולא יגירה פאן גירה פקד צאר הו ובדילה קדסא ללה לא יפך: 34 הדה אלוצאיא אלתי אמר בהא מוסי לבני אסראיל פי גבל סיני:

[1] ר״ל הערך הקצוב שהוא חייב לשלם.

[2] בכ״י י׳ ובפ׳: רקבה אלארץ.

[3] רמב״ן: אין צורך להקדיש אותו כי אם הוא שור או שה לד׳ הוא מעצמו.

[4] רש״י: מאדם כגון שההרים עבדיו ושפחותיו הכנענים.

[5] „כל מחויבי מיתה אשר דינם ליהרג״ נראה שלפי דעת הגאון אין להם פדיון ולא ערך אע״פ שלא נגמר דינם.

כז

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר בני אסראיל וקל להם אד̇ אנסאן סוג נדרא מן אלנפוס ללה פליקום[1]: 3 פיכון קימה אלדכר מן עשרין סנה אלי סתין סנה כמסין מתקאל פצה במתקאל אלקדס: 4 ואן כאנת אנתי פקימתהא תלאתון מתקאלא: 5 ואן כאן מן אבן כמס סנין אלי עשרין פקימה אלדכר עשרון מתקאלא ולאנתי עשרה: 6 ואן כאן מן אבן שהר אלי כמס סנין פקימה אלדכר כמסה מתאקיל פצה ולאנתי תלאתה מתאקיל: 7 ואן כאן מן סתין סנה פצאעדא פקימה אלדכר כמסה עשר מתקאלא ולאנתי עשרה מתאקיל: 8 ואן כאן מהינא מן אלקימה פליוקף בין ידי אלאמאם ויקומה חסב מא תנאל יד אלנאדר כדאך יקומה אלאמאם: 9 ואן כאנת בהימה תצלח אן יקרב מנהא קרבאנא ללה פכל מא יגעל מן דלך ללה יכון קדסא בעינה[2]: 10 לא יבדלה ולא יגירה גידא ברדי ולא רדיא בגיד פאן גיר בהימה בבהימה פקד צאר הו ובדילה קדסא: 11 ואן כאנת בהימה נגסה או[3] מא לא יקרב מנהא קרבאנא ללה פלתוקף בין ידי אלאמאם: 12 פיקומהא אלאמאם עלי גודתהא או רדאתהא ויכון אלואגב במא קום אלאמאם: 13 ואן שא פכאכהא פליזד עלי אלקימה כמסהא: 14 ואי רגל אקדס ביתה קדסא ללה פליקומה אלאמאם עלי גודתה או רדאתה ובמא יקומה כדאך יגב: 15 פאן שא אלמקדס פכאך מנזלה פליזד עלי קימתה כמסהא ויכון לה: 16 ואן אקדס רגל ללה שיא מן צ̇יעה חוזה פלתכן אלקימה עלי קדר בדרה כל מבדר כר מן שעיר כמסין מתקאלא מן פצה: 17 פאן אקדס צ̇יעתה מן סנה אלאטלאק פאלקימה תאבתה בחאלהא[4]: 18 פאן אקדסהא בעד סנה אלאטלאק פליחסב לה אלאמאם אלדראהים עלי קדר אלסנין אלבאקיאת אלי סנה אלאטלאק וינקץ מן קימתה: 19 ואן שא אלרגל אלמקדס אלצ̇יעה אן יפתכהא פליזד עלי אלקימה כמסהא פתגב לה: 20 ואן לם יפתכהא ובאעהא אלאמין[5] לרגל אכר פלא תפתך אבדא: 21 ותכון ענד כרוגהא מן יד אלמשתרי[6]

[1] „איש כי יפליא נדר נפשות לד׳ ונערך״.

[2] „בעצמה״ ר״ל שלא יחליפנו.

[3] והגאון הוסיף מלת או להבדיל בין הטמאה והיא הבהמה שמתה או שנעשית טריפה ובין אשר לא יקריבו והיא בעלת מום קבוע. ועי׳ תמורה ל״ב א׳. ובכ״י י׳ לא נמצאה מלת או.

[4] „הערך קיים כמו שהוא״ ר״ל שישאר חמשים כסף בלא שינוי.

[5] ר״ל הגזבר כן הוא בספרא.

[6] „בצאתו מיד הלוקח״.

ואנתם פי בלד אעדאיכם חינאד תתסבּת אלארץ̇ ותסתופי עטלהא: 35 וסבב טול איאם והשתהא אן תתעטל במא לם תעטלוהא פי עטלכם פי מקאמכם בהא[1]: 36 ואלבאקון מנכם אדכ̇ל אלג̇בן פי קלובהם פי בלדאן אעדאיהם חתי אנה לו לחקהם צות ורקה̈ מנדפעה̈ להרבו באלהרב מן אלסיף[2] ווקעו ולים באלב: 37 ועת̇ר בעצ̇הם בבעץ̇ במא יכון מן קבל אלסיף ולים באלב ולא יכון לכם קיאם מן בין ידי אעדאיכם: 38 ויביד מנכם[3] פי מא בין אלאמם ויפניכם בלד אעדאיכם: 39 ואלבאקין מנכם יכ̇שעון בד̇נובהם פי בלדאן אעדאיהם ואיצ̇א בד̇נוב אבאיהם אלד̇ין מעהם יכ̇שעון[4]: 40 פאן אקרו בד̇נובהם וד̇נוב אבאיהם בנכת̇הם אלד̇י נכת̇ו בי ואיצ̇א במא סלכו מעי לג̇אג̇א ולם יתובו[5]: 41 אנא איצ̇א אסיר מעהם עלי אללג̇אג̇ ואדכ̇להם בלדאן אעדאיהם אלבּרין[6]) או אלי אן ינהזם קלבהם אלגאש או .אלי אן יסתופי ד̇נובהם[7]: 42 ואד̇כר עהדי אלד̇י מע יעקוב[8]) ואיצ̇א עהדי אלד̇י מע אסחק ואיצ̇א עהדי אלד̇י מע אברהים אד̇כרה להם ולארצ̇הם[9]: 43 אלארץ̇ אלתי תרכת מנהם ואסתופת עטלהא באסתיחאשהא מנהם והם אסתופו ד̇נובהם ג̇זאהם אד̇ זהדו פי אחכאמי ורסומי אקלתהא אנפסהם[10]: 44 ואיצ̇א מע הד̇ה אלאמור פי כונהם פי בלד אעדאיהם לא אזהד פיהם ולא אקלאהם ולא אפניהם ולא אפסך̇ עהדי מעהם לאני אללה רבהם: 45 ואד̇כר להם עהד אלאולין אלד̇י אכ̇רג̇תהם מן בלד מצר בחצ̇רה̈ אלאמם לאכון להם אלאהא אנא אללה רבכם אלצאדק אלועד[11]: 46 הד̇ה אלרסום ואלאחכאם ואלדלאיל אלתי ג̇עלהא אללה בינה ובין בני אסראיל עלי טור סיני על יד מוסי:

[1]) „ומעם אורך ימי השמה שתשבות הארץ כמו שלא שבתה בשמיטותיה כאשר ישבתם בה.

[2]) „שאם ישיגם קול עלה נדף ינוסו כנס מפני חרב".

[3]) „ויאבדו מקצת מכם בין הגוים" ובפ': תבאדון פי אלאמם.

[4]) ר"ל יכרעו ויפלו. ובכ"י י' ובק': יכסעון = יגרשו.

[5]) ר"ל בכל זאת אלך עמם בקרי אם התודו את עונם וכו' ולא שבו מדרכיהם.

[6]) ואביאם אל ארץ אויבים אחרים.

[7]) ר"ל אם עד שיכנע לבם או עד שיתכפרו עונותיהם ביסורים.

[8]) ראב"ע: ויאמר הגאון כי טעם להזכיר בתחילה יעקב בעבור היות שנותיו כלם בברית

[9]) אזכר להם ולארצם".

[10]) הארץ אשר נעזבה מהם והרצתה את שמטותיה בהיותה שממה מהם והם רצו את עונם לענשם על שמאסו במשפטי וכו'" כל זה מוסב על והארץ אזכר.

[11]) „המקים את הבטחתי".

רבכם אלדי אכרגתכם מן בלד מצר מן אן תכונו להם עבידא וכסרת קראבים אסרכם וסירתכם אחראראׂ[1]: 14 פאן לם תסמעו לי ולם תעמלו בגמיע הדה אלוצאיא: 15 ואן זהדתם פי רסומי ואחכאמי ואסתקלאת אנפסכם לילא תעמלו וצאיאי ותפסכו עהדי: 16 אנא איצא אצנע בכם הדה אלעקובאת[2] פאוכל בכם עלי סרעה[3] מן חמי אלסל ואלחרארה מא תשכן עיונכם ותדבל נפוסכם ותזרעון זרעכם ללפראג או יאכלה אעדאכם[4]: 17 ואחל גצבי בכם פתנהזמון בין ידי אעדאיכם ויסתולי עליכם שאניכם פתהרבון ולא טאלב לכם: 18 ואן לם תקבלו מני מע הדה הרבתם פי אלתאדיב סבעא עלי כטאיאכם: 19 ואכסר אקתדאר עזכם ואגעל סמאכם כאלחדיד וארצכם כאלנחאס: 20 פיפנא קואכם פראגא ולא תכרג ארצכם אדאהא ושגר אלצחרא לא יכרג תמרה: 21 ואן סלכתם מעי לגאגא[5] ולם תשאו אן תסמעו לי זדתכם צרבה הי סבע ככטאיאכם: 22 ואטלק פיכם חיואן אלצחרא פיתכל מנכם ויקטע מן בהאימכם ויקלל עדדכם ותתוחש טרקאתכם: 23 ואן לם תתאדבו לי בהדה אלעקובאת וסלכתם מעי לגאגא: 24 וסרת אנא איצא מעכם עלי לגאג וזרבתכם בסבע עלי כטאיאכם: 25 ואגיב סיפא מנתקמא נקמה אלעהד פתגתמעון אלי קראכם ואבעת אלובא פי מא בינכם ותסלמון ביד אל עדו: 26 ואכסר לכם מעונה אלטעאם[6] ויכבז כתירה מן אלנסא טעאמכם פי תנור ואחד וירדדנה פי אלמיזאן ותאכלון ולא תשבעון: 27 ואן לם תסמעו לי ותטיעו בהדה אלעקובאת וסלכתם מעי לגאגא: 28 סרת איצא בעקובה אללגאג ואדבתכם סבעא עלי כטאיאכם: 29 פתאכלון לחום בניכם ובנאתכם: 30 ואנפד ביעכם ואקטע אנדאדכם ואלקי אגסאדכם עלי אגסאד טואגיתכם ואקלאכם: 31 ואגעל קראכם כראבא ואוחש מקאדסכם ולא אקבל ולא ארצא קראבינכם[7]: 32 ואוחש אלבלד מנכם ויסתוחש מנה[8] אעדאכם אלמקימון בה: 33 ואדריכם פי מא בין אלאמם ואגרד וראכם אלסיף פתציר ארצכם וחשה וקראכם כראבא: 34 חיניד תסתופי אלארץ עטלהא[9] טול איאם והשתהא

[1] „בני חורין".

[2] „אלו העונשים".

[3] „במהרה" ותרגם בהלה כמו בבהלה. ועיין ראב"ע.

[4] „או יאכלהו אויביכם" עיין רש"י.

[5] ת"א: בקשיו.

[6] „ואשבור לכם מסעד אכל".

[7] ת"א: ולא אקבל ברעוא.

[8] ראב"ע: ישומו עליה הפך משוש לכל הארץ.

[9] „ואז תשלם הארץ את שבתותיה" ר"ל את שמיטותיה אשר לא שמרן.

עמה יפתכה או מן נסיב דאתה מן עשירתה יפתכה או נאלת ידה פפך נפסה[1]: 50 פליחאסב משתריה כם מן סנה אנבאע לה אלי סנה אלאטלאק פיסקט תמן ביעה עלי אחצא אלסנין[2] וליכן מעה פיהא כאיאם אלאגיר: 51 פאן בקי מן אלסנין כתיר פעלי קדרהא ירד פכאבה מנסובא מן תמן שראה: 52 ואן בקי מנהא קליל אלי סנה אלאטלאק פליחסבה ועלי קדרהא ירד פכאבה: 53 ובאלגמלה[3] כאגיר סנה בסנה יכון מעה ולא יסתול עליה באקמא בחצרתך: 54 ואן לם ינפך בהדה אלאמור פליכרג פי סנה אלאטלאק הו ובנוה מעה: 55 לאן בני אסראיל עביד לי אד הם עבידי אלדי אכרגתהם מן בלד מצר אנא אללה רבכם אעבדוני[4]:

כו

1 לא תצנעו לכם אותאנא ומנחותא ונצבא לא תקימו לכם וחגרא מוכרפא[5] לא תצעו פי בלדכם לתסגדו לה לאני אללה רבכם אלואחד: 2 סבותי פאחפטו ומקדסי פהאבוה אנא אללה רבכם אגאזיכם כירא: 3 אלא אן סרתם פי רסומי והפטתם וצאיאי ועמלתם בהא: 4 אנזלת אגיאתכם פי וקתהא פאכרגת אלארץ אדאהא[6] ושגר אלצחרא יכרג תמרה: 5 חתי ידרך לכם אלדיאס אלקטאף ואלקטאף ידרך לכם אלבדאר ותאכלון טעאמכם הניא ותקימון ואתקן פי בלדכם: 6 ואגעל לכם אלסלאמה פי אלארץ פתנצגעון ולים מזעג ואעטל שר אלחיואן אלמפסד[7] מן אלארץ וסיף לא ימר בבלדכם: 7 ואדא כלבתם אעדאכם וקעו בין ידיכם תחת סיפכם: 7 חתי יכלב מנכם אלכמסה מאיה ואלמאיה תכלב רבוה ויקע אעדאכם בין ידיכם תחת אסיאפכם: 9 ואקבל ברחמתי[8] אליכם ואתמרכם ואכתרכם ואפי בעהדי לכם: 10 ותאכלון עתיק אלמעתק ותכרגון אלעתיק מן הצרה אלחדית: 11 ואגעל מסכני פי מא בינכם ולא אקלאכם: 12 ואסיר נורי[9] פי מא בינכם ואכון לכם אלאהא ואנתם תכונו לי שעבא: 43 אנא אללה

[1]) „וגאל את עצמו".

[2]) יגיעם כחיר מנכרו לפי מספר השנים.

[3]) „ובכלל".

[4]) „ותעבדוני" ולא בני אדם.

[5]) „אבן מצויירת" ועיי' ראב"ע

[6]) כן תרגם יבול בכל מקום וענינו הוב ר"ל מה שתוציא האדמה לשלם לעובדיה.

[7]) „את הרעה הבאה מן החיה המפסדת".

[8]) „רחמים שלי" והמלה הזאת נוספת ואיננה בכ"י י' ולא בפ'.

[9]) ת א: ואשרי שכינתי.

סני ביעה וירד אלפאצל אלי אלרגל אלדי באעה וירגע אלי חוזה:
28 ואן לם תנל ידה מקדאר מא ירד עליה פליכק ביעה פי יד אלמשתרי
לה אלי סנה אלאטלאק ויכרג פיהא וירגע אלי חוזה: 29 ואי רגל
באע ביתא מסכנא פי קריה להא סור פיכון באלכיאר[1] אלי אנקצא
סנה מן יום ביעה פיכון פכאכה חולא: 30 פאן לם יפכה אלי אן
כמלת סנה תאמה פקד תבת אלבית אלדי פי אלקריה אלתי להא סור
בתאתא ללמשתרי ולאגיאלה ולא יכרג פי סנה אלאטלאק: 31 וביות
אלארבאץ אלתי ליס להא סור יחיט בהא[2] פמתל ציאע אלארץ
תחסב אן יכון להא ולאיה ותכרג פי סנה אלאטלאק: 32 ואמא קרי
אללויאניין וביות קרי חוזהם פלהם אן יפתכוהא אבדא: 33 פמן
אשתרי דלך מנהם פליכרג כל בית מביע וקריה חוזה[3] פי סנה
אלאטלאק לאן ביותהם וקראהם הי חוזהם פי מא בין בני אסראיל:
34 וציאע פנא קראהם לא תבאע לאנהא חוז אלדהר להם: 35 ואדא
תמאהן אכוך ומאלת ידה מעך פאשדדה כאן יכון לך סאכנא וציפא
פיעיש מעך: 36 ולא תאכד מנה עינה ולא רבא ולכן רבך חתי יעיש
אכוך מעך: 37 ולא תדפע לה ורקך וטעאמך בעינה ולא ברבא[4]:
38 לאני אללה רבכם אלמכרגכם מן בלד מצר לאעטיכם בלד כנעאן
לאכון לכם אלאהא: 39 ואדא תמאהן אכוך מעך פבאע נפסה לך פלא
תסתכדמה כדמה אלעביד: 40 כל כאגיר או ציף יכון מעך ואלי סנה
אלאטלאק יכדם מעך: 41 תם יכרג מן ענדך הו ובנוה מעה וירגע אלי
עשירתה וחוז אבאיה: 42 לאנהם עבידי אלדי אכרגתהם מן בלד מצר
פלא יבאעו ביע אלעביד: 43 לא תסתול עליה באקמא ולכן רבך: 44 ועבדך
ואמתך אלדאן יכונאן לך פמן אלאמם אלדין חואליכם מנהם תשתרון
אלעביד ואלאמא: 45 ואיצא מן בני אלסכאן מעכם אלמקימין מעכם
תשתרון ומן עשירתהם אלדין מעכם אלמולודין פי בלדכם פיכונו לכם
חוזא: 46 ותורתונהם לבניכם מן בעדכם ורת אלחוז אלדהר ותסתכדמונהם
אבדא ואמא אכוכם בני אסראיל פכל ואחד לא יסתול עליה
באקמא: 47 ואדא נאלת יד גריב או סאכן מעך ותמאהן אכוך מעה פבאע
נפסה לגריב או סאכן[5] מעך או לאצל עשירה אלגריב: 48 פבעד מא
אנבאע פכאך יכון לה וואחד מן אכותה יפתכה: 49 או עמה או אבן

---

1) ר״ל תהיה לו הבחירה.
2) „הסובבת אותם״.
3) רש״י: ואם יקנה בית או עיר מהם.
4) „את כספך ואת אכלך לא תתן לו בנשך ובמרבית״ עיין בבא מציעא דף ס״א א׳.
5) „לגר או לתושב״.

ואלפראד מן ענבך[1] פלא תקטפה לאנהא סנה עטלה ללארץ:
6 וליכן מא ינבת פי אלארץ אלמעטלה לכם מאכלא[2]) לך ולעבדך
ולאמתך ואגירך וצ׳יפך אלמקימין מעך: 7 ולבהאימך וללוחש אלדי פי
ארצ׳ך תכון גמיע גלאתהא מאכלא: 8 ת׳ם אחץ לך סבע סנין עטלה
ודלך סבע סנין סבע מראר פתציר גמלה דלך תסע וארבעין סנה:
9 ואצ׳רב בבוק מגלב[3]) פי אליום אלעאשר מן אלשהר אלסאבע והו יום
אלגפראן אצ׳רבו פיה באלבוק פי גמיע בלדכם: 10 וקדסו הדה אלסנה
אלכמסין ונאדו בעתק פי אלבלד לגמיע אהלה פיכון לכם אטלאקא
ירגע פיה כל אמר אלי עשירתה ואלי חוזה: 11 ומן שרוט הדה סנה
אלאטלאק[4]) סנה אלכמסין אן לא תזרעו פיהא ולא תחצדו כלפהא
ולא תקטפו פראדהא: 12 לאנהא סנה אלאטלאק תכון לכם מקדסה
ומן אלצחרא תאכלו גלתהא מבאחה[5]): 13 ופי הדה סנה אלאטלאק
ירגע כל אמר אלי חוזה: 14 ואדא בעת ביעא לצאחבך או אבתעת
מנה פלא יגבן כל ואחד אכאה: 15 באחצא סנין מן בעד סנה אלאטלאק
תשתרי מן צאחבך ובאחצא גלתהא יביעך הו: 16 פעלי קדר כתרה
אלסנין יגב אן תכתר לה אלתמן ועלי קדר קלתהא יגוז אן תקללה
לאנה אנמא יביעך גלאת מחצאת: 17 ולא יגבנו כל ואחד צאחבה
ולתתק רבך פאני אללה רבכם אלמעאקב: 18 ואעמלו רסומי ואחכאמי
ואחפטוהא ואסכנו אלבלד ואתקין: 19 ותכרג אלארץ ת׳מרהא פתאכלוה
הניא ותקימון ואתקין עליהא: 20 פאן קלתם מא נאכל פי אלסנה
אלסאבעה אד לא נזרע ולא נגמע גלתהא: 21 פאני אמר בברכתי
לכם פי אלסנה אלסאדסה פתכפיכם[6]) גלתהא ת׳לאת סנין: 22 ותזרעון
פי אלסנה אלת׳אמנה ואנתם תאכלון מן גלתהא עתיקא ואלי אלסנה
אלתאסעה אלי מגי גלתהא תאכלון עתיקא: 23 ואלארץ פלא תנבאע
בתאתא לאנהא לי אלארץ ואנמא אנתם סכאן וצ׳יאף ענדי: 24 ופי
גמיע בלד תחוזכם אגעלו ולאיה ללארץ: 25 ואדא תמאהן אכוך פבאע
שיא מן חוזה פליאת וליה אלאקרב אליה פיתולי ביע אכיה: 26 ואי
רגל לם יכן לה ולי פנאלת ידה פאצאב במקדאר פכאכה: 27 פליחסב

[1]) „ונזירי ענביך" ר"ל הענבים שהשאיר בכרמו ושמרם לעצמו לאכול אותם בשנה השביעית. ועיין רש"י.

[2]) „והיה כל מה שתצמיח הארץ בשבתה לכם לאכלה וכו'" ר"ל שהכל שוים בו מפני שהוא הפקר.

[3]) „והקעתם בשופר".

[4]) „ומתנאי שנת הדרור הזאת".

[5]) „שנעשית הפקר".

[6]) „ותספיק לכם".

אסראיל עהד אלדהר: 9 תם ידפע אלי הרון ובניה ויאכלוה פי מוצע מקדם לאנה להם מן מואין אלאקדאם מן קרבאן אללה רסם אלדהר: 10 ולמא קאם[1] אבן מראה אסראיליה והו אבן רגל מצרי פי מא בין בני אסראיל תנאצי פי אלעסכר הדא אלאבן אלאסראיליה ואלרגל אלאסראילי: 11 וסב אבן אלאסראיליה אלאסם ושתמה פאתו בה אלי מוסי וכאן אסם אמה שלומית בנת דברי מן סבט דן: 12 פוצעוה פי אלחבס ליבין להם אמרה ען קול אללה: 13 תם כלם אללה מוסי קאילא: 14 אכרג אלשאתם כארג אלעסכר וליסנד כל מן סמעה אידיהם עלי ראסה ולירגמה גמיע אהל אלמחצר רגמא[2]: 15 ומר בני אסראיל וקל להם אי אנסאן שתם רבה פקד חמל וזרא עטימא[3]: 16 ומן סב כדאך אסם אללה פליקתל קתלא ולירגמה גמיע אהל אלמחצר רגמא ואלדכיל כאלצריח סואא איהמא סב אלאסם פליקתל: 17 ואי אנסאן קתל אחדא מן נפוס אלנאס פליקתל קתלא: 18 ומן קתל בהימה יגרמהא ראסא מתלהא בדל ראס[4]: 19 ואי אנסאן געל עיבא פי אחד מן אמתה פליצנע בה כמא צנע: 20 ללכסר בדל כסר וללעין בדלהא וללסן בדלהא כמא יגעל עיבא פי אנסאן כדאך יגעל עליה[5]: 21 ומן צרב בהימה פליגרם ומן צרב אנסאנא פמאת[6] פליקתל: 22 וליכן לכם חכם ואחד יסאוי פיה אלדכיל ואלצריח לאני אללה רבכם אלואחד[7]: 23 פכלם מוסי כדלך בני אסראיל ואכרגו אלשאתם כארג אלעסכר פרגמוה באלחגארה וצנעו בנו אסראיל פי סאיר מא נזל עליהם[8] כמא אמר אללה מוסי:

כה

1 תם כלם אללה מוסי פי טור סיני תכלימא: 2 מר בני אסראיל וקל להם אדא תדכלו אלי אלבלד אלדי אנא מעטיכם פעטלו אלארץ עטלה ללה: 3 אן תכון סת סנין תזרע צ׳יעתך וסת סנין תרפק כרמך ותגמע גלתהא: 4 ופי אלסנה אלסאבעה עטלה ללארץ הי סבת ללה פלא תזרע צ׳יעתך ולא תרפק כרמך: 5 וכלף זרעך לא תחצדה

[1]) „ויקם".

[2]) „האנשים הנמצאים שם" וכן תרגם למטה פסוק מ"ו.

[3]) „חטא גדול".

[4]) ר"ל ישלם את הבהמה בהדומה לה שור תחת שור וכן כולם.

[5]) לפי דעת חז"ל בבא קמא פ"ג ב׳ העונש הוא עונש ממון ולפיכך הוסיף הגאון שמות כ"א כ"ד מלת דיה = עונש ממון: ותמה אני למה לא פירש כמו זה אלו הפסוקים.

[6]) „ומת".

[7]) „אני ד׳ אלהיכם אל אחד".

[8]) „בכל מה שנצטוו בו".

אלתאמן אסם מקדס יכון לכם וקרבו קרבאנא זאידא ללה ואמכתו פי קדסה[1] וכל צנאעה מכסב לא תעמלו: 37 הדה אעיאד אללה אלתי יגב אן תסמוהא באסמא כאצה לתקרבו פיהא קרבאנא ללה מן צעידה וברּ ודבח ומזאג ואגב כל יום ביומה: 38 מא כלא סבות אללה ומא כלא עטאיאכם ונדורכם ותברעכם אלתי תגעלוהא ללה: 39 ואמא פי אליום אלכאמס עשר מן אלשהר אלסאבע פי אואן גמעכם גלה אלארץ תחגו חגא ללה סבעה איאם ופי אליום אלאול מנהא עטלה ופי אליום אלתאמן עטלה: 40 ולכדו לכם פי אליום אלאול מן תמר שגר אלאתרג ומן לב אלנכל ומן אגצאן עוד אלאס עלי צנעה אלצפר[2] ומן ערב אלואדי ואפרחו בין ידי אללה רבכם סבעה איאם: 41 וחגו דלך חגא ללה סבעה איאם פי אלסנה כדאך רסם אלדהר עלי מר אגיאלכם פי אלשהר אלסאבע תחגוה: 42 ואגלסו פי אלמטאל סבעה איאם לאמרי[3] וכל צריח מן אל אסראיל יגלסו פי אלמטאל: 43 לכי יעלם אגיאלכם אני אללה רבכם אגלסת בני אסראיל פי טלאל מן גמאמי[4] חין אכרגתהם מן בלד מצר: 44 פכאטב מוסי בני אסראיל ואוצאהם באעיאד אללה[5]:

כד

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 אוץ בני אסראיל אן יאתוך בדהן זית צאף מן אלמדקוק ללאצאה יסרג בה אלסרג דאימא: 3 כארג סגף אלשהאדה פי כבא אלמחצר ינצדה[6] הרון מן אלמסא אלי אלצבח בין ידי אללה דאימא רסם אלדהר עלי מר אגיאלכם: 4 עלי אלמנארה אלטאהרה ינצדהא[7] בין ידי אללה דאימא: 5 וכד סמידא פאכבזה אתנתי עשרה גרדקה לתכון כל גרדקה מן עשרין: 6 וצירהא צפין פי כל צף סת מנצדה עלי אלמאידה אלטאהרה בין ידי אללה: 7 ואגעל עלי אלמצפפה לבאנא דכיא וליכן ען אלכבז[8] פוהא מקרבא ללה: 8 ופי כל יום אלסבת יצפה בין ידי אללה דאימא מן ענד בני

[1]) „וישבתם במקדש" וכן תרגם ועצרה ישעיה א' י"ג.

[2]) „מפרי עץ אתרג ומלב התמרים ומן ענפי עץ ההדס שהם כמעשה קליעה" תרגם מלת כפת כמו כפת בחירק ישעיה ט' י"ג ואיוב ט"ו ל"ב.

[3]) המלה הזאת נוספת ואינני יודע טעמה. ואפשר שרצה בו שהמצוה הזאת היא רק לזכרים מפני שנשים אינן חייבות בסוכה.

[4]) רש"י: ענני כבוד.

[5]) „וידבר משה אל בני יש' אל ויצום (לחוג) את מועדי ה'".

[6]) ר"ל את השמן לכל נר ונר. ועיין רש"י.

[7]) ר"ל את הנרות. — [8]) „במקום הלחם" עיין רש"י.

חמלאן צחאחא אבני סנה ותורא מן אלבקר ובבשין יכונא צעידה ללה וברהמא ומזאגהמא קרבאנא מקבולא מרציא ללה: 19 וקרבו איצא עתודא מן אלמאעז ללדכוה והמלין אבני סנה לדבח אלסלאמה: 20 פיחרך מא יגב מנהא אלאמאם מע רגיפי אלבכור תחריכא בין ידי אללה עלי אלחמלין ולתכן קדסא ללה תדפע אלי אלאמאם[1]: 21 ואסמו דאת הדא אליום אסמא מקדסא יכון לכם כל צנאעה מכסב לא תצנעו רסם אלדהר בגמיע מסאכנכם לאגיאלכם: 22 ואדא חצדתם זרע בלדכם פלא תסתקין גהה צ׳עתך פי חצאדך ונתיר זרעך פלא תלקטה ללצעיף ואלגריב אתרכהמא אנא אללה רבכם אגאזיכם כירא: 23 תם כלם אללה מוסי קאילא: 24 מר בני אסראיל וקל להם פי אליום אלאול מן אלשהר אלסאבע יכון לכם עטלה ותבויק[2] גלבה ואסם מקדס: 25 כל צנאעה מכסב לא תצנעו וקרבו קרבאנא ללה[3]: 26 תם כלם אללה מוסי קאילא: 27 אמא פי אלעאשר מן הדא אלשהר אלסאבע פהו יום אלגפראן אסם מקדם יכון לכם ואגיעו אנפסכם וקרבו קרבאנא זאידא ללה: 28 וכל עמל לא תעמלו פי דאת הדא אליום לאנה יום גפראן לכי יתגפר פיה ענכם בין ידי אללה: 29 וכל אנסאן באלג[4] לם יצם פי דאת הדא אליום פינקטע מן קומה: 30 וכל אנסאן יצנע שיא מן אלעמל פי דאת הדא אליום אביד דלך אלאנסאן מן בין קומה: 31 כדאך שיא מן אלצנאיע לא תעמלו רסם אלדהר לאגיאלכם פי גמיע מסאכנכם: 32 הי עטלה סבת לכם[5] ותגיעו אנפסכם מן עשיה אלתאסע פי אלשהר אלי עשא אלתאלי תעטלו עטלתכם: 33 תם כלם אללה מוסי קאילא: 34 מר בני אסראיל וקל להם פי יום אלכאמס עשר מן הדא אלשהר אלסאבע חג אלמטל סבעה איאם ללה: 35 פי אליום אלאול אסם מקדם כל צנאעה מכסב לא תצנעו: 36 ופי הדה אלסבעה איאם תקרבו קרבאנא ללה ופי אליום

[1]) „והניף מה שטעון תנופה מהם הכהן עם שני הלחם של בכרים תנופה לפני ד׳ על שני הכבשים ויהיו קדש לד׳ וינתן לכהן״ נראה שלפי דעת הגאון השני כבשים הם כבשי השלמים אשר מהם הכהן מרים החזה והשוק ומניף אותם עם לחם הבכרים. ובהעתקתו כאן ולמעלה י״ח מלת „על״ בענין „עם״ אין מקום למחלקת התנאים בספרא. וזה לשון המבחר: ותנופת הכשבים כתנופת הלוים אחר שהניפו הכבשים חיים שוחטן ומפשיטן ולוקח חזה ושוק מכל אחד משניהן ומניחן בצד שתי הלחם ומניח שתי ידיו מלמטה ומניף הכל. . . והבשר והלחם נאכל לכהנים לאותו היום. ועיין רמב״ם הלכות תמידין ומוספין פרק ח׳ י״א.

[2]) „תקיעת תרועה בשופר״.

[3]) ובכ״י י׳: קרבאנא זאידא = קרבן מוסף המבואר בפרשת פנחס. וכן למטה בפסוק כ״ז ופסוק ל״ו גם בנוסחתנו.

[4]) „כל אדם שהגיע לשלש עשרה שנה״.

[5]) „מנוחת שבת היא לכם״.

כג

1 ת̇ם כ̇לם אללה מוסי קאילא: 2 מר בני אסראיל וקל להם
עאיאד אללה אלתי יג̇ב אן תסמוהא באסמא כ̇אצה̈ הד̇ה הי אעיאדי:
3 סתה̈ איאם תצנע אלצנאיע ופי אליום אלסאבע עטלה̈ הי סבת ואסם
מקדס כל צנעה̈ לא תצנעו כ̇דאך הי סבת ללה פי ג̇מיע מסאכנכם:
4 והד̇ה אעיאד אללה אלתי אסמאוהא כ̇אצה̈ אלתי יג̇ב אן תסמוהא
כ̇אצה̈ פי אוקאתהא[1]: 5 פי אלשהר אלאול פי אליום אלראבע עשר
מנה בין אלג̇רובין פסחא[2] ללה: 6 ופי אליום אלכ̇אמס עשר מן
הד̇א אלשהר חג̇ אלפטיר ללה סבעה̈ איאם תאכלו פטירא: 7 ופי
אליום אלאול מנהא אסם מקדס יכון לכם וכל צנאעה̈ מכסב[3] לא
תצנעו: 8 וקרבו קראבין ללה פי הד̇ה אלסבעה̈ איאם פי אליום
אלסאבע אסם מקדס וכל צנאעה̈ מכסב לא תצנעו: 9 ת̇ם כ̇לם אללה
מוסי קאילא: 10 מר בני אסראיל וקל להם אד̇א תדכ̇לון אלי אלבלד
אלד̇י אנא מעטיכם פאחצדו מן זרעהא ואתו[4] בג̇מר אול חצאדכם
אלי אלאמאם: 11 פיחרכה בין ידי אללה עלי מא ירתצ̇י מנכם וליכן
תחריכה לה פי גד̇ אלעטלה̈[5]: 12 וקרבו פי יום תחריככם לה חמלא
צחיחא אבן סנתה צעידה̈ ללה: 13 ומעה מן אלבר עשרין מן סמיד
מלתות בדהן קרבאנא מקבולא מרצ̇יא ללה ומזאג̇ה מן אלכ̇מר רבע
קסט: 14 וכ̇בזא וסויקא ופריכא לא תאכלו אלי ד̇את ד̇אך אליום אלי
אן תאתו בקרבאן רבכם רסם אלדהר עלי מר אג̇יאלכם פי ג̇מיע
מסאכנכם: 15 ואחצו מן גד̇ אלעטלה̈ מן יום ג̇יתם בג̇מר אלתחריך
סבעה̈ אסאביע תאמה̈ תכון: 16 ואלי גד̇ אלאסבוע אלסאבע פיציר
ג̇מלה̈ מא תחצונה כ̇מסין יומא וקרבו קרבאנא ג̇דידא ללה[6]: 17 באן
תאתו[7] מן מסאכנכם בכ̇בז ללתחריך רג̇יפין מן עשרין סמידא יכונאן
וכ̇מירא יכ̇בזאן המא בכור ללה: 18 וקרבו מע אלרג̇יפין[8] סבעה̈

1) „אלה מועדי ד׳ אשר להם שמות מיוחדות אשר חובה עליכם לקרותם בשמותם בזמניהם.

2) כן הוא בק׳ ובכ״י י׳ מלשון התרגום פסחא. ובפ׳: פסח.

3) „כל מלאכת קנין״.

4) „קצרו מזרעה והביאו״ עיין רמב״ן.

5) „ממחרת השביתה״ ר״ל ממחרת יו״ט הראשון של פסח וכן העתיק בפסוק ט״ו ובפסוק ט״ז וכל זה נגד דעת הצדוקים והקראים האומרים שהשבת הוא שבת בראשית.

6) רש״י: היא המנחה הראשונה שהובאה מן החדש.

7) ר״ל והקרבן הוא שתביאו.

8) „עם השני להם״.

בני אסראיל ומא ירפעונה ללה: 16 פיחמלון ענהא דנובא ואתאמא אדא
אכלו כדאך אקדאסהם לאני אללה מקדסהם: 17 תם כלם אללה מוסי
קאילא: 18 מר הרון ובניה וסאיר אל אסראיל וקל להם אי רגל מן
אל אסראיל או אלגרבא אלדאכלין פי אל אסראיל שא אן יקרב קרבאנה
עלי צרב נדורהם או תברעהם אלדי יקרבונהא ללה ללצעידה:
19 פאלמרתצא מנכם[1]) אן יכון דכרא מן אלבקר ואלצאן ואלמאעז:
20 ומא פיה עיב פלא תקרבוה פאנה לא ירתצא מנכם: 21 ובדלך אי רגל
שא אן יקרב דבח סלאמה ללה תסויג נדרא[2]) או תברעא מן אלבקר
או מן אלצאן פאלצחיח הו אלמרתצי מנה לא יכון פיה עיב: 22 מן עורא
או מכסורה או מבתורה או דאת תאלול או גרב או חזאז פלא תקרבוהא
ללה ולא תגעלו מנהא קרבאנא עלי אלמדבח ללה: 23 ואי תור או
שאה גאמזה או מדמגה[3]) פאצנעה עלי גהה תברע ואמא עלי גהה
אלנדר פלא ירתצי: 24 ואלממרוס ואלמדקוק ואלמנצול ואלמקטוע[4])
פלא תקרבוהא ללה ופי בלדכם לא תצנעוהא: 25 ומן יד אלאמם
לא תקבלו קרבאן רבכם אלדאים ופיה שי מן הדה אלעיוב[5]) לאן
פסאדהא מעהא והו אלעיב אלדי פיהא פלא ירתצי מנכם: 26 תם כלם
אללה מוסי קאילא: 27 אי עגל או חמל או גדי[6]) ולד פליקם סבעה איאם
מע אמה ומן אליום אלתאמן פצאעדא ירתצי אן יקרב קרבאנא ללה:
28 ואלבקרה ואלנעגה הי וולדהא לא תדבחוהמא פי יום ואחד:
29 ואדא דבחתם דבח שכר ללה פעלי מא ירתצי מנכם[7]) אדבחוה:
30 אן יכון יוכל פי דלך אליום פקט לא תבקו מנה אלי אלגדאה אני
אללה אמרת בדלך[8]): 31 פאחפטו וצאיאי ואעמלו בהא לאני אללה
אגאזיכם כירא: 32 ולא תבדלו אסם קדסי כי אתקדס פי מא בין
בני אסראיל אני אללה מקדסכם: 33 אלמכרגכם מן בלד מצר לאכון
לכם אלאהא אנה אללה צאדק אלדהר[9]):

[1]) „המקובל מנכם לרצון".

[2]) הגאון תרגם כן מלת פלא בפעל ובהפעיל בכל מקום שיבוא אחריה נדר (למטה כ״ז ב׳ ובמדבר ו׳ ב׳. ט״ו ז׳). ואפשר שבחר הגאון בזאת המלה הערבית שענינה הבדלה והפרשה כמו שאמר הראב״ע בבמדבר ו׳ ב׳: יפריש או יעשה דבר פלא כי רוב העולם הולכים אחר תאותם. עיין רש״י: להפריש בדבורו.

[3]) מלה ערבית נגזרת מן דמאג = מוח, וענינה שמוחו לח. ורש״י פירש שפרסותיו קלוטות וזה מסכים לדעת אבן גנאח בשרשים שרש קלט. ובפ׳: קיליט.

[4]) כל אלו מיני סירוס הם.

[5]) לפי העתקת הגאון הכתוב מדבר בקרבן תמיד הנקרא לחם כמו שפי׳ ג״כ הספרא אבל תרג׳ בכל אלה ובו אחד מכל אלה המומים מה שאינו כן בספרא שאמר: כי בכל אלה לרבות כל הקרבנות.

[6]) „עגל או שה או גדי" וזה מה שאמר הראב״ע שנקראים על שם סופם.

[7]) „באופן שיהיה מקובל מנכם וזה שיאכל וכו׳".

[8]) „אני ד׳ צויתי זאת". — [9]) „האמת לעולם" בכ״י י׳ ובפ׳: אלמעאקב = המעניש.

אלאקדאס ועואמהא[1] יאכל: 23 ואמא אלי אלסגף פלא ידכל ואלי אלמדבח לא יתקדם אד פיה עיב ולא יבדל מקאדסי לאני אללה מקדסהא: 24 פאמר מוסי בדלך הרון ובניה וסאיר בני אסראיל:

כב

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר הרון ובניה באן יגאנבו אקדאס בני אסראיל ולא יבדלו מא סמיתה קדסא[2] ממא הם מקדסוה לי אנא אללה שרפתה[3]: 3 קל להם עלי מר אגיאלכם אי רגל מן נסלכם תקדם אלי אלאקדאס אלתי יקדסוהא בנו אסראיל ללה והו פי חד נגס ילזמה[4] פינקטע תלך אלנפס מן עאלמי לאני[5] אללה אלמעאקב: 4 אי רגל מן נסל הרון והו אברץ או דאיב פלא יאכל מן אלאקדאס אלי אן יטהר ומן דני[6] במית או כרגת מנה מצאגעה אנסאל: 5 ואי רגל דני בכל דביב סבילה אן ינגס מנה או באנסאן סבילה אן ינגס מנה עלי סביל נגאסתה[7]: 6 פאי אנסאן דני בשי מן דלך פלינגס אלי אלמגיב ולא יאכל מן אלאקדאס אלי אן יגסל דאתה באלמא: 7 פאדא גאבת אלשמס פקד טהר ובעד דלך יאכל מן אלאקדאס לאנה טעאמה: 8 ואלמיתה ואלסקימה לא יאכלהמא פיעצוני בהא אנא אללה אלמעאקב: 9 פליחפטו מא אסתחפטתהם ולא יחמלו עליה וזרא פיהלכון בסבבה אדא הם תבדלוה לאני אללה מקדם דלך[8]: 10 וכל אגנבי פלא יאכל קדסא חתי ציף אלאמאם ואגירה לא יאכלא קדסא: 11 ואי אמאם אשתרי אנסאנא שראא במאלה פהו יאכל מנה וכדלך תילאד ביתה הם יאכלון מן טעאמה: 12 ואיה אבנה אמאם תזוגת רגלא אגנביא פהי לא תאכל מן רפאיע אלאקדאס: 13 ואיה אבנה אמאם צארת ארמלה או מטלקה לא נסל להא פלתרגע אלי בית אביהא כחכם צבאיהא ומן טעאם אביהא תאכל וסאיר אלאגנביין לא יאכלו מנה: 14 ואי אנסאן אכל שיא מן אלאקדאס סהוא פליזד עליה מתל כמסה וידפעה אלי אלאמאם ען אלקדס[9]: 15 ולא יבדלו אקדאס

---

[1] ר״ל מן קדשים קלים ועיין רש״י. — [2] „ולא יחללו מה שקראתי בשם קדש״.

[3] „כבדתי אותו״ ר״ל את הקדש.

[4] והוא בגדר טומאה הדבוקה בו ר״ל שגוף המקריב טמא ולא בשר הקדשים. עיין ספרא.

[5] „מן עולמי״ כן הוא בק׳ ובפ׳. ובכ״י י׳: מן בין ידי = מלפני.

[6] המשך הפסוקים הוא זה: והנוגע וכו׳ או איש וכו׳ נפש אשר תגע בו וכו׳.

[7] „ואיש אשר יגע בכל שרץ אשר מדרכו שיטמא ממנו או באדם אשר מדרכו שיטמא ממנו על דרך טמאתו״ ובספרא: לרבות את השעורים. ועיין רש״י.

[8] ר״ל ושמרו את הקדש אשר נתתי להם לשמור ולא ישאו בגללו חטא ומתו בעבורו אם הם מחללים אותו מפני שאני ד׳ מקדש את הקדש. וכן בספרא: בקדש הכתוב מדבר.

[9] „תחת הקדש״ שאכל בשגגה.

פאנה תבדלה[1]: 5 לא ינתפו נתפא מן שעור דרוסהם וזואיא לחאהם
לא יחלקוהא ופי אבדאנהם לא יכדשון כדשא: 6 ליכונו מקדסין
לרבהם ולא יבדלו אסמה פאנהם למא הם מקרבון קראבין אללה רבהם
אלדאימה[2] יכונו מקדסין: 7 במראה פאגרה ומבדולה לא יתזוגו
ובמראה מטלקה מן בעלהא לא יתזוגו פאן כל ואחד מנהם[3] מקדם
לרבה: 8 פקדסה באלאלזאם[4] לאנה יקרב קרבאן רבך אלדאים[5]
פליכן לך מקדסא כמא אני אללה אלקדוס מקדסכם: 9 ואי אבנה רגל
אמאם תבדלת[6] פפגרת פקד פצחת אבאהא פלתחרק באלנאר:
10 ואלאמאם אלכביר מן אכותה אלדי יצב עלי ראסה דהן אלמסח
ויכמל ואגבה בלבס אלתיאב ראסה לא ישעת ותיאבה לא ימזקהא:
11 ועלי אי אנסאן מית פלא ידכל חתי באביה[7] ואמה לא ינגס:
12 ומן אלמקדס לא יכרג וראהמא[8] ולא יבדל תקדיס רבה פאנה
למא צאר תאג דהן מסח רבה עליה אנא אללה שרפתה[9]: 13 פלא
יתזוג אלא במראה בכר: 14 ואמא ארמלה ומטלקה ומבדולה ופאגרה
פלא יתזוג באחדי האולי אלא במראה בכר מן קומה יתזוג: 15 ולא
יבדל נסלה בסואהא מן קומה[10] לאני אללה מקדסה: 16 תם כלם
אללה מוסי קאילא: 17 מר הרון וקל לה אי רגל מן נסלך עלי מר
אגיאלכם יכון פיה עיב לא יתקדם ליקרב קרבאן רבה: 18 אד רגל
פיה עיב לא יתקדם פמן דלך רגל אעמי ואזמן ואכרם וכאמע: 19 או
רגל בה כסר רגל או כסר יד: 20 או אחדב או אלפיש או כתיב[11] פי
עינה או גרב או חואז או אדר: 21 כדאך כל רגל פיה עיב מן נסל
הרון אלאמאם לא יתקדם ליקרב קראבין אללה ומהמא דלך אלעיב
פיה[12] פקרבאן רבה לא יתקדם ליקרבה: 22 לכן רזק רבה מן כואין

[1] „ולא יטמא לנכבד שבעמיו כי זהו חילולו״ ר״ל כל מת חוץ מהקרובים המנויין כאן ואפילו גדול ונשיא מטמא את הכהן וכן ת״א ברבא.

[2] „התמידים״.

[3] „כל אחד מהם״ הוסיף אלו המלות לפי שקדוש הוא לשון יחיד וכן הוסיף למעלה פסוק א׳.

[4] רש״י: על כרחו שאם לא רצה לגרש הלקהו ויסרהו עד שיגרש.

[5] „כי הוא מקריב את קרבן תמיד לאלהיך״ והתמיד נקרא לחם במדבר כ״ח ב׳.

[6] תחל מלשון חלול ועיין ראב״ע.

[7] „ואף לאביו״.

[8] „אחרי (מטת) שניהם״ עיין ספרא.

[9] „כבדתי אותו״ להיות כהן גדול.

[10] „באחרת מעמו״.

[11] פ׳: נכת והוא לבן פוסק את הסירה ונכנס בשחור, ספרא.

[12] „כל זמן שהמום בו״ ואם עבר מומו כשר.

בהימה לתנזוהא פאקתל אלמראה ואלבהימה למא צנעא דאהיה[1]
פקד חל דמאהמא בדלך: 17 ואי רגל אכד אכתה בנת אביה או בנת
אמה פנטר אלי סואתהא ונטרת הי אלי סואתה פדלך עאר פלינקטעא
מן חצרה קומהם למא כשף סואה אכתה פקד חמל וזרה: 18 ואי רגל
צאגע מראה חאיצא פכשף סואתהא וערי נביעהא והי כשפת נביע
דמהא פלינקטעא גמיעא מן בין קומהם: 19 וסואה כאלתך ועמתך
פלא תכשף לאן מן ערי נסיבתה פקד חמל וזרה[2]: 20 ואי רגל
צאגע זוגה עמה פקד כשף סואה עמה וממא חמלא וזרהמא ימותאן
עקימאן: 21 ואי רגל אתכד זוגה אכיה אלתי הי מבעדה מנה[3] פלמא
כשף סואה אכיה יכונאן עקימאן: 22 פאחפטו גמיע רסומי ואחכאמי
ואעמלו בהא ולא ישתתכם אלבלד אלדי אנא מדכלכם תם לתחווה:
23 ולא תסירו פי רסום אלאמם אלדין אנא טארדהם מן בין ידיכם פאנהם
למא צנעו גמיע הדה אקליתהם[4]: 24 וקלת לכם האכמא[5] אנתם תחוזון
בלדהם ואנא אעטיה לכם תחווה בלדא יפיץ אללבן ואלעסל אנא אללה
רבכם אלדי אפרזתכם מן גמיע אלאמם: 25 פמיזו אלבהימה אלטאהרה
מן אלנגסה ואלטאיר אלנגס מן אלטאהר ולא תנגסו אנפסכם באלבהאים
ואלטאיר וסאיר מא ידב עלי אלארץ אלדי אפרזתה לכם ללתנגים:
26 וכונו לי מקדסין לאני אללה אלקדוס אפרזתכם מן בין אלאמם
לתכונו לי כאצה[6]: 27 ואי רגל או מראה כאן ואחד מנהמא[7] משעודא
או עארפא פליקתלא קתלא ובאלחגרה ירגמוהמא פקד חל דמאהמא:

כא

1 תם קאל אללה למוסי מר לאימה בני הרון וקל להם לא יתנגס
ואחד מנכם במית מן קומה[8]: 2 אלא בנסיבה אלאקרב אליה[9]
לאמה ואביה ואבנה ואבנתה ואכיה: 3 ואכתה אלבכר אלאקרב אליה
והי אלתי לם תצר לרגל פבהא יתנגס: 4 ולא יתנגס בבטיר מן קומה

1) כן הוא בכל הנוסחאות וצ״ל צנעתא דהיה = תבל עשו. ושתי מלות האלו אינן במקרא ועיין למעלה י״ח כ״ג.
2) ת״א: ארי ית קריבה גלי.
3) „שהיא רחוקה ממנו״ ר״ל שהיא אסורה עליו אם יש לה בנים מאחיו.
4) „מאסתים״ עיין רש״י.
5) „בשפטי״.
6) „להיות לי סגולה״.
7) „כי יהיה אחד מהם״.
8) „במת מעמו״.
9) „היותר קרוב״.

35 לא תצנעו גורא פי אלחכם ולא פי אלמסאחה ואלוזן ואלמכאיל:
36 כל מואזן עאדלה וצנגאת עאדלה ואכיאל עאדלה ואקסאט עאדלה
תכון לכם אנא אללה רבכם אלעדל[1]) אלמכרגכם מן ארץ מצר:
37 ואחפטו גמיע רסומי ואחכאמי ואעמלו בהא אנא אללה אגאזיכם כירא:

כ

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר בני אסראיל איצא[2]) וקל
להם אי אנסאן מן בני אסראיל ומן אלגריב אלדכיל פי מא בינהם יעטי
מן נסלה ללצנם פליקתל קתלא והוא אן אהל אלבלד ירגמוה באל
חגארה: 3 ואנא אחל גצבי בדלך אלאנסאן פאקטעה מן בין קומה
אד אעטא מן נסלה ללצנם לכי ינגס מקדסי ויבדל אסם קדסי: 4 ואן
תגאפל אהל אלבלד תגאפלא ען דלך אלאנסאן מע אעטאיה מן נסלה
ללצנם פלם יקתלוה: 5 אחללת גצבי בדלך אלאנסאן ובמגאנסיה
פאקטעתה וגמיע אלטאגיין פי תבעה מן בין קומהם: 6 ואי אנסאן ולי
אלי אלמשעודין ואלעארפין ליטגי אלנאס פי תבעהם[3]) אחללת גצבי בדלך
אלאנסאן פאקטעתה מן בין קומה: 7 פתקדסו וכונו מקדסין לאני אללה
רבכם אלקדוס[4]): 8 ואחפטו רסומי ואעמלו בהא לאני אללה מקדסכם:
9 ואי אנסאן לען אבאה ואמה פליקתל למא לען אבאה ואמה פקד חל
דמה[5]): 10 ואי רגל זנא בזוגה רגל או זנא במראה צאחבה[6])
פליקתל אלזאני ואלזאניה קתלא: 11 ואי רגל צאגע זוגה אביה פקד
כשף סואה אביה פליקתלא גמיעא פקד חל דמאהמא: 12 ואי רגל
צאגע כנתה פליקתלא גמיעא ולמא צנעא דאהיה פקד חל דמאהמא:
13 ואי רגל צאגע דכרא עלי פן מצאגעה אלנסא פקד צנעא גמיעא
כריהה וליקתלא פקד חל דמאהמא: 14 ואי רגל אתכד מראה ואמהא
פתלך פאחשה פליחרק באלנאר הו והן עלי אלבדל[7]) ולא תכון
פאחשה פי מא בינכם: 15 ואי רגל געל מצאגעתה מע בהימה פליקתל
קתלא ואלבהימה איצא פאקתלוהא: 16 ואיה מראה תקדמת אלי

---

[1]) „הצדיק".

[2]) „דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם עוד" אפשר שכוון בזה למה שאמר הראב"ע בפירושו.

[3]) כן הנוסחא בק' ובפ' וענינו שהוא מסית את בני אדם לפנות אחר האובת והידעונים ולפי זה יש הפרש בין הפסוק הזה ובין הפסוק שלמעלה י"ט ל"א. ובכ"י י' חסרה מלת אלנאס = בני אדם.

[4]) „הקדוש".

[5]) ר"ל מותר לשפוך את דמו.

[6]) הבדיל בין שני חלקי הפסוק במלת או לפי דעת הספרא שאמר איש פרט לקטן ורעהו פרט לעכו"ם.

[7]) ר"אב"ע: זאת או זאת אם היתה האם אשתו תשרף הבת וכן הפך הדבר.

18 לא תנקם ולא תחקד עלי קומך ואחבב לצאחבך מתֿל נפסך[1]) אנא אללה אגֿאזיך בּירא: 19 ורסומי פאחפטֿוהא בהאימך לא תנזוהא מן נועין וזּיעתך לא תזרעהא מן נועין ותֿוב מן נועין מלחמין[2]) לא יעלו עליך: 20 ואיׄ רגֿל צֿאגֿע אמראה מצֿאגֿעה אנסאל והי אמה מלטוכה לאיׄ רגֿל כאן[3]) ופדא לם תפדא או עתקהא לם ידפע אליהא פלתכן מחדודה ולא יקתלא אד לם תעתק: 21 פליאת בקרבאנה אלי אללה אלי באב לבא אלמחצֿר כבשא לקרבאן אלאתֿם: 22 ויסתגפר אלאמאם ענה בה בין ידי אללה ען כֿטיתה אלתי אכֿטא פיגפר לה דלך: 23 ואדֿ תדכֿלון אלי אלבלד פתגרסון כל שגֿר מטעם פחרמו תֿמרה תחרימא[4]) תֿלאתֿ סנין יכון עליכם מחרמא לא יוכל: 24 ופי אלסנה אלראבעה יכון גֿמיע תֿמרה מקדסא מוהלא[5]) ללה: 25 ופי אלסנה אלכֿאמסה תאכלו תֿמרה פאני אללה רבכם אזיד לכם פי גלתה[6]): 26 ולא תאכלו מע אלדם[7]) ולא תתטירו ולא תתפאלו: 27 לא תחדקו בזואיא ראסכם[8]) ולא תסתאצל זואיא לחיתך: 28 וכדישא עלי מית[9]) לא תגֿעלו פי אבדאנכם וכתאבה רשם[10]) לא תגֿעלו פיכם אנא אללה אלמעאקב: 29 ולא תבדל אבנתך ללפגֿור בילא יפגֿר אהל אלבלד פתמתלי פואחש: 30 סבותי פאחפטֿוהא ומקדסי פתוקוה אנא אללה שרפתהא[11]): 31 ולא תולו אלי אלמשעודין ואלעארפין ולא תטלבו אן תעצוני בהא אנא אללה רבכם עאלם אלגיב[12]): 32 מן בין ידי די אלשיבה פקם ואבתהג וגה אלשיך וכֿף רבך אנא אללה אלמעאקב: 33 ואדֿא סכן מעכם גריב פי בלדכם פלא תגבנוה: 34 וליכן באלצריח מנכם אלגריב אלדכֿיל פי מא בינכם ואחבב לה כנפסך לאנה כֿלמא כנתם גרבא פי בלד מצר אנא אללה רבכם אגֿמעין[13]):

[1]) ראב״ע: שיאהב הטוב לחבירו כמו לנפשו.

[2]) עיין שרשים לאבן גנאח שרש שעטנז הערה 73.

[3]) „ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע והיא אמה מאורשה לאיזה איש שיהיה והפדה לא נפדתה או לא נתן לה גם שחרור היא לוקה ולא יומתו מפני שאיננה משוחררת״ עי׳ רש״י.

[4]) ת״א: ותרחקון רחקא.

[5]) ר״ל ראוי להקריבו ולפי דרכו תרגם הלולים בלשון נופל על לשון.

[6]) עי׳ רש״י.

[7]) „עם הדם״ ורבותינו ז״ל דרשו בסנהדרין ס״ג א׳ את הכתוב הזה על ענינים רבים.

[8]) לא תתנו צורה עגולה לפאת ראשכם ובספר המבחר: מלשון ותקופתו (תהלים י״ט ז׳) שלא יגלח סביב סביב והמצוע יותר.

[9]) וכן ת״א: על מית.

[10]) ת״א: רושמין חריתין.

[11]) „אני ד׳ כבדתי אותם״.

[12]) „לא תבקשו להמרות אותי אני ד׳ יודע נסתרות״.

[13]) „ובקש טוב לו כלנפשך כי זמן ארוך גרים הייתם בארץ מצרים אני ד׳ אלהיכם כלכם.

29 ואעלמו[1] אן מן צנע שיא מן הדה אלמכארה תנקטע תלך אלנפוס
אלצאנעאת מן קומהא: 30 פאחפטו מא אסתחפטתכם לילא תצנעו
מן רסום אלמכארה אלתי צנעת מן קבלכם ולא תעצוני בהא אנא
אללה רבכם אגאזיכם כירא[2]:

יט

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר גמאעה בני אסראיל וקל
להם כונו מקדסין לאני אללה רבכם אלקדוס: 3 ליכף כל רגל אמה
ואבאה וסבותי אחפטו אנא אללה רבכם אגאזיכם כירא: 4 לא תולו
אלי אותאן ומעבודאת מסבוכה לא תצנעו לכם אנא אללה רבכם
אלואחד[3]: 5 ואדא דבחתם דבח סלאמה ללה פעלי מא ירתצי מנכם[4]
אדבחוה: 6 אן יכון יוכל יום דבחכם ומן גדה ומא בקי אלי אליום
אלתאלת פליחרק באלנאר: 7 ואן אכל מנה שי פי אליום אלתאלת
פהו באלאכם לא יקבל: 8 ואכלה פקד חמל וזרה למא בדל אקדאס
אללה[5] וינקטע דלך אלאנסאן מן קומה: 9 ואדא חצדתם זרע
בלדכם פלא תסתקץ גהה מן ציעתך פתחצדהא[6] ולקאט זרעך פלא
תלקטה: 10 וכרמך פלא תמשה[7] ומפרוט כרמך פלא תלקטה בל
אתרכהא ללציף ואלגריב אנא אללה רבכם אגאזיכם כירא: 11 לא
תסרקו ולא תגחדו ולא יכבת כל אמר בצאחבה: 12 לא תחלפו באסמי
באטלא פאנך אד בדלת אסם אללה רבך אנא אללה רבך אלמעאקב[8]:
13 לא תגשם צאחבך ולא תגצבה ולא תבת אגרה אלאגיר ענדך אלי
אלגדאה: 14 לא תשתם אצם ובין ידי אלאעמי לא תציר מעתרא
וכף רבך אנא אללה אלמעאקב: 15 לא תצנעו גורא פי אלחכם לא תחאבו
פקירא ולא תבתהגו גלילא בל אחכם פי מא בין קומך באלעדל: 16 לא
תמין מאחלא בקומך ולא תקם עלי דם צאחבך אנא אללה אלמעאקב:
17 לא תשנא אכאך פי קלבך בל עטה ועטא ולא תחמל ענה וזרה[9]:

---

[1] „ודעו".
[2] „ולא תמרוני אני ד' אלהיכם המשלם לכם שכר טוב".
[3] „אני ד' אלהיכם אל אחד".
[4] „באופן שיהיה מקובל ברצון מכם" וכן תרגם למעלה לרצונו א' ג'.
[5] „את קדשי ד'".
[6] „לא תלך עד פאת שדך לקצור אותו".
[7] ובזה הלשון תרגם עוללות ישעיה י"ז ו'.
[8] „כי אם חללת את שם אלהיך אני ד' אלהיכם הנפרע ממך".
[9] כן הוא הנוסחא בק' ובפ' וענינו אם לא תוכיחהו תשא בעבורו חטא ר"ל תענש בעבורו וזה דעת הראב"ע. ובכ"י י': ולא תחמל עליה וזרא ענינו כאשר תוכיח את עמיתך אל תוכיחהו בחטא אשר לא חטא. ועיין פירוש הגאון למשלי ט' ז'.

8 ואמא סואה זוגה אביך פהי זוגה אביך פלא תכשפן סואתהא[1]:
9 וסואה אכתך אבנת אביך או אבנת אמך אלמולודה דאכלא או
כארגא[2]) פלא תכשפן סואתהא: 10 סואה בנת אבנך או בנת אבנתך
פלא תכשפהמא לאנהמא סואתך: 11 סואה בנת זוגה אביך אלמולודה
מן אביך הי אלתי בינת[3]) אנהא אכתך פלא תכשפן סואתהא: 12 סואה
אכת אביך פלא תכשף לאנהא נסיבה אביך: 13 סואה אכת אמך פלא
תכשף לאנהא נסיבה אמך: 14 סואה עמך לא תכשף ודלך אלא
תתקדם אלי זוגתה אד הי עמתך: 15 סואה כנתך פלא תכשף והי
זוגה אבנך פלא תכשף סותהא: 16 סואה זוגה אכיך פלא תכשף לאנהא
סואה אכיך: 17 סואה מראה ואבנתהא פלא תכשפן ובדלך בנת
אבנהא ובנת אבנתהא לא תתכד לתכשף סואתהמא אד הן נסאיב
פהי פאחשה: 18 ומראה מע אכתהא פלא תתכד לתכון צרתהא
לתכשף סואתהא מעהא פי חיאתהא: 19 ואלי מראה פי חיצה נגאסתהא
לא תתקדם לתכשף סואתהא: 20 ומע זוגה צאחבך לא תגעל
מצאגעתך לאנסאל לתתנגס בהא[4]): 21 ולא תעט מן נסלך ללתקריב
ללצנם ולא תבדל אסם רבך אנא אללה אלמעאקב[5]): 22 ואלדכר
פלא תצאגע עלי צרוב מצאגעאת אלנסא פאנהא כריהה: 23 ומע שי
מן אלבהאים לא תגעל מצאגעתך ללתנגס בהא ובדלך אלמראה לא
תקף בין ידי בהימה לתנזוהא פאנהא אבדה[6]): 24 לא תעצוני בשי מן
הדה פאן במתלהא עאצוני אלאמם[7]) אלדין אנא טארדהם מן בין
ידיכם: 25 ולמא נגס אהל אלבלד טאלבתהם בדנובהם פשתת אלבלד
אהלה[8]: 26 פאחפטו אנתם רסומי ואחכאמי ולא תצנעו שיא מן הדה
אלמבארה אלצאריח ואלגריב אלדכיל פי מא בינכם: 27 אד גמיע הדה
אלמבארה צנעהא אהל אלבלד אלדין מן קבלכם חתי נגס: 28 לילא
ישתתכם אלבלד אד נגסתמוה כמא שתת אלאמם אלדין מן קבלכם:

[1]) אחר שאמר ערות אביך וערות אמך ביאר זה באמרו שערות אמך היא האם עצמה וערות אביך היא אשת אביו ועי' רש"י.

[2]) ר"ל בין שנולדה מאשה אחרת בבית אביו אחרי מות אמה או שנולדה מאב אחר. וכן תרגם אונקלוס.

[3]) „היא הנאמרה עליה שהיא אחותך" ר"ל בפסוק ט' וכן בראב"ע: ויש אומרים כי זה הפסוק יהזוק.

[4]) „להוליד זרע לטמאה בה" ראב"ע: והוסיף לטמאה בה כי לא ינקה כל הנוגע בה.

[5]) „הנפרע ממך".

[6]) „השחתה" עיין ראב"ע.

[7]) ולא תמרוני בכל אלה כי בדומיהם המרוני הגוים" וכן תרגם בכל מקום טומאת הנפש. ועיין למעלה י"א מ"ג.

[8]) „ובאשר נטמאו יושבי הארץ פקדתי עליהם את עונותיהם והארץ הפיצה את יושביה".

פי מא בינהם יחרק צעידה או דבחא[1]: 9 ואלי באב קבא אלמחצ̇ר לא יאתי בה ליקרבה כד̇אך ללה פינקטע ד̇לך אלאנסאן מן בין קומה: 10 ואי רג̇ל מן אל אסראיל ומן אלגריב אלדכ̇יל פי מא בינהם יאכל שיא מן אלדם אחללת ג̇צ̇בי[2] פיה וקטעתה מן בין קומה: 11 לאן נפס גמיע אלבשרין אלדם מסכנהא[3] ולד̇לך ג̇עלתה לכם עלי אלמד̇בח ליסתגפר בה ען נפוסכם לאן אלדם כד̇אך כפר ען אלנפס: 12 ולד̇לך קלת לבני אסראיל כל אנסאן מנכם לא יאכל דמא חתי אלגריב אלדכ̇יל פי מא בינכם לא יאכל דמא: 13 ואי רג̇ל מן אל אסראיל ומן אלגריב אלדכ̇יל פי מא בינכם צאד צידא מן אלוחש ואלטאיר אלד̇ין יוכלאן חלאלא[4]) פליצב̇ דמה וידארה באלתראב: 14 לאן נפוס אלבשרין כל ואחדה פי דמה[5] ולאני קלת לבני אסראיל דם כל בשר לא תאכלו אד̇ נפוס כל אלבשרין אלדם מסכנהא וכל מן אכלה ינקטע: 15 ואי אנסאן אכל נבילה או פריסה מן אלצריח ואלגריב פיגסל ת̇יאבה וירחץ̇ באלמא וינג̇ס אלי אלמגיב ויטהר: 16 פאן הו לם יגסלהא או לם ירחץ̇ בדנה פקד זאד פי חמל וזרה[6]:

יח

1 ת̇ם כלם אללה מוסי קאילא: 2 כלם בני אסראיל וקל להם אנא אללה רבכם: 3 כצנאיע אהל בלד מצר אלד̇י אקמתם פיה לא תצנעו וכצנאיע אהל בלד כנעאן אלד̇י אנא מדכ̇לכם ת̇ם פלא תצנעו וברסומהם לא תסירו: 4 אחכאמי פאצנעו ורסומי פאחפט̇ו וסירו בהא אנא אללה רבכם אג̇אזיכם כ̇ירא[7]: 5 ואחפט̇ו רסומי ואחכאמי פאן ג̇זא אי אנסאן עמל בהא אן יחיא אלחיאה אלדאימה אנא אללה אלדאים אלבקא[8]: 6 וכל רג̇ל מנכם אלי נסיב ד̇אתה[9] לא יתקדם לכשף סואתהא אנא אללה נהיתכם ען ד̇לך[10]: 7 סואה אביך וסואה אמך לא תכשף אמא סואה אמך פהי אמך נפסהא פלא תכשפן סואתהא:

[1]) „השורף עולה או זבח" ר"ל המקטיר את האברים בחוץ. ועיין רש"י. ובכ"י י': יקרב.

[2]) ת"א: רוגזי.

[3]) „כי נפש כל אדם הדם משכנה" ר"ל הנפש שוכנת בהדם.

[4]) „בהתר".

[5]) פ': פי דם כל ואחד מנהם = בדם כל אחד מהם.

[6]) ר"ל הוסיף עון על עונו מפני שלא בלבד אכל נבלה או טריפה כי אם גם נשאר בטומאתו.

[7]) „אשלם לכם שכר טוב" ועיין רש"י

[8]) „כי שכר כל איש אשר יעשה אותם הוא שיח[illegible] חיי עד, אני ד' החי לעולם".

[9]) „קרובי בשרו" ר"ל הקרובים ממשפחתו.

[10]) „אני ד' הזהרתי אתכם מזה" ובכ"י י' נוסף וקלת = ואמרתי.

אללד̇ין אד̇כ̇ל מן דמהמא ללאסתגפאר פי אלקדס פליכ̇רג̇א אלי כ̇ארג̇ אלעסכר פיחרקו[1] באלנאר ג̇לודהמא ולחומהמא ופרות̇המא: 28 ואלמחרקהמא יגסל ת̇יאבה וירחץ̇ בדנה באלמא ובעד ד̇לך ידכ̇ל אלי אלעסכר: 29 פיכון ד̇לך לכם רסם אלדהר פי אליום אלעאשר מן אלשהר אלסאבע תג̇יעו אנפסכם ושיא מן אלעמל לא תעמלו אלצריח ואלג̇ריב אלדכ̇יל פי מא בינכם: 30 ופי הד̇א אליום יסתגפר ענכם ליטהרכם כמא בינת[2] פמן ג̇מיע כ̇טאיאכם בין ידי אללה פתטהרון: 31 וסבת הי עטלה לכם אד̇ תג̇יעון אנפסכם רסם אלדהר: 32 ובד̇לך יסתגפר אלאמאם אלד̇י ימסח ויכמל ואג̇בה ליאם מכאן אביה פילבס ת̇יאב אלעשר ת̇יאב אלקדס: 33 פיסתגפר פי כ̇ואץ̇ אלאקדאס ופי כ̇בא אלמחצ̇ר וענד אלמד̇בח יסתגפר פיהא ען אלאימה וען סאיר אלג̇וק: 34 פיכון הד̇א לכם רסם אלדהר אן יסתגפר כד̇אך ען בני אסראיל מן ג̇מיע כ̇טאיאהם מרה ואחדה פי אלסנה פצנע הרון כמא אמר אללה מוסי:

יז

1 ת̇ם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר הרון ובניה וסאיר בני אסראיל וקל להם הד̇א אלאמר אלד̇י אמר אללה בה: 3 אי רג̇ל מן בני אסראיל יד̇בח ת̇ורא או כבשא או ענזא פי אלעסכר או כ̇ארג̇ה: 4 ולא יאתי בה אלי באב כ̇בא אלמחצ̇ר פיקרבה אד̇ הו קרבאן ללה[3] בין ידי מסכנה פהו יחסב עליה כמן קד ספך דם אנסאן[4] פינקטע ד̇לך אלאנסאן מן בין קומה: 5 לכי יאתי בנו אסראיל בד̇באיחהם אלתי לעלהם יד̇בחוהא[5] עלי וג̇ה אלצחרא פיג̇ו בהא בין ידי אללה אלי באב כ̇בא אלמחצ̇ר אלי אלאמאם פיד̇בחוהא ד̇באיח סלאמה ללה: 6 וירש אלאמאם דמהא עלי מד̇בח אללה אלד̇י ענד באב כ̇בא אלמחצ̇ר ויקתר שחמהא מקבולא מרציא ללה: 7 ולא יד̇בחון אבדא ד̇באיחהם ללשיאטין[6] אלד̇י הם יג̇טון פי תבעהם פיכון להם ד̇לך רסם אלדהר לאג̇יאלהם: 8 וקל להם אי רג̇ל מן בני אסראיל ומן אלג̇ריב אלדכ̇יל

[1] הכהנים.

[2] „וביום הזה יכפר (הכהן) עליכם לטהר אתכם כמו שבארתי".

[3] כן הוא הנוסחא בק' ובפ'. ובכ"י י': ליקרבה קרבאנא ללה. והענין אחד ור"ל שיקריבו בני ישראל את החולין כאלו הם קרבנות המוקדשים לד'.

[4] ספרא: כאלו שפך דם האדם שנתחייב בנפשו.

[5] „שהיו יכולים לזבוח".

[6] קבוץ מלת שיטאן = שטן.

אלצנדוק פאנה לא ימות[1]: 14 ת̇ם יאכ̇ד̇ מן דם אלת̇ור פינצ̇ח
באצבאעה קבאלה̈ אלגשא שרקא מרה̈ ואחדה̈[2] ת̇ם ינצ̇ח בין ידיה
מנה סבע מראת: 15 ת̇ם יד̇בח עתוד אלד̇בוה̈ אלד̇י ללקום וידכ̇ל מן
דמה אלי דאכ̇ל אלסג̇ף פיצנע בה כמא צנע בדם אלת̇ור אן ינצ̇ח מנה
קבאלה̈ אלגשא ובין ידיה: 16 פיסתגפר פי אלקדס ען מעאצי בני אסראיל
וג̇רומהם וג̇מיע ד̇נובהם וכד̇לך יצנע מן אלד̇מוין פי כ̇בא אלמחצ̇ר
אלד̇י הו סאכן מעהם פי מא בין מעאציהם[3]: 17 ולא יכון אחד מן אלנאס
פי כ̇בא אלמחצ̇ר חין ידכ̇ל ליסתגפר פי אלקדס אלי אן יכ̇רג̇ וקד
אסתגפר[4] ענה וען אלה וען ג̇מיע ג̇וק אל אסראיל: 18 ת̇ם יכ̇רג̇ אלי
אלמד̇בח אלד̇י בין ידי אללה פיסתגפר עליה באן יאכ̇ד̇ מן דם אלת̇ור
ודם אלעתוד מג̇מועין[5] פיצ̇ע עלי ארכאן אלמד̇בח מסתדירא: 19 ת̇ם
ינצ̇ח עליה מן אלדם באצבאעה סבע מראת פיטהרה ויקדסה מן מעאצי
בני אסראיל: 20 פאד̇א פרג̇ מן אלאסתגפאר פי אלקדס ופי כ̇בא
אלמחצ̇ר וענד אלמד̇בח קדם אלעתוד אלחי: 21 פאסנד ידיה עלי
ראסה ואקר בד̇נוב בני אסראיל וג̇רומהם וג̇מיע כ̇טאיאהם פאד̇א תלאהא
ענד ראס אלעתוד[6] בעת̇ בה מע רג̇ל מעד לה אלי אלבר: 22 פהו
יחמל אלעתוד עלי ענקה̈ ען ג̇מיע ד̇נובהם[7] אלי ארץ̇ מנקטעה̈ ת̇ם
יטלקה פי אלבר: 23 ת̇ם ידכ̇ל הרון אלי כ̇בא אלמחצ̇ר פיכ̇רג̇
אלמג̇מרה̈[8] ת̇ם ינזע אלת̇יאב אלעשר אלתי לבסהא פי דכ̇ולה אלי
אלקדס וידעהא הנאך: 24 ת̇ם יג̇סל בדנה באלמא פי מוצ̇ע מקדס
וילבס ת̇יאבה אלמעלומה̈[9] ת̇ם יכ̇רג̇ פיקרב צואעדה וצואעד אלקום
ויסתגפר ענה וען אלקום: 25 וש̇חום אלד̇בואת[10] יקתרהא עלי אלמד̇בח:
26 ואלמטלק אלעתוד פי ג̇בל עזאז יג̇סל ת̇יאבה וירחץ̇ בדנה באלמא
ובעד ד̇לך ידכ̇ל אלי אלעסכר: 27 ואמא ת̇ור אלד̇בוה̈ ועתוד אלד̇בוה̈

---

[1]) רש"י: הא אם לא עשה כתקנה חייב מיתה.

[2]) „פעם אחת" עיין רש"י.

[3]) ויכפר בקדש על עונות בני ישראל ועל פשעיהם וכל חטאתם וכן יעשה בשני הדמים (ר"ל מן דם הפר ומן דם השעיר) באהל מועד השכן אתם בתוך חטאתם" ר"ל שיעשה זה בבית המקדש וכן באהל מועד. ונראה שלפי דעת הגאון הטומאות הם העברות החמורות והן ע"ז ג"ע וש"ד וזה נגד דעת חז"ל בספרא שאמרו שהכתוב מדבר בטומאת מקדש וקדשיו.

[4]) „עד צאתו וכבר כפר".

[5]) ר"ל שהם מעורבין יחד.

[6]) „אחר שפרט את העונות על ראש השעיר".

[7]) „והוא ישא את השעיר על צוארו בעד כל פשעיהם" וקשה להולמו כי לא נשא השעיר על כתיפיו אלא אם היה הולה. עיין יומא ס"ו ע"ב.

[8]) „ויוציא את המחתה" עם הכף אשר היתה בו הקטורת.

[9]) „בגדיו הידועים" ר"ל שהוא עובד בהם כל השנה.

[10]) רש"י: אימורי פר ושעיר.

נגסו מסכני אלדי הו בינהם[1]: 32 הדה שריעה אלדאיב ומן תכרג מנה נטפה אנסאל ללתנגס בהא: 33 ואלחאיץ פי טמתהא ואלפאיץ דובה מן דכר ואנתי ורגל יצאגע נגסה:

טז

1 אן אללה כלם מוסי בעד מות אבני הרון אד תקדמא בין ידי אללה עלי מא בין[2] פמאתא: 2 וקאל אללה למוסי מר הרון אכאך באן לא ידכל פי כתיר מן אלאוקאת אלי אלקדס מן דאכל אלסגף אלי חצרה אלגשא אלדי עלי אלצנדוק לילא ימות פאני מתגל באלגמאם פוק אלגשא: 3 בהדה אלאמור ידכל הרון אלי אלקדס באן יחצר רתא מן אלבקר ללדכוה וכבשא ללצעידה: 4 ואן ילבס תוניה מן עשר מקדסה בעד אן יכון עלי בדנה סראויל מן עשר[3] ויתקלד בזנאר מן עשר מחץ[4] ויתעמם בעמאמה מתל דלך פהדה הי תיאב אלקדס ויגסל בדנה באלמא וילבסהא: 5 וליאכד מן ענד גמאעה בני אסראיל עתודין ללדכוה וכבשא ללצעידה: 6 פיבתדי אולא[5] פיקדם רת אלדכוה אלדי לה ויסתגפר ענה וען אלה: 7 תם יאכד אלעתודין ויוקפהמא בין ידי אללה ענד באב כבא אלמחצר: 8 וילקי עליהמא סהמין אחדהמא לבית אללה ואלאכר לגבל עזאז[6]: 9 פליקדם אלעתוד אלדי וקע עליה אלסהם לבית אללה ויצנעה דכוה: 10 ואלעתוד אלדי וקע עליה אלסהם לגבל עזאז יוקף חיא בין ידי אללה ליסתגפר ענה ליבעתה לגבל עזאז ללבריה: 11 ויקדם הרון תאניה[7] רת אלדכוה אלדי לה ויסתגפר ענה וען אלה תם ידבחה: 12 תם יאכד מלא אלמגמר גמר נאר מן פוק אלמדבח מן בין ידי אללה ומלו חפניה מן בכור אלצמוג אלמדקוק וידכל אלגמיע אלי דאכל אלסגף: 13 פילקי דלך אלבכור עלי אלנאר בין ידי אללה חתי יגטי צבאב אלבכור אלגשא אלדי עלי

---

[1]) ר״ל מפני שהמטמא מקדש חייב כרת ולפיכך חובה עליכם שתרחיקו את בני ישראל מטומאתם.

[2]) „כמו שמבואר״ בפ׳ ויהי ביום השמיני. וזהו לשון הרמב״ן: מיד כאשר מתו בניו הזהיר את אהרן מן היין ומן השכר שלא ימות ואמר עוד למשה שיזהיר אותו שלא ימות בקרבתו לפני ד׳. ואפשר שהגאון הסמיך הפסוק עם הפסוק והזרתם וכו׳.

[3]) „אחר שהיה על גופו מכנסי בוץ״ עיין סנהדרין מ״ט ע״ב.

[4]) „שש נקי״ ר״ל מבלי שנתערב בה שום דבר וזה שהאבנט אשר לבש הכהן הגדול לעבודת יום הכפורים לא היה כמו האבנט המתואר בשמות ל״ט כ״ט.

[5]) ויתחיל בראשונה״.

[6]) „גורל אחר לבית ד׳ והאחד להר עז ותקיף״ עיין מה שהביא הראב״ע בשם הגאון.

[7]) „שנית״ עי׳ למעלה פסוק י״א ומה שכתב הראב״ע.

ואי אנא כ̇שב פליג̇סל באלמא: 13 ואד̇א טהר אלד̇איב מן ד̇ובה פליחץ̇ לה סבעה̈ איאם לטהרה ויג̇סל ת̇יאבה וירחץ̇ בדנה במא מן נבע ויטהר: 14 ופי אליום אלת̇אמן יג̇ בשפנינן או פרכ̇י חמאם אלי אלאמאם אלי אלבאב כ̇בא אלמחצ̇ר[1]: 15 ויצנע אלאמאם אחדהמא ד̇כוה̈ ואלאכ̇ר ללצעידה̈ ויסתג̇פר ענה בין ידי אללה מן ד̇ובה: 16 ואי רג̇ל כ̇רג̇ת מנה נטפה̈ אנסאל פליג̇סל ג̇מיע בדנה באלמא וינג̇ס אלי אלמג̇יב: 17 ואי ת̇וב או ג̇לד צאר עליה מנהא שי פליג̇סל באלמא וינג̇ס אלי אלמג̇יב: 18 ואיה מראה̈ צ̇אג̇עהא רג̇ל בנטפה̈ אנסאל[2] פלירחצ̇א באלמא וינג̇סא אלי אלמג̇יב: 19 ואיה̈ מראה̈ כאנת ד̇איבה̈ והו אן יכון דם ינחל מן פרג̇הא[3] פלתקם סבעה̈ איאם פי חיצ̇תהא וכל מן דנא בהא ינג̇ס אלי אלמג̇יב: 20 וג̇מיע מא תנצ̇ג̇ע עליה פי חיצ̇תהא ינג̇ס וג̇מיע מא תג̇לס עליה ינג̇ס: 21 וכל מן דנא במצ̇ג̇עהא יג̇סל ת̇יאבה וירחץ̇ באלמא וינג̇ס אלי אלמג̇יב: 22 וכל מן דנא בשי מן אלאניה̈ אלתי תג̇לס עליה יג̇סל ת̇יאבה וירחץ̇ באלמא וינג̇ס אלי אלמג̇יב: 23 ואן כאן עלי מצ̇ג̇עהא או עלי אלאנא אלד̇י הי ג̇אלסה̈ עליה ממאסהֿ לה פלינג̇ס אלי אלמג̇יב: 24 ואן צ̇אג̇עהא רג̇ל פקד צאר חכם חיצ̇תהא עליה[4] וינג̇ס סבעה̈ איאם וכל מצ̇ג̇ע ינצ̇ג̇ע עליה ינג̇ס: 25 ואיה̈ מראה̈ פאץ̇ דמהא איאמא כת̇ירה̈ מן ג̇יר וקת חיצ̇תהא או בעקבה פג̇מיע איאם פיץ̇ נג̇אסתהא פלתכן פיהא באיאם חיצ̇תהא נג̇סה̈: 26 וג̇מיע אלמצ̇ג̇ע אלד̇י תנצ̇ג̇ע עליה טול איאם פיצ̇הא פליכן להא במצ̇ג̇ע חיצ̇תהא וג̇מיע אלאנא אלד̇י תג̇לס עליה פליכן נג̇סא בנג̇אסתה פי חיצ̇תהא: 27 וכל מן דנא בשי מנהא פלינג̇ס באן יג̇סל ת̇יאבה וירחץ̇ באלמא וינג̇ס אלי אלמג̇יב: 28 ואן הי טהרת מן פיצ̇תהא[5] פלתחץ̇ סבעה̈ איאם ובעד ד̇לך תטהר: 29 ופי אליום אלת̇אמן תאכ̇ד̇ שפנינין או פרכ̇י חמאם ותאת בהמא אלי אלאמאם אלי באב כ̇בא אלמחצ̇ר: 30 ויעמל אלאמאם אחדהמא ד̇כוה̈ ואלאכ̇ר צעידה̈ ויסתג̇פר ענהא בין ידי אללה מן פיץ̇ נג̇אסתהא: 31 פיג̇ב אן תג̇אנבא בני אסראיל מן נג̇אסתהם ולא יהלכון בנג̇אסתהם אד̇א הם

[1]) זאת ההעתקה הקצרה נמצאת בק׳ ובפ׳. ובכ״י י׳ נעתק הפסוק בשלימותו: ופי יום אלת̇אמן יאכ̇ד̇ שפנינין או פרכ̇י חמאם ויאת בין ידי אללה אלי באב כ̇בא אלמחצ̇ר ויסלמהא אלי אלאמאם.

[2]) בכ״י י׳: מצ̇אג̇עה̈ אנסאל ועיין במדבר ה׳ נ״ג.

[3]) „דם היורד מערותה"

[4]) „כבר היה דין נדתה עליו" ר״ל שיטמא שבעת ימים כנדה. עיין ספרא.

[5]) וכן תרגם אונקלוס: מדובה. בק׳ ובפ׳: חיצ̇תהא = נדתה.

אנצגע פיה פליגסל תיאבה וכדאך מן אכל פיה פליגסל תיאבה:
48 פאן דכל אלאמאם פנטר פאדא לם יתפש אלבלא פי אלבית בעד
תטינה פליטהרה פאן אלבלא קד ברא: 49 ויאכד לתדכיתה עצפורין
ועוד ארז וחריר קרמז וצעתרא: 50 וידבח אלעצפור אלואחד עלי אנא
מן כזף עלי מא מן נביע: 51 ויאכד אלעוד ארז ואלצעתר וחריר קרמז
ואלעצפור אלחי ויגמסהא פי דם אלעצפור אלמדבוח ואלמא אלדי מן
נביע וינצחה עלי אלבית סבע מראת: 52 וידכי אלבית בדם אלעצפור
ואלמא אלנאבע ואלעצפור אלחי ואלעוד ארז ואלצעתר ואלחריר קרמז:
53 ויטלק אלעצפור אלחי כארג אלקריה אלי וגה אלצחרא ויסתגפר ען
אלבית ויטהר: 54 הדה אלשריעה לגמיע בלא אלברץ וללכלף:
55 ולברץ אלתיאב ואלמנאזל: 56 וללשאמה וללעארצה וללבקעה:
57 ואלפתיא פי[1]) וקת אלתנגיס ואלתטהיר הדה שריעה אלברץ:

טו

1 תם כלם אללה מוסי והרון קאילא: 2 כלמא לבני אסראיל
וקולא להם אי רגל כאן דאיבא מן אחלילה[2]) פדובה דאך הו נגס:
3 והדה צפה דובה אלתי תכון בה נגאסתה אמא אן יגעל אחלילה
אלדוב באלריאל או ינכתם מנה פתלך נגאסתה[3]): 4 וחכמה[4]) אן יכון
כל מצגע ינצגע עליה ינגס וכל אנא יגלס עליה ינגס: 5 ואי אנסאן
דנא מן מצגעה פליגסל תיאבה וירחץ באלמא וינגס אלי אלמגיב:
6 ואלדי יגלס עלי אנא יגלס עליה דאיב יגתסל באלמא וינגס אלי
אלמגיב: 7 ומן דנא בגסד דאיב פליגסל תיאבה וירחץ באלמא וינגס אלי
אלמגיב: 8 ואן בזק אלדאיב עלי אלטאהר יגסל תיאבה וירחץ באלמא
וינגס אלי אלמגיב: 9 וכל מרכב ירכב עליה אלדאיב ינגס: 10 וכל
מן דנא בשי ממא יכון תחתה כדאך ינגס אלי אלמגיב ומן חמל שיא
מנהא[5]) יגסל תיאבה וירחץ באלמא וינגס אלי אלמגיב: 11 וגמיע מא
דנא בה אלדאיב ולם יגסל דאתה[6]) באלמא פליגסל תיאבה וירחץ
באלמא וינגס אלי אלמגיב: 12 ואי אנא כזף דנא בה אלדאיב פליכסר

---

1) בכ״י י׳: תדל עלי.
2) „מן אמתו״.
3) „וזה תואר זובו אשר יהיה בו טמאתו אם שתוריד האמה את הזוב כריר או שסתם הזוב את פי האמה זאת היא טמאתו״.
4) „ודינו״.
5) „מהם״ ר״ל כל האמור בענין זובו ורוקו ומשכבו ומרכבו. עיין ספרא.
6) ר״ל בעוד שלא טבל גופו. ועי׳ רש״י.

אלי באב כבא אלמחצ'ר בין ידי אללה: 24 ויאכ'ד אלאמאם כ'רוף קרבאן אלאת'ם ולג' אלדהן ויחרכהא תחריכא בין ידי אללה: 25 ת'ם ידבחה ויאכ'ד מן דמה ויצ'ע עלי שחמה אד'ן אלמטתהר אלימני ועלי אבהאם ידה אלימני ואבהאם רג'לה אלימני: 26 ויצב מן אלדהן פי כפה אליסרי: 27 וינצ'ח באצבעה אלימני מן אלדהן אלד'י עלי כפה אליסרי סבע מראת בין ידי אללה: 28 ויצ'ע באקי אלדהן אלד'י פי כפה עלי שחמה אד'ן אלמתטהר אלימני ועלי אבהאם ידה אלימני ואבהאם רג'לה אלימני עלי מוצ'ע דם קרבאן אלאת'ם: 29 ובאקיה יצ'עה עלי ראס אלמתטהר ויסתגפר ענה בין ידי אללה: 30 ת'ם יעמל[1]) מן אלשפאנינין או מן פרכ'י אלחמאם עלי מא תנאל ידה: 31 תנאל ידה אחדהמא ד'כוה ואלאכ'ר צעידה מע אלהדיה ויסתגפר ענה בין ידי אללה: 32 הד'ה שריעה מן כאן בה בלא אלברץ ולם תנל ידה פי זקת טהרה: 33 ת'ם כלם אללה מוסי והרון תכלימא: 34 אד'א דכ'לתם אלי בלד כנעאן אלד'י אנא מעט לכם אן תחווה פאחללת בלא אלברץ פי בעץ' בית ארץ' חוזכם: 35 פליאת אלד'י לה אלבית ויכ'בר אלאמאם קאילא קד ט'הר לי פי אלבית שביה בלא[2]): 36 ויאמר אלאמאם ליפרגו אלבית קבל אן ידכ'ל לינט'ר אלבלא ולא ינג'ס ג'מיע מא פיה ובעד ד'לך ידכ'ל פינט'ר אלבית: 37 פאן ראי אלבלא פאד'א פי חיטאן אלבית לטוט[3]) מכ'צ'רה או מחמרה ומנט'רהא מתספל מן אלחאיט: 38 פיכ'רג' מן אלבית אלי באבה וליוקפה סבעה איאם: 39 ת'ם ירג'ע פי אליום אלסאבע פאן כאן אלבלא קד תפשי פי חיטאן אלבית: 40 פליאמר אלאמאם ותכ'לע אלחג'אר אלד'י פיהן אלבלא ותרמי אלי כ'ארג' אלקריה אלי מוצ'ע נג'ס: 41 ויקשר[4]) אלבית מן דאכ'ל מסתדירא וירמו באלתראב אלד'י קשרוה אלי כ'ארג' אלקריה אלי מוצ'ע נג'ס: 42 ויאכ'דו חג'ארה אכ'ר פידכ'לוהא מוצ'ע תלך אלחג'ארה ותראב אכ'ר יוכ'ד' ויטין אלבית: 43 פאן עאד אלבלא ואנתשר פי אלבית בעד מא כ'לעת אלחג'ארה ובעד מא קשר אלבית ובעד מא טין: 44 פדכ'ל אלאמאם ונט'ר פאד'א קד תפשי אלבלא פי אלבית פהו ברץ מאחק פי אלבית והו נג'ס: 45 פלינקצ'ה מן חג'ארה וכ'שבה וג'מיע תראבה וירמי ד'לך אלי כ'ארג' אלקריה אלי מוצ'ע נג'ס: 46 ומן דכ'ל אלי אלבית טול אלאיאם אלד'י אוקפה[5]) פלינג'ס אלי אלמגיב: 47 ומן

[1]) בק' ובפ' לא נעתקה מלת אחד שהיא אך למותר. ובפ' חסרה ג"כ העתקת את אשר תשיג ידו מפני שהם ג"כ יתרות. ובכ"י י' נמצא תרגום כל אלו המלות ואת מתורגם בלשון עם.

[2]) עיין רש"י.

[3]) „שורות וקוים" ועיין בשרשים לאבן גנאח שהביא את פתרון הגאון והשיג עליו.

[4]) וכן תרגם אונקלוס: יקלפון.

[5]) בכ"י י' ובפ': אלד'י אוקף פיהא = אשר הוסגר בהם.

טאהראן ועוד ארז והריר[1] קרמז וצעתר: 5 ת̇ם יאמר אלאמאם פידבח
אחדהמא פי אנא כ̇זף עלי מא מן נביע[2]: 6 ולי̇אכ̇ד̇ אלעצפור אלחי̇
ועוד ארז והריר קרמז וצעתרא ויגמס ד̇לך מע אלעצפור אלחי̇ פי דם
אלעצפור אלמד̇בוח עלי אלמא אלד̇י מן נביע: 7 וינצ̇ח עלי אלמתטהר
מן אלברץ̇ סבע מראת ויטהרה ויטלק אלעצפור אלחי̇ עלי וג̇ה אלצחרא:
8 ת̇ם יגסל אלמתטהר ת̇יאבה ויחלק ג̇מיע שערה וירחץ̇ באלמא ויטהר
ובעד ד̇לך ידכ̇ל אלי אלעסכר ויקים כ̇ארג̇ מנזלה סבעה̈ איאם:
9 פאד̇א כאן אי̇צ̇א פי אליום אלסאבע[3] יחלק ג̇מיע שער ראסה
ולחיתה וחואג̇ב עינה מע סאיר שערה ויגסל ת̇יאבה וירחץ̇ בדנה
באלמא ויטהר: 10 ופי אליום אלת̇אמן יקד̇ם כ̇רופין צחיחין ורכ̇לה̈
אבנת סנתהא צחיחה̈ ות̇לאת̇ה̈ עשור מן סמיד הדיה̈ מלת̇ות̇ה̈ בדהן ולג̇
דהן: 11 ויוקף אלאמאם אלמטהר אלרג̇ל אלמתטהר והי בין ידי אללה
ענד באב כ̇בא אלמחצ̇ר: 12 ויאכ̇ד̇ אלאמאם אחד אלכ̇רופין ליקרבה
ען אלאת̇ם ואללג̇ אלדהן ויחרכהא תחריכא בין ידי אללה: 13 ת̇ם
יד̇בחה פי אלמוצ̇ע אלד̇י יד̇בח אלד̇בוה̈ ואלצעידה̈ פי מוצ̇ע אלקדם
לאן קרבאן אלאת̇ם הו כאלד̇בוה̈ ללאמאם מן כ̇ואץ̇ אלאקדאס: 14 ת̇ם
יאכ̇ד̇ מן דמה ויג̇על עלי שחמה̈ אד̇ן אלמתטהר אלימני ועלי אבהאם
ידה אלימני ואבהאם רג̇לה אלימני: 15 ויאכ̇ד̇ אלאמאם מן אללג̇
אלדהן ויצב עלי כפה אליסרי: 16 ת̇ם יגמס אצבעה אלימני מן אלדהן
אלד̇י עלי כפה אליסרי וינצ̇ח באצבעה סבע מראר בין ידי אללה:
17 ת̇ם יצ̇ע מן באקיה עלי שחמה̈ אד̇ן אלמתטהר אלימני ועלי
אבהאם ידה אלימני ואבהאם רג̇לה אלימני עלי דם קרבאן אלאת̇ם:
18 ואלפאצ̇ל מנה יצ̇עה עלי ראס אלמתטהר ויסתג̇פר ענה בין ידי
אללה: 19 ת̇ם יעמל אלאמאם אלד̇בוה̈ ויסתג̇פר ען אלמתטהר מן
נג̇אסתה ובעד ד̇לך יד̇בח אלצעידה̈: 20 ת̇ם יצעד אלצעידה̈ ואלהדיה̈
עלי אלמד̇בח ויסתג̇פר ענה אלאמאם ויטהר: 21 ואן כאן פקירא לא
תנאל ידה ד̇לך פליקרב כ̇רופא ואחדא קרבאן אלאת̇ם ללתחריך
ליסתג̇פר ענה ועשרא מן סמיד מלת̇ות̇ בדהן הדיה̈ ולג̇ דהן: 22 ושפנינין
או פרכ̇י חמאם עלי מא תנאל ידה פיכון אחדהמא ד̇כוה̈ ואלאכ̇ר
צעידה̈: 23 פליאת בהמא פי אליום אלת̇אמן מן אול טהרה אלי אלאמאם

[1]) כן הנוסחא בכ"י י' ובפי' ר"ל ובגד משי הצבוע בתולעת. וזה נגד דעת קדמונינו שאמרו כלם ששני הוא בגד של צמר. ובק': צבג קרמז. וזה מה שתרגם אונקלוס: וצבע זהורין. ושנוי הנוסחאות הזה נמצא בכל הפרשה.

[2]) „המים הלקוחים מן מעין".

[3]) „ובהיותו עוד ביום השביעי" ר"ל אחר שישב מחוץ לאהלו.

גלד או פי מא צנע מנה: 49 ויכון אלבלא אכצר או אחמר פי אלתוב או פי אלגלד או אלסדא או אללחמה או פי שי מן אנא אלגלוד פדלך הו בלא אלברץ פליורא אלי אלאמאם: 50 תם ינטרה אלאמאם ויוקפה סבעה איאם: 51 תם ינטרה אלאמאם פי אליום אלסאבע פאן תפשי פי אלתוב או פי אלסדא או אללחמה או פי אלגלד וגמיע מא יעמל אלגלד ללצנאעה פדאך אלבלא ברץ מאחק והו נגס: 52 פליחרק אלתוב או אלסדא או אללחמה כאן מן צוף או כתאן או גמיע אנא אלגלד אלדי יכון פיה אלבלא פאנה ברץ מאחק לדלך יחרק באלנאר: 53 ואן ראה אלאמאם לם יתפש פי אלתוב או אלסדא או אללחמה או גמיע אניה אלגלד: 54 פליאמר אלאמאם בגסלה באלמא ויוקפה סבעה איאם תאניה: 55 תם ינטרה אלאמאם בעד מא גסל פאן כאן לם ינקלב לונה ולם יתפש פהו נגס וליחרק באלנאר והי מהלכה כאנת פי סחקה או זבירתה[1]: 56 פאן ראה אלאמאם קד כבי אלבלא בעד מא גסל פליכרקה מן אלתוב או מן אלגלד ויקטעה מן אלסדא או אללחמה[2]: 57 ואן טהרת זיאדה פי אלתוב או אלסדא או אללחמה או גמיע אנא אלגלוד פהי אלמנתשרה[3] פלתחרק באלנאר אלתוב אלדי פיה אלבלא: 58 ואלתוב או אלסדא או אללחמה או גמיע אנא אלגלוד אן גסלת פזאל ענהא אלבלא פלתגסל תאניה ותטהר: 59 הדה שריעה בלא אלברץ אלכאץ[4] פי תוב אלצוף או אלכתאן או אלסדא או אללחמה או שי מן אנא אלגלוד ליטהר או לינגס:

יד

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 הדה תכון שריעה אלאברץ פי וקת טהרה אן יותא בכברה אלי אלאמאם[5]: 3 פליכרג אלאמאם אלי כארג אלעסכר פאדא נטר אן אלאברץ קד אשפי מן בלא אלברץ אמר פיה במא יגב[6]: 3 פיאמר אלאמאם ויוכד ללמתטהר עצפוראן חיאן[7]

[1]) העתקה הזאת הובא בספר המבחר וזה לשונו: ואינו קרוב שיהיה בקרחתו בבגד ישן שנפל שערו ומתחיל וגבחת בבגד חדש שמגביה שערו. וכן בתרגום אונקלוס: בשחיקותה או בחדתותיה. והראב״ע הביא בשם הגאון פירוש אחר וזה לשונו: בקרחת הפאה האחרת כי בגבחת היא מפאת פני הבגד. ורש״י ערב את שני הפירושים.

[2]) „ויקרעהו מן הבגד או מן העור ויחתכנה מן השתי או מן הערב״.

[3]) „מתפשטת״.

[4]) „צרעת פרטית״ מפני שלא דבר הכתוב בצרעת בכלל.

[5]) ר״ל הרואים את המצורע מחוץ למחנה יבואו ויגידו לכהן כי נרפא הוא ואז הכהן יצא אליו.

[6]) „יצוה בו מה חובתו״.

[7]) כן הוא בכ״י י׳. ובק׳ ובפ׳ חסרה זאת המלה.

מכאנהא ולם תתפשׂ פי אלגלד והי כאביה פהו מן אתר אלכי פליטהרה אלאמאם פאנהא תשויט אלכי[1]: 29 ואי רגל או מראה כאן בה בלא פי ראסה או פי לחיתה: 30 פלינטרה אלאמאם פאן כאן מנטרה עמיקא מן אלגלד ופיה שער דקיק אצהב פלינגסה אלאמאם פאנה בלק והוא ברץ אלראס או אללחיה: 31 ואן ראה אלאמאם ולים מנטרה עמיקא מן אלגלד ולים פיה שער אסוד פליוקפה סבעה איאם: 32 תם ינטרה פי אליום אלסאבע פאן הו לם יתפשׁ ולם יכן פיה שער אצהב ומנטרה לים עמיק מן אלגלד: 33 פליחלק גמיע שערה מא כלא מוצע אלבלק פליוקפה סבעה איאם תאניה: 34 תם ינטרה אלאמאם פי אליום אלסאבע פאן הו לם יתפשׁ פי אלגלד ומנטרה לים עמיקא מן אלגלד פליטהרה ויגסל תיאבה ויטהר: 35 ואן תפשי אלבלק פי בדנה בעד טהרה: 36 פנטרה אלאמאם וקד תפשי פי אלגלד פלא יפחץ ען אלשער אלאצהב בברהאן[2] אנה נגס: 37 ואן וקף אלבלק פי עינה ונבת פיה שער אסוד פקד ברא אלבלק והו טאהר פליטהרה אלאמאם: 38 ואי רגל או מראה כאן פי גלד בדנהם בקע ביץ: 39 פלינטר אלאמאם פאלא כאן פי גלד אבדאנהם בקע כאביה ביץ[3] פהו בהק אנתשר פי אלגלד והו טאהר: 40 ואי אנסאן אנתתף שער ראסה פהו אצלע והו טאהר: 41 ואן אנתתף ממא ילי וגהה פהו אגלה והוא טאהר: 42 ואן כאן פי אלצלעה או אלגלחה בלא אביץ מחמר פימכן אן יכון ברצא[4] קד אנתשר פי צלעתה או פי גלחתה: 43 פלינטרהא אלאמאם אן כאנת שאמה אלבלא ביצא מחמרה פי צלעתה או פי גלחתה עלי סביל מנאטר ברץ סאיר גלד אלבדן ואחכאמהא[5]: 44 הו רגל אברץ והו נגס פלינגסה אלאמאם תנגיסא פאן בלאה פי ראסה: 45 ואלאברץ אלדי בה אלבלא יגב אן תכון תיאבה ממזקה וראסה משעתא ועלי שארבה יתלתם ויגאדי אלנגס אלנגס[6]: 46 טול מא אקאם בה אלבלא ינגס פאנה נגס פליגלס פרדא כארג אלעסכר יכון מסכנה: 47 ואי תוב כאן פיה בלא אלברץ מן תוב צוף או כתאן: 48 או סדא או לחמה מן כתאן או צוף או פי

[1]) הגאון תרגם בזה הפסוק שאת כמו שתרגם למעלה בפסוק כ״ג צרבת במלת אתר = רושם. והעתיק כאן צרבת בערבי שויט = חמום.

[2]) ר״ל לא יבקש סימן טומאה בשער הצהב.

[3]) בכ״י י׳ ובפ׳: פי ביאצהא = בלובן שלהם וזה כמו שפירש רש״י: שאין לובן שלהן עז אלא כהה.

[4]) „אפשר שכבר פרחה צרעת״.

[5]) „כדרך מראות צרעת שאר עור גופו ומשפטיה״.

[6]) רש״י: משמיע שהוא טמא ר״ל כדי להרחיק בני אדם ממנו.

אלבלא ולם יתפש פי אלג̇לד פליטהרה פאנהא עארצ̇ה̇ ויגסל ת̇יאבה ויטהר: 7 ואן תפשת אלעארצ̇ה̇ פי ג̇לדה בעד מא אורי ללאמאם פטהרה פליורהא לה ת̇אניה̇: 8 ואד̇א ראי אלאמאם קד תפשת פי ג̇לדה פלינג̇סה פאנהא ברץ: 9 ואד̇א כאן באנסאן בלא ברץ פליות בה אלי אלאמאם: 10 פנט̇ר אלאמאם פאד̇א בשאמה̇ ביצ̇א פי ג̇לדה וקד אנקלבת אלשער אביץ̇ או ג̇זו מן לחם נקי[1] פי אלשאמה̇: 11 ברץ עתיק פי ג̇לד בדנה פלינג̇סה אלאמאם ולא יוקפה אד̇ הו נג̇ס: 12 ואן אנתשר אלברץ פי אלבדן חתי גטא ג̇מיע בדן אלמבתלי[2] מן ראסה אלי רג̇ליה ג̇מיע מנט̇ר עיני אלאמאם: 13 פנט̇ר אלאמאם פאד̇א קד גטא אלברץ ג̇מיע בדנה פליטהרה אד̇ קד אנקלב כלה אביץ̇ פהו טאהר: 14 ואי יום ט̇הר פיה לחם נקי פלינג̇ס פיה: 15 באן ירי אלאמאם אללחם אלנקי פלינג̇סה לאן אלג̇זו מן אללחם אלנקי מע אלברץ נג̇ס הו[3]: 16 ואן רג̇ע אללחם אלנקי פאנקלב אביץ̇ פליג̇י אלי אלאמאם: 17 פאד̇א נט̇ר אלאמאם אן אלבלא קד אנקלב אביץ̇ פליטהרה אנה טאהר: 18 ואי אנסאן כאן פי ג̇לד בדנה קרח פברא: 19 פצאר פי מוצ̇ע אלקרח שאמה̇ ביצ̇א או בקעה̇ ביצ̇א מחמרה̇ פליור ללאמאם: 20 פאד̇א ראי אלאמאם מנט̇רהא מתספלה̇ מן אלג̇לד ושערהא קד אנקלב אביץ̇ פלינג̇סה פאנהא בלא ברץ אנתשר פי אלקרח: 21 ואן הו נט̇רהא ולם יכן פיהא שער אביץ̇ ולים הי מתספלה̇ מן אלג̇לד בל הי כאביה̇ פליוקפה אלאמאם סבעה̇ איאם: 22 ואן הי תפשת פי אלג̇לד פלינג̇סה אלאמאם פאנהא בלא: 23 ואן וקפת אלבקעה̇ מכאנהא לם תתפש פהי מן את̇ר[4] אלקרח פליטהרה אלאמאם: 24 ואי אנסאן כאן פי ג̇לד בדנה כי נאר ת̇ם צאר ג̇ז אלכי בקעה̇ ביצ̇א מחמרה̇ או ביצ̇א פקט[5]: 25 פלינט̇רהא אלאמאם פאן אנקלב אלשער אביץ̇ וכאן מנט̇רהא עמיקא מן אלג̇לד פהו ברץ אנתשר פי אלכי פלינג̇סה אלאמאם[6]: 26 פאן ראהא אלאמאם וליס פיהא שער אביץ̇ וליסת הי מתספלה̇ מן אלג̇לד בל הי כאביה̇ פליוקפה אלאמאם סבעה̇ איאם: 27 ת̇ם ינט̇רה פי אליום אלסאבע פאן תפשת פי אלג̇לד פלינג̇סה אלאמאם פאנה בלא ברץ: 28 ואן וקפת אלבקעה̇

---

1) „חלק מבשר נקי״.

2) „כל בשר הנגוע״.

3) „כאשר יראה הכהן הבשר החי יטמאהו מפני שחלק מבשר החי עם הצרעת טמא הוא״.

4) ת״א: רושם שתנא. ועיין רש״י.

5) „או רק לבנה״.

6) לא העתיק הגאון המלות נגע צרעת היא כי למותר הן.

פי אלמא וסאיר אלנפוס אלדאבה[1]) עלי אלארץ׳: 47 תפרז[2]) בין
אלנגׄס ואלטאהר ובין אלחיואן אלדׄי יוכל ואלדׄי לא יוכל:

יב

1 תׄם כלׄם אללה מוסי תכלימא: 2 מר בני אסראיל קאילא איה
אמראה עלקת פולדת דׄכרא פתנגׄס סבעה איאם כאיאם בעד חיצׄתהא[3])
תכון נגׄאסתהא: 3 ופי אליום אלתׄאמן תכׄתן קלפה אחלילהׄ[4]):
4 ותׄלאתׄה ותׄלתׄין יומא תקים פי דם אלטהר לא תלאמס שיא מן
אלאקדאס ולא תדכׄל אלי אלקדס אלי כמאל איאם טהרהא: 5 פאן
ולדת אנתׄי פלתנגׄס אסבועין כחכם חיצׄתהא[5]) וסתה וסתין יומא תקים
עלי דם אלטהר: 6 וענד כמאל איאם טהרהא לאבן או אבנה תאת
בכבש אבן סנתה ללצעידה ופרךׄ חמאם או שפנינא ללדׄכוה אלי באב
כׄבא אלמחצׄר אלי אלאמאם: 7 ויקרׄבה בין ידי אללה ויסתגפר ענהא
ותטהר מן נביע דמהא הדׄה שריעה אלואלדה ללדׄכר או ללאנתׄי:
8 פאן לם תנל ידהא מקדאר שאה פלתאכׄד שפנינין או פרכׄי חמאם
אחדהמא ללצעידה ואלאכׄר ללדׄכוה ויסתגפר ענהא אלאמאם פתטהר:

יג

1 תׄם כלׄם אללה מוסי והרון קאילא: 2 איׄ אנסאן כאן פי גׄלד
בדנה שאמה או עארצׄה או בקעה או צאר[6]) פי בדנה בלא ברץ׳ פליות
בה אלי הרון אלאמאם או אלי אחד מן בניה אלאימה: 3 פינטׄר
אלאמאם אלבלא פי גׄלד אלבדן פאן כאן פיה שער קד אנקלב אביץ׳
ומנטׄר אלבלא עמיק מן גׄלד בדנה פהו בלא ברץ׳ פאדׄא ראה כדׄאך
פלינגׄסה: 4 ואן כאנת בקעה ביצׄא לים מנטׄרהא עמיק מן אלגׄלד
ושערהא לם ינקלב אביץ׳ פליוקפה[7]) סבעה איאם: 5 תׄם ינטׄרה פי
אליום אלסאבע פאן וקף אלבלא בעינה לם יתפשׄ פי אלגׄלד פליוקפה
סבעה איאם תׄאניה: 6 תׄם ינטׄרה פי אליום אלסאבע תׄאניה פאן כבי

---

1) פ׳: אלסאעיה. וכן מנהג הגאון לתרגם פעל שרץ.

2) ר״ל זאת התורה תבדיל.

3) וכן ת״א: כיומי רחוק סובתה וכן העתיק הגאון למטה ט״ו ל״ג מלת דוה חאיץ׳ והיא אשה שיש לה וסתה.

4) „ערלת אמתו״.

5) „כדין דותה״ ר״ל כדין וסתה.

6) „או היה״ ר״ל אפילו יהיה נגע אחד משנים ומשלשה מינים הנזכרים מצטרפין. ועיין ספרא דף ס׳ א׳.

7) „יעמדהו״.

בהא ינג̇ס: 27 וכל סאלך עלי כפיה מן ג̇מיע אלוחש אלסאלך עלי ארבע פהו נג̇ס לכם כל מן דנא בנבאילהם ינג̇ס אלי אלמגיב: 28 ומן חמל מן נבאילהם יג̇סל ת̇יאבה וינג̇ס אלי אלמגיב כד̇אך הי אנג̇אס לכם: 29 והד̇א לכם אלנג̇ס מן אלדביב אלדאב̇ עלי אלארץ̇ אלכ̇לד̇ה̈ ואלפאר ואלצ̇ב̇ לאצנאפהא: 30 ואלורל ואלחרדון ואלעט̇איה̈ ואלחרבא ואלסאם̇ אברץ̇: 31 הד̇ה אלנג̇סה̈ לכם מן ג̇מיע אלדביב כל מן דנא בהא פי האל מותהא ינג̇ס אלי אלמגיב: 32 וכל מא וקע עליה מנהא בעד מותהא ינג̇ס מן ג̇מיע אניה̈ אלכ̇שב או ת̇וב או ג̇לד או מסח וכל אניה̈ יעמל בהא צנעה̈ וידכ̇ל פי אלמא וינג̇ס אלי אלמגיב ויטהר: 33 וכל אנא כ̇זף וקע מנהא שי אלי דאכ̇לה כל מא דאכ̇לה ינג̇ס ואיאה פאכסרו: 34 מן ג̇מיע אלטעאם אלד̇י יוכל ממא ידאכ̇לה אלמא ינג̇ס וג̇מיע אלשראב אלד̇י ישרב פי כל אנא ינג̇ס: 35 וכל מא וקע מן נבאילהם עליה פינג̇ס מן תנור ומסתוקד פאנקצוהמא לאנהא נג̇סה̈ וכד̇אך נג̇ס יכון לכם[1]: 36 אמא עין וביר ומלאם אלמא פיכון טהרא[2] ומן דנא בנבאילהא[3] פינג̇ס: 37 ואן וקע מן נבאילהא עלי שי מן אלנבאת ואלחב̇ אלד̇י יזרע[4] פהו טאהר: 38 פאן ג̇על מא עליה ווקע מן נבאילהא עליה פהו נג̇ס לכם: 39 ואד̇א מאת מן אלחיואן אלד̇י הו טלק לכם אן תאכלוה מן דנא בנבילתה פלינג̇ס אלי אלמגיב: 40 ומן אכל מנהא יג̇סל ת̇יאבה וינג̇ס אלי אלמגיב ומן חמל מנהא יג̇סל ת̇יאבה וינג̇ס אלי אלמגיב: 41 וג̇מיע אלדביב אלדאב̇ עלי אלארץ̇ פהו רג̇ס לא יוכל: 42 מן סאלך עלי צדרה וסאלך עלי ארבע אלי כל מא כת̇רת ארג̇לה[5] מן ג̇מיע אלדביב אלדאב̇ עלי אלארץ̇ לא תאכלוהם פאנהם ארג̇אס: 43 לא תרג̇סו אנפסכם בשי מן אלדביב אלדאב̇ ולא תתרג̇סו בהם פתעצוני בד̇לך[6]: 44 אנא אללה רבכם פתקדסו וכונו מקדסין פאני אלקדוס ולא תנג̇סו אנפסכם בשי מן אלדביב אלדאב̇ עלי אלארץ̇: 45 לאני אללה אלמצעדכם מן בלד מצר לאכון לכם אלאהא פכונו מקדסין לאני אללה אלקדוס: 46 הד̇ה שריעה̈ אלבהאים ואלטאיר וג̇מיע אלנפוס אלחיה̈ אלדאבה̈

[1]) פ׳: וכד̇לך חכם כל מא הו לכם נג̇ס = וכן הדין בכל מה שהוא טמא לכם.

[2]) רש״י: הטובל בהם.

[3]) רש״י: אפילו הוא בתוך מעין ובור שבהם הנבילה.

[4]) „מן הצמחים ומן הזרע אשר יזרע״.

[5]) וכן ת״א: עד כל סגיאות רגלאין. ר״ל מן השרץ ההולך על גחון וכו׳ עד השרץ אשר רבו רגליו.

[6]) „ותמרוני בזה״ עיין למטה י״ח כ״ד וספרא נ״ז ב׳: ואם מטמאים אתם בהם סופכם ליטמא בם.

וקולא להם הד̇א אלחיואן אלד̇י יג̇וז אן תאכלוה מן ג̇מיע אלבהאים אלתי עלי אלארץ̇: 3 כל מט̇לפה̇ בט̇לף ומפרק ט̇לפהא תפריקא ומצעדה̇ אלאג̇תראר מן אלבהאים פכלוהא: 4 ואמא הד̇ה פלא תאכלוהא מן אלמצעדה̇ אלאג̇תראר ומן אלמט̇לפה̇ אלאט̇לאף אלג̇מל פאנה מצעד אג̇תראר ג̇יר מט̇לף בט̇לף והו נג̇ס לכם[1]): 5 ואלובר פאנה מצעד אג̇תראר ג̇יר מט̇לף בט̇לף מחרם הו לכם: 6 ואלארנבה̇ פאנהא מצעדה̇ אג̇תראר וג̇יר מט̇לפה̇ בט̇לף מחרמה̇ הי לכם: 7 ואלכ̇נזיר פאנה מט̇לף בט̇לף וט̇לפה מפרק תפריקא והו אג̇תרארא לא יג̇תר מחרם הו לכם: 8 מן לחומהא לא תאכלו ובנבאילהא לא תדנו כד̇אך הי נג̇סה̇ לכם: 9 והד̇א מא יג̇וז אן תאכלו מן ג̇מיע מא פי אלמא כל מא לה אג̇נחה̇ ופלוס פי אלמא פי אלבחאר ואלאודיה̇ פכלוה: 10 וכל מא ליס לה אג̇נחה̇ ופלוס פי אלבחאר ואלאודיה̇ פי ג̇מיע דביב אלמא וג̇מיע אלחיואן אלד̇י פיה פהו רג̇ס לכם: 11 וסביל כונה רג̇סא הו אן מן לחומהא לא תאכלו ובנבאילהא תרג̇סו: 12 כד̇אך כל מא ליס לה אג̇נחה̇ ופלוס פי אלמא רג̇ס הו לכם[2]): 13 והד̇א תרג̇סו מן אלטאיר ולא יוכלו לאנהא אג̇נאס אלנסר ואלעקאב ואלעג̇קא[3]): 14 ואלחדא[4]) ואלצ̇דא לאצנאפהא: 15 וג̇מיע אלג̇ראביב לאצנאפהא: 16 ואלנעאם ואלכ̇טאף ואלסאף ואלבאז לאצנאפהא: 17 ואלבום ואלזמג̇ ואלבאשק: 18 ואלשאהין ואלקוק ואלרכ̇ם: 19 ואלצקר ואלבבגא לאצנאפהא ואלהדהד ואלכ̇פאש: 20 וג̇מיע דביב אלטאיר אלסאלך עלי ארבע ארג̇ל הו רג̇ס לכם: 21 אמא הד̇ה פכלוה מן ג̇מיע דביב אלטאיר אלסאלך עלי ארבע מא לה כראעאן פוק רג̇ליה ליתב[5]) בהמא עלי אלארץ̇: 22 הד̇א מא תאכלוה מנהם אלג̇ראד וצנופה ואלדבא וצנופה̇ ואלחרג̇ל וצנופה ואלג̇נדב וצנופה: 23 וסאיר דביב אלטאיר אלד̇י לה ארבע ארג̇ל פהו רג̇ס לכם: 24 ומן הד̇ה פאנג̇סו[6]) כל מן דנא בנבאילהם ינג̇ס אלי אלמגיב: 25 ומן חמל מן נבאילהם יג̇סל ת̇יאבה וינג̇ס אלי אלמגיב: 26 מן ג̇מיע אלבהאים אלתי הי מט̇לפה̇ בט̇לף ותפריקא ליסהא[7]) מפרקה̇ ואג̇תרארא ליסהא מצעדה̇ פהי רג̇סה̇ לכם מן דנא

[1]) העתיק כאן טמא כמשמעו ובפסוקים הבאים תרגם מחרם = אסור.
[2]) „ובזה יהיה שקץ שמבשרם לא תאכלו וכו׳ ועל דרך הזה כל אשר אין לו וכו׳.
[3]) עיין ראב״ע שהשיג על הגאון ואמר שזה העוף לא היה ולא נברא.
[4]) עיין מה שהערנו בזה בדברים י״ד י״ג.
[5]) וכן ת״א: לקפצא.
[6]) ר״ל ומכל אלה האמורים למטה כ״ו כ״ז תטמאו והשתמש בהעתקתו פעם בלשון זכר פעם בלשון נקבה.
[7]) בס׳: ליסת.

ואבותכם ג̇מיע בני אסראיל הם יבכון עלי אלחריק אלד̇י אחרקה אללה: 7 ומן באב כ̇בא אלמחצ̇ר לא תכ̇רג̇ו לילא תהלכו לאן דהן מסח אללה עליכם פצ̇נעו כמא קאל מוסי: 8 ת̇ם כלם אללה הרון קאילא: 9 כ̇מרא ומסכרא לא תשרב אנת ובנוך מעך פי דכ̇ולכם אלי כ̇בא אלמחצ̇ר ולא תהלכו רסם אלדהר עלי מר אג̇יאלכם: 10 ולתפצלו[1] בין אלקדס ואלבדל ואלנג̇ס ואלטאהר: 11 ולתפתו[2] בני אסראיל בג̇מיע אלרסום אלד̇י אמרתכם עלי ידי מוסי: 12 ת̇ם כלם מוסי להרון ולאלעזר ולאיתמר אבניה אלבאקיין כ̇ד̇ו אלהדיה̈ אלפאצ̇לה̈ מן קראבין אללה וכלוהא פטירא לזק אלמדבח לאנהא מן כ̇ואץ̇ אלאקדאס: 13 וג̇איז אן תאכלהא איצ̇א פי סאיר אלמואצ̇ע אלמקדסה̈[3] אד̇ הי רזקך ורזק בניך מן קראבין אללה לאן כד̇א אמרת: 14 ואמא קץ̇ אלתחריך וסאק אלרפיעה̈ פכלוהמא פי מוצ̇ע טאהר[4] אנת ובנוך ובנאתך מעך פאנהא רזקך ורזק בניך קד אעטיתהמא מן ד̇באיח סלאמה̈ בני אסראיל: 15 כד̇אך סאק אלרפיעה̈ וקץ̇ אלתחריך מע אלשחום אלמחרקה̈[5] יאתו בהא לתחרך תחריכא בין ידי אללה פתכון לך ולבניך מעך רסם אלדהר כמא אמר אללה: 16 ועתוד אלד̇כוה̈ אלתמסה מוסי פהודא קד אחרק פסכ̇ט עלי אלעזר ואיתמר אבני הרון אלבאקיין קאילא: 17 מא באלכם לם תאכלו אלד̇כוה̈ פי מוצ̇ע מקדס לאנהא מן כ̇ואץ̇ אלאקדאס ואללה אעטאכם איאהא לתחמלו וזר אלג̇מע ותסתג̇פרו ענהם בין ידי אללה[6]: 18 ואיצ̇א הודא לם ידכ̇ל מן דמהא אלי אלקדס אלג̇ואני פקד כאן יג̇ב אן תאכלוהא פי אלקדס[7] כמא אמרת לכם: 19 פקאל הרון אלי מוסי הודא אליום אלד̇י קרבו ד̇כותהם וצעידתהם בין ידי אללה וואפאני מת̇ל הד̇ה אלמצאיב פלו אכלת אלד̇כוה̈ אליום הל כאן יחסן ד̇לך ענד אללה[8]: 20 פלמא סמע מוסי ד̇לך חסן ענדה:

יא

1 וכלם אללה מוסי והרון וקאל להמא: 2 כלמא בני אסראיל

[1]) „כדי שתבדילו" עי' רש"י. — [2]) „ותורו" מלשון אשר יורו אתכם הכהנים דברים כ"ד ח'.

[3]) „ומותר לכם ג"כ לאכול אותה בשאר מקומות המוקדשים" וכן נמצא בספרא מ"ז א': לרבות הלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש.

[4]) ר"ל בתוך ירושלים. עיין ספרא. — [5]) ר"ל וכן יובאו השוק והחזה עם החלבים.

[6]) השתמש הגאון כאן בלשון רבים מפני שהגערה מוסבת על כל הכהנים שהיו עם שני בני אהרן.

[7]) „ועוד הן לא הובא מדמה אל הקדש פנימה וכבר היה ראוי שתאכלהו במקום קדש" ובספרא ע"ז ב': ואין חטאת פסולה עד שיכנס דמה לפנים.

[8]) „ותקראנה אותי כאלו הצרות ואלו אכלתי היום את החטאת ההיה זה לרצון לפני ד'" והא הא השאלה עיין אבן גנאח בכפרו אללמע 357.

מסתדירא: 13 ת̇ם בלּגו אליה אעצ̇א אלצעידה̈ מע אלראס וקתּר ד̇לך
עלי אלמד̇בח: 14 וגסל אלג̇וף ואלאכארע וקתר ד̇לך מע אלצעידה̈
עלי אלמד̇בח: 15 ת̇ם קדּם קרבאן אלקום פאכ̇ד̇ עתוד אלד̇כוה̈ אלד̇י
ללקום פד̇בחה וד̇כּא בה כאלאול: 16 וקדּם אלצעידה̈ וצנעהא
כאלסירה̈: 17 ת̇ם קדּם אלהדיה̈ ומלא כפּה מנהא וקתר ד̇לך עלי
אלמד̇בח מא כ̇לא צעידה̈ אלגדאה̈: 18 וד̇בח אלת̇ור ואלכבש ד̇באיח
אלסלאמה̈ אלתי ללקום ובלּגו בנו הרון אליה אלדם ורשּה עלי אלמד̇בח
מסתדירא: 19 ואלשחום מן אלת̇ור ומן אלכבש אלאליה̈ ואלמגשי[1]
ואלכלי וזיאדה̈ אלכבד: 20 פג̇עלו אלשחום מע אלקצוץ[2] וקתּר אלשחום
עלי אלמד̇בח: 21 ואלקצוץ ואלסאק אלאימאן הרּכהא הרון תחריכא
בין ידי אללה כמא אמר מוסי: 22 ת̇ם שאל הרון ידיה אלי אלקום
ובארך עליהם בעד אן נזל[3] מן עמל אלד̇כוה̈ ואלצעידה̈ וד̇בח
אלסלאמה̈: 23 ת̇ם ד̇כ̇ל מוסי והרון אלי כ̇בא אלמחצ̇ר וכ̇רג̇א ובארכא
אלקום ותג̇לי ללקום נור אללה: 24 באן[4] כ̇רג̇ת נאר מן ענד אללה
פאכלת עלי אלמד̇בח אלצעידה̈ ואלשחום פנט̇ר אלקום ורנּו ווקעו עלי
וג̇והם:

י

1 ת̇ם אכ̇ד̇ אבנא הרון נדב ואביהוא כל רג̇ל מג̇מרתה וג̇עלא
פיהמא נארא וצירא עליהמא בכ̇ורא וקרבא בין ידי אללה נארא גריבה̈
מא לם יאמרהם[5] בהא: 2 וכ̇רג̇ת נאר מן ענד אללה פאכלתהמא
ומאתא בין ידי אללה: 3 פקאל מוסי להרון הו מא קאל אללה אני
באלמקרבין אליּ אתעט̇ם[6] ובחצ̇רה̈ ג̇מיע אלקום אתכרּם פסכת הרון:
4 ת̇ם דעא מוסי במישאל ואלצפן אבני עזיאל עם הרון פקאל להמא
תקדּמא אחמלא אכ̇ותכם[7] מן בין ידי אלקדס אלי כ̇ארג̇ אלעסכר:
5 פתקדּמא וחמלאהמא בתואניהמא אלי כ̇ארג̇ אלעסכר כמא אמר
מוסי: 6 קאל מוסי להרון ולאלעזר ולאיתמר אבניה רווסכם לא
תשעת̇ו ות̇יאבכם לא תמזקו ולא תהלכו ועלי ג̇מיע אלג̇מעה̈ יכון סכ̇ט[8]

1) בכ״י י׳: אלמגטי אלג̇וף = המכסה את הקרב.
2) „עם החזות״ ועיין למעלה ז׳ ל׳.
3) „אחר שירד (מן המזבח) וכן בראב״ע: וכבר ירד.
4) ר״ל שכבוד ד׳ נראה ביציאת האש.
5) ר״ל אשר לא צוה את הכהנים.
6) „אתגדל בנקרבים אלי״.
7) פ׳: אבויכמא.
8) „יהית קצף״ עיין ר׳ בחיי בלקוטים.

וקתרהא עלי אלמדבח מע אלצעידה[1] לאנהא קרבאן כמאל ללה מקבול מרצי: 29 תם אכד מוסי אלקץ וחרכה תחריכא בין ידי אללה וכאן למוסי נציבא מן כבש אלכמאל כמא אמר אללה מוסי: 30 תם אכד מוסי מן דהן אלמסוחיה ומן אלדם אלדי עלי אלמדבח פנצח עלי הרון ותיאבה ובניה ותיאב בניה מעה וקדסהם אגמעין: 31 וקאל מוסי להרון ובניה אטבכו אללחם ענד באב כבא אלמחצר ותם איצא פכלוה מע אלכבז אלדי פי סל אלכמאל כמא אמרת וקלת הרון ובנוה יאכלוה: 32 ומא פצל מן אללחם ואלכבז פאחרקוה באלנאר: 33 ומן באב כבא אלמחצר לא תברגו סבעה איאם אלי יום פראג איאם כמאלכם פאן סבעה איאם תכמל ואגבכם[2]: 34 וכמא עמל בכם אליום כדאך אמר אללה אן יעמל[3] ויסתגפר ענכם: 35 וענד באב כבא אלמחצר תגלסו לילא ונהארא סבעה איאם ותחפטו חפט אללה ולא תהלכו לאן כדאך אמרת: 36 וצנע הרון ובנוה בגמיע אלאמור אלתי אמר אללה מוסי:

ט

1 פלמא כאן אליום אלתאמן דעא מוסי בהרון ובניה ואשיאך אסראיל: 2 פקאל להרון כד עגלא מן בקר ללדכוה וכבשא ללצעידה צחיחין וקרבהמא בין ידי אללה: 3 ומר בני אסראיל קאילא כדו עתודא מן אלמאעז ללדכוה ועגלא וכבשא אבני סנה צחאחא ללצעידה: 4 ותורא וכבשא ללסלאמה ידבחאן בין ידי אללה והדיה מלתותה בדהן לאן הדא אליום אללה מתגל לכם: 5 פקדמו מא אמר בה מוסי אלי באב כבא אלמחצר ותקדם גמיע אלגמע ווקפו בין ידי אללה: 6 קאל מוסי הדא אלאמר אלדי אמר אללה אעמלוה ויתגלי לכם נור אללה: 7 פקאל מוסי להרון תקדם אלי אלמדבח ואעמל דכותך וצעידתך ואסתגפר ענך וען קומך ואעמל קרבאן אלקום ואסתגפר ענהם כמא אמר אללה: 8 פתקדם הרון אלי אלמדבח פדבח עגל אלדכוה אלדי לה: 9 פקדם בנו הרון אלדם אליה פגמס אצבעה פיה וגעל עלי ארכאן אלמדבח ובאקי אלדם צב ענד אסאס אלמדבח: 10 ואלתרב ואלכלי וזיאדה אלכבד מן אלדכוה קתר דלך עלי אלמדבח כמא אמר אללה מוסי: 11 ולחמה וגלדה אחרקהמא באלנאר כארג אלעסכר: 12 תם דבח אלצעידה ובלגו בנו הרון אלדם אליה ורשה עלי אלמדבח

[1] "עם העלה".
[2] "כי שבעת ימים ימלאו חובתכם" ר"ל ששבעת ימים נצרכים למלאות ימי מלאיכם.
[3] ר"ל כמו שנעשה בכם היום כן צוה ד' לעשות כל שבעת הימים.

אללה פתגוק אלגמע אלי באב כבא אלמחצר: 5 וקאל להם מוסי הדא אלאמר אלדי אמר אללה אן יעמל: 6 פקדם הרון ובניה פגסלהם באלמא: 7 וגעל עליה אלתוניה וקלדה באלזנאר ואלבסה אלממטר וגעל עליה אלצדרה ושדהה בהמיאנהא וקלדה בה[1]): 8 וציר עליה אלבדנה וגעל פיהא אלאנואר ואלצחאיח: 9 וציר אלעמאמה עלי ראסה וגעל דונהא[2]) ממא ילי וגהה עצאבה אלדהב תאג אלקדס כמא אמר אללה מוסי: 10 ואכד מוסי דהן אלמסוחיה ומסח מנה אלמסכן וגמיע מא פיה וקדסהם: 11 ונצח מנה עלי אלמדבח סבע מראר ומסח אלמדבח וגמיע אניתה ואלחוץ ומקעדה וקדסהם: 12 וצב מן דהן אלמסוחיה עלי ראס הרון ומסחה וקדסה: 13 וקדם מוסי בני הרון ואלבסהם תואניא וקלדהם בזנאניר וצמדהם בקלאנס כמא אמר אללה מוסי: 14 תם קדם רת אלדכוה ואסנד הרון ובנוה אידיהם עלי ראסה: 15 פדבחה מוסי ואכד מן דמה וגעל עלי ארכאן אלמדבח מסתדירא באצבעה ודכאה ובאקי אלדם צבה ענד אסאסה וקדסה ואסתגפר ענה: 16 ואכד מוסי גמיע אלתרב אלדי עלי אלגוף וזיאדה אלכבד ואלכליתין ושחמהמא וקתר עלי אלמדבח: 17 ואלרת מע גלדה ולחמה מע פרתה אחרק באלנאר כארג אלעסכר כמא אמר אללה מוסי: 18 תם קרב כבש אלצעידה פאסנד הרון ובנוה אידיהם עלי ראסה: 19 פדבחה מוסי ונצח אלדם עלי אלמדבח מסתדירא: 20 ועצא מוסי אלכבש אעצאא וקתר אלראס ואלאעצא ואלקצבה: 21 ואלגוף ואלאכארע גסלהא באלמא וקתר מוסי גמיע אלכבש עלי אלמדבח הו צעידה מקבול מרצי קרבאן ללה כמא אמר אללה מוסי: 22 תם קדם אלכבש אלתאני כבש אלכמאל ואסנד הרון ובנוה אידיהם עלי ראסה: 23 פדבחה מוסי ואכד מן דמה פגעל עלי שחמה אדן הרון אלימני ועלי בהאם ידה אלימני ובהאם רגלה אלימני: 24 תם קדם בני הרון וגעל מן אלדם עלי אשחאם אדאנהם אלאיאמן ואבאהם ארגלהם אלאיאמן ורש מוסי באקי אלדם עלי אלמדבח מסתדירא: 25 ואכד אלתרב ואלאליה וגמיע אלשחם אלדי עלי אלגוף וזיאדה אלכבד ואלכליתין ושחמהמא ואלסאק אלאימן: 26 ומן אלסל אלפטיר אלדי בין ידי אללה אכד גרדקה פטירה ואחדה וגרדקה כבז מדהונה ואחדה ורקאקה וצירהא עלי אלשחום ואלסאק אלאימן: 27 וגעל אלכל עלי ידי הרון ועלי ידי בניה והרבהא[3]) תחריכא ללה: 28 תם אכדהא מוסי מן פוק אידיהם

[1]) בכ"י י': וצדרה.

[2]) ר"ל שהציץ תלוי במצנפת. עיין שמות כ"ט ו'.

[3]) פי': חרכה. והתנופה היתה למה שהיה על כפי אהרן ובניו.

20 ואי̃ אנסאן אכל לחמא מן דׄבח אלסלאמהׄ אלדׄי ללה ונגׄאסתה עליה
פינקטע דׄלך אלאנסאן מן קומה: 21 ואי̃ אנסאן לאמס שיא מן
אלנגׄאסאת בנגׄאסהׄ אנסאן או בבהימהׄ נגׄסהׄ או בשי מן אלדביב אלנגׄס
פאכל מן דׄבח אלסלאמהׄ אלדׄי ללה פינקטע איצׄא דׄלך אלאנסאן מן
קומה: 22 תׄם כלׄם אללה מוסי קאילא: 23 מר לבני אסראיל קאילא
כל שחם בקר וצׄאן ומאעז לא תאכלוה: 24 ושחם אלנבילהׄ ואלסקימהׄ[1])
אסתעמלוה פי כל צנעהׄ ואכלא לא תאכלוה: 25 פאן כל מן יאכל
שחמא מן אלבהימהׄ אלתי יקרׄב מנהא קרבאן ללה ינקטע דׄלך
אלאנסאן אלאכלה מן קומה: 26 וכל דם לא תאכלוה פי גׄמיע מסאכנכם
מן אלטאיר ואלבהאים: 27 אי אנסאן אכל שיא מן אלדם ינקטע דׄלך
אלאנסאן מן קומה: 28 תׄם כלׄם אללה מוסי קאילא: 29 מר בני
אסראיל וקל להם אלמקרׄב דׄבח סלאמהׄ ללה הו אלדׄי יאתי בקרבאנה
ללה מן דׄבח אלסלאמהׄ: 30 ידאה תחמל קראבין אללה אלשחם מע
אלקץׄ יאת בה מעה פיחרׄכה תחריכא ללה[2]: 31 ויקתׄר אלאמאם
אלשחם עלי אלמדׄבח תׄם יציר אלקץׄ להרון ובניה: 32 ואלסאק
אלאימן אעטוה רפיעהׄ ללאמאם מן דׄבאיח סלאמתכם: 33 ואלמקרׄב
דם אלסלאמהׄ ואלשחם מן בני הרון לה יכון אלסאק אלאימן נציבא:
34 לאן קץׄ אלתחריך וסאק אלרפיעהׄ אכׄדׄתהמא מן בני אסראיל מן
דׄבאיח סלאמתהם ואעטיתהמא להרון אלאמאם ובניה רסם אלדהר מן
בני אסראיל: 35 הדׄה חצׄהׄ הרון ובניה מן קראבין אללה מן יום קדמו
ליאמׄו לי[3]): 36 אלתי אמר אללה בהא אן יעטוהא מן יום מסחהם מן
בני אסראיל רסם אלדהר לאגׄיאלהם: 37 הדׄה אלשריעהׄ ללצעידהׄ
ואלהדיהׄ ואלדׄכוהׄ וקרבאן אלאתׄם וללכמאל וׄלדׄבח אלסלאמהׄ:
38 אלתי אמר אללה בהא מוסי פי גׄבל סיני פי יום אמר בני אסראיל
אן יקרׄבו קראבינהם ללה פי בריׄהׄ סיני:

ח

1 תׄם כלׄם אללה מוסי קאילא: 2 קדׄם הרון ובניה מעה
ואלתׄיאב ודהן אלמסוחׄיהׄ ורתׄ אלדׄכוהׄ ואלכבשין ואלסל אלפטיר:
3 וגׄמיע אלגׄמע גׄוקה אלי באב כׄבא אלמחצׄר: 4 פצנע מוסי כמא אמרה

[1]) „חולה" ר"ל בהמה שיש בה אחד מי"ח טריפות. וכן העתיק למטה כ"ב ח'.

[2]) המשך שני הפסוקים האלו זה הוא: המקריב את זבח שלמיו לד' והוא המביא את קרבנו לד' מזבח שלמיו ידיו תביאנה את קרבנות ד' את החלב עם החזה יביאנו (את החלב עמו (ר"ל עם החזה) להניף וכו' ולפי זה אין צורך לשלשה כהנים. עיין רש"י ומנחות ס"ב ע"א וכן תרגם מלת על בלשון עם למטה ט' כ' וי' ט"ו.

[3]) „זה חלק אהרן ובניו מן קרבנות ד' מן יום אשר נקרבו לכהן לי".

ז

1 והדה שריעה קרבאן אלאתם הו איצא מן כואץ אלאקדאס: 2 פי מוצע תדבח אלדכוה ידבח קרבאן אלאתם ודמה ירש עלי אלמדבח מסתדירא: 3 וגמיע שחמה ירפעה מנה[1] אלאליה ואלתרב אלמגטי אלגוף: 4 ואלכליתין ואלשחם אלדי עליהמא אלדי עלי אלאחשא וזיאדה אלכבד מע אלכליתין ינזעהא: 5 ויקתרהא אלאמאם עלי אלמדבח קרבאנא ללה כדאך מא יציר קרבאן אלאתם: 6 כל דכר מן אלאימה יאכלה ופי מוצע מקדם יוכל לאנה מן כואץ אלקדאס: 7 כאלדכוה קרבאן אלאתם שריעה ואחדה להמא אלאמאם אלדי יגפר בה לה יכון: 8 ואלאמאם אדא קרב צעידה אנסאן פגלדהא בעד תקריבהא יכון לה: 9 וכל הדיה ממא יכבז פי אלתנור או יעמל פי טנגיר או עלי טאבק אי אמאם קרבהא לה תכון: 10 וכל הדיה מלתותה בדהן או גאפה לגמיע בני הרון תכון לאלואחד כאלאכר: 11 והדה שריעה דבח אלסלאמה אלדי יקרבה ללה: 12 ואן קרבה עלי שכר פליקרב מעה גראדק פטיר מלתותה בדהן ורקאק פטיר ממסוחה בדהן וסמיד רפך גראדק מלתותה בדהן: 13 מע גראדק כבז כמיר יקרב קרבאנה מע דבח שכר סלאמתה: 14 פליקרב מן דלך ואחדא[2] מן כל קרבאן רפיעה ללה ללאמאם אלדי ינצח דם[3] אלסלאמה לה יכון: 15 ולחם דבח שכר אלסלאמה פי יום קרבאנה יוכל לא יבק מנה אלי אלגדאה: 16 ואן כאן דבח קרבאנה נדרא או תברעא פליוכל פי יום תקריבה ומן אלגד פמא פצל מנה יוכל[4]: 17 ואלפאצל מן לחם אלדבח אלי אליום אלתאלת[5] פליחרק באלנאר: 18 פאן אכל מנה פי אליום אלתאלת פלא ירתצי אלמקרב לה לא יחסב לה בל יכון כאלאכס[6] ואי אנסאן אכל מנה פקד חמל וזרה: 19 ולחם אלאקדאס אן דנא בשי מן אלנגאסאת פלא יוכל בל יחרק באלנאר ואלטאהר מנה פלא יאכלה אלא טאהר[7]:

[1]) תרגם כאלו כתוב ירים אותו.

[2]) ובכ״י י׳: רגיפא ואחדא = לחם אחד.

[3]) פ׳: דם דבאיח = דם זבחי. ובכ״י י׳: דם דבח = דם זבח.

[4]) פ׳: ופי גדה יוכל מא פצל מנה = וממחרתו יאכל הנותר ממנו. והנוסחא הזאת יותר ברורה ומסכמת למה שאמרו חז״ל שמצוה לאכול לכל הפחות מקצת הזבח ביום הראשון.

[5]) „עד היום השלישי״ עיין למטה י״ט ו׳. ובכ״י י׳: פי אליום אלתאלת = ביום השלישי.

[6]) זאת הנוסחא נמצאת בשרשים לאבן גנאח שרש פגל הערה 25 לפי כ״י אקספארד. ובכ״י י׳: כאלכאיס.

[7]) „ובשר הקדשים אשר יגע בדבר מן הטמאות לא יאכל אבל ישרף באש והטהור מן הבשר לא יאכלהו כי אם טהור״.

וישעל עליהא אלאמאם חטבא פי כל גדאה וינצׄד עליהא אלצעידה ויקתׄר עליהא שחום אלסלאמה: 6 כדאך[1]) אלנאר דאימא תוקד עלי אלמדבח ולא תטפא: 7 והדׄה שריעה אלהדיה אן יקדׄמהא בנו הרון בין ידי אללה בין ידי אלמדׄבח: 8 וירפע מנהא בקבצׄתה מן סמידהא ודהנהא וגׄמיע לבאנהא אלדׄי עליהא פיקתׄר פוההא עלי אלמדבח[2]) מקבול מרצׄי ללה: 9 ואלפאצׄל מנהא יאכׄלה הרון ובנוה פטירא תוכל פי מוצׄע מקדׄס פי צחן כׄבא אלמחצׄר יאכלוהא: 10 לא תכׄבז כׄמירא גׄעלתהא קסמהם מן קראבני מן כׄואץׄ אלאקדאס הי כאלדכוה וקרבאן אלאתׄם: 11 כל דׄכר מן בני הרון יאכׄלהא רסם אלדהר לאגׄיאלכם מן קראבין אללה כל מן לאמסהא תקדׄס: 12 תׄם כׄלם אללה מוסי קאילא: 13 הדׄא קרבאן הרון ובניה אלדׄי יקרׄבה ללה מן יום[3]) מסחה עשר אלויבה סמידא הדיה דאימא נצפהא באלגדאה ונצפהא באלעשי: 14 עלי טאבק באלדהן תעמל סתותיה[4]) תאת בהא רפכׄה תׄרדא[5]) תקרׄבהא מקבול מרצׄי ללה: 15 וכדׄלך אלאמאם אלמסתכׄלף בעדה מן בניה יצנעהא רסם אלדהר ללה גׄמלה תקתׄר: 16 וסאיר הדאיא אלאמאם גׄמלה תקתׄר ולא תוכל: 17 וכׄלם אללה מוסי תכלימא: 18 מר להרון ולבניה קאילא הדׄה שריעה אלדכוה פי מוצׄע תדׄבח פיה אלצעידה תדׄבח אלדכוה בין ידי אללה אדׄ הי מן כׄואץׄ אלאקדאס: 19 אלאמאם אלמדׄכׄי[6]) בהא יאכׄלהא פי מוצׄע מקדס תוכל פי צחן כׄבא אלמחצׄר: 20 כל מן דני בלחמהא תקדס ואן אנתצׄח מן דמהא אלדׄי ינצׄח מנהא[7]) עלי תׄוב פיגסל פי מוצׄע מקדס: 21 ואנא אלכׄזף אלדׄי תטבךׄ פיה יכסר פאן טבכׄת פי אנא נחאס פלידלך[8]) ויגסל באלמא: 22 כל דׄכר מן אלאימה יאכׄלהא אדׄ הי מן כׄואץׄ אלאקדאס: 23 וכל דׄכוה ידכׄל מן דמהא אלי כׄבא אלמחצׄר ליסתגפר בה פי אלקדס פלא תוכל בל תחרק באלנאר:

---

1) „כן" ר"ל על זה הדרך.

2) „על המזבח".

3) „מן היום" ראב"ע: ורבים אמרו כי בית תחת מ"ם והטעם כי מיום המשח אותו הנה זה חייב להקריב תמיד מנחתו. בכ"י י': פי יום = ביום.

4) המלה הזאת נמצאת בכל הנוסחאות חוץ בפ' והיא שתיתא המובאה כמה פעמים בתלמוד (עבודה זרה ל"ח ב' ברכות ל"ח א') ולמטה ז' י"ב העתיק וסלת מרבכת סמיד רפך = סלת רכה, ר"ל מרבכה בשמן ובזאת המלה הערבית תרגם כאן תופיני.

5) ובפ': מתׄרודה ועיין למעלה ב' ו'.

6) „המטהר" ר"ל המסיר חטא החוטא. עיין ראב"ע.

7) תרגם כאלו כתוב אשר יזה ממנה ר"ל מן החטאת.

8) פ': יגׄרד.

בקימתה מתאקיל פצה במתקאל אלקדס[1] ללקראבין[2]: 16 ואלדי אכטא בה מן אלקדס יגרם מתלה וכמסה יזד עליה ויעטה ללאמאם ואלאמאם יסתגפר עליה בכבש אלקרבאן פיגפר לה: 17 ואי אנסאן אכטא פעמל ואחדה מן פראיץ אללה אלתי לא תעמל ולם יעלם באנה קד אתם והמל וזרה: 18 פליאת בכבש צחיח מן אלגנם בקימתה ללקרבאן אלי אלאמאם ויסתגפר ענה אלאמאם ען סהוה אלדי סהא והו לא יעלם פיגפר לה: 19 הו קרבאן אלאתם[3] ען אתמה אלדי אתם ללה: 20 תם כלם אללה מוסי קאילא: 21 אי אנסאן אכטא ונכת נכתא באללה פגחד צאחבה ודיעה או מעאמלה[4] או גצב או גשם צאחבה: 22 או וגד צאלה וגחדהא וחלף עלי באטל עלי כלה[5] מן גמיע מא יעמל אלאנסאן פיכטא בהא: 23 פאדא הו אכטא ואתם פלירד אלגצב אלדי גצבה או אלגשם אלדי גשמה או אלודיעה אלתי אודעת ענדה או אלצאלה אלתי וגדהא: 24 או מא סוי דלך ממא חלף עליה באטלא פלירדה בראסה ויזד עליה אכמאסה ויעטה לאלדי הו לה פי יום אעתראפה בדנבה[6]: 25 וליאת בקרבאנה ללה כבשא צחיחא מן אלגנם בקימתה ללקרבאן אלי אלאמאם: 26 ויסתגפר ענה אלאמאם בין ידי אללה ויגפר לה עלי איה כלה מן גמיע מא יעמל פיאתם בהא:

ו

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר הרון ובניה קאילא הדה שריעה אלצעידה הי[7] אלצעידה תוצע עלי וקיד אלמדבח טול אלליל אלי אלגדאה ונאר אלמדבח תסתוקד עליה: 3 וילבס אלאמאם קמיצא[8] מן עשר וסראויל עשר ילבס עלי בדנה וירפע אלרמאד אלדי תאכל אלנאר אלצעידה עלי אלמדבח[9] ויצירה לזק אלמדבח: 4 תם יסלך תיאבה וילבס תיאבא אכר ויכרג אלרמאד אלי כארג אלעסכר אלי מוצע טאהר: 5 ואלנאר אלתי עלי אלמדבח תסתוקד פיה ולא תטפא

[1]) אלו שתי המלות נמצאות בכ״י י׳ ואינן לא בק׳ ולא בפ׳.

[2]) „לקרבנות״ ר״ל בערך הכשבים המיוחדים לקרבנות. ואפשר שצ״ל ללקרבאן כמו בפסוק י״ח וכ״ה.

[3]) „קרבן אשם הוא״.

[4]) „בשותפות״ וכן תרגם אונקלוס ועי׳ ג״כ רש״י.

[5]) „על דבר אחד״ ר״ל איזה דבר שיהיה. וכן למטה בפסוק כ״ו.

[6]) „ביום אשר התודה על חטאתו״ עיין רשב״ם.

[7]) ר״ל שהתורה היא שתונח העולה על המוקד וכו׳.

[8]) „חלוק״

[9]) העתיק מלה במלה וענינה הבא מן האש אשר תאכל וכו׳.

ה

1 ואי אנסאן אכטא באן סמע צות חרג והו שאהד או ראי דלך
או עלם בה ולם יכבר פקד חמל וזרה: 2 או אנסאן דני בשי מן
אלאמור אלנגסה או בנבילה וחש נגס או בנבילה בהימה נגסה או
בנבילה שי מן אלדביב אלנגס וגאב דלך ענה פהו נגס ואתם: 3 או
דני בנגאסה אנסאן בשי מן נגאסתה ממא סבילה אן ינגס בהא פגאב
ענה פאתם והוא עאלם במא פעל ואתם[1]: 4 או אנסאן חלף בלפט
שפתיה לאסאה או לאחסאן עלי גמיע מא לפט אלאנסאן בימין וגאב
דלך ענה תם עלם במא פעל[2] ואתם בואחדה מן הדה: 5 פאדא אתם
בואחדה מנהא תם אקר במא אכטא: 6 פליאת בקרבאנה ללה עלי
כטיתה אלדי אכטא אנתי מן אלגנם נעגה או שאה ללדבוח ויסתגפר
ענה אלאמאם מן כטיתה: 7 פאן לם תנל ידה מקדאר שאה פליאת
בקרבאנה עלי מא אכטא שפנינין או פרכי חמאם ללה אחדהמא
ללדבוח ואלאכר ללצעידה: 8 פאדא אתי בהמא אלי אלאמאם פליקרב
אלדי ללדבוח אולא ויפצל ראסה ממא ילי קפאה[3] ולא יפרז: 9 וינצח
מן דם אלדבוח עלי חאיט אלמדבח ואלפאצל מן אלדם ימצל[4] עלי
אסאס אלמדבח לאנהא דבוח: 10 ואלתאני יעמלה צעידה באלסירה
ויסתגפר ענה אלאמאם ען כטיתה אלתי אכטא ויגפר לה: 11 ואן לם
תנל ידה תמן שפנינין או פרכי חמאם פליאת בקרבאנה עלי מא אכטא
עשר אלויבה סמיד ללדבוח ולא יצב עליהא דהנא ולא יגעל עליהא
לבאנא לאנהא דבוח: 12 פאדא אתי בהא אלי אלאמאם וקבץ אלאמאם
מנהא מלו קבצתה פוההא פקתרה עלי אלמדבח מע קראבין אללה
בדאך תציר דבוח: 13 ויסתגפר ענה אלאמאם ען כטיתה אלתי אכטא
בואחדה מן הדה ויגפר לה ותציר ללאמאם כסאיר אלהאדיא[5]: 14 תם
כלם אללה מוסי תכלימא: 15 אי אנסאן נכת נכתא ואכטא בסהו
בשי מן אקדאס אללה פליאת בקרבאנה ללה בבשא צחיחא מן אלגנם

[1] „ונעלם ממנו ואשם (ר״ל שנעלמה ממנו הטומאה) והוא ידע מה שעשה ואשם״ בכ״י י׳ ובפ׳: חסרה מלת ואשם השנית והיא אך למותר.

[2] „ואחר זה ידע מה שעשה״.

[3] „מצד אחורי הצואר״.

[4] „והנשאר מן הדם מכבשהו (מלשון כובש את בית השחיטה) ובכ״י י׳: ימצי כמו למעלה א׳ ט״ו.

[5] „בכל המנחות״.

18 ומנה יצב עלי ארכאן אלמדבח אלדי בין ידי אללה אלדי פי כבא אלמחצר ובאקיה יצבה ענד אסאס מדבח אלצעידה אלדי פי באב כבא אלמחצר: 19 וגמיע שחמה ירפעה מנה ויקתר עלי אלמדבח: 20 ויעמל בה כמא עמל בתור דכוה אלאמאם[1] כדאך יעמל בה ויסתגפר ענהם ויגפר להם: 21 ויכרג אלתור כארג אלעסכר פיחרקה כמא אחרק אלתור אלאול הו דכוה אלגוק: 22 אן אלכטא שריף פיעמל ואחדה מן פראיץ אללה אלתי לא תעמל בסהו פאתם: 23 תם[2] עלם בכטיתה אלתי אכטאהא פליאת בקרבאנה עתודא מן אלמאעז דכרא צחיחא: 24 ויסנד ידה עלי ראסה וידבחה פי מוצע ידבח אלצעידה בין ידי אללה בדלך מא יכון דכוה[3]: 25 ויאכד אלאמאם מן דם אלדכוה באצבעה ויגעלה עלי ארכאן מדבח אלצעידה וסאיר דמה יצבה ענד אסאסה: 26 וגמיע שחמה יקתרה עלי אלמדבח כשחם דבח אלסלאמה ויסתגפר ענה אלאמאם מן כטיתה פיגפר לה: 27 ואן אכטא אנסאן מן עואם אלבלד סהוא פעמל ואחדה מן פראיץ אללה אלתי לא תעמל פאתם: 28 תם ערף בכטיתה אלתי אכטא פליאת בקרבאנה מן אלמאעז צחיחה אנתי עלי כטיתה אלתי אכטא: 29 ויסנד ידה עלי ראסהא וידבחהא פי מוצע אלצעידה: 30 ויאכד אלאמאם מן דמהא באצבעה ויגעל עלי ארכאן מדבח אלצעידה וסאיר דמהא יצבה ענד אסאס אלמדבח: 31 וגמיע שחמהא ינזעה כמא ינזע שחם אלמאעז[4] מן דבח אלסלאמה ויקתרה אלאמאם עלי אלמדבח מקבול מרצי ללה[5] ויסתגפר לה אלאמאם פיגפר לה: 32 ואן הו גא בקרבאנה מן אלצאן ללדכוה פליאת בהא אנתי צחיחה: 33 ויסנד ידה עלי ראסהא וידבחהא ללדכוה פי מוצע אלצעידה: 34 ויאכד אלאמאם מן דמהא באצבעה ויגעל עלי ארכאן מדבח אלצעידה וסאיר דמהא יצבה ענד אסאסה: 35 וגמיע שחמהא ינזעה כמא ינזע שחם אלצאן מן דבח אלסלאמה ויקתרה אלאמאם עלי אלמדבח עלי קראבין אללה[6] ויסתגפר ענה אלאמאם ען כטיתה אלדי אכטא פיגפר לה:

---

[1] „כפר החטאת של הכהן (המשיח)״ עיי׳ רש״י.
[2] „ואחר זה״ ועיי׳ רש״י ובשרשים לאבן גנאח שרש או. וכן בפסוק כ״ח.
[3] „ובזה יהיה חטאת״.
[4] „חלב העז״ עיין רש״י.
[5] בק׳ ובפ׳: עלי קראבין אללה = על אשי ד׳ כמו בפסוק ל״ה.
[6] „כפי קרבנות ד׳״.

14 ויקרב מנה קרבאנה קרבאנא ללה אלתרב אלמגטי אלגוף וסאיר אלשחם אלדי עלי אלגוף: 15 ואלכליתין ואלשחם אלדי עליהמא אלדי עלי אלאחשא וזיאדה אלכבד מע אלכלי ינזעהא: 16 ויקתרהא קרבאנא מחרקא מרציא מקבולא כל שחם כדאך ללה[1]: 17 רסם אלדהר עלי מר אגיאלכם פי גמיע מסאכנכם כל שחם וכל דם לא תאכלוהמא:

ד

1 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 2 מר בני אסראיל קאילא אן אנסאן אכטא בסהו פי שי מן פראיץ אללה אלתי לא תעמל פעמל ואחדה מנהן: 3 אן אכטא אלאמאם אלממסוח עלי סביל כטא אלנאס[2] פליקרב עלי כטיתה אלתי אכטאהא רתא מן אלבקר צחיחא ללה לדכוה: 4 ויאת באלרת אלי באב כבא אלמחצר בין ידי אללה ויסנד ידה עלי ראסה וידבחה בין ידי אללה: 5 ויאכד אלאמאם אלממסוח מן דמה פידכלה אלי כבא אלמחצר: 6 ויגמס אצבעה פיה וינצח מנה סבע מראר בין ידי אללה קבאלה סגף אלקדס: 7 תם יצע מן אלדם עלי ארכאן מדבח בכור אלאצמאג אלדי בין ידי אללה פי כבא אלמחצר ובאקי אלדם יצבה ענד אסאס מדבח אלצעידה אלדי עלי באב כבא אלמחצר: 8 וגמיע שחם אלרת אלדכוה ינזעה מנה אלתרב אלמגטי אלגוף וסאיר אלשחם אלדי עלי אלגוף: 9 ואלכליתין ואלשחם אלדי עליהמא אלדי עלי אלאחשא וזיאדה אלכבד מע אלכלי ינזעהא: 10 כמא ירפע מן תור דבח אלסלאמה ויקתרהא אלאמאם עלי מדבח אלצעידה: 11 וגלד אלתור וגמיע לחמה מע ראסה ואכארעה ובטנה ופרתה: 12 ויכרג גמיע דלך כארג אלעסכר אלי מוצע טאהר אלי מטרח אלרמאד ויחרקה מע חטב באלנאר עלי מטרח אלרמאד יחרק: 13 פאן אכטא גמיע מן גמיע אסראיל[3] וגאב אמר מן עין אלגוק פיעמל ואחדה מן פראיץ אללה אלתי לא תעמל פאתמו: 14 תם ערפת אלכטיה אלתי אכטאוהא פליקרב אלגוק רתא מן אלבקר ללדכוה ויאת בה בין ידי כבא אלמחצר: 15 ויסנד שיוך אלגמע אידיהם עלי ראס אלרת בין ידי אללה וידבח אלרת בין ידי אללה: 16 וידכל אלאמאם אלממסוח מן דמה אלי כבא אלמחצר: 17 ויגמס אצבעה פיה וינצח מנה סבע מראת בין ידי אללה קבאלה אלסגף:

[1]) נראה שכונתו: ולפי זה כל החלב הוא לגבוה ואסור לאדם. ועיין ראב״ע.

[3]) ר׳ בחיי: לפי מנהג העם ודרכם שהם אנשים. עיין ראב״ע.

[2]) „ואם חטא קהל אחד מכל ישראל" ובכ״י י׳: ואן סהא גמיע אל אסראיל = ואם ישגה כל עדת ישראל.

במלח ולא תעטל אלמלח פאנה עהד רבך מן הדיתך[1] ומע סאיר
קראבינך פקרב מלחא: 14 ואן קרבת הדיה̈ בכור ללה פפריכא מקלו̈
באלנאר גרישא מן אלהדף[2] קרבהא: 15 ואגעל עליהא דהנא וציר
עליהא לבאנא כדאך היא הדיה̈: 16 ויקתר אלמאם פוחהא מן גרישהא
ודהנהא מע גמיע לבאנהא קרבאנא ללה:

ג

1 ואן כאן קרבאנה דבח סלאמה̈ מן אלבקר דכרא או אנתי
פליקרבה צחיחא בין ידי אללה: 2 ויסנד ידה עלי ראס קרבאנה
וידבחה ענד באב כבא אלמחצר וירשו בנו הרון אלאימה̈ אלדם עלי
אלמדבח מסתדירא: 3 ויקרב מן דבח אלסלאמה̈ קרבאנא ללה אלתרב
אלמגטי אלגוף וסאיר אלשחם[3] אלדי עלי אלגוף: 4 ואלכליתין
ואלשחם אלדי עליהמא אלדי עלי אלאחשא וזיאדה̈ אלכבד מע אלכלי
ינזעהא: 5 ויקתר דלך אלאמאם עלי אלמדבח[4] קרבאן מקבול מרצי
ללה: 6 ואן כאן קרבאנה מן אלגנם דבח סלאמה̈ ללה דכרא או אנתי
פצחיחא יקרבה: 7 פאן כאן קרבאנה מן אלצאן[5] פליקדמה בין ידי
אללה: 8 ויסנד ידה עלי ראסה וידבחה ענד באב כבא אלמחצר וירש
בנו הרון דמה עלי אלמדבח מסתדירא: 9 ויקרב מנה קרבאנא ללה
שחמה ואלאליה̈[6] צחיחה̈ יקלעהא אמאם אלעצאץ אלשחם אלמגטי
אלגוף וסאיר אלשחם אלדי עליה: 10 ואלכליתין ואלשחם אלדי עליהמא
אלדי עלי אלאחשא וזיאדה̈ אלכבד מע אלכלי ינזעהא: 11 פיקתר דלך
אלאמאם עלי אלמדבח קרבאן מחרק[7] ללה: 12 ואן כאן קרבאנה
מן אלמאעז פליקרבה בין ידי אללה: 13 ויסנד ידה עלי ראסה וידבחה
בין ידי כבא אלמחצר וירשו בנו הרון דמה עלי אלמדבח מסתדירא:

---

[1] „לא תשבית המלח מן מנחתך מפני שהוא ברית אלהיך".

[2] לא מצאתי המלה הזאת באוצר השרשים. ונראה שענינה תבואה לחה ומלאה עם קליפתה.

[3] הוא השומן המחובר לבשר ומלת תרב נופלת לפעמים על החלב הנפרד מן הבשר.

[4] וכן הנוסחא ג"כ בפ' ולפ"ז לא העתיק מלות על העלה אשר על העצים אשר על האש אבל בכ"י י': עלי אלצעידה̈ אלדי עלי אלחטב אלתי עלי אלנאר. ובאמת לפי פשוטו של מקרא המלות האלו מיותרות וצריכות להדרש. עיין רש"י.

[5] בכ"י י': מן אלחמל ושנוי הנוסחאות הזה נמצא הרבה פעמים.

[6] „חלבו והאליה" עיין ראב"ע שהביא הדעת הזאת בשם הגאון והשיג עליו. ותרגם כאן יסירנה במלת יקלעהא = יעקרנו בחזקה ר"ל שיסירנו באופן שיוסר עם העצה חלב רב שהוא מחובר בה בצד הפנימי ועיין ר' בחיי קמ"ג ג'.

[7] „קרבן נשרף".

אלשפאנין או מן פראך אלחמאם: 15 ויקדמה אלאמאם אלי אלמדבח
ויפצל[1] ראסה תם יקתרה עלי אלמדבח וימצי[2] דמה עלי חאיט
אלמדבח: 16 וינזע חוצלתה מע קאנסתה[3] ויטרחהא לזק אלמדבח
שרקיא מוצע אלרמאד: 17 ויפצלה מן אגנחתה ולא יפרזה תם יקתרה
אלאמאם עלי אלמדבח עלי אלחטב אלדי עלי אלנאר הי צעידה קרבאן
מרצי ללה:

ב

1 ואי אנסאן קרב קרבאן הדיה ללה וכאן קרבאנה סמידא[4]
פליצב עליה דהנא ויגעל עליה לבאנא: 2 ויאת בהא אלי בעץ בני
הרון אלאימה ויקבץ מנהא מלו קבצתה מן סמידהא ומן דהנהא מע
גמיע לבאנהא ויקתר פוחהא דלך[5] עלי אלמדבח קרבאן מקבול מרצי
ללה: 3 ואלפאצל מנהא להרון ובניה מן כואץ אלאקדאס מן קראבין
אללה: 4 ואן קרבת הדיה מן כבז אלתנור פלתכן גראדק סמיד פטיר
מלתותה בדהן ורקאק פטיר ממסוחה בדהן: 5 ואן כאן קרבאנך הדיה
עלי אלטאבק פלתכן פטירא מן סמיד מלתות בדהן: 6 ואתרדהא
תרדה וצב עליהא דהנא בדלך תכון הדיה[6]: 7 ואן כאן קרבאנך
הדיה מן צנעה אלטנגיר[7] פלתעמל סמידא בדהן: 8 פלתאת באלהדיה
אלתי קד עמלת מן אחדי הדה[8] ללה ויקדמהא אלי אלאמאם יקדמהא
אלי אלמדבח: 9 וירפע מנהא פוחהא ויקתרה עלי אלמדבח קרבאן
מקבול מרצי ללה: 10 ואלפאצל מנהא להרון ובניה מן כואץ
אלאקדאס מן קראבין אללה: 11 גמיע אלהדאיא אלתי תקרבונהא
ללה לא תעמל כמירא לאן כל כמיר וכל עסל לא תקרבו מנהמא
קרבאנא מהרקא[9] ללה: 12 לכן קרבאנא אולא תקרבונהמא ללה ואלי
אלמדבח לא יצעדא לקבול מרצי: 13 וגמיע קרבאן הדאיאך אמלההא

---

[1] "יפריד" ועיין אבן גנאח שרש מלך.

[2] העתיק ונמצה במלה ערבית הדומה לו ועניגו שיכבוש את בית המליקה כדי שירד הדם על קיר המזבח.

[3] "עם הקורקבן" וזה דעת אבא יוסי בן חנן בספרא. ועיין שרשים לאבן גנאח שרש נצה.

[4] "ואם היה קרבנו סלת".

[5] ר"ל הריח הזה הנודף מן קמץ הסלת והשמן עם כל הלבונה וכן נמצא בהושע י"ד ח׳: וזכרו כיין לבנון ושם פי׳ מכלול יופי: ענינו ריח וקבול הדבר ברצון כמו אזכרתה לד׳.

[6] "ובזה תהיה מנחה" וכן למטה פ׳ ט"ו.

[7] עיין אבן גנאח שרש רחש.

[8] "מאחת מאלה" ר"ל משלשת מיני המנחה.

[9] "קרבן הנשרף באש" והוסיף הנשרף באש להוציא את שתי הלחם של עצרת הבאות מן השאור ואת הבכורים הבאים מן הדבש.

ספר ויקרא

א

1 תם דעא אללה במוסי פכאטבה אללה מן כבא אלמחצר קאילא: 2 כלם בני אסראיל קאילא אי אנסאן קרב מנכם קרבאנא ללה מן אלבהאים פמן אלגנם ואלבקר תקרבוה: 3 אן כאן קרבאנה צעידה מן אלבקר דכרא צחיחא יקרבה וליקדמה אלי באב כבא אלמחצר עלי מא ירתצי ענה בין ידי אללה[1]: 4 ויסנד ידה עלי ראסה וירצי ענה ויגפר לה: 5 וידבח אלרת בין ידי אללה וליקדם בנו הרון אלאימה אלדם וירשה[2] ענד אלמדבח מסתדירא אלדי ענד באב כבא אלמחצר: 6 ויסלך אלצעידה ויעצהא אעצאא: 7 וישעל[3] בנו הרון אלאמאם נארא עלי אלמדבח וינצדו עליהא חטבא: 8 וינצד בנו הרון אלאמאם אלאעצא ואלראס ואלקצבה[4] עלי אלחטב אלדי עלי אלנאר אלתי עלי אלמדבח: 9 וגופה ואכארעה יגסלהא באלמא ויקתר אלאמאם אלכל עלי אלמדבח צעידה הי קרבאן מקבול מרצי ללה[5]: 10 ואן כאן קרבאנה מן אלגנם מן אלצאן או מן אלמאעז צעידה פליקרבה דכרא צחיחא: 11 וידבחה אלי גאנב אלמדבח שמאליא בין ידי אללה וירש בנו הרון אלאימה דמה עלי אלמדבח מסתדירא: 12 ויעצה אעצאא וראסה וקצבתה וינצדהא אלאמאם עלי אלחטב אלדי עלי אלנאר אלתי עלי אלמדבח: 13 ואלגוף ואלאכארע יגסלהא באלמא ויקדם אלאמאם אלכל ויקתרה עלי אלמדבח צעידה קרבאן מרצי ללה: 14 ואן כאן קרבאנה צעידה ללה מן אלטאיר פליקרבה מן

[1]) פי׳: מרציא ענד אללה. והענין אחד ר״ל באופן שיהיה הקרבן לרצון לפני ד׳. וזה ג״כ דעת רשב״ם נגד דעת ס״ע.

[2]) השתמש בלשון יחיד ואפשר שענינו אחד מן בני אהרון ועיין למטה ב׳ א׳ שתרגם בני אהרן אחד מבני אהרן.

[3]) „ויבערו" עיין מה שהביא רבינו בחיי קמ״א עמוד ג׳ בשם הגאון.

[4]) עיין שרשים לאבן גנאח שרש פדר: ירצה בו הראה הלב והכבד.

[5]) „לעלה שהיא קרבן מקבל ומרוצה לפני ד'" ובמקמות אחרות הגאון תרגם ריח נחוח במלת מרוצה לבד.

אלמחצר ואגסלהם באלמא: 13 ואלבס הרון ת̇יאב אלקדס ואמסחה וקדּסה ליאםּ לי: 14 וקדּם בניה ואלבסהם תואניא: 15 ואמסחהם כמא מסחת אבאהם ליאמּו לי ויכון מסחהם ד̇אך להם אמאמה̈ אלדהר לאג̇יאלהם: 16 וצנע מוסי כג̇מיע מא אמרה אללה בה: 17 פלמא כאן פי אלשהר אלאוּל מן אלסנה̈ אלת̇אניה̈ פי אליום אלאוּל מנה נצב אלמסכן: 18 פאוּל מא נצבה מוסי וצ̇ע[1]) קואעדה ורכּב עליהא תכ̇אתג̇ה ווצ̇ע פיה אמהאג̇ה ואוקף עמדה: 19 ת̇ם בסט אלכ̇בא עליה וציּר אלגשא עליה מן פוק כמא אמרה אללה: 20 ת̇ם אכ̇ד̇ אלשהאדה̈ פוצ̇עהא פי אלצנדוק וג̇על עליה אלדהוק וג̇על עליה אלגשא מן פוק: 21 ת̇ם אדכ̇לה אלי אלמסכן ועלּק אלסג̇ף אלמסתור פסתרה עליה כמא אמרה אללה: 22 ת̇ם ג̇על אלמאידה̈ פי כ̇בא אלמחצר פי ג̇אנב אלמסכן אלשמאליּ כ̇ארג̇ אלסג̇ף: 23 וצפּ̇ף עליהא צפ̇י[2]) כ̇בז בין ידי אללה כמא אמרה אללה: 24 ת̇ם ציּר אלמנארה̈ פי כ̇בא אלמחצ̇ר חד̇א אלמאידה̈ פי ג̇אנב אלמסכן אלג̇נוביּ: 25 ואסרג̇ אלסרג̇ בין ידי אללה כמא אמרה אללה: 26 ת̇ם ציּר אלמד̇בח אלד̇הב פי כ̇בא אלמחצ̇ר בין ידי אלסג̇ף: 27 ובכּ̇ר עליה מן בכ̇ור אלצמוג̇ כמא אמרה אללה: 28 ת̇ם עלּק סתר אלבאב עלי אלמסכן: 29 וציּר מד̇בח אלקראבין עלי באב כ̇בא אלמחצ̇ר וקרּב עליה אלצעידה̈ ואלהדיה̈ כמא אמרה אללה: 30 ת̇ם ציּר אלחוץ̇ בין כ̇בא אלמחצ̇ר ואלמד̇בח וג̇על פיה מאא ללגסל: 31 פיגסל מנה מוסי והרון ובנוה אידיהם וארג̇להם: 32 פי דכ̇ולהם אלי כ̇בא אלמחצ̇ר ופי תקדּמהם אלי אלמד̇בח יגסלוהא כמא אמרה אללה: 33 ת̇ם צ̇רב אלצראדק חואלי אלמסכן ואלמד̇בח ועלּק סתר באבה̈ פאכמל מוסי ג̇מיע אלצנעה̈: 34 ת̇ם ג̇טא אלגמאם כ̇בא אלמחצ̇ר ונור אללה מלא אלמסכן: 35 ולם יטק מוסי אן ידכ̇ל אלי כ̇בא אלמחצ̇ר ממא סכן עליה אלגמאם ונור אללה מלא אלמסכן: 36 וכאן אלגמאם אד̇א ארתפע ען אלמסכן ירחל בנו אסראיל אלי ג̇מיע מראחלהם: 37 ואן לם ירתפע לם ירחלו אלי יום ארתפאעה: 38 לאן גמאמא מן ענד̇ אללה עלי אלמסכן נהארא ונאר תכון פיה לילא בחצ̇רה̈ בני אסראיל פי ג̇מיע מראחלהם:

---

[1]) „והדבר הראשון אשר הקים משה.״

[2]) עיין למעלה הערתנו פסוק ד׳.

ד̇הב כ̇אלץ̇ וכתבו עליהא כתאבה̈ בנקש אלכ̇אתם קדסא ללה: 31 וג̇עלו עליה אלאסמאנג̇ון ליג̇על עלי אלעמאמה̈ מן פוק[1]) כמא קאל אללה למוסי: 32 פכמל ג̇מיע עמל אלמסכן כ̇בא אלמחצ̇ר ולמא צנע בנו אסראיל כג̇מיע מא אמר אללה מוסי: 33 אתו[2]) באלמסכן אלי מוסי ואלכ̇בא וג̇מיע אניתה שט̇ט̇ה ותכ̇אתג̇ה ואמהאג̇ה ועמדה וקואעדה: 34 ואלג̇טא אלג̇לוד אלכבאש אלאדים ואלג̇טא אלג̇לוד אלדארש ואלסג̇ף אלמסתור[3]): 35 וצנדוק אלשהאדה̈ ודהוקה וג̇שאה: 36 ואלמאידה̈ וג̇מיע אניתהא ואלכ̇בז אלמוג̇ה: 37 ואלמנארה̈ אלכ̇אלצ̇ה̈ וסרג̇הא סרג̇ אלנצ̇וד וג̇מיע אניתהא ודהן אלאצ̇אה̈: 38 ואלמד̇בח אלד̇הב ודהן אלמסח ובכ̇ור אלצ̇מוג̇ וסתר באב אלכ̇בא: 39 ואלמד̇בח אלנחאס ואלסרד אלנחאס אלד̇י לה ודהוקה וג̇מיע אניתה ואלחוץ̇ ומקעדה: 40 וקלוע אלצ̇ראדק ועמדה וקואעדה וסתר באבה ואטנאבה ואותאדה וסאיר אניה̈ עמל אלמסכן לכ̇בא אלמחצ̇ר: 41 ות̇יאב אלושי ללכ̇דמה̈ פי אלקדס ות̇יאב אלקדס להרון אלאמאם ות̇יאב בניה ללאמאמה̈: 42 כג̇מיע מא אמר אללה בה מוסי כד̇אך צנעו בנו אסראיל ג̇מיע אלעמל: 43 פלמא ראי מוסי ג̇מיע אלצנעה̈ פאד̇א בהם צנעוהא כמא אמר אללה בארך עליהם מוסי:

מ

1 ת̇ם כלם אללה מוסי תכלימא: 2 פי אלשהר אלאול פי אול יום מנה אנצב מסכן כ̇בא אלמחצ̇ר: 3 וציר פיה צנדוק אלשהאדה̈ ואסתר עליה אלסג̇ף: 4 ת̇ם אדכ̇ל אלמאידה̈ וצף צפיהא[4]) ת̇ם אדכ̇ל אלמנארה̈ ואסרג̇ סרג̇הא: 5 ת̇ם אג̇על מד̇בח אלד̇הב ללבכ̇ור בין ידי צנדוק אלשהאדה̈ וציר אלסתר לבאב אלמסכן: 6 ואג̇על מד̇בח אלקראבין[5]) בין ידי כ̇בא אלמחצ̇ר: 7 ת̇ם אג̇על אלחוץ̇ בין כ̇בא אלמחצ̇ר ואלמד̇בח ואג̇על פיה מאא: 8 ת̇ם אצ̇רב אלצ̇ראדק מסתדירא ועלק סתר באבה: 9 ת̇ם כ̇ד̇ מן דהן אלמסח ואמסח אלמסכן וג̇מיע מא פיה וקדסה וג̇מיע אניתה פיציר קדסא: 10 ואמסח איצ̇א מד̇בח אלצעידה̈ וג̇מיע אניתה וקדסה פיציר מן כ̇ואץ̇ אלאקדאס: 11 ואמסח איצ̇א אלחוץ̇ ומקעדה וקדסהמא: 12 וקדם הרון ובניה אלי באב כ̇בא

1) כ״י י׳: פוק אלג̇בהה̈ = למעלה מן המצח.
2) „וכאשר עשו בני ישראל וכו׳ הביאו״.
3) ק׳: אלסתר עיין למעלה ל״ה י״ב.
4) ר״ל שתי מערכות של לחם הפנים.
5) „ונתת את מזבח הקרבנות לפני אהל מועד״ ולא העתיק פתח משכן.

עליהמא בנקש אלכאתם אסמא בני אסראיל: 7 וצירוהמא פי גיבי אלצדרה הגרי דכר לבני אסראיל כמא אמר אללה מוסי: 8 וצנע אלבדנה צנעה האדק כצנעה אלצדרה מן דהב ואסמאנגון וארגואן וצבג קרמז ועשר משזור: 9 ובאנת אד צנעוהא מרבעה מטויה[1] שבר טולהא ושבר ערצהא: 10 ונטמו פיהא ארבעה סטור הגארה גוהר אלסטר אלאול יאקות אחמר וזמרד ואצפר: 11 ואלסטר אלתאני כחלי ומהא וברהמאן: 12 ואלסטר אלתאלת גזע וסבג ופירוזג: 13 ואלסטר אלראבע אלאזרק ובלור ויספ ויחיט בהא עיון דהב פי נטאמהא: 14 ועלי אלחגארה אסמא בני אסראיל לאנהא אתנתא עשר באזא אסמאיהם בנקש אלכאתם אסם כל ואחד כדאך עלי חגרה לאתני עשר סבטא[2]: 15 וצנעו פי אלבדנה סלסלתין מעתדלתין צנעה אלצפר מן דהב כאלץ: 16 וצנעו עיון אלדהב פגעלו אלחלקתין פי טרפי אלבדנה: 17 ועלקו אלצפירתין אלדהב פי אלחלקתין פי טרפי אלבדנה: 18 וטרפי אלצפירתין אלאכרתין[3] עלקוהמא פי אלעיון אלתי געלוהא עלי גיבי אלצדרה מן מקדמהא: 19 וצנעו איצא חלקתין מן דהב פצירוהמא פי חאשיתהא אלתי אלי גאנב אלצדרה מן דאכל: 20 וצנעו איצא חלקתין מן דהב פגעלוהמא באזא גיבי אלצדרה מן אספל מן מקדמהא אמאם תאליפהא פוק שפשגהא: 21 וחבכו אלבדנה מן חלקהא אלי חלק אלצדרה בסלך אסמאנגון לתכון פוק שפשגהא ולא יזול ענהא כמא אמר אללה מוסי: 22 וצנע ממטר אלצדרה צנעה האיך גמלתה מן אסמאנגון: 23 וראסה פי וסטה כפם אלדרע וחאשיה תחיט בפיה לילא יתכרק: 24 וצנעו פי דילה רמאמין[4] מן אסמאנגון וארגואן וצבג קרמז משזור: 25 וצנעו גלאגל מן דהב כאלץ וגעלו אלגלאגל פי מא בין אלרמאמין פי דיל אלממטר מסתדירא: 26 גלגל ורמאנה גלגל ורמאנה פי דילה מסתדירא ליכדם כמא אמר אללה מוסי: 27 וצנעו אלתואניא מן עשר צנעה האיך להרון ולבניה: 28 ואלעמאמה מן עשר ואלקלאנס אלפאכרה מן עשר ואלסראויל מן עשר משזור: 29 ואלזנאר מן עשר משזור ואסמאנגון וארגואן וצבג קרמז צנעה ראקם כמא אמר אללה מוסי: 30 וצנעו עצאבה תאג אלקדס מן

---

[1]) „והיה ארכו זרת ורחבו זרת מפני שעשוהו רבוע כפול״. נ״א: מרבעה מצאעפה צנעו אלבדנה.

[2]) „ועל האבנים שמות בני ישראל לפי שהן שתים עשרה כנגד שמותם כפתוחי חותם שם כל אחד היה כן על אבן לשנים עשר שבטים״ ועיין למעלה כ״ח כ״א.

[3]) „האחרות״.

[4]) נ״א: גנבדאת.

עד באמר מוסי וחמל אלליואניין עלי יד איתמר בן הרון אלאמאם[1]: 22 אלדי צנעה בצלאל בן אורי בן חור מן סבט יהודה עלי גמיע מא אמר אללה בה מוסי: 23 ומעה אהליאב בן אחיסמך מן סבט דן אסתאד חאדק וראקם פי אלאסמאנגון ואלארגואן וצבג קרמז ואלעשר: 24 אמא כל אלדהב אלדי עמל פי אלצנאעה לגמיע צנאיע אלקדס פכאן גמלה דהב אלרפיעה תסע ועשרין בדרה וסבע מאיה ותלתין מתקאלא במתקאל אלקדס: 25 ואמא אלפצה פכאן מא חצל מן מעדודי[2] אלגמאעה מאיה בדרה ואלף וסבע מאיה ולמסה וסבעין מתקאלא במתקאל אלקדס: 26 מן שקה לכל גמגמה וזנהא נצף מתקאל במתקאל אלקדס מן כל מן גאז עליה אלעדד מן אבן עשרין סנה פצאעדא לסת מאיה אלף ותלתה אלף ולמס מאיה ולמסין: 27 פכאן מן אלמאיה בדרה אלורק מא יצאג מנהא קואעד אלקדס וקואעד אלסגף ודלך מאיה קאעדה מן מאיה בדרה כל קאעדה מן בדרה: 28 ואלאלף ואלסבע מאיה ואללמסה ואלסבעין מתקאלא צנע מנהא זראפין אלאעמדה וגשא רווסהא וטלאהא: 29 ואמא נחאס אלעזול פבלג סבעין קנטארא ואלפין וארבע מאיה מתקאלא: 30 פצנע מנה קואעד באב כבא אלמחצר ומדבח אלנחאס וסרד אלנחאס אלדי לה וגמיע אניתה: 31 וקואעד אלצארק מסתדירא וקואעד באבה וגמיע אותאד אלמסכן ואותאד אלצאדק מסתדירא:

לט

1 ומן אלאסמנגון ואלארגואן ואלצבג קרמז צנעו תיאב ושי ללבדמה פי אלקדס וצנעו תיאב אלקדס אלדי להרון במא אמר אללה מוסי: 2 וצנע אלצדרה מן דהב ואסמנגון וארגואן וצבג קרמז ועשר משזור: 3 ודלך[3] באן ארקו צפאיח אלדהב תם קצוהא סלובא וגזלוה מע אלאסמנגון ואלארגואן וצבג אלקרמז ואלעשר צנעה חאדק: 4 וצנעו לה גיבין מבטין[4] באטרהמא פי טרפיה: 5 וישפשג[5] אלדי עליה מתלה בצנעתה מן דהב ואסמאנגון וארגואן וצבג קרמז ועשר משזור במא אמר אללה מוסי: 6 וצנעו חגרי אלבלור יחיט בהמא עיון אלדהב מנקוש

[1]) נ״א: כרמה ובכ״י י׳ אלדי יחמלוה ובפ׳: וחמלה אלי. והענין אחד הוא ר״ל וזה מנין הכלים אשר באו אל המשכן ונמנו על פי משה ואשר ינשאו על ידי הלוים בפקודת איתמר.

[2]) „וסכום הכסף הבא ממנין העדה״.

[3]) „וזה״ ר״ל שטוו כן הזהב עם התכלת וכו׳.

[4]) נ״א: מעתדלין.

[5]) נ״א: וישפשג סראויל.

כ̇שב אלסנט וג̇שאהא בד̇הב: 29 וצנע דהן אלמסח מקדסא ובכ̇ור
אלצמוג̇ מטהרא צנעה̈ עטאר:

לח

1 וצנע מד̇בח אלצעידה̈ מן כ̇שב אלסנט טולה כ̇מס אד̇רע
וערצ̇ה כ̇מס אד̇רע מרבעא וסמכה ת̇לת̇ אד̇רע: 2 וצנע ארבאנה
פי ארבע זואיאה מנה כאנת ארבאנה וג̇שאה בנחאס: 3 וצנע ג̇מיע
אניתה אלצנאן ואלמג̇אריף ואלכראניב ואלמנאשל ואלמג̇אמר ג̇מיע
ד̇לך מן נחאס: 4 וצנע ללמד̇בח סרדא עלי צנעה̈ שבכה̈ מן נאחס דון
שרג̇בה מן אספל אלי נצפה: 5 וצאג̇ ארבע חלק פי אלארבעה̈ אטראף
לסרד אלנחאס מבאנא ללדהוק: 6 וצנע אלדהוק מן כ̇שב אלסנט
וג̇שאהא בנחאס: 7 ואדכ̇להא פי אלחלק עלי ג̇אנבי אלמד̇בח ליחמל
בהא אלואחא מג̇ופה̈ צנעה: 8 וצנע אלחוץ̇ ומקעדה מן נחאס מן
מראיא אלנסא אלמתג̇ישאת[1] אלי באב כ̇בא אלמחצ̇ר: 9 וצנע צראדק
אלמסכן מן ג̇הה̈ מהב אלג̇נוב קלוע אלצראדק מן עשר משזור מאיה̈
ד̇ראעא: 10 ועמדהא עשרון וקואעדהא עשרון מן נחאס וזרפין אלעמד
וטלאהא פצ̇ה: 11 ומן ג̇הה̈ אלשמאל מאיה̈ ד̇ראעא ועמדהא עשרון
וקואעדהא עשרון מן נחאס וזראפין אלעמד וטלאהא פצ̇ה: 12 ומן
ג̇הה̈ אלגרב קלוע טולהא כ̇מסון ד̇ראעא ועמדהא עשרה̈ וקואעדהא
עשר וזראפין אלעמד וטלאהא פצ̇ה: 13 ומן ג̇הה̈ אלשרק כ̇מסון
ד̇ראעא: 14 מנהא קלוע כ̇מס עשרה̈ ד̇ראעא ללכ̇ם ועמדהא ת̇לאת̇ה̈
וקואעדהא ת̇לת̇: 15 וללכ̇ם אלת̇אני פציר[2] ימנה̈ ויסרה̈ לבאב
אלצראדק קלוע טולהא כ̇מסה̈ עשר ד̇ראעא ועמדהא ת̇לת̇ה̈ וקואעדהא
ת̇לת̇: 16 וג̇מיע קלוע אלצראדק מסתדירא מן עשר משזור: 17 וג̇מיע
קואעד עמדהא מן נחאס וזראפין אלעמד וטלאהא פצ̇ה̈ וג̇שא רווסהא
איצ̇א פצ̇ה̈ כמא אן ג̇מיעהא מטליה̈ פצ̇ה: 18 וסתר באב אלצראדק
צנעה̈ ראקם מן אסמאנג̇ון וארג̇ואן וצבג̇ קרמז ועשר משזור טולה עשרון
ד̇ראעא ורפעה אלד̇י הו ערצ̇ה[3] כ̇מס אד̇רע באזא קלוע אלצראדק:
19 ועמדהא ארבעה̈ וקואעדהא ארבע מן נחאס וזרפינהא פצ̇ה̈ וג̇שא
רווסהא וטלאהא פצ̇ה: 20 וג̇מיע אותאד אלמסכן ואלצראדק מסתדירא
מן נחאס: 21 והד̇א עדד מא דכ̇ל פי אלמסכן מסכן אלשהאדה̈ אלד̇י

---

[1] „ממראות הנשים הצובאות" ראב"ע: ובי' במראות תחת מ"ם.
[2] נ"א: חתי צאר.
[3] „וקומתו שהוא רחבו".

ד̇אכ̇ל ומן כ̇ארג̇ וצנע לה זיג̇א מן ד̇הב מסתדירא: 3 וצאג̇ לה ארבע חלק מן ד̇הב וג̇עלהא פי ארבע ג̇האתה חלקתין פי ג̇אנבה אלואחד וחלקתין פי ג̇אנבה אלת̇אני: 4 וצנע דהוקא מן כ̇שב אלסנט וג̇שאהא בד̇הב: 5 ואד̇כ̇ל אלדהוק פי אלחלק עלי ג̇אנבי אלצנדוק ליחמל בהא: 6 וצנע אלג̇שא מן ד̇הב כ̇אלץ ד̇ראעאן ונצף טולה וד̇ראע ונצף ערצ̇ה: 7 וצנע כרובין מן ד̇הב מצמתין צנעהמא מן טרפי אלג̇שא: 8 כרוב ואחד מן הד̇א אלטרף וכרוב ואחד מן הד̇א אלטרף מן אלג̇שא צנעהמא ענד טרפיה[1]: 9 וכאן אלכרובאן באסטי אג̇נחתהמא אלי פוק מט̇ללין בהא עלי אלג̇שא וג̇והמא אלואחד אלי אלאכ̇ר ואלי אלג̇שא כאנת וג̇והמא: 10 וצנע אלמאידה̈ מן כ̇שב אלסנט ד̇ראעאן טולהא וד̇ראע ערצ̇הא וד̇ראע ונצף סמכהא: 11 וג̇שאהא בד̇הב כ̇אלץ וצנע להא זיג̇א מן ד̇הב מסתדירא: 12 וצנע להא חאפה̈ מקדאר קבצ̇ה̈ מסתדירא וצנע זיג̇א מן ד̇הב לחאפתהא מסתדירא: 13 וצאג̇ להא ארבע חלק פי אלארבע ג̇האת אלתי באזא ארבע ארג̇להא: 14 אמאם אלחאפה̈ כאנת אלחלק מכאנא ללדהוק לתחמל בהא אלמאידה̈: 15 וצנע אלדהוק מן כ̇שב אלסנט וג̇שאהא בד̇הב לתחמל בהא אלמאידה̈: 16 וצנע אלאניה̈ אלתי עליהא אלקצאע ואלדרוג̇ ואלמלאעק ואלמראהן אלתי תג̇שא[2] בהא מן ד̇הב כ̇אלץ: 17 וצנע אלמנארה̈ מן ד̇הב כ̇אלץ מצמתה̈ צנעהא ארג̇להא וקצבאתהא וג̇אמאתהא ותפאפיחהא וסואסנהא מנהא כאנת: 18 וסת קצבאת כ̇ארג̇את מן ג̇אנביהא ת̇לת̇ קצבאת מן ג̇אנבהא אלאימן ות̇לת̇ קצבאת מן ג̇אנבהא אלאיסר: 19 ת̇לת̇ ג̇אמאת מלוזאת פי כל קצבה̈ ותפאחה̈ וסוסנה̈ כד̇אך צנע לסת אלקצבאת אלכ̇ארג̇את מנהא: 20 ופי נפס אלמנארה̈ ארבע ג̇אמאת מלוזאת ותפאפיחהא וסואסנהא: 21 ותפאחה̈ תחת כל קצבתין מנהא לסת אלקצבאת אלכ̇ארג̇את מנהא: 22 תפאפיחהא וקצבאתהא מנהא כאנת וכלהא מצמתה̈ ואחדה̈ מן ד̇הב כ̇אלץ: 23 וצנע להא סבעה̈ סרג̇ וכלבאתהא ומג̇אמרהא מן ד̇הב כ̇אלץ: 24 מן בדרה̈ ד̇הב כ̇אלץ צנעהא וג̇מיע אניתהא: 25 וצנע מד̇בח אלבכ̇ור מן כ̇שב אלסנט טולה ד̇ראע וערצ̇ה ד̇ראע מרבעא וסמכה ד̇ראעא וארכאנה מנה: 26 וג̇שאה בד̇הב כ̇אלץ סטחה וחיטאנה מסתדירא וארכאנה וצנע לה זיג̇א מן ד̇הב מסתדירא: 27 וחלקתאן מן ד̇הב צנעהמא לה תחת זיג̇ה פי ג̇התיה כד̇אך עלי ג̇אנביה מכאנא ללדהוק ליחמל בהא: 28 וצנע אלדהוק מן

[1] פ׳: צורתין וכן תרגם כרוב בפסוק שלאחריו. ובכ״י י׳: אחד מימין ואחד משמאל.

[2] מלשון סכך ועי׳ רש״י. ובפ׳: תנצה מלשון נסך. ולמעלה כ״ה כ״ט תג̇טי בהא ובנ״א תזין.

וערצהא ארבע אדרע מסאחה ואחדה לאחדי עשר שקה: 16 ולט אלבמס אשקאק עלי חדה ואלסת שקאק עלי חדה: 17 וצנע במסין ערוה פי חאשיה אלשקה אלואחדה אלטרפיה אלמולפה ואיצא במסין ערוה פי טרף אלשקה אלמולפה אלתאניה: 18 וצנע במסין שטה מן נחאס ליולף אלכבא ויציר ואחדא: 19 וצנע גטאא ללכבא מן גלוד כבאש אדים וגטאא מן גלוד דארש מן פוקה: 20 וצנע אלתכאתג ללמסכן מן כשב אלסנט קאימה 21 עשר אדרע טול כל תכתגה ודראע ונצף ערצהא: 22 ולהא ציראן מלסנאן אחדהמא באזא אלאכר כדאך צנע בגמיע תכאתג אלמסכן: 23 פצנע אלתכאתג ללמסכן עשרין תכתגה מן גהה מהב אלגנוב: 24 וארבעין קאעדה מן פצה צנעהא תחת אלעשרין תכתגה קאעדתאן תחת כל תכתגה לציריהא וקאעדתאן תחת כל תכתגה לציריהא: 25 ולגאנב אלמסכן אלתאני מן גהה מהב אלשמאל צנע עשרין תכתגה: 26 וארבעין קאעדה מן פצה קאעדתאן תחת כל תכתגה: 27 ולמוכר אלמסכן פי אלגרב צנע סת תכאתג: 28 ותכתגתאן צנעהמא לרכני אלמסכן פי אלזאויתין: 29 פצארת מעתדלה מן אספל וגמיעא צארת מעתדלה מן פוקה בחלקה ואחדה כדאך צנע ללזאויתין כלתיהמא: 30 פצארת תמאן תכאתג וקואעדהא מן פצה סת עשרה קאעדה קאעדתאן תחת כל תכתגה: 31 וצנע אמהאגא מן כשב אלסנט כמסה לתכאתג גאנב אלמסכן אלואחד: 32 וכמסה אמהאג לתכאתג גאנב אלמסכן אלתאני וכמסה אמהאג לתכאתג גאנב אלמסכן פי מוכרה גרבא: 33 וצנע אלמהג אלאוסט מנהא נאפדא פי גוף אלתכאתג מן אלטרף אלי אלטרף: 34 וגשא אלתכאתג בדהב וצנע חלקהא מן דהב מבאנא ללאמהאג וגשא אלאמהאג איצא בדהב: 35 וצנע אלסגף מן אסמאנגון וארגואן וצבג קרמז ועשר משזור צנעה חאדק צורא צנעה[1]: 36 וצנע לה ארבעה עמד מן סנט וגשאהא בדהב וזראפינהא מן דהב וצאג להא ארבע קואעד מן פצה: 37 וצנע סתרא לבאב אלכבא מן אסמנגון וארגואן וצבג קרמז ועשר משזור צנעה ראקם: 38 ועמדה כמסה וזראפינהא וגשא רוסהא וטלאהא דהבא וקועדהא כמס מן נחאס:

לז

1 וצנע בצלאל אלצנדוק מן כשב אלסנט דרעאן ונצף טולה ודראע ונצף ערצה ודראע ונצף סמכה: 2 וגשאה בדהב כאלץ מן

[1]) „עשה אותה צורות״.

אן יצנעא כל צנעה אסתאד[1] וחאדק וראקם פי אלאסמאנגון ואלארגואן ואלצבג אלקרמז ואלעשר והאיך פהמא צאנעא כל צנעה וחאדקאן באלמהן[2]:

לו

1 פליצנעא בצלאל ואהליאב וכל רגל חכים קלב אלדי געל אללה פיהם חכמה ופהמא אן יערפו ויעמלו גמיע צנעה עמל אלקדס כמא אמר בה אללה: 2 תם נאדי בהמא ובסאיר אלחכמא אלדין געל אללה אלחכמה פי קלובהם כל מן ראי ראיה אן יתקדם אלי אלצנאעה ליעמלהא: 3 פקבצו מן בין ידי מוסי גמיע אלרפיעה אלתי גאו בהא בנו אסראיל לצנעה עמל אלקדס לתעמל מנהא ועאד אלקום יאתונה בבראעה פי כל גדאה: 4 חתי אתי גמיע אלחכמא אלצאנעין גמיע צנעה אלקדס כל רגל מן פן צנעתה אלדין יצנעוהא: 5 פקאלו למוסי הודא אלקום מכתרון אן יאתו באפצל מן כפאיה עמל ואלצנעה אלתי אמר אללה אן תעמל: 6 פאמר מוסי פנודי בצות פי אלעסכר יקול כל רגל ומראה לא יאת בשי[3]) בעד הדא מן רפיעה אלקדס פאנקטע אלקום מן אלמגי בשי: 7 וכאן מא אתי בה כפאיה לגמיע אלצנעה[4]) אן תעמל מנהא ופצלא: 8 פצנע כל חכים מן אלצנאע נפס אלמסכן עשר אשקאק מן עשר משזור ואסמאנגון וארגואן וצבג קרמז צורא[5]) צנעה חאדק צנעהא: 9 טול כל שקה תמאן ועשרון דראעא וערצהא ארבע אדרע מסאחה ואחדה לגמיע אלשקאק: 10 ולפק כמס אשקאק ואחדה מע אכרי ולפק כמס אשקאק ואחדה מע אכרי: 11 וצנע ערי מן אסמאנגון פי חאשיה אלשקה אלואחדה פי אלטרף אלמולף וכדלך צנע פי חאשיה אלשקה אלטרפיה אלמולפה אלתאניה: 12 כמסון ערוה צנעהא פי אלשקה אלואחדה וכמסון ערוה צנעהא פי טרף אלשקה אלמולפה אלתאניה ואלערי מתקאבלה ואחדה באזא אלאכרי: 13 וצנע כמסין שטה מן דהב ולף אלאשקאק ואחדה אלי אכרי באלשטט פצאר אלמסכן ואחדא: 14 וצנע אשקאקא מן מרעז כבאא עלי אלמסכן אחדי עשר שקה צנעהא: 15 טול כל שקה תלתון דראעא

[1]) נ"א: מאהר.

[2]) נ"א: וכמא הם צנעו כל צנעה כדאך הם מחדקו אלחדאק = וכאשר הם (ר"ל החרש והחשב והרקם והארג) עושים כל מלאכה כן היו מלמדים את חושבי מחשבות.

[3]) „לא יביאו עוד דבר".

[4]) „ומה שהביאו היה די לכל המלאכה" ועי' רש"י. נ"א: וכאנת אלחואיג אלתי חצרת

[5]) „עשה אותה צורות" ועיין למעלה הערתנו כ"ו א'.

וסרגֹהא ודהן אלאצֹאה: 15 ומדֹבח אלבכֹור ודהוקה ודהן אלמסח ובכֹור אלצמוג וסתר באב אלמסכן: 16 ומדֹבח אלצעידה ואלסרד אלנחאס אלדֹי לה ודהוקה וגֹמיע אניתה ואלחוץׄ ומקעדה: 17 וקלוע אלצראדק ועמדה וקואעדה וסתר באבה: 18 ואותאד אלמסכן ואלצראדק ואטנאבהא: 19 ותֹיאב אלושי ללכֹדמה פי אלקדס ותֹיאב אלקדס להרון אלאמאם ותֹיאב בניה ללאמאמה: 20 תֹם כֹרג גֹמאעה בני אסראיל מן בין ידי מוסי: 21 ואתו כל רגֹל במא ראי ראיה[1] וכל מן סכֹת נפסה אתו ברפיעה אללה לצנעה כֹבא אלמחצֹר וגֹמיע עמלה ותֹיאב אלקדס: 22 אתי בדֹלך אלרגֹאל מע אלנסא ומן כאן סכֹת נפסה[2] מנהם אתי חתי בדסתינאק ושנף וכֹאתם וחקאב[3] וסאיר אניה אלדֹהב וכל מן עזל עזלה מן דֹהב ללה[4]: 23 וכל רגֹל אן וגֹד ענדה אסמנגֹון וארגֹואן וצבג קרמז ועשר ומרעזׄ וגֹלוד בבאש אדים וגֹלוד דארש אתי בהא: 24 וכל מן רפע רפיעה פצֹה ונחאס אתי ברפיעה ללה וכל מן וגֹד ענדה כֹשב אלסנט לגֹמיע צנעה אלעמל אתי בה: 25 וכל אמראה בצירה באן תגזל בידהא[5] אתין מגזולא באלאסמאנגֹון ואלצבג קרמז ואלעשר: 26 וכל אמראה בלג מן בצרהא גזלן אלמרעזׄ[6]: 27 ואלאשראף אתו בחגֹר אלבלור וחגֹארה אלנטֹאם ללצדרה ואלבדנה: 28 ואלאטיאב ואלדהן ללאצֹאה ודהן אלמסח ובכֹור אלצמוג: 29 כדֹאך כל רגֹל ומראה סכֹת אנפסהם אן יאתו בשי לגֹמיע אלצנאעה אלתי אמר אללה אן תצנע ביד מוסי אתו בה בנו אסראיל[7] תבר̈עא ללה: 30 תֹם קאל מוסי לבני אסראיל אנטֹרו אן אללה קד שר̈ף אסם בצלאל בן אורי בן חור מן סבט יהודה: 41 ואכמל פיה עלמא מן ענד אללה בחכמה ופהם ומערפה בגֹמיע אלצנאיע: 32 וחדֹקא באלמהן בצנאעה אלדֹהב ואלפצֹה ואלנחאס: 33 וכֹרט חגֹארה אלגֹוהר ללנטֹאם ונגֹר אלכֹשב ועמל סאיר צנאיע אלמהן: 34 ואלתעלים[8] גֹעל פי קלבה הו ואהליאב בן אחיסמך מן סבט דן: 35 אכמל פי קלובהמא אלחכמה

[1]) ת״א: אתרעי לבה. נ״א: כל מן תבר̈ע.

[2]) פ׳: וכ̈ל מן כאן סכ̈יא.

[3]) פ׳: תרכיה̈.

[4]) „וכל מי שהפריש שום דבר מזהב לד׳״.

[5]) „לטוות בידיה״.

[6]) הבדיל בין הנשים המהירות במלאכת ידיהן ובין הנשים שהיתה להן מעלה יתירה לעשות עבודתן בדעת ובחכמה. ונוסחת כ״י י׳ מסכמת עם נוסחתינו ובנ״א: וכל אמראה̈ מהירה בידהא תגזל דֹלך... וסאיר אלנסא אלתי שערן מן נפוסהן בחדאקה̈ וכו׳.

[7]) בכ״י י׳ ובפ׳ לא נעתקו מלות בני ישראל שהם אך למותר.

[8]) פ׳: ואלעלם באלתעלים = ולדעת להורות.

26 ואויל בכור ארצ̇ך תאתי בהא אלי בית אללה רבך ולא תאכל[1] לחמא מע לבן: 27 ת̇ם קאל למוסי אכתב לך הד̇ה אלכלמאת לאני בסבבהא עהדת מעך עהדא ומע בני אסראיל: 28 פאקאם ת̇ם ענד אללה ארבעין יומא וארבעין לילה̈ לם יאכל טעאמא ולם ישרב מאא וכתב להי[2]) עלי אללוחין כלאם אלעהד אלעשרה̈ כלמאת: 29 פלמא נזל מוסי מן אלג̇בל ולוחא אלשהאדה̈ פי ידיה פי נזולה מן אלג̇בל ומוסי לם יעלם אן קד ביץ̇[3]) וג̇הה חין כלמה אללה: 30 פראה הרון וסאיר בני אסראיל פאד̇א קד ביץ̇ וג̇הה פכ̇אפו אן יתקדמו אליה: 31 ת̇ם דעא בהם מוסי פרג̇ע אליה הרון וג̇מיע אשראף אלג̇מאעה̈ פכלמהם: 32 ובעד ד̇לך תקדם סאיר בני אסראיל פאמרהם בג̇מיע מא קאל לה אללה פי ג̇בל סיני: 33 פלמא פרג̇ מן כלאמהם ג̇על עלי וג̇הה ברקעא: 34 וכאן אד̇א דכ̇ל מוסי בין ידי אללה ליכ̇אטבה ינזע אלברקע אלי כ̇רוג̇ה ת̇ם יכ̇רג̇ ויכלם בג̇מיע מא יומר בה: 35 חתי ינט̇ר ג̇מיעהם וג̇הה אנה קד ביץ̇ חתי ירד אלברקע עלי וג̇הה אלי וקת דכ̇ולה ליכ̇אטבה:

לה

1 ת̇ם ג̇וק מוסי ג̇מאעה̈ בני אסראיל וקאל להם הד̇ה אלאמור אלתי אמר אללה אן תצנעוהא: 2 פי סתה̈ איאם תצנע אלצנאיע ופי אליום אלסאבע יכון לכם קדסא עטלה̈ הי סבת ללה מן עמל פיהא עמלא יקתל: 3 לא תשעלו אלנאר פי ג̇מיע מסאכנכם פי יום אלסבת[4]): 4 ת̇ם קאל מוסי לג̇מאעה̈ בני אסראיל קאילא הד̇א אלאמר אלד̇י אמר אללה קאילא: 5 כד̇ו מן ענדכם ברפיעה̈ ללה כל מן סכ̇ת נפסה יאתי ברפיעה̈ מן ד̇הב ופצ̇ה̈ ונחאס: 6 ואסמנג̇ון וארג̇ואן וצבג̇ קרמז ועשר ומרעז̇: 7 וג̇לוד כבאש אדים וג̇לוד דארש וכ̇שב אלסנט: 8 ודהן ללאצ̇אה̈ ואטיאב לדהן אלמסח ולבכ̇ור אלצמוג̇: 9 וחג̇ארה̈ אלבלור וחג̇ארה̈ אלנט̇אם ללצדרה̈ ואלבדנה̈: 10 וכל חכים קלב פיכם יג̇י ויצנעו ג̇מיע מא אמר אללה בה: 11 אלמסכן וכ̇באה וגטאה ושט̇טה ותכ̇אתג̇ה ואמהאג̇ה ועמדה וקואעדה: 12 ואלצנדוק ודהוקה ואלג̇שא ואלסג̇ף[5]): 13 ואלמאידה̈ ודהוקהא וג̇מיע אניתהא ואלכ̇בז אלמוג̇ה: 14 ומנארה̈ אלאצ̇אה̈ ואניתהא

[1]) נ״א: לא תטבך ולפ״ז דבר הכתוב כאן באיסור בישול ולמעלה כ״ג י״ט באיסור אכילה.
[2]) ר״ל השם כתב למשה ועיין פירושו בליקוטים.
[3]) נ״א וכפ׳: ביץ̇ סטח וג̇הה = הזהיר שטח פניו.
[4]) ראב״ע: והגאון רב סעדיה חבר ספר נכבד תשובות על החולקים על קדמוננו על נר שבת.
[5]) נ״א: ואלסג̇ף אלמסתור. פ׳: ואלחג̇לה. רש״י: פרכת המחיצה שהיא לפני הארון.

ואלאחסאן: 7 האפט אלפצל לאלוף גאפר אלדנב ואלגרם ואלכטיה ויברי ולא יברי[1]) ומטאלב בדנוב אלאבא מע[2]) אלבנין ובני אלבנין ואלתואלת ואלרואבע: 8 פאסרע מוסי וכר עלי אלארץ וסגד: 9 וקאל אן וגדת חטאא ענדך יא רב אד יסיר נורך פי מא בינגא והם קום צעאב אלרקאב פאגפר[3]) דנבנא וכטיתנא ואצטפנא[4]): 10 קאל האנא עאהד עהדא חדא גמיע קומך אצנע אעגובאת מא לם יכלק מתלהא פי גמיע אלעאלם פי מא בין אלאמם פינטר גמיע אלקום אלדי אנת פי מא בינהם צנע אללה אנה מכוף אלדי אנא צאנעה מעך: 11 פאחפט מא אנא אמרך בה אליום האנא טארד מן בין ידיך אלאמוריין ואלכנעאניין ואלחתיין ואלפרזיין ואלחויין ואליבוסיין: 12 ואחדר אן תעהד עהדא לאהל אלבלד אלדי אנת דאכל אליה כילא יכונו והקא פי מא בינך: 13 בל מדאבחהם תנקצו דכבהם תכסרו וסואריהם תגדעו: 14 ולא תסגד למעבוד אכר לאן אללה אסמה אלמעאקב והו יקדר עלי אן יעאקב[5]): 15 כילא תעהד עהדא מע אהל אלבלד פיטגון פי תבע מעבודאתהם וידבחון להא וידעו בך פתאכל מן דבחה: 16 ותזוג בניך מן בנאתה פתטגא בנאתה פי תבע מעבודאתהן ותטגי בניך איצא: 17 ומעבודא מסבוכא לא תצנע לך: 18 וחג אלפטיר פאחפטה סבעה איאם כל פטירא כמא אמרתך פי וקת שהר אלפריך לאנך כרגת מן בלד מצר פי שהר אלפריך: 19 וכל אול בטן פהו לי מא דכרתה מן גמיע מאשיתך[6]) מן אואיל אלבקר ואלגנם: 20 ובכר אלחמיר פאפדה בשאה ואן לם תפדה פאקפה וגמיע בכור בניך אפדהם ולא תחצרו בין ידי פארגא: 21 ופי סתה איאם אכדם ופי אלסאבע אסבת חתי פי וקת אלחרת ואלחצאד[7]) תסבת: 22 וחג אלאסבוע תצנעה לך בכור חצאד אלחנטה וחג אלגמע פי נהאיה אלסנה: 23 תלת מראר פי אלסנה יחצר גמיע רגאלך בין ידי אלסיד אללה אלאה אסראיל: 24 פאני אקרץ אלאמם מן בין ידיך ואוסע תכמך ולא יתמני[8]) אחד ארצך אדא צעדת לתחצר בין ידי אללה רבך תלת מראר פי אלסנה: 25 לא תדבח פסחי עלי כמיר ולא תבית שחומה אלי אלגדאה[9]):

[1]) עיין רש״י.

[2]) וכן העתיק מלת על למעלה כ׳ ה׳.

[3]) „אם נא מצאתי חן בעיניך ד׳ כאשר ילך אורך בינינו והם עם קשה עורף תסלח וכו׳״.

[4]) ראב״ע בפירושו הקצר: תשימנו נחלה לך כמו והם עמך ונחלתך (דברים ט׳ כ״ו) ועיין שם העתקת הגאון.

[5]) „כי ד׳ שמו הוא העונש וביכלתו לענש״.

[6]) „כל זכר אשר יולד לך מן בהמתך״. — [7]) „אף בעת החריש והקציר״.

[8]) בכ״י י׳ ובפ׳: יגצב = יגזל.

[9]) רש״י: אמוריו. ועיין למעלה כ״ג י״ח. ובנ״א: דבח חג אלפסח.

בך לבי אגֿד חטֿאא ענדך[1]) ואנטֿר לשעבך הדֿה אלאמהֿ[2]): 14 קאל לה נורי יסיר מעך[3]) אלי אן אקרךּ[4]): 15 קאל לה אן לם יסר נורך מענא מן אלאן פלא תצעדנא מן ההנא: 16 במא דֿא יערף באני קד וגֿדת חטֿאא ענדך אנא וקומך אלים במצֿי נורך מענא פנכון אנא וקומך מתשרפין אכּתֿר[5]) מן גֿמיע אלקום אלדֿין עלי וגֿה אלארץֿ: 17 קאל אללה למוסי הדֿא אלכלאם אלדֿי קלת אצנעה איצֿא לאנך וגֿדת חטֿאא ענדי ושרּפת אסמך: 18 קאל ארני אלאן וקארך: 19 קאל לה אנא אמרּ בגֿמיע נורי[6]) בין ידיך ואנאדי באסמי[7]) בחצֿרתך וארוף עלי מן ארוף וארחם למן ארחם: 20 וקאל לה איצֿא לא תסתטיע אן תנטֿר אוּל נורי[8]) לאנה לא יראה אנסאן פיחיי: 21 קאל לה אללה פהודֿא מוצֿע ענדי אנתצב עלי אלצואן: 22 פאדֿא מרּ בך נורי צירּתך פי נקור אלצואן וטֿללת בסחאבי עליך חתי יגֿוז אוּלה[9]): 23 תֿם אזיל סחאבי חתי תנטֿר אואכֿר נורי ואואילה לא תרא[10]):

לד

1 תֿם קאל אללה למוסי אנחת לך לוחי גֿוהר כאלאולין אכתב עליהמא אלכלמאת אלתי כאנת עלי אללוחין אלאולין אללדֿין כסרתהמא: 2 וכן מהיּא ללגדאהֿ ואצעד פי אלגדאהֿ אלי גֿבל סיני וקף לי תֿם עלי ראס אלגֿבל: 3 ורגֿל לא יצעד מעך ולא ירא אנסאן פי שי מן אלגֿבל חתי אלגנם ואלבקר לא ירעון מקאבלה: 4 פנחת מוסי לוחי אלגֿוהר כאלאואלין ואדלגֿ באלגדאהֿ וצעד אלי גֿבל סיני כמא אמרה אללה ואכֿדֿ מעה אללוחין: 5 פתגֿלּי אללה פי אלגמאם ואוקף נורה מעה תֿם ונאדא באסם אללה[11]): 6 ולמא מרּ אללה בנורה בין ידיה נאדאהֿ אללה[12]) אללה אלטאיק אלרחים אלרוף טויל אלמהל כתֿיר אלפצֿל

---

[1]) נ"א: חתי אערף אלקום בך ואזדאד וגֿוד חטֿא ענדך = ואודיעך אל העם ואוסיף למצא חן בעיניך.

[2]) "והשתדל בעד עמך הגוי הזה" ואפשר שר"ל השגח על הגוי הזה שהוא עמך.

[3]) "אורי ילך עמך עד שאניחך" ר"ל עד שאתן לכם מנוחה בארצכם.

[4]) נ"א: אדֿא אקררתך = כאשר הניחותיך והשיב משה "אם אין אורך הולך עמנו מעתה" ומה שהביא הראב"ע בשם הגאון לא נמצא אתנו.

[5]) נ"א ובכ"י י' ובפ': ונבין וכן תרגם אונקלוס.

[6]) "כל אורי".

[7]) בכ"י י' ובפ': באסם אללה.

[8]) "תחלת אורי".

[9]) "והיה בעבור אורי וכו' ושכתי בענני עליך עד עבור תחלת אורי".

[10]) "והסרתי את ענני עד שתראה אחרית אורי ולא תראה תחלתו".

[11]) "ויתיצב אורו עמו שם ויקרא בשם ד'" והשם הוא הקורא בשם ד'.

[12]) ראב"ע: אמר הגאון כי השם הראשון דבק עם ויקרא. ועיין בלקוטים.

אלמוצֿע אלדֿי קלתה לך והודֿא מלאכי יציר בין ידיהם ופי יום מטאלבתי
אטאלבהם בכֿטיתהם: 35 פצדם אללה מן אלקום[1] עלי מא אצטנעו
אלעגֿל אלדֿי צנעה הרון:

לג

1 תֿם קאל אללה למוסי אמץֹ אצעד מן ההונא אנת ואלקום
אלדֿין אצעדתהם מן בלד מצר אלי אלבלד אלדֿי אקסמת לאברהים
ואסחק ויעקוב קאילא לנסלכם אעטיה: 2 ואבעתֿ בין ידיך מלאכא
אטרד בה אלכנעאניין ואלאמוריין ואלחתיין ואלפרזיין ואלחויין
ואליבוסיין: 3 אלי בלד יפיץֹ אללבן ואלעסל פאני לא אצעד נורי פי
מא בינכם לאנכם קום צעאב אלרקאב כילא אפניכם פי אלטריק:
4 למא סמע אלקום הדֿא אלכֿבר אלסו פחזנו ולם יגֿעל כל רגֿל זיֿה
עליה: 5 קאל אללה למוסי קל לבני אסראיל אנכם קום צעאב
אלרקאב פלו אני אצעד נורי פי מא בינכם טרפהֿ ואחדהֿ לאפניתכם
ואלאן אדימו נזע זיֿכם[2] ענכם חתי אערפכם מא אצנע בכם: 6 פדאם
בנו אסראיל עלי נזע זיֿהם פי גֿבל חריב: 7 וכאן מוסי יאכֿד אלכֿבא
פיצֿרבה כֿארגֿ אלעסכר בעידא מנה ויסמיה כֿבא אלמחצֿר וכאן כל
מן טלב אללה[3] יכֿרגֿ אלי כֿבא אלמחצֿר אלדֿי כֿארגֿ אלעסכר:
8 וכאן מוסי אדֿא כֿרגֿ אלי אלכֿבא יקום גֿמיע אלנאס וינתצב כל רגֿל
עלי באב כֿבאה וילתפתון ורא מוסי אלי דכֿולה אלכֿבא: 9 וכאן מוסי
אדֿא דכֿל אלכֿבא ינזל עמוד אלגֿמאם ויקף עלי באב אלכֿבא ויכלם
אללה מוסי: 10 פאדֿא ראי גֿמיע אלקום עמוד אלגֿמאם ואקפא עלי
באב אלכֿבא קאמו אגֿמעין פסגֿד כל רגֿל עלי באב כֿבאיה: 11 ויתכלם
אללה מע מוסי שפאהא[4] כמא יכלם אלמר צאחבה וירגֿע אלי אלעסכר
וכאן כֿאדמה יהושע בן נון שאבא לא יזול מן אלכֿבא: 12 תֿם קאל
מוסי ללה אנת עאלם באנך קלת לי[5] אצעד האולי אלקום ואנת פלם
תערפני במן תבעתֿ מעי ואנת פקד קלת לי אני קד שרפת אסמך וגֿדת
חטֿאא ענדי: 13 פאלאן אן וגֿדת חטֿאא ענדך ערפני סירך חתי אערף

[1] פ׳: גֿמאעהֿ מן אלקום ונ״א: אלקום.

[2] „הורידו עדיכם תמיד" ר״ל לא תשובו עוד לשום את עדיכם וכן בפסוק שלאחריו העתיק ויורידו בני ישראל את עדים תמיד ועיין ראב״ע.

[3] בכ״י י׳: עלמא מן ענד אללה = דעת מאת ד׳.

[4] פ׳: בגיר ואסטהֿ = בלא אמצעי.

[5] „אתה יודע כי אמרת לי וכו׳ כי הגדלתי את שמך" וכן תרגם למטה פסוק י״ז.

יהישע צות אלקום פי תגליבהם[1] פקאל למוסי צות חרב פי אלעסכר: 18 תם קאל ליס צות ידל עלי טפר ולא צות ידל עלי הזימה בל צות צוצא אנא סאמע: 19 פלמא קרב מן אלעסכר ראי אלעגל ואלטבול פאשתד גצב מוסי פטרח אללוחין מן ידיה וכסרהמא תחת אלגבל: 20 תם אכד אלעגל אלדי צנעוה פאחרקה באלנאר וברדה באלמברד אלי אן דק ודראה עלי וגה אלמא וסקא בני אסראיל אבאחה[2]: 21 וקאל מוסי להרון מא צנע בך האולי אלקום אד גלבת עליהם כטיה עטימה: 22 קאל לא ישתד גצב סידי אנת עארף באלקום אנהם שרירון[3]: 23 פקאלו לי אצנע לנא מעבודא יסיר בין ידינא פאן דלך אלרגל מוסי אלדי אצעדנא מן בלד מצר לם נעלם מא כאן מן אמרה: 24 פקלת להם אנטרו למן דהב פפכוה ואתוני בה פטרחתה פי אלנאר פכרג הדא אלעגל: 25 פלמא ראי מוסי אלקום אנהם מכשופון אד כשף הרון דוי אלשין מן מקאומיהם[4]: 26 וקף מוסי בבאב אלעסכר פקאל מן ללה יקבל אלי פאגתמע אליה גמיע בני לוי: 27 פקאל להם כדא קאל אללה אלאה אסראיל יתקלד כל רגל מנכם סיפה עלי ורכה ואמצו וארגעו מן באב אלי באב פי אלעסכר ויקתל כל רגל חתי אבאה[5] וצאחבה וקארבה: 28 פצנע בנו לוי במא אמרהם מוסי פוקע מן אלקום פי דלך אליום שביה בתלתה אלאף רגל: 29 וקאל מוסי אבמלו אליום יאגבכם ללה כל רגל חתי באבנה ואביה ותחל עליכם אליום ברכה: 30 ולמא כאן מן גד קאל מוסי ללקום אנתם אכטאתם כטיה עטימה ואלאן אצעד אלי אללה לעל אסתגפרה ען כטיתכם: 31 ורגע מוסי אלי אללה וקאל יא רב קד אכטא האולי אלקום כטיה כבירה וצנעו להם מעבודא מן דהב: 32 ואלאן אן גפרת כטיתהם ואלא פאמחני[6] מן דיואנך אלדי כתבתה פאסתריח[7]: 33 פקאל אללה למוסי אלדי אכטא לי אמחוה מן דיואני[8]: 34 ואלאן אמץ סיר אלקום אלי

[1] „בהריעם".

[2] „בהיתר" ר״ל שאף על פי שעגל היה אסור בהנאה שהוא עבודה זרה התיר להם לשתות מן המים אשר בהם עפר הזהב לפי שנתפזר במים.

[3] נ״א: אן פיהם שרירון = שיש בהם אנשים רעים.

[4] ר״ל מפני שאהרון גלה המגונים והבזוים מהם והבדיל ביניהם ובין הקמים נגדם.

[5] פ׳: מן עבד אלעגל ואן כאן אבאה = מי שעבד את העגל אף על פי שהוא אחיו.

[6] בנ״א נוסף מעהם = עמהם.

[7] „ואנוח".

[8] נ״א: קד אגבתך אלא אן אמחו מן ספרי אלדי אכטא לי פקט = כבר עניתיך אבל אמחה מספרי רק מי שחטא לי ועיין ראב״ע בפירושו הקצר. ומה שהביא בשם הגאון בפירושו הארוך לא מצאתי בביאורו.

מוסי חין פרג מן מכ̇אטבתה עלי ג̇בל סיני לוחי אלשהאדה̈ לוחין
אלג̇והר מכתובין בקדרה̈ אללה[1]:

לב.

1 ולמא ראי אלקום אן מוסי קד אבטא אן ינזל מן אלג̇בל תג̇ו̇קו
עלי הרון וקאלו לה קם אצנע לנא מעבודא יסיר בין ידינא פאן ד̇לך
אלרג̇ל מוסי אלד̇י אצעדנא מן בלד מצר לם נעלם מא כאן מן אמרה:
2 פקאל להם הרון פכו אשנאף אלד̇הב אלתי פי אד̇אן נסאיכם ובניכם
ובנאתכם ואתוני: 3 ופכ̇ך[2] ג̇מיע אלקום אשנאף אלד̇הב אלתי באד̇אנהם
ואתו בהא אלי הרון: 4 פאכ̇ד̇הא מנהם ואמר מן צו̇רהא[3] בקאלב
פצנעהא עג̇לא מסבוכא וקאלו הד̇א רבך יא אל אסראיל אלד̇י
אצעדך מן בלד מצר: 5 פלמא ראי ד̇לך הרון בנא מד̇בחא בין ידיה
ונאדי וקאל ללה חג̇ ג̇דא: 6 ת̇ם אדלג̇ו מן ג̇ד פקר̇בו צואעד וד̇בחו
סלאמה̈ וג̇לסו אלקום ליאכלו וישרבו וקאמו לילעבו: 7 פקאל אללה
למוסי אמץ̇ אנזל פאן קד אפסד קומך אלד̇י אצעדתהם מן בלד מצר:
8 וזאלו סריעא מן אלטריק אלד̇י אמרתהם בה וצנעו להם עג̇לא
מסבוכא פסג̇דו לה וד̇בחו וקאלו הד̇א רבך יא אל אסראיל אלד̇י אצעדך
מן בלד מצר: 9 ת̇ם קאל לה קד עלמת אן האולי אלקום הוד̇א הם
קום צעאב אלרקאב: 10 ואלאן פאן תרכתני[4] אשתד̇ ג̇צ̇בי עליהם
פאפניתהם וצנעת מנך אמ̇ה̈ עט̇ימה̈: 11 פאבתהל מוסי אלי אללה
רבה וקאל יא רב לא ישתד̇[5] ג̇צ̇בך עלי קומך אלד̇י אכ̇רג̇תהם מן
בלד מצר בקו̇ה̈ עט̇ימה̈ ויד שדידה̈: 12 ולא יקולו אלמצריון קאילין
בש̇ר אכ̇רג̇הם ליקתלהם פי מא בין אלג̇בל ויפניהם ען וג̇ה אלארץ̇
ארג̇ע מן שד̇ה̈ ג̇צ̇בך ואצפח ען אלבליה̈ לקומך[6]: 13 ואד̇כר לאברהים
ואסחק ואסראיל עבידך אלד̇ין אקסמת להם באסמך וקלת אכת̇ר
נסלכם ככואכב אלסמא וג̇מיע אלבלד אלד̇י קלת אעטיה לנסלכם
ויחוזוה אלי אלדהר: 14 פצפח אללה ען אלבליה̈ אלתי קאל אן יחל̇הא
בקומה: 15 ת̇ם ו̇לי מוסי ונזל מן אלג̇בל ולוחא אלשהאדה̈ פי ידה
לוחאן מכתובאן מן ג̇אנביהמא מן דאכ̇ל ומן כ̇ארג̇: 16 ואללוחאן המא
צנעה̈ אללה ואלכתאב הו כתאב אללה מחפור עליהמא: 17 פסמע

[1] „בגבורת אלהים".

[2] ר"ל הסיתו את נשיהם שיפרקו.

[3] וצוה למי שיצר את הנזמים בחרט.

[4] וכן ראב"ע בפירושו הקצר: אם תניח ותעזוב ולא תתפלל בעדם.

[5] העתיק למה כאלו היה כתוב לא יחרה ולא יאמרו.

[6] נ"א: ען סרעה̈ עקאבתהם ר"ל אל תמהר להענישם וכן למטה פסוק י"ד.

ולבאן דכי גז בגז יכון[1]: 35 ותצנעהא בכור עטר צנעה עטאר מטריא[2] טאהרא מקדסא: 36 ותסחק מנהא דקיקא ותגעל מנהא חדא[3] אלשהאדה פי כבא אלמחצר חית אחצרך תם כואין אלאקדאם יכון לכם: 37 ובכור אלדי תצנעוה בהיאתה לא תצנעו לכם קדסא יכון ללה: 38 אי אנסאן צנע במתלהא ליתבכר[4] בה פינקטע מן קומה:

לא

1 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 2 אנטר קד שרפת אסם[5] בצלאל בן אורי בן חור מן סבט יהודה: 3 ואכמלת פיה עלמא מן ענד אללה בחכמה ופהם ובמערפה בגמיע אלצנאיע: 4 וחדקא באלמהן בצנעה[6] אלדהב ואלפצה ואלנחאס: 5 ובכרט אלגוהר ללנטאם ונגר אלכשב ויצנע סאיר אלצנאיע: 6 ואנא פקד צממת מעה אהליאב בן אחיסמך מן סבט דן ופי קלוב סאיר אלחכמא קד געלת אלחכמה פיצנעו גמיע מא אמרתך: 7 כבא אלמחצר ואלצנדוק ללשהאדה ואלגשא אלדי עליה וסאיר אניה אלכבא: 8 ואלמאידה וגמיע אניתהא ואלמנארה אלכאלצה וגמיע אניתהא ומדבח אלבכור: 9 ומדבח אלצעידה וגמיע אניתהא ואלחוץ ומקעדה: 10 ותיאב אלושי ותיאב אלקדס להרון אלאמאם ותיאב בניה ללאמאמה: 11 ודהן אלמסח ובכור אלצמוג ללקדס כגמיע מא אמרתך יצנעוהא: 12 תם קאל אללה למוסי קאילא: 13 ואנת פמר בני אסראיל וקל להם אמא סבותי פאחפטוהא לאנהא עלאמה ביני ובינכם לאגיאלכם לתעלמו אני אללה מקדסכם: 14 ואחפטו אלסבת פאנהא לכם מקדסה ובאדלהא יקתל קתלא וכל מן עמל פיהא עמלא ינקטע דלך אלאנסאן מן בין קומה: 15 ודאך אן תצנע אלצנאיע פי סתה איאם ופי אליום אלסאבע עטלה הי סבת מקדסה ללה כל מן עמל עמלא פי יום אלסבת יקתל קתלא: 16 ובדאך יחפט בנו אסראיל אלסבת ויקימו בהא[7] לאגיאלהם עהד אלדהר: 17 פי מא ביני ובין בני אסראיל הי עלאמה ללדהר לאן פי סתה איאם צנע אללה אלסמאואת ואלארץ ופי אליום אלסאבע עטלהא ואראחהא[8]: 18 תם דפע אלי

[1] כן הוא בק׳ אבל בנ״א ובכ״י י׳ ובפ׳: אגזא מתסאויה תכון = לחלקים שוים.
[2] בנ״א בכ״י י׳ ובפ׳: מטרא ועניגו מעורב היטב וכן תרגם אונקלוס.
[3] בכ״י ובפ׳: בין ידי.
[4] ר״ל כדי שיהיה לו ריח טוב וזהו ג״כ ענין מלת אשר ירקח כמוה בפסוק ל״ג.
[5] ת״א: רביתי בשם.
[6] נ״א: ואלחדאקה במא יצנעה פ׳: וחדק בצנאעה.
[7] בפ׳: ואגבתהא = מצותיה.
[8] עיין הערתנו למעלה כ׳ י״א.

נצפה רפיעה ללה: 14 כל מן גאז עלי אלעדד והו אבן עשרין סנה פצאעדא יעטי רפיעה ללה: 15 אלמוסר לא יכתר ואלפקיר לא יקלל מן נצף מתקאל פאעטו רפיעה ללה וכפרו ען אנפסכם: 16 וכד פצה אלגפראן מן בני אסראיל ואצרפה פי כדמה כבא אלמחצר ויכון לבני אסראיל דכרא בין ידי אללה ליסתגפר[1] ען אנפסכם: 17 וכלם אללה מוסי תכלימא: 18 אצנע חוצא מן נחאס ומקעדה מן נחאס ללגסל ואגעלה בין כבא אלמחצר ואלמדבח ואגעל פיה מאא: 19 ויגסל הרון ובנוה מנה אידיהם וארגלהם: 20 פי דכולהם אלי כבא אלמחצר יגתסלו באלמא ולא יהלכו ופי תקדמהם אלי אלמדבח ליכדמו ויקתרו קרבאנא ללה: 21 יגסלון[2] איצא אידיהם וארגלהם ולא יהלכו ויכון להם רסם אלדהר לה ולבניה לאגיאלהם: 22 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 23 ואנת פכד לך מן רוס אלטיב מן אלמסך אלכאלין כמס מאיה מתקאל ומן עוד אלטיב מתל נצפה מאיתין וכמסין מתקאלא ומן קצבה[3] דרירה מאיתין וכמסין איצא: 24 ומן אלקסט כמס מאיה מתקאל במתקאל אלקדס ומן דהן אלזיתון מל[4] קסט: 25 ואצנע דלך דהן מסח אלקדס עטרא מעטרא צנעה עטאר בדאך יכון דהן מסח אלקדס: 26 ואמסח מנה כבא אלמחצר וצנדוק אלשהאדה: 27 ואלמאידה וגמיע אניתהא ואלמנארה ואניתהא ומדבח אלבכור: 28 ומדבח אלצעידה וגמיע אניתה ואלחוץ ומקעדה: 29 וקדסהם יכונו מן כואץ אלאקדאס כל מן דנא בהם[5] תקדס: 30 והרון ובנוה תמסחהם וקדסהם ליאמו לי: 31 ומר בני אסראיל קאילא יכון הדא דהן מסח אלקדס לי[6] לאגיאלכם: 32 עלי בדן אנסאן לא ידהן מנה ובהיאתה לא תצנעו מתלה וכמא הו קדס כדאך קדסא יכון לכם[7]: 33 אי אנסאן תעטר במתלה או געל מנה עלי אגנבי ינקטע מן קומה: 34 וקאל אללה למוסי כד לך אצמאגא מנהא מצטכי[8] ולאדן[9] ולבנא[10] אלצמוג

[1] בכ״י י׳ ובפ׳: כפארה. מן השרש אשר השתמש בו בפסוק הקודם
[2] פסוק זה דבק עם מה שלפניו ר״ל וגם בגשתם אל המזבח ירחצו ידיהם וגו׳.
[3] נ״א: אלטיב.
[4] ת״א: מלא הינא ובנ״א: קסט.
[5] בנ״א: כלמא מסהא ועיין לקוטים.
[6] נ״א: באמרי = בצוויי.
[7] נ״א: כמא הו מקדס ענדי. ותרגומו כאשר הוא קדש לי כן יהיה קדש לכם.
[8] נ״א: אסטראק ועיין שרשי אבן גנאח בשרש נטף.
[9] נ״א ובכ״י י׳: ואטפאר עיין אבן גנאח.
[10] נ״א ובכ״י: י׳ ומיעה.

40 ועשר מן אלסמיד מלתות ברבע קסט מן דהן זיתון מדקוק ומזאגה רבע קסט כמר מע כל חמל: 41 ואדא קרבת אלתאני בין אלגרובין פבהדיה אלגדאה ומזאגהא תצנע בה פיציר מקבולא מרציא קרבאנא ללה[1]: 42 צעידה ראימה לאגיאלכם ענד באב כבא אלמחצר בין ידי אללה אלדי אחצרך ואכאטבך תם: 43 ואחצר הנאך לבני אסראיל ויתקדס[2] בוקארי: 44 ואקדס בה[3] כבא אלמחצר ואלמדבח ואקדס הרון ובניה ליאמו לי: 45 ואסכן נורי פי מא בין בני אסראיל ואכון להם אלאהא: 46 ויעלמון אנני אללה רבהם אלדי אכרגתהם מן ארץ מצר לאסכן נורי פי מא בינהם אנא אללה אפי בדלך[4]:

ל

1 ואצנע מדבחא לתבכיר אלבכור מן כשב אלסנט תצנעה: 2 דראע טולה ודראע ערצה מרבעא יכון ודראעאן סמכה מנה ארכאנה: 3 וגשה בדהב כאלץ סטחה וחיטאנה מסתדירא וארכאנה ואצנע לה זיגא מן דהב מסתדירא: 4 וחלקתאן מן דהב תצנעהמא לה מן דון זיגה פי גהתיה כדאך עלי גאנביה תכון מבאנא ללדהוק[5] ליחמל בהא: 5 ותצנע אלדהוק מן כשב אלסנט וגשהא בדהב: 6 ואגעלה בין ידי אלסגף אלדי עלי צנדוק אלשהאדה בין ידי אלגשא אלדי אחצרך הנאך: 7 ויבכר עליה הרון מן בכור אלצמוג פי כל גדאה אדא אצלח אלסרג בכר בה: 8 כדלך אדא אסרג אלסרג בין אלגרובין בכר בה בכורא דאימא בין ידי אללה לאגיאלכם: 9 לא תבכרו עליה בכורא גריבא ולא צעידה ולא הדיה ומזאגא לא תרשו עליה: 10 ויסתגפר הרון ענד ארכאנה מרה ואחדה פי אלסנה מן דם דכוה יום אלגרפאן[6] מרה פי אלסנה יסתגפר ענה לאגיאלכם מן כואץ אלאקדאס ללה: 11 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 12 אדא חצרת גמלה בני אסראיל[7] עלי עדדהם פליעט כל רגל פדא נפסה ללה אדא אחציתהם ולא יחל בהם ובא ענד דלך: 13 והדא יעטי כל מן גאז עליה אלעדד נצף מתקאל במתקאל אלקדס עשרון דאנקא אלמתקאל

---

[1]) „ואם תקריב הכבש השני בין הערבים כמנחת וכו׳״.

[2]) בק׳ אתקדס בלשון התרגום: ואתקדש ביקרי ובכ״י י׳: פאדא חצרת תם לבני אסראיל תקדס אלבית בנורי = וכאשר אראה שם לבני ישראל ונקדש הבית באורי ועיין ראב״ע.

[3]) ק׳: „בו״ ר״ל בכבודי.

[4]) „אקיים זה״.

[5]) ר״ל ובזה האופן השתי הטבעות אשר בשני צדיו יהיו לבתים לבדים.

[6]) „מדם חטאת יום הכפורים״ ועיין רש״י ורשב״ם.

[7]) רש״י: כשתחפוץ לקבל סכום מנינם לדעת כמה הם. ובכ״י י׳: אדא חצלת.

ואגֿעל עלי שחמהֿ[1]) אדֿן הרון אלימני ועלי שחמאת אדֿאן בניה אלאיאמן ועלי אבהאם אידיהם אלאיאמן ואבהאם ארגֿלהם אלאיאמן ורשّ באקיה עלי אלמדֿבח מסתדירא: 21 תֿם כֿדֿ מן אלדם אלדֿי עלי אלמדֿבח ומן דהן אלמסח ואנצֿח עלי הרון ותֿיאבה ועלי בניה ותֿיאב בניה מעה פיתקדّס הו ותֿיאבה ובנוה ותֿיאב בניה מעה: 22 וכֿדֿ מן אלכבש אלתֿרב ואלאליהֿ וגֿמיע אלשחם אלמגטי אלגֿוף וזיאדהֿ אלכבד ואלכליתין ואלשחם אלדֿי עליהמא ואלסאק אלאימן לאנה כבש אלכמאל: 23 ורגֿיפא ואחדא מן כל נוע[2]) מן אלכבז וגֿרדקהֿ ואחדהֿ ממסוחהֿ בדהן ורקאקהֿ ואחדהֿ מן סלהֿ אלפטיר אלתי בין ידי אללה: 24 וצירّ אלגֿמיע עלי כפי הרון ועלי כפי בניה וחרّך דֿלך תחריכא בין ידי אללה: 25 תֿם כֿדֿה מן אידיהם וקתّרה עלי אלמדֿבח פוק אלצעידהֿ מקבול מרצֿי בין ידי אללה קרבאן הו ללה: 26 תֿם כֿדֿ אלקיّן מן כבש אלכמאל אלדֿי להרון וחרّכה תחריכא בין ידי אללה ויכון לך נציבא: 27 וקדّס קיّן אלתחריך אלדֿי חרך וסאק אלרפיעהֿ אלתי רפע מן כבש אלכמאל אלדֿי להרון ובניה: 28 פיצירא להרון ובניה רסם אלדהר מן בני אסראיל כמא אנהמא רפיעהֿ כדֿאך יכונא רפיעהֿ[3]) מן ענד בני אסראיל מן דֿבאיח סלאמתהם המא רפיעהֿ ללה: 29 ותֿיאב אלקדס אלתי להרון תכון לבניה מן בעדה ימסחון פיהא ויכמלון בהא ואגֿבהם: 30 סבעהֿ איאם ילבסהא אלאמאם בעדה מן בניה פיצלח אן ידכל[4]) אלי כבא אלמחצֿר אן יכֿדם פי אלקדס: 31 וכבש אלכמאל תאכֿדֿ ותנצֿגֿ לחמה פי מכאן מקדّס: 32 ויאכל הרון ובנוה לחם אלכבש מע אלכבז אלדֿי פי אלסל ענד באב כבא אלמחצֿר: 33 ויאכלון דֿלך אלדֿין אסתגפר ענהם לאכמאל ואגֿבהם ותקדיסהם ואיّ אגֿנביّ לא יאכל מנה אדֿ הו קדס: 34 ואן תבקّי מן לחם אלכמאל ומן אלכבז אלי אלגדאהֿ פאחרק אלפאצֿל לא יוכל אדֿ הו קדס: 35 ואצנע להרון ובניה כדֿא כגֿמיע מא אמרתך סבעהֿ איאם תכמל ואגֿבהם: 36 ורתֿ ללדֿכוהֿ תצנעה כל יום ללגפראן פתדֿכّי אלמדֿבח ותסתגפר ענה ותמסחה ותקדסה: 37 סבעהֿ איאם תסתגפר עלי אלמדֿבח פתקדّסה ויציר מן כואןّ אלאקדאס כל מן דנא בה תקדّס: 38 והדֿא מא תקרّבה עלי אלמדֿבח חמלין אבני סנהֿ פי כל יום דאימא: 39 ואלחמל אלואחד תצנע באלגדאהֿ ואלאכר בין אלגרובין:

---

1) ראב״ע: והגאון אמר הרך הדבק בעגול האוזן. נ״א גצֿרוף = סחוס.

2) „מכל מין״.

3) „וכאשר המה (החזה והשוק) תרומה כן יהיו תרומה״ וכו׳.

4) „ויהיה ראוי שיבוא״.

מן עשר לתגטי מן אבדאנהם אלסואה[1]) מן אלחקוין אלי אלרכבתין תכון: 48 ותכון עלי הרון ובניה פי דכולהם אלי כבא אלמחצר ופי תקדמהם אלי אלמדבח ליכדמו פי אלקדס ולא יחמלו וזרא פיהלכו רסם אלדהר לה ולנסלה מן בעדה:

כט

1 והדא אלאמר אלדי תצנעה להם לתקדסהם ויאמו לי כד רתא מן אלבקר וכבשין צחיחין: 2 וכבז פטיר וגראדק פטיר מלתותה בדהן ורקאק פטיר ממסוחה בדהן מן סמיד אלחנטה תצנעהא: 3 ואגעלהא פי סלה ואחדה וקדמהא פיהא מע אלרת ואלכבשין: 4 וקדם הרון ובניה אלי באב[2]) כבא אלמחצר ואגסלהם באלמא: 5 וכד אלתיאב ואלבס הרון אלבאך אלתוניה ואלממטר ואלצדרה ואלבדנה ואשדדה בשפשגהא: 6 וציר אלעמאמה עלי ראסה ואגעל תאג אלקדס דון אלעמאמה: 7 וכד מן דהן אלמסח וצבה עלי ראסה ואמסחה בה: 8 תם קדם בניה ואלבסהם תואניא: 9 ואשדדהם בזנאניר הרון ובניה ואלבסהם קאלנים פתציר להם אמאמה רסם אלדהר ואכמל ואגב הרון ויאגב בניה: 10 תם קדם אלרת בין ידי כבא אלמחצר ויסנד הרון ובנוה אידיהם עלי ראסה: 11 ואדבח אלרת בין ידי אללה ענד באב כבא אלמחצר: 12 וכד מן דמה ואגעלה עלי ארכאן[3]) אלמדבח באצבעך וצב באקי אלדם עלי אסאס אלמדבח: 13 וכד גמיע אלשחם[4]) אלמגטי אלגוף וזיאדה אלכבד ואלכליתין ואלשחם אלדי עליהמא וקתר דלך עלי אלמדבח: 14 ולחם אלרת וגלדה ופרתה תחרקה באלנאר כארג[5]) אלעסכר לאנה דכוה: 15 תם קדם אחד אלכבשין ויסנד הרון ובנוה אידיהם עלי ראסה: 16 ואדבחה וכד מן דמה ורשה עלי אלמדבח מסתדירא: 17 ועצה לאעצאיה ואגסל גופה ואכארעה ואצפהא אלי[6]) אעצאיה וראסה: 18 וקתרה עלי אלמדבח לאנה צעידה ללה מרצי מקביל קרבאן ללה: 19 תם קדם אלכבש אלתאני ויסנד הרון ובנוה אידיהם עלי ראסה: 20 ואדבחה וכד מן דמה

[1]) „לכסות מגופיהם את הערוה".

[2]) נ"א: עלי באב.

[3]) נ"א: שרף פ': שרפאת.

[4]) בכ"י י': אלתרב וגמיע אלשחום וזהו בלשון התלמוד „תרבא וכל שומן" ואפשר שהבדיל בין חלב המותר לחלב האסור.

[5]) נ"א: בטאהר.

[6]) „ותוסיף אותן אל נתחיו וראשו" עיין רש"י.

אסם כל ואחד עלי חגרה תכון לאתני עשר סבטא: 22 ואצנע ללבדנה סלאסל מעתדלה צנעה צפר מן דהב כאלץ: 23 ואצנע להא חלקתין מן דהב ואגעלהמא פי טרפיהא: 24 ועלק אלצפירתין אלדהב עלי אלחלקתין אלתי פי טרפי אלבדנה: 25 וטרפא אלצפירתין אלאכרתין[1] תעלקהמא עלי אלעיון פתציר עלי גיבי אלצדרה מן מקדמהא: 26 ואצנע איצא חלקתין מן דהב ואגעלהמא פי טרפי אלבדנה פי האשיתהא אלתי אלי גאנב אלצדרה מן דאכל: 27 ואיצא אצנע חלקתין מן דהב ואגעלהמא באזא גיבי אלצדרה מן אספל פי מקדמהא אמאם תאליפהא פוק שפשגהא: 28 ויחבכו אלבדנה מן חלקהא אלי חלק אלצדרה בסלך מן אסמאנגון חתי תציר פוק שפשגהא ולא תזול ענהא: 29 ויחמל הרון אסמא בני אסראיל פי אלבדנה אלמהיאה עלי קלבה ענד דכולה אלי אלקדס דכרא בין ידי אללה דאימא: 30 ותגעל עלי אלבדנה אלמהיאה אלאנואר ואלצחאיח ותכונו עלי צדר הרון פי דכולה בין ידי אללה ויחמל הרון היאה בני אסראיל עלי קלבה בין ידי אללה דאימא: 31 ואצנע ממטר אלצדרה צנעה חאיך[2] גמלתה מן אסמאנגון: 32 ויכון פוה אלדי [הו] ראסה[3] מן וסטה וחאשיה תחיט בפיה מסתדירא צנעה חאיך כפם אלדרע[4] תציר לה לילא יתברק: 33 ואצנע פי דילה רמאמין מן אסמאנגון וארגואן וצבג קרמז פי דילה מסתדירא וגלאגל מן דהב פי מא בינהא מסתדירא: 34 גלגל מן דהב ורמאנה גלגל מן דהב ורמאנה פי דיל אלממטר מסתדירא: 35 ויכון עלי הרון אדא כדם ויסמע צותה פי דכולה אלי אלקדס בין ידי אללה ופי כרוגה ולא ימות: 36 ואצנע עצאבה מן דהב כאלץ ואנקש עליהא בנקש אלכאתם קדסא ללה: 37 ושדהא בסלך מן אסמאנגון ותכון דון אלעמאמה[5] מן מקדמהא: 38 ותכון עלי גבהה הרון אדא אסתגפר ען דנוב אלאקדאס אלתי יקדסהא בנו אסריל לגמיע עטאיאהם ואקדאסהם[6] פתכון עלי גבהתה דאימא לירצא ענהם בין ידי אללה: 39 וושי אלתוניה אלעשר ואצנע אלעמאמה מן עשר ואלזנאר תצנעה צנעה ראקם: 40 ולבני הרון תצנע תואניא ואצנע להם זנאניר וקלאנס תצנעהא להם לבראמה ופכר: 41 ואלבסהא הרון אכאך ובניה מעה ואמסחהם ואכמל ואגבהם וקדסהם פיאמו לי: 42 ואצנע להם סראויל

1) „אחרות".
2) "מעשה אורג" אלו שתי המלות לקוחות מפסוק ל"ב.
3) „ויהיה פיו שהוא ראשו" ועי' מה שהביא הראב"ע בשם הגאון.
4) ת"א: כפום שרין.
5) „תחת המצנפת וכן למטה כ"ט ו' עיין רש"י.
6) „לכל מתנותם וקדשיהם".

כח

1 ואנת איצא פקרב אליך הרון אכאך ובניה מעה מן בין גמיע
בני אסראיל ליאמו לי הרון ונדב ואביהוא ואלעזר ואיתמר בניה:
2 ואצנע תיאב אלקדס להרון אכיך לבהאמה ופכר: 3 ואנת פכלם כל
חכים קלב אכמלת פיה רוח אלחכמה אן יצנעו תיאב הרון לתקדיסה
ליאם לי: 4 והדה אלתיאב אלתי יצנעוהא בדנה וצדרה וממטרא ותוניה
מושאה ועמאמה וזנארא ויצנעו תיאב אלקדס להרון אכיך ובניה ליאמו
לי: 5 והם יאכדו אלדהב ואלאסמאנגון ואלארגואן וצבג אלקרמז
ואלעשר: 6 פיצנעו אלצדרה מן דהב ואסמאנגון וארגואן וצבג קרמז
ועשר משזור צנעה חאדק: 7 וגאנבאן מלטאן תכון להא תכט עלי
טרפיהא[1]: 8 ושפשג אלצדרה אלתי עליהא בצנעתהא יכון מתלהא
מן דהב ואסמאנגון וצבג קרמז ועשר משזור: 9 ולכד חגרי בלור ואנקש
עליהמא אסמא בני אסראיל: 10 סתה מן אסמאיהם עלי אלחגר
אלואחד ואלאסמא אלסתה אלבאקיה עלי אלחגר אלתאני כתואלידהם:
11 צנעה כארט אלגוהר בנקש אלכאתם תנקש עלי אלחגרין אסמא בני
אסראיל מחיטה מעינה מן דהב תצנעהא[2]: 12 וציר אלחגרין פי גאנבי[3]
אלצדרה תגארה דכר לבני אסראיל ויחמל הרון אסמאהם בין ידי
אללה עלי כתפיה דכרא: 13 ואצנע עיונא מן דהב: 14 וסלסלתין מן
דהב כאלין מעתדלתין תצנעהמא צנעה אלצפר ועלק אלסלסלתין
אלמצפורתין עלי אלעיון: 15 ואצנע בדנה מהיאה[4] צנעה חאדק כצנעה
אלצדרה מן דהב ואסמאנגון וארגואן וצבג קרמז ועשר משזור
תצנעהא: 16 ותכון מרבעה מצאעפה טולהא שבר וערצהא שבר:
17 ואנטם פיהא נטאם גוהר ארבעה סטור מן אלגוהר אלסטר אלאול
יאקות אחמר וזמרד ואצפר: 18 ואלסטר אלתאני כחלי ומהא ובהרמאן:
19 ואלסטר אלתאלת גזע וסבג ופירוזג: 20 ואלסטר אלראבע אזרק
ובלור ויסף תכון מעינה בדהב פי נטאמהא[5]: 21 ותכון עלי אלחגארה
אסמא בני אסראיל אד הי אתני עשר[6] נטיר אסמאיהם בנקש אלכאתם

[1]) לא העתיק מלת וחבר כי היא למותר.

[2]) ר״ל עשה את המשבצות שיהיו סובבים את שתי האבנים בתוך גומות קטנות של זהב הדומות לעינים ובנ״א: ויחיט בהא עיון אלדהב ובכ״י י׳: ואצנעהא תחיט בהא עיון.

[3]) נ״א: כתפי.

[4]) ,מוכן ומתוקן׳ נ״א ופ׳: היתהא = משפטו ר״ל תקונו.

[5]) ואמר הראב״ע כי אין לנו דרך בבירור לדעת אבני המלואים כי הגאון תרגם כרצונו כי אין לו קבלה שיסמוך עליה עי׳ שם.

[6]) נראה שצריך להיות אתנתא עשרה ופירושו מפני שהאבנים הן שתים עשרה כמו שמותם פתוחי חותם שם כל אחד על אבן אחת תהיין לשני עשר שבט.

כז

1 ואצנע מדבח אלקראבין[1] מן כשב אלסנט כמס אדרע טולה
וכמס אדרע ערצה מרבעא יכון אלמדבח תלת אדרע סמכה: 2 ואצנע
ארבאנה עלי ארבע זואיאה[2] מנה תכון ארבאנה וגשה בנחאס: 3 ואצנע
צנאנה לרמאדה ומגארפה ובראניבה ומנאשלה ומגאמרה גמיע אניתה
תצנעהא מן נחאס: 4 ואצנע לה סרדא עלי צנעה אלשבכה מן
נחאס ואצנע פי אלשבכה ארבע חלק מן נחאס פי ארבעה אטראפהא:
5 ואגעלהא תחת שרגב[3] אלמדבח מן אספל פתבלג אלי נצפה:
6 ואצנע דהוקא ללמדבח מן כשב אלסנט וגשהא בנחאס: 7 ואדכל
אלדהוק פי אלחלק ותכון עלי גאנבי אלמדבח אדא חמל: 8 אלואחא
מגופה[4]) תצנעה כמא אורית פי אלגבל כדאך יצנעו: 9 ואצנע צראדק
אלמסכן מן גהה מהב אלגנוב קלוע ללצראדק מן עשר משזור
מאיה דראעא טולהא פי אלגהה אלואחדה: 10 ועמדהא עשרון וקואעדהא
עשרון מן נחאס וזראפין אלעמד וטלאהא פצה: 11 וכדאך פי גהה
אלשמאל פי אלטול קלוע טולהא מאיה דראעא ועמדהא עשרון
וקואעדהא עשרון מן נחאס וזראפין אלעמד וטלאהא פצה: 12 וערץ
אלצראדק מן גהה אלגרב קלוע כמסין דראעא ועמדהא עשרה וקואעדהא
עשר: 13 וערץ אלצראדק מן גהה אלשרק כמסין דראעא: 14 מנהא
כמס עשרה דראעא קלוע ללכתף ועמדהא תלתה וקואעדהא תלת: 15 וללכתף
אלתאני כמס עשרה דראעא ועמדהא תלתה וקואעדהא תלת: 16 ולבאב
אלצראדק סתר טולה עשרון דראעא מן אסמאנגון וארגואן וצבג קרמז
ועשר משזור צנעה ראקם ולה עמד ארבעה וקואעדהא ארבע: 17 כל
עמד אלצראדק מסתדירא תכון מטליה פצה וזראפינהא מן פצה
וקואעדהא מן נחאס: 18 טול אלצראדק מאיה דראעא וערצה כמסין
באלכמסין וסמכה כמס אדרע מן עשר משזור וקואעדה מן נחאס:
19 וסאיר אניה אלמסכן אלתי פי גמיע כדמתה וגמיע אותאדה ואותאד
אלצראדק מן נחאס: 20 ואנת פמר בני אסראיל אן יאתוך בדהן זיתון
צאף מדקוק ללאצאה לתסרג בה אלסרג דאימא: 21 פי כבא אלמחצר
כארג אלסגף אלדי עלי אלשהאדה ינצדה[5]) הרון ובנוה מן אלעשי אלי
אלצבח בין ידי אללה רסם אלדהר לאגיאלכם מן בני אסראיל:

[1]) „מזבח הקרבנות״ — בנ״א: מדבח אלצעידה = מזבח העולה.
[2]) בנ״א: שרפה על ארבע ארכאנה. בפ׳: שרפאתה עלי ד׳ זואיאה.
[3]) עי׳ אבן גנאח שרש כרכב.
[4]) „לחת חלולות״.
[5]) תרגם בלשון יחיד לפי הכתוב אע״פ שהעתיק נר כמו נרות בלשון רבים.

אשקאק אלכ̇בא יכון מסבלא עלי ג̇אנבי אלמסכן מן ימנה̇ ויסרה̇ ליג̇טיה: 14 ואצנע ג̇טאא ללמסכן מן ג̇לוד כבאש אדים וג̇טאא מן ג̇לוד דארש מן פוק: 15 ואצנע אלת̇כ̇אתג̇ ללמסכן מן כ̇שב אלסנט קאימה̇: 16 עשר אד̇רע טול כל ת̇כ̇תג̇ה̇ וד̇ראע ונצף ערצ̇הא: 17 ולהא ציראן מלסנאן אחדהמא באזא אלאכ̇ר כד̇אך תצנע בג̇מיע ת̇כ̇אתג̇ אלמסכן: 18 ואצנע אלת̇כ̇אתג̇ ללמסכן עשרין ת̇כ̇תג̇ה̇ פי ג̇הה̇ מהב אלג̇נוב: 19 וארבעין קאעדה̇ מן פצ̇ה̇ תצנעהא תחת אלעשרין ת̇כ̇תג̇ה̇ קאעדתאן תחת כל ת̇כ̇תג̇ה̇ לציריהא: 20 ולג̇אנב אלמסכן אלת̇אני מן ג̇הה̇ מהב אלשמאל עשרון ת̇כ̇תג̇ה̇: 21 ולהא ארבעון קאעדה̇ מן פצ̇ה̇ קאעדתאן תחת כל ת̇כ̇תג̇ה̇: 22 ופי מוכ̇ר אלמסכן מן אלגרב תצנע סת ת̇כ̇אתג̇: 23 ות̇כ̇תג̇תאן תצנעהמא פי רכני אלמסכן פי אלזאויתין: 24 ותכון מעתדלה̇ מן אספל וג̇מיעא תכון מעתדלה̇[1] מן פוק בחלקה̇ ואחדה̇ כד̇אך יכון ללרכנין כליהמא: 25 פתציר ת̇מאן ת̇כ̇אתג̇ וקואעדהא מן פצ̇ה̇ סת עשרה̇ קאעדה̇ קאעדתאן תחת כל ת̇כ̇תג̇ה̇: 26 ואצנע אמהאג̇א[2] מן כ̇שב אלסנט כ̇מסה̇ לת̇כ̇אתג̇ ג̇אנב אלמסכן אלואחד: 27 וכ̇מסה̇ אמהאג̇ לת̇כ̇אתג̇ ג̇אנב אלמסכן אלת̇אני וכ̇מסה̇ אמהאג̇ לתכאתג̇ ג̇אנב אלמסכן ללזאותין פי אלגרב: 28 ואלמהג̇ אלאוסט פי ג̇וף אלת̇כ̇אתג̇ נאפד̇ מן אלטרף אלי אלטרף: 29 וג̇שי אלת̇כ̇אתג̇ בד̇הב ואצנע להא חלקהא מן ד̇הב מכאנא ללאמהאג̇ וג̇שי אלאמהאג̇ איצ̇א בד̇הב: 30 ואנצב אלמסכן בהיאתה אלתי אוריתהא פי אלג̇בל: 31 ואצנע סג̇פא מן אסמאנג̇ון וארג̇ואן וצבג קרמז ועשר משזור צנעה̇ האד̇ק תצנעהא צורא[3]: 32 ואג̇עלה עלי ארבעה̇ עמד מן סנט מג̇שאה̇ ד̇הבא וזראפינהא ד̇הבא על ארבע קואעד מן פצ̇ה̇: 33 ועלק אלסג̇ף תחת אלשטט ואדכ̇ל הנאך מן דאכ̇ל אלסג̇ף צנדוק אלשהאדה̇ פיפצל לכם אלסג̇ף בין אלקדס ובין כ̇ואץ אלאקדאס: 34 ואג̇על אלג̇שא עלי צנדוק אלשהאדה̇ פי כ̇ואץ אלאקדאס: 35 וציר אלמאידה̇ כ̇ארג̇ אלסג̇ף ואלמנארה̇ בחיאלהא אלי ג̇אנב אלמסכן אלג̇נובי ואלמאידה̇ אג̇עלהא אלי ג̇אנב אלשמאל: 36 ואצנע סתרא לבאב אלכ̇בא מן אסמאנג̇ון וארג̇ואן וצבג קרמז ועשר משזור צנעה̇ ראקם: 37 ואצנע ללסתר כ̇מסה̇ עמד מן סנט וג̇שהא בד̇הב וזראפינהא בד̇הב וצג להא כ̇מס קואעד נחאס:

---

1) וכן תרגם אונקלוס שתי פעמים מכונין וכן פירש רש״י: תמים כמו תואמים.

2) בפ׳: עוארוץ.

3) כן הוא בכ״א (רצוננו בזה הנוסחא הראשונה המחוברת עם הביאור) ובכ״י י׳ ובפ׳ ועי׳ רש״י שאמר כרובין ציורין של בריות ובק נוספה בטעות מלת כרובין ע״פ לשון הכתוב עי׳ למעלה 112 הע׳ 1.

מנהא תכון: 32 וסת קצבאת כארגאת מן גאנביהא תלת קצבאת מן גאנבהא אלואחד ותלת קצבאת מן גאנבהא אלתאני: 33 תלת גאמאת מלוזאת פי כל קצבה תפאחה וסוסנה כדאך ללסת אלקצבאת אלכארגאת מנהא: 34 ופי אלמנארה ארבע גאמאת מלוזאת ותפאפיחהא וסואסנהא: 35 ותפאחה תחת כל קצבתין מנהא[1] כדאך ללסת אלקצבאת אלכארגאת מן אלמנארה: 36 תפאפיחהא וקצבאתהא מנהא תכון כלהא מצמתה ואחדה מן דהב כאלץ: 37 ואצנע להא סבעה סרג פאדא אסרג סרגהא תצי אלי גהה וגההא: 38 כלבאתהא ומגאמראתהא מן דהב כאלץ: 39 בדרה מן דהב כאלץ יצנעהא וגמיע הדה אלאניה: 40 ואנטר דלך ואעמל בשכלה אלדי אנת מראה פי אלגבל:

כו

1 ואצנע דאת אלמסכן עשר שקק מן עשר משזור ואסמאנגון וארגואן וצבג קרמז צורה כרובין[2] צנעה חאדק תצנעהא: 2 טול כל שקה תמאן ועשרין דראעא וערצהא ארבע אדרע מסאחה ואחדה לגמיע אלאשקאק: 3 כמס שקק תכון מכיטה ואחדה מע אכרי וכמס אשקאק תכון מכיטה ואחדה מע אכרי: 4 ואצנע ערי מן אסמאנגון פי חאשיה אלשקה אלואחדה אלטרפיה אלמולפה וכדאך תצנע פי חאשיה אלשקה אלטרפיה אלמואלפה אלתאניה: 5 כמסון ערוה תצנעהא פי אלשקה אלואחדה וכמסון ערוה תצנעהא פי טרף אלשקה אלמואלפה אלתאניה תכון אלערי מתקאבלה אלואחדה אלי אלאכרי: 6 ואצנע כמסין שטטא מן דהב וולף אלשקק אלואחדה מע אלאכרי באלשטט פיציר אלמסכן ואחדא: 7 ואצנע שקאקא מן מרעזי כבאא עלי אלמסכן אחדי עשר שקה תצנעהא: 8 טול כל שקה תלתין דראעא וערצהא ארבע אדרע מסאחה ואחדה לאחדי עשר שקה: 9 וכיט אלכמס שקאק עלי חדה ואלסת שקאק עלי חדה ואתן אלשקה אלסאדסה אלי מא ילי וגה אלכבא: 10 ואצנע כמסין ערוה פי חאשיה אלשקה אלטרפיה אלמואלפה אלואחדה וכמסין ערוה פי חאשיה אלשקה אלטרפיה אלמואלפה אלתאניה: 11 ואצנע כמסין שטטא מן נחאס ואדכל אלשטט פי אלערי וולף אלכבא פיציר ואחדא: 12 ואסבל[3] אלפאצל מן שקאק אלכבא ונצף אלשקה אלפאצלה תסבלהא עלי מוכר אלמסכן: 13 ודראע מן ההנא ודראע מן ההנא אלפאצל מן טול

---

[1]) קצר כאן הגאון בתרגומו.

[2]) „צורת כרובים" עיין רש"י ובכ"י י' ובפ': צורא ר"ל צורות סתם ועיין למטה פסוק ל"א.

[3]) בלשון צווי ר"ל ותסרח העדף.

מן גמיע דלך[1] מקדסא אסכן נורי פי מא בינהם: 9 בגמיע מא אנא מריך
מן שכל אלמסכן ושכל גמיע אניתה כדאך תצנעו: 10 ויצנעו צנדוקא מן
כשב אלסנט דראעאן ונצף טולה ודראע ונצף ערצה ודראע ונצף סמכה:
11 וגשה בדהב כאלץ מן דאכל ומן כארג ואצנע עליה זיגא מן דהב
מסתדירא: 12 וצג לה ארבע חלק מן דהב ואגעלהא עלי ארבע גהאתה
חלקתין[2] פי גאנבה אלואחד וחלקתין פי גאנבה אלתאני: 13 ואצנע
דהוקא מן כשב אלסנט וגשהא בדהב: 14 ואדכל אלדהוק פי אלחלק
עלי גאנבי אלצנדוק ליחמל בהא: 15 ותקים אלדהוק פי חלק אלצנדוק
לא תזול מנה: 16 ואגעל פי אלצנדוק אלשהאדה אלתי אעטיכהא:
17 ואצנע גשאא מן דהב כאלץ דראעאן ונצף טולה ודראע ונצף ערצה:
18 ואצנע כרובין מן דהב מצמתין תצנעהמא מן טרפי אלגשא:
19 ואצנע כרובא ואחדא מן הדא אלטרף וכרובא ואחדא מן הדא
אלטרף מן נפס אלגשא[3] תצנע אלכרובין מן טרפיה: 20 ויכון
אלכרובאן באסטין אגנחתהמא אלי פוק ומטללין בהא עלי אלגשא
וגוההמא אלואחד אלי אלאכר ואלי אלגשא תכון וגוההמא: 21 ואגעל
אלגשא עלי אלצנדוק מן פוק בעד מא תגעל[4] פי אלצנדוק אלשהאדה
אלתי אעטיכהא: 22 פאחצרך תם ואכאטבך מן פוק אלגשא אלדי
עלי צנדוק אלשהאדה מן בין אלכרובין בגמיע מא אמרך אלי בני
אסראיל: 23 ואצנע מאידה מן כשב אלסנט דראעאן טולהא ודראע
ערצהא ודראע ונצף סמכהא: 24 וגשהא בדהב כאלץ ואצנע להא זיגא
מן דהב מסתדירא: 25 ואצנע להא האפה מקדאר קבצה מסתדירא
ואצנע זיגא מן דהב להאפתהא מסתדירא: 26 ואצנע להא ארבע חלק
מן דהב ואגעל אלחלק פי אלארבע זואיא אלתי באזא ארבע ארגלהא[5]:
27 אמאם אלהאפה תכון אלחלק מבאנא ללדהוק לתחמל בהא:
28 ואצנע אלדהוק מן כשב אלסנט וגשהא בדהב לתחמל בהא
אלמאידה: 29 ואצנע קצאעהא והרוגהא ומדאהנהא ומלאעקהא אלתי
תגטא בהא[6] מן דהב כאלץ תצנעהא: 30 ואגעל עלי אלמאידה כבזא
מוגהא בין ידי דאימא: 31 ואצנע מנארה מן דהב כאלץ מצמתה
תצנעהא וארגלהא וקצבתהא וגאמאתהא[7] ותפאפיחהא וסואסנהא

[1] „מכל אלהי" ובכ"י י' הסרה זאת ההוספה.
[2] „ונתת אתם על ארבעה צדיו שתי טבעות וכו'".
[3] „מהכפרת עצמה" עיין רש"י.
[4] „אחרי אשר תתן".
[5] „אשר מצד ארבע רגליו".
[6] רש"י: אשר יכוסה בהן.
[7] נ"א: ובואטיהא.

נצנעהא: 4 פכתב מוסי גמיע כלאם אללה ואדלג באלגדאה ובנא
מדבחא תחת אלגבל ונצב אתנתי עשרה דכה באזא אתני עשר אסבאט
אסראיל: 5 ובעת בבכור בני אסריל[1] פקרבו צואעד ודבחו דבאיח
סלאמה ללה מן אלבקר: 6 פאכד מוסי בעץ אלדם וגעלה פי אגאנין
ובאקיה רשה עלי אלמדבח[2]: 7 תם אכד כתאב אלעהד פקראה עלי
אלקום וקאלו גמיע מא אמר אללה בה נקבלה ונצנעה: 8 פאכד מוסי
אלדם ורשה עלי אלקום וקאל הודא דם אלעהד אלדי עהד אללה
מעכם עלי גמיע הדה אלכלמאת: 9 תם צעד מוסי והרון ונדב ואביהוא
וסבעון מן שיוך אסראיל: 10 פנטרו נור אללה אסראיל ומן דונה
כצנעה ביאץ אלמהא וכדאת אלסמא פי אלנקא: 11 ועלי נקבא בני
אסראיל לם יבעת באפה פנטרו נור אללה ועאשו פאכלו ושרבו[3]:
12 תם קאל אללה למוסי אצעד אלי אלי אלגבל וקם תם אעטיך לוחי
אלגוהר[4] ואלשראיע ואלוצאיא אלתי כתבתהא לאדלהם בהא:
13 פקאם מוסי ויהושע כאדמה וצעד מוסי אלי גבל אללה: 14 וקאל
ללשיוך אגלסו לנא ההנא אלי אן נרגע אליכם והודא הרון וחור מעכם
מן לה אמר יתקדם אליהמא: 15 ולמא צעד מוסי אלי אלגבל גטא
אלגמאם אלגבל: 16 וסכן נור אללה עלי אלגבל וגטאה אלגמאם
סתה איאם תם דעא במוסי פי אליום אלסאבע מן וסט אלגמאם:
17 וכאן ריא נור אללה כנאר אכלה פי ראס אלגבל בחצרה בני אסראיל:
18 פדכל מוסי פי וסט אלגמאם אד צעד אלי אלגבל ואקאם פיה
ארבעין יומא וארבעין לילה:

כה

1 וכלם אללה מוסי תכלימא: 2 מר בני אסראיל אן יאכדו לי
רפיעה[5] מן ענד כל רגל תסכוה נפסה תאכדו רפיעתי: 3 והדה
אלרפיעה אלתי תאכדוהא מנהם דהב ופצה ונחאס: 4 ואסמאנגון
וארגואן וצבג קרמז ועשר[6] ומרעז: 5 וגלוד כבאש אדים וגלוד דארש
וכשב אלסנט: 6 דהן ללאצאה ואטיאב לדהן אלמסח ולבכור אלצמוג:
7 וחגארה אלבלור וחגארה אלנטאם ללצדרה וללבדנה: 8 פיצנעו לי

1) „בכורי בני ישראל״ וכן תרגם אונקלוס.

2) הגאון לא פירש מלת חצי חצי ממש כי אם חלק מן הדם שם באגנות והנשאר זרק על המזבח.

3) „ואת אצילי בני ישראל לא הכה ויראו את אור השם ויחיו ויאכלו וישתו״ ע׳ ראב״ע.

4) „שני לוחות מאבן טובה״

5) פ׳: בכל מקום פריזה.

6) ראב״ע: והגאון תרגמו בלשון ערבי עשר והוא ידוע עד היום.

מן אלצחרא: 17 תלת מראת פי כל סנה יחצ̇ר גמיע רג̇אלך בין ידי
אלסיד אללה: 18 ולא תד̇בח פסחי עלי כ̇מיר[1]) ולא תבית שחום חג̇י
אלי אלג̇דאה: 19 ואואיל בכור ארצ̇ך תאתי בהא אלי בית אללה רבך
ולא תאכל לחמא בלבן[2]): 20 האנא באעת̇ במלאך בין ידיך יחפט̇ך פי
אלטריק ויאתי בך אלי אלמוצ̇ע אלד̇י אצלחתה לך: 21 פאחד̇רה
ואקבל אמרה ולא תכ̇אלפה פאנה לא יצפח ג̇רמכם ועלי אן אסמי
מעה[3]): 22 פאנך אן קבלת אמרה וצנעת גמיע מא אקולה עאדית
אעדאך ואצ̇ררת מצ̇אדיך: 23 ואד̇א סאר מלאכי בין ידיך אדלך אלי
אלאמוריין ואלכנעאניין ואלחתיין ואלפרזיין ואלחויין ואליבוסיין
ואג̇הדתהם[4]): 24 לא תסג̇ד למעבודאתהם ולא תעבדהא ולא תעמל
באעמאלהם כל אהדמהא הדמא וכסּר מד̇אבחהם[5]) תכסירא: 25 ואעבדו
אללה רבכם יבארך פי טעאמך ופי שראבך ויזיל אלאמראץ̇ ענך:
26 לא תכון מת̇כל ועאקר פיך ואחצא איאמך אכמלהא[6]): 27 ואבעת̇
בהיבתי בין ידיך ואהים גמיע אלקום אלד̇ין תציר אליהם ואג̇על גמיע
אעדאך בין ידיך מסתדברין: 28 ואבעת̇ באלעאהה̇ בין ידיך פתטרד
אלחויין ואלכנעאניין ואלחתיין מן בין ידיך: 29 לא אטרדהם מן בין
ידיך פי סנה̇ ואחדה̇ כילא יציר אלבלד וחשא פיכת̇ר עליך חיואן
אלצחרא: 30 לכן קלילא קלילא אטרדהם מן בין ידיך אלי אן תנמו
פתחוז אלארץ̇: 31 פאג̇על תכ̇מך מן בחר אלקלזם אלי בחר אלפלסטין
ומן אלבר אלי אלפראת באן אסלם פי אידיכם סכּאן אלבלד ותטרדהם
מן בין ידיך: 32 לא תעהד מעהם ולא מע מעבודאתהם עהדא: 33 ולא
יקימו פי בלדך כילא יכ̇טיך לי באן תעבד מעבודאתהם פיכון לך והקא:

כד

1 ת̇ם קאל למוסי אצעד אלי אללה אנת והרון ונדב ואביהוא
וסבעון מן שיוך̇ בני אסראיל ואסג̇דו מן בעיד: 2 ת̇ם יתקדּם מוסי
והדה אלי אללה והם לא יתקדמו ואלקום לא יצעדו מעה: 3 ת̇ם ג̇א
מוסי יקץ̇ עלי אלקום גמיע כלאם אללה וגמיע אלאחכאם פאג̇אבה
גמיע אלקום בצות ואחד וקאלו גמיע אלאמור אלתי אמר אללה

1) רש"י: לא תשחט את הפסח בי"ד בניסן עד שתבער את החמץ.
2) "לא תאכל בשר בחלב".
3) "ומפני ששמי עמו" ר"ל עם המלאך.
4) עיין הערתנו למעלה ט' ט"ז.
5) "מזבחותם" העתיק כן במקום מצבותם אע"פ שלפי דעתו הנתיצה תאמר למזבח שהוא מאבנים רבות והשבירה למצבה שהיא מאבן אחת.
6) כן הוא בק' ובכ"י י'. ובפ': אכמלה.

ולא תצ̈ירו עליה עינה̈: 25 אן אסתרהנת ת̇וב צאחבך פענד מגיב אלשמס רדה̈ אליה: 25 אן כאנת הי כסותה וחדהא או הי ת̇וב בדנה[1] פבי̇ף ד̇א ינג̇צ̇ע פאן הו צרך̇ אלי̈ סמעת לה אני ראוף: 27 אלחאכם לא תשתם ושריף פי קומך לא תלענה: 28 וסלאפך ורשחך[2] לא תוכ̈רהמא ובכור בניך תעטי לי: 29 וכד̇אך תצנע בבקרך וגנמך סבעה̈ איאם יכון מע אמה ופי אליום אלת̇אמן תעטיה לי: 30 ואנאסא מקדסין תכונו לי וחיואן מפתרס פי אלצחרא לא תאכלוה בל ללכלב אטרחוה:

כג

1 לא תקבל כ̇ברא זורא ולא תכ̇אלטן ידך מע אלט̇אלם פתכון לה שאהד ט̇לם: 2 ולא תכן פי תבע כת̇יר לשר̈ ולא ת̇גב פי כ̇צומה̈ לת̇מילהא בל ורא אלאכת̇ר פמל[3]: 3 ולא תחאב אלפקיר פי כ̇צומתה: 4 ואד̇א פאג̇ית ת̇ור עדו̈ך או חמארה צ̇אלא פארדדה עליה: 5 ואד̇א ראית חמאר שאניך ראבצ̇א תחת חמלה פאנתה ען תרכה בל חט̈א תחט̈ה מעה[4]: 6 לא תמל חכם מסכינך פי כ̇צומתה: 7 ומן כלאם אלבאטל פאבעד ואלזכי ואלברי לא תקתלהמא פאני לא אזכ̈י ט̇אלמא: 8 ולא תאכ̇ד̇ רשוה̈ פאן אלרשוה̈ תעמי אלבצרא[5] ויזיף אלאמור אלעאדלה̈: 9 ולא תצ̇גט אלג̇ריב לאנכם עארפון בנפס אלג̇ריב אד̇ טאלמא כנתם גרבא פי בלד מצר: 10 סת סנין אזרע ארצ̇ך ואג̇מע ג̇לתהא: 11 ופי אלסאבעה̈ תס̇יבהא ותד̇רהא יאכל מנהא מסאכין קומך ופצ̇להא יאכלה חיואן אלצחרא כד̇אך תצנע בכרמך וזיתונך: 12 סתה̈ איאם אעמל אעמאלך פיהא ופי אליום אלסאבע תסבת לכי יסתריח ת̇ורך וחמארך ויקר̈ אבן אמתך ואלג̇ריב ענדך: 13 ובג̇מיע מא קלתה לכם אחפט̇ו ואסם אלמעבודאת אלאכ̇ר לא תד̇כרוה ולא יסמע מן פיך: 14 ת̇לת̇ מראת תחג̈ לי פי אלסנה̈: 15 חג̇ אלפטיר פאחפט̇ה סבעה̈ איאם תאכל פטירא כמא אמרתך פי וקת שהר אלפריך לאנך פיה כ̇רג̇ת מן מצר ולא תחצ̇רו בין ידי̈ פרגא: 16 וחג̇ אלחצאד בכור עמלך אלד̇י תזרעה פי אלצחרא וחג̇ אלג̇מע ענד כ̇רוג̇ אלסנה̈ וג̇מעך אעמאלך[6]

---

1) „אם היא כסותה לבדה או בגד עורו" ר"ל החלוק.

2) ר"ל ראשית תירושך ויצהרך ועי' מה שהביא הראב"ע בשם הגאון.

3) לא תענה על ריב להטותו אבל נטה אחר הרבים ועי' מה שהביא הראב"ע בשם הגאון.

4) ר"ל חדל מלעזוב אותו אבל פרק המשא מעל הבהמה בחברת שונאך ועיין ספרי דברים סימן רכ"ה.

5) בכ"י י': אלעלמא ען אלחק = החכמים מראות האמת.

6) נראה שהגאון העתיק בתחילה מעשיך בלשון יחיד מפני שאינו מדבר אלא במעשה הזריעה ובסוף העתיק בלשון רבים מפני שעניינו כל מעשי השנה.

ואחרקת כדיסא או סנבלא קאימא או סאיר מא פי אלציאע[1]) פליגרם
מא יגב פיה אלמשעאל אלאשתעאל[2]): 6 ואן דפע אנסאן אלי צאחבה
ורקא או אניה ליחפטה לה פסרק דלך מן בית אלרגל פאן וגד אלסארק
פליגרם אתנין: 7 ואן לם יוגד אלסארק תקדם צאחב אלמנזלה אלי
אלחאכם וחלף אנה לם ימד ידה אלי מלך צאחבה[3]): 8 ועלי כל אמר
גחדה מן תור אלי חמאר ואלי שאה ואלי תוב ואלי כל צאלה אן יקול
הדא הו לי[4]) פאלי אלחאכם ירפע אמרהמא פמן טלמה אלחאכם יגרם
אתנין לצאחבה: 9 ואן דפע אנסאן אלי צאחבה חמארא או תורא או
שאה או סאיר אלבהאים ליחפטה פמאת או אנכסר או סבי בגיר
בינה[5]): 10 פימין אללה תפצל[6]) פי מא בינהמא אנה לם ימד ידה
אלי מלך צאחבה פיקבלהא צאחבה ולא יגרם[7]): 11 ואן סרק מן ענדה
יגרם לצאחבה: 12 פאן אפתרס פליאת בשאהד ולא יגרם אלפריסה:
13 ואדא אסתעאר אלאנסאן שיא מן צאחבה פאנכסר או מאת וליס
צאחבה מעה פליגרמה: 14 ואן כאן צאחבה מעה פלא יגרמה ואן כאן
אגירא פקד מצי באגרתה: 15 ואן כדע רגל גאריה בכרא לם תמלך
פצאגעהא פלימהרהא לה זוגה: 16 פאן אבא אבוהא אן יזוגהא מנה פליזן
לה מן אלורק כמהר אלאבכאר: 17 ואלסאחר[8]) פלא תסתבקה: 18 פכל
מן צאגע שיא מן אלבהאים פליקתל קתלא: 19 ומן דבח ללמעבודאת
פליתלף האשא ללה וחדה: 20 ואלגריב לא תגבנה[9]) ולא תצגטה
פטאלמא[10]) כנתם גרבא פי ארץ מצר: 21 וכל ארמלה ויתים פלא
תטלמה: 22 פאן כאן טלמתה וצרך אלי אגבתה ען צראכה: 23 כאן
ישתד גצבי ואקתלכם באלסיף פתציר נסאכם אראמל ובנכם יתאמא:
24 ואן אקרצת בעץ קומי ורקא לצעיף מעך פלא תכן לה כאלגרים

[1]) „או כל הה שהוא ששדה".
[2]) „המבעיר את הבערה ישלם כל מה שהוא חייב בו".
[3]) „ונשבע שלא שלח ידו באשר לרעהו.
[4]) המלה הזאת נמצאת בפ' וחסרה בק' ובכ"י י' ור"ל על כל דבר שהשומר כחש ואמר זהו שלי יובא הדבר לפני הדיין וכו'. וזה לשון בעל העושר: אשר יאמר בעל הפקדון לבעל הבית כי הוא פקדוני עליך ובעל הבית אומר לא כי שלך נגנב ואני אשבע וזה אומר כי הוא לי ואני מכירו. עיין במכילתא.
[5]) ר"ל ולא נתאמת הדבר בעדים.
[6]) „יכריע".
[7]) „יקבל את השבועה ולא יהיה לו תשלומין.
[8]) „מכשף" בין זכר בין נקבה עיין רש"י. וכן לפי דעת אבן גנאח בספרו אללמע צד 71 כי ההא נוספת.
[9]) כפ: לא תענית.
[10]) „כי זמן ארוך" והגאון הוסיף זאת המלה תמיד בהזכירו מושב בני ישראל במצרים.

פליגרם אלצאדם כמא ילזמה בעלהא ויעטיה באנצאף[1]: 23 ואן באנת מניה פאגעל נפסא בדל נפס: 24 ודיה[2] עין בדל עין וסן בדל סן ויד בדל יד ורגל בדל רגל: 25 וכי בדל כי ושגה בדל שגה וגראחה בדל גראחה: 26 ואן צרב אנסאן עין עבדה או עין אמתה פאדהבהא פליטלקה חרא בדל עינה: 27 ואן טרח סן עבדה או סן אמתה פליטלקה חרא בדל סנה: 28 ואן נטח תור רגלא או מראה פקתלה פלירגם אלתור ולא יוכל מן לחמה ורב אלתור ברי: 29 ואן כאן תורא נטאחא מן אמס ומא קבלה פנושד צאחבה ולם יחפטה וקתל רגלא או מראה פלירגם אלתור ואיצא צאחבה יקתל: 30 ואן אלזם דיה פליעט פדא נפסה גמיע מא ילזמה: 31 ואן נטח אבנא או אבנה פליצנע בה מתל הדא אלחכם: 32 פאן נטח עבדא או אמה פליעט מולאה תלתין מתקאלא מן אלפצה וירגם אלתור: 33 ואן כשף אנסאן בירא או כרא בירא פלם יגטהא פוקע תם תור או חמאר: 34 פליגרם תמנה צאחב אלביר וירדה אלי צאחבה ואלמית יכון לה: 35 ואן צאדם תור אנסאן תור צאחבה פמאת פליביעו[3] אלתור אלחי ויקתסמא תמנה וכדלך אלמית יקתסמאנה: 36 פאן ערף אנה תור נטאח מן אמס ומא קבלה ולם יחפטה צאחבה פליגרם תורא בדל אלתור ואלמית יכון לה: 37 ואן סרק אנסאן תורא או שאה פדבחה או באעה פליגרם בדל תור כמסה ובדל אלשאה ארבעה:

כב

1 ואן וגד אלסארק פי אלנקב פצרב ומאת פלים לה דיה[4]: 2 ואן אשרקת אלשמס עליה פלה דיה פליגרם מא סרק ואן לם יכן מעה פליבע עלי סרקה: 3 ואן וגדת פי ידה אלסרקה מן תור אלי חמאר אלי שאה אחיא פליגרם בדל אלואחד אתנין: 4 אדא ארעי אלאנסאן ציעה או כרמא לה פאטלק בהימתה או רעת[5] פי ציעה אכרי אגוד ציעתה או כרמה יגרם: 5 ואן כרגת נאר פוגדת שוכא

[1] בק׳ נוספה כאן בטעות מלת כפר והיא אך למותר ועיין במדבר כ״ה ו׳. וענין באנצאף = בצדק.

[2] עונש ממון ועי׳ בליקוטים.

[3] אפשר שר״ל שהמכירה תהיה בבית דין.

[4] „אין לו עונש ממון״ בכ״י י׳: פלא תבל לה = לא תקום ואלה שתי הנוסחאות נמצאות ג״כ בפסוק ב׳.

[5] „או בער״ והביעור רק הם שני מיני נזקין כמו שמבואר בבבא קמא ב׳ ב׳ ובכ״י י׳ ובפ׳: ורעת.

זוגתה מעה: 4 ואן זוּגה מולאה במראה פולדת לה בנין או בנאת אלמראה ואולאדהא יכונו למולאהא והו יכרג עאזבא: 5 ואן קאל אלעבד קד אחבבת מולאי וזוגתי ובני לא אכרג חרא: 6 פליקדמה מולאה אלי אלחאכם יקדמה אלי מצראע אלבאב או כדה ויוסם מולאה אדנה במיסמה[1] ויכדמה ללדהר: 7 ואן באע רגל בנתה לאמה פלא תכרג באלעביד[2]: 8 אן קבחת ענד מולאהא אן יתזוג בהא[3] פליפדהא ולבעץ קום גריב[4] לא יתסלט אן יביעהא אד גדר בהא: 9 ואן זוגהא לאבנה פכסירה אלבנאת יצנע בהא: 10 ואן תזוג באכרי פטעאמהא ובסותהא ואוקאתהא[5] לא ינקצהא: 11 פאן לם יצנע בהא ואחדה מן הדה אלתלת[6] פלתכרג מגאנא בלא תמן: 12 ומן צרב אנסאנא ומאת פליקתל קתלא: 13 ואן לם יתעמדה[7] ואללה סבב לה עלי ידה[8] פאציר לך מוצעא יהרב אלי תם: 14 ואן אתקח אנסאן עלי צאחבה וקתלה במכר פמן ענד מדבחי תאכדה ליקתל[9]: 15 ומן צרב אבאה ואמה פליקתל קתלא: 16 ומן סרק אנסאנא פבאעה או וגד פי ידה פליקתל קתלא[10]: 17 ומן שתם אבאה ואמה פליקתל קתלא: 18 ואדא תכאצם אנאס פצרב אחדהמא צאחבה בחגר או בשאדך[11] פלם ימת בל וקע עלי פראש: 19 פאן קאם ומשא פי אלסוק עלי וכאיה לנפסה[12] פקד ברא אלצארב עדא עטלתה[13] יעטיה ועלאגא יעאלגה: 20 ואן צרב אנסאן עבדה או אמתה בקציב פמאת תחת ידה פליקד בה[14]: 21 ואמא אן קאם יומא או יומין פלא יקד בה לאנה מולאה[15]: 22 ואן תנאצא אנאס פצדמו מראה האמלא פכרג אולאדהא ולם תכן מניה[16]

---

[1] ר״ל שיעשה לו אדוניו סימן בכלי מתכת.

[2] ק: לא תקיב מקאם אלעביד.

[3] „מישׁשא אותה אישה״. ועיין בליקוטים.

[4] „ולאחד מעם נכרי״ עי׳ ראב״ע.

[5] „ועונתיה״ וזה מלשון חכמים.

[6] „אחת משלש אלה״ עיין ראב״ע.

[7] ר״ל אם לא עשהו במזיד. וכן תרגם בצדיה במדבר ל״ה כ״ה.

[8] בכ״י י׳: ואן אללה אוצל פי אמרה. והענין אחד הוא.

[9] נראה שהגאון חילק בין שלשה רוצחים. הראשון המכה איש בהכאה של מיתה. והשני שהמית שלא ברצונו שהשם סיבב עלילות שימות זה וישגלה זה. והשלישי שהרג במזיד ובערמה.

[10] „או נמצא בידו״. עיין אבן גנאח בספרו אללמע 26,52.

[11] כמו זה תרגם מלת אגרוף ישעיה נ״ח ד׳. ועי׳ אבן גנאח בשורש גרף.

[12] פ׳: מתכיה לנפסה. והענין אחד. ר״ל שהוא נשען על מקלו מבלי שישאהו אחר.

[13] ראב״ע: מגזרת שביתה.

[14] „יענש במיתה״. עי׳ רש״י.

[15] „מפני שהוא עבדו״. ר״ל מקנת כספו ובכ״י י׳: מאלה.

[16] ת״א: מותא.

ג̇מיע צנאיעך: 10 ואליום אלסאבע סבת תסבת פיה[1]) ללה רבך לא
תצנע שיא מן אלצנאיע אנת ואבנך ואבנתך ועבדך ואמתך ובהאימך
וצ̇יפך אלד̇י פי מחאלך: 11 לאן אללה כ̇לק פי סתה̈ איאם אלסמא
ואלארץ̇ ואלבחר וג̇מיע מא פיהא ואראחהא[2]) פי אליום אלסאבע
ולד̇לך בארך אללה פי אליום אלסאבע וקדסה: 12 אכרם אבאך ואמך
לכי יטול עמרך פי אלבלד אלד̇י אללה רבך מעטיה לך: 13 לא תקתל
אלנפס[3]) לא תזן לא תסרק לא תשהד עלי אכ̇יך שהאדה̈
באטלה̈[4]): 14 לא תתמן מנזל צאחבך לא תתמן זוג̇תה ועבדה ואמתה
ות̇ורה וחמארה וג̇מיע מא לה: 15 וג̇מיע אלקום ינט̇רון אלאצואת
ואלפלאיל וצות אלבוק ואלג̇בל מתדכ̇נא פלמא ראי אלקום ד̇לך זעג̇ו
ווקפו מן בעיד: 16 וקאלו למוסי כ̇למנא אנת נסמע מנך ולא יכלמנא
אללה כילא נהלך: 17 קאל מוסי ללקום לא תכ̇אפו פאנה לכי ימתחנכם
תג̇לי לכם אללה ולכי תכון תקותה פי קלובכם לילא תכ̇טאו: 18 פוקף
אלקום מן בעיד ותקדם מוסי אלי אלצ̇באב אלד̇י ת̇ם נור אללה:
19 פקאל אללה למוסי כד̇א קל לבני אסראיל אנתם שאהדתם אני מן
אלסמא כ̇אטבתכם: 20 פלא[5]) תצנעו מעי מעבודאת מן פצ̇ה̈ ומעבודאת
מן אלד̇הב לא תצנעו לכם: 21 מד̇בחא עלי אלארץ̇[6]) אצנע לי
ואד̇בח עליה צואעדך וד̇באיח סלמאתך מן ג̇נמך ובקרך ופי כל מוצ̇ע
אד̇כר אסמי[7]) אתג̇לי לך ואברך פיך: 22 ואן צנעת לי מד̇בחא מן חג̇ארה̈
פלא תבנהא מהנדמה̈ פאנך אן חרכת חדידא עליהא בד̇לתהא[8]):
23 ולא תצעד בדרג̇ עלי מד̇בחי לילא תנכשף סואתך עליה:

כא

1 והד̇ה אלאחכאם אלתי תתלוהא בין ידיהם: 2 קל להם[9]) אד̇א
אבתעת עבדא עבראניא פליכ̇דמך סת סנין ופי אלסאבעה̈ יכ̇רג̇ חרא[10])
מג̇אנא: 3 אן ד̇כ̇ל עאזבא פליכ̇רג̇ עאזבא[11]) ואן כאן ד̇ו זוג̇ה̈ כ̇רג̇ת

---

[1]) „שבת תשבות בו״.
[2]) „ונתן להם מנוחה״ ר״ל למה שברא.
[3]) וכן תרגם אונקלס: לא תקטל נפש.
[4]) פ׳: שהאדה̈ זור וכן ת״א: סהדותא דשקרא.
[5]) לפיכך אל תעשו.
[6]) „על האדמה״ ר״ל שלא יהיה במקום גבוה.
[7]) פ׳: באסמי. נראה שר״ל בכל מקום אשר אתן לכם רשות להזכיר את שמי שם. ועיין רש״י.
[8]) „לפי שאם הנפת ברזל עליהן חללת אותן״.
[9]) „ואמרת אליהם״.
[10]) ת״א: לבר חורין.
[11]) רש״י: שלא היה נשוי.

12 פתבֿם אלקֿים חואליה וקל להם אחד֗רו מן אלצעוד אלי אלגֿבל
ואלדנו֗ מן טרפה וכל מן דנא מנה פליקתל קתלא: 13 מן חית לא תמסה֗
יד אלא ירגֿם רגֿמא או יגֿטב פיהא נשבא בהימה֗ כאן אם אנסאנא לא
יחיא ואדֿא זֿרב באלבוק גֿאז להם אן יצעדו אלגֿבל: 14 פנזל מוסי
אלי אלקֿום פטהרהם וגסלו תֿיאבהם: 15 וקאל להם כונו מסתעדין
לתֿלאתֿה֗ איאם ולא תקארבו אמראה֗: 16 פלמא כאן אליום אלתֿאלתֿ
באלגֿדאה֗ כאנת אצואת וברוק וגֿמאם עטֿים עלי אלגֿבל וצות בוק
שדיד גֿדא חתי ועגֿ גֿמיע אלקֿום אלדֿי פי אלעסכר: 17 פאכֿרגֿ מוסי
אלקֿום ליתלקֿי אמר אללה מן אלעסכר פוקפו אספל אלגֿבל:
18 וגֿבל סיני מתדכֿן כלה מן קבל מא תגֿלי אללה עליה באלנאר וצעד
דכֿאנה כדכֿאן אלאתון ותזעזע אלגֿבל גֿדא: 19 וכאן צות אלבוק כלמא
מר אשתד גֿדא ומוסי יתכלם ואללה יגֿיבה בצות: 20 אדֿ תגֿלי אללה
עלי גֿבל סיני פי ראס אלגֿבל ונאדי אללה מוסי מן ראסה פצעד:
21 פקאל לה אנזל נאשד אלקֿום כילא יהגֿמו אלי נור אללה פינטֿרו
פיקע מנהם כתֿיר: 22 ואיצֿא אלאימה֗ אלמקרבון אלי אללה יתקדסון
לילא יתֿלם אללה מנהם: 23 קאל לה מוסי לא יטיק אלקֿום אלצעוד
אלי גֿבל סיני לאנך נאשדתנא וקלת לנא תכֿם אלגֿבל וקדסה: 24 קאל
לה אללה אמץֿ אנזל תֿם אצעד אנת והרון מעך ואלאימה֗ וסאיר אלקֿום
לא יהגֿמו עלי אלצעוד אלי נור אללה לילא יתֿלם מנהם: 25 פנזל
מוסי אלי אלקֿום וקאל להם דֿלך:

כ

1 תֿם כלמהם אללה בגֿמיע הדֿא אלכלאם קאילא: 2 אנא אללה
רבך אלדֿי אכֿרגֿתך מן בלד מצר מן בית אלעבודיה֗: 3 לא יכון לך
מעבוד אכֿר מן דוני[1]: 4 לא תצנע לך פסלא ולא שבהא ממא פי
אלסמא פי אלעלו וממא פי אלארץֿ פי אלספל וממא פי אלמא תחת
אלארץֿ: 5 לא תסגֿד להם ולא תעבדהם לאני אללה רבך אלטאיק
אלגֿיור אלמטאלב בדֿנוב אלאבא מע אלבנין[2] ואלתֿואלתֿ ואלרואבע
לשאניי: 6 וצאנע אלאחסאן לאלוף למחבי וחאפטֿי וצאיאי: 7 לא
תחלף[3] באסם אללה רבך באטלא לאן אללה לא יברי מן יחלף באסמה
באטלא: 8 אדֿכר יום אלסבת וקדסה: 9 סתה֗ איאם תעמל ותצנע

---

1) ת״א: בר מני.

2) „עם הבנים". עיין ראב״ע וביאור הגאון למטה ל״ד ז׳ בלקוטים.

3) „לא תשבע".

אללה אנאסא דוי אלחק שאניי אלטמע וול עליהם רווסא אלוף ומאיין ומסין ועשראת: 22 פיחכמו אלקום פי כל וקת ויכון כל אמר עטים ירפעונה אליך וכל אמר צגיר יחכמון פיה הם ולפף ען נפסך ויחתמלון מעך: 23 פאן אנת צנעת הדא אלאמר ואמרך אללה בה[1] אסתטעת אלקיאם ואיצא גמיע הדא אלקום אלי מוצעה יסיר בסלאם: 24 וקבל מוסי מן חמיה וצנע גמיע מא קאל לה: 25 פאכתאר מוסי אנאסא דוי חיל מן בני אסראיל פולאהם רווסא עליהם רווסא אלוף ומאיין ומסין ועשראת: 26 פצאר יחכמון אלקום פי כל וקת אלאמר אלצעב ירפעונה אלי מוסי ואלאמר אלצגיר יחכמון פיה הם: 27 תם אטלק מוסי חמאה ומצי אלי בלדה:

יט

1 פי אלשהר אלתאלת מן כרוג בני אסראיל מן בלד מצר פי דלך אליום גאו אלי ברית סיני: 2 אד רחלו מן רפידים[2] פגאו אלי בריה סיני ונזלו פי אלבר ונזל תם אל אסראיל חדא אלגבל: 3 ומוסי צעד אלי אללה פנאדאה אללה מן אלגבל קאילא כדא קל לאל יעקוב ואכבר בני אסראיל: 4 אנתם שאהדתם מא צנעתה באלמצריין וחמלתכם שביהא[3] עלי אגנחה אלנסור ואתית בכם אלי גבלי הדא[4]: 5 ואלאן אן קבלתם אמרי וחפטתם עהדי כנתם לי כאצה מן גמיע אלשעוב עלי אן לי גמיע אלעאלם[5]: 6 ואנתם תכונון לי מלך אמאמה[6] ושעבא מקדסא הדא אלכלאם אלדי תקולה לבני אסראיל: 7 פגא מוסי פדעי באשיאך אלקום ותלא עליהם גמיע הדא אלכלאם אלדי אמרה אללה בה: 8 פאגאבוה אגמעין וקאלו גמיע מא קאל אללה נצנעה פרד מוסי כלאמהם אלי אללה: 9 חין קאל אללה למוסי[7] האנא מתגל לך פי גמאם אלסחאב לכי יסמע אלקום מכאטבתי לך וליומנו בך איצא אלי אלדהר וקץ מוסי בכלאם אלקום לילה: 10 פקאל אללה למוסי אמץ אלי אלקום וטהרהם אליום וגדא ויגסלו תיאבהם: 11 ויכונו מסתעדין אלי אליום אלתאלת פאן פיה יתגלי אללה בחצרתהם עלי גבל סיני:

---

[1]) „ואם יצוך אלהים וכן פירש הראב ע.

[2]) ר״ל וזה שנסעו כבר מרפידים. ועיין ראב״ע.

[3]) „כמו״ ובפ׳: שביה אלמחמול = כמו הנשוא.

[4]) „אל הרי זה״.

[5]) „אף על פי שכל העולם שלי״ עי׳ ראב״ע שהזכיר זה בשם אבן גנאח.

[6]) כהונה״ בכ״י י׳: אימה = כהנים.

[7]) „בעת שאמר האל למשה״ ולפי דעת הגאון לא השיב משה את דברי העם אל ה׳ אלא אחר שאמר לו ה׳ הנה בא אליך בעב הענן, עיין בלקוטים.

אלג̇רבה̈: 4 ואסם אלאכ̇ר אליעזר לאנה קאל[1] אלאה אבי כאן פי עוני וכ̇לצני מן סיף פרעון: 5 וג̇א יתרו חמו מוסי ואבנאה וזוג̇תה אליה אלי אלבר̈ אלד̇י הו נאזל ת̇ם אלי ג̇בל אללה: 6 ובעת̇ במן קאל למוסי ענה[2] אנא חמוך יתרו ג̇א אליך וזוג̇תך ואבנאהא מעהא: 7 פכ̇רג̇ מוסי תלקא חמאה פסג̇ד ת̇ם קבלה וסאל כל ואחד ען סלאמה̈ צאחבה בעד מא דכ̇לא אלי אלכ̇בא[3]: 8 וקץ̈ מוסי עלי חמיה ג̇מיע מא צנע אללה בפרעון ואלמצריין בסבב בני אסראיל וג̇מיע אלמצאיב אלתי נאלתהם פי אלטריק וכ̇לצהם אללה: 9 פסר̈ יתרו בג̇מיע אלכ̇יר אלד̇י צנעה אללה לבני אסראיל וכ̇לצהם מן יד אלמצריין: 10 וקאל יתרו תבארך אללה אלד̇י כ̇לצכם מן יד אלמצריין ומן יד פרעון אלד̇י כ̇לץ̈ אלקום מן תחת נקל אלמצריין[4]: 11 אלאן עלמת אן אללה אכבר מן ג̇מיע אלמעבודאת אד̇ עאקבהם באלאמר אלד̇י אתקחו בה עליהם[5]: 12 ת̇ם קדם יתרו חמו מוסי צואעד וד̇באיח ללה וג̇א הרון וג̇מיע שיוך̇ בני אסראיל ליאכלו טעאמא מע חמי מוסי בין ידי אללה: 13 פלמא כאן מן גד ג̇לס מוסי ליחכם ללקום פוקף אלקום אמאם מוסי מן אלג̇דאה̈ אלי אלעשי: 14 וראי חמו מוסי ג̇מיע מא הו צאנע באלקום וקאל לה מא הד̇א אלאמר אלד̇י אנת צאנע באלקום מא באלך אנת ג̇אלס וחדך וג̇מיע אלקום ואקף אמאמך מן אלג̇דאה̈ אלי אלעשי: 15 קאל מוסי לה אד̇א ג̇אני אלקום יטלבון אמר אללה[6]: 16 אן כאן להם כ̇צומה̈[7] פג̇או אלי חכמת בין אלרג̇ל וצאחבה וערפתהם רסום אללה ושראיעה: 17 קאל חמו מוסי לה לים יצלח הד̇א אלאמר אלד̇י אנת צאנעה: 18 כ̇לאלא תכל̈[8] אנת ואלקום אלד̇ין מעך איצ̇א לאן הד̇א אלאמר ת̇קיל עליך ולא תטיק אן תצנעה וחדך: 19 אלאן אקבל מני מא אשיר עליך בראי ויכון אללה מעך כן אנת ללקום מן ג̇הה̈ אללה תרפע אמורהם אליה[9]: 20 ותנד̇רהם עלי אלרסום ואלשראיע ותערפהם אלטריק אלד̇י יסלכון פיה ואלעמל אלד̇י יעמלונה: 21 ואנת פאנט̇ר מן ג̇מיע אלקום אנאסא ד̇וי חיל אתקיא

[1] „כי אמר".

[2] „וישלח מי שאמר למשה בשמו" עי' רש"י וראב"ע.

[3] „אחרי בואם אל האהל" ובכ"י וכפ': ודכ̇לא = ויבואו.

[4] „מתחת סבלות מצרים".

[5] „כי העניֵשם בדבר אשר זדו בו עליהם" וכן תרגם אונקלס ועי' סוטה י"א א'.

[6] עיין ת"א.

[7] „ריב".

[8] ת"א: מלאה תלאה.

[9] „היה אתה לעם מצד השם" ר"ל היה מליצם אצל השם כלומר אם תהיה מליץ העם אצל השם תביא אליו את דבריהם.

תמתחנון אללה: 3 ולמא עטש תֿם אלקום אלי אלמא תדמרו עלי
מוסי וקאלו לה לם אצעדתנא מן מצר לתקתלנא ואטפאלנא ומואשינא
באלעטש: 4 פצרךֿ מוסי אלי אללה קאילא מא אצנע בהאולי אלקום
ען קליל וירגֿמוני: 5 פקאל אללה למוסי סר בין ידי אלקום וכֿדֿ מעך
מן שיאכֿהם ועצאך אלתי צֿרבת בהא אלניל כֿדֿהא בידך ואמץֿ:
6 האנא מוקף דלילא[1] בין ידיך הנאך עלי אלצואן פי חריב פאצֿרב
אלצואן יכֿרגֿ מנה מא ישרבה אלקום פצנע מוסי כֿדֿאך בחצֿרה משאיךֿ
בני אסראיל: 7 פסמא אסם דֿלך אלמוצֿע דֿא אלמחנה ואלכֿצומה
עלי מא כֿאצם בנו אסראיל ואמתחנו אללה קאילין הל מוגֿוד נור אללה
פי מא בינגא אם לא: 8 תֿם גֿא עמלק פחארב בני אסראיל פי רפידים:
9 פקאל מוסי ליהושע אכֿתר לנא רגֿאלא ואכֿרגֿ חארב עמלק גדא
אנא ואקף עלי ראס אליפאע ואלעצא אלתי אמר אללה בהא[2] פי ידי:
10 פצנע יהושע כמא קאל לה מוסי אן יחארב אלעמאלקה ומוסי והרון
וחור צעדו אלי ראס אליפאע: 11 פכאן מוסי כמא ירפע ידה יגלב
בנו אסראיל וכמא יחטהא יגלב אל עמלק: 12 ולמא תֿקלת ידא מוסי
אכֿדֿו חגֿרא וצירוה תחתה וגֿלס עליה והרון וחור אסנדא ידיה
אחדהמא ימנה ואלאכֿר יסרה פכאנת ידאה מחצֿונתין[3] אלי מגיב
אלשמס: 13 חתי כרד יהושע עמלק וקומה בחד אלסיף: 14 וקאל
אללה למוסי אכתב הדֿא דֿכרא פי כתאב ואתלה[4] עלי יהושע פאני
סאמחו דֿכר עמלק מן תחת אלסמא: 15 ובנא מוסי מדֿבחא וסמאה
אללה עלמי: 16 קאל אן אלאזלי אקסם באלכרסי אן יכון ללה חרב
פי אל עמלק גֿילא בעד גֿיל[5]:

יח

1 תֿם סמע יתרו אמאם מדין חמו מוסי גֿמיע מא צנעה אללה
במוסי ובאל אסראיל קומה אדֿ אכֿרגֿ אללה בני אסראיל מן מצר:
2 פאכֿדֿ יתרו חמו מוסי צפורה זוגֿתה בעד מא בעת בהא אליה[6]:
3 ואבניהא אללדֿין אסם אחדהמא גרשם לאנה קאל צרת גריבא פי

---

1) „הנני מקים אות".

2) בפ': באתכֿאדֿה ר"ל אשר צוה אלהים לאהוז בו.

3) ענינו כמה שהזכיר הראב"ע בשם יש אומרים שהוא מגזרת ויהי אומן את הדסה כאלו הם אומנים שישאו ידיו.

4) „וקרא אותו".

5) „נשבע יה בכסאו שיהיה לאל מלחמה עם עמלק מדור דור". עיין ת"א וראב"ע.

6) „אחר ששלח אותה אליו" ר"ל אל אביה.

אחצא נפוסהם וכל רגל יאכד למן פי ביתה: 17 פצנע כדאך בנו
אסראיל ולקטו מן כתר ומן קלל: 18 תם כאלוה באלמרזבאן פלם
יפצל מן כתר ומן קלל לם ינקצה כל רגל עלי קדר עיאלה לקטו:
19 וקאל להם מוסי לא יבק אנסאן מנה שיא אלי אלגדאה: 20 פלם
יקבל אנאס מן מוסי ובקי מנה אלי אלגדאה ונגל דודא ונתן פסכט
עליהם מוסי: 21 וכאנו ילקטונה פי כל גדאה כל רגל עלי קדר עיאלה
פאדא חמית אלשמס תמאסי: 22 ולמא כאן פי אליום אלסאדס לקטו
מן אלטעאם צעפא מרזבאנין לכל ואחד פגא גמיע אשראף אלגמאעה
פאכברו מוסי: 23 פקאל להם מוסי הו מא קאל אללה הי סבת עטלה
מקדס ללה גדא מא תרידון אן תכבזוה פאכבזוה ומא תרידון אן
תטבכוה פאטבכוה ומא פצל דעוה לכם מחפוטא אלי אלגדאה:
24 פודעוה אלי אלגדאה כמא אמרהם מוסי פלם ינתן ורמה לם תכן
פיה: 25 פקאל מוסי כלוה אליום לאן אליום סבת ללה ואליום לא
תגדונה פי אלצחרא: 26 וכדלך סתה איאם תלקטונה ואליום אלסאבע
סבת לא יכון פיה: 27 ולמא כאן פי אליום אלסאבע כרג אנאס מן
אלקום לילתקטו פלם יגדו שיא: 28 פקאל אללה למוסי אלי כם קד
אביתם אן תחפטו וצאיאי ושראיעי: 29 אנטרו אן אללה קד אעטאכם
שריעה אלסבת ולדלך הו מעטיכם פי אליום אלסאדס טעאם יומין
פליגלס כל אמר מכאנה ולא יכרג אחד מן מוצעה פי אליום אלסאבע:
30 פאסבת אלקום פי אליום אלסאבע: 31 וסמי אסראיל אסמה מן
והו כבזר אלכזברה אביץ וטעמה כקטאיף בעסל[1]: 32 תם קאל
מוסי הדא אלאמר אלדי אמר אללה בה מל מרזבאן מנה יכן מחפוטא
לאגיאלכם לכי ינטרו אלטעאם אלדי אטעמתכם פי אלבר חין אכרגתכם
מן בלד מצר: 33 וקאל מוסי להרון כד ברניה ואחדה ואגעל פיהא מל
מרזבאן מנה וצעה בין ידי אללה מחפוטא לאגיאלכם: 34 פכמא אמר
אללה מוסי וצעה הרון בין ידי אלשהאדה מחפוטא : 35 ובנו אסראיל
אכלו אלמן ארבעין סנה אלי דכולהם אלי בלד עאמר אכלו אלמן אלי
דכולהם אלי טרף בלד כנעאן: 36 וכאן אלמרזבאן עשר אלויבה:

יז

1 תם רחלו בנו אסראיל מן ברייה סין פי מראחלהם עלי אמר
אללה ונזלו פי רפידים ולם יכן מא ישרבה אלקום: 2 פכאצם אלקום
מוסי וקאלו אעטנא מאא נשרבה פקאל להם מוסי מא תכאצמוני ומא

[1]) עיין במדבר י״א ה׳.

טז

1 ת̇ם רחלו מן אלים וג̇את ג̇מאעה̈ בני אסראיל אלי ברי̈ה̈ סין
אלתי בין אלים וסיני פי אליום אלכ̇אמס עשר מן אלשהר אלת̇אני
לכ̇רוג̇הם מן בלד מצר: 2 פתדמ̃ר ג̇מאעה̈ בני אסראיל עלי מוסי והרון
פי תלך אלברי̈ה̈: 3 וקאלו להמא בנו אסראיל ליתנא מתנא באמר
אללה פי בלד מצר פי ג̇לוסנא עלי קדור אללחם ואכ̇לנא אלטעאם
חתי שבענא אד̇ אכ̇רג̇תמאנא אלי הד̇ה אלברי̈ה̈ לתקתלא ג̇מיע הד̇א
אלג̇וק באלג̇וע: 4 וקאל אללה למוסי האנא מנזל לכם טעאמא מן
אלסמא יכ̇רג̇ אלקום פילקטונה אמר יום ביום לקבל אן אמתחנהם הל
יסירון פי שראיעי אם לא: 5 פאד̇א כאן אליום אלסאדס יצלחון[1]
מא יאתון בה פאנה יכון צ̇עפא עלי מא ילקטונה פי כל יום: 6 פקאל
מוסי והרון לג̇מיע בני אסראיל באלעשא תעלמון אן אללה אכ̇רג̇כם
מן בלד מצר[2]: 7 ובאלג̇דאה̈ תנט̇רון נור אללה אד̇ סמע תדמ̃רכם
עליה ונחן מן חתי תתדמ̃רו עלינא: 8 ת̇ם קאל מוסי ד̇אך[3] באן יעטיכם
אללה באלעשא לחמא תאכלונה וטעאמא באלג̇דאה̈ תשבעון מנה אד̇
סמע תדמ̃רכם אלד̇י אנתם מתדמרון עליה ונחן מן ליס עלינא תדמ̃רכם
בל עלי אללה: 9 ת̇ם קאל מוסי להרון קל לג̇מאעה̈ בני אסראיל
תקד̃מו בין ידי אללה פאנה קד סמע תדמ̃רכם: 10 פלמא כל̃ם הרון
בד̇לך אלי ג̇מאעה̈ בני אסראיל אלתפתו פי אלברי̈ה̈ פאד̇א בנור אללה
קד ט̇הר פי אלג̇מאם: 11 וכל̃ם אללה מוסי קאילא: 12 קד סמעת תדמ̃ר
בני אסראיל קל להם בין אלג̇רובין תאכלון לחמא ובאלג̇דאה̈ תשבעון
טעאמא ותעלמון אנני אללה רבכם: 13 פלמא כאן באלעשי צעד
אלסלוי פג̇טא אלעסכר ובאלג̇דאה̈ כאן סכב אלטל חואלי אלעסכר:
14 ולמא צעד סכב אלטל פאד̇א בה עלי וג̇ה אלברי̈ה̈ דק מדחרג̇[4]
דק כאלדמק עלי אלארצ̇: 15 פנט̇רה בנו אסראיל וקאל בעצ̇הם
לבעצ̇ הו מן לאנהם לם יעלמו מא הו פקאל מוסי להם הו אלטעאם
אלד̇י אעטאה אללה לכם מאכלא: 16 הד̇א אלאמר אלד̇י אמר אללה
בה ילקט מנה כל רג̇ל עלי קדר עיאלה[5] מרזבאן לכל ג̇מג̇מה̈ עלי

[1] תרגום אונקלוס: יתקינו.
[2] ר״ל בזה תראו כי הוא הוציא אתכם.
[3] ר״ל מה שהזכיר בשני הפסוקים הקודמים.
[4] כן תרגם רבינו יונה בשרשיו וענינו עגול. עי׳ ראב״ע.
[5] ר״ל האוכל הצריך לאשתו ולבניו ולמי שהוא חייב במזונו וכן בפסוק י״ח.

אקתדארך תהדם מקאומיך תבעת בסכטך פיאכלהם כאלקש: 8 ובריח
גצבך תערמת אלאמיא ווקפת כאלאטואד אלהואטל אנגמדת אלגמור
פי קלב אלבחר: 9 ואד קאל אלעדו אכלבהם פאלחקהם ואקסם
סלבהם ותשתפי מנהם נפסי ואגרד סיפי פתקרצהם ידי: 10 אהבבת
ריחך פגטאהם אלבחר ורסבו כאלרצאץ פי אלמא אלגזיר: 11 מן
מתלך מן אלמעבודאת יא רב מן מתלך אלגליל אלמקדם מכוף
אלמדאיח[1] צאנע אלאעגובאת: 12 מדדת ימינך פאבתלעתהם אלארץ:
13 וסירת בפצלך אלשעב אלדי פככתהם פסקתהם בעזך אלי מאוא
קדסך: 14 פסמעת אלאמם פרגזת ואכד אלטלק סכאן פלסטין:
15 חינד ההש צנאדיד אדום ואגלא מואב אכדתהם אלרעדה ומאגו
גמיע סכאן כנעאן: 16 תקע עליהם אלהיבה ואלפזע בעטים קדרתך
יסכתון כאלחגארה אלי אן יגוז שעבך יא רב אלי אן יגוז אלשעב אלדי
מלכתהם חוזא: 17 תאתי בהם פתגרסהם פי גבל נחלתך מהיא לסכינתך
צנעתה יא רב מקדסא יא רב אצלחתה ידך[2]: 18 אללה מלך אלדהר
ואלאבד: 19 אד דכל[3] כיל פרעון ומראכבה ופרסאנה פי אלבחר פרד
אללה עליהם מא אלבחר ובנו אסראיל סארו פי אליבס פי וסט אלבחר:
20 תם אכדת מרים אלנביה אכת הרון אלדף פי ידהא וכרג גמיע
אלנסא וראהא בדפוף וטנאביר: 21 פאגאבתהם[4] מרים סבחו ללה
אד אקתדר אקתדארא אלכיל ורכאבהא רמא בהם פי אלבחר:
22 ורחל מוסי בני אסראיל מן בחר אלקלזם וכרגו אלי בריה שור פסארו
תלתה איאם פי אלבריה ולם יגדו מאא: 23 פגאו אלי אלמריה ולם
יטיקו אן ישרבו מנהא מאא לאנה מר ולדלך סמית אלמרירה:
24 פתדמר אלקום עלי מוסי קאילין מא נשרב: 25 פדעי אלי אללה
פדלה עלי שגרה טרח מנהא פי אלמא פחלא אלמא תם ציר לה רסומא
ואחכאמא ותם אמתחנה: 26 וקאל אן קבלת אמר אללה רבך וצנעת
אלמסתקים ענדה ואנצת אלי וצאיאה וחפטת גמיע רסומה פגמיע
אלאמראץ אלתי אחללתהא באלמצריין לא אחלהא בך לאני אללה
מעאפיך: 27 תם גאו אלי אלים וכאן תם אתנתא עשר עין מא וסבעון
נכלה ונזלו תם:

[1] ראב"ע בפירושו הקצר: שירא האדם לספר תהלותיו כי נשגבו מהכל. פ: דו אלמדאיח.
[2] „מוכן לשבינתך פעלת אותו (את ההר) למקדש כוננוהו ידיך".
[3] עיין רמב"ן.
[4] בכ"י י': פגאובתהן ולפי זה להם תחת להן.

יתקדּם אחדהמא אלי אלאכ̇ר טול אלליל: 21 פמד̇ מוסי ידה עלי אלבחר וסאק אללה אלבחר בריח אלקבול צעבה̈ טול אלליל חתי צ̇ירה ג̇פאפא בעד מא אנשק̇ אלמא[1]: 22 ודכ̇ל בנו אסראיל פי וסט אלבחר פי אליבס וצאר אלמא להם אסוארא ען ימינהם וען יסארהם: 23 וכלבהם אלמצריון ודכ̇לו וראהם ג̇מיע כ̇יל פרעון ומראכבה ופרסאנה אלי וסט אלבחר: 24 ולמא כאן פי נובה̈ אלגדאה̈ אטלע אללה אלי עסכר אלמצריין בעמוד מן נאר וגמאם פאהאמה: 25 ואזאל לואלב מראכבהם וסאקהם בענף חין קאל אלמצריון[2] נהרב מן בין ידי בני אסראיל לאן אללה יחארב ענהם אלמצריין: 26 ת̇ם קאל אללה למוסי מד̇ ידך עלי אלבחר ירג̇ע אלמא עלי אלמצריין ועלי מראכבהם ופרסאנהם: 27 פמד̇ מוסי ידה עלי אלבחר פרג̇ע אלבחר ענד אתג̇אה אלגדאה̈ אלי צעובתה ואלמצריון הארבון תלקאה פגרקּהם אללה פי וסט אלבחר: 28 באן רג̇ע אלמא פגטא אלמראכב ואלפרסאן וסאיר ג̇יש פרעון אלדאכ̇לין וראהם פי אלבחר ולם יתבק̇ מנהם ולא ואחד: 29 ובנו אסראיל סארו פי אליבס פי וסט אלבחר ואלמא להם אסואר ען ימינהם וען יסארהם: 30 ואג̇את̇ אללה פי ד̇לך אלוקת בני אסראיל מן יד אלמצריין וראי בנו אסראיל אלמצריין אמואתא עלי שאטי אלבחר: 31 וראי בנו אסראיל אלאפה̈ אלעט̇ימה̈[3] אלתי צנעהא אללה באלמצריין פכ̇אף אלקום אללה ואמנו באללה ובמוסי רסולה:

טו

1 חיניד̇ סבּח[4] מוסי ובנו אסראיל בהד̇א אלתסביח ללה וקאלו אג̇מעין נסבח ללה אד̇ אקתדר אקתדארא אלכ̇יל ורכאבהא רמא בהם פי אלבחר: 2 עזּי ומג̇די אלאזלי אלד̇י צאר לי ג̇ית̇א הד̇א טאיקי אוי[5] אליה אלאה אבי ארפעה: 3 אללה ד̇ו אלמלאחם אללה אסמה: 4 מראכב פרעון וג̇נדה רמי בהא פי אלבחר וכ̇יאר קואדה גרקו פי בחר אלקלזם: 5 אלג̇מור ג̇טתהם נזלו פי אלקער כאלחג̇ארה̈: 6 ימינך יא רב ג̇לילה̈[6] פי אלקוה̈ ימינך יא רב תרהב אלאעדא: 7 ובכת̇רה̈

1) "אחר שנבקעו המים".

2) רוצה לומר שהשם הסיר אופני מרכבותיהם וינהג את המצרים בהנהגה שהיתה קשה להם כאשר אמרו המצרים. ובכ"י י': חתי קאל = עד שאמרו ועי' מכילתא.

3) "את המכה הגדולה" וע' ראב"ע.

4) ת"א: בכן שבח.

5) כן הוא בכ"י י' ובפ': ונגזר מלשון נוה, ועיין פירושו למשלי י"ח י' ובק': אהוי.

6) בפ': ג̇זילה̈.

יד

1 תֿם כלّם אללה מוסי קאילא: 2 מר בני אסראיל אן ירגֿעו
וינזלו בין ידי פם אלחירות[1] בין אלמגֿדל ואלבחר בין ידי צנם צפון
חיאלה תנזלון עלי אלבחר: 3 חתי יקול פרעון ען בני אסראיל אנהם
מתחיّרין פי אלבלד ואן אלברّ קד אנגלק עליהם: 4 פאשדّד קלבה
ויבלבהם ואתעטّם בה ובגֿמיע גֿנדה ויעלם אלמצריון אני אללה פצנעו
כדׄלך: 5 ולמא אכׄבר מלך מצר אן אלקום קד הרבו אנקלב קלבה
וקלוב קואדה אליהם וקאלו מא דׄא צנענא אדׄ אטלקנא בני אסראיל מן
כׄדמתנא: 6 פאסרגֿ מרכבה ואכׄדׄ קומה מעה: 7 ואכׄדׄ סת מאיה
מרכב מכׄתאר וסאיר מראכב אלמצריין[2] וקואד עלי גֿמיעהם: 8 ושדד
אללה קלב פרעון מלך מצר וכלב בני אסראיל ובנו אסראיל כׄארגֿון
ביד רפיעה: 9 ובלבהם אלמצריון ולחקוהם נאזלין עלי אלבחר גֿמיע
כׄיל פרעון ופרסאנה וגֿנדה אלי פם אלחירות בין ידי צנם צפון:
10 ולמא קרב פרעון שאל בנו אסראיל עיונהם פאדׄא באלמצריין ראחלין
וראהם פכׄאפו גֿדא וצרכׄו אלי אללה: 11 וקאלו למוסי אמן עדם
אלקבור במצר אכׄרגֿתנא לנמות פי אלברّ מא דׄא צנעת בנא אדׄ
אכׄרגֿתנא מן מצר: 12 אליס הדׄא אלקול אלדׄי קלנאה לך במצר דענא
נכׄדם אלמצריין פאן כׄדמתנא להם אצלח לנא מן מותנא פי אלבר:
13 קאל מוסי ללקום לא תכׄאפו קפו ואנטׄרו מגותׄה אללה אלת
יצנעהא לכם אליום פאנכם כמא ראיתם אלמצריין אליום ליס תעודון אן
תרוהם אבדא אלי אלדהר: 14 אללה יחארב ענכם ואנתם פאמסכו:
15 תֿם קאל אללה למוסי מא תצרך אליّ מר בני אסראיל אן ירחלו:
16 ואנת ארפע עצאך ומד ידך אלי אלבחר פשקה פידכׄל בנו אסראיל
פי וסטה פי אליבס: 17 והאנא משדד קלב אלמצריין פידכׄלון וראהם
ואתעטׄם בפרעון ובגֿמיע גֿנדה ומראכבה ופרסאנה: 18 ויעלם אלמצריין
אני אללה אדׄא תעטׄמת בפרעון ומראכבה ופרסאנה: 19 פרחל מלאך
אללה אלסאיר בין ידי עסכר בני אסראיל וצאר וראהם ורחל עמוד
אלגֿמאם מן בין ידיהם ווקף וראהם: 20 פדכׄל בין עסכר אלמצריין
ובין עסכר אלאסראיליין וכאן אלגֿמאם ואלטׄלאם פגֿשיא[3] אלליל ולם

[1] פ׳: אלגֿבלאת וכן פסוק ט׳ ועניינו פה הסלעים ועיין מכילתא בראש פרשת בשלח.
[2] בכ״י י׳: אלדׄין כדׄאך = שהיו גם כן (בחורים).
[3] החשיכו׳ וכן העתיק מלת אור תהלים קל״ט א׳. והראב״ע הזכיר את הפירוש הזה בשם ר׳ יונה ונמצא בשרשים בשורש אור.

לאן ביד שדידה אכ׳רג׳כם אללה מן הנא ולא יוכל כ׳מיר: 4 אליום אנתם כ׳ארג׳ון פי שהר אלפריך: 5 ואד׳א[1] אדכ׳לך אללה אלי בלד אלכנעאניין ואלחתיין ואלאמוריין ואלחויין ואליבוסיין אלד׳י קסם אללה לאבאיך אן יעטי לך בלד יפיץ׳ אללבן ואלעסל פאצנע הד׳ה אלצנעה פי הד׳א אלשהר: 6 סבעה איאם תאכל פטירא ופי אליום אלסאבע חג׳ ללה: 7 ואד׳א אכל פטיר פי הד׳ה אלסבעה איאם לא ירא לך כ׳מיר ולא מכ׳מר פי ג׳מיע תכ׳מך: 8 ואכ׳בר אבנך פי ד׳לך אליום קאילא הד׳א בסבב מא צנע[2] אללה לי פי כ׳רוג׳י מן מצר: 9 ויכן איה לך עלי ידך וד׳כרא בין עיניך לכי תכון שריעה אללה פי פיך לאן ביד שדידה אכ׳רג׳ך אללה מן מצר: 10 ואחפט׳ הד׳א אלרסם פי וקתה מן חול אלי חול[3]: 11 כד׳אך[4] אד׳א אדכ׳לך אללה אלי בלד אלכנעאניין כמא קסם לך ולאבאיך ואעטאה לך: 12 פאעזל[5] כל פאתח בטן ללה וכל אול נתאג׳ אלבהאים אלד׳י יכון לך מן אלד׳כור ללה: 13 ובכור אלחמיר אפדה בשאה ואן לם תפדה פאקפה וכל בכר ד׳כר מן בניך פאפדה: 14 ואד׳א סאלך אבנך גדא קאילא מא הד׳א פקל לה בשדה יד אכ׳רג׳נא אללה מן מצר מן בית אלעבודיה: 15 ולמא תצעב פרעון ליטלקנא קתל אללה כל בכר פי בלד מצר מן בכור אלנאס אלי בכור אלבהאים ולד׳לך אנא ד׳אבח ללה כל פאתח בטן מן בכור אלבהאים וכל בכור בני אפדיהם: 16 פתכון איה עלי ידך ומנשורא[6] בין עיניך לאן ביד שדידה אכ׳רג׳נא אללה מן מצר: 17 וכאן למא אטלק פרעון אלקום לם יסירהם אללה טריק בלד אלפלסטיניין לאנה קריב ולאן קאל אללה כילא ינדם אלקום אד׳א ראו אלחרב פירג׳עון אלי מצר: 18 פאדארהם אללה טריק אלבר אלי בחר אלקלזם ומתעביין[7] צעדו בנו אסראיל מן בלד מצר: 19 ואכ׳ד׳ מוסי עט׳אם יוסף מעה לאנה אחלף בני אסראיל וקאל להם אד׳א ד׳כרכם אללה פאצעדו עט׳אמי מן האהנא מעכם: 20 ת׳ם רחלו מן סכות ונזלו פי איתם פי טרף אלבר: 21 ואללה סאיר בין ידיהם נהארא בעמוד מן גמאם לידלהם עלי אלטריק ופי אלליל בעמוד מן נאר ליצ׳י להם פיסירו נהארא ולילא: 22 לא יזול עמוד אלגמאם נהארא ועמוד אלנאר לילא מן בין ידי אלקום:

[1]) ק׳ ובכ״י י׳: כמא.

[2]) „זה בעבור מה שעשה“ ועי׳ ראב״ע שהזכיר זה הפירוש בשם ר׳ יונה.

[3]) „משנה לשנה“.

[4]) „וכמו זה“ דבוק עם פסוק י״ב.

[5]) רש״י: לשון הפרשה.

[6]) „מתפשט“ ואפשר שכיון אל מאמר ר׳ אבהו (שבת נ״ז ב׳) שמקפת מאזן אל אזן.

[7]) וכן תרגם אונקלוס: מזרזין.

עלי אענאקהם: 35 ובנו אסראיל צנעו חינד̇ כמא אמר מוסי פאסתוהבו
מן אלמצריין אניה̈ פצ̇ה̈ ואניה̈ ד̇הב ות̇יאבא: 36 ואללה אעטא אלקום
חט̇א ענד אלמצריין פוהבוהא להם ואנתספו[1] אלמצריין: 37 ת̇ם רחל
בני אסראיל מן עין אלשמס אלי סכות[2] שביה בסת מאיה̈ אלף רג̇ל
אלרג̇אל כ̇לא אלאטפאל: 38 ואיצ̇א כ̇לט כת̇יר צעד מעהם וגנם ובקר
מואשי עט̇ימה̈ ג̇דא: 39 פאכ̇תבזו אלעג̇ין אלד̇י אכ̇רג̇וה מן מצר מלילא
פטירא אד̇ לם יכ̇תמר למא טרדו מן מצר ולם יטיקו אן יתלבת̇ו וחתי
זאדא לם יצנעו להם: 40 וכאן מקאם אהל אסראיל אלד̇י אקאמוה פי
עמל[3] מצר ארבע מאיה̈ ות̇לת̇ין סנה̈[4]: 41 פלמא כאן בעד ארבע
מאיה̈ ות̇לת̇ין סנה̈ פי ד̇את ד̇לך̇ אליום כ̇רג̇ ג̇מיע ג̇יוש אללה מן בלד
מצר: 42 כמא כאן הד̇ה אללילה̈ מחפוט̇ה̈ ללה ליכ̇רג̇הם מן בלד מצר
כד̇אך הד̇א אלליל ללה מחפוט̇ לבני אסראיל לאג̇יאלהם[5]: 43 ת̇ם
קאל אללה למוסי והרון הד̇א רסם אלפסח כל אג̇נבי לא יאכל מנה:
44 וכל עבד לאנסאן משתרי בת̇מן פאכ̇תנה חינד̇ יאכל מנה:
45 ואלצ̇יף ואלאג̇יר לא יאכלא מנה: 46 ופי בית ואחד יוכל לא יכ̇רג̇
מן אלבית מן אללחם כ̇ארג̇א ועט̇מא לא תכסרו מנה: 47 כד̇אך
ג̇מאעה̈ בני אסראיל יצנעוה: 48 ואד̇א ד̇כ̇ל מעכם גריב וארא̇ד אן
יצנע פסחא ללה פליכ̇תתן כל ד̇כר פי נאחיתה[6] פחינד̇ יתקדם
פיצנעה אד̇ יציר כצריח אלבלד וכל אקלף לא יאכל מנה: 49 שריעה̈
ואחדה̈ תכון ללצריח וללגריב אלד̇כ̇יל פי מא בינכם: 50 פצנע בנו
אסראיל כמא אמר אללה מוסי והרון כד̇אך צנעו: 51 ולמא[7] כאן פי
ד̇את הד̇א אליום אלד̇י אכ̇רג̇ אללה בני אסראיל מן בלד מצר עלי
ג̇יושהם:

יג

1 ת̇ם כלם אללה מוסי תכלימא: 2 קדם לי כל בכר פאתח כל
בטן מן בני אסראיל מן אלנאס ואלבהאים לי הם: 3 פקאל מוסי
ללקום אד̇כרו הד̇א אליום אלד̇י כ̇רג̇תם פיה מן מצר מן בית אלעבודיה̈

[1]) המלה כתובה פה בשין (שמאלית) ועי' למעלה ג' כ"ב.

[2]) פ': אלעריש וכן למטה י"ג כ'.

[3]) בכ"י י': אעמאל = מדינות.

[4]) עי' בראשית ט"ו. י"ג ומה שהערנו שם.

[5]) כמו שהלילה הזה היתה שמורה לה' להוציאם מארץ מצרים כן תהיה שמורה לה' לבני ישראל לדורותם' ועי' ראב"ע.

[6]) 'במשפחתו'.

[7]) הפסוק הזה דבק עם שלאחריו. ועי' ראב"ע ואפשר שצריך למחוק מלת תם.

רסם אלדהר: 18 ופי אלשהר אלאול פי אליום אלראבע עשר מנה באלעשי כלו פטירא אלי אליום אלאחד ועשרין מן אלשהר באלעשי: 19 סבעה איאם לא יוגד כמיר פי ביותכם וכל מן אכל מכמרא ינקטע דלך אלאנסאן מן גמאעה בני אסראיל מן אלגריב אלי צריח אלבלד: 20 שיא מן אלמכמר לא תאכלו ופי גמיע מסאכנכם כלו פטירא: 21 פדעי מוסי בגמיע שיוך אסראיל וקאל להם אגדבו[1]) וכדו לכם גנמא לעשאירכם ואדבחו אלפסח: 22 וכדו באקה מן צעתר ואגמסוהא פי אלדם אלדי פי אלטסת ואדנו אלי אלמטל וכדי אלבאב מן דלך אלדם אלדי פי אלטסת ולא יכרג אנסאן מנכם מן באב מנזלה אלי אלגדאה: 23 פיתגלי אללה[2]) ליצדם אלמצריין וינטר אלדם עלי אלמטל ועלי כדי אלבאב פירתי למן דאכלה[3]) ולא ידע אלמהלך אן ידכל אלי ביותכם פיהלככם: 24 ואחפטו הדא אלאמר רסמא לכם ולבניכם אלי אלדהר: 25 ואדא דכלתם אלי אלבלד אלדי יעטיכם אללה כמא קאל פאחפטו הדה אלצנעה[4]): 26 פאדא קאל לכם בנוכם מא הדה אלצנעה לכם: 27 קולו הו דבח רתא[5]) ללה כמא רתי לביות בני אסראיל אד צדם אלמצריין וכלץ ביותנא פכר אלקום וסגדו: 28 ומצו בנו אסראיל וצנעו בגמיע מא אמר אללה מוסי והרון כדאך צנעו: 29 פלמא כאן נצף אלליל קתל אללה כל בכר פי גמיע בלד מצר מן בכר פרעון אלגאלס עלי כרסיה אלי בכר אלסבי אלדי פי אלחבס וגמיע בכור אלבהאים: 30 פקאם פרעון לילא הו וגמיע קואדה וסאיר אלמצריין פכאן צראך עטים במצר אד לים בית אלא ופיה מית: 31 פדעי במוסי והרון לילא וקאל קומא אכרגא מן בין קומי אנתמא ובנו אסראיל ואמצו ואדבחו ללה כמא קלתם: 31 ואיצא גנמכם ובקרכם כדוהא כמא קלתם ואמצו ואגעלוני פי הל[6]): 33 וישדד אלמצריון עלי אלקום ליסרעו יטלקונהם מן אלבלד לאנהם קאלו כלנא מאיתון: 34 פחמל אלקום עגינהם קבל אן יכתמר פבאנת מעאגנהם[7]) משדודה[8]) פי תיאבהם

---

[1]) וכן תרגם אונקלוס: נגידו. ובפ׳: אנהצו = קומו. ובכ״י י׳: אמתדו ר״ל שלחו ידיכם.

[2]) פ׳: ויגוז מלאך אללה = ועבר מלאך ה׳.

[3]) „ויחמול על אשר בבית״.

[4]) פ׳: אלעבאדה.

[5]) „זבח החמלה״.

[6]) נראה שפירוש המלות האלה: שימוני בתוך הברכה שתברכו בהקריבכם את צאנכם. וזה לשון המבחר בשם יש אומרים: וכאשר תברכו למקריבי הקרבנות ברכו גם אותי, וכן כתב הראב״ע בפירושו הקצר: שתתפללו עלי בעת זבחכם.

[7]) עריבות שהבצק ינתן בהן, ע׳ למעלה ז׳ כ״ח.

[8]) בכ״י י׳: מצרורה.

פריק ראסא לבית אבאיהם דׄאך ראס לכל בית[1]: 4 פאן קלّ אהל
בית מן אלחאגׄה אלי ראס[2] פליאכׄד הו וגׄארה אלאקרב אלי מנזלה
במקאסאׄה מן אלנפוס כל רגׄל עלי קדר טעאמה תתואסוה: 5 וליכן
לכם ראסא צחיחא דׄכרא מן סנתה[3] מן אלצׄאן ואלמאעז תאכׄדוה:
6 יכון ענדכם מחפוטׄא אלי אליום אלראבע עשר מן הדׄא אלשהר
פידׄבחה גׄיק גׄמאעׄה בני אסראיל בין אלגרובין[4]: 7 ויאכׄדו מן דמה
ויגׄעלו עלי כׄדّי אלבאב ואלמטׄלّ[5] עלי אלביות אלדׄי יאכלונה פיהא:
8 ויאכלו לחמה פי תלך אללילה שוׄא נאר ופטיר מע מראר יאכלוה:
9 לא תאכלו שיא מנה ניא ולא טבׄיכׄא מבׄצׄגׄא במא אלא משויא בנאר
ראסה ואכארעה וגׄופה: 10 ולא תבקّו מנה אלי אלגדאׄה פאן בקי
מנה שי אלי אלגדאׄה פאחרקוה באלנאר: 11 וכדׄא פכלוה תכון
אחקאיכם משדודׄה ונעאלכם פי ארגׄלכם ועצׄיّכם פי אידיכם ותאכלוה
פי חפז הו פסח ללה: 12 ואתגׄלّי[6] פי בלד מצר פי הדׄה אללילׄה
ואקתל כל בכר פיה מן אנסאן אלי בהאים ובגׄמיע מעבודאת אלמצריין
אצנע אחכאמא אנא אללה[7]: 13 פיציר אלדם לכם עלאמׄה עלי אלביות
אלתי אנתם פיהא ואנטׄר אלדם וארתׄי[8] עליכם ולא יכון בכם ובא
מהלך אדׄא צׄרבת אהל בלד מצר: 14 פיציר הדׄא אליום לכם דׄכרא
ותחגّון פיה חגׄא ללה לאגׄיאלכם רסם אלדהר תחגّונה: 15 סבעׄה איאם
תאכלו פטירא לכן פי אליום אלאולّ תעטלו כׄמירא מן מנאזלכם וכל
מן אכל כׄמירא ינקטע דׄלך אלאנסאן מן בני אסראיל מן אליום אלאוّל
אלי[9] אליום אלסאבע: 16 ואליום אלאול אסם מקדّס[10] ואליום אלסאבע
אסם מקדّס יכונא לכם ולא יצנע פיהמא שי מן אלצנאיע אלא מא יוכל
לכל נפס הו וחדה יצנע לכם: 17 ואחפטׄו אלפטיר לאני פי דׄאת הדׄא
אליום אכׄרגׄת גׄיושכם מן בלד מצר ואחפטׄו הדׄא אליום לאגׄיאלכם

[1] „כל חבורה וחבורה ראש (ר״ל בהמה אחת) לבית אבותם, וזה הוא ראש לכל בית״, ובפ׳ הוסיף לבאר: מן אלגנם = מן הצאן. ועי׳ למעלה הערתנו לבראשית ל׳ ל״ב.

[2] „ואם ימעטו אנשי הבית מהיות צריכים לבהמה אחת״.

[3] ר״ל בשנה שנולד בה.

[4] עיין מה שהביא הראב״ע בשם הגאון בדבר זמן שחיטת הפסח.

[5] עיין בשרשים לאבן גנאח שרש שקף, ופירושו מצפה וכן העתיק מלת והמצפה (בראשית ל״א, מ״ט). ועי׳ ג״כ תרגומו דברים כ״ו, ט״ו.

[6] פ׳: ואגׄלי מלאכי ר״ל ואשלח את מלאכי.

[7] בכ״י י׳ ובפ׳ הוסיפו אלואחד = האחד.

[8] „ואחמול״. וכן תרגם אונקלוס ואיחוס. — ובפ׳: פיראה מלאכי וירתׄי לכם = ויראהו מלאכי ויחוס עליכם.

[9] פ׳: אלי אכׄר אליום אלסאבע = עד סוף היום השביעי.

[10] „שם מקודש״, ר״ל קרא אותו קדש עיי׳ רש״י.

אטלאקהם: 28 ת̇ם קאל פרעון אמ̇ן ע̈ני אחד̇ר אן תעאוד תרא וג̇הי פאנך יום תרא וג̇הי תסתחק אן תמות[1]: 29 ת̇ם קאל לה מוסי נעמ̇א קלת לסת אעאוד אן ארי וג̇הך:

יא

1 פקאל אללה למוסי קד בקי בלא ואחד אתי בה עלי פרעון ועלי אלמצריין בעד ד̇לך יטלקכם מן ההנא פענד אטלאקה ג̇מלה[2] יטרדכם מן ההנא: 2 מר אלקום אן יסתוהבו[3] אלרג̇ל מן צאחבה ואלמראה מן צאחבתהא אניה פצ̇ה ואניה ד̇הב: 3 פאעטא אללה אלקום חט̇א ענד אלמצריין ואמא מוסי אלרסול[4] פעט̇ים ג̇דא פי ג̇מיע בלד מצר ענד קואד פרעון וענד אלקום: 4 פקאל מוסי כד̇א קאל אללה פי נצף אלליל[5] אנא מתג̇לי[6] פי בלד מצר: 5 פימות כל בכר פיה מן בכר פרעון אלג̇אלס עלי כרסיה אלי בכר אלאמה אלתי ורא אלרחא וסאיר בכור אלבהאים: 6 ויכון צראך̇ עט̇ים פי ג̇מיע בלד מצר מא לם יכן מת̇לה ולא יעוד מת̇לה: 7 ולג̇מיע בני אסראיל לא ינבח כלב בפיה פמא פוקה מן אלאד̇א מן נאסהם אלי בהאימהם[7] לכי תעלמו מא יבין אללה בין אלמצריין ובין אלאסראיליין: 8 פינחדר ג̇מיע קואדך האולי אלי ויסג̇דון לי קאילין אכ̇רג̇ אנת וג̇מיע אלקום אלד̇י מעך ובעד ד̇לך אכ̇רג̇ פכ̇רג̇ מן ענד פרעון בשדה̈ ג̇צ̇ב: 9 ת̇ם קאל אללה אלי מוסי לא יקבל מנכמא פרעון לכי תכת̇ר בראהיני פי בלד מצר: 10 ומוסי והרון צנעא ג̇מיע הד̇ה אלבראהין בחצ̇רתה פשדד אללה קלבה ולם יטלק בני אסראיל מן בלדה:

יב

1 ת̇ם קאל אללה למוסי והרון פי בלד מצר קאילא: 2 הד̇א אלשהר הו לכם אול אלשהור יכון לכם אולא לשהור אלסנה: 3 וכלמא ג̇מאעה בני אסראיל וקולא להם[8] פי אלעאשר מנה אן יתכ̇ד̇ו להם כל

[1] ראב״ע: אתה תהיה חייב מיתה.

[2] ת״א: גמירא.

[3] עיין למעלה ג׳ כ״ב.

[4] „משה הנביא״ ובכ״י י׳: אלרג̇ל.

[5] ובכ״י י׳: פי שביה [נצף] מן אלליל = בכמו חצות הלילה. וזה דרוש רבותינו ז״ל עיין רש״י.

[6] ת״א: מתגלי, ובפ׳: מסיר מלאכי = שולח מלאכי.

[7] ר״ל ולכל בני ישראל בין לאנשיהם בין לבהמותיהם לא ינבח כלב בפיו להפחידם ולא יהיה להם רעה יותר גדולה מזה. עיין ראב״ע.

[8] ר״ל דברו בעשור לחדש שיקחו וזה דעת בעל הטעמים.

פארד מוסי והרון אלי פרעון וקאל להמא אמצו ואעבדו אללה רבכם מן ומן אלמאצין: 9 קאל מוסי בצביאננא ושיוכנא נמצי ובבנינא ובנאתנא וגנמנא ובקרנא נמצי לאן חג אללה לנא: 10 קאל להמא כדאך יכון אללה מעכם במא אטלקכם ואטפאלכם הודא ארי אלשר חלי וגוהכם: 11 ליס כדאך ימצי אלרגאל מנכם יעבדון אללה פאנכם אנמא תטלבונהא וטרדהמא מן ענד פרעון: 12 תם קאל אללה למוסי מד ידך עלי בלד מצר בסבב אלגראד פיצעד עלי בלד מצר ויאכל גמיע עשב אלבלד גמיע מא בקאה אלברד: 13 פמד מוסי עצאה עלי בלד מצר וסאק אללה ריח אלקבול טול דלך אליום וטול אלליל פלמא באנת אלגראה חמלת ריח אלקבול אלגראד: 14 פצעד אלגראד עלי גמיע בלד מצר ואסתקר פי גמיע תכמהא עטימא גדא מא לם יכן קבלה גראד מתלה ובעדה לא יכון כדאך: 15 פגטא טהר גמיע אלבלד חתי אטלם אלבלד ואכל גמיע עשבה וגמיע תמר אלשגר אלדי בקאה אלברד ולם יבק שי מן אלכצרה פי אלשגר ופי עשב אלצחרא פי גמיע בלד מצר: 16 פאסרע פרעון פדעי במוסי והרון וקאל קד אכטאת ללה רבכמא ולכמא: 17 ואלאן פאחתמלא דנבי הדה אלמרה ואשפעא אלי אללה רבכמא ליזיל עני הדא אלמות אלמחין[1]): 18 פלמא כרג מן ענדה שפע אלי אללה: 19 פקלב אללה ריחא גרביה שדידה גדא פחמלת אלגראד וצבת[2]) בה בחר אלקלזם ולם תבק גראדה ואחדה פי בלד מצר: 20 ושדד אללה קלב פרעון ולם יטלק בני אסראיל: 21 תם קאל אללה למוסי מד ידך נחו אלסמא ויכון טלאם עלי גמיע בלד מצר בעד זואל טלאם אלליל[3]): 22 פמד מוסי ידה נחו אלסמא פכאן טלאם אפל פי גמיע בלד מצר תלתה איאם: 23 לם יר אנסאן צאחבה ולם יקם אנסאן מן מכאנה תלתה איאם ולגמיע בני אסראיל כאן נור פי מסאכנהם: 24 פדעי פרעון במוסי וקאל אמצו אעבדו אללה לכן גנמכם ובקרכם דעוהא ואמא אטפאלכם פתמצי מעכם: 25 קאל לה מוסי בל אנת תעטינא דבאיח וצואעד נקרבהא ללה רבנא: 26 ומואשינא איצא תמצי מענא לא יבקא מנהא טלף לאנא מנהא נאכד מא נעבד בה אללה רבנא ונחן לא נעלם כם מקדאר מא נעבד[4]) אללה בה מנהא אלי אן נציר אלי תם: 27 פשדד אללה קלבה ולם ישא

[1]) „המות המוחלט", ואפשר שענינו שאחר מכת הברד והארבה לא נשאר מאומה למחית האדם ועיין בחיי על התורה.

[2]) בכ"י י' ובפ' ובק': סכת, ר"ל הכה את הים בחוזק וטבע בו את הארבה.

[3]) „אחר שמשה אפלת הלילה", וכן תרגם אונקלוס.

[4]) „במה שיעור מה שנקריב".

במוסי והרון וקאל להמא קד אכטאת הדה אלמרה אללה אלעאדל ואנא וקומי אלטאלמון: 28 אשפעא אלי אללה וחסבנא[1]) אן תכון אצואת אללה וברד עלינא חתי אטלקכם ולא תעאדו אן תקפו: 29 קאל לה מוסי אדא כרגת מן אלקריה אבסט ידי אלי אללה פתנתהי אלאצואת ואלברד לא יכון אבדא[2]) לכי תעלם אן אלארץ ללה: 30 ואנת וקואדך פאעלמו אנכם קבל אן[3]) תכאפו מן בין ידי אללה: 31 אן אלכתאן ואלשעיר קד עטבא לאן אלשעיר כאן פריכא ואלכתאן משלפא: 32 ואלחנטה ואלכרסנה לם יעטבא לאנהמא אפלתאן[4]): 33 ולמא כרג מוסי מן ענד פרעון מן קריתה בסט ידיה בין ידי אללה פאנתהת אלאצואת ואלברד ולם ינחל מטר עלי אלארץ: 34 ולמא ראי פרעון אן קד אנתהי אלמטר ואלברד ואלאצואת עאוד אלכטא פתקל קלבה הו ועבידה: 35 ושדד אללה קלב פרעון[5]) ולם יטלקהם במא קאל אללה למוסי:

י

1 תם קאל אללה למוסי אדכל אלי פרעון פאני קד קוית קלבה וקלב קואדה לכי אחל אפאתי הדה בהם: 2 ולכי תקץ עלי אבנך ואבן אבנך מא בטשת באלמצריין ואפאתי אלתי אחללתהא בהם ותעלמו אני אללה: 3 פדכל מוסי והרון אלי פרעון וקאלא לה בדא קאל אללה אלאה אלעבראניין אלי כם אבית אן תדען מן בין ידי אטלק קומי יעבדוני: 4 פאנך אן אבית אן תטלק קומי הא אנא אתי באלגראד גדא פי תכמך: 5 פיגטי טהר אלארץ ולא יטיק אחד[6]) אן ינטר אליהא ויאכל באקי אלפליטה אלתי תבקת לכם מן אלברד ויאכל גמיע אלשגר אלנאבת לכם מן אלצחרא: 6 ותמתלי מנה ביותך וביות קואדך וביות סאיר אלמצריין מא לם יר מתלה אבאוך ואבא אבאיך מד כונהם עלי אלארץ אלי הדא אליום תם ולי וכרג מן ענד פרעון: 7 פקאל קואד פרעון לה אלי כם יכון הדא לנא והקא אטלק אלקום יעבדו אללה רבהם קבל אן תשאהד מצר קד באדת[7]):

[1]) „ודי לנו״.

[2]) „לעולם״ ובכ״י י׳: איצא.

[3]) „ואתה ועבדיך דעו כי קודם שתיראו מפני ה׳ כבר נכתה הפשתה והשעורה וגו׳ והחטה והכסמת לא נכו וגו׳, ועי׳ ראב״ע שהביא פירוש הגאון, וכן הביא בשמו רבנו בחיי בפירושו.

[4]) ראב״ע: שהיו עוד תחת הארץ ולא נראו, וע׳ אבן גנאח בשרש אפל.

[5]) העתיק כאלו היה כתוב: ויחזק ה׳ את לב פרעה ובכ״י י׳: פאשתד קלב.

[6]) ראב״ע: תחסר מלת איש והגאון הוסיף מלת אחד.

[7]) „שלח את העם... בטרם תראה כי אבדה מצרים״, לא העתיק ה׳ השאלה ותרגם לפי הענין.

פי אלנאס ואלבהאים: 11 ולם יטיקו אלעלמא אן יקפו בין ידי מוסי מן קבל אלקרח אלדי כאן פיהם ופי סאיר אלמצריין. 12 ושדד אללה קלב פרעון ולם יקבל מנהמא כמא קאל אללה אלי מוסי: 13 תם קאל אללה למוסי אדלג באלגדאה וקף בין ידי פרעון וקל לה כדא קאל אללה אלאה אלעבראניין אטלק קומי יעבדוני: 14 לאני פי הדה אלמרה אנא באעת בכתיר מן אפאתי פי קלבך וקואדך וקומך לכי תעלם אן ליס מתלי פי גמיע אלעאלם[1]: 15 לאני אלאן לו אטלקת ידי לקתלתך וקומך באלובא ואנתחדת מן אלבלד[2]: 16 ולכן בסבב כלדה אבקיתך לכי אוריך קותי לכי יקץ באסמי פי גמיע אלעאלם: 17 ועאדך מתרבין[3] בקומי לילא תטלקהם: 18 הא אנא ממטר פי מתל הדא אלוקת מן גד ברדא עטימא גדא מא לם יכן מתלה פי מצר מן יום אססת אלי אלאן: 19 ואלאן אבעת פצם[4] מאשיתך וגמיע מא לך פי אלצחרא פאנה אי אנסאן או בהימה וגד פי אלצחרא ולם ינצם אלי אלמנאזל ינזל עליהם אלברד פימותון: 20 פמן כאף כלאם אללה מן קואד פרעון אהרב עבידה ומאשיתה אלי אלביות: 21 ומן לם ירד באלה אלי כלאם אללה תרך עבידה ומאשיתה פי אלצחרא: 22 תם קאל אללה למוסי מד ידך נחו אלסמא פיכון אלברד פי גמיע בלד מצר עלי אלנאס ועלי אלבהאים וגמיע עשב אלצחרא פי בלד מצר: 23 פמד מוסי עצאה נחו אלסמא פאעלן אללה אצואתא וברדא וסארת אלנאר עלי אלארץ ואמטר אללה בררא עלי בלד מצר: 24 פכאן אלברד ואלנאר אלמתלבדה[5] פי וסטה עטימא גדא מא לם יכן מתלה פי בלד מצר מד צארת לאמה: 25 פצרב אלברד פי גמיע בלד מצר מא פי אלצחרא מן אנסאן אלי בהימה וצרב גמיע עשבהא וכסר גמיע שגרהא: 26 עדא פי בלד אלסדיר אלתי תם בנו אסראיל לם יכן ברד: 27 פבעת פרעון

[1]) „בכל העולם", ר"ל בשמים ובארץ. ועי' מה שכתב בפירושו לתהלים סוף מזמור ח'.

[2]) „לו שלחתי את ידי הרגתי אותך ואת עמך בדבר ותכחד מן הארץ" השתמש כאן ולמטה כ"ג כ"ג במלה ערבית אנתחד להעתיק הכחיד בטעם „הכרית" מפני שהששתי מלות דומות זו לזו אע"פ שאין זה הוראת המלה בערבית. ובפ' ובק': אנתחית = נאבדת. ובתרגום ר' סעדיה איוב ד' ז' למלת נכחד יש ג"כ שתי נוסחאות אנתחד ואנתיהו ובתהלים מזמור פ"ג ה' העתיק ונכחידם ונכתרמהם.

[3]) ההעתקה הזאת נמצאת גם בשרשים לאבן גנאח בהערה 60 לשרש סלל. ועניננו עודך מבקש תחבולות.

[4]) וכן תרגם אונקלוס כנוש. ובכ"י ובפ': פצן = ושמור, וכן העתיק הגאון העיזו (ישעיה י', ל"א).

[5]) המלה הזאת נמצאת ג"כ בשרשים לאבן גנאח ש' לקח בהערה. ופירושה שהאש והברד היו דבוקים זה בזה ועי' רש"י. ובפ': מתחדה = מתאחדת.

אללה מסלט[1]) עלי אלארץ: 19 ואציר פראא לקומי ממא יחל בקומך[2])
גדא תכון הדה אלאיה: 20 פצנע אללה כדאך ודכל והיש כתיר אלי
בית פרעון ובית קואדה וגמיע בלד מצר אנפסד מן קבל אלוחיש:
21 פדעי פרעון במוסי והרון וקאל אמצו אדבחו לרבכם פי אלבלד:
22 קאל מוסי לא נטיק אן נצנע דלך לאן מא יכרהה אלמצריון נדבחה
ללה רבנא פהל נדבח מא יכרהונה בחצרתהם ולא ירגמונא: 23 לכן
מסאפה תלתה איאם נסיר פי אלבר ונדבח ללה רבנא כמא יאמרנא:
24 קאל פרעון אטלקכם תדבחון ללה רבכם עדא פאבעאדא לא תבעדו
פי אלמסיר ואשפעא עני: 25 קאל מוסי הא אנא כארג מן ענדך ואשפע
אלי אללה פיזול אלוחיש ען פרעון וקואדה וקומה עדא לא יעאוד פרעון
אלסכריה[3]) לילא יטלק אלקום ידבחון ללה: 26 ולמא כרג מן ענדה
שפע אלי אללה: 27 פצנע אללה כמא קאל מוסי פזאל אלוחיש ען
פרעון וען קואדה וסאיר קומה לם יבק ואחד: 28 ותקל פרעון קלבה
הדה אלמרה איצא ולם יטלק אלקום:

ט

1 תם קאל אללה למוסי אדכל אלי פרעון וקל לה כדא קאל
אללה אלאה אלעבראניין אטלק קומי יעבדוני: 2 פאנך אן אבית אן
תטלקהם ועאדך מתמסך בהם: 3 פאן אפה אללה כאינה פי מואשיך
אלתי פי אלצחרא פי אלכיל ואלחמיר ואלגמאל ואלגנם ואלבקר ובא
עטים גדא: 4 ויבין אללה בין מואשי בני אסראיל ומואשי אלמצריין
ולא ימות שי מן גמיע מא הו לבני אסראיל: 5 וציר אללה וקתא
קאילא גדא יצנע אללה הדא אלאמר פי אלבלד: 6 פצנע אללה הדא
אלאמר מן אלגד ומאת גמיע[4]) מואשי אלמצריין ומן מואשי בני אסראיל
לם ימת ואחדה: 7 ובעת פרעון פאדא לם ימת מן מואשי בני אסראיל
ואחדה פתקל קלבה ולם יטלקהם: 8 תם קאל אללה למוסי והרון כדא
מלא חפניכמא מן פיח אלאתון ויהוי בה מוסי פי אלהוא[5]) בחצרה
פרעון: 9 פיציר גבארא פי גמיע בלד מצר ויציר פי אלנאס ואלבהאים
קרחא נאבתא מתנפטא פי גמיע בלד מצר: 10 פאכדא מן פיח אלאתון
ווקפא בין ידי פרעון והוי בה מוסי פי אלהוא פצאר קרח מתנפט נאבת

1) „כי אני מושל על הארץ".
2) ונתתי כפר עמי מה שיחול על עמך, ר"ל במכת הערוב. וקרוב לזה ת"א.
3) וכן תרגם בראשית ל"א ז' מלת התל.
4) בכ"י י': אכתר = רוב
5) „וישליכהו משה באויר" וכן בפסוק י'. פ': וירשה מוסי אלי אלסמא, וכן בפסוק י'
וזה העתקת וזרק כמשמעו.

ח

1 ת֗ם קאל אללה למוסי קל להרון מד יד֗ך בעצאך עלי אלאנהאר ואלכ֗לג֗אן ואלאג֗אם ואצעד אלצ֗פאדע עלי בלד מצר: 2 פמד הרון ידה עלי מיאה מצר פצעד אלצ֗פאדע וג֗טא בלד מצר: 3 וצנע כד֗אך אלעלמא בלט֗פיהם ואצעדו אלצ֗פאדע עלי בלד מצר: 4 פדעא פרעון במוסי והרון וקאל אשפעא אלי אללה ויזיל אלצ֗פאדע עני וען קומי חתי אטלק אלקום יד֗בחו ללה: 5 קאל מוסי לפרעון אקתרח עלי[1] מתי תשא אן אשפע לך ולקואדך וקומך פינקטע אלצ֗פאדע ענך וען מנאזלך ותבקא פי אלניל פקט: 6 וקאל גדא קאל כמא קלת לכי תעלם אנה ליס מת֗ל אללה רבנא: 7 אד֗ תזול אלצ֗פאדע ענך וען קומך וקואדך ותבקא פי אלניל פקט: 8 ולמא כ֗רג֗ מוסי והרון מן ענד פרעון דעא מוסי אלי אללה בסבב אלצ֗פאדע אלתי אחלהא בפרעון: 9 פצנע אללה כמא קאל מוסי ותמאות[2] אלצ֗פאדע מן אלביות ומן אלדור ומן אלצ֗יאע: 10 חתי ג֗מעוהא אנבארא אנבארא ונתנת אלארץ֗ מנהא: 11 ולמא ראי פרעון אן אלפרג֗ה֗ קד כאנת ת֗קל קלבה ולם יקבל מנהמא כמא קאל אללה: 12 ת֗ם קאל אללה למוסי קל להרון מד֗ עצאך ואצ֗רב תראב אלארץ֗ יציר קמלא פי ג֗מיע בלד מצר: 13 פצנעא כד֗אך ומד הרון ידה בעצאה פצ֗רב תראב אלארץ֗ פצאר קמלא פי אלאנסאן ואלבהימה֗ ג֗מיע תראב אלארץ֗ צאר קמלא פי ג֗מיע בלד מצר: 14 וצנע כד֗לך אלעלמא בלט֗פיהם ליכ֗רג֗ו אלקמל פלם יטיקו פת֗בת[3] אלקמל פי אלנאס ואלבהאים: 15 פקאלו אלעלמא לפרעון הד֗ה ג֗ראחה֗ מן ענד אללה[1] פאשתד קלבה ולם יקבל מנהמא כמא קאל אללה: 16 ת֗ם קאל אללה למוסי אדלג֗ באלגדאה֗ וקף בין ידי פרעון הוד֗א הו כ֗ארג֗ אלי אלמא וקל לה כד֗א קאל אללה אטלק קומי ויעבדוני: 17 לאנך אן אבית אן תטלק קומי הא אנא באעת֗ עליך ועלי קואדך וסאיר קומך ומנאזלך כ֗לט אלוחוש[5] חתי תמתלי מנה ביות אלמצריין ואלארץ֗ אלתי הם עליהא: 18 ואבין פי ד֗לך אליום בלד אלסדיר אלד֗י קומי מקים בה לילא יכון ת֗ם וחש לכי תעלם אנני

[1]) רשב״ם: התנשא עלי לבקש חפצך ואעשה.
[2]) עי׳ בראשית ל״ג, י״ג.
[3]) „ותעמוד״.
[1]) „חבורה מאת אלהים״ וכן ת״א מחא מן קדם ה׳ היא. ועי׳ ראב״ע
[5]) ראב״ע: חיות רעות מעורבות וכו׳.

באלחכמא ואלסחרה פצנע כדאך איצא עלמא מצר בכפיהם[1]: 12 פטרח
כל רגל עצאה פצארת בתנאנין[2] פאבתלעת עצא הרון עציהם:
13 פאשתד קלב פרעון ולם יקבל מנהמא כמא קאל אללה: 14 תם
קאל למוסי קד תקל קלב פרעון ואבא אן יטלק אלקום: 15 אמץ אליה
באלגדאה הודא הו כארג אלי אלמא פקף תלקאה עלי שאטי אלניל
ואלעצא אלתי אנקלבת חיה כדהא בידך: 16 וקל לה אללה אלאה
אלעבראניין בעתני אליך קאילא אטלק קומי יעבדוני פי אלבר והודא
אנת לם תקבל אלי אלאן: 17 כדא קאל אללה בהדה אלכלה תעלם
אני אללה[3] הא אנא צארב באלעצא אלתי בידי אלמא אלדי פי אלניל
פינקלב דמא: 18 ואלסמך אלדי פי אלניל ימות פינתן אלניל ויעגז
אלמצריון ען אן ישרבו מאא מן אלניל: 19 תם קאל אללה למוסי קל
להרון כד עצאך ומד ידך עלי מיאה אלמצריין ואנהארהם וכלגאנהם
ואגאמהם וסאיר מלאם מיאההם פתציר דמא ויכון דם פי גמיע בלד מצר
ופי אואני אלכשב ואלחגארה[4]: 20 פצנע כדאך מוסי והרון כמא
אמר אללה ורפע אלעצא וצרב אלמא אלדי פי אלניל בחצרה פרעון
ובחצרה קואדה פאנקלב גמיע אלמא אלדי פי אלניל דמא: 21 ואלסמך
אלדי פי אלניל מאת ונתן אלניל פעגז אלמצריון אן ישרבו מאא מן
אלניל וצאר אלדם פי גמיע בלד מצר: 22 פצנע כדאך עלמא מצר
בכפיהם ואשתד קלב פרעון ולם יקבל מנהמא כמא קאל אללה:
23 תם ולי פרעון ודכל מנזלה ולם ירד באלה אלי הדה איצא: 24 ואחתפר
גמיע אלמצריין חואלי אלניל אבארא לישרבו מנהא מאא אד לם יטיקו
אן ישרבו מן מא אלניל: 25 ולמא כמלת סבעה איאם בעד מא צרב
אללה אלניל: 26 קאל אללה למוסי[5] אדכל אלי פרעון וקל לה כדא
קאל אללה אטלק קומי יעבדוני: 27 פאנך אן אבית אן תטלקהם הא
אנא צאדם תכמך באלצפאדע: 28 פתסעי מן אלניל אלצפאדע פתצעד
ותדכל פי ביתך ופי כדר מצגעך ועלי סרירך ופי ביות קואדך וסאיר
קומך ופי תנאנירך ומעאגנך: 29 ופי[6] גסמך וגסם קומך וקואדך
תצעד אלצפאדע:

[1]) נראה שענינו כמו שתרגם אונקלוס: בלחשיהון.

[2]) „כמו תנינים„ עיין בחיי על התורה שכתב: לא אמר ויהיו תנינים אלא לתנינים בא ללמד שלא היה כח בחרטומים לעשותם תנינים ממש רק שנדמו לתנינים בחכמת הכשפים ואחיזת עינים.

[3]) בכ״י י׳ הוסיף „אלמואקב״ = המעניש.

[4]) „בכלי עץ ואבן״ עיין ראב״ע.

[5]) חבר את שני הפסוקים ותרגם: אחר שנמלאו שבעת ימים וכו׳ אמר ד׳ אל משה וכו׳.

[6]) „ובגופך ובגוף עמך ועבדיך״ עיין רש״י.

וסני חיותה מיאה ותלת ותלתין סנה: 19 ובנו מררי מחלי ומושי האולי
עשאיר אלליואניין עלי תאלידהם: 20 פתזוג עמרם ביוכבד עמתה קבל
אן תחטר[1] פולדת לה הרון ומוסי וכאן סני חיותה מיאה וסבע
ותלתין סנה: 21 ובנו יצהר קרח ונפג וזכרי: 22 ובנו עזיאל מישאל
ואלצפן וסתרי: 23 פתזוג הרון באלישבע בנת עמינדב אכת נחשון
פולדת לה נדב ואביהוא ואלעזר ואיתמר: 24 ובנו קרח אסיר ואלקנה
ואביאסף הדה עשאיר אלקרחיין: 25 ואלעזר אבן הרון תזוג במראה
מן בנאת פוטיאל פולדת לה פינחס האולי רוסא אבא אלליואניין
לעשאירהם: 26 המא הרון ומוסי אללדאן קאל להמא אללה אכרגא
בני אסראיל מן בלד מצר עלי גיושהם: 27 המא אלמכאטבאן פרעון
מלך מצר ליכרגא בני אסראיל מן בלד מצר המא מוסי והרון: 28 ולמא
כאן יום כאטב אללה מוסי פי בלד מצר: 29 וקאל אללה למוסי קאילא
אנא אללה כלם פרעון מלך מצר בגמיע מא אמרך בה: 30 וקאל מוסי
בין ידי אללה הודא אנא אלתג אלפם וכיף יסמע מני פרעון[2]:

ז

1 קאל אללה למוסי אנטר קד געלתך אסתאדא פי אמר פרעון
והרון אכוך יכון תרגמאנך[3]: 2 אנת תכלם הרון אכאך[4] בגמיע מא
אמרך בה והו יכלם פרעון ליטלק בני אסראיל מן בלדה: 3 ואנא
אעצב קלב פרעון ואכתר איאתי וכראהיני פי בלד מצר: 4 ולא יקבל
מנכמא פרעון חתי אחל אפאתי באלמצריין ואכרג גיושי וקומי בני
אסראיל מן בלד מצר באחכאם עטימה: 5 ויעלמון אלמצריין אני אללה
אדא מדדת ידי[5] עלי אלמצריין ואכרגת בני אסראיל מן בינהם:
6 פצנע מוסי והרון כמא אמרהמא אללה כדאך צנעא: 7 וכאן מוסי
אבן תמנין סנה והרון אבן תלת ותמנין סנה חין כלמא פרעון: 8 תם
קאל אללה למוסי והרון קאילא: 9 אדא כלמכמא פרעון וקאל אעטוני
ברהאנא פקל להרון כד עצאך פאטרחהא בין ידי פרעון ותציר תנינא:
10 פדכל מוסי והרון אלי פרעון וצנעא כמא קאל אללה וטרח הרון
עצאה בין ידי פרעון וקואדה פצארת תנינא: 11 תם דעא פרעון

[1] „דודתו מן האב קודם שנאסרה", עיין סנהדרין נ״ח ע״ב.

[2] שלשת הפסוקים בין כ״ח עד ל׳ דבוקים יחד ומספרים מה שכבר נזכר למעלה בפסוק
״ב, ובמקום הזה הוסיף שביום אשר דבר משה כן לפני ה׳ השיבהו: ראה נתתיך וגו׳.

[3] עיין למעלה ד׳, ט״ז.

[4] „אל אהרן אחיך".

[5] בכ״י י׳: אטלקתי אפאתי = שלחתי את מכותי.

יא רב לם אבלית הולאי אלקום ולם דא בעתת בי: 23 ומן חית דכ֗לת אלי פרעון פכ֗אטבתה באסמך אסא אליהם ולם תכ֗לצהם מן דלך:

ו

1 קאל אללה למוסי אלאן תנט֗ר מא אצנע לפרעון אנה סיטלקהם ביד שדידה֗ ויטרדהם מן בלדה ביד שדידה֗: 2 ת֗ם כל֗ם אללה מוסי וקאל לה אנא אללה: 3 אלד֗י תג֗לית[1] לאברהים ואסחק ויעקוב באלטאיק אלכאפי[2] ואסמי אללה פקט[3] לם אערפהם: 4 ואיצ֗א ת֗בת עהדי מעהם לאעטיהם בלד כנעאן בלד סכנאהם אלד֗י סכנוה: 5 ואיצ֗א אני קד סמעת שהיק בני אסראיל ממא אלמצריון יסתכ֗דמונהם פד֗כרת עהדי: 6 לד֗לך קל לבני אסראיל אנא אללה לאכ֗רג֗כם מן נקל אלמצריין ואכ֗לצכם מן כ֗דמתהם ואפכ֗כם בד֗ראע ממדודה֗ ובאחכאם עט֗ימה֗: 7 ואתכ֗ד֗כם לי אמה֗ ואכון לכם אלאהא ותעלמון אנני אללה רבכם אלמכ֗רג֗כם מן נקל אלמצריין: 8 ואדכ֗לכם אלי אלבלד אלד֗י אקסמת באמרי[4] אן אעטיה לאברהים ואסחק ויעקוב פאעטיה לכם הווא אנא אללה אפי בד֗לך[5]: 9 פכל֗ם מוסי בד֗לך בני אסראיל ולם יקבלו מנה מן ציק ארואחהם ומן כ֗דמתהם אלצעבה֗: 10 ת֗ם כל֗ם אללה מוסי תכלימא: 11 אדכ֗ל כל֗ם פרעון מלך מצר פי אן יטלק בני אסראיל מן בלדה: 12 וכל֗ם מוסי בין ידי אללה[6] קאילא הודא בנו אסראיל לם יקבלו מני פכיף יסמע מני פרעון ואנא אלת֗ג אלפם: 13 פכלם אללה מוסי והרון וו֗צאהמא בסבב בני אסראיל ופרעון מלך מצר[7] אן יכ֗רג֗א בני אסראיל מן בלד מצר: 14 האולי רוסא ביות אבאיהם בנו ראובן בכר אסראיל חנוך ופלוא חצרן וכרמי האולי עשאיר ראובן: 15 ובנו שמעון ימואל וימין ואהד ויכין וצחר ושאול אבן אלכנעאניה֗ האולי עשאיר שמעון: 16 והד֗ה אסמא בני לוי עלי תאלידהם גרשון וקהת ומררי וסנו היוה֗ לוי מיאה֗ וסבע ות֗לת֗ון סנה֗: 17 ובנו גרשון לבני ושמעי לעשאירהם: 18 ובנו קהת עמרם ויצהר וחברון ועזיאל

---

1) „אשר נגליתי".

2) עיין מה שכתב כאן הראב"ע בשם הגאון בפתרון מלת שדי.

3) ראב"ע: אמר רב סעדיה הגאון כי תחסר באחרונה מלת לבדו כאלו אמר ובשמי ה' לבדו לא נודעתי להם רק פעם באל שדי ופעם בשם ה' וכמוהו לפי דעתו לא יעקב לבדו יאמר עוד שמך כ"א ישראל משתתף עמו (עיין העתקת הגאון בראשית ל"ב כ"ט)

4) וכן תרגם אונקלוס: די קיימית במימרי.

5) ראב"ע: וטעם אני ה' שאקיים זה.

6) „לפני ד'". נראה שכונת הגאון שמשה דבר כן בלבו לפני ה' מפני שכבר התאנף ה' בו פעם ראשונה. עיין למעלה ד' י"ד. ובכ"י י' ובפ': יארב אבל בפסוק ל' לא שינו נוסחתנו.

7) „אדות בני ישראל ופרעה מלך מצרים".

חתי אקבל מנה ואטלק בני אסראיל לא אערף אללה ולא אטלק בני
אסראיל איצא: 3 קאלא אלאה אלעבראניין ואפאנא אמרה נמצי מסיר
תלתה איאם פי אלבר ונקרב ללה רבנא כילא יפאג'נא בובא או בסיף:
4 קאל להמא מלך מצר לם יא מוסי והרון תג'דבאן אלקום ען אעמאלהם
אמצו אלי נקלכם: 5 תם קאל אמן כתרה אהל אלבלד חתי תעטלאהם
מן נקלהם[1]: 6 ואמר פרעון פי דלך אליום ג'לאוזה אלקום וערפאהם
קאילא: 7 לא תעידו אן תעטו תבנא לילבנו אללבן מתל אמס ומא
קבלה בל הם ימצון ויקמשון[2] להם תבנא: 8 וצראיב אללבן אלתי
באנו יצנעונהא אמסא ומא קבלה צירוהא עליהם ולא תנקצון מנהא
לאנהם מרפהון ולדלך יצרכון ויקולון נמצי נקרב לרבנא: 9 יתקל
אלעמל עלי אלקום פישתגלו בה ולא ישתגלו[3] באמור באטלה:
10 פכרג ג'לאוזה אלקום וערפאהם וקאלו להם כדא קאל פרעון לים
אעטיכם תבנא: 11 אנתם אמצו וכדו לכם תבנא חית מא תג'דון ואעלמו
אן לא ינקץ מן עמלכם שי: 12 ותבדד אלקום פי ג'מיע בלד מצר
ליקמשו קשא ללתבן: 13 ואלג'לאוזה מלחין קאילין אכמלו עמלכם
אמר יום ביום כמא כאן פי וקת אעטא אלתבן[4]: 14 פצרב ערפא בני
אסראיל אלדין ולוהם עליהם ג'לאוזה פרעון וקאלו להם מא באלכם
לם תכמלו צראיבכם אן תלבנו מתל אמס ומא קבלה איצא אמס
ואליום: 15 וג'א ערפא בני אסראיל ואסתג'אתו אלי פרעון קאילין לם
תצנע כדא בעבידך: 16 תבן לם ידפע אלינא ויקולון לנא אצרבו לבנא
הודא עבידך מצרובון ממא יכטי עליהם קומך[5]: 17 קאל אנתם מרפהון
ולדלך תקולון נמצי נקרב לרבנא: 18 ואלאן אמצו אעמלו ותבן לא
יעטי לכם וצראיבכם תופון: 19 פנטר ערפא בני אסראיל אנהם[6] בשר
וקאלו לא תנקצו מן לבנכם אמר יום ביום: 20 ופאג'ו מוסי והרון ואקפון
תלקאהם ענד כרוג'הם מן ענד פרעון[7]: 21 פקאלו להמא ינטר
אללה ויחכם עליכם במא אפסדתמא חאלנא ענד פרעון וענד קואדה
חתי לו אן סיפא פי ידהם לקתלונא[8]: 22 פרג'ע מוסי אלי אללה וקאל

---

[1]) אפשר שכונתו: האם רבים הם עם הארץ, עד שתשביתו אותם מסבלתם? כלומר שכלם הם נצרכים לעבוד את עבודתם.

[2]) פ': ויקשון, וכן למטה פסוק י"ב.

[3]) ראב"ע: אמר הגאון כי אל ישעו כמו אל ישענו והנו"ן חסר כחסרונו במלת תת פחדך וכו'. ולא נמצא זה בהנוסחה שלפנינו המסכמת עם תרגום אונקלוס: ולא יתעסקון.

[4]) „בעת אשר נתן התבן".

[5]) „מפני שחטא עמך נגדם" ומלת עם כאן בלשון נקבה כמו שאמר הראב"ע.

[6]) פ': נפושהם ובצ"ל, וכן אמר הראב"ע: כי ראו נפשם בצרה.

[7]) כפ' הוסיף: וענד עבידה = ועבדיו.

[8]) „כאשר השחתם את מצבנו בעיני פרעה ושריו, עד שלוא היה חרב בידם הרגונו".

פיה פאנא אכון מע קולך וקולה ואדללכמא עלי מא תצנעון: 16 פיכלם הו לך אלקום ויכון לך תרגמאנא[1] ואנת תכון לה אסתאדא[2]: 17 וכד הדה אלעצא בידך תצנע בהא אלמעגזאת: 18 פמצי מוסי ורגע אלי יתר חמיה וקאל לה אמצי וארגע אלי אכותי אלדין במצר ואנטר הל הם באקין קאל לה אמץ בסלאם: 19 תם קאל אללה למוסי במדין אמץ ארגע אלי מצר פאן קד מאת גמיע אלקום אלטאלבין נפסך: 20 פאכד מוסי זוגתה וולדיה וארכבהם עלי חמאר ורגע בהם ורגע אלי בלד מצר ואכד אלעצא אלדי אמרה אללה בהא[3] פי ידה: 21 תם קאל אללה לה פי מציך לתרגע אלי מצר אנטר גמיע אלבראהין אלתי צירתהא פי ידך ואצנעהא בין ידי פרעון ואנא אשדד קלבה ולא יטלק אלקום: 22 פקל לה כדא קאל אללה משרפא[4] אבני בכרי אסראיל: 23 פקלת לך אטלק אבני יעבדני פאן אבית אן תטלקה הא אנא קאתל אבנך בכרך: 24 ולמא כאן פי אלטריק פי אלמבית פאגא ילדה מלאך אללה[5] פטלב קתלה: 25 פאכדת צפורה צואנא פקטעת קלפה אבנהא וקדמתה בין ידיה וקאלת באד אלעריס אן יכון מקתולא[6]: 26 פכף ענה חינד קאלת צאר אלעריס אלמקתול מכתונא[7]: 27 תם קאל אללה להרון אמץ תלקא מוסי פי אלבר פמצא פואפאה פי גבל אללה פקבלה: 28 פאכברה מוסי בגמיע כלאם אללה אלדי בעתה בה וגמיע אלאיאת אלתי אמרה אללה[8]: 29 פמצא מוסי והרון וגמעא גמיע שיוך בני אסראיל: 30 וכלמהם הרון בגמיע אלכלאם אלדי כלם אללה מוסי וצנע אלמעגזאת בחצרה אלקום: 31 פאמן אלקום אד סמעו אן אללה קד דכר בני אסראיל ונטר צעפהם וכרו וסגדו:

ה

1 ובעד דלך דכל מוסי והרון וקאלא לפרעון כדא קאל אללה אלאה אסראיל אטלק קומי יחגון לי פי אלבר: 2 קאל פרעון מן אללה

[1]) ת״א: למתרגמן.

[2]) ת״א: לרב. ועיין למטה ז׳ א׳.

[3]) „אשר צוה אלהים לקחתו״.

[4]) „לכבוד (ישראל)״ ובפ׳ הוסיף: עלי סביל אלמגאזי = על דרך ההעברה: וכל זה לפרש למה קרא את ישראל בני בכורי, והפירוש הזה הובא מאת רבנו בחיי בשם רבנו חננאל.

[5]) „ויפגוש את בנו מלאך האלהים, וזאת ג״כ דעת ר׳ שמואל בן חפני, לפי מה שהביא הראב״ע בשמו.

[6]) „ותקריבהו (את בנה) לפניו (לפני משה) ותאמר כמעט היה נהרג החתן״.

[7]) „החתן הנהרג (כמעט) עתה הוא נמול״.

[8]) בפ׳ הוסיף: באקאמתהא = לעשותם.

אלמצריין בג̇מיע אעג̇ובאתי אלתי אצנעהא פי מא בינהם ובעד ד̇לך יטלקכם: 21 ואעטי אלקום חט̇אא ענד אלמצריין פאד̇א מצ̇יתם לא תמצ̇ו פרגא: 22 בל תסתוהב[1] אלמראה̈ מן מסאכנתהא וג̇ארתהא אניה̈ פצ̇ה̈ וד̇הב ות̇יאבא תצירונהא עלי בניכם ובנאתכם ותנתצפון מן אלמצריין[2]:

ד

1 פאג̇אב מוסי וקאל לעלהם לא יומנון בי ולא יקבלון מנّי בל יקולון לם יתג̇לّי לך אללה: 2 פקאל אללה לה מנבّהא[3] מא ד̇א בידך קאל עצא: 3 קאל אטרחהא עלי אלארץ̇ פטרחהא פצארת ת̇עבאנא פהרב מוסי מן בין ידיה: 4 קאל אללה לה מדّ ידך ואמסך ד̇נבה פלמא מדّ ידה פאמסכה פצאר עצא פי ידה: 5 לכי יומנו אן קד תג̇לّי לך אללה אלאה אבאיהם אברהים ואסחק ויעקוב: 6 וקאל לה איצ̇א אדכ̇ל ידך אלי כמّך[4] פאדכ̇להא ת̇ם אכ̇רג̇הא פאד̇א בהא ביצ̇א[5] כאלת̇לג̇: 7 וקאל לה איצ̇א ארדד ידך אלי כמّך ורדّהא ת̇ם אכ̇רג̇הא וקד עאדת כסאיר בדנה[6]: 8 קאל פאן לם יומנו בך ולם יקבלו אלאיה̈ אלאולי פיומנון באלאיה̈ אלת̇אניה̈: 9 קאל פאן לם יומנו בהאתין אלאיתין ולם יקבלו מנך כד̇ מן מא אלניל ואצבבה עלי אליבס פאנה ינקלב ויציר דמא[7] פי אליבס: 10 קאל מוסי לרבה יא רב לים אנא ד̇ו נטק מן אמס ומא קבלה ולא מן חין כ̇אטבת עבדך אני ת̇קיל אלפם ואללסאן ג̇מיעא[8]: 11 קאל לה אללה מן כ̇לק נטקא ללאנסאן או מן יכ̇לק אלאכ̇רס או אלאצםّ או אלבציר או אלאעמי אלים אנא אללה: 12 פאמץ̇ אלאן פאנא אכון מע קולך ואדלّך עלי מא תתכלّם בה: 13 קאל יא רבי אבעת̇ מן אנת באעת̇ה: 14 ואשתדّ ג̇צ̇ב[9] אללה עלי מוסי וקאל אלים הרון אכ̇וך אללואני אנא אעלם אנה מתכלّם והודא הו כ̇ארג̇ תלקאך פינט̇ר אליך ויסרّ פי נפסה: 15 פכלّמה וציّר הד̇א אלכלאם פי

[1]) „תבקש להנתן לה במתנה" ור' בחיי הביא הפירוש הזה בשם ר' חננאל.

[2]) „ותשיגו מאת המצריים את המגיע לכם בצדק", ר"ל תחת העבודה שעבדתם אותם חנם. ובפ' ותנתספון אלמצריין = ותשרשו המצריים מן לשון ושרשך מארץ החיים ועיין למטה י"ב ל'.

[3]) „לעוררו" ר"ל שד' לא היה צריך לשאול אותו מה בידו.

[4]) ראב"ע: הגאון אמר כי החיק הוא בית הזרוע

[5]) ת"א: חורא.

[6]) כשאר גופו.

[7]) „ויהפכו ויהיו לדם"

[8]) נראה שר"ל שאינו רגיל לדבר לפני מלכים ועוד שהיה מגמגם בלשונו.

[9]) בכ"י י': וגד ר"ל ויתאנף ה' במשה מאד.

6 ת̇ם קאל אנא אלאה אביך אברהים ואסחק ויעקוב פסת̇ר מוסי וג̇הה
אד̇ כ̇אף אן ינט̇ר אלי נור אללה: 7 ת̇ם קאל אללה נט̇רת לצ̇עף[1]
קומי אלד̇י במצר וסמעת צראכ̇הם מן קבל ג̇לאוזתהם ועלמת באוג̇אעהם:
8 פתג̇לית[2] לאכ̇לצהם מן יד אלמצריין ואצעדהם מן ד̇לך אלבלד אלי
בלד ג̇יד ואסע בלד יפיץ̇ אללבן ואלעסל אלי מוצ̇ע אלכנעניין ואלחתיין
ואלאמוריין ואלפרזיין ואלחויין ואליבוסיין: 9 ואלאן הוד̇א צראך̇ בני
אסראיל קד וצל אליּ וראית אלצ̇גט אלד̇י אלמצריון יצ̇אגטונהם:
10 פתעאל אלאן אבעת̇ך אלי פרעון ואכ̇רג̇ קומי בני אסראיל מן בלד
מצר: 11 קאל מוסי ללה מן אנא חתי אמצ̇י אלי פרעון ואכ̇רג̇ בני
אסראיל מן בלד מצר: 12 קאל אנא אכון מעך והד̇ה איה̇ לך אניּ בעת̇ת
ך[3] ואד̇א אכ̇רג̇ת אלקום מן מצר תעבדון אללה עלי הד̇א אלג̇בל:
13 וקאל מוסי ללה הא אנא סאיר אלי בני אסראיל פאקול להם אלאה
אבאיכם בעת̇ני אליכם פאן קאלו לי מא אסמה מא אקול להם: 14 קאל
לה אלאזליּ אלד̇י לא יזול[4] קאל כד̇א קל לבני אסראיל אלאזליּ בעת̇ני
אליכם: 15 וקאל לה איצ̇א כד̇א קל לבני אסראיל אללה אלאה
אבאיכם אלאה אברהים ואסחק ויעקוב בעת̇ני אליכם הד̇א אסמי אלי
אלדהר והד̇א ד̇כרי אלי ג̇יל וג̇יאל: 16 אמץ̇ פאג̇מע שיוך̇ בני אסראיל
וקל להם אללה אלאה אבאיכם תג̇ליּ אלי אלאה אברהים ואסחק
ויעקוב קאילא קד ד̇כרתכם ומא צנע בכם במצר: 17 פקלת אצעדכם
מן עד̇אב אלמצריין אלי מוצ̇ע אלכנעאניין ואלחתיין ואלאמוריין ואלפריזיין
ואלחויין ואליבוסיין אלי בלד יפיץ̇ אללבן ואלעסל: 18 פאד̇א קבלו
מנך אדכ̇ל אנת ושיוך̇ בני אסראיל אלי מלך מצר וקולו לה אללה
אלאה אלעבראניין ואפאנא אמרה[5] פאלאן נסיר אלאן מסיר ת̇לת̇ה̇ איאם
פי אלבר ונקרּב ללה רבנא: 19 ואנא אעלם אן מלך מצר לא ידעכם
אן תמצ̇ו ולא ביד ואחדה̇ שדידה̇[6]: 20 חתי אבעת̇ באפתי[7] פאצ̇רב

[1] „שמתי לב אל עני".
[2] וכן ת"א: אתגליתי.
[3] נראה שלפי דעת הגאון באור הכתוב הוא: אחרי שאמר משה מי אנכי וגו' ויירא ללכת אל פרעה השיבהו ה' אנכי אהיה עמך ואחזקך והאות ע"ז הוא כי אנכי שלחתיך אל פרעה ואחרי ששלחתיך לא אעזבך, וע' אללמע לאבן גנאח צד 351, 352, ולכן תרגם „בהוציאך" כאלו היה כתוב וכאשר תוציא.
[4] „שהוא מעולם ושאין לו אחרית".
[5] „צוויו הגיענו".
[6] ראב"ע: והגאון אמר ולא ביד חזקה בפעם אחת, ורבנו בחיי הביא הפירוש הזה בשם ר' חננאל.
[7] פירוש הקצר: ידי, מכתי, כי המכה ביד היא. ובכ"י י': בגמיע ופאתי = בכל מכותי.

אלמצרי פפזע מוסי וקאל אדן[1] קד ערף אלאמר: 15 ולמא סמע
פרעון בהדא אלכבר טלב אן יקתל מוסי פהרב מוסי מן בין ידיה וצאר
אלי בלד מדין וגלס עלי ביר[2] מא: 16 וכאן לאמאם מדין סבע בנאת
פגאת ודלת ומלאת אלאחואץ לתסקי גנם אביהן: 17 ולמא גאי
אלרעאה פטרדוהן קאם מוסי פאגאתהן וסקי גנמהן: 18 ולמא גין אלי
רעואל אביהן קאל מא באלכן אסרעתן באלמגי אליום: 19 קלן רגל
מצרי כלצנא מן יד אלרעאה ואיצא דלא לנא וסקי אלגנם: 20 קאל
להן ואין הו לם תרכתן אלרגל אדעין בה יאכל טעאמא: 21 פלמא
אמען מוסי פי אלמקאם ענד אלרגל זוגה בצפורה אבנתה: 22 פולדת
אבנא וסמאה גרשם לאנה קאל צרת גריבא פי בלד אלגרבה[3]:
23 וכאן איצא פי תלך אלאיאם אלטוילה[4] ואנבריץ[5] מאת מלך מצר
פתנהדו בנו אסראיל מן כדמתהם וצרכו פצעד שהיקהם[6] אלי אללה
מן אלכדמה: 24 פסמע אללה שהיקהם ודכר עהדה אלדי מע אברהים
ואסחק ויעקוב: 25 ונטר אללה אלי בני אסראיל ורחמהם[7]:

ג

1 וכאן מוסי ירעא גנם יתרו חמיה אמאם מדין פסאקהא אלי
טרף אלברייה[8] חתי גא אלי גבל אללה אלי חריב: 2 פתגלי לה מלאך
אללה בצרים[9] נאר מן אלסנא[10] פראי אלסנא משתעל באלנאר והו
ליס יחתרק: 3 פקאל מוסי אמיל אלאן ואנטר הדא אלמנטר אלעגיב
מא באל אלסנא לא יחתרק: 4 פעלם אללה אנה קד מאל לינטר פנאדאה
מן אלסנא וקאל יא מוסי יא מוסי קאל לביך: 5 קאל לא תתקדם אלי
הנא אנזע נעליך ען רגליך פאן אלמוצע אלדי אנת ואקף עליה מקדס:

[1] בכ״י י׳: איקינא = בודאי.
[2] „באר מים" בכ״י: אלביר.
[3] פ׳: פי ארץ גריבה. בפ׳ נוסף תרגום פסוק אחד הנמצא למטה י״ח ד׳.
[4] „הארוכים", מפני שהיו ימים של צער נראו להם כארוכים, וע׳ שמות רבה פ״א ס׳ ל״ר.
[5] „נצטריע", וכן במדרש רבה שם ולא היה לו להוסיף מלת „מאת" = וימת, ונראה שמלת „אנבריץ" היה כתוב בגליון הספר לפרש מלת מאת הנמצאת לבדה בפ׳ ובפ״ב ובכ״י י׳.
[6] בכ״י י׳ ובפ׳ תגאותהם = צעקתם לעזרה.
[7] „וירחם עליהם".
[8] „אל קצה המדבר" ולא במדבר עצמו שהוא מקום חרב ויבש.
[9] בחבורו שבעים שמות נפרדים אמר הגאון: בלבת אש, ובא אחר ולבה (ב״ק פ״ו מ״ד), וע׳ תשובות דונש ס׳ קנ״ב ובשפת יתר ס׳ ק״ב.
[10] ראב״ע: אמר הגאון כי זה מין קוץ ורצון שוכני סנה שמים והאריך בזה בפירושו הקצר ואמר בשם הגאון, כי סנה תתחלק לשני חלקים האחד קוץ והשני שמים.

להן מלך מצר פאסתבקון אלבנין[1]: 18 פדעי בהן מלך מצר וקאל להן
מא באלכן צנעתן הדא אלאמר ואסתבקיתן אלבנין: 19 קלתא לה לים
באלנסא אלמצריאת אלעבראניאת כל הן בציראת[2] וקבל אן תדכל
אליהן אלקאבלה ילדן: 20 פאחסן אללה אלי אלקואבל פכתר אלקום
ועטמו גדא: 21 ולמא כאף אלקואבל אללה צנע להן ביותא הגבהן[3]:
22 תם אמר פרעון גמיע קומה קאילא כל אבן יולד להן אטרחוה פי
אלניל וכל אבנה אסתבקוהא:

ב

1 תם מצי רגל מן אל לוי פתזוג באבנה לוי: 2 פחמלת וולדת
אבנא ולמא ראתה חסנא[4] אכפתה תלתה שהור: 3 ולם תטק אן
תכפיה זיאדה פאכדת לה תאבותא מן ברדי וקפרתה באלקפר ואלזפת
וצירת פיה אלצבי וצירתה באלדים עלי שאטי אלניל: 4 ווקפת אכתה
מן בעיד לתנטר מה יצנע בה: 5 פנזלת אבנה פרעון לתגתסל פי
אלניל וכאן גואריהא ימשין עלי שאטיה פראת אלתאבות פי וסט
אלדים פמדת ידהא[5] פאכדתה: 6 ופתחתה פראת בצבי יבכי
פשפקת עליה וקאלת הדא מן אולאד אלעבראניין: 7 קאלת להא אכתה
אאמצי ואדעי לך במראה מרצע מן אלעבראניאת תרצעה לך: 8 קאלת
להא אבנת פרעון אמץ פמצת אלגאריה ודעת באם אלצבי: 9 קאלת
להא אבנה פרעון הא לך[6] הדא אלצבי ארצעיה לי ואנא אעטיך
אגרתך פאכדת אלמראה אלצבי וארצעתה: 10 ולמא כבר אלצבי גאת
בה אלי אבנה פרעון וצאר להא כאבן וסמתה מוסי קאלת לאני נשלתה
מן אלמא: 11 וכאן פי תלך אלאיאם אן מוסי כבר וכרג אלי אכותה
ונטר פי נכלהם פאלפא רגל מצרי יצרב רגלא עבראניא מן אכותה:
12 פאלתפת ימנה ויסרה[7] פראי אנה לים אנסאן פצרב אלמצרי
פמאת[8] ודפנה פי אלרמל: 13 תם כרג פי אליום אלתאני פאלפא
רגלין עבראניין יתנאצאן פקאל ללטאלם לם תצרב צאחבך: 14 פקאל
מן צירך רגלא רייסא והאכמא עלינא אתריד אן תקתלני כמא קתלת

[1] „את הבנים".
[2] „פקחות" וכן תרגם אונקלוס: חכימן.
[3] הראב"ע בפירוש הקצר: ויאמר הגאון כי עשה להם בתים שהסתירם שם ולא נמצאו.
[4] ראב"ע בפירוש הקצר: יפה מראה.
[5] „ותשלח את ידה", ע' מה שהשיב ע"ז דונש בתשובותיו ס' א' ומה שהשיב לו הראב"ע בשפת יתר ס"א.
[6] „הא לך" ראב"ע: אמר הגאון כי היליכי הם שתי מלות.
[7] „ימין ושמאל".
[8] „וימת".

ספר ואלה שמות

א

1 הדֿה אסמא בני אסראיל אלדאכֿלין אלי מצר מע יעקוב רגֿל
ואהלה דכֿלו: 2 ראובן שמעון לוי ויהודה: 3 יששכר זבולן ובנימן:
4 דן ונפתלי גד ואשר: 5 וכאן גֿמלה אלנפוס אלכֿארגֿה מן צלב יעקוב
סבעין נפסא מע יוסף אלדי כאן במצר[1]: 6 תֿם מאת יוסף וגֿמיע אכֿותה
וגֿמיע אהל דֿלך אלגֿיל: 7 ובנו אסראיל אתֿמרו וסעו וכתֿרו ועטֿמו
גֿדא גֿדא ואמתלי דֿלך אלבלד[2] מנהם: 8 וקאם מלך גֿדיד עלי מצר מן
לם ישאהד יוסף[3]: 9 וקאל לקומה הודֿא קום בני אסראיל אכתֿר
ואעטֿם מנא: 10 תעאלו נחתאל להם כילא יכתֿרון פיכון אדֿא ואפאנא[4]
חרב אנצֿאפו הם איצֿא אלי אעדאינא פחארבונא ואהרבונא[5] מן אלבלד:
11 פציׄרו עליהם רוסא דֿמה לקבל אן יעדֿבוהם בנקלהם פבנו קרי
מכֿאזן לפרעון פי אלפיום ופי עין אלשמס[6]: 12 וכלמא עדֿבוהם כדֿאך
יכתֿרון ויזדאדון[7] חתי צֿגֿרו מן קבל בני אסראיל: 13 ואסתעבד
אלמצריון בבני אסראיל באקמא[8]: 14 ואמרו היאתהם בכֿדמה צעבה
באלטין ואללבן וסאיר אעמאל אלצחרא וגֿמיע כֿדמתהם אלתי
אסתעבדוהם באקמא: 15 תֿם קאל מלך מצר ללקואבל אלעבראניאת
אלתי אסם אחדאהמא שפרה ואלאכֿרי פועה: 16 קאל אדֿא קבלתן
אלעבראניאת פאנטֿרן ענד אלמתֿבר אן כאן אבנא פאקתלנה ואן כאנת
אבנה פאסתבקינהא: 17 פכֿאפת אלקואבל אללה ולם יצנען מא קאל

---

1) „עם יוסף אשר היה במצרים".

2) ראב"ע: „הארץ הזאת" ארץ גשן.

3) „אשר לא ראה את יוסף"

4) תרגם כאלו היה כתוב תקראנו. וכן ת"א יערעננא.

5) „וניסוגו" וקרוב לזה מה שהביא הראב"ע בשם ר' מרינוס כי טעם ועלה כמו ועלינו.

6) „עין שמש".

7) בכ"י י' ובפ': וויסרון.

8) וכן העתיק בפרק ויקרא כ"ה, מ"ג.

נדבא כבירא עטימא גדא וצנע לאביה חזנא סבעה איאם: 11 פרא
סאכן אלבלד אלכנעאני אלחזן פי אנדר אלעוסג פקאלו הדא חזן עטים
ללמצריין ולדלך סמי חזן אלמצריין אלדי פי עבר אלארדן: 12 וצנע
בה בנוה בגמיע מא אוצאהם: 13 וחמלוה אלי בלד כנעאן ודפנוה פי
מגארה אלציעה אלמצאעפה אלתי אשתראהא אברהים אלציעה לחוז
קבר מן עפרון אלחתי בחצרה ממרא: 14 תם רגע יוסף אלי מצר הו
ואכותה וסאיר מן כאן צעד מעה לידפן אבאה בעד מא דפנה: 15 פלמא
ראו אכוה יוסף אן מאת אבוהם קאלו כילא יחקדנא[1]) יוסף ויכאפינא
בגמיע אלשר אלדי אולינאה: 16 פאמרו מן קאל ליוסף[2]) אן אבאך
אוצאנא קבל מותה קאילא: 17 כדא קולו ליוסף יא יוסף אגפר דנב
אכותך ובטיתהם פקד אולוך שרא פאלאן נסאלך[3]) אן תצפח דנב
עביד אלאה אביך פבכא יוסף חין כלמוה בדלך: 18 וגאו אכותה איצא
ווקעו בין ידיה וקאלו הודא נחן עביד לך: 19 וקאל להם יוסף לא
תכאפו אנני אכאף אללה[4]): 20 אנתם קדרתם עלי שרא ואללה קדר
כירא לקבל אן יצנע מא תרוהא אליום[5]) ויחיי מנכם קומא כתירא:
21 פאלאן לא תכאפו אנא אמונכם ואטפאלכם פעזאהם ודאראהם:
22 תם אקאם במצר הו ואל אביה ועאש יוסף מיאה ועשר סנין:
23 חתי ראי לאפרים בנין תואלתא ואיצא בנו מכיר אבן מנשה ולדו פי
חגרה: 24 תם קאל לאכותה אנא מאית ואללה סידכרכם ויצעדכם מן
הדא אלבלד אלי אלבלד אלדי אקסם לאברהים ואסחק ויעקוב:
25 פאחלף יוסף בני אסראיל וקאל להם אדא דכרכם אללה פאצעדו
בעטאמי מעכם: 26 פמאת יוסף אבן מיאה ועשר סנין וחנטוה וציר פי
צנדוק במצר:

[1]) פ׳: לית יוסף לא יתהדדנא.

[2]) רש״י: ויצוו אל שלוחם להיות שליח אל יוסף לומר לו כן.

[3]) „נבקש ממך״.

[4]) בכ״י י׳: אתקי וכן ת״א: ארי דחלא דה׳ אנא, והראב״ע הזכיר בשם הגאון פירוש אחר

[5]) „מה שאתם רואים היום״.

[6]) „אתכם״, והמלה זאת נמצאת בשמות י״ג, י״ט.

ת̇ם רעא ד̇את אסראיל[1]: 25 אסאל[2] מן אלטאיק אלאה אביך אן יעינך ומן אלכאפי אן יבארך פיך ברכאת אלסמא מן אלעלו ברכאת אלגמר אלראבצ̇ה̈ ספלא ברכאת אלת̇דאיא ואלבטון: 26 וברכאת אביך תנצ̇אף אלי ברכאת אסלאפי ואלי מא אשתהי יפאע אלדהר[3] ויכון גמיע ד̇לך עלי ראס יוסף והאמה̈ נאסך אכ̇ותה: 27 בנימן כאלד̇יב יפתרס באלגדאה̈ יאכל נהבא ובאלעשי יקסם סלבא: 28 האולי גמיע אסבאט אסראיל את̇ני עשר והד̇א מא קאל להם אבוהם ובארך פיהם כל רגל חסב אסתחקאקה[4] בארך עליהם: 29 ת̇ם אוצאהם וקאל להם אנא מנצ̇ם אלי קומי אדפנוני מע אבאי פי אלמגארה̈ אלתי פי צ̇יעה̈ עפרון אלחתי: 30 הי אלמגארה̈ אלתי פי אלצ̇יעה̈ אלמצ̇אעפה̈ בחצ̇רה̈ ממרא פי בלד כנעאן אלתי אשתראהא אברהים מן עפרון אלחתי חוז קבר: 31 ת̇ם דפנו אברהים וסארה זוגתה ות̇ם דפנו אסחק ורבקה זוגתה ות̇ם דפנת לאה: 32 שרא אלצ̇יעה̈ ואלמגארה̈ אלתי פיהא מן בני חת: 33 פלמא פרג יעקוב מן וציתה לבניה צ̇ם רגליה אלי אלסריר ותופי וצאר אלי קומה:

נ

1 פאנכב יוסף עלי וגה אביה פבכא עליה וקבלה: 2 ואמר יוסף עבידה אלאטבא אן יחנטו אבאה פחנטת אלאטבא אסראיל: 3 אלי אן כמל לה[5] ארבעין יומא לאן כד̇אך כאנת תכמל איאם אלמחנוטין ובכא עליה אלמצריון סבעין יומא: 4 ולמא גאזת איאם בכאיה כלם יוסף אל פרעון וקאל להם אן וגדת חט̇א ענדכם כלמו פרעון וקולו לה: 5 אן אבי כאן אסתחלפני וקאל לי הא אנא מאית אדפני פי קברי אלד̇י כריתה לי פי בלד כנעאן ואלאן אצעד אדפן אבי וארגע: 6 קאל אצעד אדפן אבאך כמא אחלפך: 7 פצעד יוסף לידפן אבאה פצעד מעה גמיע קואד פרעון ושיוך̇ בלדה וגמיע שיוך̇ בלד מצר: 8 וגמיע אל יוסף ואכ̇ותה ואל אביה עדא אן אטפאלהם וגנמהם ובקרהם תרכוהא פי בלד אלסדיר: 9 וצעד מעה איצ̇א אלכ̇יל ואלפרסאן פכאן אלעסכר עט̇ימא גדא: 10 וגאו אלי אנדר אלעוסג אלד̇י פי עבר אלארדן פנדבוה ת̇ם

[1]) ר״ל בעת אשר אחיו מררו את חייו וישנאוהו, נשאר יוסף חזק ולא רפו זרועותיו מפני ששמע לקול ה׳ והוא אביר יעקב ולכן היה יכול לכלכל את משפחתו.

[2]) ראב״ע: והגאון פירש אשאל מאל אביך.

[3]) וכן תרגם אונקלוס: ברכתא דאבוך יתוספן על ברכתא דילי בריכו אבהתי דחמידו להון רברביא דמן עלמא.

[4]) „כפי הראוי לו״.

[5]) „עד אשר מלאו לו״.

יזול אלקציב מן אל יהודה ואלראסם מן תחת אמרה[1]) אלי אן יגי אלדי
הו להו[2]) ואליה תגתמע אלשעוב[3]): 11 ראבטא ללגפן גחאשה
וללסריק בני אתניה גאסלא באלכמר לבאסה ובדם אלענב כסותה[4]):
12 מזור[5]) אלעינין אכתר מן אלכמר ואביץ אלאסנאן אכתר מן אללבן[6]):
13 זבולון פי סאחל אלבחר יסכן ופי סאחלה ספן וטרף תכמה[7]) אלי
צידא: 14 יששכר כגסם מנפרד ראבץ בין אלצפין[8]): 15 תם ראי
אלראחה מא אגודהא ואלארץ מא אנעמהא פימד ענקה ללנקל ויציר
באלכמה כאדמא[9]): 16 דן יחכם לקומה כגמלה סבט מן בני אסראיל:
17 ויכון דן כאלתעבאן עלי אלטריק וכאלמערון[10]) עלי אלסבה אללאסע
עקב אלפרס פוקע ראכבה אלי ורא: 18 יקול[11]) רגות גותך יא רבי:
19 גד אי כרדוס תכרדס עליה פהו יגד אעקאבה[12]): 20 ואשר[13]) טעאמה
סמין והו יעטי מלאד אלמלוך: 21 נפתלי באילה מרסלה תרד אקואל
אלחסני[14]): 22 ויוסף אבן מתמר כגצן מתמר עלי עין מא לה עריק
קד אמתדת עלי סור[15]): 23 אמרוה פכתרו ותהדדוה אצחאב אלסהאם[16]):
24 פתבתת קוסה פי צלאבה ופאזא דראעאה מן טאעה גליל יעקוב ומן

---

[1]) המבחר: מחוקק זה סופר, מבין רגליו, מתוך ממשלתו.

[2]) „אשר לו", כונתו כתרגום אונקלוס: עד דייתי משיחא דדילה היא מלכותא, ודונש הביא זאת בס׳ ס"א וטען עליו כמה טענות.

[3]) דונש בתשובותיו ס׳ קמ"ו בשם הגאון: יתקהל עמים.

[4]) דונש בתשובותיו ס׳ קנ"ב: מנה סותה בין המלות ההכרות לפי דעת הגאון והביא בשמו סותה כמו כסותו.

[5]) אבן גנאח בשרשים שלו תרגם חכלילות (משלי כ"ג, כ"ט) בערבית „אזוראר" וע׳ בפירוש הגאון למשלי כ"ג, כ"ט.

[6]) ראב"ע: ואמר הגאון ז"ל חכלילי עינים יותר מהיין וכן אמר מחלב.

[7]) „וקצה גבולו".

[8]) „יששכר כגוף נפרד הרובץ בין שתי המערכות" ר"ל בין מחנה ישראל ובין מחנה האויב. העתקת מלת חמר בגוף נזכרת בשם הגאון בתשובות דונש ס׳ קנ"ה, וענין זה לא ימצא כ"א בלשון הפילוסופים ומה שתרגם גרם בנפרד הוא מלשון ארמית.

[9]) ר"ל שאהב יותר לסבול ולתן מס כעבד מלצאת למלחמה. ועיין ראב"ע.

[10]) לא ידעתי לפרש המלה הזאת, ואונקלוס תרגם: כחיוי חורמן.

[11]) „ויאמר (הרוכב)" והראב"ע מזכיר הפירוש הזה בשם הנגיד.

[12]) „כל מחנה אשר יחנה עליו הוא יכרות את עקביו" ובמבחר: וטעמו שישמר בדרכים ובכל מקום שיראה משרידי חרב ממחנה האויב יהרגנו.

[13]) ראב"ע: יש אומרים כי המ"ם נוסף.

[14]) „המבשר אמרי-נצחון", המשיב אמרים נעים וזה רמז לנצחון ישראל על סיסרא או לשירת דבורה וברק (במלחמה).

[15]) „ויוסף הוא בן פורה כענף הפורה על פלג מים, אשר לו נטישות העולות על החומה", וע׳ ראב"ע והגאון העתיק בן הראשון כמשמעו.

[16]) „וימררו את חייו וריבו (אתו) ויקנאו בו בעלי חצים.

אסראיל קאילין בעץ לבעץ[1] יצירך אללה מתל אפרים ומנשה פקדם
אפרים עלי מנשה: 21 תם קאל אסראיל ליוסף אנא מאית ויכון אללה
מעכם וירדכם אלי בלד אבאיכם: 22 ואנא קד אעטיתך חטאא זאידא
עלי אכותך[2] אלדי אכדתה מן ידי אלאמוריין בסיפי וקוסי:

מט

1 תם דעא יעקוב בבניה וקאל אגתמעו[3] אכברכם במא ינאלכם
פי אכר אלאיאם[4]: 2 אגתמעו ואסמעו דלך יא בנו יעקוב ואקבלו מן
אסראיל אביכם: 3 ראובן אנת בכרי וקותי ואול נילי מפצל פי אלשרף
מפצל פי אלעז: 4 ואלאן בנהלה מן אלמא לא תפצל אד צעדת אלי
מצגע אביך חינד ממא תבדלת פראשי תבליץ[5]: 5 שמעון ולוי אכואן
פי אלה אלטלם פרצתהמא[6]: 6 ופי עצבתהמא לא תדכל נפסי ופי
תגמעהמא לא תגתמע דאתי לאן בגצבתהמא קתלא אמה וברצאהמא
קלעא סורהא[7]: 7 פמלמום[8] גצבהמא מא אעזה והמיתהמא מא
אצעבהא אקסמהמא פי אל יעקב ואבדדהמא פי אל אסראיל: 8 ואנת יא
יהודה יסידונך[9] אכותך וידך פי אקפא אעדאיך ויכצע לך בנו אביך:
9 תכון יא יהודה כשבל אלאסד פי אלקוה[10] לאנך כלצת אבני מן
אלקתל[11] אלדי אדא גתא ורבץ כאסד וכלבוה מן דא יתירה[12]: 10 ולא

---

[1] „ויאמרו איש לרעהו".

[2] „חלק אחד ביותר על אחיך" וכן ת"א.

[3] בפ' נוסף: אבארך פיכם = ואברך אתכם, וזאת דעת האומרים שהביא הראב"ע ואמר עליהם שתעו.

[4] בפ' ובפ"ב הנוסחה: הדה אלאיאם, כלומר באחרית הימים האלה, וז"ל המבחר: והמפרש שאמר הימים בעבור ימי השעבוד שהם ימים נודעים אין טעם לדבריו וכו'.

[5] „ועתה (אף) כגמיאת מים לא יהיה לך יתרון יען כי עלית על משכב אביך, אז משהללת (כבודך) יצועי נסתלק. וז"ל הראב"ע: והגאון אמר אפילו דבר רק כמים לא יהיה לך יתרון ופחז מגזרת אנשים רקים ופוחזים. . אז חללת מיום שחללת נסתלק יצועי כאלו אמר עלה מעלי וכו', וכן כתב בעל המבחר: אבל ריקות המים לא יהיה לך יתרון ורוממות מפני שעלית משכבי אביך נסתלק יצועי ממני, וזה הפתרון נזכר ג"כ בס' העושר ליעקב בן ראובן. ור' אברהם בן הרמב"ם בפירושו אומר: ר"ס ז"ל פי שרחה מא מענאה אל תותר על אחיך ולו בפחז מים יעני גרעה מא אלתי הי אקל אלמקאדיר, ר"ל גמיאת מים שהיא הפחותה שבמדות. ועי' פירוש הרמב"ן למעלה ל"ה, כ"ב.

[6] ובפ': פרצתהם ר"ל שגורלם וחלקם בכלי חמס.

[7] דונש בתשובותיו ס' קנ"ד: ואמר. . . שור חומה, כמו אדלג שור. וכן דעת הראב"ע בשפת יתר (ס' קמ"ו) ובפירושו והפסוק מוסב על אנשי שכם.

[8] „דבר מגונה".

[9] ר"ל יתנו לך הוד מלכות, עי' רשב"ם. ובפ': ינשדנך = ישבחוך, ואת הפירוש הזה חשב הרשב"ם לשטות.

[10] „בגבורה".

[11] „הצלת את בני (יוסף) שלא יהרג", ועי' תשובות דונש ס' קנ"ג, ובפי' הראב"ע.

[12] „יהרידנו ממקומו", ובפ': יקימה.

הד̇א אלבלד לנסלך בעדך חוז אלדהר: 5 פאלאן[1]) אבנאך אללד̇ין
ולדא לך פי בלד מצר אלי אן אתיתך אלי מצר המא ינסבאן אלי
אפרים ומנשה מת̇ל ראובן ושמעון יכונא לי: 6 ותאלידך אלד̇י תלד
בעדהמא אליך ינסבון ואלי אסמא אכ̇ויהם יצ̇אפון פי נחלתהם: 7 ואמא
אנא פפי מג̇יי מן פדן מאתת ע̇ני רחל פי בלד כנעאן פי אלטריק וקד
בקי מיל[2]) מן אלמסאפה̈ אלי דכ̇ול אלי אפרת פדפנתהא ת̇ם פי טריק
אפרת הי בית להם פלם יולד לי בעד ד̇לך: 8 ולמא רא אסראיל אבני
יוסף קאל מן האולי: 9 קאל יוסף אלי אביה אבנאי אללד̇ין רזקניהמא
אללה ההנא קאל קד̇מהמא אלי ואבארך פיהמא: 10 ועינא אסראיל קד
ת̇קלתא מן אלשיכוכה̈ לם יטק אן ינט̇ר פקד̇מהמא אליה פקבלהמא
ועאנקהמא: 11 וקאל אסראיל ליוסף אלנט̇ר אלי וג̇הך לם אט̇ן[3]) בה
והוד̇א קד אראני אללה איצ̇א נסלך: 12 ת̇ם אכ̇רג̇המא מן ענד חג̇רה
וסג̇ד יוסף עלי וג̇הה עלי אלארץ̇: 13 ת̇ם אכ̇ד̇ יוסף כליהמא אפרים
מן ימינה מן יסאר אסראיל ומנשה ביסארה מן ימין אסראיל וקד̇מהמא
אליה: 14 פמד̇ אסראיל ימינה פג̇עלהא עלי ראס אפרים והו אלאצג̇ר
ויסארה עלי ראס מנשה אחכם ידיה כד̇אך עלי אן מנשה אלבכר[4]):
15 ובארך פי יוסף וקאל לה אללה אלד̇י סלכו אבאי פי טאעתה אברהים
ואסחק הו אללה אלד̇י רעאני מד̇ כנת אלי הד̇א אליום: 16 באלמלאך[5])
אלד̇י פכ̇ני מן כל שר̇ הו יבארך פי הד̇ין אלג̇לאמין ויסמיאן באסמי
ואסם אבאי אברהים ואסחק וינמיאן כת̇רה̈ פי אלארץ̇: 17 פלמא ראי
יוסף אן אבאה קד ג̇על ידה אלימני עלי ראס אפרים סאה ד̇לך ענדה
פאסנדהא ליזילהא ען ראס אפרים אלי ראס מנשה: 18 וקאל יוסף
לאביה ליס כד̇א[6]) יא אבי כל הד̇א אלבכר אג̇על ימינך עלי ראסה:
19 פאבא אבוה וקאל קד עלמת יא בני אן הד̇א יכת̇ר איצ̇א ותכון מנה
אמה̈ ולכני אעלם אן אכ̇אה אלאצג̇ר יכת̇ר מנה ויכון נסלה מל̇ אלאמם
שבהא[7]): 20 פלמא ברך פיהמא פי ד̇לך אליום קאל בך יתבארך בנו

---

1) „לכן עתה" ובסוף פסוק ז׳ הוסיף ולם יולד לי בעד ד̇לך = ולא נולד לי בן אחר זה וזה מבואר לפי מה שכתב הראב״ע: על דעת הגאון שאמר לי השם הנני מפרך ובן לא נולד לי רק מתה רחל ועתה ידעתי כי בעבור בניך הנולדים לך אמר הנני מפרך.

2) עי׳ הערתנו למעלה ל״ה ט״ז.

3) כן צ״ל במקום אדון אשר בק׳. בכ״י י׳ ובפ״ב: אמל וכן נמצא בשרשים לאבן גנאח ש׳ פלל בהערה.

4) „נתן שכל לידיו לעשות כן אף כי מנשה היה הבכור".

5) „הוא האלהים הרועה אותי מעודי עד היום הזה ע״י המלאך".

6) פ׳: ליס הד̇א צואבא = אין זה ישר.

7) „וזרעו יהיה דומה למלא הגוים".

חתי נציר עבידא וריאצ̇נא מלכא לפרעון[1] ואעטנא חבא נחיא בה ולא נמות ואלארץ̇ לא תבל: 20 פאשתרי יוסף גמיע ריאץ̇ אלמצריין לפרעון לאנהם באעו כל רגל צ̇יעתה ממא אשתד עליהם אלגוע פצארת אלצ̇יאע לפרעון: 21 ונקל אלקום מן קראהם[2] מן טרף תכם מצר אלי טרפה: 22 עדא ריאץ̇ אימתהם פאנה לם ישתרהא לאן אלרזק כאן להם מן פרעון פבאעו יאכלון רזק פרעון ולדלך לם יחתאגו אן יביעו[3] ריאצ̇הם: 23 תם קאל יוסף ללקום הודא קד אשתרית אליום אנתם[4] וריאצ̇כם לפרעון הא לכם חבא תזרעוה פי אלארץ̇: 24 פאדא דכלת אלגלאת פאעטו אלכמס לפרעון ואלארבע אגזא תכון לכם לבדר אלצ̇יאע ומאכלכם ומן פי מנאזלכם ואטפאלכם: 25 קאלו קד אחייתנא נגד חט̇א ענד סידנא ונכון[5] עבידא לפרעון: 26 פצירה יוסף רסמא אלי הדא אליום עלי בלד מצר אן יעטו אלכמס לפרעון עדא ריאץ̇ אימתה וחדהם לם תצר לפרעון: 27 ולמא אקאם אסראיל פי בלד מצר פי בלד אלסדיר האזוהא ואתמרו וכתרו גדא: 28 ועאש יעקוב פי בלד מצר סבע עשרה סנה פצאר גמיע עמרה סני חיותה מאיה וסבעא וארבעין סנה: 29 ולמא קרב אגל אסראיל ללמות דעא באבנה יוסף וקאל לה אן וגדת חט̇אא ענדך אום אלאן בידך אלי עהדי[6] ואצנע מעי פצ̇לא ואחסאנא באן לא תדפנני במצר: 30 בל אדא צרת אלי אבאי אחמלני מן מצר ואדפנ̇י פי מקברתהם קאל אנא אצנע במא קלת: 31 קאל לה אחלף לי פחלף לה וסגד אסראיל שכרא[7] עלי טרף אלסריר:

מח

1 וכאן בעד הדה אלאמור קיל ליוסף אן אבאך מריץ̇ פאכד אבניה מעה מנשה ואפרים: 2 תם אכבר יעקוב וקיל לה הודא אבנך יוסף דאכל אליך פתקוי אסראיל וגלס עלי אלסריר: 3 פקאל יעקוב ליוסף אעלם אן אלטאיק אלכאפי תגלא לי פי לוז פי בלד כנעאן ובארך פי: 4 וקאל לי האנא מתמרך ומכתרך ואגעל מנך גוק אמם ואעטי

[1] ונהיה אנחנו עבדים וארמתנו אחוזה.
[2] „מעריהם", ת״א: מקרי לקרי.
[3] „לא הוצרכו למכור".
[4] „אתם" במקום איאכם = „אתכם".
[5] כפ׳: הוסיף כדאד = כן.
[6] ראה הערתנו למעלה כ״ד, ב׳.
[7] „להודה", אם להודות ליוסף על טובו או לתת שבח לה׳.

3 וקאל פרעון לאכוה יוסף מא צנעתכם קאלו לפרעון רעאה גנם עבידך נחן ואבאונא: 4 תם קאלו לפרעון גינא נסכון בלדך אד ליס מרעי לגנם עבידך ממא אשתד אלגוע פי בלד אלשאם ואלאן פליקם עבידך פי בלד אלסדיר: 5 פקאל פרעון ליוסף אד אתאך אבוך ואכותך: 6 הודא בלד מצר בין ידיך פי אגוד אלבלד סכן אבאך ואכותך ודלך אן יקימו פי בלד אלסדיר ואן כנת תעלם אן פיהם דוו חיל פציرהם רוסא ובלא עלי מאשיתי[1]: 7 ואדכל יוסף יעקוב אבאה פאוקפה בין ידי פרעון פסלם עליה[2]: 8 וקאל פרעון ליעקוב כם איאם סני חיותך: 9 וקאל יעקוב לפרעון איאם סני עמרי מאיה ותלתון סנה וכאנת קלילה ורדיה ולם תלחק בסני חיות אבאי חסב איאם סכנאהם[3]: 10 תם סלם[4] יעקוב עלי פרעון וכרג מן בין ידיה: 11 ואסכן יוסף אבאה ואכותה ואעטאהם חוזא פי בלד מצר פי אגודה והו בלד עין שמס כמא אמר פרעון: 12 ומאן יוסף אבאה ואכותה וסאיר אלה טעאמא עלי קדר אטפאלהם: 13 וטעאם ליס פי גמיע אלבלד ממא אשתד אלגוע גדא חתי כלי[5] אהל בלד מצר ובלד כנעאן מן קבל אלגוע: 14 וגמע יוסף גמיע אלורק אלדי כאן מוגודא פי בלד מצר ובלד כנעאן באלמירה אלתי כאנו ימתארונהא ואדכלה יוסף אלי בית מאל[6] פרעון: 15 חתי פני אלורק מן בלד מצר ובלד כנעאן תם גאו גמיע אלמצריין אלי יוסף קאילין אעטנא טעאמא ולא נמות הדאך אד פני אלורק: 16 קאל להם האתו מאשיתכם אביעכם בהא אד פני אלורק: 17 פאתוה במאשיתהם פאעטאהם טעאמא באלכיל ומאשיה אלגנם ואלבקר ואלחמיר וגזאהם באלטעאם תלך אלסנה: 18 פלמא פנית תלך אלסנה גאוה פי אלסנה אלתאניה וקאלו לה לא נכתם מן סידנא אן אלורק קד פני ואלמואשי מן אלבהאים ענד סידנא ולם יבק בין ידי סידנא אלא אבדאננא וריאצנא: 19 פלם נמות בחצרתך נחן וריאצנא אשתרנא וריאצונא באלטעאם

---

1) ראשי שרי מקנה״.

2) „שאל בשלומו״ בבואו וכן בפסוק י׳ בצאתו.

3) „ביחס אל הימים אשר ישבו (שקטים)״.

4) פ׳: דעא לה.

5) „נלאו״. וההעתקה הזאת הובאה בתשובות דונש סי׳ צ״ח וז״ל: ותלה ארץ מצרים פירשו (הגאון) ותלא, ואמר בספר צחות לשון הקדש שחבר בשער החילופים כי ותלה ותלא הוא כמות תבוא אליך ותלא (איוב ד׳ ה׳) שעקרו — למד אלף והוציא ההא בדיבור. ודונש השיג עליו אבל הראב״ע בשפת יתר ס׳ פ״א מסכים לדעת הגאון ואמר שיתכן שפי׳ הגאון אינו בחלוף (ה׳ בא׳) רק בטעם כאדם נלאה לא ידע מה יעשה וכן כתב בפירושו עי׳ ת״א ושרשים לאבן גנאח ש׳ להה.

6) „בית אוצר״.

וייב ושמרון: 14 ובנו זבולן סרד ואלון ויחלאל: 15 האולי בנו לאה אלדֿין ולדתהם ליעקוב פי פדאן ארם ודינה בנתהם גֿמיעהם תֿלאתֿ ותֿלאתֿין נפסא: 16 ובנו גד צפיון וחגי ושוני ואצבון ערי וארודי ואראלי: 17 ובנו אשר ימנה וישוה וישוי ובריעה וסרח אכֿתהם ובנו בריעה חבר ומלכיאל: 18 האולי בנו זלפה אלתי אעטאהא לבן ללאה אבנתה גֿמיע מא ולדת ליעקוב סת עשרה נפסא: 19 בנו רחל זוגֿה יעקוב יוסף ובנימן: 20 פולד ליוסף פי בלד מצר מא ולדת לה אסנת אבנת פוטיפרע אמאם און מנשה ואפרים: ובנו בנימן בלע ובכר ואשבל וגרא ונעמן ואחי וראש ומפים וחפים וארד: 22 האולי בנו רחל אלדֿין ולדו ליעקוב גֿמיעהם ארבע עשרה נפסא: 23 ובנו דן חושים: 24 ובנו נפתלי יחצאל וגוני ויצר ושלם: 25 האולי בנו בלהה אלתי אעטאהא לבן לרחל אבנתה וגֿמיע מא ולדתה ליעקוב סבע נפוס: 26 גֿמיע אלנפוס אלגֿאיה מן אל יעקוב אלי מצר מא כֿרגֿ מן צלבה ודֿלך סוי נסוה בני יעקוב סת וסתון נפסא: 27 ויוסף ואבנאה[1]) אלדֿאן ולדא לה במצר נפסאן גֿמלה אלנפוס אלדֿין דכֿלת מן אל יעקוב אלי מצר סבעון: 28 תֿם בעתֿ יעקוב ביהודה בין ידיה אלי יוסף לידלה עלי בלד אלסדיר תֿם גֿאו אליה: 29 ואסרגֿ יוסף דאבתה[2]) וצעד יתלקא אסראיל אבאה אלי אלסדיר פלמא טהר לה אנכב עלי ענקה ובכא עליה הויא[3]): 30 וקאל לה אמות אלאן בעד מא ראית וגֿהך אן עאדך באק: 31 תֿם קאל יוסף לאכֿותה וסאיר אל אביה אצעד אלי פרעון פאכֿברה ואקול לה אכֿותי ואל אבי אלדֿין פי בלד כנעאן קד גֿאו אלי: 32 ואלקום רעא גנם לאנהם כאנו דֿוי מאשיה וגנמהם ובקרהם וגֿמיע מא להם אתו בה: 33 פאדֿא דעא בכם פרעון וקאל לכם מא צנעתכם: 34 קולו כאן עבידך דֿוי מאשיה מן צגרנא אלי אלאן ובדֿלך אבאונא לקבל אן תקימו פי בלד אלסדיר לאן אלמצריין יכרהון כל ראעי גנם:

מז

1 תֿם דכֿל יוסף אלי פרעון פאכֿברה וקאל אבי ואכֿותי וגנמהם ובקרהם וגֿמיע מא להם קד גֿאו מן בלד כנעאן והודֿא הם פי בלד אלסדיר: 2 ואכֿד כֿמסה אנאס מן אכֿותה ואוקפהם בין ידי פרעון:

[1]) „ויוסף ושני בניו". מנה בתחלה יעקב עם בני לאה והיו שלשים ושלש נפשות ואח"כ יצא מחשבון יוצאי ירך יעקב וכן יצאו יוסף ושני בניו שהיו במצרים והיו כלם יחד עם יעקב ששים ושבעה, ובפסוק הזה חשב ג"כ יוסף ושני בניו והיו שבעים.

[2]) רש"י: הוא בעצמו אסר את הסוסים למרכבה.

[3]) „מאהבה".

וסקו דואבכם ואמצו ורדוהא[1]) אלי בלד כנעאן: 18 ואחמלו[2]) אבאכם ואלכם וצירו אליי אעטיכם כיר בלד מצר ותאכלו אגוד מא פיהא: 19 ואנת מאמור אן תקול להם אצנעו כלה כדו לכם מן בלד מצר עגלא לאטפאלכם ונסאיכם ואחמלו אבאכם ותעאלו: 20 ועיונכם לא תשפקו עלי אניתכם אן כיר גמיע בלד מצר הו לכם: 21 פצנעו כדאך בנו אסראיל ואעטאהם יוסף עגלא באמר פרעון וזאדא ללטריק: 22 ואעטי לכל רגל מנהם כלעה[3]) ואעטי בנימין תלאת מאיה דרהם וכמס כלעאת: 23 ובעת לאביה בעשרה חמיר מחמלה מן כיר מצר ובעשר אתאן מחמלה ברא וטעאמא וגדאא לאביה ללטריק: 24 תם בעת באכותה וקאל להם לא תרגזו פי אלטריק: 25 וצעדו מן מצר וגאו אלי בלד כנעאן אלי יעקוב אביהם: 26 פאכברוה וקאלו עאד יוסף באק ואיצא הו סלטאן עלי גמיע בלד מצר פשבק קלבה ולם יתק בהם: 27 תם כלמוה בגמיע כלאם יוסף אלדי כלמהם וראי אלעגלאת אלתי בעת בהא לתחמלה פעאשת רוח יעקוב אביהם: 28 וקאל אסראיל חסבי אן עאד יוסף אבני באק אמצי ואראה קבל אן אמות:

מו

1 פרחל אסראיל וגמיע מא לה חתי גא אלי ביר סבע פדבח דבאיח לאלה אביה אסחק: 2 פקאל אללה לה פי רויא אלליל יא יעקוב יא יעקוב קאל לביך: 3 קאל אנא אללה אלאה אביך לא תכף מן אלחדור אלי מצר פאני אציר מנך תם אמה עטימה: 4 אנא אנזל מעך אלי מצר ואנא אצעדך ויוסף יגמצך[4]): 5 פקאם יעקוב מן ביר סבע וחמלו בנו אסראיל יעקוב אבאהם ואטפאלהם ונסאהם עלי אלעגל אלתי בעת בהא פרעון לתחמלה: 6 ואכדו מאשיתהם וסרחהם אלדי מלכוה פי בלד כנעאן וגאו אלי מצר וגמיע נסלה מעה: 7 בנוה ובנו בניה ובנאתה ובנאת בניה וסאיר נסלה גא בהם מעה אלי מצר: 8 והדה אסמא בני אסראיל אלדאכלין אלי מצר יעקוב ובנוה בכרה ראובן: 9 ובנו ראובן חנוך ופלוא חצרן וכרמי: 10 ובנו שמעון ימואל וימין ואהד ויכין וצחר ושאול אבן אלכנעאניה: 11 ובנו לוי גרשון וקהת ומררי: 12 ובנו יהודה ער ואונן ושלה ופרץ וזרח ומאת ער ואונן פי בלד כנעאן וכאן בנו פרץ חצרן וחמול: 13 ובנו יששכר תולע ופוה

1) „והביאו את בעירכם" (עם השבר אשר עליהם).
2) „שאו".
3) ר״ל בגדי יקר לכבוד ולתפארת.
4) „יסתום את עיניך". ראב״ע: במותך.

אביה קאילא אן לם את בה אליך פאכון כ֗טיא לך טול אלזמאן:
33 ואלאן יג֗לס עבדך מכאן אלגלאם עבדא לסידי ויצעד אלגלאם מע
אכ֗ותה: 34 פאני אפכר[1]) כיף אצעד אלי אבי ואלגלאם ליס הו מעי
כילא אשאהד אלבלא אלד֗י ינאלה:

מה

1 פלם יטק יוסף אן יתרפ֗ק[2]) לד֗לך מן כת֗רה֗ אלוקוף בין ידיה
פנאדא אכ֗רג֗ו כל רג֗ל מן בין ידי֗ ולם יקף אנסאן מעה חין תערף
יוסף באכ֗ותה: 2 פרפע צותה בבכא חתי סמעוה אלמצריון וסמעה
אל פרעון: 3 ת֗ם קאל יוסף לאכ֗ותה אנא יוסף הל עאד אבי באק פלם
יטיקו אן יג֗יבוה ממא דהשו בין ידיה: 4 קאל להם תקד֗מו אלי֗ פתקד֗מו
פקאל אנא יוסף אכ֗וכם אלד֗י בעתמוני אלי מצר: 5 ואלאן לא תג֗תמ֗ו
ולא ישתד֗ עליכם אד֗ בעתמוני האהנא פאן אללה בעת֗ני בין ידיכם
ללמעישה֗: 6 וד֗לך אן הד֗ה סנתא ג֗וע[4]) קד מצ֗תא פי אלבלד ובקי
כ֗מס סנין ליס פיהא זרע[5]) ולא חצאד: 7 פבעת֗ני אללה בין ידיכם
ליצ֗יר לכם בקאא פי אלבלד ויחיי לכם פליטה֗ עט֗ימה֗[6]): 8 פאלאן ליס
אנתם בעת֗תמוני האהנא אלא אללה פצי֗רני אסתאד֗א לפרעון וסידא
לג֗מיע אלה֗ וסלטאנא עלי ג֗מיע בלד מצר: 9 אסרעו ואצעדו אלי אבי
וקולו לה כד֗א קאל אבנך יוסף צי֗רני אללה סידא לג֗מיע אלמצריין
אנחדר אלי֗ לא תקף: 10 פקם[7]) פי בלד אלסדיר ותכון קריבא מני
אנת ובנוך ובנו בניך וג֗נמך ובקרך וג֗מיע מא לך: 11 ואמונך ת֗ם לאן
קד בקי כ֗מס סני ג֗וע כילא תפתקר אנת ואלך וג֗מיע מא לך: 12 והוד֗א
עיונכם נאט֗רה֗ ועינא אכ֗י בנימין אן פאי֗ יכ֗אטבכם: 13 פאכ֗ברו אבי
בג֗מיע כראמתי במצר וג֗מיע מא ראית֗מוה ואסרעו ואחדרוה אלי֗ ההנא:
14 ת֗ם אנכב עלי ענק בנימן אכ֗יה פבכא ובנימן איצ֗א בכא עלי ענקה:
15 וקב֗ל סאיר אכ֗ותה ובכא עליהם ובעד ד֗לך כ֗למוה: 16 וארתפע
אלצות אלי בית פרעון וקיל לה קד ג֗או אכ֗וה֗ יוסף פחסן ד֗לך ענדה
וענד ג֗מיע עבידה: 17 ת֗ם קאל פרעון ליוסף קל לאכ֗ותך אצנעו כד֗ה֗

[1]) „אני חושב".
[2]) בכ"י י' ובפ': יתהדּך ור"ל ולא יכול יוסף להראות את חמלתו על אחיו.
[3]) בפ' נוסף: ללמנהדין = ליורדים.
[4]) פ': האתין סנתא גוע.
[5]) פ': חרת֗ = חריש.
[6]) „בדי שיעשה לכם (האל) שארית בארץ ויחיה לכם פליטה גדולה".
[7]) פ': פתקים.

נכון לסידי עבידא: 10 קאל אלאן כמא קלתם כדאך הו[1] מן וגד מעה
כאן לי עבדא ואנתם תכונון אבריא: 11 פאסרעו וחטו כל רגל ועאה
עלי אלארץ ופתח כל רגל ועאה: 12 פפתש בדא באלאכבר ואנתהי
אלי אלאצגר פוגד אלגאם פי ועא בנימן: 13 פכרקו תיאבהם וישאל
כל רגל עלי המארה ורגעו אלי אלקריה: 14 פדכל יהודה ואכותה אלי
בית יוסף ועאדה תם פוקעו בין ידיה עלי אלארץ: 15 קאל יוסף מא
הדא אלצנע אלדי צנעתם אמא עלמתם אנה ימתחן רגל מתלי:
16 קאל יהודה מא נקול לסידי ומא נתכלם ובמא נחתג אללה אוקע[2]
עבידך בדנבהם הא נחן עביד לסידי נחן ומן וגד אלגאם פי ידה:
17 קאל אנא מעאד מן אן אצנע הדא אלרגל אלדי וגד אלגאם פי ידה
הו יכון לי עבדא ואנתם אצעדו בסלאם אלי אביכם: 18 פתקדם אליה
יהודה וקאל יא סידי יתכלם עבדך בחצרה מולאי ולא ישתד גצבך עלי
עבדך פאנך מתל פרעון: 19 כאן סידנא סאל עבידה קאילא הל מוגוד
לכם אב או אך: 20 פקלנא לה מוגוד לנא אב שיך ואבן שיכוכה צגיר
ואכוה קד מאת פבקי הו והדה לאמה ואבוה יחבה: 21 פקלת לעבידך
אחדרוה אלי אגעל ענאיתי בה[4]: 22 פקלנא לסידנא לא יטיק אלגלאם
אן יתרך אבאה פאן הו תרכה מאת: 23 וקלת לעבידך אן לם יחדר
אכוכם אלאצגר מעכם פלא תעאודו אן תרו וגהי: 24 פלמא צעדנא
אלי עבדך אבינא אכברנאה בכלאם סידנא: 25 ולמא קאל אבונא
ארגעו אשתרו לנא קלילא מן אלטעאם: 26 קלנא לא נטיק אן ננחדר
אן כאן אכונא אלצגיר מענא אנחדרנא לאנא לא נטיק נרא וגה אלרגל
ואכונא אלצגיר ליס הו מענא: 27 פקאל עבדך אבינא לנא אנתם
תעלמון אן אתנין ולדת לי זוגתי: 28 פכרג אחדהמא מן ענדי וקלת
לעלה קד אפתרס ולם ארה אלי אלאן: 29 פאן אכדתם הדא איצא מן
ענדי וואפתה אלמניה אנזלתם שיבתי בחסרה אלי אלתרא: 30 ואלאן
אן צרת אלי עבדך אבי ואלגלאם ליס הו מענא ונפסה מעקודה בנפסה:
31 פבמא ירי אנה ליס מענא ימות ויכונו עבידך קד אנזלו שיבה עבדך
אבינא בחסרה אלי אלתרא: 32 ואעלם[5] אן עבדך צמן אלגלאם מן

[1]) אבן שועיב בדרשותיו: והנכון פירש ר׳ סעדיה ז״ל גם עתה חוזר לאמונתם שאמרו הן הכסף גו׳ ואמר להם גם עתה כדבריכם כן הוא שאתם נאמנים ועל זה אעשה עמכם חסד אשר ימצא אתו וכו׳.

[2]) „העניש״, עי׳ ספורנו.

[3]) פ׳ איתכלם בלי שאלה.

[4]) „ואשמרהו״, מבחר: לא היה המאמר ראית עינים כי אם לשמרו כמובן קחנו ושים עינך עליו (ירמיה ל״ט י״א).

[5]) „ודע״.

24 ולמא אדכ֗ל אלרג֗ל אלקום אלי בית יוסף אעטאהם מאא פגסלו ארג֗להם וטרח קת֗א לחמירהם: 25 והיו אלהדיה֗ אלי אן ג֗א יוסף פי אלטהירה֗ לאנהם סמעו אן ת֗ם יאכלון טעאמא: 26 ולמא ג֗א יוסף אלי מנזלה אדכ֗לו אלהדיה֗ אלתי מעהם אלי מנזלה וסג֗דו לה עלי אלארץ֗: 27 פסאלהם ען סלאמתהם וקאל הל עאד אבוכם אלשיך֗ אלד֗י קלתם באך והל הו סאלם: 28 קאלו עאד עבדך אבונא באך והו סאלם וכ֗רו וסג֗דו: 29 ת֗ם רפע עיניה ונט֗ר בנימין אכ֗אה אבן אמה פקאל אהד֗א אכ֗וכם אלאצגר אלד֗י קלתם[1] לי פקאל אללה ירוף עליך יא בני: 30 פאסרע יוסף ממא האג֗ת רחמתה עלי אכ֗יה פטלב אן יבכי פדכ֗ל אלי אלכ֗דר ובכא ת֗ם: 31 ת֗ם גסל וג֗הה וכ֗רג֗ ותרפ֗ק[2] וקאל קד֗מו אלטעאם: 32 פג֗עלו לה וחדה ולהם וחדהם וללמצריין אלד֗ין יאכלון מעה וחדהם ממא אלמצריון לא יסתג֗יזון אן יאכלו מע אלעבראניין טעאמא פאנה[3] מכרוה ענדהם: 33 ואג֗לסהם בין ידיה אלבכר כבכורתה ואלצגיר פי מרתבתה ואבהת אלקום בעצ֗הם לבעץ֗: 34 פארסל בזלאת[4] מן ענדה אליהם פכאנת זלה֗ בנימין אכת֗ר מן זלאתהם כ֗מסה֗ אצ֗עאף ושרבו מעה חתי סכרו:

מד

1 ת֗ם אמר יוסף וכילה וקאל לה אמלא אועיה֗ אלקום טעאמא כמא יטיקון חמלה וצ֗יר פצ֗ה֗ כל רג֗ל פי ועאיה: 2 וג֗אמי ג֗אם אלפצ֗ה֗ צ֗יר פי פם ועא אלאצגר מע פצ֗ה֗ מירתה פצנע כמא קאל לה יוסף: 3 פלמא אצ֗א אלצבח אטלק אלקום הם וחמירהם: 4 פהם קד כ֗רג֗ו מן אלקריה֗ ולם יבעדו אד֗ קאל יוסף לוכילה קם פאכלבהם פאד֗א לחקתהם קל להם לם כאפיתם שרא בדל כ֗יר: 5 אליס הד֗א אלד֗י ישרב פיה מולאי והו אנמא אמתחנכם בה[5] אסיתם פימא צנעתם: 6 פלחקהם וכלמהם בד֗לך: 7 פקאלו לה לא יקל סידי הד֗א אלכלאם עבידך מעאד֗ון מן אן יצנעו מת֗ל הד֗א אלאמר: 8 הוד֗א פצ֗ה֗ וג֗דנאהא פי פואה אועיתנא רדדנאהא עליך מן בלד כנעאן פכיף נסרק מן בית מולאך פצ֗ה֗[6] או ד֗הבא: 9 ומן מוג֗ד מעה מן עבידך פליקתל ונחן איצ֗א

[1] בפ׳ נוסף: קאלו נעם קאל = ויאמרו הן ויאמר.

[2] ,ויעורר רחמיו׳ וכן תרגם למטה מ״ה א׳ וישעיה מ״ב ט״ו.

[3] בכ״י י׳ ובפ׳: לאן טעאמהם ר״ל מפני שמאכל העברים תועבה היא למצרים וכן פירוש הכתוב לפי תרגום אונקלוס שהעברים אוכלים הבהמות אשר המצרים עובדים אותן.

[4] ראב״ע: דורן

[5] ,והוא רק נסה אתכם בו״, לדעת אם אתם גנבים, עי׳ ת״א וראב״ע.

[6] בכי י׳: אניה֗ פצ֗ה֗ = כלי כסף.

אלא ואכוכם מעכם: 4 פאן בעתת אכאנא מענא אנחדרנא ואמתרנא לך טעאמא: 5 ואן לם תבעתה לא ננחדר לאן אלרגל קאל לנא לא תרו וגהי אלא ואכוכם מעכם: 6 קאל אסראיל ולם אסאתם אלי פאכברתם אלרגל אן קד בקי לכם אך: 7 קאלו אנה סאלנא אלרגל ענא וען תאלידנא וקאל הל עאד אבוכם באק והל בקי לכם אך פאכברנאה עלי סביל הדא אלכלאם הל עלמנא אנה סיקול אחדרו אכאכם: 8 תם קאל יהודה לאסראיל אביה אבעת באלגלאם מענא ונמצי ונחיא ולא נמות נחן ואנת ואטפאלנא: 9 אנא אצמנה ומן ידי תטלבה פאן לם אגבה אליך ואצעה בין ידיך פאנא מכטי לך טול אלזמאן: 10 לולא אנא תלבתנא לכנא קד רגענא מרתין: 11 קאל להם אסראיל אבוהם אן כאן כדאך פאצנעו כלה כדו מן פאכהה אלבלד פי אועיתכם ואחדרוהא ללרגל הדיה קליל תריאק וקליל עסל וכרנוב ושאה בלוט ובטם ולוז: 12 וצעפא מן אלפצה כדו מעכם ואלפצה אלמרדודה פי פואה אועיתכם רדוהא מעכם לעל כאן סהוא: 13 וכדו אכאכם וקומו וארגעו אלי אלרגל: 14 ואלטאיק אלכאפי יעטיכם רחמה בין ידיה ויטלק לכם אכאכם אלאכר ובנימין ואנא אכאף אן אתכל כמא תכלת[1]: 15 פאכד אלקום אלהדיה וצעפא מן אלפצה אכדוה מעהם ובנימין פקאמו ואנחדרו אלי מצר ווקפו בין ידי יוסף: 16 פלמא ראי יוסף אן בנימין מעהם קאל להאגבה אדכל אלקום אלי אלמנזל ואדבח דבחא ואצלחה פאן מעי יאכלון אלקום פי אלטהירה: 17 פצנע אלרגל כמא קאל לה יוסף פאדכלהם אלי מנזלה: 18 ולמא ראי[2]) אלקום אנהם אדכלו אלי מנזל יוסף וקאלו בסבב אלפצה אלמרדודה פי אועיתנא פי אלאבתדא נחן מדכולון ליתסבב[3]) עלינא ויתגנא עלינא ויכדנא עבידא והמירנא מלכא[4]): 19 פתקדמו אלי האגב יוסף וכלמוה ענד באב אלבית: 20 וקאלו יא סידי אנא אנחדרנא פי אלאבתדא נמתאר טעאמא: 21 פלמא צרנא אלי אלמבית פתחנא אועיתנא פאדא בפצה כל רגל פי ועאיה פצתנא בוזנהא פרדדנאה מענא: 22 ופצה אכרי אחדרנאהא מענא לנמתאר טעאמא ולם נעלם מן ציר פצתנא פי אועיתנא: 23 קאל להם סלאם לכם לא תכאפו אלאהכם ואלאה אביכם רזקכם כנזא פי אועיתכם ואמא פצתכם פקד צארת אלי תם אכרג אליהם שמעון:

[1]) „ואני ירא פן אשכל (בנימין) כאשר שכלתי (יוסף ושמעון)" עיין רש"י.

[2]) העתיק מלשון ראיה כאלו היה כתוב „ויראו" ביו"ד אחת, בכ"י י' ובפ': פכאפו מלשון יראה.

[3]) ר"ל לבקש סבה ועלילות דברים עלינו מלשון בגלל.

[4]) „לאחוזה".

21 תם קאלו בעצהם לבעץ באלחקיקה אתמון נחן פי אכינא אד ראינא נפסה פי שדה וצרעה אלינא ולם נקבלה לדלך נאלתנא הדה אלשדה: 22 פאגאבהם ראובן קאילא אלם אקל לכם לא תכטו עליה פלם תקבלו ואלאן פהודאנא[1] מטאלבון בדמה: 23 והם לם יעלמו אן יוסף יפהם דלך לאנה אוקף תרגמאנא בינה ובינהם: 24 פאסתדאר ענהם ובכא תם רגע אליהם פכאטבהם ואכד מן בינהם שמעון פחבסה בחצרתהם: 25 תם אמר יוסף פמלית אועיתהם ברא ורדת פצהם כל רגל אלי גולקה ואעטי להם זאדא ללטריק פלמא צנע בהם כדאך: 26 חמלו[2] מירתהם עלי חמירהם וסארו מן תם: 27 ופתח אלואחד גולקה ליעטי עלפא לחמארה פי אלמבית פראי פצתה פאדא בהא פי ועאיה: 28 פקאל לאכותה קד רדת פצתי והודא הי פי ועאי פנפרת קלובהם וזעג כל ואחד מע אכיה קאילין מא דא צנע אללה בנא: 29 תם גאו אלי יעקוב אביהם אלי בלד כנעאן פקצו עליה גמיע מא נאלהם קאילין: 30 כאטבנא אלרגל סיד אלבלד בצעובה ואתהמנא בגסאסה אלבלד: 31 פקלנא לה נחן תקאת לם נכן קט גואסים: 32 ונחן אתנא עשר אכא בנו אבינא אלואחד מפקוד ואלאצגר ענד אבינא אליום פי בלד כנעאן: 33 פקאל לנא אלרגל סיד אלבלד בהדה אעלם אנכם תקאת אכאכם אלואחד דעו ענדי וקות מנאזלכם כדו ואמצו: 34 ואתוני באכיכם אלאצגר חתי אעלם אנכם לסתם גואסים ואנתם תקאת ואכאכם אעטי לכם ותתגרון פי אלבלד: 35 פבינאהם יפרגון אועיתהם פאדא בצרה פצה כל רגל פי ועאיה פלמא ראו צרר פצהם הם ואבוהם פזעו: 36 תם קאל להם יעקוב אבוהם קד אתכלתמוני יוסף מפקוד ושמעון מחבוס ובנימן מטלוב עלי אגתמעת הדה כלהא: 37 קאל לה ראובן אתכל[3] אבני אן לם אגבה אליך אעטניה ואנא ארדה אליך: 38 קאל לא ינחדר אבני מעכם לאן אכאה קד מאת והו וחדה קד בקי פאן ואפתה אלמניה פי אלטריק אלדי תמצון פיה אנזלתם שיבתי בחסרה אלי אלתרי:

מג

1 ואלגוע שדיד פי אלבלד: 2 פלמא פרג מן אכל אלמירה אלתי אתו בהא מן מצר קאל להם אבוהם ארגעו אמתארו לנא קלילא מן טעאם: 3 קאל לה יהודה אן אלרגל נאשדנא וקאל לנא לא תרו וגהי

[1] „פהודא נחן“.
[2] „ובאשר עשה להם כן נשאו וכו׳“.
[3] „אשכל שני בני“.

אלבלדאן[1]) ג̇או אלי מצר אן ימתארו מן יוסף אד̇ אשתד אלג̇וע פי
בלדאנהם:

מב

1 פסמע[2]) יעקוב אן אלמירה̈ מוג̇ודה̈ במצר פקאל יעקוב לבניה
לא תתואנו[3]): 2 קאל הוד̇א קד̇ סמעת אן מירה̈ מוג̇ודה̈ במצר אנחדרו
אליהא ואמתארו לנא מנהא ונחיא ולא נמות: 3 פאנחדרו עשרה̈ אכ̇וה̈
יוסף לימתארו ברّא מן מצר: 4 ובנימין אכ̇ו יוסף לם יבעת̇ה יעקוב מע
אכ̇ותה קאל כילא תלחקה אלמניה̈[4]): 5 פלמא דכ̇לו בנו אסראיל
לימתארו פי וסט אלדאכ̇לין אד̇ כאן אלג̇וע פי בלד כנעאן: 6 ויוסף
הו סלטאן אלבלד והו ממיר לג̇מיע קומה פג̇או אכ̇ותה וסג̇דו לה עלי
וג̇והם עלי אלארץ̇: 7 פראי יוסף אכ̇ותה פאת̇בתהם ותנכّר אליהם
וכלّמהם בצעובה̈ פקאל להם מן אין ג̇יתם קאלו מן בלד כנעאן נמתאר
טעאמא: 8 פאת̇בת יוסף אכ̇ותה מחקّקא[5]) והם לם ית̇בתוה: 9 ולמא
ד̇כר אלאחלאם אלתי ראהא להם קאל להם ג̇ואסים אנתם אנמא ג̇יתם
לתנט̇רו כ̇בר אלבלד[6]): 10 קאלו לה לא יא סידי אנמא ג̇או עבידך
ימתארון טעאמא: 11 ונחן כלנא בנו רג̇ל ואחד ונחן ת̇קאת מא כאן
קט̇ עבידך ג̇ואסים: 12 קאל להם לא בל אנמא ג̇יתם לתנט̇רו כ̇בר
אלבלד: 13 קאלו נחן עבידך את̇נא עשר אכ̇א בנו רג̇ל ואחד פי בלד
כנעאן ואלאצג̇ר אליום ענד אבינא ואלואחד מפקוד: 14 קאל להם
יוסף הו מא קלת לכם אנכם ג̇ואסים: 15 בהד̇ה אלכ̇לה̈ תמתחנון וחיוה̈
פרעון לא כ̇רג̇תם מן ההנא אלא במג̇י אכ̇יכם אלאצג̇ר ההנא: 16 אבעת̇ו
בואחד מנכם ויאכ̇ד̇ אכ̇אכם[7]) ואנתם תחבסון חתי ימתחן כלאמכם הל
אלחק מעכם ואם לא וחיוה̈ פרעון אנכם ג̇ואסים: 17 פצ̇מّהם אלי
אלחפט̇ ת̇לת̇ה̈ איאם: 18 ת̇ם קאל להם פי אליום אלת̇אלת̇ אצנעו כ̇לה̈
תחיו בהא פאני את̇קי אללה: 19 אן כנתם ת̇קאת פואחד מנכם יחבס
פי בית חפט̇כם ואנתם אמצ̇ו ואדّו מירה̈ קות מנאזלכם: 20 ואתו
באכ̇יכם אלאצג̇ר אליّ ויתחקّק כלאמכם ולא תהלכו פצנעו כד̇א:

---

[1]) "ורבים מיושבי הארצות".
[2]) "וישמע".
[3]) "אל תאחרו".
[4]) "הרעה אשר נגזרה עליו", ויירא יעקב פן יקראנו האסון בדרך מפני שכל הדרכים בחזקת סכנה, וערש"י.
[5]) ראב"ע: הסתכל בכל אחד והכירו.
[6]) ר"ל לראות עניני הארץ ומצבה.
[7]) פ׳: ישכ̇צה = יביאנו.

הדה אלאמר לא פהם חכים מת̇לך: 40 אנת תכון עלי ביתי ואלי אמרך ינקאד ג̇מיע קומי לא אשרף עליך אלא באלכרסי̇ פקט: 41 ת̇ם קאל פרעון ליוסף אנט̇ר קד ולית̇ך ג̇מיע בלד מצר: 42 ת̇ם נזע פרעון כ̇אתמה מן ידה וג̇עלה פי יד יוסף ואלבסה ת̇יאב עשר וצי̇ר טוקא מן ד̇הב פי ענקה: 43 וארכבה פי ג̇ניבתה[1]) ונודי בין ידיה אלטריק[2]) וולאה עלי בלד מצר: 44 ת̇ם קאל לה ועלי אני פרעון פמן גיר ראיך לא ימד̇ רג̇ל ידה אלי ענן ולא רג̇לה אלי רכאב עלי ג̇מיע מצר[3]): 45 וסמי פרעון אסם יוסף מוצ̇ח אלכ̇פאיא[4]) וזוג̇ה באסנת בנת פוטיפרע אמאם אלאסכנדרי̇ה̇ וכ̇רג̇ יוסף ואליא[5]) עלי ג̇מיע בלד מצר: 46 וכאן יוסף אבן ת̇לאת̇ין סנה̇ חין וקף בין ידי פרעון מלך מצר ולמא כ̇רג̇ מן בין ידיה טאף פי ג̇מיע בלד מצר: 47 ת̇ם אנבתת אלארץ̇ פי סבע סני אלשבע מלו אלכ̇זאין[6]): 48 פג̇מע באקי טעאם אלסבע סנין אלתי כאנת פי בלד מצר וג̇על טעאמהא פי קראהא וג̇על טעאם כל ציעה̇ פי אלקרי אלתי חואליהא: 49 פג̇מע יוסף מן אלבר̇ שביהא ברמל אלבחר כת̇רה̇ ג̇דא חתי אנתהי ען אחצאיה ממא לא אחצא לה: 50 וולד ליוסף אבנאן קבל אן תדכ̇ל סנה̇ אלג̇וע ולדתהמא לה אסנת בנת פוטיפרע אמאם און: 51 פסמ̇י אלבכר מנשה קאל אן אללה קד נסאני ג̇מיע שקאי ומא כאן מנה פי בית אבי[7]): 52 וסמי אלת̇אני אפרים קאל אן אללה אנמאני פי בלד צ̇עפי: 53 ת̇ם פנית סבע סני אלשבע אלדי כאן פי בלד מצר: 54 ובדאת סבע סני אלג̇וע אן תאתי כמא קאל יוסף פכאן ג̇וע פי ג̇מיע אלבלדאן[8]) ופי ג̇מיע בלד מצר כאן טעאם: 55 פלמא ג̇אע אהל מצר צרך̇ אלקום אלי פרעון בסבב אלטעאם וקאל להם אמצ̇ו אלי יוסף מא יקול לכם אצנעוה: 56 ולמא אנבסט אלג̇וע עלי וג̇ה אלבלד פתח יוסף ג̇מיע מא פיה אלטעאם[9]) פאמאר אלמצריין ואשתד̇ אלג̇וע פי בלד מצר: 57 וכת̇יר מן אהל

---

[1]) נראה כי הוראת המלה הזאת אחד מסוסי המלך אשר דרכם ללכת אחרי רכבו.

[2]) „פנו דרך" ולא ידענו מאין באה לו ההעתקה הזאת, ובלי ספק תרגם לפי הענין.

[3]) „אף כי אני פרעה בלי דעתך לא ירים איש את ידו (לאחוז) ברסן ואת רגלו לרכוב על הסוס בכל ארץ מצרים". המלות אלענן ואלרכאב נוספות בק׳ (ושם נדפס אלעינן, אלראכב). ובכ״י י׳: ידה פי קלם = ידו בקולמס. ועי׳ ת״א.

[4]) „מגלה צפונות", עי׳ ת״א.

[5]) ת״א: שליט.

[6]) „מלא האוצרות" ת״א: לאוצרין.

[7]) „ואת (העמל) אשר היה בבית אבי".

[8]) בק: פכאן ג̇אע ג̇מיע אהל אלבלדאן, והנוסחא הזאת איננה נכונה.

[9]) ת״א: די בהון עיבורא.

אלניל סבע בקראת צצמאת אללחם חסנאת אלחלי פרעת פי אלקרט:
19 וכאן סבע בקראת אכר קד צערת וראהן עגאף קביהאת אלחלי
גדא ודקיקאת אללחם לם אר מתלהא פי גמיע בלד מצר פי אלקבח:
20 פאכלת אלבקראת אלרקאק אלקביחה אלסבע אלבקראת אלאואיל
אלצצמאת: 21 פדכלת אלי אגואפהא ולם יתבין אנהא קד דכלת
ומנטרהא קביח כמא כאן אולא תם אסתיקטת: 22 תם ראית כאן
סבע סנבלאת נבתת פי קצבה ואחדה מלא גיאד: 23 וכאן סבע
סנבלאת צאויאת דקאק משובה בריח אלקבול קד נבתן וראהן:
24 פבלעת אלסנבלאת אלרקאק אלסבע סנבלאת אלגיאד וקלת דלך
ללעלמא ולם יכברוני בשי: 25 אגאבה יוסף וקאל רויא פרעון ואחד אלדי
סיצנעה אללה אכבר פרעון: 26 אלסבע אלבקראת אלגיאד ואלסבע
סנבלאת אלגיאד הי סבע סנין כיר הדא חלם ואחד: 27 ואלסבע בקראת
אלרקאק אלקביחה אלצאעדה וראהן ואלסבע סנבלאת אלפארגה
אלמשובה בריח אלקבול תכון סבע סנין גוע[1]: 28 הו אלקול אלדי
קלתה לפרעון אלדי סיצנעה אללה אראה לפרעון: 29 סתאתיכם סבע סנין
יכון שבע כתיר פי גמיע בלד מצר: 30 תם תואפיכם סבע סנין גוע מן
בעדהא פינסא גמיע אלשבע אלדי כאן פי בלד מצר חתי [יכאד] אן
אלגוע יפני אהל אלבלד[2]: 31 ולא יתבין אתר דלך אלשבע פי אלבלד
מן קבל אלגוע אלאתי[3] בעדה לאנה עטים גדא: 32 ואמא תכריר אלרויא
עלי פרעון מרתין פלאן אלאמר תאבת ענד אללה והו מסרע אן יצנעה:
33 ואלאן ינטר פרעון רגלא פהימא חכימא יוליה עלי בלד מצר:
34 יטלק לה אן יוכל[4] וכלא עלי אלבלד חתי יעבו[5] גלה בלד מצר פי
סבע סנין אלשבע: 35 ויגמעון טעאם הדה סני אלגיד אלאתיאת
ויכנזון[6] ברהא תחת יד וכלא פרעון ויחפטון טעאמהא פי קראהא:
36 יכון אלטעאם ודיעה פיהא לסבע סני אלגוע אלתי תכון פי בלד
מצר ולא ינקטע אהל אלבלד באלגוע: 37 פחסן כלאמה ענד פרעון
וגמיע קואדה: 38 תם קאל פרעון לקואדה הל נגד מתל הדא רגלא
פיה רוח אללה עלמא[7]: 39 תם קאל לה בעד מא ערפך אללה גמיע

---

[1] עי׳ מה שכתב הגאון על שלשת הפסוקים האלה בבאורו למשלי א׳ ו׳ על מלת מליצה.

[2] „וכלה הרעב כמעט את יושבי הארץ״.

[3] „אשר יבוא״.

[4] „יתן לו רשות להפקיד״.

[5] וכן ת״א: ויזרזון נגזר מלשון וחמושים (שמות י״ג, י״ח) שתרגומו מזרזין.

[6] פ׳: ויכזנון.

[7] „בחכמה״.

פיה מג̇לסא לג̇מיע קואדה פד̇כר רייס אלסקאה̈ ורייס אלכ̇באזין פי מא
בינהם: 21 פאמר ברד̈ רייס אלסקאה̈ עלי סקיה ונאולה כאסה: 22 וצלב
רייס אלכ̇באזין כמא פסר להמא יוסף: 23 ת̇ם נסי רייס אלסקאה̈ יוסף
ולם יד̇כרה[1]:

מא

1 פלמא מצ̇ת סנתאן האולתאן[2] ראי פרעון כאנה ואקף עלי שאטי
אלניל: 2 וכאן קד צעד מנה סבע בקראת חסנאת אלמנט̇ר וצ̇כ̇מאת
אללחם ורעת פי אלקרט[3]: 3 וכאן סבע בקראת אכ̇ר קד צעדן וראהן
מן אלניל קביחאת אלמנט̇ר ורקיקאת אללחם ווקפת אלי ג̇אנבהן עלי
שאטי אלניל: 4 ת̇ם אכלת אלבקראת אלקביחאת אלמנט̇ר אלרקיקאת
אללחם אלסבע אלבקראת אלחסנאת אלצ̇כ̇מאת ת̇ם אסתיקט̇ פרעון:
5 ת̇ם נאם פראי ת̇אניה̈ כאן סבעה̈ סנבלאת קד נבתן פי קצבה̈ ואחדה̈
מלא ג̇יאד: 6 וכאן סבע סנבלאת אכ̇ר דקאק משוה̈ בריח אלקבול
קד נבתן וראהן: 7 ת̇ם בלעת אלסנבלאת אלדקאק אלסבע סנבלאת
אלסמאן אלמלא ת̇ם אסתיקט̇ פרעון פאד̇א בה חלם: 8 פלמא כאנת
אלג̇דאה̈ כרבת רוחה פבעת̇ פדעא בג̇מיע עלמא מצר וחכמאהא פקץ
עליהם רויאה פלם יכן מן פסרהא לה: 9 פתכלם רייס אלסקאה̈ אלי
פרעון וקאל אני אד̇כר אליום כ̇טאי: 10 וד̇לך אן פרעון כאן קד סכ̇ט
עלי עבדיה פג̇עלהמא פי חפט̇ בית רייס אלסיאפין אנא ורייס אלכ̇באזין:
11 פראינא חלמא פי לילה̈ ואחדה̈ אנא והו וכאנת רויא כל ואחד חסב
תפסירה: 12 וכאן ת̇ם מענא ג̇לאם עבראני עבדא לרייס אלסיאפין
פקצצנאהא עליה ופסרהא לנא פסר לכל ואחד חסב רויאה: 13 פכמא
פסר לנא כד̇אך כאן רדני אלמלך[4] עלי מרתבתי וצלב ד̇אך: 14 פבעת̇
פרעון פדעי ביוסף פהאצ̇רו בה מן אלחבס ותקצין[5] שערה ואבדל ת̇יאבה
ודכ̇ל אלי פרעון: 15 וקאל פרעון ליוסף קד ראית רויא ולים להא
מפסר וקד סמעת ענך אנך אד̇א סמעת אלרויא פסרתהא[6]: 16 אג̇אבה
יוסף וקאל מן ג̇יר עלמי[7] אללה יג̇יב פרעון באלסלאם: 17 ת̇ם כלמה
וקאל לה ראית כאנני ואקף עלי שאטי אלניל: 18 וכאן קד צעדת מן

[1]) „אחר זה שכח וכו' ולא זכרהו".
[2]) „שתי שנים תמימות", עי' רשב"ם.
[3]) מין עשב.
[4]) „המלך".
[5]) בק': ואתקצין בכ"י י' ובפ': והלק וכן נמצא גם בק' בשאר המקומות.
[6]) „כאשר תשמע חלום תפתרהו" וזאת דעת ר' יהודה בב"ר פ' פ"ט.
[7]) וכן תרגם אונקלוס בר מן הכמתי.

מ

1 וכאן בעד הדה אלאמור אדנבא סאקי מלך מצר ואלכבאז
לסידהמא מלך מצר: 2 פסכט פרעון עלי כאדמיה רייס אלסקאה ורייס
אלכבאזין: 3 וגעלהמא פי אלחפט פי מנזל רייס אלסיאפין פי אלסגן
אלדי כאן יוסף מחבוסא פיה: 4 פוכל רייס אלסיאפין יוסף עליהמא
ליכדמהמא ואקאמא מדה פי אלחפט: 5 אלי אן ראיא גמיעא רויא כל
רגל עלי חדתה פי לילה ואחדה וכאן חלם כל ואחד חסב תפסירה
אלסאקי ואלכבאז אלדאן למלך מצר אלמאסוראן פי אלסגן: 6 פדכל
אליהמא יוסף באלגדאה וראי וגוההמא כאלחין: 7 פסאל כאדמי פרעון
אלדאן מעה פי חפט בית מולאה וקאל להמא מא באל וגוהכמא מתגירה
אליום: 8 קאלא לה ראינא רויא וליס להא מפסר קאל להמא יוסף אן
ללה אלתפאסיר קצוהא עלי: 9 פקץ רייס אלסקאה רויאה עלי יוסף וקאל
ראית כאן גפנא בין ידי: 10 ופי אלגפן תלאתה קצבאן והי כמא פרעת[1]
צער[2] נוארהא ונצגת ענאקידהא וצארת ענבא: 11 וכאן כאס פרעון
פי ידי פאכדת אלענב ועצרתה פיה ונאולתה כאסה: 12 קאל לה יוסף
הדא תפסירה אלתלאתה קצבאן תלאתה איאם: 13 אלי תלאתה איאם
ידכרך[3] פרעון וירדך אלי מרתבתך ותנאולה כאסה כאלסירה אלאולי
אלתי כנת סאקיה: 14 אלאן אדכרני[4] מעך אדא גאד אמרך ואצנע אלי
פצלא ואדכרני אלי פרעון ואכרגני מן הדא אלבית: 15 לאני סרקת מן
בלד אלעבראניין וההנא איצא לם אצנע שיא אסתחקקת בסבבה[5] אן
יגעלוני פי אלחבס: 16 ולמא ראי רייס אלכבאזין אנה קד פסרהא לה
ללכיר קאל לה ראית אנא איצא כאן תלת סלאל חוארי[6] עלי ראסי:
17 ופי אלסלה אלעליא מן גמיע טעאם פרעון ממא יצנעה אלכבאז
וכאן אלטאיר יאכל מנהא פי אלסל פוק ראסי: 18 פאגאבה יוסף וקאל
הדא תפסירה אלתלת סלאל תלתה איאם: 19 אלי תלתה איאם ינזע
פרעון ראסך ען גסדך ויצלבך עלי כשבה פיאכל אלטאיר מן לחמך:
20 פלמא כאן פי אליום אלתאלת והו מתל יום ולד פיה פרעון[7] צנע

[1] „אחר שפרחו".
[2] ק': צאר.
[3] „יזכרך", וכן העתיק למטה בפסוק כ' וקרוב לזה ת"א.
[4] בכ"י י': אלא אן תדכרני.
[5] „דבר אשר בעבורו הייתי ראוי".
[6] ראב"ע: אמר הגאון שהוא לחם לבן כמו חורי יהודה.
[7] „כיום שנולד בו פרעה".

געלה פי ידה: 5 ולמא כאן מן חין ובלה עלי מנזלה וגמיע מא לה בארך אללה פי בית אלמצרי בגרירה יוסף וכאנת ברכה אללה פי גמיע מא לה פי אלמנאזיל ואלציאע: 6 תרך גמיע מא לה ביד יוסף ולם ימנע[1] ממא מעה שיא אלא אלטעאם אלדי יאכלה וכאן יוסף חסן אלחליה ואלמנטר גמיעא: 7 ולמא כאן בעד הדה אלאמור מדת מראה מולאה עינהא אלי יוסף וקאלת צאגעני: 8 פאבא וקאל להא הודא מולאי לם ימנע מני[2] במא פי אלמנזל וגמיע מא לה קד געלה פי ידי: 9 ולים הו פי הדא אלבית באכבר מני ולם יצד עני שיא אלא אנת לאנך זוגתה פכיף אצנע הדה אלבליה[3] אלעטימה ואכטא ללה[4]: 10 פלמא כלמתה יומא בעד יום ולם יקבל מנהא אן ינאם לצקהא[5] אן יכון מעהא: 11 כאן פי בעץ אלאיאם דכל יוסף אלי אלבית ליצנע צנאעה לה ולם יכן רגל מן אהל אלבית פיה: 12 פתעלקת בקמיצה קאילה צאגעני פתרך קמיצה פי ידהא והרב וכרג אלי אלסוק: 13 פלמא ראת אנה קד תרך קמיצה פי ידהא וכרג אלי אלסוק: 14 דעת באהל ביתהא וקאלת להם אנטרו כיף גאנא ברגל עבראני ליתלעב בנא אתא אלי ליצאגעני פנאדית בצות עאל: 15 פלמא סמעני קד רפעת צותי פנאדית תרך קמיצה בידי והרב וכרג אלי אלסוק: 16 וודעת קמיצה ענדהא אלי אן דכל מולאה אלי מנזלה: 17 פקאלת לה מתל הדא אלקול אתאני אלעבד אלעבראני אלדי גיתנא בה ליתלעב בי: 18 פלמא רפעת צותי פנאדית תרך קמיצה פי ידי והרב אלי אלסוק: 19 פלמא סמע כלאמהא אלתי קאלת לה כדא צנע בי עבדך אשתד גצבה עליה: 20 פאכדה ודעה פי אלסגן מוצע[6] אסארי אלמלך מחבוסין פאקאם תם פי אלסגן: 21 וכאן אללה מעה איצא[7] ומיל אליה פצלה ורזקה חטא ענד ריים בית אלסגן: 22 חתי געל ריים בית אלסגן בידה גמיע אלאסארי אלדין פי אלסגן וגמיע מא כאנו יצנעון תם הו כאן ידברה[8]: 23 ולים ריים בית אלסגן ירא שיא מנבורא[9] ממא אללה מעה ומא יעמלה אללה מנגחה:

[1]) בכ״י י׳ ובפ׳: יפתקד = שם לבו.

[2]) בכ״י י׳ ובפ׳: יערף מעי.

[3]) כ״י י׳ ובפ׳: אלסיה.

[4]) פ׳: ואעצי אללה.

[5]) פ׳: בגאנבהא.

[6]) פ׳: אלדי פיה = אשר בו.

[7]) ר״ל גם במקום הזה.

[8]) ת״א: במימרה הוה מתעביד. וראב״ע: הוא היה פקיד עליהם.

[9]) מעשה עיר וכן ת״א.

תבעתה: 18 קאל מא אלרהן אלדי אעטיך קאלת כאתמך ומפתולך
ועצאך אלתי פי ידך ואעטאהא דלך ודכל אליהא וחמלת מנה: 19 תם
קאמת ומצת פנזעת כמארהא ענהא ולבסת תיאב חזנהא: 20 ובעת
יהודה באלגדי מע צאחבה אלעדלמי ליפתך[1] אלרהן מן יד אלמראה
פלם יגדהא: 21 פסאל אהל מוצעהא וקאל להם אין אלממתעה אהי[2]
פי אלמנטרה עלי אלטריק קאלו מא כאנת קט ההנא ממתעה: 22 פרגע
אלי יהודה וקאל לם אגדהא ואיצא אהל אלמוצע קאלו מא כאנת ההנא
קט ממתעה: 23 וקאל יהודה תאכד דלך[3] כילא נכון אזרא קד ארסלת
גדיא מן אלמאעז ואנת לם תגדהא: 24 פלמא מצת תלתה אשהר אכבר
יהודה וקיל לה זנת תמר כנתך והא הי חאמל מן אלזנא קאל יהודה
אכרגוהא פתחרק: 25 בינאהא תכרג פבעתת להמיהא וקאלת מן
אלרגל אלדי לה הדה אלאעלאק[4] מנה אנא חאמל תם קאלת אתבת
למן הדא אלכאתם ואלמפתולה ואלעצא: 26 פאתבת יהודה וקאל
קד צדקת דלך מני[5] ולדלך[6] לם אזוגהא בשלה אבני ולם יעד איצא
אן יואקעהא: 27 ולמא כאן פי וקת ולאדהא פאדא בתומין פי בטנהא:
28 פלמא ולדת אכרג אחדהמא ידה[7] פאכדת אלקאבלה קרמזא
פעקדתה עלי ידה וקאלת הדא כרג אולא: 29 פלמא רד ידה כרג אכוה
פקאלת מא אחסן נמוך יא נאמי[8] ואסמתה[9] פרץ: 30 ובעד דלך כרג
אכוה אלדי עלי ידה אלקרמז ואסמתה זרח:

לט

1 ויוסף הבט בה מצר פאשתראה פוטיפר כאדם פרעון רייס
אלסיאפין רגל מצרי מן יד אלאעראב אלדין אחדרוה אלי תם: 2 פכאן
אללה מע יוסף וכאן רגלא מנגחא ואקאם פי בית מולאה אלמצרי:
3 פלמא ראי מולאה אן אללה מעה וגמיע מא יעמלה אללה מנגחה פי
ידה: 4 וגד יוסף חטאא ענדה פכדמה ווכלה עלי מנזלה וגמיע מא לה

[1]) מלשון פדיון.

[2]) „האם היא", בלשון שאלה.

[3]) בכ"י י' הוסיפו מלת מעואדא ואפשר שצ"ל מעואצא ר"ל יהיה לה מה שבידה תחת הגדי

[4]) „המחמדים האלה".

[5]) „האמת עמה וזה ממני" ר"ל המחמדים האלה או ההריון.

[6]) „ובשביל זה" ר"ל כי לא נתתיה.

[7]) „הוציא אחד מהם את ידו".

[8]) תרגם מה פרצת עליך פרץ מלשון ויפרוץ לרוב (ל' ל') וטעם הכתוב: מה יפית לפרוץ, אתה הפורץ. ואפשר שרמז אל דוד שיצא מפרץ עי' ב"ר פ' פ"ה. ולפי מה שהביא הראב"ע בשם הגאון תרגם מה פרצת מלשון פרץ גדר ועליך פרץ מלשון יפרוץ לרוב.

[9]) „ותקרא" וכן בפסוק שאח"ז, כלומר המילדת, ולפ"ז צריך לפרש „ויקרא" כמו ויקרא הקורא.

ליעזוה פאבא אן יתעזי וקאל בל אנזל אלי אלת׳רא ואנא חזין עלי
אבני[1]) ת׳ם בכא עליה ג׳דא: 36 ואלמדיניון באעוה פי מצר לפוטיפר
כ׳אדם פרעון רייס אלסיאפין:

לח

1 וכאן פי ד׳לך אלוקת איצ׳א הבט יהודה ען אכ׳ותה פמאל אלי
רג׳ל עדלמי אסמה חירה: 2 ת׳ם ראי יהודה בנת רג׳ל תאג׳ר[2]) אסמה
שוע פתזוג׳הא ודכ׳ל אליהא: 3 פחמלת וולדת אבנא ואסמתה ער:
4 והמלת איצ׳א וולדת אבנא ואסמתה אונן: 5 ועאודת וולדת אבנא
ואסמתה שלה וכאן יהודה פי כזיב חין ולדתה: 6 ת׳ם את׳כ׳ד יהודה
זוג׳ה לער בכרה אסמהא תמר: 7 וכאן ער בכר יהודה רדיא ענד אללה
פאהלכה: 8 פקאל יהודה לאונן אדכ׳ל אלי זוג׳ה אכ׳יך ואבתן בהא[3])
ואקם נסלא לאכ׳יך: 9 פעלם אונן אנה ליס אליה ינסב אלנסל פכאן
אד׳א דכ׳ל אלי זוג׳ה אכ׳יה אפסד סבילה עלי אלארץ׳[4]) לילא יג׳על נסלא
לאכ׳יה: 10 פסא ענד אללה מא פעל ואהלכה איצ׳א: 11 פקאל יהודה
לתמר כנתה אג׳לסי ארמלה פי בית אביך אלי אן יכבר שלה אבני
לאנה קאל כילא ימות הו איצ׳א כאכ׳ותה פמצ׳ת וג׳לסת פי בית אביהא:
12 ת׳ם טאלת אלמדה ומאתת אבנה שוע זוג׳ה יהודה ותעזי בעדהא
יהודה וצעד אלי ג׳אזי גנמה הו וחירה צאחבה אלעדלמי אלי תמנת:
13 פאכ׳ברת תמר וקיל להא הוד׳א חמיך צאעד אלי תמנת ליג׳ז גנמה:
14 פנזעת ת׳יאב חזנהא ענהא ותג׳טת באלכ׳מאר ותנקבת בה וג׳לסת פי
מנט׳רה[5]) עלי טריק תמנת למא ראת אן קד כבר שלה והי לם תעט
לה לתכון לה זוג׳ה: 15 פראהא יהודה וחסבהא ממתעה[6]) לאנהא
כאנת תג׳טי וג׳ההא: 16 פמאל אליהא ען אלטריק וקאל אן שית[7])
אדכ׳ל אליך לאנה לם יעלם אנהא כנתה קאלת מא תעטיני חתי תדכ׳ל
אלי: 17 קאל אנא אבעת׳ בג׳די מן אלגנם קאלת אעטני רהנא אלי אן

[1]) „ארד שאולה ואני אבל על בני.״
[2]) ת״א: תגרא ובכ״י י׳ ובפ׳: כנעאני ושני הפירושים האלה הביא הראב״ע.
[3]) „ובעול אותה״.
[4]) „השחית דרכו על הארץ״ וכן ת״א: ומחבל ארחה על ארעא. בכ״י ובפ׳: אפסד ד׳לך עלי אלארץ׳ = השחית זה (הזרע) על הארץ.
[5]) מבחר: במקום שכל עובר יביט אליה.
[6]) וכן העתיק הגאון מלת קדשה למטה וכן בדברים כ״ג י״ט, ורצה לאמר כי לא חשבה יהודה לזונה ממש כי אם לקדשה.
[7]) „אם תרצי״.

קאל לה נעם: 14 קאל אמץ׳ אנט׳ר סלאמה אכ׳ותך וסלאמה אלגנם ורד עלי אלג׳ואב פבעת׳ בה מן עמק חברא פאתי נאבלס: 15 פוג׳דה רג׳ל צ׳אלא פי אלצחרא פסאלה מא תטלב: 16 קאל אנא אכ׳ותי אטלב אכ׳ברני אלאן אין הם ירעון: 17 קאל אלרג׳ל קד רחלו מן הנא וסמעתהם יקולון נמצ׳י אלי דתן פמצ׳י יוסף ורא אכ׳ותה פוג׳דהם בדתן: 18 פראוה מן בעיד וקבל אן יקרב אליהם אגתאלוה ליקתלוה: 19 פקאלו בעצ׳הם לבעץ׳ הודא צאחב תלך אלאחלאם[1]) קד גא: 20 אלאן פתעאלו נקתלה ונטרחה פי אחד אלאבאר ונקול וחש רדי אכלה חתי נריה[2]) מא יכון מן אחלאמה: 21 פסמעהם ראובן וטלב אן יכ׳לצה[3]) מן אידיהם וקאל לא נקתל נפסא: 22 ת׳ם קאל להם ראובן לא תספכו דמא אטרחוה פי הדא אלביר אלדי פי אלבר ולא תמדו ידכם אליה לקבל אן יכ׳לצה מן ידיהם לירדה אלי אביה: 23 פלמא גא יוסף אלי אכ׳ותה סלכוה תוניתה תוניה אלדיבאג אלתי עליה: 24 פאכ׳דוה וטרחוה פי אלג׳ב וכאן אלג׳ב פארגא ליס פיה מא: 25 ת׳ם גלסו ואכלו טעאמא פרפעו עיונהם פנט׳רו פאדא בקאפלה אעראב גאיה מן אלגרש וג׳מאלהם מחמלה כרנבא ותריאקא[4]) ושאהבלוט[5]) מארין ליחדרו דלך אלי מצר: 26 פקאל יהודה לאכ׳ותה מא אלנפע[6]) אן נקתל אכ׳אנא ונגטי דמה: 27 תעאלו נביעה ללאעראב וידנא לא תבטש פיה לאנה אכ׳ונא בלחמנא פקבלו מנה אכ׳ותה: 28 פלמא גאזו אלרג׳אל אלמדינין אלתג׳אר ג׳דבו יוסף ואצעדוה מן אלג׳ב ובאעוה להם בעשרין דרהמא ואתו בה אלי מצר: 29 ת׳ם רג׳ע ראובן אלי אלג׳ב ואדא ליס פיה יוסף פכ׳רק ת׳יאבה: 30 ורג׳ע אלי אכ׳ותה וקאל אלגלאם ליס הו פאנא אלי אין אמצ׳י: 31 ת׳ם אכ׳דו תוניה יוסף פדבחו עתודא מן אלמאעז וגמסוהא פי דמה: 32 ובעת׳ו בהא מע מן אתא בהא אלי אביהם[7]) וקאלו הדה וג׳דנא את׳בתהא אלאן הל הי תוניה אבנך אם לא: 33 פאת׳בתהא וקאל הי תוניה אבני וחש רדי אכלה פריסה אפתרס יוסף: 34 פכ׳רק יעקוב ת׳יאבה ושד מסחא פי חקויה וחזן עלי אבנה איאמא כת׳ירה: 35 וקאם ג׳מיע בניה ובנאתה

---

[1]) „בעל החלומות האלה״.

[2]) „נראהו״ מבנין הפעיל.

[3]) „ויבקש להצילו״.

[4]) ראב״ע: הגאון פי׳ אותו כי הוא הנעשה משבעים וחמשה עקרים

[5]) ראב״ע: אמר הגאון שהוא הפרי הנקרא כן בלשון ישמעאל בתוספת בי״ת ועיין בשרשים לאבן גנאח ש׳ לוט.

[6]) „תועלת״ ובכ״י י׳ ובפ׳: אלטמע = רֶוח. ועי׳ ראב״ע.

[7]) „וישלחוה עם איש אשר הביא אותה אל אביהם״, עי׳ רמב״ן.

אלמאבין ואסם קריתה עוית: 36 תֹם מאת הדד ומלך בעדה שמלה
מן משרקה: 37 תֹם מאת שמלה ומלך בעדה שאול מן רחבת אלואדי[1]:
38 תֹם מאת שאול ומלך בעדה בעל חנן בן עכבור: 39 תֹם מאת בעל
חנן בן עכבר ומלך בעדה הדר ואסם קריתה פעו ואסם זוגתה מהיטבאל
אבנה מטרד אבנה סאבך אלדֿהב[2]: 40 האולי אסמא צנאדיד עשו
לעשאירהם פי מואצֿעהם באסמאיהם תמנע צנדיד ועלוה צנדיד ויתת
צנדיד: 41 ואהליבמה צנדיד ואלה צנדיד ופינן צנדיד: 42 קנז צנדיד
ותימן צנדיד ומבצר צנדיד: 43 ומגדיאל צנדיד ועירם צנדיד האולי
צנאדיד אלאחמריין פי מסאכנהם פי בלד חוזהם הו עשו אבו אלאחמריין:

לז

1 וסכן יעקוב פי בלד סכנא אביה פי בלד כנעאן: 2 והדֿא שרח
תאליד יעקוב למא כאן יוסף אבן סבע עשרה סנה וכאן ירעי מע
אכֿותה אלגנם וכאן נאשיא מע בני בלהה[3] ומע בני זלפה נסוה אביה
אתי יוסף בשנאעה רדיה[4] ענהם אלי אביהם: 3 וכאן אסראיל יחב
יוסף אכתֿר מן גמיע בניה לאנה אבן שיכוכֿה לה פצנע לה תוניה[5]
דיבאג: 4 ולמא ראו אכֿותה אן אבאהם יחבה אכתֿר מן גמיעהם
שנוה ולם יטיקו אן יסלמו עליה[6]: 5 תֹם אן יוסף ראי רויא פאכֿבר
אכֿותה בהא פאזדאדו איצֿא שנאה לה: 6 אד קאל להם[7] אסמעו אלאן
הדֿה אלרויא אלתי ראיתהא: 7 כאנא נגרז גרזֿא פי אלצחרא וכאן
גרזתי וקפת תֹם אנתצבת וכאן גרזכם תחיט בהא ותסגד להא:
8 וקאלו לה אכֿותה אמלכא תמלך עלינא או סלטאנא תתסלט עלינא
ואזדאדו איצֿא שנאה לה עלי אחלאמה ועלי כלאמה: 9 וראי איצֿא
רויא אכֿרי פקצהא עלי אכֿותה פקאל הודֿא ראית רויא וכאן אלשמס
ואלקמר ואחד עשר כוכב תסגד לי: 10 פקץ עלי אביה ועלי אכֿותה
פזגר בה אבוה וקאל לה מא הדֿה אלרויא אלתי ראיתהא הל נגי אנא
ואמך ואכֿותך פנסגד לך עלי אלארץ: 11 וחסדה אכֿותה ואבוה חפטֿ
כלאמה: 12 תֹם מצֿו אכֿותה לירעו גנם אביהם פי נאבלס: 13 פקאל
אסראיל ליוסף הודֿא אכֿותך ירעון פי נאבלס תעאל אבעתֿ בך אליהם

[1]) פי׳: אלפראת.
[2]) ראב״ע: והגאון אמר צורף זהב. ובכ״י י׳ כמשמעו: מא אלדֿהב.
[3]) הוא גדל עם בני בלהה.
[4]) ר״ל מעשיהם הרעים.
[5]) בפ׳: בכל הפרשה גבה.
[6]) „לשאול בשלומו".
[7]) „מפני שאמר להם".

מלכה אלדי מלך פי בלד כנעאן פמצ̇י אלי בלד גירה[1] מן קבל יעקוב אכ̇יה: 7 לאן סרחהם כאן אכת̇ר מן אן יקימא גמיעא ולם יטק בלד סכנאהמא אן יחמלהמא מן קבל מואשיהמא: 8 פסכן עשו אלדי הו אלאחמר פי גבל שעיר: 9 והד̇א שרח תואליד עשו אבו אלאחמריין פי גבל שעיר: 10 הד̇ה אסמא בני עשו אליפז אבן עדה זוגתה ורעואל אבן בשמת זוגתה: 11 וכאן בנו אליפז תמן אומר צפו וגעתם וקנז: 12 וכאן תמנע אמה̈ לאליפז בן עשו פולדת לה עמלק האולי בנו עדה זוגה̈ עשו: 13 והאולי בני רעואל נחת וזרח שמה ומזה האולי כאנו בני בשמת זוגה̈ עשו: 14 והאולי כאנו בני אהליבמה אבנה̈ ענה אבנה̈ צבעון זוגה̈ עשו וולדת לה יעוש ויעלם וקרח: 15 והאולי צנאדיד בני עשו בנו אליפז בכרה תימן צנדיד ואומר צנדיד וצפו צנדיד וקנז צנדיד: 16 וקרח צנדיד וגעתם צנדיד ועמלק צנדיד האולי צנאדיד אליפז פי בלד אדום האולי בנו עדה: 17 והאולי צנאדיד רעואל בן עשו נחת צנדיד וזרח צנדיד ושמה צנדיד ומזה צנדיד האולי צנאדיד רעואל פי בלד אדום והם בנו בשמת זוגה̈ עשו: 18 והאולי בני אהליבמה זוגה̈ עשו יעיש צנדיד ויעלם צנדיד וקרח צנדיד האולא צנאדיד אהליבמה אבנה̈ ענה זוגה̈ עשו: 19 האולי אלכ̇מסה̈ בנו עשו והאולי אלאכ̇ר צנאדידהם[2] והם אלאחמריון: 20 והאולי בנו שעיר אלחוריון סכאן אלבלד לוטן ושובל וצבעון וענה: 21 ודישון ועצר ודישן האולי צנאדיד אלחוריין בני שעיר פי בלד אדום: 22 וכאנו בנו לוטן חרי והימם ואכ̇תה תמנע: 23 והאולי בני שובל עלון ומנחת ועיבל שפו ואונם: 24 והאולי בני צבעון ואיה וענה הו ענה אלדי רבב אלבגאל[3] פי אלבר חין כאן ירעא חמיר צבעון אביה: 25 האולי בנו ענה דישן ואהליבמה אבנה̈ ענה: 26 האולי בני דישן חמדן ואשבן יתרן וכרן: 27 האולי בנו אצר בלהן וזעון ועקן: 28 האולי בני דישן עוץ וארן: 29 והאולי צנאדיד אלחוריין לוטן צנדיד שובל צנדיד צבעון צנדיד ענה צנדיד: 30 ודישון צנדיד ואצר צנדיד ודישן צנדיד האולי צנאדיד אלחוריין פי בלד שעיר: 31 והאולי אלמלוך אלדין מלכו פי בלד אדום קבל אן ימלך מלך לבני אסראיל: 32 ומלך באדום בלע בן בעור ואסם קריתה דנהבה: 33 ת̇ם מאת בלע ומלך בדלה יובב אבן זרח מן בצרה: 34 ת̇ם מאת יובב ומלך בעדה חושם מן ארץ̇ אלימן: 35 ת̇ם מאת חושם ומלך בעדה הדד בן בדד אלצ̇ארב אלמדיניין פי צ̇יעה̈

[1]) „אל ארץ אחרת" וכן ת"א.

[2]) „אלה חמשת בני עשו ואלה האחרים אלופיהם".

[3]) ראב"ע: ויאמר הגאון שהם פרדים ופי' מצא הרכיב.

יעקוב לא יסמי אבדא יעקוב פקט[1] אלא אסראיל פסמאה איצא אסראיל: 11 תם קאל אללה לה אנא אלטאיק אלכאפי אנם ואכתר אמה מן בעד גוק אלאמם תכון מנך[2] ומלוך מן צלבך יכרגון: 12 ואלבלד אלדי אעטיתה לאברהים ואסחק לך אעטיה ולנסלך מן בעדך: 13 תם ארתפע ענה נור אללה פי אלמוצע אלדי כאטבה: 14 פנצב יעקוב נצבה פי אלמוצע אלדי כאטבה אללה נצבה חגארה ורש עליהא מזאגא וצב עליהא דהנא: 15 וסמא יעקוב דלך אלמוצע אלדי כאטבה אללה תם בית אל: 16 תם רחלו מן בית אל ובקי להם מיל[3] מן אלטריק לידכלו אלי אפרת פולדת רחל וצעב ולאדהא: 17 פלמא צעב ולאדהא קאלת להא אלקאבלה לא תכאפי פאן הדא לך אבן: 18 פענד כרוג נפסהא והי מיתה אסמתה אבן תרחי ואבוה אסמאה בנימין: 19 תם מאתת רחל ודפנת פי טריק אפרת הי בית לחם: 20 ונצב יעקוב דבה עלי קברהא הי תסמי נצבה קבר רחל אלי אליום: 21 תם רחל אסראיל ומד כבאה מן הנאך מן מגדל עדר: 22 פלמא סכן דלך אלבלד מצי ראובן פצאגע בלהה אמה אביה פסמע אסראיל פצארו בנו יעקוב בבנימין[4] אתני עשר: 23 בנו לאה בכר יעקוב ראובן ושמעון ולוי ויהודה ויששכר וזבלון: 24 בנו רחל יוסף ובנימין: 25 ובנו בלהה אמה רחל דן ונפתלי: 26 ובנו זלפה אמה לאה גד ואשר האולי בנו יעקוב אלדין ולדו לה פי פדן ארם: 27 תם גא יעקוב אלי אסחק אביה ממרא קריה ארבע הי חברא אלתי סכן פיהא אברהים ואסחק: 28 פכאן עמר אסחק מאיה סנה ותמאנין סנה: 29 תם תופי אסחק ומאת ואנצם אלי קומה שיך קד שבע מן אלעמר ודפנה עשו ויעקוב אבנאה:

לו

1 והדא שרח תאליד עשו הו אדום: 2 עשו קד תזוג בנסא מן בנאת כנעאן עדה אבנה אלון אלחתי ואהליבמה בנת ענה אבנה צבעון אלחוי: 3 ובשמת אבנה אסמאעיל אכת נביות: 4 פולדת עדה לעשו אליפז ובשמת ולדת רעואל: 5 ואהליבמה ולדת יעוש ויעלם וקרח האולי בנו עשו אלדין ולדו פי בלד כנעאן: 6 תם אכד עשו נסאה ובניה ובנאתה וכל נפס מן אלה ומאשיתה וסאיר בהאימה וסאיר

[1]) עיין למעלה צד 51 הערה 8.

[2]) „גוי יצא ממך אחרי קהל הגוים״, מוסב על בנימין שנולד אחרי יהר השבטים׳ עיין ב״ר פ׳ פ״ב.

[3]) עי׳ תשובות דונש סימן 93 ושפת יתר סימן 79 שכתבו בשם הגאון כי כ״ף מלת „כברת״ הוא כ׳ הדמיון ולפי זה צ״ל „כמיל״ במקום „מיל״ ועיין ראב״ע

[4]) „ע״י בנימין״.

אלקום עלי אן יקימו מענא ונציר אמה ואחדה באן נכתתן כל רגל כמא הם מכתנון: 23 ומואשיהם[1] ובהאימהם וסאיר מלכהם אנמא הי לנא עדא אן נטאבקהם עלי הדא ויקימון מענא: 24 פקבל מן חמור ומן שכם אבנה כל מן כרג מן באב קריתה פאכתתן כל רגל מנהם: 25 פלמא כאן פי אליום אלתאלת והם ואגעון אכד שמעון ולוי אכוא דינה כל רגל סיפה פדכלא עליהם והם מטמאנון פקתלא כל דכר: 26 וחמור ושכם אבנה קתלהמא בחד אלסיף ואכדא דינה מן בית שכם וכרגא: 27 ובנו יעקוב דכלו עלי אלצרעי וגנמו מא פי אלקריה כמא נגסו אכתהם: 28 גנמהם ובקרהם וחמירהם ומא פי אלקריה ומא פי אלציאע אכדוה: 29 וגמיע אתאתהא ואטפאלהם ונסאיהם סבוהא וגנמוהא וסאיר מא פי אלמנאזל: 30 פקאל יעקוב לשמעון ולוי קד פצחתמאני ואפסדתמא חאלי מע אהל אלבלד ואלכנעאניין ואלפריזיין ואנא פי רהט די אחצא פיגתמעון עלי ויקתלוני פאנפד אנא ואלי: 31 קאלא אכזאניה יצנע אכתנא:

לה

1 תם קאל אללה ליעקוב קם פאצעד אלי בית אל וקם תם ואצנע תם מדבחא ללטאיק אלמתגלי לך פי הרבך מן ידי עשו אכיך: 2 פקאל יעקוב לאלה ולמן מעה אנזעו מעבודאת אלגרבא אלתי פי מא בינכם ותטהרו ואבדלו תיאבכם: 3 ונקום ונצעד אלי בית אל ונצנע תם מדבחא ללטאיק אלמגיבני פי יום שדתי וכאן מעי פי אלטריק אלדי סלכתה: 4 פאעטו יעקוב גמיע מעבודאת אלגרבא אלתי באנת מעהם ואלאשנפה אלתי פי אדאנהם פדפנהא יעקוב תחת אלבטמה אלתי ענד[2] נאבלם: 5 תם רחלו פכאן רעד אללה עלי אהל אלקרי[3] אלתי חואליהם ולם יכלבו ורא בני יעקוב: 6 חתי גא[4] יעקוב אלי לוז אלתי פי בלד כנעאן הי בית אל הו ואלקום אלדי מעה: 7 ובנא תם מדבחא ודעי פי אלמוצע בית אל אלי אלטאיק[5] לאן תם תגלא לה אללה פי הרבה מן בין ידי אכיה: 8 תם מאתת דבורה דאיה רבקה פדפנת אספל מן בית אל תחת אלמרג פסמאה מרג אלבכא: 9 תם תגלי אללה ליעקוב איצא פי מגיה מן פדן ארם פבארכה: 10 וקאל לה אסמך

[1] בכ״י י׳: סרחהם מואשיהם = רכושם ומקניהם.

[2] בכ״י י׳ ובפ׳: בחצרה.

[3] „יושבי הערים״.

[4] „עד אשר בא״.

[5] „ויקרא במקום (והוא) בית אל אל האל״.

סאלמא אלי קריה נאבלס אלתי פי בלד כנעאן פי מגיה מן פדן ארם
פנזל קבאלה אלקריה: 19 פאבתאע חדיקה אלציעה אלתי צרב תם
כבאה מן ידי בני חמור אבי שכם במאיה נעגה[1]: 20 ונצב תם מדבחא
ודעא אמאמה באסם אלטאיק אלאה אסראיל[2]:

לד

1 תם כרגת דינה אבנה לאה אלתי ולדתהא ליעקוב לתנטר אלי
בנאת אהל אלבלאד: 2 פראהא שכם בן חמור אלחוי שריף אלבלד
פאכדהא וצאגעהא ואתאהא: 3 ותעלקת נפסה בדינה בנת יעקוב
ואחבהא וראאהא: 4 וקאל שכם לחמור אביה כדהא לי זוגה:
5 וסמע יעקוב אנה קד נגס דינה בנתה וכאן בנוה מע מאשיתה פי
אלצחרא פאמסך יעקוב אלי מגיהם: 6 תם כרג חמור אבו שכם אלי
יעקוב ליכלמה פי דלך: 7 ובנו יעקוב גאו מן אלצחרא כמא סמעו
פאגתם אלקום ואשתד עליהם גדא לאנה קד צנע כסאסה באסראיל
אד צאגע בנת יעקוב וכדאך לא יצנע: 8 פכלמהם חמור קאילא שכם
אבני קד שגפת נפסה באבנתכם פאעטוהא לה זוגה: 9 וצאהרונא
אעטונא בנאתכם וכדו בנאתנא: 10 ואקימו מענא הודא אלבלד בין
ידיכם אגלסו ואתגרו פיה וחוזוה: 11 וקאל שכם איצא לאביהא
ולאכותהא אגד חטא ענדכם ומא תקולון לי אעטיכם: 12 כתרו עלי
גדא מן אלמהר ואלאעטא אעטיכם כמא תקולון לי ואעטוני אלגאריה
זוגה: 13 פאגאבוהמא בנו יעקוב במכר קאילין כמא נגס דינה אכתהם:
14 וקאלו להמא לא נטיק אן נצנע הדא אלאמר אן נעטי אכתנא לרגל
לה קלפה לאנה עאר עלינא: 15 לכנא בכלה נטאבקכם[3] אן צרתם
מתלנא ואכתתן מנכם כל רגל: 16 נעטיכם בנאתנא ותזוגנא בנאתכם
ואקמנא ענדכם וצרנא אמה ואחדה: 17 ואן לם תקבלו מנא אן
תכתתנו אכדנא אכתנא ומצינא: 18 וחסן כלאמהם ענד חמור ושכם
אבנה: 19 ולם יוכר אלגלאם אן יצנע דלך אלאמר לאנה מריד אבנה
יעקוב והו אכרם מן גמיע בית אביה: 20 פלמא דכל חמור ושכם אבנה
אלי קריתהמא כאטבא אהלהא קאילין: 21 האולי אלקום מסאלמון
לנא אן יגלסו פי אלבלד ויתגרון פיה והודא הו ואסע אלאמאכן[4] בין
ידיהם ואן נתזוג אבנאתהם ונזוגהם בנאתנא: 22 לכן בכלה יטאבקונא

---

[1] „במאה טלאים" וכן ת"א.
[2] „ויקרא לפני המזבח בשם אל אלהי ישראל", הביא הראב"ע בשם הגאון שקרא אל השם.
[3] פ': נואתיכם.
[4] ר"ל והארץ יש לו הרבה מקומות, עיין ראב"ע.

פניאל קאילא אני ראית מלאך אללה מואגהה ותכלצת נפסי: 32 פלמא עבר פניאל אשרקת לה אלשמס וכאן[1] יטלע מן ורכה: 33 ולדלך לא יאכלו בנו אסראיל ערק אלנסא אלדי מע חק אלורך אלי הדא אליום למא דנא מן חק ורך יעקוב בערק אלנסא:

לג

1 תם רפע יעקוב עיניה פנטר פאדא בעשו מקבל ומעה ארבע מאיה רגל פפרק אלאולאד עלי לאה ועלי רחל ועלי אלאמתין: 2 וציר אלאמתין ואולאדהמא אולא תם לאה ואולאדהא בעדהם תם רחל ויוסף בעדהם: 3 והו תקדמהם פסגד עלי אלארץ סבע מראת אלי אן דנא מן אכיה: 4 פחאצר עשו תלקאה פעאנקה ואנכב עלי ענקה פקבלה ובכיא: 5 פרפע עיניה פנטר אלנסא ואלאולאד פקאל מן הולא מנך קאל אולאדי אלדין רזקהם אללה לעבדך: 6 פתקדמתא אלאמתאן ואולאדהמא וסגדו: 7 תם תקדם לאה ואולאדהא פסגדו ובעד דלך תקדם יוסף ורחל פסגדא: 8 תם קאל למא[2] לך גמיע אלעסכר אלדי פאגיתה קאל לאגד חטא ענד סידי: 9 קאל עשו מוגוד לי אכתר מן דלך[3] יא אכי יכן לך מא לך: 10 קאל יעקוב לא יא סידי אן וגדת חטא ענדך אקבל הדיתי מן ידי פאני קד ראית וגהך כנטר וגה אלאשראף[4] פארץ עלי: 11 ואקבל ברכתי אלתי גבת לך פאן אללה קד ראפני ומוגוד לי אכתר מן דלך[5] פאלח עליה חתי קבלהא: 12 תם קאל נרחל ונמץ ואסיר מעך: 13 קאל לה סידי יעלם אן אלאולאד רכצה ואלגנם ואלבקר מרצעאת ענדי פאן כדדתהא יומא ואחדא תמאות כתיר מנהא[6]: 14 יתקדם סידי בין ידי עבדה ואנא אסוקהם רוידא לאגל אלמלך[7] אלדי מעי ומן אגל אלאולאד אלי אן אגי אלי סידי אלי אלשראה: 15 קאל עשו אכלף מעך מן אלקום אלדי מעי קאל למא דא וגדת חטא ענד סידי: 16 פרגע עשו פי דלך אליום אלי טריקה אלי אלשראה: 17 ורחל יעקוב אלי סכות פבנא לה ביתא ולמאשיתה צנע ערשא ולדלך אסמי אלמוצע סכות: 18 תם דכל יעקוב

---

[1] בכ״י י׳ ובפ׳ נוסף פה: אלי וקתה דאך = עד היום ההוא.
[2] תרגם מי כמו למה.
[3] „רב מזה״.
[4] ת״א: אפי רברביא.
[5] תרגם פה מלת כל כמו מלת רב בפסוק ט׳.
[6] „אם אכביד עליהם יום אחד רובם יהיו כמתים״.
[7] „בגלל המקנה״.

צאר לי עסכראן[1]): 12 פכלצני מן יד אכי מן יד עשו פאנני אכאפה
כילא יאתי פיקתלני[2]) אלאם מע אלבנין קסאוה[3]): 13 ואנת קלת אני
אחסן אליך ואציר נסלך כרמל אלבחר אלדי לא יחצא מן כתרה:
14 תם באת תם תלך אללילה ועזל ממא גא בה מעה הדיה לעשו
אכיה: 15 מאיתי ענז עשרין תיסא ומאיתי רכלה עשרין כבשא:
16 תלתין נאקה מרצעה מע אולאדהא ארבעין בקרה עשרה תיראן
עשרין אתאנא עשרה גחאש: 17 ואעטי דלך ביד עבידה קטיעא
קטיעא עלי חדה וקאל להם תקדמוני וצירו פרגה בין קטיע וקטיע:
18 ואמר אלאול קאילא אן פאגאך עשו אכי וסאלך קאילא למן אנת
ואלי אין תמצי ולמן הדא אלדי בין ידיך: 19 פקל לעבדך ליעקוב הי
הדיה מבעותה לסידי עשו והודא הו איצא וראנא: 20 ואמר אלתאני
ואיצא אלתאלת ואיצא סאיר אלמאציין מע אלקטוע קאילא מתל הדא
אלקול תקולון לעשו אדא ואפיתמוה: 21 וקולו איצא הודא עבדך יעקוב
וראנא לאנה קאל אתרצאה אולא באלהדיה אלמתקדמה בין ידי ובעד
דלך אנטר אליה וגהה לעלה ישפעני: 22 פתקדמת אלהדיה בין ידיה
ובאת הו תלך אללילה פי אלעסכר: 23 וקאם תלך אללילה פאכד
זוגתיה ואמתיה ואחד עשר אבנא לה פעבר מעבר[4]) יבק: 24 תם
אכדהם פעבר בהם אלואדי ועבר בגמיע מא לה: 25 ובקי יעקוב פי דלך
אלגאנב[5]) וחדה פצארעה אלמלאך[6]) אלי מטלע אלפגר: 26 פלמא ראי
אנה לם יטקה דנא מן חק ורכה פזאל חק ורך יעקוב פי מצארעתה
מעה: 27 ולמא טלע אלפגר[7]) קאל לה אטלקני קאל לא אטלקך דון
אן תבארכני: 28 קאל לה מה אסמך קאל יעקוב: 29 קאל לא יסמי
אסמך אבדא יעקוב פקט[8]) אלא אסראיל לאנך תראסת[9]) ענד אללה
וענד אלנאס וטקת דלך: 30 תם סאלה יעקוב פקאל לה אכברני אסמך
קאל ומא סואלך ען אסמי ולמא בארכה תם: 31 סמי[10]) יעקוב אלמוצע

---

1) בק׳: צארת לי אסכרין ר״ל המקל נהית לי לשתי מחנות.
2) פ׳: פיקתל כן מעי כן אלאמהאת = ויכה את אשר עמי מן האמות.
3) „באכזריות״.
4) פ׳: גיזה.
5) „בעבר הזה״.
6) בכ״י י׳: רגל, עיין בלקוטים.
7) „וכאשר עלה השחר״.
8) „בלבד״ ר״ל שיקרא יעקב וישראל ועיין למטה שמות ו׳, ג׳. ורבנו בחיי מביא הפירוש הזה בשם רבינו חננאל.
9) עיין תרגום אונקלוס.
10) „ואחרי אשר ברך אותו שם קרא״ וגו׳.

אגׄמעו חגׄארהׄ פגׄמעו חגׄארהׄ ונצבוהא רגׄמא ואכלו תֿםׄ טעאמא פוקהא:
47 וסמאה לבן רגׄם אלשהאדהׄ ויעקוב סמאה באלעבראניהׄ גלעד:
48 וקאל לה לבן הדׄא אלרגׄם שאהד ביני ובינך אליום ולדׄלך סמאה
אלרגׄם אלשאהד: 49 וסמא אלחגׄר[1] אלמטלע אדׄ קאל יטלע אללה ביני
ובינך פאנא ננסתר כל אמר מן צאחבה[2]: 50 אלא תעדׄב בנאתי[3]
ולא תתכׄדׄ עליהן נסאא לים מענא אנסאן גריב[4] אנטֿר אללה שאהד
ביני ובינך: 51 וקאל לבן ליעקוב הדׄא אלרגׄם והדׄה אלנצבהׄ אלתי
סדות[5] בהא ביני ובינך: 52 הדׄא אלרגׄם שאהד ואלנצבהׄ שאהדהׄ עלי
אלא אגׄוזהמא אליך ועליך אלא תגׄוזהמא אלי לשר: 53 אלאה אברהים
ואלאה נחור יחכם פי מא בינמא הו אלאה אבידהמא[6] וחלף יעקוב בפזע
אביה אסחק: 54 תם דׄבח יעקוב דׄבחא פי אלגׄבל ודעי באצחאבה אן
יאכלו טעאמא פאכלו טעאמא ובאתו פי אלגׄבל:

לב

1 פאדלגׄ לבן באלגדאהׄ פקבל בניה ובנאתה ודעי להם תֿםׄ מצׄא
לבן ורגׄע אלי מוצׄעה: 2 ויעקוב מצׄא אלי טריקה ופאגׄאתה מלאיכהׄ
אללה: 3 פקאל יעקוב למא ראהם הדׄא עסכר אללה וסמא דׄלך
אלמוצׄע דׄא אלעסכרין: 4 תֿם בעתֿ יעקוב ברסל בין ידיה אלי עשו
אכׄיה אלי בלד אלשראהׄ בלד אדום: 5 ואוצאהם קאילא כדׄא קולו
לסידי לעשו כדׄא קאל עבדך יעקוב מע לבן סכנת פתאכׄרת אלי
אלאן: 6 וצאר לי בקר וחמיר וגנם ועביד ואמא ובעתֿת אכׄבר סידי לאגׄד
חטֿא ענדך: 7 פרגׄע אלרסל אלי יעקוב קאילין צרנא אלי אכׄיך עשו
פאדׄא בה מאץׄ תלקאך ומעה ארבע מאיהׄ רגׄל: 8 פכׄאף יעקוב גׄדא
וצׄאק בה אלאמר פקסם אלקום אלדׄין מעה ואלגנם ואלבקר ואלגׄמאל
עלי עסכרין: 9 קאל אן גׄא עשו אלי אלעסכר אלואחד פאהלכה כאן
אלעסכר אלבאקי פליתא: 10 תֿם קאל יעקוב יא אלאה גדׄי אברהים
ואלאה אבי אסחק אללה אלדׄי קאל לי ארגׄע אלי בלדך ואלי מולדך
ואחסן אליך: 11 אנא אקל מן אסתחקאק גׄמיע אלפצׄל ואלאחסאן
אלדׄי צנעתה מע עבדך לאני בעצאי עברת הדׄא אלארדן ואלאן פקד

---

[1]) „ויקרא את האבן" ובכ"י י' חסרות אלו המלות.

[2]) עיין ראב"ע.

[3]) ר"ל אחר שנסתר איש מרעהו יצף ה' שלא תענה. ראב"ע: אמר הגאון פירושו אם לא תשכב עם נשיך ובודאי ראה זאת בבאור הגאון. וע' יומא ע"ז ע"א.

[4]) „איש נכרי".

[5]) בכ"י י': זדות.

[6]) „הוא אלהי אבי שניהם", כלומר אלהי תרח.

בנאתי באלסביאת באלסיף: 27 ולם אכ֗תפית פאנצרפת וכ֗תמתני ולם
תכ֗ברני פכנת אשיעך בפרח וגנא ודפוף וטנאביר: 28 ולם תדעני[1]
אן אקבל בני ובנאתי אלאן קד ג֗הלת פי מא צנעת: 29 ומוגוד טאקה֗
פי ידי אן אצנע בכם שרא לולא אן אלאה אביכם אלבארחה֗ קאל לי
אחד֗ר לך אן תכלם ליעקוב מן ח֗יר אלי שר: 30 ואלאן מצ֗ית מצ֗יא
אד֗ אשתקת אלי בית אביך פלם סרקת מעבודי: 31 פאג֗אב יעקוב וקאל
ללבן לאני תכ֗ופת וקלת כילא תגצבני עלי בנאתך: 32 וענד מן יוג֗ד
מעבודך לא יחיי חד֗א אצחאבנא את֗בת מא לך ענדי וכ֗ד֗ה ולם יעלם
יעקוב אן רחל אכ֗פתה: 33 פדכ֗ל לבן כ֗בא יעקוב וכ֗בא לאה וכ֗בא
אלאמתין ולם יג֗ד שיא ת֗ם כ֗רג֗ מן כ֗בא לאה פדכ֗ל אלי כ֗בא רחל:
34 ורחל קד אכ֗ד֗ת אלתמת֗אל וצירתה פי קתב אלג֗מל וג֗לסת פוקה
פג֗סס לבן גמיע אלכ֗בא ולם יג֗ד שיא: 35 פקאלת לה לא ישתד עלי
סידי פאני לא אטיק אן אקום מן בין ידיך אד֗ סביל אלנסא קד ערץ֗ לי
פפתש ולם יג֗ד אלתמת֗אל: 36 פאשתד ד֗לך עלי יעקוב וכ֗אצם לבן
ואג֗אבה וקאל לה מא ג֗רמי ומא כ֗טאי אד֗ רהקתני: 37 וקד ג֗ססת גמיע
אניתי מא וג֗דת מן גמיע אניה֗ ביתך צירה ההנא חד֗א אצחאבי ואצחאבך
ויובכ֗נא בה עלי אלבדל[2]: 38 הד֗א לי עשרון סנה֗ מעך רכ֗אלך וענוזך[3]
לם תת֗כל ומן כבאש גנמך לם אכל: 39 ופריסה֗ לם אדפע אליך ומא
אסתהלכתהא מן ידי תטלבהא[4] כדדת נהארא ולילא[5]: 40 וכנת
פי אלנהאר תחרקני אלסמום ואלג֗ליד פי אלליל ונפר נומי ען עיני:
41 הד֗א לי עשרון סנה֗ פי מנזלך כ֗דמתך מנהא ארבע עשרה֗ סנה֗
בבנתיך וסת סנין פי גנמך פבדלת אג֗רתי עשרה֗ אעדאד: 42 לולא אלאה
אבי אברהים ופזע אסחק כאן לי עונא[6] לקד כנת אטלקתני פארגא
לצ֗עפי ולתעב כפי נט֗ר אללה ובכ֗ך אלבארחה֗: 43 פאג֗אבה לבן
וקאל אלאילאד אילאדי ואלבנאת בנאתי ואלגנם גנמי וגמיע מה תראה
פהו לי פמא עסי אן אצנע אליום בבנאתי או באולאדהן אלד֗ין ולדן:
44 ואלאן תעאל נעהד עהדא אנא ואנת יכון שאהדא ביני ובינך:
45 פאכ֗ד֗ יעקוב חג֗רא ורפעה נצבה֗: 46 ת֗ם קאל יעקוב לאצחאבה

---

[1] פ׳: תדרני.

[2] ר״ל יוכיחו בזה אותי או אותך.

[3] פ׳: ומואעזך.

[4] „מה שאבדתי מן הצאן תבקשנו מידי״ וקרוב לזה תרגום אונקלוס: דהות שגיא ממנינא מני את בעי לה.

[5] „עמלתי ביום ובלילה״, וקרוב לזה תרגום אונקלוס: נטרית ביממא ונטרית בלילא. ודונש בתשובותיו סי׳ 13 השיג על הגאון.

[6] „לעזרה״.

אני כדמתה בגמיע קותי: 7 ואבוכן סכר בי ובדל אגרתי עשרה אעדאד ולם ידעה אללה אן יסי בי: 8 אן קאל כדא יכון אגרך מנקטה ולד גמיע אלגנם כדאך ואן קאל מחגלה ולד גמיע אלגנם כדאך: 9 פאפאד[1] אללה מן גנם אביכן ואעטאני: 10 ולמא כאן וקת והאם אלגנם רפעת עיני פראית פי אלמנאם פכאן אלתיוס אלצאעדה עלי אלגנם מחגלה ומנקטה ובלנגיה[2]: 11 תם קאל לי מלאך אללה פי אלחלם יא יעקוב פקלת לביך: 12 קאל ארפע עיניך ואנטר גמיע אלתיוס אלצאעדה עלי אלגנם מחגלה ומנקטה ובלנגיה פאני קד ראית גמיע מא לבן צאנע לך: 13 אנא אלטאיק אלמבשרך[3] פי בית אל אלדי מסחת תם אלנצבה ונדרת לי תם אלנדר ואלאן קם פאכרג מן הדא אלבלד וארגע אלי בלד מולדך: 14 פאגבתא רחל ולאה וקאלתא לה הל בקי לנא נציב או נחלה פי בית אבינא: 15 אלא אן באלגרבא חסבנא ענדה ובאנה באענא ואכל תמננא[4]: 16 אמא גמיע אלגנא אלדי אפאדה אללה[5] מן קבל אבינא הו לנא ולבנינא ואלאן גמיע מא קאל אללה לך אצנעה: 17 פקאם יעקוב וחמל בניה ונסאה עלי אלגמל: 18 וסאק גמיע מאשיתה וגמיע סרחה אלדי מלכה ומע מאשיתה סאיר מלכה אלדי מלכה[6] פי פדן ארם ליגי אלי אסחק אביה אלי בלד כנעאן: 19 וכאן לבן קד מצא ליגז גנמה פאלבפת[7] רחל אלתמתאל[8] אלדי לאביהא: 20 וכתם יעקוב סרה ען לבן אלארמני אד לם יכברה באנה מנצרף[9]: 21 פאנצרף הו וגמיע מאלה וקאם ועבר אלפראת וגעל קצדה גבל גרש: 22 פאכבר לבן פי אליום אלתאלת אן אנצרף יעקוב: 23 פאכד אצחאבה מעה ובלבה מסיר סבעה איאם ולחקה פי גבל גרש: 24 פגא מלאך אללה אלי לבן אלארמני פי חלם אלליל וקאל לה אחדר לך אן תכלם יעקוב מן כיר אלי שר: 25 תם לחק לבן יעקוב וכאן יעקוב קד צרב כבאה פי אלגבל ולבן אנזל אכותה פי גבל גרש: 26 פקאל לבן ליעקוב מא דא צנעת אד כתמתני וסכת

1) פ׳: פאפרדי וכן ת״א: ואפרש.

2) עיין שרשים לאבן גנאח ש׳ ברד.

3) וכן תרגם אונקלוס: דאתגלי לך.

4) „כאלו מכרנו ואכל מחירנו״, כלומר דמי שכר פעולתך כפרש״י.

5) פ׳: אפאדך אללה איאה, = „אשר נתן לך ה׳״.

6) „ועם מקנהו כל קנינו אשר קנה״.

7) „החביאה״.

8) „הצלם״, „כן הוא בכל הנוסחאות בל״י ובס׳ השרשים לאבן גנאח ש׳ תרף אלתמאתל = הצלמים

9) ויסתר יעקב את סודו מלבן הארמי שהוא הולך לו״.

איצא פהו מסרוק ענדי: 34 קאל לבן נעם לית יכון כמא קלת:
35 פעזל פי דלך אליום אלתיוס אלמחגלה[1]) ואלבלק וגמיע אלענוז
אלמנקטה ואלבלק[2]) כל מא פיה ביאץ וכל חמא מן אלצאן איצא ודפע דלך
ביד בניה: 36 וציר מסיר תלתה איאם בינה ובין יעקוב ורעא יעקוב גנם
לבן אלבאקיה: 37 תם אכד יעקוב עצי לבנא רטב וחור[3]) ודלב
וקשרהא אלקשר אלאביץ חתי קשט אלביאץ אלדי עליהא[4]): 38 ווצע
אלעצי אלתי קשרהא פי אלאחואץ מסאקי אלמא חתי תגי אלגנם
לתשרב היאלהא[5]) פתתיחם פיהא ענד דלך: 39 פאדא תוחמת[6])
באלעצי ולדת מחגלה ומנקטה ובלקא: 40 ולמא אפרד יעקוב אלצאן
געל פי אול אלגנם כל מחגל[7]) וחמא פי צאן לבן וגעל לה קטועא וחדהא
ולם יצפהא אלי גנם לבן: 41 וכאן יעקוב פי כל וקת והאם אלגנם
אלרביעיה[8]) יציר אלעצי הדאהא פי אלאחואץ לתתוחם עליהא:
42 ואדא כרפת לא יציר דלך פתציר אלכריפיה[9]) ללבן ואלרביעיה
ליעקוב: 43 פאנמי[10]) אלרגל גדא גדא וצאר לה גנם כתיר ואמא
ועביד וגמאל וחמיר:

לא

1 וסמע כלאם בני לבן יקולון קד אכד יעקוב מא לאבינא ומן
מאלה אצטנע גמיע הדא אליסאר: 2 וראי יעקוב איצא[11]) וגה לבן
פאדא ליס הו מעה מתל אמס ומא קבלה: 3 וקאל אללה לה ארגע
אלי ארץ אבאיך ומולדך אכן מעך: 4 פבעת יעקוב ודעא ברחל ולאה
אלי אלצחרא אלי גנמה: 5 פקאל להן הודא ארא וגה אביכן ליס הו
מעי מתל אמס ומא קבלה ואלאה אבי לם יזל מעי[12]): 6 ואנתן תערפן

---

[1]) עיין ספר השרשים לאבן גנאח שרש עקד.

[2]) ר״ל מלבד הנקוד והטלוא בכשבים.

[3]) ראב״ע: והגאון אמר כי לוז שקדים בעבור שנקרא כן בלשון ישמעאל כי הב׳ לשונות והארמית ממשפחה אחת היו. ונראה שכוון פה אל רבנו האי, כי ר״ס לא העתיק כן כ״א העתקתו מסכמת עם דעת אבן גנאח בשרשים שלו.

[4]) „לגלות הלבן אשר עליהן״ ועיין העתקתו לישעיה נ״ב י׳

[5]) פי׳: ותכון היאלהא ר״ל שיהיו המקלות לנוכח הצאן.

[6]) בכ״י פתוחמת.

[7]) „ויתן בראש הצאן כל עקוד״.

[8]) ראב״ע: בימי ניסן.

[9]) ראב״ע: בימי תשרי.

[10]) בכ״י י׳ ובפ׳: ואיסר.

[11]) „גם״ כלומר לא לבד שמע את דברי בני לבן כ״א ראה גם את פני לבן וגו׳.

[12]) „לא חדל להיות עמדי״.

זלפה אמה לאה אבנא תאניא: 13 פקאלת לאה בוצפי אן יצפני אלנסא[1] פאסמתה אשר: 14 תם מצא ראובן פי איאם חצאד אלחנטה פוגד לפאחא פי אלצחרא פאתי בהא אלי לאה אמה פקאלת להא רחל אעטיני מנהא: 15 קאלת להא אמא כפאך אן אכדת זוגי חתי תאכדי לפאח אבני איצא קאלת רחל לכנה ינאם ענדך אללילה בדל דלך: 16 פלמא גא יעקוב מן אלצחרא פי אלעשא כרגת לאה תלקאה פקאלת אדכל אלי לאני אסתחקקתך[2] בלפאח אבני פנאם ענדהא תלך אללילה: 17 פסמע אללה לאה פחמלת וולדת לה אבנא כאמסא: 18 וקאלת לאה קד אעטאני אללה אגרי כמא זוגת אמתי לרגלי פאסמתה יששכר: 19 פחמלת וולדת לה אבנא סאדסא: 20 קאלת קד פוצני[3] אללה תפויץ כיר והדה אלמרה יסאכנני רגלי אד ולדת לה סתה בנין פאסמתה זבולון: 21 ובעד דלך ולדת אבנה פאסמתהא דינה: 22 תם דכר אללה רחל וסמע להא פרזקהא ולדא[4]: 23 פחמלת וולדת אבנא וקאלת קד צם אללה עני אלעאר: 24 ואסמתה יוסף קאילה יזידני אללה אבנא אכר: 25 פלמא ולדת רחל יוסף קאל יעקוב ללבן אטלקני אמץ אלי מוצעי ובלדי: 26 ואעטני נסאי ואולאדי אלדין כדמתך בהם חתי אמצי פאנך תעלם כדמתי אלתי כדמתך: 27 קאל לה לבן אן וגדת חטא ענדך קד גרבתך[5] פבארכני אללה בגרירתך: 28 וקאל בין לי אגרתך החתי אעטיך: 29 קאל לה אנת תעלם כיף כדמתך וכיף כאנת מאשיתך ענדי: 30 פאנהא כאנת קלילה ונמת כתרה ובארך אללה לך בסבבי ואלאן מתי אצנע אנא איצא לביתי: 31 קאל מא דא אעטיך קאל יעקוב לא תעטיני שיא לכן אצנע בי הדא אלאמר בה ארגע ארעא גנמך ואחפטהא: 32 אן אמר אליום פי גנמך ואעזל מנהא כל שא מנקט ואבלק וכל שא חמא פי אלצאן[6] ואבלק ומנקט פי אלמאעז ויכון דלך אגרתי: 33 פישהד לי עדלי גדא אדא חצרת אן אטלב אגרתי בין ידיך[7] באן כל מא ליס הו מנקט ואבלק מן אלמאעז וחמא מן אלצאן

[1]) ת״א ,תושבחא . . . ישבחונני וכן תרגם הגאון משלי ל״א כ״ח.

[2]) ״זכיתי בך״.

[3]) דונש בתשובתו ס׳ כ״א, והראב״ע בשפת יתר סי׳ כ׳, הביאו בשם הגאון שפירוש זבד מגזרת זבת חלב ודבש וכן בעל המבחר כתב: ויש מי שהוציאו מלשון זבת, ונראה שמצאו בנוסחת הגאון פיצני תפייץ, אבל בנוסחתנו נמצא פוץ שהוראתו הפקיד.

[4]) ״ויתן לה כן״.

[5]) ״נסיתך״, וכן תרגום אונקלוס.

[6]) בכ״י י׳ מלת שא חסרה שתי פעמים ונראה שלפי דעת הגאון נקוד וטלוא וחום כולם מוסבים על הכשבים ועיין שמות י״ב ג׳ ד׳ ה׳ ודברים י״ד ד׳ ששם גם כן לא תרגם מלת שה.

[7]) אפשר שכונתו, אם תבא לראות את העדרים תעיד עלי צדקתי כשאבקש ממך את שכרי, שכל שאיננו נקוד וטלוא בעזים הוא גנוב.

אעטני זוגתי אד קד כמלת איאמי אדכל אליהא: 22 פאגמע לבן גמיע אהל אלמוצע וצנע להם מגלסא: 23 פלמא כאן באלעשי אכד לאה אבנתה פזפהא אליה ודכל אליהא: 24 ואעטאהא לבן זלפה אמתה לתכון להא אמה: 25 פלמא כאן באלגדאה פאדא בהא לאה פקאל ללבן מה דא צנעת בי אלים ברחל כדמתך ולם וארבתני: 26 קאל לא יצנע כדא פי בלדנא אן תזוג אלצגרי קבל אלכברי: 27 לכן אכמל אסבוע הדה אעטיך הדה איצא בכדמה תכדמני סבע סנין אכר: 28 פצנע יעקוב כדאך ואכמל אסבוע לאה תם אעטאה רחל אבנתה זוגה: 29 ואעטאהא לבן בלהה אמתה לתכון להא אמה: 30 פלמא דכל אלי רחל אחבהא אכתר מן לאה תם כדמה סבע סנין אכר: 31 ועלם אללה אן לאה משניה פרזקהא ולדא ורחל עאקר: 32 פחמלת לאה וולדת אבנא ואסמתה ראובן לאנהא קאלת קד נטר אללה לצעפי ואלאן יחבני רגלי: 33 וחמלת איצא וולדת אבנא וקאלת קד סמע אללה אני משניה ורזקני איצא הדא ואסמתה שמעון: 34 וחמלת וולדת אבנא וקאלת הדה אלמרה ינעטף אלי רגלי לאני קד ולדת לה תלתה אולאד ועלי דלך סמי אסמה לוי: 35 וחמלת איצא וולדת אבנא וקאלת הדה אלמרה אשכר אללה ולדלך אסמתה יהודה תם וקפת ען אלולאדה:

ל

1 ולמא ראת רחל אנהא לם תלד ליעקוב חסדת אכתהא וקאלת לה אסתרזק לי ולדא[1] ואלא פאנא מיתה: 2 פאשתד גצבה עליהא וקאל אמן דון אללה אנא אלדי מנעך תמר אלבטן: 3 קאלת הודא אמתי בלהה אדכל אליהא תלד פי חגרי ויבני ביתי אנא איצא מנהא: 4 פאעטתה בלהה אמתהא לה זוגה פדכל עליהא: 5 פחמלת וולדת לה אבנא: 6 פקאלת רחל קד חכם אללה לי ואיצא סמע צותי פרזקני הדא ואסמתה דן: 7 וחמלת איצא בלהה אמה רחל וולדת אבנא תאניא ליעקוב: 8 פקאלת רחל עטפה מן ענד אללה אנעטפת[2] מע אכתי וטקת דלך פאסמתה נפתלי: 9 ולמא ראת לאה איצא אנהא קד וקפת ען אלולאדה אכדת זלפה אמתהא ואעטתהא ליעקוב זוגה: 10 פולדת לה אבנא: 11 פקאלת לאה קד צח אלכבר[3] ואסמתה גד: 12 וולדת לה

[1] „שאל (מה׳) בעדי בן״, עי׳ רש״י וראב״ע.

[2] רש״י בשם מנחם בן סרוק: חבורים מאת המקום נתחברתי.

[3] תשובות דונש סימן 14: ועוד פתר (הגאון) באה ההגדה ונתבררה ע״ש ובשפת יתר סי׳ י״ג. והמבחר כוון ג״כ אל הגאון באמרו והמפרש מגזרת הגיד שקר הגיד.

יעקוב נדרא קאילא אן כאן אללה מעי וחפטני פי הדא אלטריק אלדי אנא סאלכה ורזקני כבזא אכלה ותובא אלבסה: 21 וארגע סאלמא אלי בית אבי וכאן אללה לי וליא[1]: 22 פאן הדא אלחגר אלדי געלתה דכה יכון לי בית אללה וגמיע מא תרזקני עשרא אעשרה לך:

כט

1 תם רפע יעקוב רגליה ומצי אלי בלד אהל אלשרק: 2 פראי פאדא בביר פי אלצחרא ואדא בתלתה קטוע מן אלגנם ראבצה עליהא לאן מנהא יסקון[2]) אלקטוע וצכרה עטימה עלי פיהא: 3 וכאן אדא אגתמע תם רעא אלקטוע[3]) דחרגו אלחגר ען פם אלביר וסקו אלגנם תם רדוה אלי מוצעה: 4 פקאל להם יעקוב יא אכותי מן אין אנתם פקאלו נחן מן חרן: 5 קאל להם אתערפון לבן בן נחור קאלו נעם: 6 קאל אסאלם הו קאלו נעם והודא רחל בנתה גאיה מע אלגנם: 7 תם קאל להם הודא אלנהאר עאדה כביר וליס הו וקת אנצמאם אלמאשיה אסקו אלגנם ואמצו ארעוהא: 8 קאלו לא נטיק דלך אלי אן יגתמע רעא אלקטוע ודחרגו אלחגר ען פם אלביר ונסקי אלגנם: 9 בינאה יכאטבהם אד גאת רחל מע גנם אביהא לאנהא ראעיה: 10 פכמא ראי יעקוב רחל בנת לבן כאלה וגנם לבן כאלה תקדם פדחרג אלחגר ען פם אלביר וסקי גנמה: 11 תם קבל יעקוב רחל ורפע צותה ובכי: 12 ואכברהא אנה אבן עמתהא[4]) אבן רבקה פחאצרת ואכברת אבאהא: 13 פלמא סמע לבן כבר יעקוב בן אכתה האצר תלקאה פעאנקה וקבלה ואדכלה אלי מנזלה פקץ עלי לבן גמיע הדה אלאמור: 14 קאל לה לבן אנת[5]) עטמי ולחמי פאקאם ענדה שהרא: 15 תם קאל לבן ליעקוב ואן אנת קריבי פתכדמני[6]) מגנא אכברני מא הי אגרתך: 16 וכאן ללבן אבנתאן אסם אלכברי לאה ואסם אלצגרי רחל: 17 ועינא לאה חסנתאן[7]) וכאנת רחל חסנה אלחליה ואלמנטר: 18 פאחב יעקוב רחל וקאל אכדמך סבע סנין ברחל אבנתך אלצגרי: 19 קאל לבן אצלח אן אעטיהא לך מן אן אעטיהא לרגל אכר קם ענדי: 20 פכדמה יעקוב ברחל סבע סנין וכאנת ענדה כאיאם יסירה מן מחבתה להא: 21 תם קאל לה

1) „ויהיה השם אוהבי".

2) בפ' הוסיף אלרעאה = הרועים.

3) „רועי העדרים".

4) ת"א: בר אחת דאבוה.

5) פ': אמא אנת פעטמי, עיין למעלה דף 34 הערה 1.

6) פ': אתכדמני בל' תמיהה ועיין רש"י.

7) וכן ת"א יאין.

כח

1 פדעא אסחק ביעקוב ובארכה ואוצאה וקאל לה לא תת̇כ̇ד̇ זוג̇ה̈
מן בנאת כנעאן: 2 פאמץ̇ אלי פדן ארם בית בתואל ג̇דך ותזוג̇ מן ת̇ם
במראה̈ מן בנאת לבן כ̇אלך: 3 ואלטאיק אלכאפי יבארך עליך וינמיך
ויכת̇רך ויכון מנך ג̇וק אמם: 4 ויעטיך ברכה̈ אברהים לך ולנסלך בעדך
אן תחוז בלד סכנאך[1] אלד̇י אעטאה אללה לאברהים: 5 וארסל ביעקוב
פמצ̇י אלי פדן ארם אלי לבן בן בתואל אלארמני אכ̇י רבקה אם יעקוב
ועשו: 6 פעלם עשו אן אסחק קד בארך יעקוב ובעת̇ בה אלי פדן ארם
ליתכ̇ד̇ לה מן ת̇ם זוג̇ה̈ ואד̇ בארכה ואמרה וקאל לה לא תתזוג̇ במראה̈
מן בנאת אלכנעאניין: 7 וקבל יעקוב מן אביה ואמה ומצ̇א אלי פדן
ארם: 8 ולמא ראי עשו אן בנאת כנעאן אשראר ענד אסחק אביה:
9 מצ̇א עשו אלי אסמעיל פתזוג̇ במחלת אבנה̈ אסמעיל בן אברהים
אכ̇ת נביות לתכון לה זוג̇ה̈ מע נסאיה: 10 ת̇ם כ̇רג̇ יעקוב מן ביר סבע
לימצ̇י אלי הראן[2]: 11 פואפי אלי מוצ̇ע אלכ̇אץ̇[3] ובאת ת̇ם אד̇
גאבת אלשמס ואכ̇ד̇ מן חג̇אר אלמוצ̇ע פצירהא מתוסדה ונאם פיה:
12 פראי חלמא כאן סלמא מנתצבא עלי אלארץ̇ וראסה מדאן אלסמא
ומלאיכה̈ אללה תצעד ותנזל פיה: 13 ואד̇א בנור אללה ואקף אמאמה[4]
פקאל לה אנא אללה אלאה אברהים אביך ואלאה אסחק אלארץ̇
אלתי אנת נאים עליהא לך אעטיהא ולנסלך: 14 ויכון נסלך כתראב
אלארץ̇ ותנמי גרבא ושרקא ושמאלא וג̇נובא ויתבארך בך ג̇מיע עשאיר
אלארץ̇ ובנסלך: 15 והאנא מעך אחפט̇ך אינמא סלכת וארדך אלי
הד̇א אלבלד ולא אתרכך אלי אן אפי לך במא ועדתך: 16 פאסתיקט̇
יעקוב מן נומה וקאל איקינא[5] נור אללה פי הד̇א אלמוצ̇ע ואנא לם
אעלם: 17 פכ̇אף וקאל מא אכ̇וף הד̇א אלמוצ̇ע ומא הד̇א אלא בית
אללה והד̇א באב אלסמא: 18 ת̇ם אדלג̇ יעקוב באלגדאה̈ פאכ̇ד̇ אלחג̇ר
אלד̇י ג̇עלה מתוסדה ואנצבה דכה̈ וצב דהנא עלי ראסה: 19 וסמא
ד̇לך אלמוצ̇ע בית אל ואנמא אסם אלקריה̈ אולא לוז: 20 ת̇ם נד̇ר

[1] פ׳: בארתך̇ ארץ̇ מג̇אורתך = ברשתך הארץ אשר גרת בה, ר״ל שהיית שם רק גר. התרגום הזה נמצא רק במקום הזה, ובשאר מקומות נמצא כמו לפנינו.

[2] ראב״ע: אמר הגאון כי וילך הרנה ללכת ואיננו כמשמעו (כן נוסחת מקור חיים) ושב לבאר מה שפגע בדרך וכו׳.

[3] „במקום המיוחד״, ע׳ רש״י.

[4] „לפניו״, ר״ל לפני יעקב ונראה שהיתה כן דעת רש״י באמרו לשמרו.

[5] ת״א: בקושטא והגאון הוסיף א׳ לסמן התמיהה. בכ״י י׳ ובפ׳ אד̇ן = אם כן.

אנא הו: 25 קאל קד̃ם לי חתי אכ̇ל מן צידך לכי תבארכך נפסי פקדם
לה פאכל ואתאה בכ̇מר פשרב: 26 ת̇ם קאל לה תקד̃ם קב̃לני יא בני:
27 פתקדם וקבלה ושם̃ ראיחה̈ ת̇יאבה פבארכה וקאל אנט̇ר ראיחה̈
אבני כראיחה̈ רוצ̇ה̈ קד בארכהא אללה: 28 יעטך אללה מן טל
אלסמא ודסם אלארץ̇ וכ̇תרה̈ אלבר̃ ואלעציר: 29 ויכ̇דמוך אלאמם
ותכ̇צ̇ע לך אלאחזאב וכן מולא עלי אכ̇ותך ויכ̇צ̇ע לך בנו אמך לאענך
מלעון ומבארכך מבארך: 30 פלמא פרג אסחק מן תבריך יעקוב כאן
כמא כ̇רג̇ מן בין ידיה אד̇ אקבל עשו אכ̇וה מן צידה: 31 וצנע הו
איצ̇א אלואנא אתא בהא אלי אביה פקאל לה יקם אבי ויאכל מן ציד
אבנה לקבל אן תבארכני נפסך: 32 קאל לה מן אנת קאל אנא אבנך
בכרך עשו: 33 פזעג̇ אסחק זעג̇ה̈ עט̇ימה̈ ג̇דא וקאל פמן ד̇אך אלד̇י
צאד צידא פאתאני בה ואכלת מנה קבל אן תג̇י פבארכתה וליכן איצ̇א
מבארכא: 34 ולמא סמע עשו כלאם אביה צרך̇ צרכ̇ה̈ עט̇ימה̈ מר̃ה̈
ג̇דא וקאל לאביה בארכני אנא איצ̇א יא אבת: 35 קאל ג̇א אכ̇וך במכר
ואכ̇ד̇ ברכתך: 36 קאל נעמא אסמי יעקוב לאנה תעקבני מרתין אולא
אכ̇ד̇ בכורתי ואלאן אכ̇ד̇ ברכתי ת̇ם קאל אלא אבקית לי ברכה̈:
37 אג̇אב אסחק פקאל הוד̇א קד צי̃רתה מולאך וג̇מיע אכ̇ותה ג̇עלתהם
לה עבידא ואלבר̃ ואלעציר אסנדתה[1] אלאן מא ד̇א אצנע יא ולדי:
38 קאל עשו אברכה̈ ואחדה̈ הי לך יא אבת בארכני אנא איצ̇א ורפע
צותה ובכי: 39 פאג̇אבה וקאל הוד̇א מן דסם אלארץ̇ סיכון מסכנך
ומן טל אלסמא מן עלו: 40 ועלי סיפך תחיי ואכ̇אך תכ̇דם פיכון אד̇א
אסתולית פככת אצרה ען ענקך: 41 וחקד עשו עלי יעקוב בסבב
אלברכה̈ אלד̇י בארכה אבוה[2] וקאל עשו פי נפסה סתקרב איאם חזן
אבי ואקתל יעקוב אכ̇י: 42 פאכ̇ברת רבקה בכלאם עשו אבנהא אלאכבר
פבעת̇ת ודעת ביעקוב אבנהא אלאצגר וקאלת לה הוד̇א עשו אכ̇וך
מתואעדך[3] ליקתלך: 43 ואלאן יא בני אקבל מני וקם פאמץ̇ אלי לבן
אכ̇י אלי חרן: 44 וקם ענדה איאמא יסירה̈ אלי אן תרג̇ע חמיה̈ אכ̇יך:
45 אלי אן ירג̇ע ג̇צ̇בה ענך פינסי מא צנעת בה פאבעת̇ אכ̇ד̇ך מן ת̇ם
לילא את̇כלכמא ג̇מיעא פי יום ואחד: 46 ת̇ם קאלת רבקה לאסחק
צ̇ג̇רת פי חיותי מן קבל בנאת חת פאן תזוג̇ יעקוב במראה̈ מנהן מת̇ל
האולי או מן בנאת סאיר אהל הד̇א אלבלד פלמא ד̇א לי חיוה̈:

[1]) „חלקתי לו".
[2]) „מה שברכו אביו" ובפ׳: אלתי.
[3]) עיין ראב"ע ולמעלה דף 12 הערה 5.

כז

1 תֹם למא שאך אסחק קאמתא[1]) עינאה מן אן ינטֹר פדעא בעשו אבנה אלאכבר פקאל לה יא בני קאל לביך: 2 קאל הודׄא קד שׄבׄת ולם אעלם יום מותי: 3 ואלאן אחמל אלתך סלאחך וקוסך ואכׄרג אלי אלצחרא וצד לי צידא: 4 ואצלחה לי אלואנא כמא אחב ואתני בה אכל מנה לכי תבארכך נפסי קבל אן אמות: 5 פסמעת רבקה חין כלם יצחק בדׄלך עשו אבנה פלמא מצׄא עשו אלי אלצחרא ליצוד צידא יאתי בה. 6 קאלת[2]) ליעקוב אבנהא קד סמעת אבאך יכלם עשו אכׄאך קאילא: 7 אתני בציד ואצלחה לי אלואנא אכל מנה חתי אבארכך בין ידי אללה קבל מותי: 8 ואלאן יא בני אקבל מני מא אמרך בה: 9 אמׄץ אלי אלגנם וכׄד לי מנהא גדׄיין מן אלמאעז גידין אצלחהמא אלואנא לאביך כמא יחב: 10 פתדכׄלהמא אלי אביך ויאכל מנהא לכי יבארכך קבל מותה: 11 קאל להא הודׄא עשו אכׄי רגל שער ואנא רגל אגׄרד: 12 לעל יגׄסני אבי פאכון ענדה כאללאעב בה[3]) פאגׄלב עלי נפסי לענה ולא ברכה: 13 קאלת לה אמה עלי אסתדפאע לענתך[4]) יא בני לכן אקבל מני ואמׄץ וכׄד לי דׄלך: 14 פמצׄא ואכׄד ואתי בה אלי אמה פאצלחת אמה אלואנא כמא אחב אבוה: 15 תֹם אכׄדׄת רבקה תֹיאב עשו אבנהא אלאכבר אלפאכׄרה אלתי מעהא פי אלבית פאלבסתהא יעקוב אבנהא אלאצגר: 16 וגׄלוד אלגדיין אלבסתהא עלי ידיה ועלי מלוסה חלקה: 17 ואעטתה אלאלואן מע אלכׄבז אלדׄי צנעתה[5]): 18 פדכׄל אלי אביה וקאל יא אבי קאל לביך מן אנת יא בני: 19 קאל יעקוב לאביה אנא עשו בכרך צנעת כמא אמרתני קם פאגׄלס וכל מן צידי לכי תבארכני נפסך: 20 קאל מא דׄא אסרעת אלוגׄוד יא בני קאל לאן אללה רבך ופק בין ידי: 21 קאל אסחק תקדם חתי אגׄסך יא בני הל אנת אבני עשו אם לא: 22 פתקדם יעקוב לאסחק פגׄסה וקאל אלצות צות יעקוב ואליראן ידא עשו: 23 ולם יתֹבתה אדׄ כאנתא ידאה כידי עשו שעראניתין פבארכה: 24 בל קאל לה[6]) אנת אבני עשו קאל

[1]) פ׳: צׄעפת.

[2]) „ויהי כאשר הלך עשו... אמרה רבקה"

[3]) „כמצחק עליו", וכן ת"א כמתלעב, ועיין תשובת דונש ס׳ 79.

[4]) ראב"ע: והגאון פירש עלי להסיר קללתך.

[5]) בכ״י: וגׄעלת אלאלואן ואלכׄבז אלדׄי צנעת ביד יעקוב אבנהא.

[6]) „ויותר מזה אמר לו".

לה מאשיה̈ גנם ובקר וחשם כת̇יר[1] חתי חסדוה אלפלסטיניון: 15 וג̇מיע אלאבאר אלתי חפרהא עביד אביה עלי עהד אברהים אביה כאן קד סד̇הא אלפלסטיניון ומלוהא תראבא: 16 ת̇ם קאל אבימלך לאסחק אמץ̇ מן ענדנא פאנך קד עט̇מת מנ̇א ג̇דא: 17 פמצ̇א אסחק מן ת̇ם ונזל פי ואדי אלג̇לוין ואקאם ת̇ם: 18 ת̇ם עאד פחפר אבאר אלמא אלתי כאנת חפרת פי איאם אברהים אביה וסדהא אלפלסטיניון בעד מותה וסמאהא באסמא כמא סמאהא אברהים אבוה: 19 ולמא חפרו עביד אסחק פי אלואדי וג̇דו ת̇ם ביר מא נאבע: 20 פכ̇אצם רעאה̈ אלג̇לוין מע רעאה̈ אסחק קאילין לנא אלמא פסמי אלביר שג̇לא למא אשתג̇לו מעה[2]: 21 וחפרו בירא אכ̇רי פכ̇אצמוה עליהא פסמאהא ד̇את אלענאד: 22 ת̇ם אנתקל מן ת̇ם וחפר בירא אכ̇רי ולם יכ̇אצמוה עליהא פסמאהא ד̇את אלסעה̈ וקאל אלאן יוסע[3] אללה לנא וינמינא פי אלבלאד: 23 ת̇ם צעד מן ת̇ם אלי ביר סבע: 24 ותג̇לא לה אללה פי תלך אללילה̈ וקאל אנא אלאה אברהים אביך לא תכ̇ף פאני מעך אבארך עליך ואכת̇ר נסלך בסבב אברהים עבדי: 25 ובנא ת̇ם מד̇בחא ודעא באסם אללה ומד̇ ת̇ם כ̇באה וכרו ת̇ם עביד אסחק בירא: 26 ואבימלך צאר אליה מן אלג̇לוין ואחזת[4] נדימה ופיכל רייס ג̇ישה: 27 פקאל להם אסחק מא באלכם ג̇יתם אלי ואנתם שניתמוני וטרדתמוני מן ענדכם: 28 קאלו אנ̇א ראינא אן אללה מעך פקלנא יכון אלאן חרג̇ ביננא ובינך ונעאהדך עהדא: 29 אלא תצנע בנא שר̇א כמא לם נודך וכמא צנענא מעך כ̇ירא מחצ̇א ואטלקנאך בסלאם פאנת אלאן מבארך אללה: 30 פצנע להם מג̇לסא אכלו פיה ושרבו: 31 ואדלג̇ו באלגדאה̈ פחלף כל אמר לאכ̇יה פאטלקהם אסחק ומצ̇ו מן ענדה בסלאם: 32 ולמא כאן פי ד̇לך אליום ג̇או עביד אסחק פאכ̇ברוה בסבב אלביר אלד̇י חפרוה וקאלו לה קד וג̇דנא מאא: 33 פסמאהא סבעה̈ ולד̇לך אסם אלקריה̈ ביר סבע אלי הד̇א אליום: 34 ולמא כאן עשו אבן ארבעין סנה̈ תזוג̇ באמראה̈ אסמהא יהודית בנת בארי אלחתי ובשמת בנת אלון אלחתי: 35 פכאנתא מכ̇אלפתי ראי אסחק ורבקה[5]:

1) ר״ל עם רב ובפ׳ ופלאחה̈ עט̇ימה̈ = פלחנא סגיא של ת״א.
2) כתרגום אונקלוס.
3) „עתה ירחיב״.
4) שם עצם פרטי כדעת ר׳ יהודה בב״ר פ׳ ס״ד.
5) „ותהיין ממרות את דעת יצחק ורבקה״ ובק׳: מע רבקה = עם רבקה.

רגלא סאדגא[1]) מקימא פי אלאלביה: 28 פאחב אסחק עשו למערפתה באלציד[2]) ורבקה אחבת יעקוב: 29 תם טבך יעקוב טבילא פדכל עשו מן אלצחרא והו לגב: 30 פקאל ליעקוב אטעמני אלאן מן הדא אלאחמר אלמחמר פאני לגב ולדלך אסמי עשו אלאחמרי: 31 קאל יעקוב בעני אליום בכורתך: 32 קאל עשו הודא אנא סאלך אלי מות ולמא דא לי בכורה: 33 קאל אחלף לי פחלף לה ובאעה בכורתה: 34 ואעטאה יעקוב כבזא וטבילא מן עדס פאכל ושרב וקאם פמצי ואזדרי עשו באלבכורה:

כו

1 תם כאן גוע פי אלבלד סוי אלגוע אלאול אלדי כאן עלי עהד אברהים ומצא אסחק אלי אבימלךמלך פלסטין אלי אלכלוץ: 2 פתגלא לה אללה פקאל לא תנזל אלי מצר אקם פי[3]) אלבלד אלדי אקול לך: 3 ובאלעאגל[4]) אסכן הדא אלבלד ואכון מעך ואבארך עליך פאני לך ולנסלך אעטי הדה אלבלדאן ואפי באלקסם אלדי אקסמת לאברהים אביך: 4 ואכתר נסלך כבואכב אלסמא ואעטיהם גמיע הדה אלבלדאן ויתבארך בהם גמיע אמם אלארץ: 5 גזא מא קבל אברהים קולי והפט מא אסתהפטתה מן רסומי ווצאיאי ושראיעי: 6 פאקאם אסחק פי אלכלוץ: 7 תם סאלה אהל אלמוצע ען זוגתה פקאל הי אכתי לאנה תכוף אן יקול הי זוגתי קאילא כילא יקתלני אהל אלבלד עליהא אד הי חסנה אלמנטר: 8 פלמא טאלת לה איאם מקאמה תם[5]) אטלע אבימלך מלך פלסטין מן כוה לה פנטר פאדא אסחק ילאעב רבקה זוגתה: 9 פדעא בה וקאל אד הי זוגתך לם קלת הי אכתי קאל אני תכופת אן אקתל בסבבהא: 10 קאל אבימלך מא דא צנעת בנא ען קליל לו צאגע אחד קומנא זוגתך לגלבת עלינא אתמא: 11 פנאדי פי גמיע אלקום קאילא מן אדא הדא אלרגל או זוגתה פליקתל קתלא: 12 תם זרע אסחק פי תלך אלארץ פוגד פי תלך אלסנה מאיה באלחזר[6]) ובארך אללה לה: 13 פכתר[7]) אלרגל וכאן כל מא מר כתר אלי אן עטם גדא: 14 פצארת

[1]) עי׳ רש״י.

[2]) „מפני שידע (עשו) לצוד״.

[3]) כב״י י׳ אסכן.

[4]) „ולעת עתה״. עיין רמב״ן.

[5]) „ימי מגוריו שם״.

[6]) „מאה בשיעור״. ר״ל כפי שיעור מה שזרע, ועיין תרגום.

[7]) כפ׳: פעטם שאן אלרגל = ויגדל כבוד האיש.

אברהים ומאת בשיבה צאלחה שיכֹא קד שבע[1]) מן אלעמר וצאר אלי קומה: 9 ודפנה אסחק ואסמאעיל אבנאה פי מגארה אלצׄיעה אלמצׄאעפה פי צׄיעה עפרון בן צחר אלחתי אלדׄי בחצׄרה ממרא: 10 אלצׄיעה אלתי אשתראהא אברהים מן בני חת תׄם דפן אברהים וסארה זוגתה: 11 ולמא כאן בעד מות אברהים בארך אללה פי אסחק אבנה ואקאם אסחק ענד אלביר ללחי אלנאטׄר: 12 והדׄא שרח תאליד אסמאעיל בן אברהים אלדׄי ולדתה הגר אלמצריה אמה סארה לאברהים: 13 הדׄה אסמא בני אסמאעיל באסמאיהם לתאלידהם בכר אסמאעיל נביות וקדר ואדבאל ומבשם: 14 ומשמע ודומה ומשא: 15 חדד ותימא יטור נפיש וקדמה: 16 האולי הם בנו אסמאעיל והדׄה אסמאהם פי ארבאצׄהם וקצורהם אתׄני עשר שריפא לאממהם: 17 והדׄה סנו חיוה אסמאעיל אלתי עאש מאיה וסבע ותׄלתׄין סנה ותופי ומאת וצאר אלי קומה: 18 וסכנו מן זוילה אלי גׄפאר אלדׄי בחצׄרה מצר אלי אן תגׄי אלי אלמוצל בחצׄרה גׄמיע אכׄותה סכן: 19 והדׄא שרח תאליד אסחק בן אברהים בעד מא כׄ״ן אברהים מן אולאדה אסחק[2]): 20 למא כאן אסחק אבן ארבעין סנה תזוׄ״ג ברבקה אבנה בתואל אלארמני מן פדן ארם אכׄת לבן אלארמני פכאנת לה זוגה: 21 תׄם שפע אסחק אלי אללה חיאל זוגתה אדׄ כאנת עאקרא פשפעה אללה פחמלת רבקה זוגתה: 22 תׄם אזדחם אלאולאד פי בטנהא פקאלת לו עלמת אן אלאמר הכדׄא לם אטלבה[3]) ומצׄת לתלתמס עלמא מן ענד אללה: 23 פקאל אללה להא אן אבוי אמתין פי בטנך וחזבין יתפרׄ״קאן מנהמא[4]) יתאיׄ״ד אחדהמא מן אלאכׄר[5]) ואלכביר יכׄדם אלצגיר: 24 ולמא כמלת איאם ולאדתהא פאדׄא בתאמין פי בטנהא: 25 פכׄרג אלאול אחמרי כלה[6]) כבסא מן שער פאסמוה עשו: 26 ובעד דׄלך כׄרג אכׄוה וידה מאסכה פי עקב עשו ואסמי יעקוב וכאן אסחק אבן סתין סנה אדׄ ולדא: 27 תׄם כבר אלגׄלאמאן פכאן עשו רגׄלא עאלמא באלציד רגׄלא צחרוׄ״א ויעקוב

[1]) „שבע ימים״.

[2]) „אחרי אשר נתן אברהם ליצחק יתרון על בניו״, כמו שכתוב למעלה וישלחם מעל יצחק בנו.

[3]) „ותאמר לו ידעתי כי הדבר כן לא שאלתיהו״, ע׳ רש״י.

[4]) „שני אבות של שתי אומות בבטנך ושני גוים מהם יפרדו״ כן הוא בק׳ ובאחד מכ״י י׳ וכ״י י׳ אחר מן אמעאיך ובפ׳ ממן פי אחשאיך = ממי שהם במעיך.

[5]) פ׳: אכתׄר מן אלאכׄר = יותר מן השני, ואפשר שלפי נוסחתנו יש להעתיק: האחד יאמץ על ידי השני, ר״ל שאם האחד יקום יפול השני, וע׳ רש״י.

[6]) פ׳: כׄ״ל בדנה = כל גופו.

סמע עבד אברהים כלאמהם סגד עלי אלארץ ללה: 53 ואכרג אלעבד
אניה פצה ואניה דהב ותיאבא פאעטא רבקה ופואכה אעטא אכאהא
ואמהא: 54 ואכלו ושרבו הו ואלקום אלדין מעה ובאתו פלמא קאמו
באלגדאה קאל אטלקוני אלי מולאי: 55 וקאל אכוהא ואמהא תקים
אלגאריה ענדנא חולא או עשרה[1]) ובעד דלך תמצי: 56 קאל להם לא
תוכרוני ואללה קד אנגח טריקי אטלקוני אמץ אלי מולאי: 57 קאלו נדעו
באלגאריה ונסאלהא ען קולהא: 58 פדעו ברבקה וקאלו להא אתמצין
מע הדא אלרגל קאלת נעם: 59 פאטלקו רבקה אכתהם ודאיתהא[2])
ועבד אברהים ורגאלה: 60 ובארכו לרבקה וקאלו להא יא אכתנא
יכן מנך אלוף ורבואת ויחוזו בנוך קרי שאניהם: 61 פקאמת רבקה
וגואריהא פרכבן אלגמאל ומצין מע אלרגל פאכד אלעבד רבקה ומצי:
62 וכאן אסחק קד גא פי מגיה מן אלביר אלתי ללחי אלנאטר והו
מקים פי בלד אלקבלה: 63 פכרג אסחק ליצלי[3]) פי אלצחרא ענד
תולי אלליל פרפע עיניה פנטר פאדא באלגמאל מקבלה: 64 ולמא
רפעת רבקה עיניהא וראת אסחק כאדת תסקט[4]) ען אלגמל: 65 וקאלת
ללעבד מן הדא אלרגל אלסאיר פי אלצחרא תלקאנא קאל אלעבד הו
מולאי פאכדת אלקנאע ותגטת בה: 66 תם קץ אלעבד עלי אסחק
גמיע אלאמור אלתי צנעהא: 67 פאדכלהא אסחק אלי כבא סארה
אמה ואכד רבקה וצארת לה זוגה ואחבהא ותעזא אסחק בעד מות
אמה[5]):

כה

1 תם עאד אברהים ואתכד זוגה ואסמה קטורה: 2 וולדת לה
זמרן ויקשן ומדן ומדין וישבק ושוח: 3 ויקשן אולד שבא ודדן ובנו
דדן כאנו אשורים ולטושים ולאמים: 4 ובנו מדין עיפה ועפר וחנוך
ואבידע ואלדעה כל האולי בנו קטורה: 5 ואעטא אברהים גמיע מא לה
לאסחק: 6 ולבני אלאמא אלתי לאברהים והב אברהים הבאת ואטלקהם
ען אסחק אבנה ועאדה באק ישרקא אלי בלד אלשרק: 7 הדה איאם
סני חיוה אברהים אלתי עאש מאיה וכמס וסבעין סנה: 8 תם תופי

---

[1]) בפ' נוסף אשהר = חדשים.

[2]) ק': וראבתהא, צ"ל ורבתהא = ואומנתה.

[3]) „להתפלל". ע' תרגום ורש"י.

[4]) „כמעט נפלה", ע' רש"י.

[5]) „אחרי מות אמו".

כד̇א קאל לי אלרג̇ל צ̇אר אליה פאד̇א הו ואקף עלי אלג̇מאל עלי אלעין: 31 פקאל אד̇כ̇ל יא מבארך אללה לם תקף ברא ואנא קד נג̇לת אלבית ואצלחת[1] מוצ̇עא ללג̇מאל: 32 פד̇כ̇ל אלרג̇ל אלמנזל וחל̈ עון אלג̇מאל וטרח להא תבנא וקתא ואעטאה[2] מאא ליגסל רג̇ליה וארג̇ל אלקום אלד̇ין מעה: 33 ת̇ם צ̇יר בין ידיה ליאכל פקאל לא אכל חתי אקול כלאמי קאל תכלם: 34 קאל אנא עבד אברהים: 35 ואללה בארך למולאי ג̇דא פעט̇ם ואעטאה גנמא ובקרא ופצ̇ה̈ וד̇הבא ועבידא ואמא וג̇מאלא וחמירא: 36 ת̇ם ולדת סארה זוג̇ה̈ מולאי אבנא לה בעד שיכוכ̇תהא פאעטאה ג̇מיע מא לה: 37 פח̈לפני מולאי קאילא לא תאכ̇ד̇ זוג̇ה̈ לאבני מן בנאת אלכנעאניין אלד̇ין אנא סאכן פי בלדהם: 38 אלא אלי בית אבי תמצ̇י ואלי עשירתי ותאכ̇ד̇ זוג̇ה̈ לאבני: 39 פקלת למולאי פלעל לא תתבעני אלאמראה̈: 40 פקאל לי אללה אלד̇י סלכת פי טאעתה יבעת̇ במלאכה בין ידיך וינג̇ח טריקך חתי תאכ̇ד̇ זוג̇ה̈ לאבני מן עשירתי ומן בית אבי: 41 חיניד̇ תברו מן חרג̇י אד̇א צרת אלי עשירתי ואן הם לא יעטוך[3] כנת בריא מן חרג̇י: 42 פג̇ית אליום אלי אלעין פקלת יא אללה אלאה̈ מולאי אברהים אן כנת תנג̇ח טריקי אלד̇י אנא סאיר פיה: 43 פהוד̇א אנא ואקף עלי עין אלמא פאיה̈ ג̇אריה̈ אלתי תכ̇רג̇ לתסתקי פאקול להא אסקיני קליל מא מן ג̇רתך: 44 פתקול לי אשרב אנת ואיצ̇א לג̇מאלך אסתקי הי אלאמראה̈ אלתי ופקהא אללה לאבן מולאי: 45 אנא קבל אן אפרג̇ מן אלכלאם פי נפסי פאד̇א ברבקה כ̇ארג̇ה̈ וג̇רתהא עלי כתפהא פנזלת אלי אלעין ואסתקת פקלת להא אסקיני אלאן: 46 פאסרעת ואנזלת ג̇רתהא ענהא וקאלת אשרב ואיצ̇א ג̇מאלך אסקי פשרבת וסקת אלג̇מאל: 47 ת̇ם סאלתהא וקלת להא בנת מאן אנת קאלת בנת בתואל בן נחור אלד̇י ולדתה לה מלכה פצ̇ירת אלשנף עלי אנפהא ואלסוארין עלי ידיהא: 48 וכ̇ררת וסג̇דת ללה ובארכת אללה אלאה̈ מולאי אברהים אלד̇י ס̈ירני פי טריק אלחק לאכ̇ד̇ אבנה̈ אכ̇י מולאי לאבנה: 49 ואלאן אן כנתם צאנעין פצ̇לא ואחסאנא מע מולאי אכ̇ברוני ואלא פאכ̇ברוני חתי אול̈י ימנה̈ או יסרה̈: 50 פאג̇אבה לבן ובתואל וקאלא מן ענד אללה כ̇רג̇ הד̇א אלאמר מא נט̇יק נכלמך פיה בשר̈ ולא בכ̇יר: 51 הוד̇א רבקה בין ידיך כ̇ד̇הא ואמץ̇ תכן זוג̇ה̈ לאבן מולאך כמא ופק אללה: 52 פלמא

---

1) „הכינותי".

2) שלשת הפעלים האלה מוסבים על לבן שהוא פתח את הגמלים ונתן לפניהם תבן ומספוא והביא לאליעזר מים לרחוץ רגליו ורגלי אנשיו, וזה ג"כ דעת הרמב"ן.

3) בפ' נוסף פה לבאר: אמראה לאבני = אשה לבני.

מן גמאל מולאה ומצא וכל כיר מולאה מעה וקאם ומצא אלי ארם
נהרים אלי קריה נחור: 11 פאנאך אלגמאל כארג אלקריה עלי ביר
אלמא וקת אלעשא וקת כרוג אלנסא יסתקין: 12 פקאל אללהם יא
אלאה מולאי אברהים ופק בין ידי אליום חאגתי[1] ואחסן בדלך אלי מולאי
אברהים: 13 האנא ואקף עלי עין אלמא ובנאת אהל אלקריה יכרגן
ליסתקין מאא: 14 פאיה גאריה אקול להא מילי גרתך חתי אשרב
פתקול אשרב ואיצא גמאלך אסקי פקד ופקתהא לעבדך לאסחק ובהא
אעלם אנך קד אחסנת אלי מולאי: 15 פהו קבל אן יפרג מן כלאמה
פאדא ברבקה קד כרגת אלתי ולדת לבתואל בן מלכה זוגה נחור אכי
אברהים וגרתהא עלי כתפהא: 16 ואלגאריה חסנה אלמנטר גדא בכר
ורגל לם יערפהא פנזלת אלי אלעין ומלאת גרתהא וצעדת: 17 פחאצר
אלעבד תלקאהא וקאל אגרעיני אלאן קלילא מן גרתך: 18 קאלת אשרב
יא סידי ואסרעת ואנזלת גרתהא עלי ידהא ואסקתה: 19 ולמא פרגת
מן סקיה קאלת איצא לגמאלך אסתקי אלי אן יכמל שרבהם: 20 פאסרעת
ופרגת[2] גרתהא פי אלסאקיה וחאצרת איצא אלי אלביר לתסתקי חתי
אסתקת לכל גמאלה: 21 ואלרגל מסתסק להא[3] ממסך ליעלם הל אנגח
אללה טריקה אם לא: 22 פלמא פרג אלגמאל מן שרבהם אכד אלרגל
שנף דהב וזנה נצף מתקאל פאעטאהא וגעל סוארין עלי ידיהא וזנהמא
עשרה מתאקיל דהב: 23 בעד מא קאל להא[4] אכבריני אבנה מן
אנת הל אגד פי בית אביך מוצעא לנא נבית פיה: 24 פקאלת לה אנא
אבנה בתואל בן מלכה אלדי ולדתה לנחור: 25 תם קאלת אלתבן
ואלקת כתיר ענדנא ואיצא מוצע ללמבית: 26 תם כר אלרגל וסגד
ללה: 27 וקאל תבארך אללה אלאה מולאי אברהים אלדי לם יכל פצלה
ואחסאנה מן מולאי אנא פי טריק מסתקים[5] סירני אללה אלי בית אכי
מולאי: 28 תם האצרת אלגאריה ואכברת פי מנזל אמהא בהדה אלאמור:
29 ולרבקה אך אסמה לבן פחאצר אלי אלרגל אלי ברא אלי אלעין:
30 ולמא ראי[6] אלשנף ואלסוארין פי ידי אכתה וסמע כלאמהא קאילה

[1]) „הפצי״ עיין ראב״ע.

[2]) ק׳: ונפצת וכן ת״א ונפצת ובכ״י ואכפת = והקלה ר״ל הריקה.

[3]) „והאיש בקש ממנה שתשקה ר״ל את הגמלים, ע׳ רשב״ם: והמפרש לשון שתיה אי אפשר וכו׳, ובפ׳ תקנו את המעות והעתיקו: ובקי אלרגל מתאמלא להא = והאיש נשאר מתבונן עליה, וכן תרגם אונקלוס. ועיין בליקוטים.

[4]) „אחרי אמרו לה״, כלומר שלא נתן לה את הנזם והצמידים כ״א אחרי ידעו את משפחתה. ראה למטה פסוק מ״ז.

[5]) „בדרך ישר״

[6]) פ׳: וכאן דלך בעד נטרה.... ובעד סמאעה = ויהי זה אחרי ראותו... ואחרי שמעו, כלומר רץ החוצה אחרי ראותו הנזם והצמידים וכו׳, עיין רש״י.

כלם עפרון בחצרתהם קאילא אמא אן אנת[1] ליתך תסמע מני ואעטיך תמן אלציעה אקבלהא מני חתי אדפן מיתי תם: 14 פאגאבה עפרון וקאל לה: 15 יא סידי אסמע מני רוצה תסאוי ארבע מאיה מתקאל פצה מא הי ביני ובינך אדפן פיהא מיתך: 16 פלמא סמע אברהים דלך מנה וזן לה אלפצה אלתי דכרהא בחצרה בני חת ארבע מאיה מתקאל פצה גאיזה פי אלתגאראת: 17 פוגבת ציעה עפרון אלמערופה באלמצאעפה אלתי בחצרה ממרא אלציעה ואלמגארה אלתי פיהא וגמיע אלשגר אלתי פיהא ופי גמיע תכמהא מסתדירא: 18 שראא לאברהים בחצרה בני חת וסאיר מן דכל מן באב קריתהם: 19 בעד דלך דפן אברהים סארה זוגתה פי מגארה אלציעה אלמצאעפה בחצרה ממרא הי חברא פי בלד כנעאן: 20 פוגבת אלציעה ואלמגארה אלתי פיהא לאברהים חוז קבר מן בני חת.

כד

1 ולמא שאך אברהים וטען פי אלסן ובארכה אללה פי כל שי: 2 קאל אברהים לעבדה שיך מנזלה אלמסלט עלי גמיע מא לה אום אלאן בידך אלי עהדי[2]: 3 ואחלפך באללה רב אלסמאואת ואלארץ אלא תאכד זוגה לאבני מן בנאת אלכנעאניין אלדין אנא מקים פי מא בינהם: 4 אלא אלי בלדי ומולדי תמצי ותאכד זוגה לאבני אסחק: 5 פקאל לה אלעבד לעל לא תשא אלאמראה אן תתבעני אלי הדא אלבלד הל ארד אבנך אלי אלבלד אלדי כרגת מנה: 6 קאל לה אברהים אחדר אן תרד אבני אלי תם: 7 אללה רב אלסמא אלדי אכרגני מן בית אבי ומן ארץ מולדי אלדי קאל לי ואקסם לי קאילא לנסלך אעטי הדא אלבלד הו יבעת במלאכה בין ידיך פתאכד זוגה לאבני מן תם: 8 ואן לם תואפק אלאמראה אלמגי כלפך[3] פתברו מן דלך אלימין עדא אנך לא תרגע אבני תם: 9 פאומי אלעבד בידה אלי עהד אברהים מולאה וחלף לה עלי הדא אלאמר: 10 תם אכד אלעבד עשרה גמאל

[1] פ': ליס חאגתי אלא ענדך = אין לי עסק כי אם עמך, ואפשר שהנוסחא הזאת מבארת את נוסחתנו, והמקרא הוא מקרא קצר, כלומר אם אתה תרצה להשתדל בדבר הזה הלואי שתשמעני ושאתן לך מחיר השדה, וכן כל המפרשים חשבו את הכתוב למקרא קצר.— בכ"י י': אמא אנת בל ליתך. ודע שהגאון מתרגם ברוב המקומות מלת אך במ' אמא = quoad, וחותם את המאמר בפ"א רפה = הנה, כמו אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא (ויקרא כ"ג, כ"ז) תרגומו: אמא אלעאשר מן הדא אלשהר אלסאבע פהו יום אלגפראן = מה שנוגע אל העשירי לחדש השביעי הזה, הנה הוא יום הכפורים.

[2] "רמוז בידך אל בריתי", ר"ל מילתי שהמילה נקראת ברית, עיין רש"י.

[3] פ' ובכ"י י': ואן לא תשא אלמראה אן תתבעך.

תֿאניה מן אלסמא: 16 וקאל באסמי קסמת יקול אללה אנך לאג͏̇ל מא צנעת הד͏̇א אלאמר ולם תצדד אבנך וחידך ענּי: 17 לאבארכן פיך ואכתֿרן נסלך כבואכב אלסמא וכאלרמל אלד͏̇י עלי שאטי אלבחר ויחוז נסלך קרי אעדאיה: 18 ויתבארך בנסלך ג͏̇מיע אמם אלארץ͏̇ ג͏̇זא מא קבלת קולי: 19 תֿם רג͏̇ע אברהים אלי גלאמיה פקאמו ומצ͏̇ו אג͏̇מעין אלי ביר סבע ואקאם תֿם: 20 פלמא כאן בעד הד͏̇ה אלאמור אכ͏̇בר אברהים וקיל לה הו͏̇דא קד ולדת מלכה הי איצ͏̇א בנין לנחור אכ͏̇יך: 21 עוץ͏̇ בכרה ובוז אכ͏̇אה וקמואל אבא ארם: 22 וכשד וחזו ופלדש וידלף ובתואל: 23 ובתואל אולד רבקה האולי אלתֿמאניה ולדתהם מלכה לנחור אכ͏̇י אברהים: 24 ואמתה אסמהא ראומה וולדת איצ͏̇א הי טבח וגחם ותחש ומעכה:

כג

1 וכאן עמר סארה מאיה וסבע ועשרין סנה סני חיותהא: 2 ומאתת סארה פי קריה ארבע הי חברי פי בלד כנעאן פאקבל אברהים ינדבהא ויבכיהא: 3 תֿם קאם אברהים מן חצ͏̇רה מיתה וכלּם בני חת קאילא: 4 אנא ג͏̇ריב וצ͏̇יף[1]) מעכם אעטוני חוז קבר מעכם ואדפן מיתי מן בין ידי: 5 פאג͏̇אבו בני חת לאברהים וקאלו לה: 6 אסמע מנּא יא סידנא אנת שריף אללה פי מא בינמא פי כ͏̇יר קבורנא אדפן מיתך וכל רג͏̇ל מנא לא יבכ͏̇ל[2]) עליך בקבר לה אן תדפן פיה מיתך: 7 פקאם אברהים וסג͏̇ד שכרא[3]) לאהל אלבלד בני חת: 8 תֿם כלמהם וקאל להם אן שאת אנפסכם אן אדפן מיתי מן בין ידי אסמעו מני ואשפעו לי ענד עפרון בן צחר: 9 פי אן יעטיני אלמגארה אלמצ͏̇אעפה אלתי לה אלתי פי טרף צ͏̇יעתה בתֿמן כאמל יעטיניהא פי מא בינכם חוז קבר: 10 ועפרון ג͏̇אלס פי מא בין בני חת פאג͏̇אב עפרון אלחתי לאברהים בחצ͏̇רה בני חת וסאיר מן דכ͏̇ל פי באב קריתה קאילא: 11 לא יא[4]) סידי אסמע מני אלצ͏̇יעה קד אעטיתהא לך ואלמגארה אלתי פיהא בחצ͏̇רה בני קומי אעטיתהא לך אדפן מיתך: 12 פסג͏̇ד אברהים שכרא[5]) בחצ͏̇רה אהל אלבלד: 13 תֿם

אלמוצ͏̇ע מכאן ירחם אללה זאירה כמא יקאל פי הד͏̇א אליום פי ג͏̇בל אללה יג͏̇ב אן יתראי אלנאס = ויקרא אברהם שם המקום הזה מקום אשר ירחם האל על מי שהולך לראותו, כאשר יאמר היום בהר ה׳ חייבים בני האדם להראות, ולפ״ז הכונה למצות ראיה; ועי׳ מבחר: יהי רצון שיהי מקום לבני ושם יראה כל זכורך.

1) כ״י י׳: או צ͏̇יף ועיין רש״י.

2) הג׳ גזר יכלה מלשון כילי.

3) „להודות להם״.

4) פ׳: לא תד͏̇כר תֿמנא = אל תזכור המחיר, ע׳ רש״י.

5) ע׳ הערה 3.

ביר סבע לאנהמא תֿם חלפא גֿמיעא: 32 פלמא קטעו עהדא[1] פי ביר סבע
קאם אבימלך ופיכל ריּס גֿישה ורגֿעו אלי בלד אלפלסטין: 33 וגרס
גרסא[2] פי ביר סבע ודעי תֿם באסם אללה רב אלעאלם: 34 וסכן
אברהים פי בלד פלסטין איאמא כתֿירה:

כב

1 פלמא כאן בעד הדֿה אלאמור אמתחן אללה אברהים וקאל לה
יא אברהים קאל לבּיך: 2 קאל כֿד אבנך והידך אלדֿי תחבּה הו אסחק
ואמץׄ בה אלי בלד אלעבאדה[3] ואצעדה תֿם קרבאנא עלי אחד אלגֿבאל
אלדֿי אקול לך: 3 ואדלגֿ אברהים באלגדאה ואסרגֿ חמארה ואכֿד
גֿלאמיה מעה ואסחק אבנה ושקּק חטבא ללקרבאן וקאם ומץׄא אלי
אלמוץׄע אלדֿי קאל לה אללה: 4 ולמא כאן פי אליום אלתֿאלתֿ רפע
אברהים עיניה וראי אלמוץׄע מן בעיד: 5 פקאל אברהים לגֿלאמיה
אגֿלסא הנא מע אלחמאר ואנא ואלגֿלאם נמץׄי אלי ההנא ונסגֿד ונרגֿע
אליכמא: 6 פאכֿד אברהים חטב אלקרבאן וצײרה עלי אסחק אבנה
ואכֿד בידיה אלנאר ואלסכּין ומץׄיא גֿמיעא: 7 וקאל אסחק לאברהים
אביה וקאל לה יא אבתאה קאל לבּיך יא בני קאל הודֿא אלנאר ואלחטב
ואין אלחמל ללקרבאן: 8 קאל אברהים אללה יטֿהר[4] אלחמל ללקרבאן
יא בני ומץׄיא גֿמיעא: 9 חתי גֿאו אלי אלמוץׄע אלדֿי קאל לה אללה פבנא
תֿם אברהים אלמדֿבח ונטֿם אלחטב וכתּף אסחק אבנה וצײרה עלי
אלמדֿבח פוק אלחטב: 10 ומדּ אברהים ידיה ואכֿד אלסכין לידֿבח
אבנה: 11 פנאדאה מלאך אללה מן אלסמא וקאל יא אברהים יא
אברהים קאל לבּיך: 12 פקאל לא תמדּ ידך אלי אלגֿלאם ולא תצנע
בה שיא פאני אלאן ערּפת אלנאס[5] אנך תקי אללה ולם תצדּ אבנך
והידך ענּי: 13 תֿם רפע אברהים עיניה בעד דֿלך[6] פאדֿא בכבש
מלתחמה פי שעב אלשגֿרה קרנאה פמץׄי פאכֿדֿה פקרבה קרבאנא בדל
אבנה: 14 וסמי אברהים דֿלך אלמוץׄע אללה יתגֿלא כמא יקאל אליום
פי הדֿא אלגֿבל[7] אללה יתגֿלא[8]: 15 תֿם נאדא מלאך אללה באברהים

---

[1]) כ״י תעאהדו.
[2]) פי׳ וכ״י י׳: ונצב נצבה, וכן בתרגום: ונצב נצבא.
[3]) אונקלוס: לארעא פולחנא, ר״ל אל הארץ אשר יעבדו שם אלהים.
[4]) כאלו כתוב יֵראה בפתח.
[5]) ״הודעתי לבני אדם״, עי׳ רשב״ם.
[6]) אונקלוס: בתר אלין. וזה הוא מה שהביא הראב״ע בשם ״ויש מפרש״.
[7]) אונקלוס: בטורא הדין.
[8]) אפשר שרמז על בהמ״ק ששם ישרה ה׳ שכינתו, ובפ׳: וסמי אברהים אסם דֿלך

קד צנע אללה לי סרורא כל מן סמע פרח לי[1]): 7 תם קאלת מן קאל
לאברהים אן סארה תרצע אבנא אד ולדת אבנא פי שיכוכתה: 8 תם
כבר אלצבי ופטם פצנע אברהים מגלסא עטימא פי יום פטם אסחק: 9 תם
ראת סארה אבן הגר אלמצריה אלדי ולדתה לאברהים לאעבא: 10 פקאלת
לה אטרד הדה אלאמה ואבנהא פאנה לא ירת מע אבני אסחק: 11 פשק
אלאמר גדא עלי אברהים בסבב אבנה: 12 וקאל לה אללה לא ישק
עליך אמר אלצבי ואמר אמתך כל מא תקולה לך סארה אקבל מנהא
פאן מן אסחק ידעי לך אלנסל: 13 ואבן אלאמה איצא אציר מנה
אמה פאנה נסלך: 14 ואדלג אברהים באלגדאה ואכד טעאמא וקרבה
מא פדפעהמא אלי הגר וציר עלי ענקהא ואעטאהא אלצבי ואטלקהא
ומצת פצלת פי בריה ביר סבע: 15 ופני אלמא מן אלקרבה פטרחת
אלצבי תחת בעץ אלשגר: 16 ומצת פגלסת חדאה בעידא כגלוה קוס
לאנהא קאלת לא ארא מותה פגלסת חדאה ורפעת צותהא ובכת: 17 פסמע
אללה צות אלצבי ונאדא מלאך בהגר מן אלסמא וקאל להא מא לך יא
הגר לא תכאפי אן אללה קד סמע צות אלצבי חית הו תם: 18 קומי
פאחמליה ואמסכי[2]) ידך עליה פאני אציר מנה אמה כבירה: 19 פכשף
אללה ען בצרהא וראת ביר מא ומצת ומלאת אלקרבה מאא ואסקת
אלצבי: 20 וכאן אללה מעה חתי כבר פאקאם פי אלבריה וכאן ראמי
קוס[3]): 21 ואקאם פי בריה פארן ואתכדת לה אמה זוגה מן בלד
מצר: 22 פלמא כאן פי דלך אלוקת קאל אבימלך ופיכל ריים גישה
לאברהים קאילא אללה מעך פי גמיע מא תצנעה: 23 ואלאן אחלף
לי באללה ההנא אנך לא תגדר בי ובנסלי ובעקבי כאלאחסאן אלדי
צנעתה מעך תצנעה מעי ומע אלבלד אלדי סכנתה: 24 וקאל אברהים
אנא אחלף: 25 וובך[4]) אברהים אבימלך בסבב ביר אלמא אלתי
גצבוהא עבידה: 26 וקאל אבימלך לם אעלם מן צנע הדא אלאמר
ואנת לם תכברני ואנא איצא לם אסמע אלא אליום: 27 תם אכד
אברהים גנמא ובקרא ואעטי אבימלך ועהדא גמיעא עהדא: 28 פאוקף
אברהים סבע נעאג מן אלגנם וחדהן: 29 וקאל אבימלך לאברהים מא
הדה אלסבע נעאג אלתי אוקפת וחדהן: 30 וקאל אן תאכדהא מן ידי
לקבל אן תכון לי שאהדה אני חפרת הדה אלביר: 31 ולדלך סמי אלמוצע

[1]) וכן ת״א: בחדוא . . . יחדי לי.
[2]) כ״י ו׳ ופ׳: ואשדדי.
[3]) פ׳ וכ״י גלאמא ראמיא = נער קַשָּׁת וכן ת״א רביא קַשָּׁתָא.
[4]) פ׳: וועט.

וצדדתך באלתעריף[1]) ען אן תכטי לי ולדלך לם אדעך אן תדנו מנהא: 7 ואלאן ארדד זוגה אלרגל אנה נבי וידעו לך פתחיא ואן לם תרדהא אעלם אנך האלך אנת וגמיע מא לך: 8 ואדלג אבימלך באלגדאה ודעא בגמיע קואדה וכלמהם בגמיע הדא אלכלאם פפזע אלקום גדא: 9 תם דעא אבימלך באברהים וקאל לה מא צנעת בנא ומא אכטית לך אד גלבת עלי ועלי ממלכתי כטיה עטימה אעמאל לם יצנע מתלהא צנעתהא מעי: 10 וקאל אבימלך לאברהים מא ראית אד[2]) צנעת הדא אלאמר: 11 וקאל אברהים אני קלת לעל ליס כוף אללה פי הדא אלמוצע פיקתלוני[3]) בסבב זוגתי: 12 ועלי אלחקיקה הי קריבתי מן אבי לכן ליס מן אמי[4]) פצארת לי זוגה: 13 פלמא אכתלעני אללה מן בית אבי קלת להא הדא פצלך אלדי תצנעינה מעי פי כל מוצע נדכל אליה קולי עני הו אכי: 14 פאכד אבימלך גנמא ובקרא עבידא ואמאא ואעטי אברהים ורד אליה שרה זוגתה: 15 וקאל אבימלך הודא בלדי בין ידיך אין מא צלח לך אקם פיה: 16 ולשרה קאל קד אעטית אלף דרהם פצה אכאך תכון לך כסוה חסנה לכל מן מעך והודא אלכל היאלך[5]): 17 תם דעא אברהים אלי אללה פאעפי אללה אבימלך וזוגתה ואמאה פולדן: 18 לאן אללה כאן קד תואעד[6]) בחבס כל בטן מן אל אבימלך בסבב שרה זוגה אברהים:

כא

1 תם דכר אללה סארה כמא קאל וצנע אללה לסארה כמא ועד: 2 פחמלת וולדת סארה לאברהים אבנא פי שיכוכתה פי אלוקת אלדי קאל לה אללה[7]): 3 פסמא אברהים אבנה אלמולוד לה אלדי ולדתה לה סארה אסחק: 4 וכתן אברהים אבנה אבן תמניה איאם כמא אמרה אללה: 5 וכאן אברהים אבן מאיה סנה חין ולד לה אסחק אבנה: 6 וקאלת סארה

---

[1]) מלה 'זאת נוספת וענינה בהודיעך.

[2]) פ': מה ראית מני חתי, ר"ל מה מצאת בי, וכו'.

[3]) פ': פיקתלני אהלה, ר"ל יושבי המקום.

[4]) "ובאמת היא קרובתי מצד אבי ולא מצד אמי".

[5]) הלשון קשה מאד וכ"י פ': כסוה פי ופ' הוסיף אחרי תכון לך את המלות מצרופא פי, ונראה שכן כונתו: נתתי לאחיך אלף כסף לקנות בהם מלבוש יפה שיהיה תאוה לעיני כל אשר אתך, והנה הכל נגדך לעשות בו כרצונך וזה הוא קצת מה שהביא ראב"ע בשם י"א; וע' מה שהביא הראב"ע בשם הגאון בענין מלת ונוכחת.

[6]) ר"ל הפחידהו והזהירהו בעצירת רחם ועיין למעלה צד 20 הערה 1. ועי' על כל הפרשה הזאת אלאמאנאת צד 109.

[7]) פ' הוסיף: אנהא תלד בה = שתלד בו.

אלמרג וגמיע סכאנהא חתי נבאת אלארץ: 26 פאלתפתת זוגתה וראה
פצארת נצבה מלח: 27 פאדלג אברהים באלגדאה אלי אלמוצע אלדי
וקף תם בין ידי אללה: 28 פאשרף עלי וגה סדם ועמרה וסאיר ארץ
אלמרג פנטר פאדא קד צעד דכאנהא כקתאר אלאתון: 29 ולמא
אהלך אללה קרי אלמרג דכר אללה אברהים פאטלק ללוט מן וסט
אלמקלב בעד מא קלב אלקרי אלתי כאן יסכנהא לוט: 30 פצעד לוט
מן זגר ואקאם פי אלגבל ואבנתאה מעה אד כאף אן יקים פי זגר
פקאם פי אלמגארה הו ואבנתאה: 31 וקאלת אלכברי ללצגרי אבונא
שיך ולים רגל פי אלבלד ידכל אלינא כסביל אלנאס[1]: 32 תעאלי
נסקי אבאנא כמרא ונצאגעה ונסתבקי מן אבנא נסלא: 33 פסקתא
אבאהמא כמרא פי תלך אללילה וגאת אלכברי פצאגעתה ולם יעלם
בניאמהא וקיאמהא[2]: 34 פלמא כאן מן גד קאלת אלכברי ללצגרי
הודא צאגעת אמס אבי פנסקיה כמרא אללילה איצא ותעאלי צאגעיה
ואסתבקי מנה נסלא איצא: 35 פסקתא פי תלך אללילה אבהאמא כמרא
וקאמת אלצגרי פצאגעתה ולם יעלם בניאמהא ולא בקיאמהא:
36 פחמלתא אבנתא לוט מן אביהמא: 37 וולדת אלכברי אבנא
ואסמתה מאב הו אבו אלמואביין אלי אליום: 38 ואלצגרי איצא ולדת
אבנא ואסמתה בן עמי והו אבו בני עמאן אלי אליום:

כ

1 תם רחל מן תם אברהים אלי בלד אלקבלה ואקאם בין רקים
ובין גפאר[3] וסכן פי אלכלוץ: 2 ולמא קאל אברהים ען סארה זוגתה
הי אכתי בעת אבימלך מלך אלכלוץ[4] פאכדהא: 3 פגא מלאך אללה
אלי אבימלך פי חלם אלליל פקאל לה אנך מית בסבב אלאמראה אלתי
אכדתהא והי דאת בעל: 4 ואבימלך לם ידן מנהא פקאל יא רב
אאנסאנא[5] צאלחא תקתל: 5 אליס הו קאל לי אכתי הי והי איצא
קאלת הו אכי בצחה קלבי ובנקא כפי צנעת דלך: 6 פקאל לה מלאך
אללה פי אלחלם אנא איצא קד עלמת אן בצחה קלבך צנעת דלך

---

1) „כדרך בני האדם.

2) מלת השלילה חסרה כאן ונמצאת למטה פסוק ל״ה. ואפשר שהגאון רמז בזה למה שאמרו רבותינו ז״ל (נזיר כ״ג א׳) שבלילה הראשונה ידע בקומה.

3) למעלה (ט״ז ז׳) העתיק מלת שור: חגר אלחיגאז.

4) פ׳: פלסטין.

5) „האיש צדיק״ וכן דעת אבן גנאה בספרו אללמע צד 294 שורה 9, ואל זה כוון הראב״ע בדבריו לא תשמע אל דברי חולם החלום וכו׳.

לוט אלי אלבאב וסד אלמצראע וראה: 7 קאל יא אכותי לא תסיו אליהם: 8 הודא לי אבנתאן לם יערפא רגלא אכרג׳המא אליכם ואצנעו בהמא מא חסן ענדכם עדא להאולי אלקום לא תצנעו שיא לאנהם דכ׳לו תחת טל סקפי: 9 פקאלו תקדם אלי ההנא תם קאלו ואחד[1] ג׳א ליסכן מענא וצאר יחכם עלינא אלאן נסי אליך אכת׳ר מנהם פאלחו עלי לוט ג׳דא ותקדמו ליכסרו אלמצראע: 10 פמד אלקום אידיהם ואדכ׳לו לוט אליהם אלי אלבית וג׳לקו אלמצראע: 11 ואלקום אלדי בבאב אלבית צ׳רבוהם באלעשא[2] מן שאב אלי שיך׳ פעג׳זו ען וג׳וד אלבאב: 12 וקאלו אלקום ללוט מן לך ההנא איצ׳א מן צהר[3] ובניך ובנאתך וג׳מיע מא לך פי אלבלד אכ׳רג׳ה מן הדא אלמוצ׳ע: 13 לאננא מהלכון הדא אלמוצ׳ע למא עט׳ם צראכ׳הם בין ידי אללה פבעת׳נא לנהלכהם[4]: 14 פכ׳רג׳ לוט וכלם אצהארה אלמתזוג׳ין בבנאתיה וקאל להם קומו אכ׳רג׳ו מן הדא אלמוצ׳ע לאן אללה מהלכה פכאן ענדהם כאללאעב: 15 פלמא כאן ענד טלוע אלפג׳ר אלח אלמלאיכה עלי לוט קאילין קם כ׳ד זוג׳תך ואבנתיך אלמוג׳ודתין כילא תנספ׳ בד׳נוב אהל אלבלד: 16 פתלבת ואמסך אלקום בידה וביד זוג׳תה ויד אבנתיה בשפקה אללה עליה פאכ׳רג׳וה וודעוה כ׳ארג׳ אלקריה: 17 פלמא אכ׳רג׳הם אלי ברא קאל לה אנג׳ בנפסך לא תלתפת וראך ולא תקף פי שי מן אלמרג׳ ותכ׳לץ אלי אלג׳בל כילא תנספ׳: 18 פקאל לוט להמא ברג׳בה לא יא רסולי אללה: 19 הודא קד וג׳ד עבדך חט׳א ענדך וכת׳רת פצ׳לך אלדי צנאעתה מעי לתחיי נפסי ואנא לא אטיק אלתכ׳לץ אלי אלג׳בל כילא תלהקני אלבליה פאמות: 20 הודא הדה אלקריה קריבה אן יהרב אליהא והי צג׳ירה פאתכ׳לץ אליהא עלי אנהא צג׳ירה[5] ותחיא נפסי: 21 קאל לה הודא קד שפעתך פי הדא אלאמר איצ׳א לילא אקלב אלקריה אלתי סאלת פיהא[6]: 22 אסרע תכ׳לץ אלי תם פאני לים אטיק אן אצנע שיא אלי אן תדכ׳להא אלי תם לדלך סמית אלקריה זג׳ר: 23 אלשמס כ׳רג׳ת עלי אלארץ׳ ולוט דכ׳ל אלי זג׳ר: 24 ואללה אמטר עלי סדום ועלי עמרה כבריתא ונארא מן ענדה מן אלסמא: 25 פקלב תלך אלקרי וסאיר[7]

[1] פ׳ ובכ״י: אואחד כאלו הה׳ של האחד היתה ה׳ השאלה.

[2] כן הוא בכ״י י׳ אבל בפ׳ וק׳: באלגשא וזה אחד מן החלופים אשר מקורם בצורות האותיות הערביות.

[3] „מן המתחתנים בך״.

[4] פ׳: לאהלאך הדה אלמדינה = לשחת את העיר הזאת.

[5] „אם גם היא קטנה״.

[6] תרגום: דבעותא עלה.

[7] כן הוא בכ״י י׳ וחסר בפ׳ ובק׳.

אלואצל אלי צנע גמלתהם[1] אם לא[2]: 22 תם ולי מן תם אלקום ומצו אלי סדום ואברהים עאדה ואקף בין ידי אללה: 23 פתקדם אברהים וקאל איקנא תסיף אלצאלח מע אלטאלח: 24 לעל יוגד כמסון צאלחא פי אלקריה איקנא תסיפהם ולא תצפח ענהם בסבב אלכמסין צאלחא אלדין פי מא בינהם: 25 ואנת מעאד מן אן תצנע מתל הדא אלאמר אן תסיף אלצאלח מע אלטאלח פיכון אלצאלח באלטאלח אנת מעאד אחאכם גמיע אלעאלם לא יעמל באלחכם: 26 פקאל אללה אן וגדת פי סדם כמסין צאלחא פי מא בינהם צפחת ען גמיע אהל אלמוצע בסבבהם: 27 פאגאבה אברהים פקאל הודא קד אמענת פי אלכלאם בין ידי אללה ואנא תראב או רמאד[3]: 28 לעל ינקצון מן אלכמסין צאלחא כמסה אתהלך בסבב אלכמסה גמיע אלבלד קאל לא אהלכהם אן וגדת כמסה וארבעין: 29 ועאוד איצא בכלמה פקאל לעל יוגד תם ארבעין קאל לא אצנע שיא בסבב אלארבעין: 30 קאל לא יצעב בין ידי אללה אן אתכלם לעל יוגד תם תלתון קאל לא אצנע שיא אן וגדת תם תלתין: 31 קאל הודא קד אמענת פי אלכלאם בין ידי אללה לעל יוגד תם עשרון קאל לא אהלכהם בסבב אלעשרין: 32 קאל לא יצעב בין ידי אללה חתי אתכלם הדה אלמרה פקט לעל יוגד תם עשרה קאל לא אהלכהם בסבב אלעשרה: 33 וארתפע נור[4] אללה במא פרג מן מכאטבה אברהים ואברהים רגע אלי מוצעה:

יט

1 תם דכל אלמלכאן אלי סדום וקת אלעשא ולוט גאלס עלי באב סדם פלמא ראהמא קאם תלקאהמא וסגד עלי וגהה עלי אלארץ: 2 וקאל ברגבה יה סידי מילא אלאן אלי בית עבדכמא וביתא ואגסלא ארגלכמא ותדלגאן ותמצאן פי טריקכמא קאלא לא אלא פי אלרחבה נבית: 3 חתי אלח עליהמא גדא פמאלא אליה ודכלא מנזלה פצנע להם מגלסא וכבז פטירא פאכלו: 4 קבל אן ינצגעו פאדא באהל אלקריה אהל סדום קד אחאטו באלמנזל מן שאב אלי שיך וגמיע אלקום אלדי פי נאחיתה: 5 פדעו בלוט וקאלו לה אין אלקום אלדין דכלו אליך אלילה אכרגהם אלינא חתי נואקעהם[5]: 6 פכרג אליהם

[1] ראב״ע: אראה אם עשו כלם כרעה הזאת.
[2] הגאון לא העתיק מלת ואדעה. ואפשר שחשב שמלת ואראה כוללת השגת ידיעתו ועיין למעלה דף ה׳ הערה 4.
[3] עיין ראב״ע: עפר היתי ואל אפר אשוב.
[4] עיין אלאמאנאת צד 104.
[5] ראב״ע כינוי לשכיבה.

פלמא ראהם חאצר תלקאהם מן באב אלכבא וסגד אלי אלארץ: 3 וקאל ברגבה[1] יא ולי אללה[2] אן וגדת חטאא ענדך פלא תגז ען עבדך: 4 יקדם לכם קליל מן מא ואגסלו ארגלכם ואסתנדו תחת אלשגרה: 5 ואקדם כסרה מן כבז ואסנדו קלובכם בעד דלך תמצון פאנכם עלי דלך[3] עברתם ען עבדכם קאלו כדלך אצנע כמא קלת: 6 פסרע אברהים אלי אלכבא אלי סארה פקאל אסרעי בתלת אצוע מן דקיק אלסמיד אעגניה ואצנעיה מלילא: 7 ואלי אלבקר חאצר אברהים פאכד עגלא מן אלבקר רכצא וטיבא ודפעה אלי אלגלאם ואסתעגלה באצלאחה: 8 תם אכד סמנא ולבנא ואלעגל אלדי אצלחה וגעל בין אידיהם והו ואקף אמאמהם תחת אלשגר פאכלו: 9 תם קאלו לה אין סארה זוגתך קאל הודא הי פי אלכבא: 10 קאל[4] סארגע אליך פי מתל הדא אלוקת מן קאבל והודא אבן לסארה זוגתך וסארה תסמע ענד באב אלכבא והו וראה: 11 ואברהים וסארה שאבא וטענא פי אלסן ואנתהי אן יכון לסארה סביל כאלנסא: 12 פצחכת סארה פי נפסהא קאילה בעד מא בלית יכון לי זו וסידי שיך: 13 פקאל אללה לאברהים לם צחכת סארה קאילה איקינא אלד וקד שכת: 14 הל יכפי ענד אללה שי סארגע אליך פי מתל הדא אלוקת מן קאבל ולסארה אבן: 15 פגחדת סארה פי נפסהא קאילה לם אצחך אד כאפת פקאל לא בל קד צחכת: 16 תם קאם אלקום מן תם ואשרפו קבאלה סדום ואברהים מעהם לישיעהם: 17 פקאל אללה הל אכפי אנא ען אברהים מא אנא צאנעה: 18 ואברהים סיכון מנה אמה כבירה עטימה ויתבארך בה גמיע אמם אלארץ: 19 ואנא אעלם באנה סיאמר[5] בניה ואלה בעדה ויחפטון טריק אללה ליעמלו באלעדל ואלחכם בסבב אן יופי אללה לאברהים במא ועדה: 20 פקאל אללה צראך[6] סדום ועמורה קד כתר וכטיתהם קד עטמת גדא: 21 אורד אלאן אמרא מוגלא ואנטרו[7] אבצראכהם

[1] „בתשוקה״, ר״ל בחפצו להכניסו לביתו.

[2] „ידיד ה׳״, כן קרא למלאך. ועיין אלאמאנאת צד 90 והשתמש בלשון יחיד מפני שדבר להגדול שבהם ואחרים עמדו עמו וזה דעת רש״י או מפני שאברהם היה מדבר בפרט עם המלאך הבא לבשר את שרה. ועיין בבא מציעא פ״ו ע״ב.

[3] מבחר: על זה הפת שנזדמן עכשיו עברתם על בית עבדכם.

[4] פ׳: קאל אלמבעות מנהם אליהא = השלוח מהם אליה עיין למעלה הערה 2.

[5] „ואני יודע שיצוה״ ולא תרגם מלת למען.

[6] פ׳: הוסיף מלות אלמטלומין פי. ר״ל זעקת העשוקים בסדום ועמורה. ראב״ע: זעקת החמס וזהו הפירוש השני של ראב״ע.

[7] פ׳: פאחדר אליהא נדירא ינטרו = אוריד אליהן מוכיח למען יראה וכו׳.

תכתנון קלפה אחלילכם[1]) תכון עלאמה עהדי ביני ובינכם: 12 ואבן
תמניה איאם יכתתן כל דכר מנכם לאגיאלכם אלמולוד פי מנאזלכם
ואלמשתרי בתמן מן כל גריב אלדי ליס הו מן נסלך: 13 בל תכתן
אלמולוד פי ביתך ואלמשתרי לך בתמן ויכון עהדי פי אבדאנכם עהד
אלדהר: 14 ואי רגל אקלף לא יכתן אלקלפה מן בדנה ינקטע דלך
אלרגל מן קומה למא פסך עהדי: 15 תם קאל אללה לאברהים שרי
זוגתך לא תסמהא שרי בל סמהא שרה: 16 פאני אבארך פיהא
וארזקך מנהא אבנא ואבארך פיהא ויכון מנהא אמה[2]) ומלוך אלשעוב
מנהא יכרגון: 17 פוקע אברהים עלי וגהה וצחך[3]) וקאל פי נפסה
אלאבן[4]) מאיה סנה יולד וסארה בנת תסעין סנה תלד: 18 פקאל
אברהים בין ידי[5]) אללה לית יסמעיל יחיא בין ידיך: 19 קאל אללה
לה לכן סארה זוגתך סתלד לך אבנא ותסמיה אסחק ואתבת עהדי מעה
עהד אלדהר ולנסלה[6]) בעדה: 20 ופי אסמאעיל קד סמעתך הא אנא קד
בארכתה לאתמרה ואכתרה גדא גדא ואתני עשר שריפא יולד ואגעל
מנה אמה עטימה: 21 ועהדי אתבתה מע אסחק אלדי תלד לך סארה
פי מתל הדא אלוקת פי אלסנה אלאכרי[7]): 22 פלמא פרג מן מכאטבתה
ארתפע נור[8]) אללה ען אברהם: 23 פאכד אברהים אסמאעיל אבנה
וגמיע אלמולודין פי מנזלה ואלמשתרין בתמנה כל רגל מן אהל בית
אברהים פכתן אלקלפה מן אבדאנהם פי דאת דלך אליום כמא אמרה
אללה: 24 וכאן אברהים אבן תסע ותסעין סנה חין כתן אלקלפה מן
בדנה: 25 ואסמאעיל אבנה אבן תלאת עשר סנה חין כתן אלקלפה
מן בדנה: 26 פי דאת דלך אליום אכתתן אברהים ואסמעיל אבנה:
27 וכל רגל פי מנזלה אלמולוד פיה ואלמשתרי בתמנה כל גריב
אכתתנו מעה:

יח

1 ותגלי לה אללה פי מרג ממרא והו גאלס פי באב אלכבא ענד
חמא אלנהאר: 2 ורפע עיניה פנטר פאדא בתלתה נפר וקוף אמאמה

[1]) פ׳: מן אבדאנכם = מגופותיכם.
[2]) תרגם בל׳ יחיד כי הברכה מוסבת רק על ישראל ולא על ארום.
[3]) בפ׳: וצחך סרורא = ויצחק שמח, עיין רש״י.
[4]) בק׳ חסר א׳ השאלה.
[5]) תרגום: קדם.
[6]) פ׳: ומע נסלה = ואת זרעו.
[7]) פ׳: אלאתיה = הבאה.
[8]) פ׳: מלאך.

שרי חתי הרבת מן בין ידיהא: 7 ווגדהא מלאך אללה עלי עין מא פי אלבריה̈ עלי אלעין פי טריק חגר אלחיגאז[1]: 8 קאל יא הגר אמה̈ שרי מן אין תגי ואלי אין תמצי קאלת מן בין ידי שרי סידתי אנא הארבה̈: 9 וקאל להא מלאך אללה ארגעי אלי סידתך ואסתבדמי תחת ידיהא: 10 תם קאל להא מלאך אללה בתרא אבתר נסלך חתי לא יחצי מן אלבתרה̈: 11 תם קאל להא הא אנת חאמל תלדין אבנא ותסמיה אסמעאל אד סמע אללה לצעפך[2]: 12 והו יכון וחשיא מן אלנאס ידה פי אלכל ויד אלכל פיה ובחצרה̈ גמיע אבותה יסכן: 13 פסמת אסם אללה אלמתגלי אליהא אנת אלטאיק אלנאטר לאנהא קאלת אני ראית ההנא רחמתך בעד ראיי אלשקא[3]: 14 ולדלך סמית אלביר ביר ללחי[4] אלנאטר) הודא היא בין רקים ובין ברד: 15 תם ולדת הגר לאברם אבנא פסמא אברם אבנה אלדי ולדתה הגר אסמאעיל: 16 וכאן אברם אבן סת ותמאנין סנה̈ חין ולדת הגר לאברם אסמאעיל:

יז

פלמא צאר אברם אבן תסע ותסעין סנה̈ תגלא לה אללה[5] וקאל לה אנא אלטאיק אלבאפי אסלך פי טאעתי וכן צחיהא: 2 ואגעל עהדי ביני ובינך ואכתרך גדא גדא: 3 פוקע אברם עלי וגהה ולאטבה אללה קאילא: 4 האנא גאעל עהדי מעך ותכון אבא גמהור אלאמם: 5 ולא יסמי איצא אסמך אברם בל יכון אסמך אברהם לאני געלתך אבא גמהור אלאמם: 6 ואנמיך[6] גדא גדא ואגעל מנך אממא ומלוך מנך יכרגון: 7 ואתבת עהדי ביני ובינך ונסלך בעדך לאגיאלהם עהד אלדהר לאכון לך אלאהא ולנסלך בעדך: 8 ואעטיך ונסלך בעדך בלד סכנאך גמיע בלד כנען חוז אלדהר ואכון להם אלאהא: 9 תם קאל אללה לאברהם ואנת פאחפט עהדי אנת ונסלך בעדך לאגיאלהם: 10 הדא עהדי אלדי תחפטוה ביני ובינכם ונסלך בעדך יכתתן מנכם כל רגל[6]: 11 פאדא

[1]) „בדרך חגר חגאז" וכן תרגם אונקלוס חגרא וזהו ארץ הערב האמצעית אשר בה עיר מכה̈ הקדושה לישמעלים ובכ"י י׳: פי טריק גפאר וכן תרגם מלת שור למטה כ׳ א׳. ובפ׳: פי טריק חגז אלחגאז = בדרך ארץ חגאז. והחלוף הזה יצא משווי האותיות ר׳ וז׳ בערבי.

[2]) פ׳: דעאך אליה מן שקאיך = תפלתך אליו בצרתך.

[3]) „ראיתי פה רחמיך אחרי רואי את עניי".

[4]) פ׳: אלרחים = המרחם.

[5]) פ׳: תראי לה מלאך אללה = וירא אליו מלאך ה׳.

[6]) פ׳: ואתמרך.

[7]) פ׳: דכר.

וחרכהא אברם פתחרכת[1]: 12 ולמא כאן ענד מגיב אלשמס וקע
סבאת עלי אברם פאדא בהיבה טלמה עטימה קד וקעת עליה:
13 פקאל לאברם אעלם עלמא אן סיכון נסלך גריבא פי בלד ליס
להם ויסתעבדוהם ויעדבונהם[2] ארבע מאיה סנה: 14 ואיצא אלקום
אלדין יסתכדמונהם פאחכם עליהם ובעד דלך יכרגון בסרח עטים:
15 ואנת תציר אלי אבאיך בסלאם ותדפן בשיבה צאלחה: 16 ואלגיל
אלראבע ירגע אלי ההונא אד לם יכמל דנב אלאמוריין אלי אלאן:
17 פלמא גאבת אלשמס וכאנת אלדהמה[3] פאדא בשביה[4] תנור דכאן
ופליל[5] נאר גאז בין תלך אלאשטאר: 18 פי דלך אל יום עהד אללה
מע אברם עהדא קאילא לנסלך אעטי הדא אלבלד מן נהר מצר אלי
אלנהר אלכביר נהר אלפראת: 19 אלקיניין ואלקניזיין ואלקדמוניין:
20 ואלחיתיין ואלפריזיין ואלשגעא: 21 ואלאמוריין ואלכנעאניין
ואלגרגשיין ואליבוסיין:

טז

1 ושרי זוגה אברם לם תלד לה וכאן להא אמה מצריה אסמהא
הגר: 2 פקאלת לאברם הודא קד מנעני אללה מן אלולאדה אדכל אלי
אמתי לעל יבנא ביתי[6] מנהא פקבל אברם קול שרי: 3 פאכדת שרי
זוגה אברם הגר אלמצריה אמתהא בעד עשר סנין מן מקאם אברם פי
בלד כנעאן פאעטתהא לאברם זוגהא לתכון לה זוגה: 4 פדכל אלי
הגר פחמלת פלמא ראת אנהא כד חמלת האנת סידתהא ענדהא:
5 פקאלת שרי אלי אברם טלמי עליך אעטיתך אמתי בחגרך פלמא
ראת אנהא קד חמלת הנת ענדהא יחכם אללה ביני ובינך: 6 קאל
אברם לשרי הודא אמתך פי ידך אצנע בהא מא חסן ענדך פעדבתהא

[1]) „אחרי כן הניח את הצפור על הפגרים והניע אותם ויתנועעו" פירוש התרגום הקשה הזה נמצא בתשובות דונש ס' 7 והוא שאחרי שחיטתם ונתוחם נשב אברם עליהם ויחיו, ודונש הוסיף עוד מפירוש ר"ס כי אילולי החיים הקב"ה אחר שחיטתם ונתוחם באי זו אות היה מאמין שיעשה מה שנשבע לו דהיינו שיצאו מתחת שעבוד מצרים לחירות ושיצאו ברכוש גדול. וע' שפת יתר סימן ז' ובכרם חמד מחברת חמישית דף 180 מה שבאר הר' אברהם גייגר ודבריו נכוחים.

[2]) בפ' הוסיף פה מלת תמאם = השלמת, ר"ל להשלים מספר ארבע מאות שנה המתחיל מלידת יצחק. ע' רש"י ומה שהביא הראב"ע בשם הגאון בפירושו הקצר לשמות י"ב ו' ועיין עוד אלאמאנאת צד 237.

[3]) וכן בשרשים לאבן גנאח צד 528 הערה 21. ובפ' וכן בכ"י „אלדהמה".

[4]) הראב"ע: „כדמות תנור העולה עשן ממנו".

[5]) כן תרגם מלת לפיד בכל מקום ובפ': „משעל".

[6]) „יבנה ביתי". ע' דברים כ"ה ט'.

ותמאניה עשר וכלבהם אלי באניאם: 15 ותפרק עליהם לילא הו ועבידה פקתלהם וכלבהם אלי חובה אלתי ען יסאר דמשק: 16 פרד גמיע אלסרח ואיצא לוט קריבה וסרחה רדהמא ואלנסא וסאיר אלקום: 17 תם כרג מלך סדום תלקאה בעד רגועה מן חרב כדרלעמר ואלמלוך אלדין מעה אלי עמק שוה[1]) הו מלעב[2]) אלמלך: 18 ומלכי צדק מלך ירושלם[3]) אכרג לה טעאמא ושראבא והו אמאם ללטאיק אלעאלי: 19 פבארך עליה וקאל יכון אברם מבארכא ללטאיק אלעאלי מאלך אלסמאואת ואלארץ: 20 ותבארך אלטאיק אלעאלי אלדי אסלם אעדאך פי ידיך פאעטאה אלעשר מן אלכל: 21 פקאל מלך סדום לאברם אעטני אלנפוס ואלסרח כדה לך: 22 קאל לה אברם רפעת ידי חאלפא[4]) באללה אלטאיק אלעאלי מאלך אלסמאואת ואלארץ: 23 מן כיט אלי שסע נעל אן אכדת מן גמיע מאלך ולא תקול אנא אגנית אברם: 24 גיר מא אכלה אלגלמאן ונציב אלקום אלדין מצו מעי ענר ואשכול וממרא הם יאכדון נציבהם:

טו

1 בעד הדה אלאמור כאן קול אללה לאברם בוחי קאילא לא תכף אברם אנא תרסך אגרך עטים גדא: 2 קאל אללהם יא רב מא תעטיני ואנא מנצרף עקימא ודו קיאד מנזלי[5]) אליעזר אלדמשקי: 3 פקאל אד לם תרזקני נסלא פאן אלאבן אלדי פי מנזלי ירתני: 4 פאדא בקול אללה קאילא לה לא ירתך הדא אלא מן יכרג מן צלבך הו ירתך: 5 תם אכרגה אלי כארג וקאל לה אלתפת אלי אלסמא ואלתמס אחצא אלכואכב הל תטיק תחצידהא תם קאל לה כדא יכון נסלך: 6 פאמן באללה וכתבהא לה חסנה: 7 וקאל לה אנא אללה אלדי אכרגתך מן אתון אלכסדאניין לאעטיך הדא אלבלד לתחוזה: 8 קאל אללהם יא רב במא דא אעלם אני אחוזה: 9 קאל לה קדם לי עגלא מתלתא וענזא מתלתא וכבשא מתלתא ושפנינא ופרך חמאם[6]): 10 פקדם לה גמיע דלך ושטרהא פי אוסאטהא תם געל כל שטר תלקא צאחבה ואלטאיר לם ישטרה: 11 תם וצע אלטאיר עלי אלאגסאד

---

[1]) ע׳ דף 21 הערה 6.

[2]) תרגום: אתר בית ריסא, והוא מקום מרוצת הסוסים.

[3]) כן הוא גם בתרגום ובפירוש הראב״ע.

[4]) „בשבועה״.

[5]) ר״ל הממונה והשוקד על ביתי וכן תרגם ישק (בראשית מ״א, מ׳), וכן תרגם כמשק גבים שקק בו (ישעיה ל״ג ד׳).

[7]) תרגום: ושפנינא ובר יונה.

טולהא וערצהא פאני לך אעטיהא: 18 פכים אברם וגא פאקאם פי מרג ממרא אלדי פי חברא ובנא תם מדבחא ללה:

יד

1 תם כאן פי איאם אמרפל מלך אלשינור ואריוך מלך אלסר כדרלעמר מלך כוזסתאן ותדעל מלך אלאמם: 2 פצנעו חרבא מע בלע מלך סדום וברשע מלך עמורה שנאב מלך אדמה ושמאבר מלך צבוים ומלך בלע הי זגר: 3 וגמיע האולי אצטחבו פי מרג אלסדין[1]) הו אלבחירה אלמאלחה: 4 אתנתי עשר סנה אטאעו כדרלעמר ופי אלתאלתה עשרה עצוה: 5 ופי אלסנה אלראבעה עשר אקבל כדרלעמר ואלמלוך אלדין מעה פקתלו אלשגעא[2]) אלדין פי עשתרות קרנים[3]) ואלדהאקין[4]) אלדין פי הם ואלהויבין[5]) אלדין פי שוה קריתים[6]): 6 ואלחוריין אלדין פי גבאל שראה אלי מרג פארן אלדי פי טרף אלבריה: 7 תם רגעו וגאו אלי עין אלחכם הי רקים[7]) פקתלו כל מן כאן פי ציעה אלעמאלקה ואיצא אלאמוריין אלמקימין פי אלתפאף אלנכל[8]): 8 תם כרג מלך סדום ומלך עמרה ומלך אדמה ומלך צבויים ומלך בלע הי זגר פצאפוהם[9]) אלחרב פי עמק אלסדין[10]): 9 מע כדרלעמר מלך כוזסתאן ותדעל מלך אלאמם ואמרפל מלך אלשינור ואריוך מלך אלסר ארבעה מלוך מע אלכמסה: 10 ועמק אלסדין פיהא אבאר תכרג חמרא פהרב מלך סדום ועמורה ווקעא תם ואלבאקין הרבו אלי אלגבל: 11 פאכדו גמיע סרח סדום ועמורה וגמיע טעאמהם ומצו: 12 ואכדו לוט אבן אכי אברם וסרחה ומצו והו מקים פי סדום: 13 תם גא אלפלית ואכבר לאברם אלעבראני והו מקים פי מרג ממרא אלאמורי אכי אשכול וענר והם דוו עהד[11]) אברם: 14 פלמא סמע אן קד סבי קריבה גרד נצחאה אלמולודין פי מנזלה תלת מאיה

1) פ׳: אלהקול וכן בתרגום חקליא = שרות.
2) וכן בתרגום „גבריא״.
3) פ׳: פי אלצנמין = שני הצלמים.
4) „ראשי הכפרים״ ובתרגום תקיפיא.
5) הגאון תרגם מלת אימים מלשון אימה שהוא בערבית היבה. ובפ׳ „אלמהיין״ וצ״ל „אלמהיבין״, ע׳ דברים, ב׳ י״א, ועניינו „המאיימים״.
6) פ׳: פי מסתוי קראוא ואפשר שצ״ל קראיא (ע׳ ש״שום לאבן גנאח 647 הערה 47) והוא העתקת שוה קריתים.
7) וכן בתרגום אונקלוס רקם.
8) „בסבך-התמרים״ ולא ידעתי מאין באה לו ההעתקה הזאת למלת חצצן.
9) כן הוא ברוב הנוסחאות ונראה שצריך להיות פצאפו מעהם ובי׳ פצאפוהם ללחרב.
10) ע׳ הערה 1.
11) פ׳: אצדקא.

אלי מצר פראו אלמצריין אלמראה אנהא חסנה גדא: 15 וראוהא רוסא
פרעון ומדחוהא אליה פאכדת אלמראה אלי קצר פרעון: 16 ואחסן
לאברם בסבבהא פצאר לה גנם ובקר וחמיר ועביד ואמא ואתאן וגמאל:
17 פתואעד[1] אללה פרעון בבלאיא עטימה ואלה בסבב שרי זוגה
אברם: 18 פדעא פרעון באברם וקאל מה דא צנעת בי ולם תכברני
אנהא זוגתך: 19 ולם קלת לי הי אכתי חתי אתכדתהא לתכון לי זוגה[2]
ואלאן הודא זוגתך כדהא ואמץ: 20 פוכל עליה פרעון ברגאל פבדרקו
בה וזוגתה וגמיע מא לה:

יג

1 פצעד אברם מן מצר הו וזוגתה וגמיע מא לה ולוט מעה
אלי אלקבלה: 2 ואברם עטים גדא באלמאשיה ואלפצה ואלדהב:
3 ומצא פי מראחלה מן אלקבלה אלי בית אל אלי אלמוצע אלדי כאן
תם כבאה פי אלאבתדא בין בית אל ובין אלעי: 4 אלי מוצע אלמדבח
אלדי צנעה תם פי אלאבתדא פדעא תם אברם באסם אללה: 5 ואיצא
ללוט אלסאלך מע אברם כאן גנם ובקר ואכביה: 6 ולם יחמלהמא
אלבלד אן יקימא פיה גמיעא אד כאן סרחהמא כתירא ולם יטיקא אן יקימא
גמיעא: 7 פכאנת כצומה בין רעאה מאשיה אברם ובין רעא מאשיה
לוט ואלכנעאניון ואלפריזיון חיניד מקימון פי אלבלד: 8 חתי קאל
אברם ללוט לא תכן כצומה ביני ובינך ובין רעאי ורעאך פאננא קום
דו קראבה: 9 אליס גמיע אלארץ בין ידיך אנפרד מני אמא יסרה
פאתיאמן ואמא ימנה פאתיאסר: 10 פרפע לוט עיניה וראי גמיע מרג
אלארדן אן כלה סקי קבל אן יהלך אללה סדום ועמורה כגנאן אללה
כארץ מצר אלי אן תגי אלי זגר: 11 פאכתאר לה לוט גמיע מרג
אלארדן ורחל מן אלמשרק ואנפרד כל אמר ען אכיה: 12 אברם אקאם פי
בלד אלכנעאן ולוט אקאם פי קרי אלמרג וכים אלי סדום: 13 ואהל
סדום אשראר וכאטיון ללה גדא: 14 תם קאל אללה לאברם בעד מא
פארקה לוט ארפע עיניך ואנטר מן אלמוצע אלדי אנת תם שמאלא וגנובא
ושרקא וגרבא: 15 פאן גמיע אלארץ אלדי תראהא לך אעטיהא ולנסלך
אלי אלדהר: 16 ואציר נסלך כתראב אלארץ חתי אן אמכן אלאנסאן
אן יחצי תראב אלארץ פנסלך איצא יחצא: 17 קם פאמש פי אלארץ

---

[1]) ר״ל הפחידו והזהירו שיכהו. נראה שכונת הג׳ בפירושו הזה למען לא יענוש ה׳ את פרעה שלא בצדק. ובפ׳ פבלא אללה = ויגגע.

[2]) „כדי שתהיה לי לאשה״.

מולדה פי אתון אלכסדניין: 29 ואתכד אברם ונחור להמא נסאא
אסם זוגה אברם שרי ואסם זוגה נחור מלכה בנת הרן אבי מלכה ואבי
יסכה: 30 וכאנת שרי עאקרא ליס להא ולד: 31 ואכד תרח אברם
אבנה ולוט אבן הרן אבן אבנה ושרי כנתה זוגה אברם אבנה וכרגו
מעהם[1] מן אתון אלכסדאניין לימצו אלי בלד כנעאן פגאו חראן
פאקאמו תם: 32 וכאן עמר תרח מאיתין סנה וכמס סנין ומאת תרח
פי חראן:

יב

1 אד[2] קאל אללה אלי אברם אמץ לך מן ארצך ומולדך ומן בית
אביך אלי אלבלד אלדי אריך: 2 ואצנע מנך אמה כבירה ואבארך
פיך ואעטם אסמך ותכון ברכה: 3 ואבארך מבארכיך ושאתמך אלען
ויתברך[3] בך גמיע עשאיר אלארץ: 4 פמצא אברם כמא אמרה אללה ומצא
מעה לוט וכאן אברם אבן כמס וסבעין סנה חין כרג מן חראן: 5 פאכד
אברם שרי זוגתה ולוט קריבה[4] וגמיע סרחהם אלדי מלכוה ואלנפוס
אלתי אכתסבו פי חראן וכרגו לימצו אלי בלד כנעאן וגאו אליה:
6 פטאף אברם פי אלבלד אלי מוצע נאבלוס ואלי מרג[5] ממרא
ואלכנעאני חינד כאן מקימא פי אלבלד: 7 תם תגלי לה אללה[6]
וקאל לנסלך אעטי הדא אלבלד ובנא תם מדבחא ללה אלמתגלי לה:
8 תם אנתקל מן תם אלי אלגבל מן שרקי בית אל ומד תם כבאה
בית אל מן אלגרב ואלעי מן אלשרק ובנא תם מדבחא ללה ודעא
באסמה[7]: 9 תם רחל אברם כלמא מר רחל אלי אלקבלה: 10 תם
כאן גוע פי אלבלד פאנחדר אברם אלי מצר ליסכן תם אד אשתד
אלגוע פי אלבלד: 11 פלמא קרב מן אלדכול אלי מצר קאל לשרי
זוגתה אנא אעלם אנך מראה גמילה אלמנטר: 12 אכאף אן ראוך
אלמצריון וקאלו הדה זוגתה קתלוני ואסתבקוך: 13 קולי עני אנת אכתי
לכי יחסן אלי בסבבך באן תחיא נפסי בגרירתך: 14 ולמא דכל אברם

[1]) ר"ל, גם אנשים אחרים יצאו עמם. ובנוסח פ' פכרג מעהם קום = ויצאו אתם אנשים.
[2]) זה הפסוק דבוק עם הפסוק הקודם מפני שצווי השם היה קודם מיתת תרח ובכ"י פקאל.
[3]) רש"י: אדם אומר לבנו תהא כאברהם.
[4]) פ' וכ"י אבן אביה.
[5]) ר"ל שדה וכן תרגם אונקלוס מישר ובנוסחת פ': בלוט = אלה, והם ב' הפירושים שהביא הראב"ע.
[6]) פ' מלאך אללה וכן בסוף הפסוק: ללה אלדי געל מלאכה מתגליא אליה וזה ההפרש בין פ' וק' וי' נמצא במקומות הרבה.
[7]) ר"ל קרא בני אדם לעבודת האל. פ' „ודעאה באסמה", ר"ל התפלל לה'. ושני הפירושים האלו נמצאים בראב"ע.

יא

1 וכאן גמיע אהל אלארץ אהל לגה ואחדה וכלאם ואחד: 2 ולמא רחלו מן אלמשרק וגדו בקיעא פי בלד אלשינור פאקאמו תם: 3 וקאל בעצהם לבעץ תעאלו נלבן לבנא וננצגה טבכא פכאן להם אללבן כאלחגארה ואלקפר כאן להם כאלמלאט[1]): 4 וקאלו תעאלו נבני לנא קריה ומגדלא ראסה יראני אלסמא ונצנע לנא אסמא כילא נתבדד עלי וגה גמיע אלארץ: 5 פאורד אללה אמרא מוגלא[2]) לירי אלקריה ואלמגדל אלדין בנו בנו אדם: 6 וקאל אללה הודא הם שעב ואחד ולגה ואחדה לגמיעהם והדא מא אבתדו אן יפעלו ואלאן לא יפותהם גמיע מא המו בה אן יצנעוה: 7 תעאל אורד אמרא מוגלא אשתת בה לגתהם חתי לא יסמע כל אמר לגה צאחבה: 8 פבדדהם אללה מן תם עלי וגה גמיע אלארץ ואנתהו ען בנא אלקריה: 9 ולדלך אסמהא באבל לאן תם שתת[3]) אללה לגה אהל אלארץ ומן תם בדדהם אללה עלי גמיע וגההא: 10 הדא שרח תאליד שם חין כאן אבן מאיה סנה אולד ארפכשד סנתין בעד אלטופאן: 11 ועאש שם בעד דלך כמס מאיה סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 12 ולמא עאש ארפכשד כמס ותלתין סנה אולד שלה: 13 ועאש בעד דלך ארבע מאיה סנה ותלת סנין אולד פיהא בנין ובנאת: 14 ולמא עאש שלח תלתין סנה אולד עבר: 15 ועאש בעד דלך ארבע מאיה סנה ותלת סנין אולד פיהא בנין ובנאת: 16 ולמא עאש עבר תלתין וארבע סנין אולד פלג: 17 ועאש בעד דלך ארבע מאיה ותלתין סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 18 ולמא עאש פלג תלתין סנה אולד רעו: 19 ועאש בעד דלך מאיתין סנה ותסע סנין אולד פיהא בנין ובנאת: 20 ולמא עאש רעו אתנתין ותלתין סנה אולד שרוג: 21 ועאש בעד דלך מאיתין סנה וסבע סנין אולד פיהא בנין ובנאת: 22 ולמא עאש שרוג תלתין סנה אולד נחור: 23 ועאש בעד דלך מאיתין סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 24 ולמא עאש נחור תסע ועשרין סנה אולד תרח: 25 ועאש בעד דלך מאיה סנה ותסע עשרה סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 26 ולמא עאש תרח סבעין סנה אולד אברם ונחור והרן: 27 והדא שרח תאליד תרח תרח אולד אברם ונחור והרן והרן אולד לוט: 28 ומאת הרן בחצרה תרח אביה פי בלד

---

[1]) כן הוא בק׳ ובפ׳ ובי׳.

[2]) „וירד ה׳ דבר אשר לא ישוב״ וכן למטה בפסוק ז׳. ותרגם כן להרחיק הגשמיות.

[3]) פ׳ בלבל.

י

1 והדׄא שרח תאליד בני נוח שם וחם ויפת אדׄ ולדו להם בנון
בעד אלטופאן: 2 בני יפת תרך[1] ויאגוג ומאהאת ואליונאניה ואלצין
ואלכׄראסאן ופארס: 3 בני גמר אלצקאלבה ופרנגה ואלברגׄאן:
4 ובנו יון אלמציצה וטרסוס וקברוס ואדנה: 5 מן האולי תפרקת
גׄזאיר אלאמם פי בלדאנהם כל פריק ללגתה לעשאירהם ואממהם:
6 ובנו חם אלחבשה ומצר ותפת וכנעאן: 7 ובנו כוש סבא וזוילה
וזגאוה ואלקאקי ואלדמם ובנו רעמה אלסנד ואלהנד: 8 וכוש אולד
נמרוד הו אבתדי אן יכון גׄבארא פי אלבלד: 9 והו כאן גׄבארא
מכׄופא[2] בין ידי אללה ולדׄלך יקאל כנמרוד גׄבאר מכׄוף בין ידי אללה:
10 וכאן אול מלכה באביל ואלברס ואכד וכלנה פי בלד אלשינער:
11 ומן דׄלך אלבלד כׄרג אלמוצל פבנא נינוה ורחבה אלקריה ואלאבלה:
12 ואלמדאין בין נינוה ובין אלאבלה והי אלקריה אלעטימה: 13 ומצר
אולד אלתניסיין ואלאסכנדראניין ואלבהנאסיין ואלפרמיין: 14 ואלבימיין
ואלצעידיין אלדׄי כׄרג מנהם אלפלסטיניין ואלדמיאטיין: 15 וכנעאן
אולד צידן בכרה וחת: 16 ואליבוסיין ואלאמוריין ואלגרגשיין:
17 ואלחויין ואלערקיין ואלטראבלסיין: 18 ואלארודיין ואלחמציין
ואלחמאתיין ובעד דׄלך תפרקת עשאיר אלכנעאניין: 19 וכאן תכׄם
אלכנעאניין מן צידא אלי אן תגי אלי כׄלוין ואלי גזה ואלי אן תגי אלי
סדום ועמורה ואדמה וצביים אלי לישע: 20 האולי בנו חם לעשאירהם
ולגׄאתהם פי בלדאנהם לאממהם: 21 ולשם ולד הו איצׄא אבי גׄמיע
בני עבר אכׄי יפת אלאכבר: 22 ובנו שם כׄוזסתאן ואלמוצל וארפכשד
ולוד וארמין: 23 ובנו ארם אלגוטה ואלחולה ואלגׄראמקה ומשי:
24 וארפכשד אולד שלח ושלח אולד עבר: 25 ולעבר ולד אבנאן
אסם אחדהמא פלג לאן פי איאמה אנקסמת אלארץׄ ואסם אכׄיה קחטאן:
26 וקחטאן אולד אלמודד וסלף וחצרמות וירח: 27 והדורם ואוזל
ודקלה: 28 ועובל ואבימאל וסבא: 29 ואופיר וחוילה ויובב כׄל
האולי בנו קחטאן: 30 וכאן מסכנהם מן מכה אלי אן תגי אלי אלמדינה
אלי אלגׄבל אלשרקי: 31 האולי בני שם לעשאירהם ולגׄאתהם פי
בלדאנהם ואממהם: 32 האולי עשאיר בני נוח לתאלידהם ואממהם
ומנהם תפרקת אלאמם פי אלארץׄ בעד אלטופאן:

[1] כל שמות האומות והמדינות הנזכרים בפרשה הזה יבוארו במאמר מיוחד.
[2] „גבור נורא" ואונקלס תרגם גבר תקיף.

6 אן יכון סאפך דם אלאנסאן באנסאן מתלה[1] דמה יספך לאן בצורה
שריפה מסלטא צנעה: 7 ואנתם אלתמרו ואכתרו ואסעו פי אלארץ
ואכתרו פיהא: 8 תם קאל אללה לנוח ולבניה מעה קאילא: 9 האנא
מתבת עהדי מעכם ומע נסלכם בעדכם: 10 ומע כל נפס חיה אלתי
מעכם מן אלטאיר ואלבהאים וחיואן אלארץ אלדין מעכם כל מן
כרג מן אלתאבות מן גמיע חיואן אלארץ: 11 ואתבת עהדי מעכם
ולא ינקטע כל בשר איצא מן מא אלטופאן ולא יכון אבדא
טופאן ליהלך אלארץ: 12 וקאל אללה הדה עלאמה אלעהד אלתי
אנא גאעלהא ביני ובינכם ובין כל נפס חיה אלתי מעכם לאגיאל
אלדהר: 13 והי קוסי קד תבתהא[2] פי אלגמאם יתציר עלאמה עהד
ביני ובין אהל אלארץ[3]. 14 ויכון אדא גמת גמאמא עלי אלארץ
טהר אלקוס פי אלגמאם: 15 ודכרת עהדי אלדי ביני ובינכם ובין כל
נפס חיה לכל בשר ולא יציר איצא אלמא טופאנא ליהלך כל בשר:
16 פתציר אלקוס פי אלגמאם אטהרהא דכרא לאמאן אלדהר מן אללה
לכל נפס חיה פי כל בשר אלדי עלי אלארץ[4]: 17 וקאל אללה לנוח
הדה עלאמה אלעהד אלתי תבתהא ביני ובין כל בשר אלדי עלי אלארץ:
18 וכאן בנו נוח אלכארגין מן אלתאבות שם וחם ויפת וכאן חם יכנא
אבא כנעאן[5]: 19 האולי אלתלתה בנו נוח ומנהם תפרק אלנאס פי
אלארץ: 20 ואול אבתדי נוח בפלאחה אלארץ פגרס כרמא: 21 ושרב
מן אלכמר וסכר ותכשף פי כבאה: 22 ורא חם אבו כנעאן עורה
אביה ואכבר אכויה והמא פי אלסוק: 23 פאכד שם ויפת תובא
געלאה עלי מנכביהמא ומציא מסתדברין פגטיא עורה אביהמא ווגוההמא
מסתדברה ועורה אביהמא לם יריא: 24 ולמא אפאק נוח מן סכרה
פעלם מא צנע בה אבנה אלצגיר: 25 וקאל מלעון אבו כנעאן עבדא
מסתעבדא[6] יכון לאכויה: 26 תם קאל תבארך אללה אלה שם ויכון
אבו כנעאן עבדא לה: 27 יחסן אללה ליפת ויסכן אכביה שם ויכון
אבו כנעאן עבדא לה: 28 תם עאש נוח בעד אלטופאן תלת
מאיה ולמסין סנה: 29 פצאר גמיע עמרה תסע מאיה ולמסין סנה
תם מאת:

---

1) „באדם כמוהו".
2) „כבר נתתי" ועיין ראב"ע אמר הגאון כי בתחלה היתה עיין צד ז' הערה א'.
3) „יושבי הארץ", וכן תרגם בכל מקום מלת „הארץ" כאשר יוסב הענין אל הדרים עליה.
4) ר"ל אראה את הקשת לזכרון שלום-עולם שהבטיח ה' לכל נפש חיה.
5) „וכנוי חם היה: אבי כנען", ולפי דעת הגאון השם „כנען" אשר בפסוקים הבאים הוא במקום „אבי כנען" והוא חם בעצמו, וכן תרגומו. ועיין ראב"ע בפסוק כ"ו.
6) „עבד עולם".

אלתאבות: 11 פגאת אליה וקת עשא ואדא בורקה זיתון מקטועה[1]
פי פיהא פעלם נוח אן אלמא קד כף ען אלארץ: 12 וצבר איצא
סבעה איאם אכר תם אטלקהא ולם תעאוד אלרגוע אליה איצא:
13 ולמא כאן פי סנה אחדי וסת מאיה פי אליום אלאול מן אלשהר
אלאול גף אלמא ען אלארץ פנזע נוח גטא אלתאבות ונטר פאדא קד
גף וגה אלארץ: 14 ופי אלשהר אלתאני פי אליום אלסאבע ועשרין
מנה גפת אלארץ: 15 וקאל אללה לנוח קאילא: 16 אכרג מן
אלתאבות אנת וזוגתך ובניך ונסא בניך מעך: 17 וגמיע אלוחוש אלדין
מעך מן כל בשר ומן אלטאיר ואלבהאים וסאיר אלדביב אלסאעי עלי
אלארץ אכרגהם מעך ליתואלדו פי אלארץ ויתמרו ויכתרו עליהא:
18 פכרג נוח ובנוה וזוגתה ונסא בניה מעה: 19 וגמיע אלוחוש
ואלטיר וסאיר אלדביב[2] אלדאב עלי אלארץ לאגנאסהם כרגו מן
אלתאבות: 20 ובנא נוח מדבחא ללה ואכד מן בעץ אלבהאים
אלטאהרה ובעץ אלטאיר אלטאהר וקרב צואעד עלי אלמדבח:
21 פקבל אללה אלקרבאן אלמרצי[3] וקאל אללה מן דאתה[4] לא
אעוד אבדא אלען אלארץ איצא בסבב אלאנסאן עלי אן כאטר קלב
אלאנסאן רדי מן צגרה ולא אעוד זיאדה אקתל כל חי כמא צנעת:
22 אבדא טול עמר אלארץ אלזרע ואלחצאד ואלקר ואלחמא ואלקיט
ואלכריף ואלנהאר ואלליל לא תעטל:

ט

1 ובארך אללה פי נוח ופי בניה וקאל להם אתמרו ואכתרו ועמו
אלארץ: 2 ולופכם ודערכם יכונאן עלי גמיע וחש אלארץ וגמיע טאיר
אלסמא וכל מא ידב עלי אלארץ וגמיע סמך אלבחר פי ידיכם מסלמון:
3 כל דביב טאהר[5] חי יכון לכם מאכלא וכלצר אלעשב קד אעטיתכם
אלכל[6]: 4 ואמא אללחם פלא תאכלוה בדמה פאנה נפסה[7]:
5 ואמא דמאכם מן אנפסכם פאטלבהא באלמנע[8] מן כל וחש
אטלבהא ומן יד אלאנסאן אי אנסאן קתל אכאה טאלבתה בנפסה:

[1]) „חתוך“, ע׳ תשובות דונש ס׳ 32.

[2]) הגאון העתיק כאילו כתוב וכל רמש הרומש.

[3]) וכן בתרגום: וקביל ה׳ ברעוא ית קרבניה.

[4]) פ׳: לגביה = לנביאו. וע׳ למעלה צד י״ב הערה ו׳.

[5]) „מהור“. ע׳ ראב״ע.

[6]) אחר המבול התיר לאדם אכילת בשר ע׳ צד ו׳ הערה ז׳.

[7]) ע׳ ראב״ע.

[8]) ר״ל אמנע אתכם מלשפוך את דמכם. — ראב״ע: והמפרש דמכם לנפשותיכם זה ההורג נפשו הוא רחוק בעיני וע׳ אלאמאנאת צד 305.

לאצנאפה כל טאיר די גנאח[1]: 15 ודכלו אלי נוח אלי אלתאבות אזואגא אזואגא מן כל בשר פיה רוח אלחיוה: 16 ואלדאכלון דכור ואנאת מן כל בשרי דכלו כמא אמרה אללה בה וחגב אללה דונה: 17 ולמא אקאם אלטופאן ארבעין יומא עלי אלארץ כתר אלמא פחמל אלתאבות וארתפעת ען אלארץ: 18 ולמא כתר אלמא ועטם גדא עלי אלארץ סארת אלתאבות עלי וגה אלמא: 19 ולמא עטם אלמא גדא גדא עלי אלארץ תגטי גמיע אלגבאל אלשאמכה אלתי תחת אלסמא: 20 כמסה עשר דראע מן אלעלו צעד אלמא עלי אלארץ ותגטת אלגבאל: 21 ותופי כל בשרי דאב עלי אלארץ מן טאיר אלי בהימה אלי וחש וסאיר אלדביב אלדאב עלי אלארץ וכל אלנאס: 22 כל מן נסמה חיוה[2] פי אנפה מן כל מן פי אלגפאף מאתו: 23 ומחא אלמא כל אלנאס אלדין עלי וגה אלארץ מן אנסאן אלי בהימה אלי דביב אלי טאיר אלסמא ואמתחו מן אלארץ ותבקא נוח פקט ומן מעה פי אלתאבות: 24 ולמא עטם אלמא עלי אלארץ מאיה וכמסין יומא.

ח

1 דכר אללה נוחא[3] וגמיע אלוחש ואלבהאים אלדין מעה פי אלתאבות פאמר אללה בריח עלי אלארץ סכן בהא אלמא: 2 ואנסדת עיון אלגמר ורואזן אלסמא ואנחבס אלמטר מן אלסמא: 3 ותראגע אלמא ען אלארץ כלמא מר רגע ונקץ אלמא בעד מאיה וכמסין יומא: 4 ואסתקרת אלתאבות פי אלשהר אלסאבע פי אליום אלסאבע עשר מנה עלי גבאל קרדא: 5 וכאן אלמא כלמא מר נקץ אלי אלשהר אלעאשר ופי אלואחד מנה טהרת רוס אלגבאל: 6 ולמא כאן בעד ארבעין יומא פתח נוח כוה אלתאבות אלתי צנעהא: 7 ואטלק אלגראב פאקאם יכרג וירגע אלי אן יבס אלמא ען אלארץ: 8 תם אטלק אלחמאמה מן ענדה לינטר הל כף אלמא ען וגה אלארץ: 9 פלם תגד אלחמאמה מסתקרא לרגלהא פרגעת אליה אלי אלתאבות אד כאן אלמא עלי גמיע וגה אלארץ פמד ידה ואכדהא ואדכלהא אליה אלי אלתאבות: 10 וצבר איצא סבעה איאם אכר ועאוד אטלקהא מן

---

[1] „בעל כנף“.

[2] הגאון לא העתיק מלת רוח מפני שלפי דעתו נשמה ורוח ענין אחד להן ונשמת חיים תאמר על האדם ועל הבהמה.

[3] הפסוק הזה מחובר לפסוק האחרון שבפרק ז׳, כלומר: כאשר גברו המים עוד זכר ה׳ את נח וכו׳. וע׳ אלאמאנאת צד 105.

טלמא מן קבלהם והאנא מהלכהם מנהא: 14 אצנע לך תאבותא מן
כשב אלשמשאר ואצנעהא טבקאת וקפרהא מן דאכל ומן כארג
באלקפר: 15 והלא מקדאר מא תצנעהא תלת מאיה דראע טולהא וכמסין
ערצהא ותלתין סמכהא: 16 ואצנע להא צ̇יאא ואלי דראע תכמלהא
מן אלעלו וציר להא באבא פי גנבהא אסאפל ותואני ותואלת תצנעהא:
17 והא אנא אתי בטופאן אלמא עלי אלארץ לאהלך כל בשרי פיה
רוח אלחיוה מן תחת אלסמא כל מן פי אלארץ יתופי: 18 ואתבת
עהדי מעך ותדכל אלי אלתאבות אנת ובנוך וזוגתך ונסא בניך מעך:
19 ומן כל חי מן גמיע אלבשר אזואגא מן אלכל תדכלהם אלי אלתאבות
ליחיו מעך דכור ואנאת יכונון: 20 מן אלטאיר לאצנאפה ומן אלבהאים
לאצנאפהא ומן סאיר דביב אלארץ לאצנאפה אזואגא מן אלכל ידכלון
אליך ליחיו: 21 ואנת פכד לך מן כל טעאם יוכל וצמה אליך ויכון לך
ולהא מאכלא: 22 ועמל נוח בגמיע מא אמרה אללה בה:

ז

1 וקאל לה אללה אדכל אנת וגמיע אלך אלי אלתאבות פאני
ראיתך צאלחא בין ידי פי הדא אלגיל: 2 מן גמיע אלבהאים אלטאהרה
תאכד סבעה סבעה דכורא ואנאתא ומן אלבהאים אלתי ליסת בטאהרה
זוגין דכורא ואנאתא: 3 ואיצא מן טאיר אלסמא סבעה סבעה דכורא
ואנאתא ליחיא נסלהם עלי גמיע וגה אלארץ: 4 פאן בעד אלסבעה איאם
אנא ממטר עלי אלארץ ארבעין יומא וארבעין לילה ואמחו גמיע אלנאס
אלדין צנעתהם ען וגה אלארץ: 5 ועמל נוח בגמיע מא אמרה אללה
בה: 6 וכאן נוח אבן סת מאיה סנה חין כאן מא אלטופאן עלי אלארץ:
7 פדכל נוח ובנוה וזוגתה ונסא בניה מעה אלי אלתאבות מן קבל מא
אלטופאן: 8 מן אלבהאים אלטאהרה ומן אלבהאים אלתי ליסת בטאהרה
ומן אלטאיר וסאיר אלדאב עלי אלארץ: 9 אזואגא אזואגא דכלו אלי
נוח אלי אלתאבות דכור ואנאת כמא אמרה אללה בה: 10 ולמא כאן
בעד סבעה איאם כאן מא אלטופאן עלי אלארץ: 11 פי סנה סת מאיה מן
עמר נוח פי אלשהר אלתאני פי אליום אלסאבע עשר מנה פי דלך
אליום תשקקת עין אלגמר אלעטים וכואן אלסמא תפתחת: 12 ואקאם
אלמטר עלי אלארץ ארבעין יומא וארבעין לילה: 13 פי דאת דלך
אליום דכל נוח ושם וחם ויפת בניה וזוגתה ותלת נסא בניה מעהם
אלי אלתאבות: 14 הם וגמיע אלוחוש לאצנאפהא וגמיע אלבהאים
לאצנאפהא וסאיר אלדביב אלדאב עלי אלארץ לאצנאפה וגמיע אלטאיר

קאילא הדא יעזינא מן אעמאלנא ומן משקה אידינא פי אלארץ אלתי
לענהא אללה: 30 ועאש בעד דלך כמס מאיה וכמס ותסעין סנה אולד
פיהא בנין ובנאת: 31 פצאר גמיע עמרה סבע מאיה סנה וסבע וסבעין
סנה תם מאת: 32 ולמא צאר נוח אבן כמס מאיה סנה אולד שם
וחם ויפת:

ו

1 ולמא אבתדא אלנאס אן יכתרו עלי וגה אלארץ וולד להם
בנאת: 2 ראו בני אלאשראף בנאת אלעאמה[1] אנהן חסאן פאתכדו
להם נסא מן גמיע מא אכתארוה: 3 פקאל אללה לא ינגמד ראתי[2]
פי הולא אלנאס אלי אלדהר אד הם בשריון ותכון מהלתהם[3] מאיה
ועשרין סנה: 4 וכאן אלגבאברה פי אלארץ פי דלך אלזמאן ובעד דלך
איצא באנו ידכלון בני אלאשראף אלי בנאת אלעאמה חראמא[4] פילדן
להם הם אלגבאברה אלדין מן אלדהר דוי אלאסמא: 5 פלמא ראי
אללה אן קד כתר שר אלנאס פי אלארץ וגמיע כאטר אפכאר קלובהם
רדי מחץ טול אלזמאן: 6 תואעדהם[5] אללה במא צנעהם פי אלארץ
ואוצל אלמשקה אלי קלובהם[6]: 7 באן קאל אללה אמחו אלנאס אלדין
כלקתהם ען וגה אלארץ מן אנסאן אלי בהימה אלי דביב ואלי טאיר
אלסמא אד תואעדתהם במא כלקתהם[7]: 8 ונוח וגד חטוא ענד
אללה: 9 הדא שרח תואליד נוח וכאן נוח רגלא צאלחא צחיחא פי
אגיאלה פי טאעה אללה סלך נוח: 10 ואולד נוח תלתה בנין שם וחם
ויפת: 11 ואנפסדת אלארץ בין ידי אללה ואמתלת אלארץ טלמא[8]:
12 ולמא ראהא אללה אד אנפסדת כאן אפסד כל בשר טריקה עליהא:
13 קאל אללה לנוח קד דנא אגל כל בשר בין ידי אד אמתלת אלארץ

[1]) „ויראו בני הנשיאים את בנות המון העם".

[2]) ראב"ע: י"א שהוא כמו וישב חרבו אל נדנה (מלכים א' כ"א כ"ז) כי הגוף לרוח כנדן. פוליגלוטא: לא תחל רוחי ר"ל לא תרד רוחי.

[3]) פול': ויכון אלמהל מני להם. ר"ל אאריך להם אפים. ולפי החשבון לא היה המבול כ"א אחרי מות מתושלח ובעת שהודיע ה' ביאת המבול היה עוד ק"כ שנה לפני מות מתושלח.

[4]) „באסור" — פול': לאן בני אלוהים דכלו עלי בנאת קין. ע' ראב"ע לפסוק ב'.

[5]) הגאון העתיק כן המלה הזאת בפסוק הזה ובפסוק שלאחריו וכן תרגם למטה כ"ז, מ"ב מלת „מתנחם", ע' מה שכתב הגאון בפירושו לשמות ל"ב י"ד ועי' עוד ראב"ע ובגליון ספר השרשים לאבן גנאח ש' נחם. ופ' שינה העתקת הפסוק הזה והפסוקים שלאחריו, ע"ש.

[6]) „תביא העצבון בלבביהם", והפך הענין למען הרחיק הגשמות. ומה שהביא הראב"ע כי לבו הוא הנביא תמצאהו באגרת ר' יהודה אבן קריש צד 33.

[7]) „כי התריתי בהם באשר יצרתים". ואפשר שר"ל שכבר הזהיר ד' את האדם בכניסתו לגן עדן כאשר צוהו לבלתי אכל מעץ הדעת.

[8]) פ': אתמא ופגורא, ר"ל בעשק ובנאוף.

ה

1 הד̇א כתאב שרח תאליד[1] אדם פי יום כ̇לקה אללה בשבהה
מת̇לׄמא צנעה[2]: 2 ד̇כרא ואנת̇א כ̇לקהמא ובארך פיהמא ודעא
אסמהמא אדם[3] פי יום כ̇לקהמא: 3 כ̇לאך למא עאש אדם מאיה̈
ות̇לׄת̇ין סנה̈ אולׄד אבנא בשבהה בצורתה וסמאה שת: 4 פעאש בעד
ד̇לׄך ת̇מאן מאיה̈ סנה̈ אולׄד פיהא בנין ובנאת: 5 פצאר ג̇מיע עמרה
תסע מאיה̈ ות̇לׄת̇ין סנה̈ ת̇ם מאת: 6 ולׄמא עאש שת מאיה̈ וכ̇מס סנין
אולׄד אנוש: 7 ועאש בעד ד̇לׄך ת̇מאן מאיה̈ סנה̈ וסבע סנין אולׄד פיהא
בנין ובנאת: 8 פצאר ג̇מיע עמרה תסע מאיה̈ ואת̇נתי עשרה̈ סנה̈ ת̇ם
מאת: 9 ולׄמא עאש אנוש תסעין סנה̈ אולׄד קינן: 10 ועאש אנוש בעד
ד̇לׄך ת̇מאן מאיה̈ סנה̈ וכ̇מס עשרה̈ סנה̈ אולׄד פיהא בנין ובנאת: 11 פצאר
ג̇מיע עמרה תסע מאיה̈ סנה̈ וכ̇מס סנין ת̇ם מאת: 12 ולׄמא עאש קינן
סבעין סנה̈ אולׄד מהללׄאלׄ: 13 ועאש קינן בעד ד̇לׄך ת̇מאן מאיה̈
וארבעין סנה̈ אולׄד פיהא בנין ובנאת: 14 פצאר ג̇מיע עמרה תסע
מאיה̈ סנה̈ ועשר סנין ת̇ם מאת: 15 ולׄמא עאש מהללׄאלׄ כ̇מס וסתין
סנה̈ אולׄד ירד: 16 ועאש בעד ד̇לׄך ת̇מאן מאיה̈ סנה̈ ות̇לׄת̇ין סנה̈ אולׄד
פיהא בנין ובנאת: 17 פצאר ג̇מיע עמרה ת̇מאן מאיה̈ סנה̈ וכ̇מס
ותסעין סנה̈ ת̇ם מאת: 18 ולׄמא עאש ירד מאיה̈ ואת̇נתין וסתין סנה̈
אולׄד חנוך: 19 ועאש בעד ד̇לׄך ת̇מאן מאיה̈ סנה̈ אולׄד פיהא בנין
ובנאת: 20 פצאר ג̇מיע עמרה תסע מאיה̈ ואת̇נתין וסתין סנה̈ ת̇ם מאת:
21 ולׄמא עאש חנוך כ̇מס וסתין סנה̈ אולׄד מתושלׄח: 22 וסלׄך חנוך
פי טאעה̈ אללׄה בעד מא אולׄד מתושלׄח ת̇לׄת̇ מאיה̈ סנה̈ אולׄד פיהא
בנין ובנאת: 23 פצאר ג̇מיע עמרה ת̇לׄת̇ מאיה̈ סנה̈ וכ̇מס וסתין סנה̈:
24 ולׄמא סלׄך חנוך פי טאעה̈ אללׄה תופי[4] וקבצ̇ה אללׄה: 25 ולׄמא
עאש מתושלׄח מאיה̈ וסבעה̈ ות̇מאנין סנה̈ אולׄד למך: 26 ועאש בעד
ד̇לׄך סבע מאיה̈ ואת̇נתין ות̇מאנין סנה̈ אולׄד פיהא בנין ובנאת: 27 פצאר
ג̇מיע עמרה תסע מאיה̈ סנה̈ ותסע וסתין סנה̈ ת̇ם מאת: 28 ולׄמא
עאש למך מאיה̈ את̇נתין ות̇מאנין סנה̈ אולׄד אבנא: 29 וסמאה נוחא

[1]) במקום תואליד והוא רבוי תוליד.
[2]) בפ׳: „הד̇א שרח אעמאר אולאד אדם אלד̇י צנעה אללה פי יום כ̇לקה איאה בצורה אל̇לה.
[3]) בפ׳: „וסמאהמא אדמיין״.
[4]) „גוע ואסף אותו אלוהים״. ואולי שינה פה הגאון את הלשון לרמז אל דעת האומר שחנוך לא טעם טעם מיתה.

פאינמא אתּגהת[1]) לטאך ראבץ ואליך קיאדה ואנת אלמסלט עליה באלאכתיאר[2]): 8 תם קאול קין הבל[3]) אכאה פלמא כאנא פי אלצחרא קאם קין אלי הבל אכיה פקתלה: 9 פקאל אללה מקררא[4]) אין הבל אכוך קאל לא אעלם אחאפט אכי אנא: 10 פקאל לה מא דא צנעת צות דם אכיך צארך אלי מן אלארץ: 11 ואלאן אנת מלעון מן אלארץ אלתי פתחת פאהא וקבלת דם אכיך מן ידך: 12 באן תפלח אלארץ ולא תעוד אן תעטיך קוּאהא נאיעא ונאידא תכון פי אלארץ: 13 קאל קין ללה דנבי אעטם מן אן יגפר[5]): 14 פאן טרדתני אליום ען וגה אלארץ הל מן בין ידיך אנסתר[6]) ואן כנת נאיעא ונאידא פי אלארץ באן כל מן וגדני יקתלני: 15 קאל אללה לדלך כל מן קתל קין יקאד בה בתירא[7]) פגעל אללה לקין איה לילא יקתלה כל מן וגדה: 16 פכרג קין מן בין ידי אללה פאקאם בבלד נוד שרקי עדן: 17 וואקע קין זוגתה פחמלת וולדת חנוך תם אנה בנא קריה פסמאהא באסם אבנה חנוך: 18 תם ולד לחנוך עירד ועירד אולד מחויאל ומחויאל אולד מתושאל ומתושאל אולד למך: 19 ואתכד לה למך זוגתין אסם אחדאהמא עדה ואלאכרי צלה: 20 פולדת עדה יבל והו כאן אול מן סכן אלאכביה ומלך מאשיה[8]): 21 ואסם אכיה יובל והו כאן אול מן חמל אלטנבור ואלקיתאר: 22 וצלה הי איצא ולדת תובל קין והו כאן אול צַיקל לגמיע צנעה אלנחאס ואלחדיד ובאנת אכתה נעמה: 23 פקאל למך לנסאה ואתקא[9]) יא עדה ויא צלה אסמעא קולי יא נסא למך אנצתא מקאלתי אתריאני קתלת רגלא בשגתי או צביא בגראחתי[10]): 24 פאן כאן בתירא יקאד בקין פבלמך אבתר ואבתר[11]): 25 ואן אדם ואקע איצא זוגתה פולדת אבנא ואסמתה שת קאלת קד רזקני אללה נסלא אכר בדל הבל אד קתלה קין: 26 ולשת הו איצא אולד אבן וסמאה אנוש חינד תבדלת[12]) אלדעוה באסם אללה:

1) „בכל מקום שתשים פניך", כן העתיק מלת לפתח.

2) „ברצונך ובבחירתך".

3) „דבר קין עם הבל".

4) ע' למעלה צד ח' הערה י"ב. — 5) „משיכופר".

6) בלשון תמיה. ר"ל, וכי אוכל להסתר מפניך.

7) „הרבה". לדעת הגאון כל שמות המספר כמו מאה ואלף אינם מורים אלא על הרבוי דרך כלל.

8) „הראשון שישב באהלים והיה בעל מקנה".

9) „בהשקט ובבטח" ר"ל לפי שנפרשו נשיו ממנו מפני שהיו מולידי קין כמו שנמצא במדרש.

10) „החושבות אתן כי הרגתי איש בפצעי או ילד בחבורתי".

11) ע' צד י' הערה ז'.

12) מלשון חלול, ע' ת"א, ובפוליגלוטא „אבתדי באלדעאא", מלשון התחלה, וזה תיקון איזה מעתיק אחרון.

אלגנאן פאתקית אד אנא עריאן פאכתבית: 11 קאל מן אכברך אנך
עריאן אמן אלשגר אלתי אמרתך לא תאכל מנהא אכלת: 12 קאל
אדם אלאמראה אלתי געלתהא מעי הי אעטתני מן אלשגרה פאכלת:
13 קאל אללה ללאמראה מא דא צנעת קאלת אלתעבאן אגואני פאכלת:
14 קאל אללה ללתעבאן אד צנעת הדא בעלם[1] פאנת מלעון מן גמיע
אלבהאים וגמיע וחש אלצחרא ועלי צדרך[2] תסלך ותראבא תאכל
טול איאם חיותך: 15 ועדאוה אגעלהא בינך ובין אלאמראה ובין נסלך
ובין נסלהא והו ישדכך אלראס ואנת תלדגה אלעקב: 16 וקאל ללאמרה
לאכתרן מן משקתך וחמלתך במשקה תלדין אלאולאד ואלי בעלך
יכון קיאדך והו אלמתסלט עליך באלאכתיאר[3]: 17 וקאל לאדם אד
קבלת קול זוגתך פאכלת מן אלשגרה אלתי אמרתך קאילא לא תאכל
מנהא מלעונה אלארץ בסבבך במשקה תאכל מנהא טול איאם חיותך:
18 ושוכא ודרדרא תנבת לך ותאכל עשב אלצחרא: 19 בערק וגהך
תאכל אלטעאם אלי רגועך אלי אלארץ אלתי אכדת מנהא לאנך
תראב ואלי אלתראב תעוד: 20 וסמי אדם אסם זוגתה חוה לאנהא
כאנת אם כל חי נאטק מאית[4]: 21 וצנע אללה לאדם ולזוגתה תיאב
בדן[5] ואלבסהמא: 22 תם קאל אללה הודא אדם קד צאר כואחד מנא
פי מערפה אלכיר ואלשר ואלאן כילא ימד ידה פיאכד מן שגרה אלחיוה
איצא ויאכל ויחיא אלי אלדהר: 23 פטרדה אללה מן גנאן עדן ליפלח
אלארץ אלתי אכד מנהא: 24 ולמא טרד אדם אסכן מן שרקי גנאן עדן
אלמלאיכה ולמע סיף מתקלב ליחפטו טריק שגרה אלחיוה:

ד

ואן אדם ואקע חוה זוגתה פחמלת וולדת קין פקאלת קד רזקת
רגלא מן ענד אללה: 2 תם עאודת וולדת אכאה הבל וכאן הבל
ראעי גנם וקין כאן יפלח אלארץ: 3 פלמא כאן בעד איאם אתי קין
מן תמר אלארץ בהדיה ללה: 4 והבל אתי הו איצא מן בכור גנמה ומן
סמאנהא פקבל אללה הבל והדיתה: 5 וקין והדיתה לם יקבלהמא
ואשתד עלי קין גדא וקע וגהה היאא[6]: 6 וקאל אללה לקין לם
אשתד עליך ולם וקע וגהך: 7 אלא אן גודת קבלת ואד לם תגוד

[1] ,בדעת", כי לולא כן לא היה נענש.
[2] ראב"ע: על החזה.
[3] ראב"ע: כפי רצונו
[4] „חי מדבר שסופו למות". ועי' אלאמאנאת צד 212.
[5] ,בגדי הגוף" וכן העתיק לערו (שמות כ"ב כ"ו).
[6] ,מפני הבושה".

מן אלארץ גמיע וחש אלצחרא וטאיר אלסמא ואתי בהא אלי אדם
לירא מא יסמיהא פכל מא סמאה אדם מן נפס חיה הו אסמה אלי
אלאן[1]: 20 פסמא אדם אסמא לגמיע אלבהאים וטאיר אלסמא וגמיע
וחש אלצחרא ולם יגד אדם עונא חדאה[2]: 21 פאוקע אללה סבאתא
עלי אדם לילא יחס[3] פנאם ואסתל אחדי אצלאעה וסד מכאנה בלחם:
22 ובנא אללה אלצלע אלתי אכד אמראה פאתי בהא אלי אדם:
23 פקאל אדם הדה אלמרה שאהדת[4] עטמא מן עטאמי ולחמא מן
לחמי וינבגי אן תסמא אמראה לאנהא מן אמר אכדת: 24 לדלך יתרך
אלרגל אבאה ואמה וילזם זוגתה פיציראן בגסד ואחד: 25 ובאנא
גמיעא עריאנין אדם וזוגתה ולא יחתשמאן מן דלך:

ג

1 ואלתעבאן צאר חכימא מן גמיע חיואן אלצחרא אלדי כלקה
אללה פקאל ללאמראה איקנא קאל אללה לא תאכלא מן גמיע
שגר אלגנאן: 2 קאלת אלמראה ללתעבאן מן גמיע תמר שגר אלגנאן
נאכל: 3 לכן מן תמר אלשגרה אלתי פי וסטה קאל אללה לא תאכלא
מנהא ולא תדנוא בהא כילא תמותא: 4 וקאל להא לסתמא תמותאן:
5 אן אללה עאלם אנכמא פי יום תאכלאן מנהא תנפתח עיונכמא ותציראן
כאלמלאיכה[5] עארפין אלכיר ואלשר: 6 פלמא ראת אלאמראה אן
אלשגרה טיבה אלמאכל שהיה ללמנטר[6] מנאא ללעקל[7] אכדת מן תמרהא
פאכלת ואעטת בעלהא יאכל מעהא[8]: 7 פאנפתחת עיונהמא פעלמא
אנהמא עריאנאן פכיטא מן ורק אלתין מא צנעא מנה מיאזר: 8 פסמעא
צות אללה מארא פי אלגנאן כרפק בהדבה אלנהאר[9] פאסתכבא אדם
וזוגתה היאא[10] מן בין ידי אללה[11] פימא בין שגר אלגנאן: 9 פנאדא
אללה אדם וקאל לה מקררא[12] אין אנת: 10 קאל אני סמעת צותך פי

והעתיק כן מפני שאלו היה ויצר מלשון יצירה היה ראוי להכתב בשני יודי״ן ועוד מפני שהעוף נברא מן המים ולא מן האדמה. ע׳ ראב״ע.

1) „עד עתה״.

2) פי׳ אחרי הכירו טבע כל הבהמות והחיות אשר נתן להן שמות ראה שבמיניהן לא ימצא לו בן זוג ע׳ רש״י.

3) „למען לא ירגיש (את הכאב)״.

4) „זאת הפעם ראיתי״.

5) ראב״ע: כמלאכים.

6) מכלול יופי: יש מפרשים כמו למראה. 7) „לשכל״ עיין ראב״ע.

8) ראב״ע: וטעם עמה שיחד אכלוהו.

9) „בנחת כפי תנועת היום״, ע׳ בלקוטים פי׳ ר״ס לשמות ג׳.

10) „מפני הבושה״.

11) פי׳: מן קבל צות אללה = מפני קול ד׳.

12) פי׳ „למען יודה על עונו״.

ב

1 כמלת אלסמא ואלארץ וגמיע גישהם: 2 ואכמל אללה פי
אליום אלסאבע כלקה אלדי צנעה ועטל פיה אן יכלק שיא מן מתל
כלקה אלדי צנעה: 3 ובארך פיה וקדסה אד עטל פיה אן יכלק
שיא מן מתל כלקה אלדי צנעה[1]: 4 הדא שרח נואשי אלסמאואת
ואלארץ אד כלקתא[2] פי וקת צנע אללה אלארץ ואלסמא: 5 ואן
גמיע שגר אלצחרא קבל אן יכון פי אלארץ וגמיע עשבהא קבל אן
ינבת אד לם ימטר אללה עליהא ולא אנסאן כאן יפלחהא: 6 ולא
בכאר כאן יצעד מנהא[3] פיסקי גמיע וגההא: 7 ואן אללה כלק אדם
תראבא מן אלארץ ונפך פי אנפה נסמה אלחיוה פצאר אדם נפסא
נאטקה[4]: 8 וגרס אללה גנאנא פי עדן שרקיא וציר תם אדם אלדי
כלקה: 9 ואנבת אללה מן אלארץ כל שגרה חסן מנטרהא וטיב
מאכלהא ושגרה אלחיוה פי וסט אלגנאן ושגרה מערפה אלכיר ואלשר:
10 ונהר יכרג מן עדן יסקי אלגנאן ומן תם יפתרק ויציר לארבעה
רוס: 11 אסם אחדהא אלניל[5] והו מחיט בגמיע בלד זוילה אלדי תם
אלדהב: 12 ודהב דלך אלבלד גיד תם אללולו[6] וחגארה אלבלור[7]:
13 ואסם אלנהר אלתאני גיחון והו מחיט בגמיע בלד אלחבשה:
14 ואסם אלנהר אלתאלת אלדגלה והו יסיר פי שרקי אלמוצל ואלנהר
אלראבע הו אלפראת: 15 ואכד אללה אדם ואנזלה פי גנאן עדן
ליפלחהא וליחפטהא: 16 ואמר אללה אדם קאילא מן גמיע שגר
אלגנאן גאיז אן תאכל: 17 ומן שגר מערפה אלכיר ואלשר לא תאכל
פאנך פי יום תאכל מנהא תסתחק אן תמות[8]: 18 וקאל אללה לא
כיר פי בקא אדם והדה אצנע לה עונא חדאה: 19 פחשר[9] אללה

[1] „כי חדל בו מברוא דבר הדומה לבריאתו אשר עשה" שאחר יום הששי לא ברא עוד יש מאין.

[2] „זה באור וספור מה שהולידו השמים והארץ בהבראם". כי לדעת הגאון הפרשה הבאה תבאר ותרחיב דברי הפרשה הראשונה.

[3] ראב"ע: והגאון אמר כי פירושו ולא אד יעלה מן הארץ. מכלול יופי: פירש רבינו סעדיה ולא אד ומלת אין עומדת במקום שנים וכן פירושו כי לא היה בתחלת העולם לא אדם שיזרע ולא אד שיעלה אלא ברא הקב"ה בגזרותיו הכל מתוקן.

[4] ת"א: לרוח ממללא.

[5] ראב"ע: אמר הגאון כי פישון הוא יאור מצרים וכו'.

[6] „מרגליות". ראב"ע: אמר הגאון כי הבדולה הם האבנים הקטנים עגולים היוצאים מהמים שהם דקים.

[7] ת"א: ואבני בורלא. ראב"ע: ואמר כי השהם אבן יקרה לבנה והיא צחה.

[8] „תהיה ראוי למות". ע' ראב"ע ג' ח'.

[9] „ויאסוף". מכלול יופי: יש מפרשים אותו ענין אסיפה כמו יוצר גובי (עמוס ז' א').

אלסמא לתצ̇י עלי אלארץ̇ פכאן כד̇אך: 16 פצנע אללה אלנירין אלעט̇ימין אלניר אלאכבר ללאצ̇אה פי אלנהאר ואלניר אלאצגר ללאצ̇אה פי אלליל ואלכואכב: 17 וג̇עלהם אללה פי ג̇לד אלסמא ליצ̇ו עלי אלארץ̇: 18 וללאצ̇אה[1] פי אלנהאר ופי אלליל ואלתפריד בין אלנור ואלט̇לאם פעלם אללה אן ד̇לך ג̇יד: 19 ולמא מצ̇י מן אלליל ואלנהאר יום ראבע. 20 שא אללה אן יסעי מן אלמא סאע ד̇ו נפס חיה וטאיר יטיר עלי אלארץ̇ קבאלה[2] ג̇לד אלסמא: 21 פכ̇לק אללה אלתנאנין אלעט̇אם וסאיר אלנפוס אלחיה אלדאבה אלתי סעת מן אלמא לאצנאפהא וכל טאיר ד̇י ג̇נאח לאצנאפה פעלם אללה אן ד̇לך ג̇יד: 22 ובארך אללה פיהם וקאל להם חכמא[3] את̇מרו ואכת̇רו ועמו אלמא פי אלבחאר ואלטאיר יכת̇ר פי אלארץ̇: 23 ולמא מצ̇י מן אלליל ואלנהאר יום כ̇אמס. 24 שא אללה אן תכ̇רג אלארץ̇ נפוסא חיה לאצנאפהא בהאים ודביבא ווחש אלארץ̇ לאצנאפה וכאן כד̇אך: 25 וצנע אללה וחש אלארץ̇ לאצנאפה ואלבהאים לאצנאפהא וסאיר דביב אלארץ̇ לאצנאפה פעלם אללה אן ד̇לך ג̇יד: 26 וקאל[4] אללה נצנע אנסאנא בצורתנא כשבהנא מסלטא[5] יסתולין עלי סמך אלבחר וטאיר אלסמא ואלבהאים וג̇מיע אלארץ̇ וסאיר אלדביב אלדאב עליהא: 27 פכ̇לק אללה אדם בצורתה בצורה שריפה מסלטא[6] כ̇לקה ד̇כרא ואנת̇י כ̇לקהמא: 28 ובארך פיהמא אללה וקאל להמא את̇מרו ואכת̇רו ועמו אלארץ̇ ואמלכוהא ואסתולו עלי סמך אלבחר וטאיר אלסמא וסאיר אלחיואן אלדאב עלי אלארץ̇: 29 וקאל אללה הודא קד אעטיתכם כל עשב ד̇י חב אלד̇י עלי וג̇ה ג̇מיע אלארץ̇ וכל שג̇ר פיה ת̇מר ד̇ו חב יכון לכם טעאמא: 30 ולג̇מיע וחש אלארץ̇ וג̇מיע טאיר אלסמא וסאיר מא דב עלי אלארץ̇ אלד̇י פיה נפס חיה אלי אן[7] ג̇מיע כ̇צ̇ר אלעשב מאכלא פכאן כד̇אך: 31 ולמא עלם אללה אן ג̇מיע מא צנעה ג̇יד ג̇דא ולמא מצ̇י מן אלליל ואלנהאר יום סאדס.

1) „ולהאיר".

2) על־פני, טעמו לפני. הראב״ע: ואמר הגאון על פני הוא עם פני וכו׳.

3) „בגזרה". לפי שהבהמות אין להן דעת שיצוה להם הוסיף את המלה הזאת.

4) ע׳ דף ה׳ הערה ג׳.

5) הראב״ע: ואמר הגאון כי פי׳ בצלמנו כדמותנו בממשלה.

6) „בצורה נשגבה להיות מושל". ובפוליגלוטא הנוסחא בצורה שרפהא אללה מסלטא ענינו, בצורה אשר נשאה ד׳ לממשלה. ע׳ אלאמאנאת צד 94.

7) „עד זמן מוגבל". רש״י: השוה להם בהמות וחיות למאכל ולא הרשה לאדם ולאשתו להמית בריה ולאכול בשר וכו׳. ע׳ סנהדרין נ״ט:

ספר בראשית

א

1 אול מא[1] כ̇לק אללה אלסמאואת ואלארץ̇: 2 ואלארץ̇ כאנת
גאמרה̈[2] ומסתבחרה̈ וט̇לאם עלי וג̇ה אלג̇מר וריח אללה תהב̈ עלי וג̇ה
אלמא: 3 ושא[3] אללה אן יכון נור פכאן נור: 4 פלמ̈א עלם[4] אללה
אן אלנור ג̇יד̈ פצ̇ל אללה בין אלנור ובין אלט̇לאם: 5 וסמ̈א אללה
אוקאת אלנור נהארא ואוקאת אלט̇לאם סמאהא לילא ולמא מצ̇י מן אללי̇ל
ואלנהאר יום ואחד[5]. 6 ושא אללה אן יכון ג̇לד פי וסט אלמא ויכון
פאצ̇לא בין מאין: 7 פצנע אללה אלג̇לד ופצ̇ל בין אלמא אלד̇י מן
דונה ובין אלמא אלד̇י מן פוקה פכאן כד̇אך: 8 וסמ̇א אללה אלג̇לד
סמאא ולמ̈א מצ̇י מן אללי̇ל ואלנהאר יום ת̇אן. 9 ושא אללה אן
תג̇תמע אלאמיא מן תחת אלסמא אלי מוצ̇ע ואחד ויט̇הר אליבס פכאן
כד̇אך: 10 פסמ̇א אללה אליבס ארצ̇א ומג̇תמע אלמא סמ̈אהא בחארא
פעלם אללה אן ד̇לך ג̇יד̈: 11 ושא אללה אן תכלא אלארץ̇ כלאא
ועשבא ד̇א חב ישג̇רא ד̇א ת̇מר מת̇מר ת̇מר לאצנאפה מא גרסה מנה
עלי אלארץ̇[6]. וכאן כד̇אך: 12 ואכ̇רג̇ת אלארץ̇ כלאא ועשבא ד̇א
חב̈ לאצנאפה ושג̇רא מת̇מר ת̇מר מא גרסה מנה לאצנאפה פעלם אללה
אן ד̇לך ג̇יד̈: 13 ולמא מצ̇י מן אללי̇ל ואלנהאר יום ת̇אלת̇. 14 ושא
אללה אן תכון אנואר פי ג̇לד אלסמא ותפרז בין אלנהאר ואללי̇ל
פיכונאן איאת̇ לאוקאתא ואיאמא וסנין[7]: 15 ותכון אלאנואר פי ג̇לד

---

[1] הגאון משתמש כלשון אול מא במקום אולא = בראשונה.

[2] ראב״ע: אמר הגאון תהו שהוא מתהום.

[3] ראב״ע: אמר הגאון כי פי׳ ויאמר כמו וירצה. והעתיק כן כל ויאמר בפרשה הזאת עד פסוק כ״ו כי עד העת ההיא לא היתה עוד כל בריה בעולם שידבר ה׳ עמה אבל בבריאת האדם נמלך ה׳ במלאכים כדאיתא במדרש.

[4] וטעם הראיה על השם ית׳ השגת ידיעתו.

[5] הגאון מחבר בששת ימי הבריאה את הפסוק ויהי ערב וגו׳ עם הפסוק שלאחריו, ר״ל אחר שעברו הלילה והיום של היום הראשון רצה אלהים וכו׳.

[6] „אשר הנטע שלו מן העץ על הארץ״. לפי שהעצים ניטעים ואינם נזרעים.

[7] עיין בליקוטים.

שרעהא עלי אלעבד יגוז אן יכון פלמא אתת בהא אלרסל צארת ואגבה אלא אן כמיאתהא וכיפיאתהא גיר מנצוצה פי אלכתאב מתל כמיה אלצלוה וכמיה אלזכוה וכיפיה אלעמל פי אלסבת וסאיר מא כאן מפרוצא מן עלם אלסמע. ואכתצר איצא אן אשרח שיא מן דלך פי כתאבי הדא לאני לם ארסמה בסבבה ואיצא לאני קד שרחת האתין אלמערפתין אעני ממא פי אלאתאר פי כתאב תפסיר אלתורה אלכביר שרחא ואסעא.

ואנמא ארסמת הדא אלכתאב לאן בעץ אלראגבין סאלני אן אפרד בסיט נץ אלתורה פי כתאב מפרד לא ישובה שי מן אלכלאם פי אללגה מצרפהא ומבדלהא ומקלובהא ומסתעארהא ולא ידכל פיה קול מן מסאיל אלמלחדין ולא מן אלרד עליהם ולא מן פרוע אלשראיע אלעקליה ולא כיף תעמל אלסמעיה אלא אכראג מעאני נץ אלתורה פקט. פראית אן אלדי סאלה מן דלך פיה צלאח ליסמע אלסאמעון מעאני אלתורה מן כבר ואמר וגזא עלי נסק ונטאם מכתצר ולא יטול שגל מן טלב מנהא קצה מא במא יכאלטה מן אקאמה אלחגה עלי כל פן פיתקל עליה. [ואן] כאן הו אראד בעד דלך אלוקוף עלי תשריע אלשראיע אלעקליה וכיפיה צנאעה אלסמעיה ובמא דא יזול טען כל טאען עלי קצץ פי אלכתאב טלב דלך מן אלכתאב אלאכר אד הדא אלמכתצר ינבהה עלי דלך ויקתציה קצדה. ולמא ראית דלך רסמת הדא אלכתאב תפסיר בסיט נץ אלתורה פקט מחררא במערפה אלעקל ואלנקל ואדא אמכנני אן אזיד איה כלמה או חרפא ינכשף בה אלמעני ואלמראד למן יקנעה אלתלויח מן אלקול פעלת דלך ובאללה אסתעין עלי כל מצלחה אקצדהא מן אמר דין ודניא.

הנביאים המשפטים האלה מוכרחים הם ועם כל זה הכמות והאיכות אינן נכתבות בפירוש בספר התורה ולא נדע למשל כמה פעמים יתפלל האדם בכל יום וכמה היא הצדקה אשר יעשה ואיזה גדר המלאכה בשבת וכל אשר נצטוינו בעל פה. ואמנע עוד מלתת פשר דבר מה מזה בזה הספר כי לא בשביל זה כתבתיו וכבר דברתי ברחבה על שתי הידיעות האלה רצוני לומר קבלת הנביאים בס׳ פתרון התורה הגדול.

ולא חברתי זה הספר כי אם לבקשת קצת אנשים ששאלו ממני כי אכתוב להם ספר מיוחד שאפרש בו פשט מלות התורה בלי התערב בו דבר מן שימוש הלשון מתמורתה משינויה ומהעברתה ולא אביא בו שאלות הכופרים ולא תשובותי עליהן ולא ענפי המצוות השכליות ולא הלכות מצוות השמעיות וכי אעתיק להם רק עניני התורה בלבד. וראיתי כי טוב הדבר אשר בקשוני למען ישמעו ויבינו השומעים עניני התורה ר״ל הספור והצווי והגמול על הסדר הנאות להם ובקצור, ולא תארך מלאכת המבקש לידע איזה ספור מן התורה במה שתתערב בו העמדת המופת על כל דבר ודבר פן תכבד עליו. ואחר זה אם יש בנפשו לראות סדר המצוות השכליות ומהות מעשה השמעיות ובמה יוסרו טענות הלוחמים על ספורי התורה יבקש כל זה בספרי האחר כי זה הספר הקצר יעירהו על זה ויוליכהו אל מבוקשו. ואחרי ראותי כל זה חברתי זה הספר, והוא איננו כי אם פתרון פשוט התורה מדוקדק על פי ידיעתנו בשכל ובקבלה ואם אוכל להוסיף בו איזה מלה או אות אשר בו יגולה הענין והנרצה לאיש מבין אשר תספיק לו הרמיזה תחת הדבור אעשה זאת. והאלהים יעזר לי בכל מה שאבקשהו מן הצלחת העולם הזה והעולם הבא.

סיאג̇הא ד̇אך קולה על שדה איש עצל עברתי וגו'. ועלי וצף אלנט̇אם ואלתרתיב פאלאחק̈ אן יקדם אלאמר ת̇ם אלעאקבה̈ ת̇ם אלכ̇בר ולכן למא כאן תנזיל אלתורה ליס הו פי או̈ל אלזמאן לכון אלחכמה̈ אוג̇בת אן יכון תנזילה פי אלוקת אלד̇י בלג אלנאס פיה אלעדד אלתאם̈ אלד̇י עלי שביה במת̇לה יבקון אוג̇ב אלג̇ליל תבארך ותעאלי אן יערפהם עיון אלאכ̇באר אלתי תקד̈מתהם לימת̇תלו במא חמדה למן סבקהם מן פעלה וינתהו ען מא ד̇מה מן פעל מן כאן קבלהם. ואן ינט̇ם ד̇לך וינסקה מן אול מא אחדת̇ אלאשיא אלי וקת אלתנזיל ת̇ם יאמר וינהי יעד ויתואעד את̇כאלא עלי אנה יכ̇אטב ד̇וי אלעקול אלצחיחה̈ אלסלימה̈ מן אלאפאת.

ואעלם יא נאט̇ר פי הד̇א אלכתאב אנה עלי ג̇לאלה̈ קדרה ושרף מרתבתה ואל̈א תקאס [בה] סאיר כתב אלנבוה̈ ועלי פציה לפט̇ה יפסר מא אסתגלק ואעתאץ̇ מנה לא יג̇וז̇ ללעבאד אן יעתקדו אנה לא חג̈ה̈ לה עז וג̇ל עליהם סואה בל יג̇ב עליהם אן יעלמו אן לה עליהם חג̇תין אכ̇רתין. אחדאהמא מקדמה̈ קבלה והי חג̇ה̈ אלעקל אלתי בהא יעלמון אן ג̇מיע אלאעיאן אלמראיה̈ וסאיר אלמחסוסה̈ מחדת̇ה̈ ואן מחדת̇הא אזלי לם יזל ולא יזול ואנה ואחד ואנה לא ישבההא ולא הי תשבהה ואנה אלחכים עאלם מא יכון קבל כונה ואנה אלכ̇אלק יכ̇לק מא יריד בלא מאד̈ה̈ ואנה אלעדל לא יכלף עבאדה מא לא יטיקון וסאיר מא תכ̇רג̇ה אלבראהין אלעקליה̈ מן אצול אלאמאנאת נחו אלשראיע אלעקליה̈ כאלחק ואלעדל ואכ̇תצאר אן את̇בת שיא מן אלחג̇ה̈ עלי שי מן ד̇לך פי הד̇א אלכתאב אד̇ ליס להד̇ה אלפנון כתבתה. ואלחג̇ה̈ אלאכ̇רי מוכ̇רה̈ בעדה והי מערפה̈ את̇אר אלאנביא כיף כאנו יחכמון פי כל חאדת̇ה̈ תחדת̇ פי מא בין אלנאס וכיף כאנו יצנעון אלשראיע אלסמעיה̈ אלתי ליס תדפע אלעקול אן תפרץ̇ ולא תוג̇ב ד̇לך בל

ונהרסה משוכתו וזה אמרו על שדה איש עצל עברתי וגו' (שם כ"ה, ל'). ולפי הסדר השלם בתכלית השלמות מן הראוי שיתחיל בצווי ושיודיע אחר זה פרי הצווי ושיגמור בספור אך התורה לא נתנה בתחלת הזמן כי רצתה חכמתו ית' כי לא תרד מן השמים אלא בעת אשר יהיו בה בני אדם על המספר השלם אשר ישארו עליו ולכן הוכרח האל יתב' ללמד להם גופי המעשים אשר נעשו לפני היותם בעבור יקרבו אל מה ששבח מן מעשי הקודמים וירחקו מכל מה שגנה בהם. והוכרה עוד לספר על הסדר הנאות כל הדברים מן תחלת היצירה עד עת ירידת התורה מן השמים. ואח"כ צוה והזהיר הבטיח והוכיח מפני שהתאמת לו כי בוא יבוא דברו אל אנשי בינה טהורה ושלמה מכל נגע.

ודע אתה המעיין בספר התורה הזה כי אעפ"י שערכו יקר מאד ומדרגתו נשאה עד שלא ידמו אליו שאר ספרי הנבואה ואף על פי שלשונו הצחה תפרש הסתומות והנסתרות בכל זאת אין רשות לעבדי האלהים להאמין כי אין לו יתב' ויתע' עליהם מופת אחר זולתו אבל צריכים שידעו כי יש להם עליהם שני מופתים אחרים. הראשון הוא קודם לתורה והוא מופת השכל אשר בו ידע האדם כי כל העצמים הנראים והמוחשים מחודשים והמחדש אותם הוא נצחי ואין לו תחלה ואין לו סוף וכי הוא אחד לא ידמה לזולתו וזולתו לא ידמה לו וכי הוא חכם יודע מה שיהיה לפני היותו וכי הוא הבורא ברא מה שרצה בלא חומר וכי הוא צדיק לא שם על שכם עבדיו משא אשר לא יוכלו לסבול אותו ושאר שרשי האמונות הנולדות על ידי הראיות השכליות כמו המצוות השכליות כמו הצדק והיושר ואמנע מלהביא דבר מן המופת הזה עליהם בספר הזה כי לא חברתיו לפנים האלה. והמופת השני מאוחר למופת התורה והוא ידיעת קבלת הנביאים איך הורו על כל דבר חדש אשר יקרה בין בני אדם, ואיזה הדרך הלכו בו בעשיית המצוות המקובלות, כי השכל לא ימנע ולא יבריח המשפטים האלה רק אפשר לאדם לעשותם אכן אחרי שהורו

גיר אן יכשף לה עאקבה מא אמר ומא נהא מנולא אד קד וקע לה אנה יקרב מן אמרה בדלך אלפעל ויבעד ען נהיה בדלך אלפעל. ואלת'אני אן יכשף ללמאמור ואלמנהי מע אלאמר ואלנהי ת'מרה מא יכ'תארה פי פעלהמא והו אן יקאל לה אפעל כדא תג'אזי בכדי ולא תפעל כדא תעאקב בכדי והדא אקוי מן אלאול לאנה יתצור לה בדלך מא ינאלה מן סעאדה או שקא עלי כל פעל יכ'תארה. ואלת'אלת' אן יכון מע תעריף אלמאמור ואלמנהי מא עלי טאעתה מן חסן אלג'זא יכ'בר בכ'בר קום אמתת'לו תלך אלטאעה פאחסן ג'זאהם ואסעדו ומע אעלאמה מא עלי מעציתה מן שדיד אלעקאב יכ'בר בכ'בר קום אקתרפו תלך אלמעציה פעוקבו ושקו. פהדא אלצ'רב אקוי מן אלצ'רבין אלאולין לאן אלמחנה ואלתג'רבה תחצל לסאמע דלך פיקום דלך ענדה מקאם אלמשאהדה. ראי אן ינזל הדא אלכתאב אלמראד בה אצלאח אלעבאד ג'אמעא להדה אלת'לת'ה צ'רוב חתי יכון פי גאיה אלאתקאן ונהאיה אלאחכאם. פאמר עבאדה פיה באלבר ונהאהם ען אלאת'ם וועדהם עלי מא יאתונה מן עמל אצלאחאת ותואעדהם עלי אלסיאת ואכ'ברהם ען קום קד תקדמוהם פאצלחו פי אלבלאד פאנג'חו וקום אפסדו פיה פהלכו חתי לם יבק אצל מן אצול אלתאדיב אלא וקד אחאט בה כתאבה. ומת'אל הדה אלת'לאת' צ'רוב ממא פי אלתורה קול אלעזיז ג'ל ג'לאלה להרון ולא תדכ'ל פי כת'יר מן אלאוקאת אלי אלקדם כקולה ואל יבא בכל עת אל הקדש ת'ם כשף לה עאקבה דלך פקאל לילא תהלך דלך קולה ולא ימות ואדכרה מא לחק בניה הין פעלו מת'ל דלך בקולה אחרי מות שני בני אהרן. ומת'אל דלך איצ'א מא קאל סלימאן והו ינהי ען אלכסל פי אמר אלדין ואלדניא כקולה אל תאהב שנה וגו' ת'ם בין אן ת'מרה דלך קטע אלמחמודאת כקולה תאות עצל תמיתנו.... והי קצה מן תכאסל פי אלענאיה בציעתה חתי נבת פיהא אלשוך בל חתי אנהדם

כזאת ואל תעשה כזאת מבלי הודיע אותו פרי הצווי והאזהרה וזה כי כבר ידע החכם כי האיש הזה בעשותו מעשהו יקרב אל הצווי וירחק מן האזהרה. והדרך השני הוא שיגלה לאיש המצווה והמוזהר עם הצווי והאזהרה פרי המעשה אשר יבחר בו ויאמר לו עשה כזה בשביל גמול זה ואל תעשה כזה פן תענש כזה והדרך הזה חזק מהדרך הראשון, כי ידע האיש הזה בנפשו ההצלחה אשר תגיע לו, וההפסד אשר ישיגהו בבחירת אחד מן המעשים. והדרך השלישי הוא שאחרי הודיעו את האדם המצווה והמוזהר גמולו הטוב בשמעו בקולו יספר לו מה שקרה לאנשים אשר שמעו בקול המצוה והמזהיר והצליחו ואחר אשר ייעד לו העונש החמור על רשעתו יגיד לו מה שנעשה לאנשי בליעל אשר מרו בו ונענשו ונעגו והדרך הזה הוא חזק משני דרכים הראשונים כי הנסיון והבחינה יכנסו בלב השומע ויעמדו במקום הראיה. ולזה חשב החכם ית' לתת לנו ספרו אשר רצה בו הצלחת עבדי אלהים וכלל בו שלשה הדרכים האלה למען אשר ישלם בו התיקון ויהיה קיים לעולם. וצוה את עבדיו לעשות הצדק והזהירם מן הרשעה והבטיחם על הטוב אשר יעשו והפחידם על המעשים הרעים וספר להם מה שקרה בזמנים הקודמים לאיזה אנשים שעשו הטוב בארץ והצליחו ולאנשים אחרים שהשחיתו דרכם ואבדו. ועל הדרך הזה ספרו לא יחסר בו מאומה משרשי הלימוד. והנה תמצא שלשה הדרכים האלה בתורתנו במה שאמר השם ית' לאהרן ואל יבא בכל עת אל הקדש (ויקרא ט"ז, ב'). ואח"כ גלה לו היוצא מזה באמרו ולא ימות (שם) והוסיף והזכיר מה שקרה את בניו בעשותם כזה באמרו אחרי מות שני בני אהרן (שם א'). והא לך עוד ממה שאמר שלמה כאשר הזהיר מן העצלות בדברי העולם והאמונה. אל תאהב שנה וגו' (משלי כ', י"ג), אחר זה באר פרי העצלות והוא אבוד כל טוב באמרו תאות עצל תמיתנו. (שם כ"א כ"ה)..., וזה מקרה איש עצל אשר לא השגיח על שדהו עד שעלה בו שמיר ושית

בשם ה׳ נעשה ונצליה

שרח אלתורה לראס אלמתיבה רב סעדיה ז״ל

[והו] אכראג מעאני אלכתאב אלמקדס מן כתב אלנבוה אלמסמי אלתורה מן אללגה אלקדיסה אלי אללגה אלגאלבה עלי זמאן אלמכרג לה ווטנה

[צדר אלכתאב]

קאל למא כאן חמד אללה גל גלאלה ושכרה עלי מא בה אחסן גיר מתנאהיין אד אלקדרה אלתי להא יחמד ואלפעל אלדי עליה ישכר לא חד להמא כאן אפצל אלחמד אלתעאלי ואשרף אלשכר אלמבאלגה פללה אלחמד ותבארך אלמגוד וגודא אוליא אלואחד עלי חקיקה אלוחדאניה אלחכים אלחכמה אלמחצה אלקאדר קדרה תאמה אלמחסן אחסאנא כאמלא אלעאלי עלי כל תסביח ומגד.

אמא בעד כאן אלחכים למא קצד בהדא אלכתאב תאדיב אלנאטקין ואנהאהם אלי טאעתה וכאן אלתאדיב עלי תלתה צרוב בעצהא אוכד מן בעץ. אלאול והו אצעפהא אן יקאל ללמקצוד תאדיבה אפעל הדא ולא תפעל הדא

פתרון התורה לראש הישיבה רב סעדיה ז״ל

והוא העתקת עניני הספר הקדוש מספרי הנבואה הנקרא תורה מן לשון הקודש אל הלשון הגוברת על זמן המעתיק ועל ארץ מולדתו.

הקדמה

אמר המחבר: יתברך וישתבח האל הנמצא במציאות אשר אין לה תחלה, האחד באחדות אמתית החכם בחכמה ברה, הגבור בגבורה שלמה, המטיב בהטבה תמימה, המרומם על כל ברכה ותהלה. כי שבח האל וההודאה לו על כל מה שהטיב עמנו אין להם סוף, כי גבורתו הנשגבה ומעשיו המרובים אין להם קץ. לכן התהלה הנאותה לו מכל התהלות היא ההתעלות וההודאה הנשאה על כל ההודאות היא ההפלגה.

ואחר מה שפתחנו בו נאמר: כי רצה החכם ית׳ בספרו ללמד את בני דעת ולהנהיגם אליו למען ישמעו בקולו. והלימוד הזה יהיה על שלשה דרכים אשר אחד מהם חזק מחברו. הדרך הראשון והוא הרפה שבכלם הוא שיאמר לאיש אשר ירצה ללמדו עשה

בבתי עקד הספרים באוקספורד ובפעטערסבורג וכל אלו הלקוטים יאספו יחד ויצאו לאור בחלק מיוחד.

והעתקה השנית היא אשר אנחנו נותנים לפני קוראינו הנכבדים. בהערותי היתה מגמתי לבאר המלות והאותיות הנוספות אשר רמז בהם הגאון לפעמים לכונה מיוחדת ואקוה אשר ת״ל יגעתי ומצאתי.

והנה בזמן הגאון שרשי הלשון וכללי הדקדוק היו כמעט בלתי ידועים והיו אז בנוער ימיהם ובעבור זה מעתיק לפעמים את הפסוק רק כפי הענין ונגד חוקי הלשון, ולפעמים גם כן הוא מקשר ומחבר סוף הפסוק עם הפסוק הבא אחריו מבלי השגיח על פסקי הפסוקים אשר העמידו לנו הראשונים. ועוד לפעמים הוא משתמש במלות ערביות אשר באמת אין מובנים כן בלשון ההיא כי אם על צד הקירוב, ועשה זה מפני הדמות אלו המלות הערביות להמלות העבריות אשר תרגם בהם ועל כל אלו הדברים ידובר בהרחבה במאמר מיוחד אשר מקומו יהיה בחלק אחד מחלקים הבאים. ובסוף הוספתי כמה פרשיות מזה התרגום בהעתקה צרפתית כפי מובנם אשר נתן להם הגאון, ועשיתי זאת בעבור האנשים אשר אינם מבינים שפת לשוננו הקדושה ולא לשון ערבית למען ידעו ויכירו הדרך אשר דרך בה הגאון בתרגומו.

ועתה אביעה תודתי לכל נדיבי לב אשר נדבו רוחם להזיל מכספם להוצאת הדפוס, כי אנכי וכל חברי אשר נתחברו עמי לעשות מלאכת הקדש עבודתם לשם שמים היתה למען הציב מצבת עולם לזכר רס״ג הגדול שבגאונים אשר לא קם אחריו כמהו.

פאריז, ערב פסח תרנ״ג לפ״ק.

הקטן **נפתלי** המכונה **יוסף דירינבורג.**

הקדמת המו"ל.

הנה אנכי נותן היום לפני דורשי תוה"ק ואוהבי דברי חכמינו הראשונים החלק הראשון מספרי רבינו סעדיה ז"ל אשר יעדתי להוציא לאור לזכר ולכבוד הגאון המפואר הנודע בשערים בפעולותיו הרבות על שדה חכמת ישראל בשנה זו אשר היא אלף שנה ליום הולדו והשנה הזאת היתה תרנ"ב לאלף החמישי, אך על ידי סבות שונות נתאחר זמן הדפסת זה החיבור עד היום. החלק הזה כולל חמשה חומשי תורה בהעתקתם מלשון עברית אל לשון ערבית עם הערות קצרות אשר ספחתי אליהן. וידידי הרב החכם ד"ר פעריץ מורה צדק לעדתו דק"ק ליגניין לקח חלק בעמל רוחינו ובטובו טרח ויגע בהעתקת הגאון לספר במדבר והוסיף עליה הערות מושכלות ונכבדות זכרה לו ה' לטובה. להוצאתי הזאת השתמשתי בשלש נוסחאות שונות אשר האחת מהן היא דפוס קונסטנטינא משנת ה' אלפים ש"ו ליצירה והשנית היא הנמצאת בהפאליגלאטטא אשר יצאה לאור בעיר לונדון בשנת 1657 למספרם והשלישית כ"י מדוייק מאד הנשלח לי מירושלים באמצעית ידידי הר"ח נסים בכר ראש המורים בבית הלימוד הנוסד שם על ידי חברת כי"ח. הכ"י הזה הוא לר' דוד הכהן אשר בא מארץ תימן לירושלים ויגר שם, ונחלק לשלשה חלקים לא ראי זה כראי זה. וידוע שהראב"ע בפירושו על התורה (בראשית ב' י"א) זכר את הגאון ואמר שתרגם את התורה בלשון ישמעאל ובכתיבתה אם בעיניו ראה כ"י הנכתב ערבית או אם קבלה זאת בידו נקבל. אך לא נוכל לכחד כי הדבר הזה זר בעינינו כי לא נמצא עד עתה עוד בלשון ערבי מאיזה מחבר יהודי רבני אשר לא נכתב באותיות עבריות ובפרט אם החיבור הוא פירוש לכתבי הקדש, ורק המוציא לאור את תרגום ר' סעדיה בהפאליגלאטטא הדפיס אותו באותיות ערביות ומזה נולדו שבושים רבים אין מספר בהחליפו אותיות הדומות זה לזה.

הגאון ר"ס בפתיחתו יגיד לנו שבתחלה העתיק התורה ללשון ערבי וצרף לו פירוש רחב ארוך מאד ואחרי כן חיבר העתקה שנית בלא ביאור לבקשת אנשים אשר שאלו זאת ממנו ואמר שם: ואחרי ראיתי כל זה חברתי זה הספר והוא איננו כי אם פתרון פשט התורה מדוקדק על פי ידיעותנו בשכל ובקבלה ואם אוכל להוסיף בו איזה מלה או אות אשר בו יגולה ענין הפסוק והנרצה בו לאיש מבין אשר תספיק לו הרמיזה תחת הדבור אעשה זאת. והנה העתקה הראשונה נאבדה בכללה ולא נשאר לנו ממנה רק מעט מזעיר אצל מחברים שונים אשר זכרו את דבריו כמו ר' אברהם בן עזרא, ור' אברהם בן הרמב"ם ורבינו בחיי בן אשר, או באיזה כ"י הגנוזים

תפסיר אלתוריה באלערביה̈

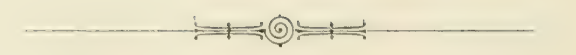
תאליף

רבינו סעדיא גאון בן יוסף אלפיומי

אכרגה וצחחה וביגה בחואש באלעבראניה̈

אלפקיר אלמפתקר אלי רחמה̈ רבה

נפתלי המכונה יוסף דירינבורג

יבאע ענד ארנסט לרו אלכתבי

במדינה̈ באריס אלמחרוסה̈

סנה̈ א׳ תתצ״ג.

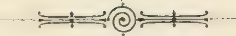
תרגום חמשה חומשי תורה

בלשון ערבית

לרבינו סעדיה גאון בן יוסף הפיומי

הוציאו לאור וביארו בהערות עבריות

הקטן **נפתלי** המכונה **יוסף דירינבורג**

בבית האדון ארנסט לרו

פארים שנת תרנ"ג לפ"ק

בדפוס צבי הירש בר' יצחק איטצקאווסקי בברלין

אלגז אלאו̈ל

מן אלתפאסיר ואלכתב ואלרסאיל

לרבינו סעדיא גאון בן יוסף אלפיו̈מי

אכ̇רג̇הא וצחחהא צחבה̈ ג̇מאעה̈ מן עלמא

אלפקיר אלמפתקר אלי רחמה̈ רב̇ה

יוסף דירינבורג

ספרי רבינו סעדיה גאון בן יוסף הפיומי

הוציאם לאור

בחברת אנשים חכמים וידועים

הקטן **נפתלי** המכונה **יוסף דירינבורג**

חלק ראשון